ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 1 AVRIL 1948 Հինգշաբթի 1 Ապրիլ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5305-Նոր շրջան թիւ 914 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

Տեսակցութիւն մը Քաուքճիի հետ

«Փարի – Փրէս»ի մասնաւոր թղթակիցը, Քէշիշեան, կը պատմէ թէ ինչպէս յաջողած է երթալ Սիոնականներու դէմ կռուող Արաբներու ընդհանուր հրամանատար Ֆաւզի էլ Քաուքճիի սպայակոյտի կեդրոնը՝ որ Նապլուզ — Թիւլքարմ — Ճէնին «եռանկիւնի»ն մէջ կը գտնուի, տեսակցութիւն մը ունենալու համար հռչակաւոր զինուորականին հետ: Սպայակոյտի շէնքը մտած ատեն, սպայ մը ներողութիւն կը խնդրէ որ պարտաւոր է խուզարկել այցելուն եւ կը խնդրէ որ իր տարճանակը իրեն քով թողու: Զինքը կ'առաջնորդեն արեւելեան ոճով եւ ճոխապէս կահաւորուած սենեակ մը, ուր կը մտնէ քիչ ետք Քաուքճի, որ կ'ընէ հետեւեալ յայտարարութիւնները.— «Թէ ինչ կրնան ընել Ամերիկացիները Պաղեստինի համար, անտարբեր եմ այս մասին: Ես զինուորական եմ եւ ոչ թէ քաղաքագէտ: Ես Արաբական Լիկայի ակէն ջուր կը խմեմ: Սակայն եւ այնպէս լրագիր կը կարդամ, եւ ուրախ եմ տեսնելով որ Ամերիկացիք իրենց ողջմտութիւնը գտած են, եւ հրաժարած՝ Պաղեստինը բաժնելէ: Հակառակ մինչեւ հիմա ըսուածին, տակաւին հրաման առած չեմ «ուղղակի գործողութեան» անցնելու: Այժմու կռիւները տեղական հրամանատարներու նախաձեռնութեամբ կը կատարուին դեռ: Այս պահուս կը պատրաստեմ Հրեայ գաղթային հիմնարկութիւններու պաշարումը: Նշեցէք այս պարագան. ասոր վրայ պիտի խօսուի մօտ ատենէն»:

Քաուքճի ըսած է յետոյ թէ՝ կռիւը պիտի չվերջանայ մինչեւ որ Թէլ Ավիվի վրայ չծածանի արաբական դրօշը: Եթէ վերոյիշեալ «եռանկիւն»ին մէջ պատերազմական վիճակ յայտարարուած է, ատիկա ներքին ապահովութեան համար է. կռիւներու կազմակերպութեան հետ առնչութիւն չունի: Արգիլուած է Արաբներուն զէնք կրել առանց արտօնութեան: Օրինազանցութիւնները պակսած են Արաբ կռուողներու հոս գալէն ի վեր, ոճիրներ ու կողոպուտները պատերազմին մնաս կը հասցնեն, աւելցուցած է Քաուքճի:

Թղթակցին դուրս ելլելէն ետք, իրեն ընկերացող արաբ սպան ըսած է. «Մենք չենք ստորագնահատեր Հականայի ուժը, որ լաւ կազմակերպուած է, բայց վստահ եղէք, ի վերջոյ Թէլ Ավիվ պիտի մտնենք»:

ԱՄԵՐԻԿԱ ԶԷՆՔ ԿՈՒՏԱՅ ՖՐԱՆՍԱՅԻ

Ուաշինկթընի «Մոնտ»ի թղթակցին նայելով, այս քաղաքի կարգ մը պաշտօնական շրջանակներուն մէջ չեն ծածկեր այլեւս թէ Միաց. Նահանգները մտադրութիւն ունին Ֆրանսական առ այժմ տասը զօրաբաժինները սպառազինել: Անիկա սկիզբը կը նկատուի շարք մը նմանօրինակ կարգադրութիւններու, որոնց նպատակն է, Մարշըլի իսկ գործածած բացատրութեան համեմատ, «օգնել արեւմտեան Եւրոպայի տուաւ որ կեցցնէ ինքզինքը»:

«Վարձի եւ փոխատուութեան» (Փրէ – Պայ) նոր դրութիւնը հիմա կազմակերպուելու վրայ, եւ իր գործադրութեան դրուիլը կարգ մը ձեւակերպութեանց աւարտումէն կախում ունի: Եւրոպայի վերակառուցման ծրագիրը քանի մը օրէն պիտի ստորագրուի, անկէ վերջ ալ, պահանջուած պատերազմական վարկերը պիտի տրուին կարճ պայմանաժամէ մը ետքը: Կարգը պիտի գայ յետոյ վարձ եւ փոխատուութիւնը ճշդող պայմաններուն: Հիմակուընէ իսկ դիտել կուտան Ուաշինկթընի մէջ թէ այս դրութիւնը կ'ենթադրէ զինուորական դաշնակցութիւն մը՝ Միաց. Նահանգներու եւ անկէ օգտուելու կոչուող արեւմտեան երկիրներուն միջեւ: Այս կերպով հետզհետէ աւելի սերտ կապեր պիտի հաստատուին խաղաղութեան պահպանման փափաքող ազգերուն միջեւ:

ՄԱՐՔԸՍ ՕԼԻՖԸՆԴ, հիւլէական ուժի անգլիացի մասնագէտ գիտունը, աւստրալիական ձայնասփիւռէն ճառ մը արտասանելով, ըսած է թէ՝ Սովետ. Ռուսիա չի կրնար հիւլէական ռումբեր շինել հինգ տարիէն առաջ, նոյնիսկ եթէ շինութեան ամբողջ գաղտնիքին տիրացած ըլլայ եւ կարենայ օգտուիլ ամերիկացի մասնագէտներու խորհուրդներէն եւ օժանդակութենէն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ

Անցնող երեք օրերու ընթացքին, Փարիզի մէջ գումարուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Բ. Պատգ. ժողովը: Լուրը թերեւս աննշմար անցնէր այս շարժումին անծանօթ ընթերցողներու աչքէն: Բայց, ամէն անոնք՝ որոնք վերջին տարուան ընթացքին հետեւեցան երիտասարդական այս մեծ կազմակերպութեան կատարած նուաճումներուն, չեն կրնար հրճուանքով չլեցուիլ եւ գիտակից Հայու իրենց հպարտ զգացումները ծածկել:

Հազիւ երրորդ շրջանն է որ կը բոլորէ Նոր Սերունդը, բայց Բ. պատգ. ժողովի պատկերը, եւ ոգին, վստահութենէ աւելի բան մը կը ներշնչեն, նոյնիսկ անտարբեր դիտողին, վաղուան անոր կոչելիք ճամբուն մասին:

Եւ կարելի՞ է միթէ անտարբեր դիտող մը ըլլալ, երբ հոս ծնած ու մեծցած տղաք, իրարու քով են եկեր, իրենց ազգային գիտակցութեան գօտին ամուր մը սեղմելու իրենց մէջքին: Հեռու այլասերման մթնոլորտին փորձութիւններէն, ոգեւորելու հայրենասիրութեամբ, հպարտութեամբ ճանչնալու իրենց թանկագին մշակոյթը, եւ դառնալու վաղուան համար ճշմարիտ Հայեր, իրենց կարգին ստանձնելու համար պատասխանատուութիւններ իրենց ժողովուրդին հանդէպ:

Զուտ երիտասարդական այս կազմակերպութեան, Նոր Սերունդ անունին առջեւ կը տեսնենք երեք գիրեր, Հ. Յ. Դ.: Թերեւս ըլլան մարդիկ որ աւելորդ գտնեն քաղաքական կուսակցութիւն մը կապել այսքան երիտասարդ Միութեան մը անունին: Առաջին ակնարկով կարելի է չզգալ այն մտահոգութիւնը որ այս շարժումը ստեղծողներ ունեցեր են Հ. Յ. Դաշնակցութեան շուքը տարածելու այս նորընձիւղ տունկին վրայ: Բայց, երեք տարի վերջ, արդէն պարզ կերպով կարելի է բացատրել Հ. Յ. Դ.ին ներկայութիւնը «Նոր Սերունդ»ին անունին առջեւ:

Կարելի՞ է պահել որեւէ երիտասարդական շարժում կենդանի եւ ոգեւոր, եթէ ան չունենայ իտէալ մը, որուն ձգտի իր ամբողջ էութեամբ: Կարելի՞ է հաւատքով աճիլ տեսնել երիտասարդական կազմակերպութիւն մը, եթէ ան չունենայ որ եւ է կապ իր ժողովուրդին անցեալին հետ: Կարելի՞ է տեւական ձեւով մը հեռու պահել երիտասարդները այլասերումէ, պահել Հայ, եւ զանոնք դաստիարակել ազգային զգացումներով եւ մարդկային բարձր գաղափարներով, եթէ ան չճանչնայ նախ իր ժողովուրդին արժէքը, մշակոյթը, բաղձանքները եւ հնարաւորութիւնները, յառաջդիմելու համար այդ ճամբուն վրայ: Վերջապէս ոգին ու շունչը:

Ո՞վ կրնար տալ այդ բոլորը Նոր Սերունդին, եթէ ոչ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ո՞վ կրնար ըլլալ ամէնէն ամուր կապը մեր անցեալին միջեւ, եւ վերջապէս ո՞վ կրնար հայրենիքի գաղափարով ոգեւորել եւ անոր պայծառ երեսը ցոյց տալ մեր երիտասարդութեան, եթէ ոչ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Ահա թէ ինչո՞ւ այդ երեք գիրերը, աղբիւր եւ ներշնչարան մշտավառ հայրենասիրութեան, զարդարած են «Նոր Սերունդին» ճակատը: Կը մնայ իրենց արժանի ըլլալ անոր:

ՍՕՍԻ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ ԱԼ պարտաւորիչ զինուորութիւն հաստատուած ըլլալով, յառաջիկայ Մայիսին ծառայութեան պիտի հրաւիրուին 1929ի ծնունդները: Ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը կարգի կը դնէ զօրանոցները, միեւնոյն ատեն համազգեստներ պատրաստելով:

ՍԱՌ երթալ փափաքողները պիտի կրնան Գերմանիոյ այս երկրամասը ճամբորդել ներկայացնելով պարզապէս իրենց անցագիրը, մասնաւոր «վիզայ»ի պէտք չկայ:

ԻՏԱԼԻՈՅ Համայնավար կուսակցութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որով կը սպառնայ կառավարական ղեկը բռնի ձեռք առնելու, եթէ, այս կուսակցութիւնը յառաջիկայ Ապրիլ 18ի երեսփ. ընտրութեանց մէջ մեծամասնութիւն շահելէ ետք, ներկայ կառավարութիւնը փորձէ արգիլել զիրենք՝ իշխանութեան գլուխ գալէ:

Գիներու զեղչը սկսաւ

Կառավարական որոշումներ

Կառավարութեան որոշումները գիներու զեղչման մասին, այս առտու հրատարակուեցան պաշտօնաթերթին մէջ: Հետեւեալ ապրանքներուն գիները պիտի զեղչուին տարբեր տարբեր համեմատութիւններով, իւրաքանչիւր նիւթի կարեւորութեան եւ կարելիութիւններու համաձայն: Այսպէս՝ 10 % տուներու ջեռուցման յատկացուած ածուխ, 7 % դարձեալ տուներու գործածութեան յատկացուած ելեկտրական լոյս, 10 % ջեռուցման յատկացուելիք փայտ, 10 % բրդէ հիւսուածեղէններ, 6 % բրդէ հագուստներ, 20 % աշխատութեան մէջ գործածելի հագուստներ, 10 % հիւսելու բուրդ, 5 % աշխատութեան մէջ գործածելի կօշիկ, 3 % ուրիշ կօշիկներ, 5էն 10 % ճերմակեղէնի լուացման սակացոյցի վրայ, 15էն 25 % հագուստի ներկարարներու սակացոյցին վրայ, 5էն 10 % սեղանի յաղճապակիներ, 5 % առտնին անօթներ:

Մասնաւորաբար երկրագործներու գործածած նիւթերուն վրայ ալ պիտի կատարուին հետեւեալ զեղչերը. 7 % հողագործական մեքենաներ (բացի թրաքթէօրներէ), 12 % հողագործական գործիքներ, 10 % Թոմա անունով ծանօթ մետաղի մնացորդներ, 10 % փոթաս եւ 5 % ծծումբ:

Այս զեղչերը, որոնք Ապրիլ մէկէն սկսեալ գործադրելի են, զգալի կերպով չեն կրնար թեթեւցնել անշուշտ համեստ դասակարգերու առտնին պիւտճէն, այն պարզ պատճառով որ անհամեմատելիօրէն աննշան են, մէկ կողմէ, բաղդատմամբ ատենէ մը ի վեր միշտ բարձրացող գիներուն, եւ, միւս կողմէ, օրավարձերու սակերուն անբաւականութեան հետեւանքով: Սակայն եւ այնպէս, առաջին քայլ մըն է դէպի կեանքի աժանութեան: Կը յուսացուի որ վերոյիշեալ զեղչերը ոչ միայն պահպանուին, այլ՝ շատ աւելցած մակարդակի վրայ դրուին հետզհետէ:

«ՄԵՐ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽԸ ԷԼՊԱՅԻ ՎՐԱՅ Է», Կ'ԸՍԷ ՔԼԷՅ

Երեսփ. ժողովի պիւտճէի յանձնաժողովին ներկայացուցած իր տեղեկագրին մէջ, զօր. Քլէյ, Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին զինուորական հրամանատարը, կը յայտնէ թէ՝ Գերմանները համայնավարութեան կողմ՝ չեն, եւ թէ՝ ճիշդ այս պատճառով, հարկ է շուտով ձեռնարկել Գերմանիոյ տնտեսական վերակառուցման: Որ եւ է յապաղում կրնայ այս երկրին մէջ ստեղծել քաղաքական մտահոգութիւններ, համայնավարութեան նպաստելու բնոյթ ունեցող: Եթէ համայնավարութիւնը մինչեւ Հռենոս գետը հասնի, կարելի չըլլար այլեւս կասեցնել զայն: Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ գաղափարապաշտութեան սահմանագլուխը Էլպա գետն է, աւելցուցած է Քլէյ:

«ՌՈՒՍԻԱ ՉԻ ԿՐՆԱՐ ՅԱՐՁԱԿԻԼ ...» ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՈՒՈԼԸՍ

Ուոլըս ճառ մը եւս խօսեցաւ երէկ Ուաշինկթընի մէջ: «Կը պնդեմ, ըսաւ, որ արուեստական տագնապ մը ստեղծուած է մեր երկրին մէջ վախցնելու համար Քոնկրէսը եւ ժողովուրդը որ ընդունին զինուորագրութեան օրէնքը, իբրեւ փրկութեան լաստ: ... Միաց. Նահանգներու ապահովութիւնը Ուաշինկթընի կողմէ միայն վտանգուած է»: Ըստ Ուոլըսի, Խորհրդ. Միութիւնը վտանգ մը չի կազմեր: Վերջին պատերազմին մէջ, 10 միլիոն մարդ կորսնցուց: Բազմաթիւ տարիներ պէտք են որ ան կարենայ իր ճարտարարուեստական արտադրութեան մակարդակը հասցնել մեր այժմու արտադրութեան կէսին... Իրականութիւնը այն է որ Սովետ Միութիւնը չի կրնար յարձակում գործել Միաց. Նահանգներուն վրայ, յայտարարած է Ուոլըս:

ՔԱՆԱՏԱ ԵՒ ՊՐԻՒՔՍԷԼԻ ՈՒԽՏԸ

Քանատայի վարչապետ Մէքընզի Քինկ տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Թրումընի հետ: Իրեն հետ մօտիկ յարաբերութիւն ունեցող անձնաւորութիւններ յայտարարած են թէ՝ անկարելի չէ որ այս տեսակցութեան ընթացքին գետինը պատրաստուի Պրիւքսէլի մէջ կնքուած հաւաքական ապահովութեան ուխտը ընդարձակելու համար:

Ինչպէս յայտնի է, Քինկ անկէ առաջ, խօսելով այս ուխտին վրայ, ըսած էր թէ Արեւմտ. Եւրոպայի այս նոր միութիւնը օրինակ պիտի ըլլայ որ աւելի ամբողջական համաձայնութիւն մը կնքուի ՄԱԿի մաս կազմող և խաղաղութեան պահպանումին փափաքող բոլոր ազգերուն միջեւ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Անգլիոյ պատերազմական նախարար, Շինուէլ, Շաբաթ օր, ակնարկելով Պաղեստինի խնդրին, յայտարարած է. «Միւս ազգերը չեն կրնար կրաւորական դերք բռնել սարսափելի ջարդերու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒ ԱԶԳԵՐՈՒ ՆՈՅՆԱՆՄԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

(ՀԵԼԼԷՆ ԱԶԳ. ՏՕՆԻՆ 1812 ՄԱՐՏ 25Ի ԱՌԹԻՒ)

Մենք պիտի չանդրադառնանք ցեղային ծագումի, մշակոյթի, կրօնքի ու քաղաքական այն կապերուն, որոնցմով հին դարերէն ի վեր միացած են Հելլէնները ու Հայերը։

Առանձնապէս վեր պիտի առնենք երկու բախտակից ժողովուրդներու, նորագոյն ժամանակներու մէջ մղած ազգային պայքարի նմանութիւնը որ կ՚արտայայտուի իրենց տառապանքով, զոհերով, յուսախաբութիւններով, խանդավառութիւններով եւ չահած յաղթանակներով։

Հելլէն ազատագրական շարժման առաջնորդներէն Կորայիս կը գրէր․․․ Առանց բացառութեան, դուք որ հելլէն գեղեցիկ անունով կը փառաւորուիք, լաւ ի մտի ունեցէք, որ ստրկութիւնը մարդս հարուածող դժբախտութիւններէն ամէնէն անդարմանելին է, ստրուկը ոչ առաքինութեան եւ ոչ պատուի կրնայ տիրանալ։ Ան ենթակայ է բացի այն հարուածներէն, որոնք ամէն օր բռնակալին կողմէ կը սահմանուին, նաեւ բոլոր ուրիշ ազգերու արհամարհանքին, սարսափելի նուաստացումի մը, որովհետեւ կը նկատուի անբան անասուն մը եւ ոչ թէ մարդ մը․․․։ Արդ, կռուեցէք, հին Հելլէններու ուղ վեհանձն ու քաջ զաւակներ, բոլորդ միացէք, այն պայքարին մէջ, որ կը մղուի Յունաստանի բարբարոս բռնակալներուն դէմ։ Նպատակը փոքր է, բաղդատմամբ այն փառքին, որ ձեզ հաւասարներ պիտի դարձնէ Մարաթոնի, Սալամինի, Բլաթէի, Թերմոփիլէի հերոսներուն, ձեր անպարտելի նախնիքներուն։ Բարեկամներ, եղբայրներ, կռուեցէք ընդդէմ տմարդ եւ անգութ Օսմանցիին, ո՛չ Օսմանցիի նման, ոչ մարդասպանութեամբ, այլ իբրեւ արի զինուոր ազատութեան եւ պաշտպան մեր սուրբ կրօնքին եւ հայրենիքին ․․․»։

Իսկ հայ յեղափոխութեան մեծ դէմքերէն Քրիստափոր Միքայէլեան «Դրօշակ»ի մէջ (1900) «Ամբոխային տրամաբանութիւն» խորագրին տակ, քարոզեց «Ո՞ր ազգը արդեօք — երբեմն ստրուկ, իսկ այժմ ազատ — չէ մոռացել իր կրած զարհուրելի կորուստները։ Ո՞րը արդեօք դրամից կը փոխէր այսօրուայ իր ազատութիւնը նախկին վիճակին հետ․․․։ Յարատեւ կռիւ — յաճախ եւ երկար ժամանակ զուցէ անյաջող չնայած երբեմն նոյնիսկ իր լայն ծաւալին, — ահա թէ ուր է մեր փրկութեան բանալին»։

Ստրկութեան շղթաները փշրելու համար, անհրաժեշտ էր ամէնէն առաջ ազատութեան գաղափարը արծարծել եւ մարտիկներուն ոգի եւ արիութիւն ներշնչել։

Մտաւորական քարոզիչներէն ետք ահա նաեւ եկեղեցականները։

Հելլէնական յեղափոխութիւնը պայթեցաւ Բաթրասի Այա Լավրա վանքին մէջ, Երանոս եպիսկոպոսին առաջնորդութեամբ։ Յեղափոխական շարժումներու հետեւանքով Պոլսոյ Օրթոտոքս պատրիարքը կախուեցաւ ու սպաննուեցան քանի մը տասնեակ եկեղեցականներ, տասնեակ հազարաւոր խաղաղ բնակչութիւն ջարդուեցան երկրին ամէն կողմը։

Իսկ հայ յեղափոխութեան սերտիւ կապուած են Խրիմեան Հայրիկի, Իզմիրլեան Երկաթէ Պատրիարքի անունները։ Ուրիշ հայ եկեղեցականներ զէնք ի ձեռին մասնակցեցան կռիւներուն։ Էջմիածինի, Վարագի, Ս․ Կարապետի, Ս․ Բարթողոմէոսի վանքերուն անունները կարելի չէ անջատել հայ ազատագրական պայքարի պատմութենէն։

Միւս կողմէն երկու ժողովուրդներուն դէմ թշնամիին տմարդութիւնը, անգթութիւնը նկարագրող եւրոպական լեզուներով մեծ գրականութիւն մը ստեղծուեցաւ։ Լորտ Պայրըն, Վիկտոր Հիւկօ, Շաթօպրիան, Րընան արձագանգ եղան Հելլէններու մղած անհաւասար պայքարին։ Իսկ Փիէռ Քիյեար, Ժան Ժոռէս, Քլէմանսօ, Անաթօլ Ֆրանս, Լորտ Պրայս, Մորկընթաու, Ճէրարտ, Ֆրանց Վէրֆէլ քաղաքակիրթ մարդկութեան ներկայացուցին թշնամիին կատարած ահաւոր ոճիրը, Հայու ցուցադրած կորովը, քաջութիւնը եւ եւրոպական դիւանագիտութեան շահագիտութիւնը ու պատասխանատուութիւնը։

Հելլէն ազատագրական պայքարը Օսմանեան կայսրութեան դէմ հարիւր տարի տեւեց։ Երկարատեւ կռիւներ, իսկ քաղաքական գետնի վրայ յոյսերու իրականացումը եւ յուսախաբութիւններ իրարու յաջորդեցին։

1812 Մարտ 25ին յայտարարուած հելլէն ազգային անկախութիւնը, եւրոպական պետութիւնները ճանչցան 1830ի Լոնտոնի դաշնագրով Յունաստան առաջին անգամ ունեցաւ միայն Մօրէա թերակղզին եւ Ատտիկէի շրջանը։ Աստիճանաբար մայր հայրենիքին կցուեցան Եպիրոսը, Թեսալիան, Մակեդոնիան, Թրակիան, Կրետէն, Հոնիականի ու Արշիպեղագոսի կղզիները։ Փոքր Ասիոյ արշաւանքը պիտի իրականացնէր «Մեղալի Իտէա»ն, բայց ան ձախողեցաւ, մեծ պետութիւններու մրցակցութեան հետեւանքով եւ հազարաւոր տարիներէ ի վեր Պոնտոսի, Կապադովկիոյ, Յոնիոյ ու Անատոլուի այլ շրջաններուն մէջ ապրող յոյն ժողովուրդը հեռացաւ իր օճախէն, մէկուկէս միլիոն ջարդուեցաւ Անատոլուի մէջ։

Հայ ազգային զարթօնքը եւ յեղափոխական շարժումները աւելի ուշ սկսան, բայց ինչքան նըման են հելլէն ազատագրական պայքարին։ Արիւնարբու թշնամին տեսնելով իր վերջնական պարտութիւնը, կայսրութեան քայքայումը, եղաւ աւելի անգութ ու արմատական հանդէպ Հայերուն, որոնք սեղմուեցան Արարատի դաշտը, անդէն կորսնցնելով հազարամեայ հայրենիք մը։

Մեծ պետութիւններ փոխն ի փոխ տէր կանգնեցան Յունաստանի, օգնեցին անոր ազատագրութեան, բայց մրցակցութիւններու հետեւանքով յաճախ զայն լքեցին իր բախտին։

Սակայն եւ այնպէս Յունաստան աւելի բախտաւոր եղաւ քան Հայաստան, որովհետեւ ծովային հաղորդակցութիւններու շնորհիւ վայելեց պաշտպանութիւնը արեւմտ․ պետութիւններուն, որոնց նաւատորմը — կը յայտարարուէր — չէր կրնար բարձրանալ Արարատ...։ Այսպէսով Հայաստանի կրած հարուածները եղան աւելի դաժան ու երկարատեւ։

Յունաստան ու Հայաստան որպէսզի ազատին Թուրքին եաթաղանէն եւ տիրանան իրենց ազգային անկախութեան, տուին անթիւ զոհեր։ Բայց երկու երկիրներուն ազատարարի համբաւ ունեցող Ռուսաստանը միշտ հետամուտ եղաւ քաղաքական գետնի վրայ իր ստրուկը դարձնելու ազատագրուած այդ երկու ազգերը։

Հելլէնը եւ Հայը իրենց արիւնը չթափեցին, որպէսզի պարզապէս իրենց տէրերը փոխէին, Թուրքին փոխարէն սլաւին ծառայ դառնային։

Օսմանեան կայսրութեան հիւսիս-արեւելքը՝ Յունաստան, իսկ անոր հիւսիս արեւմուտքը՝ Հայաստան, ի վերջոյ իրենց սեփական արեան գնով է որ թօթափեցին թրքական լուծը։ Երկու ցեղակից ազգեր, որոնց հայրենիքները այդքան հեռու են իրարմէ, բայց ազատագրական պայքարով ու քաղաքակրթութեամբ նոյն շաւիղէն քալած են։

Հելլէնները ու Հայերը իրենց նորագոյն պատմութեամբ, իրենց քաջութեամբ եւ անպարտելի կորովով ցոյց տուին որ իրենց նախնիքներու արժանի զաւակներն են ու գիտեն իրենց հայրենի հողերը աշտպանել արտ․ այլազան թըշնամիներու դէմ։

Երկու խորհրդանշան լեռներու՝ Ողիմպոսի եւ Արարատի՝ զաւակները հազարաւոր տարիներու ընթացքին տեսան բազմատեսակ բռնակալներու արշաւանքը, բայց մնացին միշտ անընկճելի ու միշտ ձգտեցան իրենց լիակատար ազատութեան եւ հայրենի հողերու ամբողջացման։

600 տարիներու օտար տիրապետութենէն ետք, դեռ նոր է որ Հելլադային միացաւ Տոտէքանէզը (Երկոտասան կղզիները)։

Յունաստանի անկախութեան այս տարուան տօնակատարութիւնը բացառիկ նշանակութիւն ունի։ Որովհետեւ Բ․ Համաշխարհային պատերազմը վերջացած ըլլալով հանդերձ, այդ երկրի ժողովուրդը լի հաւատքով դէպի իր ապագան, ազգային դրօշը բարձր բռնած, դարձեալ առատ արիւն կը թափէ իր հայրենիքի բացարձակ անկախութիւնը ապահովելու համար։

Յարգանք Արմենիայի ժողովուրդէն Հելլադային, որուն ազնուական անունը եւ մղած պայքարը այսօր ալ համայն մարդկութեան հիացումին արժանի է։

Գ․ ԼԱԶԵԱՆ

ՅԵՏ-ՄԱՀՈՒ ՋՐՈՅՑ

Տեսած էի զինքը Պոլիս, Գահիրէ, Կիպրոս։ Տեսայ զինք վերջին անգամ ճգնաւորի իր խուցին մէջ, Երուսաղէմ, ուր կ՚ապրէր քաշուած, գրեթէ մեկուսացած, իր ալեւոյթին ու մենութեան մէջ թէ երջանիկ, թէ դժբախտ։

Կ՚աշխատէր նոր գործի մը վրայ, որ պիտի ըլլար իր «կարապի երգը» եւ որ պիտի գար փակելու, — փակեց արդէն, — իր ասպարէզին հետ նաեւ կեանքը։ Վէպ մըն էր, «Կեանքին պէս», զոր կ՚աճապարէր ոտքի կեցնել, նախզգալով անշուշտ վախճանը, որուն այնքան մօտը կը գտնուէր ինք, բայց որ այնքան հեռու կը թուէր ինծի այն ատեն։

Լայն բռնած էր ծրագիրը։ Ամբողջ գործը պիտի բաղկանար տասնըհինգ հատորներէ, իւրաքանչիւրը 300 — 350 էջ։ Տեսայ ձեռագիրը, մանր, ոսկեփոշիի պէս ցանցնուած իր գիրը, որ Ատրեստանի բեւեռագիրներուն չափ անընթեռնելի էր եւ զոր սովրուած էինք խոշորացոյցով կարդալ մենք այստեղ։

— Այս վէպը, — ըսաւ ինծի օր մը, — կը դըրեմ բոլորովին մոռցած աշխարհը։ Հոն, ուր հերոսները... կ՚իյնայ, վէպը կը վերջանայ։ Եթէ միայն հինգ տարի կեանք տաս ինծի, գործը ամբողջութեամբ գրուած լմնցած կ՚ըլլայ։

— Տուի, աւելին ալ տուի, — ըսի ես հաւատքով եւ «պակասը իմ հաշուիս» լրացնելու խոստումով։

Ինչէ՞ն գիտնայի, որ ութը ամիս չանցած հերոսները պիտի իյնար, ու պիտի վերջանար վէպն ալ։

Երբ մեկնելէ առաջ գացի հրաժեշտ առնելու իրմէ, Օշական խնդրեց Բժ․ Խաթանասեանին հաղորդել իր բարեւները եւ աւելցուց․

— Ըսէ իրեն, որ ես գիս լաւ կը զգամ, շատ աւելի լաւ, քան երբեւէ։

Ինչէ՞ն գիտնար ալեւոր դրագէտը, որ ութը ամիս չլրացած խոր մտնէր երկնքի արքայութենէն ներս՝ գիւղէն հետը բերած տրեխներով։

— Ճակտի գիր, տղաս, ճակտի գիր, — պիտի ըսէր ինք՝ անյայտ հեռուները նայելով։

«Շատ աւելի լաւ, քան երբեւէ», այս բառերը ըսելու պահուն իսկ զուցէ արդէն սկսած է, դանդաղ, յամրահաս հոգեվարքը իր կեանքին․․․։

Վանքին իր խուցը «վեհարան» մըն էր իրեն համար, մինչ ինծի համար պարզ ճգնարան մըն էր, ուր արքայ Մարկոսի չուքը պակաս էր միայն։ Ամէն առտու, ժամը վեցէն ութը, թիապարտի պէս անիկա կը մտնէր այդ խուցէն ներս, թուղթին յանձնելու համար ինչ որ ստեղծագործ, անհանդարտ իր միտքը կ՚երկնէր ու կը թելադրէր իրեն։

Իր ձեռագիրներուն դէզը, անփութօրէն նետուած հոս ու հոն, սեղանին վրայ, որմափոր պահարաններուն մէջ, փոշիներու տակ կը քնանային արդար քունով։

— Ջե՞ս վախնար, որ կրնան կորսուիլ, — հարցուցի օր մը այնքան մտահոգ, որ կարծես իմս եղած ըլլային անոնք։ Երբ աւիթով մը դիտել տուի իրեն, թէ առհասարակ

— Ի՞նչ ընեմ, արդէն կորսուած են, — ըսաւ դառնութեամբ։

Միտքս ինկաւ յանկարծ Ինտրան, որ յուսահատութեան նոպայի մը մէջ այրած էր ինչ որ իր «մեծապայծառ իմացականութիւնը» կրցած էր սերմանել ու հնձել տարիներու ընթացքին։

Ուրիշ օր մը, ուրիշ առիթով, դարձեալ իր դառնութիւնն էր, որ ըսել տուաւ իրեն․

— Կը հաւատամ, թէ այս ժողովուրդին մէջ մարդիկ պիտի գտնուին, որոնք պիտի ազատեն «Համապատկեր»ը իր դերութենէն, այրուելու իր ճակատագրէն։

Պիտի գտնուի՞ն, լաւատես չեմ շատ։ Մեր մէջ բարեգործութիւն է եկեղեցի շինելը, գերեզման յարդարելը, սուրբերուն առջեւ մոմ վառելը, մեռելներուն վրայ խունկ ծխելը, բայց գիրք մը հրատարակելը անօգուտ վատնում է եւ զուր շռայլանք։ Շատ աւելի յօժարութեամբ մենք կը պարպենք մեր դրպանները արծաթէ խաչկալի մը, քան ոսկիէ մագաղաթի մը համար։ Ասիկա ամբաստանութիւն մը չէ, մեղադրանք մըն ալ չէ, այլ խոստովանութիւն մը։

«Սիոն»ի ծանուցումներու բաժնին մէջ էր կարծեմ, որ կարդացի վերջերս, թէ չուտով տըպագրութեան պիտի յանձնուի «Համապատկեր»ի երկրորդ հատորը՝ լոնտոնաբնակ գրասէր հայրենակիցի մը նիւթական օժանդակութեամբ։ Յանձնուեցա՞ւ, չյանձնուեցա՞ւ, լուր չունիմ։ Մեղք պիտի ըլլար թողուլ, որ տարիներու տքնաջան վաստակ մը շարունակէր մնալ «դերութեան» մէջ անյայտ ճակատագրի մը ենթակայ։ Ու կան դեռ ուրիշ ձեռագիրներ, որոնք այս կամ այն պատճառով տրուած են անհատներու, աշակերտներու, բարեկամներու։ Իմ մօտ կը գտնուէր տետրակ մը, «Զուգակշիռ արեւելահայ եւ արեւմտահայ գրականութեանց», շուրջ 200 էջ, իր աշակերտներէն մէկուն կողմէ արտագրուած։ Յանձն առի հրատարակել այդ գործը՝ նիւթական օժանդակութեամբը գրասէր բարեկամներու։ Ձեռագիրը քանի մը ամիս առաջ ղրկեցի իրեն, վերջին ստուգումի մը համար։ Չեմ գիտեր, թէ ժամանակ ունեցա՞ւ կատարելու հարկ եղած ուղղումները կամ լրացումները։ Ցամենայն դէպս, ես կը մնամ տէրը իմ յանձնառութեանս։

Անձնական նամակէ մը տեղեկացայ, որ գըրուած վերջացած են իր նոր վէպին («Կեանքին պէս») առաջին երկու հատորները։ Այս գործը, ըսաւ ինծի Երուսաղէմի մէջ, մեր զրոյցներու ընթացքին, շարունակութիւնն է «Մնացորդաց»ին։ Փորձ մըն է ան սեւեռելու մեր ժողովուրդին կեանքը 1880էն մինչեւ մեր օրերը, այնպէս՝ ինչպէս ինք տեսած ու ապրած էր զայն, այդ կեանքը։

Օշականի հոգը չէր, թէ կը կարդան կամ չեն կարդար զինք, թէեւ միշտ վախը ունէր չհասկցուելու։ Ուզելով նմանիլ Սթանտալին, որ իր փառքը կը նախատեսէր դար մը առաջ, ինք ալ իր փառքին համար կը գծէր յիսուն տարուան շըրջան մը, որուն կարծեմ կէսը լրացաւ արդէն։ Երբ առիթով մը դիտել տուի իրեն, թէ առհասարակ

դժուարիմաց հեղինակ մը կը նկատեն զինք ծանր իր լեզուին ու գրեթէ մութ իր ոճին համար, անիկա յօնքերը վեր քաշեց ու պոռաց․

— Ա՞ն տարապեալը ուրկէ կը հանեն, պէ՛ ճանըմ ; Ես ամէնէն յստակ գրողն եմ մեր մէջ․ անիկա Թող գիտնան ;

Վստահ եմ, որ Օշական կը հաւատար իր ըսածին …

Աւելորդ դրագէտր արդար ակնկալութիւնը ունէր հրատարակուած տեսնելու իր ձեռագիրները իր ողջութեան : Ու կը սպասէր անշուշտ, որ յոբելեանը ապահովէր անհրաժեշտ գումարը՝ իրագործելու համար այդ ակնկալութիւնը : «Յառաջդիմական» ու «Հայաստանեան» տարրերը իրենց անմիտ պայքարով պատճառ դարձան, որ յոբելեանը ձախողի եւ անտիպները մնան (այրուելու) վտանգին տակ :

Դէմ էր ինք կուսակցական պայքարներու՝ թէ ըստ էութեան, թէ ըստ ձեւի : Մեր զրոյցներու ընթացքին, օր մը յայտարարեց յանկարծ․ «Ներկայ պայմաններուն մէջ՝ անոնք որ երկու Հայեր կը բաժնեն իրարմէ, նոյնիսկ վարդով, կը դաւեն իրենց հայութեան դէմ : Միակ իրողութիւնը, որ պէտք է իշխէ աւելի քան տիրական կերպով, միասնականութիւնն է : Այս զգացումը բառ մը չէ այսօր․ անիկա իր ամբողջ ոյժը կ՚առնէ իրագործուած հայրենիքէն : Հայրենիքին դէմ ոչ ոք կրնայ դէշ մտածել, եւ ամէնէն քիչ՝ Դաշնակցականը :

Կէս կատակ, կէս չիտակ, դիտել տուի իրեն, թէ «իրաւ» Հայաստանեան ըլլալու միակ միջոցն էր հայհոյել Դաշնակցութեան եւ իր ղեկավարներուն : Օշական կտրուկ կերպով ընդմիջեց զիս եւ ըսաւ․

— Անիկա պիտի նշանակէր Հայը բաժնել Հայէն : Ես այդ… ապուրը չեմ ուտեր :

Այդ «ապուրը» ան իրապէս չկերաւ :

Դաշնակցական մը չէր անշուշտ, ոչ ալ նոյնիսկ «ուղեկից» մը : Ան գրականութիւնը վեր կը դասէր կուսակցութիւններէն, հատուածներէն, մասերէն, խմբակցութիւններէն : Ամբողջական գրագէտ էր ինք : Միակ յաւիտենականը կը նկատէր արուեստը եւ արուեստով պայմանաւոր գեղեցկութիւնը : Այս ըմբռնումը կրօնք մըն էր իրեն համար, գրեթէ Աստուած մը, այսինքն բացարձակը :

Միտքս կուգայ հիմա, որ Կէօթէ կ՚ըսէր Մեֆիսթոֆելէսի բերնով․ «Ես այն ոգին եմ, որ միշտ կը հերքէ» : Օշական կը նմանէր քիչ մը այդ ոգիին : Մասնիկ մը իր մէջ միշտ կար անկէ : Վտանգի իր խառնուածքն իսկ էր ան :

Ամենագէտ չէր, բայց շատ բան գիտէր : Աւելի շատ բնազդով գիտէր, քան կրթութեամբ : Կը պատկանէր «պուետներու դիւրագրգիռ ցեղին», ինչպէս որ կ՚ըսէր Ովրատիոս՝ գրագէտ տարրին դիւրազգածութիւնը հաստատելու համար : Կերպով մը նաեւ իրն էր հռոմէական փառասիրութեան նըշանաբան ծառայող սա պատգամը․ «Տապալել գոռոզները» : Ու անխնայ կը տապալէր, առանց տապալածներուն տեղը չտապալածներ փնտռել գտնելու : Գոռոզներուն հետ շատ անգամ գոռոզ չեղողներն ալ տապալեց : Եթէ բոլորովին չտապալեց իսկ, գոնէ վար առաւ զանոնք իրենց պատուանդաններէն կամ քօղ մը ձգեց անոնց անդրիներուն վրայ : Այսչափ մեղք մը կարելի է ներել միշտ ամէնէն քիչ օժտուածներուն իսկ, ուր մնաց իրեն, որ օժտուած մըն էր եւ անշուշտ նաեւ ընտրեալ մը ընտրեալներուն մէջ :

Անվիճելի է իր դրոշմը ժամանակին վրայ, ուր ապրեցաւ, եւ ժամանակակիցներուն վրայ, որոնց հետ ապրեցաւ : Արեւմտահայ գրականութեան մէջ ինքն է առաջին քննադատը, այս բառին ամէնէն եւրոպական իմաստով : Եթէ չարունակէր այնպէս, ինչպէս սկսաւ, այսօր հասած կ՚ըլլար աւելի «իրաւ» ու աւելի բացարձակ փառքի : Բայց այս «եթէ»ն արդէն վեր ու դուրս էր իր կամքէն : Անիկա ճնշումին տակն էր իր խառնուածքին, որ քշեց տարաւ զինք եւ որ տէր չի ճանչնար բնաւ, վտանգի տէրը — ինքն է :

Մահուան յաճախանքը ունէր Օշական, այնքան շատ կը խօսէր մահուան մասին եւ անշուշտ նաեւ այնքան շատ կը մտածէր, որ գրեթէ ընտանեցած էր այլեւս անոր հետ :

Օշականները մահկանացու կը ծնին, բայց անմահ կը մեռնին : Մահկանացու են իրենց հողեղէն անօթով, անմահ՝ իրենց գործով : Այսպէս պիտի ըսէի իրեն ալ, եթէ մօտս ըլլար հիմա :

Մօ՞տս : Բայց մօտս է արդէն : Միշտ :

Բ․ ԹԱՇՃԵԱՆ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութեան կեդր․ կոմիտէն որոշած է իր յարաբերութիւնները խզել Միջազգ․ ընկերվարական կուսակցութեանց համաժողովին հետ, հետեւելով այսպէս Լեհաստանի, Հունգարիոյ, Չեխոսլովաքիոյ եւ Նէննիի ընկերվարական կուսակցութեանց օրինակին :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ « ԹԱՂՈՒՄԸ »

Հալէպէն կը գրեն մեզի․— Մարտ 5ին 55 նորընծաներ իրենց երդումը կատարեցին Նոր Գիւղ աւանին մէջ, նախագահութեամբ Շ․ Միսաքեանի : Փետրուար 22ին 15 հոգի մկրտուած էին Քաղաքին մէջ : Իսկ անցեալ Դեկտեմբերին 51 նորընծաներ՝ Պէյրութի մէջ, նախագահութեամբ ընկեր Հր․ Սամուէլի : Դեռ ուրիշ թեկնածուներ ալ կան, որոնք իրենց կարգին կը սպասեն :

Ինչպէս կը տեսնէք, Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան շարքերը օրէ օր կը հալին, մտահոգութեան մատնելով «չէֆ»երը …:

★ Փետրուար 28ին Լաթաքիան ալ տօնեց Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի երեսնամեակը : Հանդէսին բացումը կատարեց երիտասարդ բժիշկ Մելքոն Էպլիղաթեան, պարզելով Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի փրկարար դերը գաղութներու մէջ : Յետոյ կարգով խօսեցան բժ․ Ա․ Գապաքեան եւ Ա․ Ծառուկեան : Երգերէ եւ արտասանութիւններէ վերջ, Բժ․ Գեղարդ Մաթոսեան խանդավառ խօսքերով ներկայացուց օրուան բանախօսը, Շ․ Միսաքեան, որ բացատրեց Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի եւ առ հասարակ նոր սերունդին պարտականութիւնները, գաղութներու ինքնապաշտպանութեան պայքարին մէջ : Երեկոյթը վերջացաւ Հմայեակ քահանայի պահպանիչով :

Յաջորդ առտուն, կիրակի, Շ․ Միսաքեան յորդորական մը խօսեցաւ Օգնութեան Խաչի Արծուիկներուն, թիւով 35—40 մանկամարդուհիներ, մաքուր համազգեստներով : Իսկ գիշերը տեղի ունեցաւ ընկերական ժողով, ուր Պատանեկան Միութեան վեց անդամներ իրենց երդումը կատարելով մտան Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան շարքերը :

★ Մարտ 1ին Շ․ Միսաքեան այցելեց Քէսապ, ամբողջովին հայաբնակ եւ երկու օր մնալով, խօսեցաւ թէ ընկերներու եւ թէ հասարակութեան : Երկու անգամին ալ ասեղ ձգելու տեղ չկար :

o

Քէսապի մէջ եւս Օգնութեան Խաչը ունի ընտիր կազմակերպութիւն մը Արծուիկներու, 90 աղջիկներ, որոնց մարզական կրթութեան հոգը ստանձնած է Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ը : Բանախօսութեանց ներկայ էին հայրենակիցներ շրջակայ գիւղերէն :

Գիւղը ունի չորս դպրոց,— ազգային, բողոքականներու, կաթոլիկներու, Բարեգործականի : Բազմաթիւ հայրենակիցներ Հայաստան գացած ըլլալով, անոնց հողերը կը մշակուին մնացողներուն կողմէ : Ամառը շատեր օդափոխութեան կուգան այս գիւղը, որ իր լեռնային առողջ օդին հետ ունի պատուական ջուր, դժբախտաբար անբաւական :

Հ․ Մ․ Ը․ Մ․Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Երկայն լռութիւն մը պահելստիպուած էինք Մարսէյլի Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի գործունէութեան մասին, որովհետեւ Հ Մ․ Ը․ Մ․ի ֆութպոլիստներու mutationներու խնդրի մը առթիւ, մերոնք կորսնցուցին օրէնքի առեանին առջեւ երկու խաղեր, զորս շահած էին մարզադաշտերուն վրայ : Այսպէսով Հ․ Մ․ Ը․Մ․ ը կ՚ըլլար իր groupeին վերջինը, դատապարտուած promotion d'honneurէն իջնելու : Աներեւակայելի էր մեր տղոց եւ վարիչներուն յուսահատութիւնը, անուշադրութեան մը պատճառով էր որ այս պատիժին ենթարկուած էր Հ․Մ․Ը․Մ․ը : Տակաւին կար 5 մրցում, թէեւ, բայց ամէնէն դժուարներն էին, որովհետեւ անոնցմէ երեքը տեղի պիտի ունենային Մարսէյլէն դուրս promotion d'honneurի ամենազօրաւոր խումբերուն դէմ :

Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի վարիչները բարձր պահելու համար միութեան պատիւը որ պատիւն էր Հայ ազգին, կրկին սկսան ամէն բան զոհել, մեր տղոց մէջ նոր ոգեւորութիւն, յառաջ բերելու համար : Ամէն գովասանքի արժանի են, Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի անխոնջ նախագահները Պ․ Վ․ Պապիկեան եւ Պ․ Տալագիւրճեան որոնց բարոյական եւ մանաւանդ նիւթական մեծ զոհողութիւնները տղոց մեծ խրախոյս մը եղան : Նոր դասախօսութիւններ սկսան, որոնց վերջինը տեղի ունեցաւ Olympic de Marseilleի երեք նշանաւոր մարզիկներուն կողմէ, Max Conchy, Pironti եւ Robin :

Miramarի մէջ մերոնք պարտուեցան, բայց զգալի էր նոր խրախուսակացողութիւն մը մեր մարզիկներուն մէջ : Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ը երկրորդ մրցումին Coderի դէմ տարաւ ջախջախիչ յաղթութիւն մը 1ի դէմ 4 նշանակէտով : Իսկ անցեալ կիրակի Berreի օդանաւորդային խումբին դէմ 0ի դէմ 1 նշանակէտով ապշութեան մատնեց Ֆրանսական մարզական թերթերը որոնք բոլորն ալ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի չարաչար պարտութիւնը կը նախատեսէին :

Այս կիրակի Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցաւ Promotion d'honneurի վերջին մրցումը Porte St. Louis du Rhôneի առ[illegible] դէմ :

Խաղարկութիւնը շատ հետաքրքրաշարժ [illegible] հետեւ Ֆրանս․ խումբը պէտք ունէր ան[illegible] յաղթութեան մը, անկումէ խուսափելու [illegible]

Լաւագոյն դասաւորումի մը համար Հ․ [illegible] Մ․ը պէտք է յաղթէր այս վերի երկու մ[illegible] րուն : Խաղին կարեւորութեան պատճառա[illegible] seille Provenceի Radioի կայանին մարզական [illegible] կատուն Mr. Bruno de Laye ներկայ [illegible] մարզադաշտը եւ կիրակի գիշերուան radioի [illegible] մարզական տեղեկատուութեանց բաժինին մէ[illegible] Մ․ Ը․ Մ․ի խաղին մասնաւոր նկարագրութ[illegible] ըրաւ :

Վահան Շամլեա[illegible]

★ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի Մարսէյլի վարչութիւնը [illegible] խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ դե[illegible] գործներ Արամ Շեխիկեանի եւ Արթիւր Ցարո[illegible] թիւնեանի (Pharmacie Franco Américaine․ի որ[illegible] Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի պէտք եղած բոլոր դեղերը մ[illegible] նուիրած են․— Վարչութիւն

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՊՈՐՏՕ․— Գարնանային գեղեցիկ օդով հաճոյքն ունեցանք վայելելու Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Ս[illegible] րունդի տուած բացման առաջին հանդէսը, Ս[illegible] նօնի ընկերվարականներու սրահին մէջ : Հետ[illegible] տէ մեր երիտասարդ սերունդը, ան որ այս աղ[illegible] ափերու վրայ ծնաւ ու մեծցաւ, հաստատ քայլ[illegible] րով, իր տեղը կուգայ բռնել մեր հանրային կեան[illegible] քին մէջ : Ոչ բնութեան կանչը, եւ ոչ ալ միջա[illegible] վայրը չեն կրնար աղարտել մեր երիտասարդն[illegible] րուն հոգիները, եթէ մեր երէցները չարունակ[illegible] թեւ ու թիկունք դառնան իրենց : Կրնա՞ն վստահ ըլլալ որ ոչ մէկ ջանք պիտի խնայուի այս ուղղութեամբ :

Կիրակի 21 Մարտ, կէսօրէն վերջ Պորտոյի եւ Սընոնի գաղութը իր ներկայութեամբ այդ ապացոյցը տուաւ : Ինչ գոհողութիւն ալ կատարենք Նոր Սերունդին համար, քիչ է, անոնք են վաղուան մեր յոյսն ու ապագան : Անոնք են որ ձեւ ու մարմին պիտի տան մեր ակնկալութիւններուն : Ժամը երեքն է պէտք է սկսիլ, հեռաւոր տեղերէ եկած հիւրեր ունինք :

Հանդէսը բացուած կը յայտարարէ երիտասարդ Վարդան Վարդանեանը : Խօսքը կարճ է, բայց վճռական, բառերը կշռուած, «Պէտք է աշխատիլ» :

Բեմը կը բացուի : Հոն են բոլոր «Նոր Սերնդականները», բամբ ձայնով կ՚երգեն «Սփիւռքայ» քայլերը : Սրահը կը յորդէր իրենց լօ, լօ, լօներու արձագանգով, Ֆրանսացի ընկերներ կը դիտեն մեծ հետաքրքրութեամբ : Արտասանութիւններու շարքը կը սկսի, Յովհաննէս Նաթրեան արտասանութիւն, Վարդան Վարդանեան մեներգ, Պետրոս Քէնտիրեան արտասանութիւն, Զապէլ Ճերմակեան մեներգ, Պետրոս Հալաճեան արտասանութիւն, ապա խմբերգ մը «Արեւի շողին տակ» :

Օդը տաք եւ սրահը արեւով լեցուն, նոյնպէս սրտերը : Տասը վայրկեանի դադար : Պէտք էր զովանալ :

Կը սկսի երկրորդ մասը, ընկեր Թաշճեանի բանախօսութեամբ : Ընկերը Նոր Սերունդի ուղղելով իր խօսքը կը շեշտէ մասնաւորաբար իրենց սպասող փորձութիւնները : Պէտք է թրծուիլ ազգային հաւատամքով : Կոչ կ՚ընէ ծնողքներուն, որպէսզի չզրկեն զանոնք ազգային դաստիարակութենէ, պէտք է զինել զանոնք սպառնացող ճերմակ ջարդին դէմ :

o

Կրկին բեմի վրայ են մեր տղաքը : Ահա Պօղոս Քէնտիրեանի կողմէ կատակերգութիւն մը — ֆրանսերէն որ ստեղծեց չափազանց ուրախութեան մթնոլորտ մը : Այդ ուրախ մթնոլորտին մէջ բեմադրուեցաւ ուրիշ զաւեշտ մը «Երկու խուլերը» : Դերասանները բոլորն ալ Նոր Սերնդականներ, շատ յաջող էին, երկու քոյր Ճերմակեաններ, Յակոբ Քէնտիրեան, Վարդան Վարդանեան, Սարգիս Տօնէրեան եւ Պօղոս Քէնտիրեան : Կը շնորհաւորենք բոլորն ալ անխտիր :

Ապա զուգերգ մը Քէնտիրեան Վարդերէ եւ Պետրոսէ, նուագ մը Տօնէրեանէ, եւ խմբական պար մը դաշնակի ու ջութակի ընկերակցութեամբ, բոլորն ալ շատ յաջող : Խմբերգով մը վերջ կը տրուի այս գեղեցիկ հանդէսին :

Մեր շնորհաւորութիւնները Օր․ Շաքէ Քէնտիրեանի, իրենց առաջնորդին, որուն կը մաղթենք անսպառ կորով ու համբերութիւն :

Հայկունի

ԻՐԱՔԻ արտաքին նախարար Համտի յանկարծամահ եղած է սրտի տագնապէ :

ԵՐԿՈՒ ՕԹՕՊԻՒՍՆԵՐ իրարու բախեցան կիրակի Վէնսէնի անտառին մէջ եւ չորս հոգի վիրաւորուեցան :

ԵՐԿ…

…ն առջեւ»։ Ասկէ հետեւցնելով, կար – …ն որ Մեծն Բրիտանիան իր ուղղութիւ- (Հը վերստին փոխէ հաւանականաբար ։ …նգլիոյ արտաքին նախարարութեան չըր- …երուն մէջ կ'ըսեն թէ Տիրուէլ այս մասին …ակնարկութիւն ըրած չէ, եւ թէ դահլիճը …էրութիւն չունի փոխելու իր դիրքը, որ …ն է մանրաքննին կերպով խորհելէ ետք ։ …ցը սակայն, հակառակ այս հերքումին, Մե- …րիտանիոյ խորհրդակցութիւնները Հրեայ եւ …ր պետերուն հետ, Երուսաղէմը չէզոք գօտիի …ածելու համար, ցոյց կուտան որ Անգլիա պի- …չմերժէ նոր պատասխանատուութիւններ ըս- …նձնել։ Թերեւս — կըսուի նոյնիսկ — այս չէ- …ք գօտին ընդարձակուելով, իր մէջ առնէ յետոյ …բողջ Պաղեստինը։ Արդարեւ, Անգլիացիք յոյս …նին տակաւին որ Արաբներն ու Հրեաները պիտի …ւանին ի վերջոյ իրաւախոհութեան մը գալու, …ոխանակ ձեռնարկելու պատերազմի մը՝ որուն …լքը խնդրական է։

ՍՊԱՆԻԱ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՊԱՏՆԷՇԸ …

Հակառակ Ամերիկայի երեսփ. ժողովի ար– …տաքին գործերու յանձնաժողովին ընդդիմու– …թեան, երեսփ. ժողովը 52 ձայնի դէմ 149 ձայ– …ով ընդունեց երեսփոխան Քուսքիի այն առաջար– …ը՝ որուն համաձայն Սպանիան ալ մաս պիտի …ազմէ Մարշըլի ծրագրէն օգտուող երկիրներուն։ …Քուսքի յայտարարած է. «Սպանիա Եւրոպայի …ջ լաւագոյն պատուարն է համայնավարութեան …մ։ Մենք աւելի շատ պէտք ունինք Սպանիոյ …քան այս երկիրը՝ մեզի»։

…ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ պաշտօնական անձնաւորութիւն մը յայտարարեց թէ՝ Միաց. Նահանգները Սո–վետական Ռուսիոյ պիտի յանձնեն երկրորդ ծա–նուցագիր մը, եթէ Թրիէսթէի Իտալիոյ վերա–դարձուելու մասին իրենց ասկէ առաջ Մոսկուա ղրկած ծանուցագրին արագ պատասխան մը չըս–տանան։ Այդ անձնաւորութիւնը աւելցուցած է թէ՝ հարկ է որ Մոսկուա. Ռուսիա ալ համաձայն ըլլայ Թրիէսթէի Իտալիոյ կցուելուն, որպէսզի կարելի ըլլայ այս պարագան արձանագրել Իտա–լիոյ հետ կնքուած հաշտութեան դաշնագրին մէջ։

«ԹԱՍ» գործակալութիւնը տարածեց «Փրավ–տա»յի մէջ հրատարակուած զեկոյց մը՝ որուն համաձայն, վերջին օրերս, Գերմանիոյ գրաւման սովետական գօտիին մէջ երեւան հանուած է ըր–տեսական կազմակերպութիւն մը, գերման դնդա–պետ Կէրհարտ Փինքէրթի ղեկավարութեան տակ։ Փինքէրթ խոստովանած է որ կը պատկանի ֆա–շական ապօրինի կազմակերպութեան մը՝ որ Գեր–մանիոյ արեւմտեան մասին մէջ հաստատուած է, գերման նախկին սպաներէ կը բաղկանայ եւ պաշ–տօն ստացած է ամերիկեան տեղեկատուութեանց սպասարկութենէն՝ սովետ գօտիին մէջ կազմա–կերպելու լրտեսական ցանց մը։ Փինքէրտ յայ–տարարած է նաեւ որ իր ղեկավարած կազմակեր–պութիւնը դրամական օժանդակութիւն կը ստանար ա–մերիկեան տեղեկատուութեան սպասարկութենէն եւ գերմանացի մեծ գործարանատէրերէ ։

ՍՊԻՏԱԿ ՏԱՆ բանբերներէն մէկը հերքած է այն զրոյցը՝ որուն համաձայն նախագահ Թրու–մըն մտադրած ըլլայ այցելել Թուրքիա ։

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետ Էթլի, Երեսփ. ժողո–վին մէջ, համայնավար երեսփոխանի մը հարցա–պնդումին պատասխանելով, ըսաւ. «Պատերազմի մը կարելիութիւնները կ'արդարացնեն կառավա–րութեան տուած որոշումը՝ համայնավարները հեռացնել բրիտանական վարչութեան պատասխա–նատու պաշտօններէն։ Մեր ազգային պաշտպա–նութեան գործը գաղտնիքներ ունի, եւ այնքան ա–տեն որ պատերազմի հաւանականութիւններ կան, պարտաւոր ենք այս գաղտնիքները մեզի պահե–լու»։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ կը շարունակուի երաժշտա-գէտներու մաքրագործումը։ Տիմիթրի Շօսթաքո–վիչ, Սթալինեան մրցանակին պսակաւորը ստիպ–ուեր է հրաժարիլ Մոսկուայի երաժշտանոցին մէջ իր ունեցած պաշտօնէն։ Նմանապէս երաժշտա–գէտ Սքէպալին եւ Սովետական երաժշտագէտնե–րու սէնտիքային նախագահը Արասօն(?) Խաչա–տուրեան, կը գրէ Combat ։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍՏԱՍՕՆԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Բանակի Հայ Ռազ–միկներու Միութեան, եւ մասնակցութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին, Նոր Սերունդի, Կա–պոյտ Խաչին, Նախկին Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Համասեբաստիոյ եւ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեանց։ Տեղի կ'ունենայ 17 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ։
Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Imprimerie DER AGOPIAN 17 Rue Damesme - 13
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

Կ'աւարտի «Յառաջ»ի Գ. տարեշրջանը։ Ապրիլ 1—8 պիտի դադրին բոլոր անվճար թերթերը ։
ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՓԱԿԵԼ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ եւ վճարել ձեր նոր բաժնեգինը ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՊՐԻԼԵ՛Ն ՍԳՍՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան եղեռնին նուիրուած յիշատակի տօնակատարութիւնը՝

11 ԱՊՐԻԼԻՆ

Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ։ Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին ։

×

Ապրիլեան Եղեռնի մէկ միլիոն զոհերու յիշատա-կին համազգային սգատօնը 11 Ապրիլ, 1948 Կիրակի Պոմոնի Նորակառոյց սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ֆ. Հ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնա-ճիւղին։ Առաւօտեան պատարագ եւ հոգեհան-գիստ, եկեղեցիին մէջ։ Կը խնդրենք նկատի ու-նենալ այս թուականը ։

⁂

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՎԻԷՆԻ ՄՈՒՐԱՏ խումբը Ապրիլ 11ին կիրակի օր կը կազմակերպէ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ նուիրուած յիշատակի տօ–նակատարութիւնը։

THEATRE D'IENAի ՄԷՋ

10 Ave. d'Iéna: Métro Iéna եւ Trocadéro

Ապրիլ 12ին, երկուշաբթի իրիկուն թատերա–կան բացառիկ ներկայացում ։
«ԿԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»Ը կը կազմակերպեն (ԵԱՄԻԼԷՆ ՄԱՅՐԻՆԵՐԻ ՏԱԿ)

«YAMILE SOUS LES CEDRES»

Հինգ արար վաղամեռիկ դերասանուհիին կող-մէ թատերգութեան վերածուած եւ հայացուած, Ֆրանս. Ակադեմական Պ. Հանրի Պորտոյի որ այդ օրը ներկայ պիտի ըլլայ եւ խօսք առնէ ։
Կը մասնակցի Փարիզահայ ծանօթ դերասաննե-րէ բաղկացած փայլուն ամբողջութիւն մը ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փրո-վանսի ենթաշրջանի վարչութիւնը հիմնուած Մարսէյլ 2-4-1925ին, կուզայ յայտարարել Մար–սիլիահայ հասարակութեան, որ 3 ապրիլ 1948ի երեկոյեան ոեւէ պարահանդէս չէ կազմակեր–պուած ։ — Վարչութիւն ։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Ի գիտութիւն Վա–լանսաբնակ Հայերու կը յայտարարենք որ «Ահա-րոնեան» ակումբը վարձու կը տրուի ժողովնե–րու, խնջոյքի, հարսանիքի եւ ամէն տեսակ հա–ւաքոյթներու համար։ Փափաքողներուն կը տրա–մադրուի բարձրախօս, պնակ, գաւաթ եւն. ան–հրաժեշտ պիտոյքներ ։ Պայմաններու մասին դի–մել ընկեր ՅԱԿՈԲ ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆԻն, 11 Ave. Gambetta:

ԷՆՍԹԻԹԻ ԱՐՄԷՆԻԷՆԸ կը հրաւիրէ իր ան–դամները, համակիրները եւ բոլոր Հայ երիտա–սարդ – երիտասարդուհիները ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԹԷՅԱ-ՍԵՂԱՆԻ (Surprise Party), Շաբաթ օր 3 Ապրիլին, ժամը 3էն իր նոր հաւաքավայրը, 4 rue Greuze, Métro Trocadéro: Գեղարուեստական բաժին, նը–ուագախումբ եւ attractions:

ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ներքին Էնտէմայապը ճերմակեղէններու հա–մար Ուրլէօզ, սիւրժէթէօզ եւ պօրթոմէօզ վարժ գործաւորուհիներ կ'ուզուին աշխատանոցի մէջ աշխատելու համար։
Դիմել՝ ցացի շաբաթ օրերէն ՄԱՎԵԱՆ ՀԱՍ-ՏԱՏՈՒԹԵԱՆ, 5 rue de Tracy, métro Strasbourg - St. Denis ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 4 Ապրիլին ժամը 3էն 11 Café de Sportի մէջ, 157bis, Ave. Jean Jaurès, Maison Alfort: Գեղարուեստական խնամուած եւ հաճելի բաժին եւ եւրոպական պարեր։ Մուտքը 100 ֆրանք, ան–դամներուն կէս գին:
Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ Ecole de Charentonէն առնել 181 օթօպիւսը ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Բագուցի Գուրգէն Մելիքեան իր եղբօր կողմէ որ Թէհրան ըլլալ կը կարծուի ։ Նախապէս կ'աշխատէր Միրզաբէկեան կօշիկի հաստատութեան մէջ։ Տեղեկացնել Յառաջին ։

ՑՈՒՑԱՏԽՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԿԱՐՏԱՆԻ Նիկոլ Դուման ենթակո–միտէի ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները Ապրիլ 4ին, կիրակի, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Պիվէրի տան մէջ։ Ներկայ կ'ըլլայ Մարսիլիոյ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ըն–կերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ երեկոյ, ժա–մը 8.30ին Խրիմեան սրահին մէջ։ Բացակաները նկատի պիտի առնուին ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր ենթա – կոմիտէի ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, Պար տիւ Կլոպի մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկա – յութիւնը անհրաժեշտ է։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակո–միտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր ըն–կերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովո–րական հաւաքատեղին ։

ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ մասնաճիւղի տարե – կան ցերեկոյթ – պարահանդէսը, 4 ապրիլ կիրա–կի կէսօրէն վերջ ժամը 4—12, քաղաքապետա – րանին սրահը, Rue Stalingrade ։

Կը ներկայացուի Ղեւոնդ Մելոյեանի «ԱՐՄԵ – ՆՈՒՇ»ը, ղեկավարութեամբ Պ. Հայկէշեանի եւ մասնակցութեամբ Իսիի սիրողներու եւ Շավիլի Րաֆֆի երկսեռ երգչախումբի ։

Ճոխ պիւֆէ, մուտք 100 ֆրանք։
Հաղորդակց.— Pont de Sèvresէն թիւ 171 autob. իջնել Puits sans Vin, կայարաններէն կէս ժամը ան–գամ մը շոգեկառք կայ ։

ԹԷՍՕՐ ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՃԼԵԱՆԻ

Բ. ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԱԼ ԿԱՎՕ, 11 ԱՊՐԻԼ 1948, ԿԻՐ. ԺԱՄԸ 17ԻՆ

Ընդհանուր փափաքին համաձայն կը տրուի այս երգահանդէսը, բոլորովին նոր յայտագրով ։
Յայտագրին մէջ բացի եւրոպական դասական կտորներէ կան Ռոմանոս Մելիքեանէ, Գ. Ղա – զարեանէ, Ձերահեանէ, Կարօ Զաքարեանէ, Ա. Տէր Ղեւոնդեանէ, Սպենդիարեանէ, եւն. բոլորո–վին առաջին անգամ ըլլալով կ'երգէ Հայաստանի տաղանդա–ւոր երգահաններէն ։
Տոմսերը կը գտնուին Պ. Պ. Գէորգ Փարմա–քի՝ 47 rue Blanche (Tri. 39-09), Գ. Պապրճեանի, 55 rue de Trévise ((Pro. 07-25), Ս. Թէրզեանի 3 rue Poissonière (Cen. 95-15), Ս. Ասկերլչեանի 62 rue Beaubourg (Arc. 77-90), Ս. Պօյաճեանի 83 rue d'Aboukir (Cen. 48-69), Դպրոցասիրաց տնօրէնու–թեան, հայ գրավաճառներուն եւ Յառաջի մօտ ։

TCHILINGUIRIAN ENTREPRENEUR DE CON - FECTION.— Կ'ուզուին բոպ – Confectionի համար մաքուր կարող գործաւորուհիներ։ Լաւ վճարում։ Գիներն են 85—90եւ 100 ֆրանք։ Տեւական գործ ։ Դիմել Պ. Յակոբ Չիլինկիրեանի, 10 rue des Goujons, Alfortville ։

THEATRE DE LA GAITÉ LYRIQUEի ՄԷՋ

9 Ապրիլ, ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30էն 23.45։
Մէկ անգամուան համար կը ներկայացուի՝

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՍԵԼՐՔՆԵՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան, պատրաստուած մեծ խնամ–քով եւ բոլորովին նոր երաժշտութեամբ։
Բեմադրութիւն՝ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ, պարերու վա–րիչ՝ Տիկին Լ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, դիմայարդար՝ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ։ Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շր–ջանի եւ «Նոր Սերունդ»ի երիտասարդ ուժերու ։ Բեմի վրայ 60 հոգի։ Պար՝ Օրիորդներ ՌԷԺԻՆԱ եւ ԼԻԼԻԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆՆԵՐ, Ա. մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն եւ Opéra Comiqueէն ։
Մասնակցութեամբ ԹԱՐԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆԻ ։
Gaité Lyriqueի 40 հոգինոց նուագախումբը, երաժշտութիւն եւ ղեկավարութիւն Ա. ՄԵՍՈՒ – ՄԵՆՑԻ։ Գիները.— 300, 150, 120, 100, 80, 50:
Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Arts et Métiers, St. Denis, Réaumur ։

Տոմսերը կը ծախուին Գրատուն Հրանտ Սա–մուէլ 51 rue Mr. le Prince, Odéon, Հ. Բալուեան 43 rue Richer, Պարսամեան 46 rue Richer - Montmartre, Նոր Սերունդի Փարիզի եւ շրջանի բոլոր մասնա – ճիւղերուն մօտ, Փարիզ, Շավիլ, Իսի լէ Մուլինօ, Պանեէօ, Անիէռ, Ալֆորվիլ ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 2 AVRIL 1948 ՈՒՐԲԱԹ 2 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5306-Նոր շրջան թիւ 915 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Հիմնաւո՞ր է ձեր լաւատեսութիւնը Միջին Արեւելքի եւ առ հասարակ Արտասահմանի երիտասարդական գործունէութեան մասին :

= Անշուշտ, իբրեւ ընդհանուր տպաւորութիւն : Այս չի նշանակեր թէ թերութիւններ չկան եւ մեզի կը մնայ միայն ծափ զարնել կամ գովասանական տաղեր հիւսել :

— Որո՞նք են ձեր դիտած թերութիւնները :

= Մէկը այն՝ որ երիտասարդներէն շատեր կը գոհանան իրենց գիտցածով, փոխանակ դէպի յառաջ ձգտելու : Այս պարագան աչքի կը զարնէ ոչ միայն Եւրոպայի, այլեւ Միջին Արեւելքի մէջ : Օրինակ, շատերուն համար ի միջի այլոց գիտելիք մը դարձած է հայերէնը :

— Մի մոռնաք որ այդ շատերը հարկադրուած են ապրուստ ճարել : Բախտաւորները մատի վրայ կը համրուին :

= Մենք երբեք չենք անտեսած այդ պարագան : Մանաւանդ Եւրոպայի մէջ ուր ամենօրեայ ժխորը, ապրուստի տագնապը եւ ուրիշ հոգեր կը փճացնեն շատ մը բարի տրամադրութիւններ : Եւ սակայն, գիտենք որ, այդ միեւնոյն երիտասարդները միշտ ալ ժամանակ եւ տրամադրութիւն կը գտնեն բազմաթիւ պիտանի եւ անպիտան բաներ սորվելու : Անոնց համար գաղտնիք չունին ոչ բախտախաղի, ոչ ալ պարի տեսակները ...

— Տարիքի պահանջ : Ո՞վ չէ ունեցած այդ մեղքերը, երբ արիւնը կ'եռար իր երակներուն մէջ :

= Պարզապէս իրողութիւն մը կը մատնանշենք, ըսելու համար թէ միշտ կարելի է ժամանակ ճարել, երբ կամքը չի պակսիր : Դժբախտաբար շատ քիչեր կ'ըմբռնեն թէ՝ բան սորվելու տարիները կ'անցնին անզգալաբար, եւ ամէնէն առաջ իրենք պիտի տուժեն, մնալով թերուս եւ միջակ՝ հայկական գետնի վրայ :

— Կը կարծէ՞ք թէ այս տեսակէտէն աւելի խոստմնալից վիճակ մը կը ներկայացնէ Միջին Արեւելքի նոր սերունդը :

= Անտարակոյս, քանի որ չի պակսիր հիմնականը, — ազգ. դպրոց : Կ'արժէ քննել թէ հարիւրին քանի՞ն կ'օգտուին այս թանկագին պատեհութենէն, լրացնելով հայկական կրթարանի մը ամբողջ դասընթացքը : Որքան կրցած ենք հետեւիլ, մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք որ կանուխէն շուկայ ինկած են, կամ հայկական դպրոցը կէս ձգելով մտած են օտար կրթարան մը :

— Այդ ալ հետեւանք է տնտեսական պայմաններու :

= Ոչ ամբողջովին : Կանխակալ կարծիքներն ալ դեր կը կատարեն : Ծնողներ կան որ արգահատանքով կը նային հայկական կրթարաններու վրայ : Իբրեւ հետեւանք, զաւակներն ալ կը մեծնան այն տխուր նախապաշարումով թէ ինչ որ հայկական է, անարժէք է : Այսպէս արհամարհելով սեփականը, հարազատը, կը յանգին այն եզրակացութեան թէ իրենք ստորադաս ժողովուրդի մը զաւակներն են, բաղդատելով օտարին հետ : Հարկ է մատաղ տարիքէն սրբել այս նախապաշարումը :

— Միայն ազգ. կրթութիւնը կը բաւէ՞, ասպարէզ նետուելու համար, օտար ափերու վրայ :

= Նախ ազգային դաստիարակութիւն, յետոյ ուրիշ բան : Տարրականը ստանալէ վերջ, միջոց չի պակսիր կատարելագործուելու օտար հաստատութեանց մէջ կամ գիշերային դասընթացքներով : Ո՞ր երիտ. կազմակերպութեան ծրագրին մէջ նախատեսուած չէ այս պարագան :

— Դժբախտաբար թուղթի վրայ կը մնան այդ առաջադրութիւնները : Ուրեմն իւրաքանչիւրը ասպարէզ կը նետուի իր գիտցածով :

= Նորէն եկանք միեւնոյն եզրակացութեան : Երիտասարդութիւնը ինք պարտաւոր է արժանապատուութեան խնդիր դարձնել ինքնազարգացումը, աստիճանական յառաջդիմութիւնը, միշտ սարսափելով միջակութենէն : Այս մտահոգութիւնը, նախանձախնդրութիւնը պիտի ցուցնեն մանաւանդ անոնք որ արդար յաւակնութիւններ ունին,— կ'ուզեն դեր կատարել հանրային կեանքի մէջ : Սահմանէն ասդին թէ անդին : Երէկ ալ այս գիտակցութեան շնորհիւ էր որ թանկագին ուժեր հասան, հակառակ այնքան տաժանելի պայմաններու :

— Հայրենիքն է միակ հիմնական լուծումը այս հոգերուն : Ուրիշ խօսքով, դէպի Երկիր :

= Իսկ մինչեւ ա՞յդ : Կեանքը կանգ չառներ, բարեկամ : Եթէ քսանըհինգ տարի ձեռնածալ նըստած ըլլայինք, հառաչելով եւ յօրանջելով, այսօր ի՞նչ պիտի տեսնէինք Հայկական Արտասահմանի մէջ : Երիտասարդութիւնը փրկել, պիտանի սերունդ մը հասցնել՝ կը նշանակէ օգնել Հայրենիքին, այսօրուան թէ վաղուան :

Շ.

Յուշարձան Յ. Օշականի համար

Հալէպի մեր թղթակիցը կը գրէ.— Մարտ 30ին հանդիսաւոր հոգեհանգիստ կատարուեցաւ Ս. Քառասնից Մանկանց եկեղեցին, Յ. Օշականի մահուան քառասունքին առթիւ : Պատարագեց առաջնորդը, Զարեհ եպիսկոպոս : Յետոյ թափօրը ուղղուեցաւ գերեզմանատուն, ուր յարգանքի խօսքեր արտասանուեցան եւ հանգանակութիւն բացուեցաւ, յուշարձանի մը շինութեան համար :

Հալէպի գրական ամսագիրը, «Նայիրի», առանձնած ըլլալով Օշականի յուշարձանին շինութեան, կոչում մը կը հրաւիրէ ողբացեալ գրագէտին բարեկամները, աշակերտները եւ գրասէր հասարակութիւնը, «որպէսզի նիւթական սրտաբուխ նուէրներով դիւրացնեն արժանավայել յուշարձանի մը շինութիւնը» : Նուիրատուներուն անունները ամէն ամիս պիտի հրատարակուին «Նայիրի»ի մէջ, փոխան ստացագրի :

Հաւաքուած գումարները պիտի յանձնուին Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.ի, որ Օշականի հարազատներուն բաղձանքով կարգուած է կտակատար՝ ողբացեալ գրագէտին ձգած գրական եւ նիւթական ժառանգութեան :

«Նայիրի» այս առթիւ կը հրաւիրէ Արտասահմանի հայ արուեստագէտները՝ պատրաստել յուշարձանին նախագիծը եւ նմոյշներ հասցնել խմբագրութեան ։ Նախագիծերը թերթին հասած պէտք է ըլլան մինչեւ Մայիսի վերջը, որմէ վերջ պիտի ենթարկուին Սուրիոյ եւ Լիբանանի մտաւորական ընտրանիէն կազմուած յանձնախումբի մը գնահատման :

Հասցէ .— A. Dzaroukian, B. P. 372, Alep (Syrie) :

ՀԱՄԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Համամերիկեան 9րդ համաժողովը՝ որուն կը մասնակցին Ամերիկայի 21 պետութիւնները, հանդիսաւորապէս բացուեցաւ Պոկոթայի մէջ :

Քոլոմպիոյ նախագահ Մարիանօ Փէրէզ, իր բացման ճառին մէջ, պահանջեց բոլոր Ամերիկացիներէն որ իրարու միանան համայնավարութեան վտանգը խափանելու համար, որպէսզի «ռամկավարութեան եւ քրիստոնէութեան սկզբունքներուն հակառակորդ ուժերը չկարենան գերակշիռ ազդեցութիւն ձեռք բերել աշխարհի մէջ :

Համաժողովը միաձայնութեամբ ընդունեց յետոյ Մարշըլի առաջարկը, որով Միաց. Նահանգներու արտաքին նախարարը հարկ կը տեսնէ որ ամերիկեան ազգերը քննութիւն մը բանան՝ «օտարէն ներշնչուած եւ ամերիկեան հանրապետութեանց հիմնարկութիւններուն, անոնց խաղաղութեան եւ ապահովութեան դէմ ուղղուած քանդիչ եւ մոլորեցուցիչ գործունէութեանց խնդրին մասին» :

ՄԱԿի հիւլէական ռումբի յանձնաժողովը որոշեց թէ, աւելորդ է առ այժմ վիճաբանիլ այն ծրագրին մասին՝ որուն նպատակն է հիւլէական ռումբերը հակակշռի ենթարկել : Այս որոշման պատճառն է յանձնաժողովի անդամներուն միջեւ երկար ատենէ ի վեր գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնը, հակակշռի պայմաններուն մասին :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ արտաքին նախարարը հրաւիրելով մամուլի ներկայացուցիչները, յայտնեց անոնց թէ՝ իր ՄԱԿի պատուիրակը ներկայ պիտի չըլլայ Ապահով. Խորհուրդի այն նիստին՝ ուր պիտի քննուի Չիլիի բողոքը Չեխոսլովաքիոյ դէմ : Նախարարը ամբաստանած է Չեխ նախկին պատուիրակ Փափանէքը, իբրեւ հակաչեխոսլովակ գործակալ որ օտարին կը ծառայէ : Մեղադրած է նաեւ օտար թերթերու թղթակիցները իբրեւ ստախօս : Երբ լրագրողներէն ոմանք ուզեցին հարցումներ ընել, նախարարը նիստը փակուած հռչակեց, ըսելով թէ՝ «վիճաբանելու պէտք չկայ բնաւ» :

Մանր միջադէպ մը Պերլինի մէջ

ՍՈՎԵՏՆԵՐԸ ՀԱԿԱԿՇՌԻ Կ'ԵՆԹԱՐԿԵՆ ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գերմանիոյ սովետ գօտիի իշխանութիւնները երէկ որոշեցին խստացնել հակակշիռը որ դրուած էր Պերլին քաղաքի եւ արեւմտ. գօտիներուն միջեւ դաշնակիցներու ամէն տեսակ հաղորդակցական միջոցներուն վրայ : Ասկէ ետք, խիստ հսկողութիւն պիտի կատարուի երկու գօտիներուն միջեւ կատարուող շոգեկառքի եւ ամէն տեսակ կառքերու երթեւեկին ինչպէս նաեւ ապրանքներու փոխադրութեանց վրայ : Սովետ պաշտօնեաները պիտի կրնան արեւմտեան պետութեանց զինուորական շոգեկառքերուն մէջ ելլել, քննութիւն կատարելու համար ճամբորդներու եւ փոխադրուած ապրանքներու մասին : Ոչ մէկ փոխադրութիւն պիտի կրնայ տեղի ունենալ, առանց սովետ պաշտօնեաներու արտօնութեան :

Այս որոշումը՝ որ պաշտօնապէս հաղորդուած է Դաշնակիցներուն, մեծ յուզում պատճառած է անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական շրջանակներուն մէջ :

Գերմանիոյ զինուորական կառավարիչ զօր. Քլէյ յայտարարած է Ռուսերուն թէ՝ Ամերիկացիք պատրաստ են հրահանգ տալու իրենց կառաշարապետներուն որ հարկ եղած թուղթերը ներկայացնեն սովետ պաշտօնեաներուն, բայց, երբեք պիտի չհանդուրժեն որ այս վերջինները մտնեն ամերիկեան շոգեկառքերուն մէջ :

Ամերիկեան պաշտօնական աղբիւրէ տրուած լուր մը կ'ըսէ թէ, հակառակ տրուած արգելքին, ամերիկեան զինուորական կառաշարերը պիտի շարունակեն Պերլին երթալ անցնելով սովետական գօտիէն :

★ Բրիտանական զինուորական կառավարութիւնը առաջարկած է սովետ իշխանութեանց ժողով մը գումարել, քննելու համար սովետներու նոր կանոնագիրը՝ սովետ գօտիէն անցնող շոգեկառքերու մասին : Աւելցուցած է միեւնոյն ատեն որ սովետները որեւէ իրաւունք չունին անգլիական կառքերուն վրայ մարդ հանելու, որոշելու համար թէ՝ որոնք են այն կառախումբերը եւ անձերը որ արտօնուած են Պերլինէն դուրս ելլելու :

★ Ֆրանսայի զինուորական ներկայացուցիչն ալ, պատասխանելով սովետներու կողմէ իրեն յանձնուած նամակին, ըսած է թէ՝ այս նամակին պարունակութիւնը ճշդուելու պէտք ունի, եւ պահանջած՝ որ սովետ գօտիին մէջէն Պերլին գացող կամ Պերլինէն մեկնող փոխադրութիւններու մասին խորհրդակցութիւններ կատարուին չորս պետութեանց միջեւ :

Պայքար կեանքի սղութեան դէմ

ՍԷ. ԺԷ. ԹԷՆ ԳՈՀ ՉԷ

Կեանքի սղութեան դարման տանելու համար կառավարութեան ձեռք առած միջոցները անբաւարար կը նկատուին աշխատաւորական սէնտիքաներու կողմէ : Տնտեսական խորհուրդի նախագահ Լէոն Ժուհօ տեսակցութիւն մը պիտի խնդրէ պատասխանատու նախարարներէն, խորհրդակցելու համար այն բոլոր նոր միջոցներուն մասին՝ զորս կարելի է ձեռք առնել գիները ալ աւելի իջեցնելու համար : Երէկուընէ ի վեր գործադրուած զեղչերը միջին հաշուով 3 առ հարիւր համեմատութեան միայն կը հասնին, մինչդեռ դեկտեմբերէն ի վեր կեանքը 20 առ հարիւր աւելցած է :

★ Աշխատաւորութեան ընդհ. դաշնակցութեան (Սէ Ժէ Թէ) գրասենեակը գոհ չէ կառավարական որոշումներէն, որոնք ընտանեկան պիւտճէները 3 առ հարիւրէն աւելի չեն թեթեւցներ, մինչդեռ գիներու բարձրացումները 20 առ հարիւրէն աւելի եղած են, դեկտեմբեր մէկէն ի վեր : Սէ Ժէ Թէն կը յայտարարէ, հետեւաբար, որ օրավարձերը 20 առ հարիւր աւելցնելու եւ ատոնց կենսական նուազագոյն գումարը ամսական 12.900 ֆրանքի բարձրացնելու մասին նախապէս կատարուած պահանջումը «կատարելապէս արդարանալի կը մնայ» :

Գալով Աշխատաւորական Ուժի եւ Քրիստոնեայ սէնտիքաներուն, ասոնք կը հրաւիրեն կառավարութիւնը որ գիները իջեցնելու համար իր տուած որոշումները լրացնէ նոր կարգադրութիւններով :

★ Այս ամսուընէ սկսեալ ազատ թողուած է հետեւեալ ապրանքներուն առուծախը—ամէն տեսակի կօշիկ, երախաներու վերաբերեալ հագուստներ (շոր, եւն.), տան մէջ գործածելի ճերմակեղէններ եւ անկողինի ծածկոցներ, եւն., հիւսելու բուրդ, աշխատանքի հագուստներ, մոմլաթեր, ծրարելու թուղթեր :

★ Ջնջուած է նաեւ պերճանքի տուրքը որ ապրանքին եւ պարագային համեմատ այլեւայլ սակեր ունէր : Ասկէ զատ այս տուրքը վճարողնե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՅՍ ԱԼ ՄԵՐ ԶԱՏԻԿԸ

Քրիստոնէական Զատիկ եւ հեթանոսական մարզահանդէս, — այս երկու տօները այլեւս անբաժանելի ամբողջութիւն մը կը կազմեն Սուրիա Լիբանանի գաղութին համար, շնորհիւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կուռ կազմակերպութեան եւ յարատեւ գործունէութեան :

Մէկը առանց միւսին պիտի նշանակէր Ծաղկազարդ առանց զալարիքի եւ ծաղիկի: Կրնայիք ըսել՝ հարսնիք առանց հարսնեւորի :

Աւագ Հինգշաբթի.— Արդէն Հալէպ են հասած առաջին ծիծեռնակները, Պէյրութէն եւ ուրիշ քաղաքներէ :

Աւագ Ուրբաթ.— Առտուն կանուխէն անհամբեր բազմութիւն մը խռնուած է քաղաքին բանուկ ճամբաներուն վրայ,, սպասելով գալիք խումբերուն: Մէկ ժամէն միւսը անցուդարձը կը դժուարանայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբին եւ «Արեւելք»ի խմբագրատան առջեւ: Հանրակառքն անգամ դադար կ'առնէ :

Եկան, եկան: Կուգան: Եւ իրարու ետեւէ կը պարպուին ամերիկեան լայնանիստ կառքերը, զարդարուած գոյնզգոյն դրօշներով եւ ծաղիկներով :

Հասիչէ, Գամըշլը, Թէլ Պրաք, Ճարապլուս, Թէլ Ապիատ, Րաս իւլ Այն, Այն Արուս, Արապ Փունար, Տէրպէսիէ, Տէր Զօր (Եփրատի եւ Ճէզիրէի շրջան):

Ապա Պէյրութ, Պուրճ Համուտ, Զահլէ: Լաթաքիա, Հոմս, Տրիպոլիս (Թրիփոլի) :

Վերջին օրը՝ Կիպրոս, Պէյրութի մնացեալ մասը, Դամասկոս, Ամման (Անդրյորդանան), Քէսապ: Բացակայ՝ միայն Պաղեստինը, հասկնալի պատճառներով :

Եւ բուն Հալէպը՝ իր շրջաններով,— Նոր Գիւղ, Ազէզ:

Քաղաքներ, աւաններ, գիւղախումբեր որոնց վերեւ արեան մղձաւանջը կը սաւառնէր երէկ : Իսկ այսօր,— արե՛ւ, արե՛ւ :

Ամբողջ երիտասարդութիւն մըն է որ կը հոսի հայաշատ ոստանը, Հալէպ Մարմնացեալ խանդավառութիւն եւ կարգապահութիւն: Ինչո՞ւ չըսել՝ վերածնութիւն, միշտ յիշելով երէկը :

Հայկական յետին համայնքը իր բաժինն ունի երիտասարդական այս աննման կազմակերպութեան մէջ :

Հեռաւոր դաշտի մը վրայ նետուած ըլլան թէ լերան մը ստորոտը, անխորտակելի հաւատք մը կը կաթի այս երիտասարդութեան աչքերէն: Աշխատանքի, չարքաշութեան, յարատեւութեան աւիշն է որ կը յորդի իրենց երակներէն :

Եւ ինչ բարի նախանձ՝ քաղաքէ քաղաք: Մեծէն մինչեւ ամէնէն համեստը: Որպէսզի բան մը պակաս չունենան: Որպէսզի կարենան քայլ մը աւելի յառաջ երթալ: Գետին մը աւելի շահիլ:

Տղայ թէ աղջիկ, արիւթէարբենոյշ(Արծուիկ), տոգորուած նոյն ոգեւորութեամբ եւ գիտակցութեամբ:

Պճլտուն տղեկներ, — Կակուղ Թաթիկներ, որ վաղը պիտի կոչուին Գայլիկներ, եւ սա Մըրջիւնները, որ իրենց կարգին պիտի դառնան Արծուիկներ Թրթռուն եւ հրաշունչ :

Դեռ բուն մարզիկները, աշխոյժ եւ մարտական, որոնց շահած բաժակները համբանք չունին ազգային թէ միջազգային գետնի վրայ :

Իսկ այս բոլորին իբրեւ պերճախօս վկայութիւն՝ այսօրուան մարզահանդէսը եւ վաղուան Թափօրը՝ մասնակցութեամբ աւելի քան 2500 մարզիկներու, մանչ թէ աղջիկ :

Ահա այս ալ մեր Զատիկը, Նաւասարդեան յիշատակներով: Փառատօն մը, որ տարագիր բազմութեանց հոգին կը լեցնէ արդար գոհունակութեամբ եւ հպարտութեամբ :

Ուրիշներ, աւելի բախտաւորներ դժուար թէ յաջողէին գլուխ հանել այսքան կուռ եւ ծաւալուն կազմակերպութիւն մը, առանց պետական միջոցներու :

Անոնք որ նուիրուած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի զարգացման աշխատանքին, Միջին Արեւելքի մէջ, անոնք միայն գիտեն թէ ինչ կը նշանակէ հինգ հազար անդամներու ցանց մը կազմակերպել ու պահել տարիներով: Հակառակ անհնարին դժուարութեանց, որոնց առջեւ չատոնց յուսահատած պիտի ըլլային վեհերոտ եւ նեղմիտ մարդիկ :

Այս հրաշքը կարելի եղած է գործել անոր համար որ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչներուն եւ անդամներուն հոգին միշտ կը խայտայ գարնանային շունչով մը:

Զատիկը միայն տօն մը չէ անոնց համար, այլեւ խորհուրդ մը, որ թեւ կուտայ իրենց գործունէութեան :

Զատիկ եւ Նաւասարդ: Մշտանորոգ ուժ եւ երիտասարդացում: Երկու հոսուն աղբիւրներ, որոնց գաղտնիքը միայն այս ժողովուրդը գիտէ:

Վա՜յ անոնց որ կը փորձեն պղտորել այդ աղբիւրները :

Հալէպ, 28 Մարտ — ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՏԻԳՐԱՆ - ԾԱՄՀՈՒՐ

Որքան երկար է անանուն հերոսներու շարքը, որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը տուած է հայութեան 57 տարիներու իր գոյութեան ընթացքին :

Բազմահատոր երկեր են հարկաւոր ամփոփելու համար անոնց իւրաքանչիւրին քաջագործութիւնները :

Սարերու լանջին, լեռներու գագաթին, հովիտներու եւ անդնդախոր ժայռերու տակ որքան հերոսներ ինկան յանուն հայրենիքին եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վեհ գաղափարին, «սիրտը խոցուած ու կուրծքը պատռած չար թշնամու գնդակից» :

Փետրուարեան ժողովրդային ապստամբութեան տարելիցին, կ'ուզեմ երկու խօսք ըսել յիշատակին մէկու մը, որ շատ շատերու հետ ինքն ալ ինկաւ պոլշեւիկեան գնդակով :

Տիգրան Ծամհուր (Ամսէեան), ծածկանունով Ֆէրիտ – Ճէմիլ :

Կիլիկեան երազ օրերուն է որ առիթը ունեցայ ճանչնալու Սղերդցի արարախօս ընտանիքէն Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքը փոխադրուած այս անգուգական ընկերը :

1918ի պատերազմը վերջ գտած էր: 1919էն արդէն վերակազմութեան եւ վերափակման շրջան մըն էր սկսած, ու Դաշնակցութիւնը ամէն կողմ, ամէն անկիւն իր վերապրող փոքրաթիւ մտաւորականներով ձեռնարկած էր գործել Սփիւռքի մէջ :

Վարդագոյն օրեր, Հայաստանի Հանրապետութեան երանելի եւ անմոռանալի շրջան :

Բայց, կայ նաեւ արտասահմանեան հայութեան վերակազմութեան հարցը, հայութիւն՝ որ պէտք էր կապել Մայր հայրենիքին :

Կիլիկիան, ստուար հայութեամբ, հոգածութեան մասնաւոր առարկայ դարձաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան :

Որոշուած էր հոն փոխադրել մաս մը մտաւորականութիւն եւ մամուլ հաստատելով սկսիլ գործի :

Կը մեկնէր Պոլսէն առաջին առաքելութիւնը՝ որու գլուխն էր մեր ողբացեալ ընկեր Տիգրան Ծամհուրը, հանգուցեալ Մ. Վերածինի եւ ուրիշ կարգ մը երիտասարդ ընկերներու հետ :

Հասած էին արդէն Ատանա եւ հիմնած «Կիլիկիա» թերթը :

1919ին Պոլիս կ'երթամ Թրքական բանակէն ազատուած :

Հոն է մեր ամէնուն տեղ տառապած ընկերը Շաւարշ Միսաքեան որ ինծ կը յանձնարարէ Կիլիկիա երթալ եւ որպէս գրաշար աշխատիլ կուսակցական թերթին մէջ, որ հիմնուելու վրայ է:

— Պէտք է երթաս Կիլիկիա, անոնք արդէն գացեր են. Թերթ պիտի հանեն, գրաշար չունին : Աճապարէ, կը հրամայէ ընկեր Միսաքեան :

Հազիւ 5—6 օր արտօնութիւն կը ստանամ Պոլիս մնալու, յետոյ կը մեկնիմ՝ ձեռքս թուղթով մը որուն վրայ կար ընկեր Ֆէրիտ Ճէմիլին մակագրութիւնը :

Չէի ճանչնար զինքը. ո՞վ էր այդ մարդը՝ որ օտար անուն մականունով պիտի վարէր մեր կուսակցութեան մամուլն ու գործերը:

Կը հասնիմ Ատանա :

Մեծ ուրախութեամբ կը կարդամ պատերու վրայ յայտարարութիւնը հայերէն գրերով: ... «Վաղը լոյս կը տեսնէ Կիլիկիա թերթը» եւն.:

Կը գտնեմ զինքը՝ ուր հաստատէր էին տպարանը ու լեգէոնական հայ զինուոր մը տառերը հազիւ քով քովի բերելով կրցեր էր երկու երեք սիւնակ շարել մեր օրկանը ըլլալիք թերթին համար :

Կը բարձրանամ վեր: Առաջին դէմս ելլողը կ'ըլլայ ընկեր Ֆէրիտ Ճէմիլը :

Կուտամ թուղթս: Կը կարդայ: Ուրախութիւնը սահման չունի : Թերթը պիտի հանի ժամանակին :

— Հայտէ, շուտ, հանէ ժաքէթը եւ տպարան ելիր, արդէն ուշ ենք մնացեր, կ'ըլլայ առաջին խօսքը :

Զուզեր լսել որեւէ առարկութիւն: Կը սկսինք գործի եւ կը հանենք թերթը:

Անկէ յետոյ, պիտի տեսնէինք թէ ինչպէս մեր ընկերը, համակ եռանդ, աշխորժ, եւ հոգիով փարած գործին, գիշեր ցերեկ, անդադար հոյլ մը զոհաբերող ընկերներու հետ ստեղծեց կուսակցական ոգեւոր կեանք մը :

Շատ երկար չկրցանք վայելել ընկեր Ծամհուրը :

Պէտք է երթար Հայաստան: Պիտի երթային կիլիկեան ընկերներու ողջոյնը, իղձերը եւ բովանդակ հոգին տանելու Հայաստանի մեր նորակազմ հանրապետութեան: Ընկեր Մինաս Վերածինի հետ Մերսինէն զինքը ճամբու կը դնենք դէպի երկիր դրախտավայր :

Գնացքը շարժեցաւ ու մեր հորիզոնէն անյայտացան մեր երկու ընկերներ :

Ժամանակ մը վերջ ընկեր Վերածինը վերադարձաւ մեզ մօտ: Ու մենք բոլորս իրարու կարգ չէինք տար զինքը համբուրելու եւ հոտոտալու, որովհետեւ հայրենիքի հոտը կը բուրէր իր վրայէն :

Զվերադարձաւ ընկեր Ծամհուրը : Զգիտենք թէ ինչ գործի համար մնաց հայրենիք :

Տարիներ յետոյ, երբ մեր մանուկ հանրապետութիւնը յօշոտուեցաւ կարմիր եւ դեղին հորդաներու կողմէ, լսեցինք որ Փետրուարեան ապստամբութեան ընթացքին, ընկեր Տիգրան Ծամհուրը, մեր պաշտելի եռագոյնը պետական շէնքին վրայ տնկելու րոպէին, ճակատէն գնդակ մը ստանալով եռագոյնին հետ փաթթուած՝ ինկած է:

Այսօր, այդ փառապանծ յեղափոխութեան տարեդարձին, ուզեցի երկու պտղունց խունկ ծխել մեր պաշտելի Ֆէրիտ Ճէմիլի յիշատակին եւ իր կիլիկեցի ընկերներու կողմէ, երթալ իր անյայտ հողաթումբին առջեւ ծնրադիր՝ ըսել իրեն որ մենք կը շարունակենք իր գաղափարի ճամբէն ընթանալ, որքան ալ տատասկոտ ըլլար այդ ճանապարհը: Մենք յաւերժացուցեր ենք իր անունը, որ ոչ միայն մեր բոլորի սրտին մէջն է, այլ իր անունով կոմիտէներ եւ խումբեր ենք կազմեր այն երիտասարդ ընկերներով՝ որոնք հայրենիքէն հեռու, արաբական այս հիւրընկալ հայրենիքին մէջ հասակ են նետեր իր պաշտած եւ անոր համար նահատակուած դրօշի ծալքերուն տակ :

Յաւէտ յարգանք քու անմոռաց յիշատակին՝ Սիրելի Ծամհուր :

«Ազդակ» — Գ. ՖԱՆԱՐԵԱՆ

Գիտական աուղիս

ԲԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԺԱՀՐԸ.— Ուաշինկթընի բժշկական համալսարանին փրոֆէսէօրներէն Տօքթ. Քաթս գտած է բարկութեան ժահրը :

Յուզումները, ջղային գրգռութիւնները, մտքի եւ հոգիի փոփոխական վիճակները իրենց ազդեցութիւնը զգալի կ'ընեն գործարանային ամբողջ յօրինուածութեան վրայ :

Դիտուած է թէ հոգեբնախօսական զանազան վիճակները տարբեր արդիւնքներ յառաջ կը բերեն շնչառութեան քիմիական պայմաններուն մէջ:

Ըստ այսմ, բարկացող մարդուն շունչը մեղմաղձոտ մարդուն շունչէն տարբեր քիմիական հակազդեցութիւն մը յառաջ կը բերէ :

Այս պարագան ապացուցանելու համար Տօքթ. Քաթս սառոյցով պաղեցուցած խողովակի մը մէջ հաւաքած է տարբեր ենթականերու արտաշնչած օդը, եւ զայն պաղ ընդունարանի մը մէջ հեղուկ վիճակի վերածելով՝ դիտած է թէ ստացած հեղուկը անգոյն կը մնայ երբ ենթական հանդարտ է, թուխ գոյն կ'առնէ երբ բարկացած է, գորշ գոյն՝ երբ վշտահար է, եւ վարդագոյն՝ երբ խղճի խայթ ունի :

Յիշեալ բժիշկը ցասկոտ ու մելամաղձոտ անհատի մը շունչը հեղուկի վերածելով՝ ներարկած է զայն խաղաղ ու հանդարտաբարոյ մարդու մը արեան մէջ, եւ շատ չանցած տեսած է թէ այս վերջինը խիստ ջղագրգիռ վիճակ մը ստացած է:

Մ. Քաթս այս փորձերէն հետեւցուցած է թէ սաստիկ բարկութիւնը որ մեծ քանակութեամբ կենսական ուժ կը սպառէ, քիմիական այնպիսի հակազդեցութիւն մը յառաջ կը բերէ, որ կրնայ մինչեւ իսկ մահ պատճառել երբ թունաւորումը մեծ չափով տեղի կ'ունենայ :

Հետեւաբար պէտք է զգուշանալ բարկացող մարդոց արտաշնչած օդէն :

ՔԱՂՑԿԵՂԸ.— Տօքթ. Մօրիս Պընուա՝ Փարիզի բժշկական Ակադեմիային ուշադրութիւնը հրաւիրեր է սա իրողութեան վրայ թէ՝ ստեղային ճառագայթները եւ սպիտակ լոյսը արգելիչ ազդեցութիւն մը կը ներգործեն քաղցկեղի կամ խլիրդի ուռին տարածման վրայ, իսկ ընդհակառակը՝ մեծ ալիք ունեցող ճառագայթները կը նպաստեն անոր աճումին :

Այս պարագան հաստատուած է վիճակագրական թիւերով: Արդարեւ, երկրիս վրայ քաղցկեղի ախտին բաշխումը խոտոր կը համեմատի զանազան երկիրներու լոյսին ճառագայթաձակ ուժին ազդեցութեան հետ :

Քաղցկեղէն յառաջ եկած մահերը աւելի յաճախադէպ են քաղաքներու քան թէ գիւղերու մէջ: Ֆրանսայի հիւսիսային եւ հիւսիս արեւելեան գաւառներուն բնակիչները աւելի ենթակայ են քաղցկեղի, քան թէ հարաւային գաւառներու բնակիչները :

Եւրոպայի արեւոտ երկիրներուն՝ ինչպէս Սպանիոյ, Իտալիոյ եւ Յունաստանի մէջ քաղցկեղէ նուազ թիւով վարակուողներ կը գտնուին, քան թէ մշուշապատ եւ անձրեւոտ երկիրներու մէջ, ինչպէս Անգլիա, Հոլանտա, Պելժիա, եւն.:

Հասարակածային երկիրներուն մէջ խլիրդը գրեթէ բոլորովին անծանօթ հիւանդութիւն մըն է: Որչափ հիւսիս երթանք, աստիճանաբար կը բարձրանայ խլիրդէ վարակուողներուն թիւը :

Տօքթ. Պընուա խլիրդի մասին կարգ մը շա—

հեկան փորձեր կատարած է մուկերուն վրայ : Խլիրդի ուղեղին մասնիկներ ներարկելով անոնց արիւնին մէջ, ոմանք սպիտակ լոյսին ազդեցութեան ենթարկեր է, ուրիշներ՝ մանիշակագոյն ճառագայթներուն եւ ուրիշներ ալ կարմիր լոյսին : Կարմիր լոյսին ազդեցութիւնը կրող մուկերը 100ին հարիւր համեմատութեամբ վարակուեր են խլիրդէն, մինչդեռ սպիտակ լոյսին ազդեցութեան ենթակայ մուկերը՝ 50 առ հարիւր համեմատութեամբ զերծ մնացած են այդ ախտէն :

— Ծօն Պրաունտ անունով եօթանասունամեայ աւստրիացի մը որ բժիշկ չէ, քաղցկեղի դէմ նոր դարմանում մը գտեր է որ մեծ շահեկանութիւն առաջ բերած է գիտական շրջանակներու մէջ: Գիտուն հեղինակը կ'ըսէ թէ իր գործածած դեղը խիստ աժան ու պարզ կենսական նիւթ մըն է զոր կը ներարկէ արեան մէջ :

Մասնագէտ մը քննելով Պրաունտի դարմանումը, կը յայտարարէ.— Միջերակային ներարկումը կը կատարուի քաղցկեղի ուռին մօտ, անոր նպատակն է մաքրել արիւնը ուրկէ կը մեկնին հիւանդ բջիջները :Ներարկուած նիւթը կը ձգտի դէպի ուռին կեդրոնը, կը սպաննէ հիւանդ բջիջները եւ անվթար կը պահէ առողջ հիւսուածները:

Մ. Պրաունտ մորթի մակերեսին վրայ ազդեցիկ օծանակ մը քսելով, յաջողած է մինչեւ իսկ ազդել ներքին մասերուն մէջ գտնուած ուռերուն վրայ: Շաբաթ մը վերջ գործողութիւնը կը կատարուի ուռին վրայ, որուն հետեւանքով վէրքը հիմնովին կը սպիանայ, եւ անգամ մըն ալ հիւանդութիւնը չի կրկնուիր :

Հակառակ երկար տարիներէ ի վեր հակաքաղցկեղական հիմնարկութեանց մաս կազմող կարող մասնագէտներու կողմէ կատարուած լուրջ ու մանրազնին ուսումնասիրութիւններուն եւ փորձառական աշխատանքներուն, դժբախտաբար մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած չօշափելի եւ դրական արդիւնք մը ձեռք բերել, եւ առաջքն առնել այդ ախտածին հիւանդութեան որ յառաջ կուգայ բջիջներու անկանոն աճումէն, համաձայն կարգ մը բժիշկներու կարծիքին :

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Հարիւր միլիոն տոլարի ամերիկեան օժանդակութիւնը եթէ մեզի տրամադրէ հրասայլեր եւ արդիական զէնքեր, դարձեալ տկար կը նկատուինք, որքան ատեն որ չունինք կամուրջներ, ճամբաներ, ձգակայաններ եւ արդիական նաւահանգիստներ: Ստիպուած ենք ուրեմն գործածել մեր սահմանափակ միջոցներուն վրայ եւ լաւ մարզել մեր ուժերը, ու քանակէն աւելի կարեւորութիւն տալ որակին, փորձառութեան եւ քաջութեան :

Վերջին դարերու ընթացքին բազմաթիւ կռիւներ մղեցինք Ռուսերուն դէմ եւ անգամ երբ վերջացաւ պատերազմը, չարունակուեցաւ Չլամարտն ու հինգերորդ զօրասիւնի պատերազմը :

Այսօր Ռուսիա երկար ատենի համար կը խուսափի զինեալ յարձակումէ, բայց կ'աշխատի Չլամարտերով եւ ճնշումներով ներքին տկարացում առաջ բերել այն երկիրներուն մէջ, որոնց աչք ունի :

Այդ մարզին մէջ պաշտպանուելու համար պէտք է դաս առնենք անցեալէն, եւ պէտք է աչքի առջեւ ունենանք թէ Ռուսիա անցեալին մէջ ինչ ըրած է մեր դիմադրութիւնը խորտակելու համար:

Ան ահաւոր քարոզութեան ձեռնարկած է մեզի դէմ եւ թունաւորած է Կլատսթընի նման միամիտ քաղաքագէտներ եւ աշխատած է մեզ պզտիկ ձգել մարդկութեան առջեւ: Այդ զէնքը կը գործածուի մինչեւ այսօր :

Պէտք է փոխադարձենք եւ մեր ձայնը լսելի դարձնենք բովանդակ աշխարհի :

Յետոյ, Ռուսիա միշտ արծարծած է մեր ներքին կռիւները եւ թոյլ չէ տուած որ վերաշինենք մեր Արեւելեան Նահանգները, ջուրը ձգած է արեւելեան երկաթուղիներու շինութիւնը :

Պարտաւոր ենք օգտուիլ այս դասէն. պէտք է վերջ տանք ներքին վէճերուն եւ վերաշինենք երկիրը :

Զինուորական տեսակէտով մտահոգ չենք : Ունինք փորձառու եւ երիտասարդ սերունդ մը : Վստահ ենք թէ Թուրքեւամերիկեան գործակցութիւնը պիտի զօրանայ ի նպաստ մեզի :

ՈՐԲԵՐՈՒ ՄԻՈՒՆԱԿԸ

ՀԱՄԱԿՐԱՆՔ ՄԵՐ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի Նարդունի.— Ինչպէս 15—18 տարի առաջ, այսօր ալ կը մնաք նոյնը, միշտ պայքարի մէջ արդարութեան եւ ճշմարտութեան համար: Ծանօթ եմ ձեր կատարած զոհողութիւններուն, ու գիտեմ թէ ոչ բարեկամի կը խնայէք, ոչ ալ հակառակորդի՝ արդարութեան ձեր պայքարին մէջ :

Այդ հաւատքով, իբրեւ հաւատարիմ Զօմական, կը մնամ ձեր կողքին եւ միշտ առաջի՛նը կ'ուզեմ ըլլալ՝ պատասխանելու համար ձեր կոչին: Չեմ ուզեր գիտնալ թէ ո՞վ եւ ինչո՞ւ կը ճակատի ձեզի դէմ, որովհետեւ ապահով եմ որ սայթաքած մըն է այդ դժբախտը եւ անպայման պիտի պարտուի :

Գալով հայ որբերու պատմութեան մէջ կատարած ձեր անձնուէր աշխատանքներուն, վստահ եղէք որ մենք պիտի չմոռնանք երբեք եւ ամէն ժամանակ, ո՛ւր ալ գտնուինք, պիտի պատասխանենք ձեր կոչին: Իբրեւ առաջին պատասխան՝ ձեր համակիրներուն կողմէ կը ղրկենք 8000 ֆրանք որբուհիին դատին համար :

Դուք որ որբերու պաշտպանութեան նուիրեցիք ձեր թանկագին ժամանակը եւ Հայու սիրտը, գիտեմ որ վարձատրութեան սպասողը չէք, ոչ ալ պէտք ունիք քաջալերանքի: Ձեր անկաշառելի նկարագիրը կը ճանչնան անոնք որ լսած են ձեր անունը :

Յանուն հայ որբերուն՝ թոյլ տուէք ըսել. — Բռաւօ : ԱՐԱՄ ՊԵՏԻԿԵԱՆ

ԼԻՈՆ.— Սիրելի նախագահ Որբերու Միութեան.— Հայ որբերը, ամբողջ բանակ մը, համակրանք կը յայտնեն քեզի եւ կը հիանան այն եռանդին վրայ, զոր ցոյց կուտաս ի պաշտպանութիւն իրենց բախտակիցներուն, կը հիանան անձնուիրութեանդ վրայ՝ երբ կը հեռանաս գրագէտ ընկերներուդ փղոսկրեայ աշտարակէն, հետաքրքրուելու համար ցեղին դժբախտ խլեակներուն ճակատագրով :

Մենք վստահ ենք որ երբ կը պաշտպանես որբ մը՝ արդար է իր դատը: Իսկ անոնք որ Թուրքիա կը կարծեն իրենք զիրենք՝ անգամ մը եւս լացնելու համար հայ որբը, կրնան վստահ ըլլալ թէ հայ որբը պաշտպաններ ունի հիմա, — նախ իր նախագահը, իսկական աքաղաղ մը, որ կը մեռնի, բայց չի նահանջեր: Երկրորդ Զ. Ռ. Միութիւնը եւ համակիրները, ընդունակ ամէն զոհողութեան: Ահաւասիկ երկրորդ ցանկ մը եւս, 9150 ֆրանք:

Կեցցէ Որբերու Միութեան նախագահը:

ՂԱԶԱՐ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

«ԹՆԴԱՆՕԹԻՆ ԲԵՐԱՆՆ ԵՆՔ»

Պոլսոյ «Վաթան»ի խմբագրապետ Ահմէտ Էմին Եալման կը գրէ.

— Ամերիկեան օժանդակութեան ձեւին մասին վերջերս կատարուած հրատարակութիւններն ու հերքումները արդիւնք են անհասկացողութեան :

Բոլորս ալ գիտենք թէ թնդանօթին բերանը կը գտնուի մեր երկիրը: Բացուած է դարաւոր ռուսական ախորժակը եւ իր բովանդակ ուժով ոտքի կանգնած է համասլաւականութիւնը: Մեր նուիրական պարտքն է այս վտանգին հանդէպ զինուորական պաշտպանողական միջոցներ ձեռք առնել՝ կանխելու համար յարձակողական բաղձանքները:

Վերջին պատերազմին Անգլիա տկար էր, բայց յաջողեցաւ դիմադրել հսկայ գերման ուժերուն : Կը հետեւի թէ զէնքէն աւելի կարեւոր է ազգին կամքը եւ կորովը :

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐ»Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը առաջին անգամ ըլլալով տօնեց իր «Օր»ը Մարտ 21ին: Կը նախագահէր ընկեր Յովիկ Եղիազարեան՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդականներու վարչութեան նախագահը: Ընկերը պարզեց մեր Միութեան գործունէութիւնը: Խօսեցաւ Փարիզի Նոր Սերունդի վարչութեան կողմէ ընկեր Վարդգէս իր սահուն հայերէնով բանախօսութիւնը վերջացնելով ըսաւ թէ հպարտութեամբ կրնամ ըսել թէ գիտցած հայերէնս «Նոր Սերունդ»ին կը պարտիմ:

Երեք ընկերներէն կուռ եւ բովանդակալից բանախօսութիւն մը բրաւ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան:

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր, իրենց մասնակցութիւնը բերին երգով եւ պարով, ընկերուհիներ Սօնա Մավեան, Շաքէ Ուզունեան, Աստղիկ Քէօսէեան, Զեփիւռ Գափճեան (պար), ընկերներ Ա. Գույումճեան (երգ եւ պար), Խորէն Մինասեան (երգ) եւ ընկեր Պետրոս Թուրիկեան եւ նկարիչ ընկեր Ժիրայր Փալամուտեան (արտասանութիւն) : Հայկական տարազով խմբապարը մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց :

Գեղարուեստական բաժինը վերջացաւ «Մշակ բանուորով» որ երգեց պզտիկ երգչախումբը :

Այս երգը ունկնդրուեցաւ յոտնկայս ներկայ հասարակութեան կողմէ : Յետոյ սկսան եւրոպական պարերը: Հանդէսը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր: Ժողովուրդը եւ բոլոր Նոր Սերնդականները մեկնեցան խոր տպաւորութեամբ:

Սիմոն Ոսկանեան

ՁԱՏԿԻ ՊԱՐ

(Հատուած՝ «Թէ ինչպէս ապրեցան» վերնագրով երկարաշունչ աշխատանքէ մը, որ կը շօշափէ Պրուսա նահանգին հայկական գիւղերու սովորութիւնները, նիստ ու կացը, պարերն ու երգերը, հէքեաթներ ու որսորդական կեանքէ պատմուածքները ու կուտայ պատկերներ Թուրքերու հետ մեր ունեցած յարաբերական կեանքէն 1840ական թուականներէն մինչեւ տարագրութիւն ու բռնի հեռացումը մեր բնակավայրերէն) :

Պարողները միայն նոր հարսներ:— Զափ — հաս աղջիկներ են, երկու խումբ դէմ դէմի: Խումբերէն մէկը կը ստանձնէ աղջկայ դեր, իսկ երկրորդը տղու :

Խումբերը զատորոշելու համար Ա. տառը աղջիկներուն իսկ Բ տառը տղոց խումբին կուտանք:

Տաղ (երգ) (կ'երգէ Ա. խումբը) (Աղջիկներու դերին մէջ).—

Տալղան(2) տալղային վրայ
Կտաւը խումին (3) վրայ
Ես քեզ էնպէս սիրեցի
Զոր պետնի քարին վրայ :
Եար ամա՛ն, ամա՛ն:
Հէյ նա՛ նա՛, նա՛ նա՛, նա նա (երկու խումբը
Քիւլ օլտում եանա եանա(4) միասին)

Կը փայլի կարմիր գօտիդ (կ'երգէ տղոց
Խուրպան եղեր եմ հօտիդ խումբը) Բ. խումբ
Նազ մի էնէր հէյ աղջիկ
Գերի եմ եօթը պօրտիդ :
Եար աման, աման :
Հէյ նա՛ նա՛, նա՛ նա՛, նա նա (երկու խումբը
Քիւլ օլտում եանայ եանայ : միասին)

Պզտի կալերուն ակը (5) (Ա. խումբ)
Մթներ է սրտիս բակը
Ես քեզ ինտոր(6) սիրեցի
Մօրս ծիծերուն տակը :
Եար աման, աման :
Հէյ նա՛ նա՛, նա՛ նա՛, նա նա (երկու խումբը
Քիւլ օլտում եանայ եանայ : միասին)

Զօրցեր է կէօլի (7) սազը (8) (Բ. խումբ)
Մի ըներ տուն ատ նազը ..
Դուն վարդենի ես պիւլպիւլ
Մոռցեր եմ տաղիս խազը :
Եար աման, աման :
Հէյ նա՛ նա՛, նա՛ նա՛, նա նա (երկու խումբը
Քիւլ օլտում եանայ եանայ : միասին)

Ծաղկեր է վարդին տալը (9) Ա. խումբ)
Ձեն հասկնար մեր հալը (10)
Եարը եարին է լայըխ (11)
Ալ կը բաւէ մեր լալը :
Եար աման, աման :
Հէյ նա՛ նա՛, նա՛ նա՛, նա նա (երկու խումբը
Քիւլ օլտում եանայ եանայ : միասին)

Ա.— Կիկէ, հոփ հոփ կիկէ (12) (Բ. խումբը(
Հէ՛յ նա՛ նա՛, նա՛ նա՛, նա նա (երկու խումբը
Հէր իքիմիզ եան եանա (13) : միասին)

Մեր գիւղը Մարմաճըք, երկու ենկէ պաշի (պարագլուխ) ունէր Թուրֆանտանց Վառխաթունը՝ երեսունը անցուցած տուն մնացած աղջիկ, սլացիկ հասակով, հասուն հասուն հիւթեղ մարմնով չափազանց պչրասէր, որուն դէմքը արկածով այրած էր իր մանկութեանը, երբ՝ որսորդ հօրը՝ օճախին առջեւ չորցնելու համար փըռած վառօդին մէջ, կրակ էր նետած, ու այդ պայթիւնէն ձեռքերուն մատներն ալ գօտցած էին :

Ա.) Մարմաճըքցին ա գիրը կը հնչէ էի պէս :
(1) Երգ, (2) ալիք, (3) աւազ (ծովու լիճի կամ գետի մօտ բնակող հայ շինականը իր ձեռագործ կտաւը երբ կը լրացնէ, մաքրելու համար ալեկոծ օր մը զայն կը փռէ լճի կամ ծովու եզերքը աւազներուն վրայ ու կը ձգէ հոն օրերով մինչեւ որ ալիքները յառաջխաղացումով զան ծեծեն զայն ու լաւ մը ճերմկցնեն: (4) մոխրացայ այրելով (Թուրքերէն բառեր), (5) Մարմաճըքցիները ունէին երկու կալ տեղ մեծը դաշտին կոնակը, իսկ պզտիկը գիւղին ճիշդ եզերքը ուրկէ բիւրեղի պէս վտակ մը կը հոսի ու զայն կ'անուանեն ակ, (6) ինչպէս, (7) լիճ, (8) եղէգ, (9) ճիւղ, (10) վիճակ, (11) վայել, (12) հա կուգայ, հոփ, հոփ կուգայ, (13) բոլոր երկուքս քով քովի (Թուրքերէն) :
(1)

ԳԷՈՐԳ ԶԱԳՐԵԱՆ

րէն գանձուած պերճանքի յաւելուածական տուրքը որ կը մտնէր գաւառակներու եւ թաղապետութեանց սնտուկը 6 առ հարիւրէն 2 առ հարիւրի զեղչուած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ Հակակշռի Խորհուրդը նիստ մը պիտի հրաւիրուի Ապրիլ 10ին, ամերիկեան զինուորական կառավարիչ Քլէյի կողմէ: Բայց թէ ժողովը իրապէս պիտի կրնա՞յ տեղի ունենալ, այս մասին տարակոյս կայ. արդարեւ, ամերիկեան եւ անգլիական շրջանակները կը կարծեն թէ սովետները պիտի չմասնակցին անոր, մինչեւ որ Լոնտոնի Երեքներու ժողովին մէջ դրուած որոշումները չեղեալ չնկատուին:

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱՅԻ պատերազմական նախարարը յայտնած է թէ կառավարութիւնը այս պահուս կը պատրաստէ նոր ծրագիր մը երկրին պաշտպանութեան համար:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ «Ռազմամթերքի ազգային հաստատութիւնը» ձեռնարկած է քննելու 11000 ճարտարարուեստական ձեռնարկներ (ամերիկեան ճարտարարուեստի ամբողջութեան 90 առ հարիւրը), տեսնելու համար թէ, պատերազմի պարագային, ինչ կերպով կարելի է զանոնք յատկացնել ռազմամթերքի արտադրութեան: Այս քննութեան հիման վրայ է որ յետոյ պիտի խմբագրուի նոր ծրագիր մը՝ ճարտարարուեստական հաստատութիւնները պատերազմական նիւթերու շինութեան պատրաստելու համար:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ծերակոյտը քուէարկեց այն օրէնքը, որով 463 միլիոն տոլարի օգնութիւն մը պիտի ըլլայ Չինաստանի, այս երկրին զինուորական եւ տնտեսական պէտքերուն յատկացնելու համար :

ՄԱՐՇԸԼԻ ծրագրին մասնակցելու մասին Ամերիկայի երեսփ. ժողովին կողմէ տրուած նըպաստաւոր որոշումը՝ զոր հաղորդած էինք երէկ, վերջնական չի նկատուիր դեռ: Այս որոշումը պէտք է որ ծերակոյտէն ալ վաւերացուի: Արդ, Ուաշինկթընէն եկած լուրի մը համաձայն, ծերակուտական Վանտէնպէրկ եւ իր ազդեցիկ պաշտօնակիցներէն շատերը դէմ են Սպանիան ալ մտցնելու Տասնըվեցերու խումբին մէջ :

ՈՍԿԻՆ սկսաւ բարձրանալ երէկ Փարիզի Սակարանին մէջ: Նաբոլէոնը՝ որ 4000 ֆրանք էր նախորդ օրը, հասաւ մինչեւ 4200 ֆրանքի: Վերի վերոյ նոյն համեմատութեամբ բարձրացած են նաեւ սթերլինը, տոլարը եւ ուրիշ ոսկի դրամներ: Այս բարձրացումներուն պատճառաւ ցոյց կը տրուի այն զրոյցը՝ որուն համաձայն հազար ֆրանքնոց թղթադրամներն ալ պիտի հանուին շրջաբերութենէ : Այս զրոյցը անհիմն կը նկատուի եւ կը վերագրուի շահադէտներու մեքենայութեանց :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ արտաքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որով կը բողոքէ Փրակայի Ֆրանս. դեսպանատան կարգ մը պաշտօնեաներուն դէմ, ամբաստանելով զանոնք որ երկրէն փախչիլ ուզող նախկին նախարարներու (Շրամէք եւ Հալա եպիսկոպոսները) այս նպատակով կատարած փորձերուն մասնակցած են ուղղակիօրէն: Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը յայտարարած է լրագրողներուն թէ՝ Փրակայի ամբաստանութեանց մասին կարելի չէ որոշ տեղեկութիւն մը տալ, ֆրանսական դեսպանին տեղեկագիրը չհասած :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ սովետ դեսպանը բողոքած է Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան 18 Մարտին Նիւ Եորք հասնող Ռուսիա սովետ նաւուն գրաւման դէմ: Դեսպանը պահանջած է որ այս «ապօրինի գրաւման վերջ դրուի անմիջապէս» եւ թէ՝ «նման գործեր չկրկնուին ապագային» :

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ պատերազմական նախարարը հերքած է մեր արդէն հրատարակած այն լուրը՝ որուն համաձայն Նորվեկիա իր հողերուն վրայ տեղեր վարձած է Անգլիոյ եւ Ամերիկայի, որպէսզի այս երկիրները զինուորական կայաններ հաստատեն այդ տեղերուն մէջ :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ Պէնկալա նահանգին մէջ կառավարութիւնը ապօրինի հռչակեց Հնդիկ համայնավար կուսակցութիւնը: Ասկէ առաջ, նմանօրինակ որոշում մըն ալ տրուած էր Տէլհիի նահանգին մէջ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

4 Ապրիլ, Նոր կիրակիի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, 15 rue Jean Goupon, տեղի կ'ունենայ քառասնօրեայ մասնաւոր Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ յիշատակին նուիրուած : Պատարագը պիտի մատուցանէ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան :

Հանգուցեալին յիշատակը յարգող բարեկամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՎԵՐՋԱՑԱՒ

«Յառաջ»ի Գ. տարեշրջանը: Ապրիլ 1—8 պիտի դադրին բոլոր անվճար թերթերը : ՓՈՒԹԱՑԷՔ ՓԱԿԵԼ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ եւ վճարել ձեր նոր բաժնեգինը : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան եղեռնին նուիրուած յիշատակի տօնակատարութիւնը՝

11 ԱՊՐԻԼԻՆ

Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ: Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին :

×

Ապրիլեան Եղեռնի մէկ միլիոն զոհերու յիշատակին համազգային սգատօնը 11 Ապրիլ, 1948 Կիրակի Պոմոնի նորակառոյց սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ֆ. Հ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնաճիւղին: Առաւօտեան պատարագ եւ հոգեհանգիստ, եկեղեցիին մէջ: Կը խնդրենք նկատի ունենալ այս թուականը :

⁂

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՎԻԷՆԻ ՄՈՒՐԱՏ խումբը Ապրիլ 11ին կիրակի օր կը կազմակերպէ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ նուիրուած յիշատակի տօնակատարութիւնը:

Այրի Տիկին Քառլօ Տէր Մեսրոպեան, Պ. Վարուժան Տէր Մեսրոպեան, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Պագըրճեան եւ իրենց զաւակը, Տէր եւ Տիկին Օլիմփիա Թանտաեան (Ամերիկա), Այրի Տիկ. Մառի Առաքելեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն, Օննիկ, Միհրան Աւշարեան ընտանիքներ (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Մանուկեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Թագուհի Տէօքմէճեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Մանիշակ Զիւրիւքտիչեան եւ զաւակները (Կ. Պոլիս), Այրի Տիկ. Աբրահամեան եւ զաւակները (Սելանիկ), ցաւ ի սիրտ կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՏԻԱՐ ՆՇԱՆ ՏԷՐ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆԻ (Քէօթահիացի)

որ տեղի ունեցաւ 26 Մարտ 1948ին :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ 2 Ապրիլ, ժամը 8.45ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Pantinի գերեզմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայ իբր այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆԻ կողմէ յաւէտ ողբացեալ իրենց զաւկին ՍԵԴԱ ՎԱՐՊԵՏԵԱՆԻ եղերական մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց հօր ԱՍԱՏՈՒՐ ԱՇՃԵԱՆԻ եւ մօրաքրոջ ՏԻԿ. ԱՍՏՂԻԿ ՊԻՊԷՌԵԱՆԻ յիշատակին մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի յառաջիկայ կիրակի ապրիլ 4ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգող ազգականներ ու բարեկամներ:

THEATRE D'IENAի ՄԷՋ

10 Ave. d'Iéna: Métro Iéna եւ Trocadéro

Ապրիլ 12ին, երկուշաբթի իրիկուն թատերական բացառիկ ներկայացում :

«ԿԵՆԻՍ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»Ը կը կազմակերպեն (ԵԱՄԻԼԷՆ ՄԱՅՐԻՆԵՐԻ ՏԱԿ)

«YAMILE SOUS LES CÈDRES»

Հինգ արար վաղամեռիկ դերասանուհիին կողմէ թատերգութեան վերածուած եւ հայացուած, Ֆրանս. Ակադեմական Պ. Հանրի Պորտոյի որ այդ օրը ներկայ պիտի ըլլայ եւ խօսք առնէ.

Կը մասնակցի Փարիզահայ ծանօթ դերասաններէ բաղկացած փայլուն ամբողջութիւն մը :

ԻՆՍԹԻԹԻՒ ԱՐՄԷՆԻԷՆԸ կը հրաւիրէ իր անդամները, համակիրները եւ բոլոր Հայ երիտասարդ-երիտասարդուհիները ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԻ (Surprise Party), Շաբաթ օր 3 Ապրիլին, ժամը 3ին իր նոր հաւաքավայրը, 4 rue Greuze, Métro Trocadéro: Գեղարուեստական բաժին, նըւագախումբ եւ attractions:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱԼՖՕՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 4 Ապրիլին ժամը 3էն 11 Café de Sportի մէջ, 157bis, Ave. Jean Jaurès, Maison Alfort:

Կը խօսի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՍԱԽՈՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած եւ հաճելի բաժին եւ եւրոպական պարեր: Մուտքը 100 ֆրանք, անդամներուն կէս գին:

Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ Ecole de Charentonէն առնել 181 օթօպիւսը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԿԱՐՏԱՆԻ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէի ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները Ապրիլ 4ին, կիրակի, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Պիվէրի տան մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին Խրիմեան սրահին մէջ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, Պար տիւ Կլոպի մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին :

ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ մասնաճիւղի տարեկան ցերեկոյթ-պարահանդէսը, 4 ապրիլ կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4—12, քաղաքապետարանին սրահը, Rue Stalingrade:

Կը ներկայացուի Ղեւոնդ Մելոյեանի «ԱՐՄԵՆՈՒՇ»ը, ղեկավարութեամբ Պ. Հայէշեանի եւ մասնակցութեամբ Իսիի սիրողներու եւ Շավիլի Րաֆֆի երկսեռ երգչախումբի :

Ճոխ պիւֆէ, մուտք 100 ֆրանք:

Հաղորդակց.— Pont de Sèvresէն թիւ 171 autob. իջնել Puits sans Vin, կայարաններէն կէս ժամը անգամ մը շոգեկառք կայ :

ԹԷՆՕՐ ԿԻՒՐԱԿ ՍԱԳՋԼԵԱՆԻ

Բ. ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԱԼ ԿԱՎՕ, 11 ԱՊՐԻԼ 1948, ԿԻՐ. ԺԱՄԸ 17ԻՆ

Ընդհանուր փափաքին համաձայն կը տրուի այս երգահանդէսը, բոլորովին նոր յայտագրով :

Յայտագրին մէջ բացի եւրոպական դասական կտորներէ կան Ռոմանոս Մելիքեանէ, Գ. Ղազարեանէ, Ճերահեանէ, Կարօ Զաքարեանէ, Ա. Տէր Ղեւոնդեանէ, Սպենդիարեանէ, եւն. բոլորովին առաջին ունկնդրութիւն գեղեցիկ երգերու, զորս երգիչը ստացած է, Հայաստանի տաղանդաւոր երգահաններէն :

Տոմսերը կը գտնուին Պ. Պ. Գէորգ Փարմաքի՝ 47 rue Blanche (Tri. 39-09), Գ. Պագըրճեանի, 35 rue de Trévise ((Pro. 07-25), Ս. Թէրզեանի 3 rue Poissonière (Cen. 93-75), Մ. Ոսկերիչեանի 62 rue Beaubourg (Arc. 77-90), Օ. Պօյաճեանի 83 rue d'Aboukir (Cen. 48-69), Դպրոցասիրաց տնօրէնութեան, հայ գրավաճառներուն եւ Յառաջի մօտ :

TCHILINGUIRIAN ENTREPRENEUR DE CONFECTION.— Կ'ուզուին բոլ – Confectionի համար մաքուր կարող գործաւորուհիներ: Լաւ վճարում: Գիները են 85—90եւ 100 ֆրանք: Տեւական գործ : Դիմել Պ. Յակոբ Չիլինկիրեանի, 10 rue des Goujons, Alfortville :

THEATRE DE LA CAITÉ LYRIQUEի ՄԷՋ

9 Ապրիլ, ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30էն 23.45:

Մէկ անգամուան համար կը ներկայացուի՝

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՍԵԼԻՔՆԵՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան, պատրաստուած մեծ խնամքով եւ բոլորովին նոր երաժշտութեամբ:

Բեմադրութիւն՝ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ, պարերու վարիչ՝ Տիկին Լ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, դեկորարար՝ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ: Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եւ «Նոր Սերունդ»ի երիտասարդ ուժերու : Բեմի վրայ 60 հոգի: Պար՝ Օրիորդներ ՌԷԺԻՆԱ եւ ԼԻԼԻԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆՆԵՐ, Ա. մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն եւ Opéra Comiqueէն :

Մասնակցութեամբ ԹԱՐՈՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆԻ :

Gaité Lyriqueի 40 հոգինոց նուագախումբը, երաժշտութիւն եւ ղեկավարութիւն Ա. ՄԵՍՌՈՒՄԵՆՑԻ: Գիները.— 300, 150, 120, 100, 80, 50:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Arts et Métiers, St. Denis, Réaumur :

Տոմսերը կը ծախուին Գրատուն Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Odéon, Հ. Բալուեան 43 rue Richer, Պարսամեան 46 rue Richer - Montmartre, Նոր Սերունդի Փարիզի եւ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն մօտ, Փարիզ, Շավիլ, Իսի լէ Մուլինօ, Պանեէօ, Անիէռ, Ալֆորվիլ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 3 AVRIL 1948 Շաբաթ 3 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année № 5307-Նոր շրջան թիւ 916 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

Մարշըլի ծրագիրը վաւերացուած

Միացեալ Նահանգներու երեսփ. ժողովը 74ի դէմ 329 ձայնով քուէարկեց Մարշըլի ծրագիրը որ 5 միլիառ 300 միլիոն տոլար կը յատկացընէ Եւրոպայի վերակառուցման համար: Քուէարկուեցաւ նաեւ Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Չինաստանի յաւելուածական օգնութիւն մը սահմանող օրինագիծը, որ այս երկիրներուն կը բանայ 6 միլիառ 205 միլիոն տոլարի վարկ մը:

Ինչպէս ժամանակին հաղորդած ենք, այս օրինագիծերը վաւերացուած էին արդէն ծերակոյտի կողմէ ալ: Երկու ժողովներէ իւրաքանչիւրին քուէարկած բնագիրներուն զանազան կէտերը իրարու հետ հաշտեցնելու համար, խառն յանձնաժողով մը կազմուած է: Խնդիրը աննշան կէտերու մասին է, այնպէս որ կարելի է հիմակուընէ իսկ վաւերացումը վերջնական նկատել: Օրէնքին վերջնական բնագիրը պիտի կրնայ Նախագահ Թրումընի ստորագրութեան ենթարկուիլ ութը տասը օրէն :

Համամերիկեան համաժողովը

Մարշըլ նորէն Ռուսիոյ դէմ

Ամերիկայի արտաքին նախարար Մարշըլ, Պոկոթայի համամերիկեան ժողովի երկրորդ նիստին մէջ ճառ մը արտասանելով Խորհրդ. Ռուսիան ամբաստանեց իբրեւ միակ պատասխանատու այժմու միջազգային շփոթութեանց, եւ հրաւիրեց Ամերիկացի Լատինները գործակցելու համայնավարներու դէմ Եւրոպայի մէջ մղուած պայքարին, որովհետեւ օր մը Նոր Աշխարհի բնակիչներուն ալ մարդկային իրաւունքները եւ հիմնական ազատութիւնները կրնան վտանգուիլ, յայտարարեց :

Մարշըլ ստիպողաբար խնդրեց լատին Ամերիկայի երկիրներէն որ անցեալ Սեպտեմբերին իրենց միջեւ ստորագրուած փոխադարձ օգնութեան դաշնագիրները վաւերացնեն փութով: Յարդ, այս դաշնագիրներէն տասնըմէկը միայն վաւերացուած են, մինչդեռ համաժողովին մասնակցող պետութեանց թիւը քսանըմէկ է :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ծերակոյտի եւ երեսփ. ժողովի ներկայացուցիչներէն բաղկացած յանձնախումբ մը որոշեց մերժել Սպանիոյ մասնակցութիւնը Եւրոպական Վերակառուցման ծրագրին (Մարշըլի ծրագիր): Ծերակուտական Վանտընպէրկ յայտարարած է որ Տասնըվեցերուն կ'իյնայ որոշել թէ Սպանիան ալ մաս պիտի կազմէ՞ այս ծրագրին: Աւելցուցած է թէ՝ Թրումըն եւ Մարշըլ ալ այս կարծիքէն են :

ԻՏԱԼԻՈՅ երեսփ. ընտրութեանց առթիւ բացուած պայքարը բուռն կերպով կը շարունակուի զանազան կուսակցութեանց կողմէ: Տեղ տեղ ցոյցեր տեղի կ'ունենան Անկլեւսաքսոններուն դէմ: Օրինակի համար, Թրիէսթէի մէջ համայնավար կուսակցութեան յարած գործադուլ ընող աշխատաւորներ, թափոր կազմած, փորձած են երթալ անգլեւամերիկեան զինուորական կառավարութեան շէնքին առջեւ, բայց ետ մղուած են ոստիկանութեան կողմէ: Երէկ իրիկուն ալ, 3000 համայնավար կիներ ցոյց կատարած են Սան Ճիաքոմօ հրապարակին վրայ, «մահ Թրումընի», «մահ պապին» եւ «անկցին Անկլեւսաքսոնները» պոռալով: Պահանջած են նաեւ որ Պրիկը եւ Թէնտը նորէն Իտալիոյ վերադարձուին :

ՆԱԽԿԻՆ կրթական նախարար Ժան Զէյ 21 Յունիս 1944ին սպաննող ոճրագործներէն մէկը, Շառլ Տըվէլ, ձերբակալուած է Գերմանիոյ մէջ :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ դեսպան Մէյրըն Թէյլըր Մատրիտի մէջ տեսակցած է զօր. Ֆրանքոյի հետ, իսկ անկէ առաջ ալ, Սպանիոյ արտաքին նախարարին հետ :

ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ ԷԼԻԶԱՊԷԹ եւ իր ամուսինը Էտիմպուրկի դուքսը Փարիզ հրաւիրուած են 14 Մայիսին, բացումը կատարելու համար բրիտանական ցուցահանդէսի մը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՊԱ ԱՅՍ ՄԷ՞ԿԸ ...

Մարդիկ ամէն օր մտքի խանգարման նոր տեսակ մը մէջտեղ կը նետեն, բազմապատկելով արդէն իսկ պատկառելի թիւի մը հասած հալածախտի բռնուածներու բազմութիւնը: Դժբախտաբար պատերազմէն վերջ չէջտուած է այս երեւոյթը, մանաւանդ «էնդի դէմի» գրիչ բռնողներուն քով: Ապացո՞յց, կարդացէք առօրեայ խմբագրականները անոնցմէ մէկուն, որ գիշեր — ցերեկ Դաշնակցութեան «հականերգաղթային» քաղաքականութիւնը փաստող ապացոյցներ կը փնտռէ պատռելու համար անոր դիմակը՝ որ կը ծածկէ կեղծ հայրենասիրութիւն մը, կամ հակահայաստանեան մակդիրով դրոշմուած դէմք մը :

Այսքանը բաւական չէ սակայն, դիմակը պատռած է անշուշտ: Ինչէ ալ շինուած ըլլար այդ դիմակը չէր կրնար դիմանալ երեք տարի նշդրակի մը առօրեայ հարուածներուն: Պէտք է ապացուցանել զօրաւոր փաստերով. կուռ տրամաբանութեամբ թէ «ինչո՞ւ դէմ են սա դաւաճանները ներգաղթին ու Հայաստանին»: Վերջապէս ... բազում աշխատանք, բայց արդիւնքը այս ծանր երկունքին ջախջախիչ է ...

1.— Դաշնակցութիւնը կը սպասէ պատերազմի,— չէ՞ք հաւատար տեսէք իրենց թերթերը ինչ մռայլ լուրեր կուտան, հնարելով կամ ժողուելով մանրավաճառներէն :

2.— Պատերազմէն կը սպասեն Հայաստանի կարգուսարքին տապալումը :

3.— Այդ տապալումէն կը սպասեն իրենց իշխանութեան գլուխ գալը :

Բայց այդ պատերազմը եւ յաղթանակը կարելի է ձեռք բերել Դաշնակցութեան բանակներով (մի խնդաք խնդրեմ): Եւ այդ բանակները կարելի է կազմել գաղութներու մէջ գտնուող Հայ երիտասարդներով :

Եթէ ներգաղթին դէմ չըլլան եւ բոլորը Հայաստան երթան, հապա ինչո՞վ կը կազմուին այդ բանակները. կը շահուի պատերազմը եւ իշխանութեան գլուխ կ'անցնի Դաշնակցութիւնը, հոն, երկրին մէջ :

Ահա ինչ որ պէտք էր ապացուցանել:

Ականջը խօսի Լայփցիկի համալսարանէն վկայուած փիլիսոփայութեան տօքթօրին :

ԱՐԱՄԱԶԴ

ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆՔՆՈՑ թղթադրամներուն հրապարակէն քաշուելու մասին շրջած լուրին վրայ, խուճապ մըն ալ առաջ եկաւ Նիսի մէջ, բայց շատ աւելի տենդոտ քան Փարիզի կամ ուրիշ քաղաքներու մէջ պատահածները: Ժողովուրդը դրամատուները խուժեց աւանդները քաշելու համար. հարիւր միլիոն ֆրանքէ աւելի դրամ փոխանակուեցան, այնպէս որ հրապարակին վրայ դրամի պակասութիւն տեղի ունեցաւ: Օդափոխութեան եկողներէն շատեր իսկոյն մեկնեցան քաղաքէն : Ի վերջոյ, Ալփ Մառիթիմի գաւառապետը ստիպուեցաւ զեկոյց մը հրատարակել, հերքելու համար տարածուած ծիծաղելի զրոյցները, սպառնալով, իբրեւ պետութեան վարկին դէմ դաւաճանող յանցաւոր, պատժել ամէն անոնք որոնք պիտի մերժեն ընդունիլ հազար ֆրանքնոց թղթադրամներ :

Ելմտ. նախարարութիւնը պաշտօնապէս կը հերքէ հազար ֆրանքնոցներու մասին շրջած զրոյցները: Այսպիսի որոշում մը ոչ կայ ոչ ալ մտածուած է, յայտարարած է ելմտական նախարար Ռընէ Մայէր :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անգլեւամերիկեան միացեալ գօտիին մէջ հաստատուած կառավարական մարմինը՝ որ կը բաղկանայ երկու ներկայացուցչական ժողովներէ եւ գործադիր կոմիտէէ մը, երէկուընէ ի վեր գործի սկսած է:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ հակառաջարկները ուսումնասիրելէ ետք, Ֆինլանտայի բոլոր կուսակցութիւնները, բացի համայնավարներէն, դէմ արտայայտուած են Խորհրդ. Միութեան հետ զինուորական դաշինք կնքելու: Մոսկուայի ղրկուած ֆինլանտական պատուիրակութեան անդամներէն երկուքը Հէլսինքի գացած են նախագահ Փաասիքիվիի հետ խորհրդակցելու համար :

Պերլինի ծանրակշիռ կացութիւնը

ԶԳՏՈՒՄԸ ԿԸ ՏԵՒԷ

Երկու օրէ ի վեր, սովետ սպաներն ու զինուորները կանոնաւորապէս քննութիւն կը կատարեն Գերմանիոյ արեւմտեան գրաւման գօտիներէն Պերլին մտնող շոգեկառքերուն մէջ, ստուգելով ճամբորդներուն ինքնութիւնը, անոնց պայուսակները եւ բեռցուած ապրանքներուն տեսակը: Սովետ իշխանութիւնները կասեցուցած են Պրէմըրհաֆընէն եւ Ֆրանքֆորթէն Պերլին գացող ամերիկեան զինուորական շոգեկառքերը, որովհետեւ ամերիկացի պաշտօնեաները թոյլ չեն տուած որ սովետ սպաներ կառքերուն մէջ մտնեն ճամբորդներու թուղթերը քննելու համար: Շոգեկառքերը հարկադրուած են ետ դառնալ եւ կանգ առնել Հէլմշտէթ որ արեւմտեան գօտիին մէջ գտնուող կայարանն է, սովետական գօտիի սահմանագծին վրայ :

Փարիզէն եկող շոգեկառքը կանգ առած է Հէլմշտէթ եւ յետոյ կրցած է մեկնիլ Պերլին, որովհետեւ կառախումբին պետը, ֆրանսական իշխանութիւններէն սովետ քննութիւնը մերժելու մասին հրահանգ ստացած չըլլալով, արտօնած է ռուս սպաները որ կառաշարը քննութեան ենթարկեն:

Սովետները սկսած են քննել նաեւ ինքնաշարժ կառքերը, ասոնց Պերլին մտած կամ անկէ ելած ատեն :

★ Ֆրանսական արտօնութեամբ հրատարակուող «Տէր Քուրիէր» թերթը կը գրէ թէ սովետ իշխանութիւնները հրամայած են Մակտէպուրկի մօտ գտնուող գիւղերուն որ պարպեն իրենց բնակիչները: Կը կարծուի որ Ռուսերը այդ տեղերը կայաններ պիտի հաստատեն, երթեւեկութեանց քննութիւնը կատարելու պաշտօն ունեցող զինուորներուն համար :

★ Քլէյ, Ռոպէրթսըն եւ Քէօնիկ զօրավարները, որոնք ամերիկեան, անգլիական եւ ֆրանսական զինուորական կառավարիչներն են Գերմանիոյ մէջ, ժողով գումարեցին երէկ, որոշելու համար թէ՝ ինչ միջոցներ պէտք է միասնաբար ձեռք առնել, սովետ զինուորական վարչութեան հաստատած հակակշռին մասին:

★ Զօր. Քլէյ յայտարարած է թէ սովետ պաշտօնագրով իրենց հաղորդուած կարգադրութիւնները հակառակ են չորս պետութեանց միջեւ կնքուած համաձայնութեանց: Առ այժմ ըսած է Ամերիկացի զինուորական կառավարիչը — կարելի չէ հակառակիլ սովետներու տուած որոշումին, առանց զինուորական ուժ բանեցնելու: Կառախումբերը պիտի չկրնան ուրեմն երթեւեկել, մինչեւ որ Ռուսիա պատասխանէ դաշնակիցներու բողոքի ծանուցագիրներուն: Ստիպողական պարագաներու տակ, ճամբորդներու եւ ապրանքներու փոխադրութիւնը օդանաւով տեղի պիտի ունենայ :

Դաշնակից պաշտօնական անձնաւորութիւն մը ըսած է թէ կարելի է շոգեկառք մը կեցնել երկաթուղիի աքծանը փակելով, բայց, օդանաւի մը անցքը արգիլելու համար թնդանօթ գործածել պէտք է: Դաշնակից շրջանակներուն մէջ, չեն կարծեր որ Ռուսերը ռումբ արձակելու չափ առաջ երթան :

★ Դաշնակից շրջանակներուն համաձայն, կառախումբերու քննութեան մասին Ռուսիոյ ղրկած ծանուցագիրը՝ արեւմտեան երեք պետութեանց, ճնշում բանեցնելու նոր ձեւ մըն է, որպէսզի այս պետութեանց համար ստեղծուի անտանելի կացութիւն մը որ հարկադրէ զանոնք բառնալու Պերլինի վրայ դրուած քառեակ հակակշիռը եւ թողուլ այս քաղաքը:

Կ'ըսուի նաեւ թէ՝ Խորհրդ. Միութեան դիտաւորութիւնն է Պերլինէն հեռացնել Դաշնակիցները եւ այս քաղաքը ամբողջութեամբ Արեւելեան Գերմանիոյ կցելով, հոն հաստատել հանրապետական կառավարութիւն մը, Չեխոսլովաքիոյ նման :

★ Խորհրդ. Ռուսիոյ վարմունքը Պերլինի մէջ՝ խորունկ յուզում պատճառած է ... Ուաշինկթընի մէջ: Քոնկրէսին մէջ, բազմաթիւ երեսփոխաններ յայտարարած են թէ գերման մայրաքաղաքին մէջ պատահած դէպքերը անհրաժեշտ կը դարձնեն որ զինուորագրութեան օրէնքը փութով քուէարկուի եւ զինուորական օդանաւորդութիւնը ուժեղացուի :

ՍՈՎԵՏ ԵՒ ԱՆԿԼԵՒՍԱՔՍՈՆ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ

Պերլինէն կը հեռագրեն.— Գերմանիոյ մայրաքաղաքին մէջ գտնուող Ամերիկացիներուն ուտեստեղէն փոխադրող օդանաւերը իրենց թռիչքի ամբողջ ընթացքին, շրջապատուեցան սովետ օդանաւերով, որոնք բազմաթիւ անգամներ այնպէս ձեւացուցին թէ յարձակում կը գործեն ամերիկեան օդանաւերուն վրայ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉՈ՞Ւ ԵԿԱՒ...

Ո՛չ հրաւէր կար իրեն, ո՛չ հանդէս, ո՛չ յոբելեան: Հին վերարկու մը ուսին, տարօրինակ փափախ մը գլխուն, օձիքը բաց, խոնջ ու քայքայուած դիմագծերով, մտահոգ աչքերով, կարծէք հալածական ներքին մղձաւանջէ մը, ինչո՞ւ եկաւ ...

Անկնեբեւ քայքայումը վերագրեցինք ճամբորդութեան, երբ ընկերոջ մը հետ առինք զինք կայարանէն: Ամբողջ երկու շաբաթ իր կեանքը վերածեց երկրաչափական ճշգրտութեամբ դասաւորուած եռանկիւնի մը՝ տունէն ակումբ ու ակումբէն Առաջնորդարան: Գնաց, եկաւ, խօսեցաւ գրականութենէն — կրնա՞ր խօսիլ արդէն ուրիշ բանի մասին —, Համապատկերին լեռնակուսակ դէմքերէն, որոնք պատրաստ էին ու քաջաբար կը փնտռէին տպագրուելու համար. նոր սկսած տասը հատորնոց վէպէն, որուն երկու հատորները գրուած էին ու միւսները գրուելու վրայ. խօսեցաւ ճամբորդութենէ մը, որ պիտի կատարէր դէպի Ֆրանսա, ուրիշէ մը՝ որ կը ծրագրուէր դէպի Ամերիկա ...

Բայց ինչո՞ւ եկաւ ...

Եկաւ մեռնելու համար ...

Կա՞ր աշխարհի մէջ աւելի տաք անկիւն մը, իրեն հանդէպ աւխառն սիրով ու հիացումով տրոփող, աւելի հսկայ բազմութիւն մը, կա՞ր աւելի լայնարաց դիրկ մը՝ քան այս անշուք քաղաքը, որ ոչ Վեհափառ Հայրապետ ունի, եւ ոչ ալ վեհապետ Պատրիարք, ուր կ'ապրին միայն պարզ մարդեր, պարզ Հայեր՝ որոնք չեն վարժուած սակարկել իրենց հիացումը, ծախել արժանապատուութիւնը ...: Եկաւ գտնելու իրաւ իր ժողովուրդը, որուն արցունքոտ աչքերուն առջեւ արցունքով ապրած էր կեանքին դերագոյն պահը, յոբելեանին օրը, եւ որուն անդաւաճան կուրծքին վրայ միայն կրնար հանդչեցնել ծանր գլուխը, վստահ թէ դալուկ ճակտին իջնող արցունքները կոկորդիլոսներէ չէ որ կուգան այլ իրաւ Հայերէ, իրաւ սրտերէ ...

X

— Մօ յիմար, (ա՜հ համբոյրի մը պէս անոյշ, փաղաքշական այս «յիմար»ը՝ իր շրթներուն վրայ...) ըլլս տասը տարիով երիտասարդացուցիք այսօր ...

Ինքն էր, յոբելեանին գիշերը, գրեթէ լալկան ու շնչասպառ, մօտ երկու տարի առաջ: Ըրինք՝ ինչ որ պէտք էր, տուինք՝ ինչ որ արդար իրաւունքն էր — քիչ մը աւելի կորով, քիչ մը աւելի ստեղծագործելու տենդ, քիչ մը աւելի ապրելու տենչանք: Ափսոս, սակայն: Մեզմէ առաջ ուրիշներ, մարդու եւ անասունի խառնուրդ պժգալի արարածներ, յաջողած էին կոտրել բան մը հոգիին մէջ, ու մեզմէ առած տասը տարին չուտ խամրեցաւ նախանձի, կիրքի, ատելութեան խորշակին դէմ ...

Ինչեր չտեսաւ այս մարդը ծերութեան օրերուն, ու ի՞նչ վատութիւն մը, որ խնայուէր իրեն: Ո՞րը պատմել ու ո՛րը յիշել: Օրն ի բուն մշակոյթ օրհնաբանող բարձրաստիճան հոգեւորականնե՞րը, որ հրաժարեցան իրենց իսկ նախաձեռնած յոբելեանէն, խուժանավար ստահակներու սպառնալիքէն դողահար. իր չունչով մեծցած աշակերտնե՞րը, որոնք դասալիք եղան եւ ուրացան զինք աքաղաղի առաջին իսկ կանչին ու մաղձի հեղեղնե՞րը, որ խուժեցին իր վրայ, կոհակ առ կոհակ, Պէյրութէն մինչեւ Փարիզ ու Գահիրէէն մինչեւ Երեւան ...

Ու մահը, իր ահաւորութեանը մէջ աւելի գթասիրտ քան մարդը, մահը, որ տարիներէ ի վեր ծուարած էր սրտին մէկ անկիւնը, կարծես վերջին բարիք մը ընել ուզեց իրեն, վերածուելով մութ նախազգացումի մը եւ առաջնորդելով անոր քայլերը դէպի իր «յիմար»ները ...

X

— Մօ յիմար, վստահի՞մ խօսքիդ, վարժուա՞ծ էք ժամադրութիւն յարգելու ...

Ինքն էր դարձեալ, վերջին իրիկունը, խմբագրատան մէջ, ակնարկելով յաջորդ առաւօտեան ծրագրուած պտոյտի մը դէպի Ճարապլուս, որուն պիտի մասնակցէր ինքն ալ, «տեսնելու համար Եփրատը»...

Եփրատը չտեսաւ: Ալ երբեք պիտի չտեսնէ Եփրատը... Ինքն էր որ չկրցաւ յարգել ժամադրութիւնը: Մեզմէ առաջ մահը ժամադրուած էր իրեն հետ, երեք ժամ եւք, Ճարապլուսէն հեռու, Եփրատէն ալ վերադարձ ճամբորդութեան մը համար ...

Գիշերը, նահապետական հայ ընտանիքի մը յարկին տակ, սովորական այցելութեան մը սովորական զրոյցները յանկարծ տեղի տուին աւելի լուրջ զրոյցի մը:

Ցանեսակ մը իրաւ Հայեր — հասուն, երիտասարդ, կին ու աղջիկ — իր բառովը «այցուեցան» իրմով: Ինչպէս ընել որ տպագրուին իր գործերը, ինչպէս ընել որ նախ մեքենագրուին զարհուրելի ձեռագիրները, ինչպէս ընել որ հանգիստ ապրի, երկար ապրի ...

Ապրիլեան պատումներ

Մայր երկրին մէջ, երբ մեր աչքերը բացինք մոխիր ու աւեր տեսանք:

Սերունդ մը ամբողջ զոհ էր եղած Թուրք ոճրածին ուղեղին, որուն քաղաքակրթութեան միակ փառքն է եղած եաթաղան գործածելը, մեծ ճարտարութեամբ: Ի զուր հայ ժողովուրդին ողջմիտ դասը, պայքարած է, որպէսզի Թուրքը խելքի գայ, գոնէ մարդասպանութեան արհեստէն հրաժարի:

Սերունդի մը վերջալոյսը եղաւ, 1915ի եղեռնը, նմանը չտեսնուած ազգերու իրաւ պատմութեան մէջ: Հազիւ ողջ մնացին, իւրաքանչիւր տունէն, թաղէն մէկ — մէկ մնացորդներ, կառչած խուժանին խենէշ հալածանքներէն:

Հայրենի երկրին, հողն ու ծառերը, սուգի ու չիւանի մէջ թաղուեցան: Դարերու փառքին ու քաղաքակրթութեան ոգին էր որ կը սաւառնէր միայն աւերակներուն մոխրակոյտերու վրայ:

Որբեր էինք, անօթ ու անպաշտպան, բախտին ձգուած հալածականներ ու մուրացիկներ: Վերջին Հայերը:

Կտոր մը չոր հացի համար, կիզիչ արեւուն տակ մեր սրտերը կը հալէին, ի տես հայրենի անծայրածիր դաշտերու բերքին, որ այլեւս մերինը չէր: Մենք խորթ ժառանգորդներն էինք մեր հարազատներու քրտինքով ոռոգուած այդ հողերուն:

Որբե՛ր, որբեր ամէն կողմ: Կրակ ու բոց իրենց աչքերուն մէջ, հոգիներու եւ վառ յոյսերու կատարեալ բոցավառում յանուն հայ ապրելու, հայ մեռնելու մեծ հաւատքին:

Որբերը մեծցան, տէր ու տիրական դարձան, Հայրուն պատմութեան, մշակոյթին, Հայոց լեզուին ու ժողովուրդին անողոք ճակատագրին: Այսօր ապաւէզ նետուած են անոնք իրենց վրայ դրուած յոյսերը իրականացնելու հաւատքով:

Բայց, ի՞նչ են սա փոքրցի վկլլուկները: Ահա կրկին խուժանավարի իրենց կոտրած գրիչներով պղտորել, խաթարել կ'ուզեն մեր որբ հոգիները:

Ով իրաւունք տուաւ սա փոքրցի դաւանափոխներուն որ հայ ժողովուրդին ամէնէն անբասիր տիտաններուն անունները արտասանեն իրենց պիղծ շրթներով:

Նոյն այդ կեղծաւոր բերաններ տարիներ առաջ, բեմերէ բեմ կ'երգէին փառքը այսօրուան իրենց այրած կուռքերուն:

Ու կը հայհոյէին նոյնքան ուժգնութեամբ

Ճիշդ նոյն ժամուն, բոպէներուն՝ ինքն ալ կ'այցուէր» մահուամբ ...

●

Ահաւոր բօթը առնելէ ետք ամէնէն աւելի սիրած իր երկու «յիմար»ները յիմարացած հասան սնարին մօտ, ցուրտ գիշերին աչքին: Բժիշկը նոր մեկնած էր հաստատելէ ետք մահը՝ սրտի կաթուածով. ու աղնիւ հայուհի մը դեռ նոր փակած էր բաց մնացած աչքերը...

Սեղանին վրայ կը մնային գրիչը, ժամացոյցը, դեղահատին տուփը եւ աւարտ վէպին վերջին էջը... ու բաց Ֆրանսերէն գիրք մը...: Փափախը... ու դէմը, կաղամարին կռթնած, նորածին թոռնիկին լուսանկարը... եւ սուրճին գաւաթը, որմէ հազիւ քանի մը ումպ կրցած էր առնել, հարուածէն առաջ ...

Ու «Մնացորդաց»ի հեղինակին մնացորդացը խաղաղօրէն կը հանգչէր մահճակալին վրայ, գլուխը բարձին, թեւերը կուրծքին... «Յիմար»ներէն մէկը յիմարօրէն կը հեկեկար: Միւսը ի պաշտօնէ կը մրմնջէր հոգոցը, մեքենաբար, անթարթ աչքերով, չհաւատալով աչքերուն... ու հազմեպով բերուած մոմերու աղօտ լոյսին մէջ, իրաւ մահուան ուրուականը կարծէք կը քըքջար տուտ կեանքին վրայ ...

★

— Աղջի՛, կատակ չէ... կը մեռնիմ ...

Վերջին բառերն են, իր գիւղին բարբառով, իր գիւղէն բարի կնոջ մը թեւերուն մէջ փլելէ առաջ...

Հսկումի գիշերը կը հասնէր վախճանին: Կը բացուէր առաւօտը: Բաց պատուհանէն՝ թեթեւ հով մը թեթեւօրէն կը շարժէր մարմինը ծածկող ճերմակ սաւանը, ստեղծելով նաեւ շարժումի պատրանք մը սաւանին տակ... կարծողներ եղան, թէ հիմա կը շտկուի, կը շփէ աչքերը ու կ'ըսէ .

— Աղջի՛, կատակ էր ...

Բայց... կատակ չէր: Յակոբ Օշական գրագէտը, փափախը թողած սեղանին վրայ, տրեխները սեղանին տակ՝ մեկնած էր այս աշխարհէն, ու հեռուն, իր անմահութեան առաջին արեւածագին մէջէն, կը քալէր մեծղի անդաստանի մը քայլերով ...:

Ա. ՄԱՌՈՒԿԵԱՆ

այսօրուան պաշտած իրենց նոր Աստուածներուն:

Ահա իրենց մօրը կաթը ուրացող այս ապերախտներն են որ, նոյն թոյները կը փորձեն սրսկել: Մեր հոգիներէն ներս:

Երէկ Մայիս 28ի ոսկետառ թուականը կը փառաբանէին, այսօր կ'ուրանան զայն: Երէկ Ապրիլ 11ը, մեր մարտիրոսագրութեան անջնջելի օրը կ'ուրանային, այսօր կը տօնեն զայն:

Հայ ժողովուրդը պէտք է ճանչնայ այս նենգամիտ ու ստրուկ մարդիկը, որոնց խախուտ դաւանանքը տեղի կուտայ շարունակ, օրուան հովերէն տարուբեր:

Դուրս հայկական տաճարէն: Բորոտներու եւ դաւանափոխներու համար Երուսաղէմի Լացին Պատն անգամ չատ է:

Ապրիլեան եղեռնապատումին տարեդարձի նախօրեակին, ծանր է մեզ համար մեր մեծ նահատակներու յիշատակը աղարտել, նման անդոյն ու անպատիւ մարդոց խօսքը ու կեղծ լացը լսելով: Ծանր է լսել նոյնպէս մեր միւս Կորսուածներու հացէին նետուած հայհոյանքները, կորսուածներ որոնք օտար հողին յանձնեցին իրենց տառապած մարմինները, յանուն հայ ժողովուրդին անլոյծ դատին:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Հայերն ու դիւանագիտութիւնը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նոյնպէս Եգիպտոսի մէջ Արապի փաշայի օրէն Հայերը մեծ ազդեցութիւն ունեցած են խտիվներու քաղաքականութեան մէջ եւ Հանըրմօղլու, Արտաւազդ եւ Արտաշէս Հանըրեան եղբայրներու մեծ պապը, ոչ միայն դանձապետ եղած է ըմբոստացող փաշային, այլ անոր գլխաւոր խորհրդականը: Իժբախտաբար զոհուած է Հայերու դաւերուն եւ ուրիշներ կրցած են ոչ միայն իր դիրքը գրաւել, այլ հարստութեան ալ տիրանալ(1): Անկէ վերջ Նուպար փաշա, Հանըրմօղլուի գլխաւոր հակառակորդը, կրցած է աւելի ազդեցիկ դեր խաղալ խտիվական շրջանակին մէջ, ըլլալով պետական խորհրդական, կրթական նախարար եւ վարչապետ: Բաղթող փաշա, Եագուպ Արթին փաշա եգիպտական դիւանագիտութեան գլխաւոր դէմքերը եղած են:

Առանձին ուշադրութեան եւ ուսումնասիրութեան արժանի է Կ. Պոլսոյ Սուլթաններու հետ գործող հայ դիւանագէտներու դերը: Բազմաթիւ հատորներ պէտք պիտի ըլլային ցոյց տալու համար անոնց ամբողջական գործը, բայց առնենք մէկ քանի հին եւ նոր ծանօթ դէմքեր: Այսպէս Կ. Պոլսոյ Ա. պատրիարք Յովակիմ եպս. Նախապէս Պրուսայի Առաջնորդ, լուրջ դիւանագիտութեամբ կրցած է այնքան կարեւոր ֆէրմաններ ստանալ Հայերու առանձնաշնորհումներու համար: Առնենք իրեն յաջորդ պատրիարքներու շարքը (2) որոնք այնքան դժուար պայմաններու մէջ ամենակարող դիւանագիտութիւնը վարած են եւ աւելցուցած են այդ ֆէրմաններու թիւը: Բէօփրիւլիւներու շարքին մէջ կան հայ դէմքեր: Եւ ահա, ամէնուս ծանօթ Պէզճեան Արթինը, պարզ առեւտրական մը, փերեզակ, յետոյ Ամիրայ, որ, իր խորհուրդներով, մեծագոյն դերը կ'ունենայ Հիւնքեար Իսկելեսիի դաշնագրութեան մէջ, ուր, Թուրքիա, անոր շնորհիւ նուազագոյն կորուստով դուրս կուգայ: Իրեն կը պարտինք նաեւ «մէթալիք»ներու ստեղծումը եւ կամուրջէն անցքին համար մէթալիքի մը վճարումը, որուն հասոյթը պիտի յատկացուէր Թուսաստանի, իբրեւ վնասուց հատուցումի մէկ մասը:

Գ. Օտեան ոչ միայն կարող էր Եւրոպայի առաջնակարգ դեսպան մը ըլլալ, այլ արժանիք ունէր պետական վարչապետ նշանակուելու եւ Թուրքիա յանձին անոր կ'ունենար Կամպէթթա մը եւ Պիզմարք մը միասին:

Այդ շարքին մէջ պէտք է յիշել հասուն պատրիարք վերջը ծիրանաւոր, եւ աւելի, Ազարեան կաթողիկոս պատրիարք, ինչպէս Խորէն Նարպէյ: Ու Ներսէս պատրիարք Վարժապետեան, եթէ անոր խորհուրդին հետեւէր, Պերլինի վեհաժողովէն տարբեր բան մը կարելի էր ստանալ: Ստեփան Փափազեան եւ երիտասարդ Մինաս Չերազ աւելի հսկում ցոյց տուած են դիւանագիտութեան քան մեծահռչակ պատրիարքը:

Իբրեւ դիւանագէտ յիշատակութեան արժանի է Աշըգեան պատրիարք, իսկ Օրմանեան Թալէյրան մը կրնար ըլլալ:

Աշխարհականներէն ծանօթ են արդէն Կարապետ Նուրեան, Ալքունի դանձապետ, բայց միեւ—

---

(1) Տես Արասխանեանի «Արաքս»ին մէջ՝ Մաթէոս եպս. Իզմիրլեան Եգիպտոսի առաջնորդ յօդուածաշարքը:

(2) Ա. Ալպօյաճեան «Պատմութիւն Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութեան»:

նոյն ատեն դիւանագիտական բարձր խորհրդական Սաքըզ Յովհաննէս փաշա, Լիբանանի կառավարիչ՝ Յովհաննէս պէյ Գույումճեան, վերջը փաշա, Տէր Սերոբ փաշա, Յարութիւն պատրիարք Վեհապետեան, եւ մանաւանդ Օսմ. դիւանագիտութեան մէջ հեղինակութիւն դարձած Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան (որ իր քառասնամեայ բազմապիսի աշխատանքին իբրեւ վարձատրութիւն, իր ծննդավայրէն հեռու, աքսորական, չքաւոր եւ խեղադար մեռաւ Փարիզի մէջ):

Նոյնպէս կարեւոր անուններ են Մանուկ Ազարեան, Ստեփան Գարաեան, Վռամշապուհ Մանուկեան, (այս երկուքը փաստաբանական կաճառէն) եւ Երամ պէյ:

Նորագոյն դէմքը կը ներկայանայ մեզ Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. Աղաջանեան կաթողիկոս պատրիարքը, ծիրանաւոր, վերին աստիճանի լուրջ, խոհական, որ կրնար մեծապէս օգտակար ըլլալ Հայ Դատին, ներկայ շրջանին, եթէ գիտնանք օգտուիլ իրմէ:

★

Կարեւոր եղած է նաեւ հայ դիւանագէտներու դերը Ռուսաստանի մէջ, ուր առաջին Արղութեան իշխանները միշտ մնացած իբրեւ ցարի խորհրդական, եւ ժառանգական կերպով ըլլալով քաղաքագլուխ Մոսկուայի, մեծ ազդեցութիւն ունեցած են բոլոր պետական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններու վրայ:

Ինչպէս Լազարէֆ ոչ միայն արժէքաւոր զինուորական մը եղած է, այլ բանիմաց խորհրդական, իսկ Լորիս Մելիքով դրեթէ առանձին կրցած էր ազդել Աղէքսանդր Բ.ի վրայ, ոչ միայն դառնալով անոր խորհրդականը, նախարարը եւ պետական քարտուղարը, (դեռ չէր հաստատուած վարչապետութիւն), այլ նաեւ ինք պատրաստած էր եւ ընդունիլ տուած Ազատական կայսեր բարենորոգումներու ծրագիրը:

★

Նկատելի է որ հայ դիւանագէտներէն շատեր ոչ միայն լոկ դիւանագիտական աշխատանք կատարած են, այլ իրենց պատկանած կառավարութիւններուն մէջ, յառաջապահ բարենորոգիչներ եղած են: Այսպէս Մալքըմ խան եւ Նազար աղա Պարսկաստանը բարեշրջած են եւ հիմը դրած ապագայ առմանադրութեան: Նուպար փաշա Եգիպտոսի մէջ նոյնը ըրած է, Գր. Օտեան Թուրքիոյ մէջ, Լորիս Մելիքով Ռուսաստանի մէջ:

Ուրիշ նկատելի կէտ մը, այս յիշուածներէն մեծագոյն մասը բացի մէկ քանի բացառութիւններէ, հազիւ նախակրթարան աւարտած, կամ առաւելն երկրորդական վարժարան մը յաճախած կամ լրացուցած են:

Եւ առանց ընկերաբանական, քաղաքական դաստիարակութեան, մեծագոյն դիւանագէտներու վայել գործեր տեսած են: Աւելի զարմանալի երեւոյթ մը այն է որ հայ կուսակրօն եկեղեցականութեան մեծագոյն մասը, աւարտած միայն ճեմարան մը կամ դպրեվանք մը, արդէն իրենց մէջ դիւանագիտական խմոր ունեցած են եւ գիտցած գործել քաղաքական ասպարէզի մէջ, ծայրայեղօրէն նրբամիտ վալիներու հետ մրցակցելով:

★

Մեր թիւին համեմատութեամբ, ուրիշ ազգերու կարող դիւանագէտներէ աւելին ունեցած ենք, բայց ինչո՞ւ ազգ. ազատագրական գործունէութեան մէջ նկատելի է հայ դիւանագէտին եւ դիւանագիտութեան պակասը: Որովհետեւ չունինք ուսումնասիրութիւն մը ազգային հարցի էութեան, իր յարաբերական նշանակութեան եւ յեղաշրջումի մասին հիմնական գաղափար եւ նոյնիսկ գիտական բազմակողմանի ուսումնասիրութիւն մը, չունինք հետեւողական գործունէութիւն: Կ'առնենք ազգային հարցը իր զուտ ազգային տեսակէտով եւ ոչ թէ միջազգային տարածութեամբ, եւ մանաւանդ որովհետեւ միայն պատահականութեան կապած ենք ինքզինքնիս, կեդրոնախոյս ուղղութեամբ, ի՞նչպէս կրնայ գործել հոս դիւանագէտը:

Թ. ԳԱՌՆԻԿ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՕՐ»Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

21 Մարտ կիրակի կէսօրէ վերջ, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդը տօնեց իր Օրը, իր սեփական «Հ. Օհանջանեան» սրահին մէջ: Հակառակ գարնանային գեղեցիկ օդին, կոկիկ բազմութիւն մը ժամանակէն շատ առաջ եկած էր տեսնելու, քաջալերելու մեր պատանի, երիտասարդ տղաքը, որոնք իրենց կարելին ըրած էին արժանավայելօրէն տօնելու «Նոր Սերունդի Օր»ը:

Ժամը 4ին երբ բեմը բացուեցաւ, Նոր Սերունդի տղաքը երգեցին «Մշակ բանուոր»ը: Օրուան նախագահ (Նոր Սերունդէն) ընկեր Ա. Գալայճեանի բացման խօսքէն վերջ, սկսաւ գեղարուեստական բաժինը: Վիէնի նոր սերունդի տղաքը եւ Կ. Խաչի սանուհիները փոխն ի փոխ երգեցին ու արտասանեցին: Մեզ բոլորիս կատարեալ անակնկալ մը եղաւ Մուրաճեան եղբայրներու (Լիոնէն) եռաձայն խմբերգներն ու մեներգները, ընկերակցութեամբ Օր. Մուրաճեանի, որոնք արժանանալով բուռն ծափերու, կրկնեցին: Վալանսէն հրաւիրուած ընկեր Գասեան, երգեց Ալէմշահէն քանի մը կտորներ եւ ուրիշ հայկական երգեր, հանդիսականներէն խլելով բուռն ծափեր: Օրուան բանախօսը կուռ խօսքերով, խրախուսեց Նոր Սերունդի տղաքը, որ քալեն անկուն՝ իրենց բռնած դժուարին ճամբէն, եթէ կ'ուզեն իրենց լաւագոյնը տալ, իրենց պատկանած ժողովուրդին:

Ներկայացուեցաւ ընկեր Ա. Ահարոնեանի «Էլ մի աղօթիր»ը, ուրկէ յետոյ սկսաւ խնջոյքը, դամատայութեամբ ընկեր Կիւլ Զարդարեանի, որ իր սրամիտ խօսքերով եւ ֆանթէզիներով ստեղծեց խանդավառ մթնոլորտ մը: Ներկաները ինքնաբուխ կերպով սկսան նուէրներ տալ, 100ով — 500: Բոլոր այն յոռետեսները որոնք յոյսեր չունին այս սերունդին վրայ, շատ կը սխալին: Փաստ մեր տղաքը բոլորովին առանձին, իրենց ջանքերով կազմակերպած էին այս տօնակատարութիւնը որ իր բոլոր թերութիւններով իսկ գնահատանքի արժանի է: Ապրիք տղաք, քալեցէք ձեր որդեգրած դժուարին, փշոտ ճանապարհէն, Դաշնակցութեան հովանիին տակ, կուռ հաւատքով, մեղմացնելու մեր տարագիր ժողովուրդի տառապանքը եւ զօրավիգ դառնալու հայրենիքին: Ահա այս հաւատքով զօտեպնդուած քալեցէք խրոխտ, առանց ընկրկելու:— Իշխան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Սուրիա — Լիբանանի կազմակերպութեան 22րդ միջմասնաճիւղային հանդիպումները տեղի ունեցան մարտ 27 - 28 - 29ին Հալէպի մէջ, հովանաւորութեամբ Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ Եպիս.ի եւ նախագահութեամբ Շ. Մինասեանի: Կը մասնակցէին 19 մասնաճիւղեր Միջին Արեւելքէն:

Աննախընթաց ոգեւորութիւն կը տիրէր ամբողջ քաղաքին մէջ: Անհամար բազմութիւն մը, երկրին ամէն կողմերէն Անդրյորդանանէն, Կիպրոսէն եկած լեցուած էր Հալէպ: 17 պանդոկներ վարձուած էին մի միայն մարզիկներուն համար, իսկ արծուիկներ եւ արենուշներ հիւրասիրուած էին հայ տուներու մէջ:

Մրցումները եւ մարզանքները սկսան Մարտ 27ին շաբաթ առտու: Կային ֆութպոլի Ա. եւ Բ. խումբերու մրցումներէն զատ պասքէթ – պօլի, թենիսի, փինկ – փոնկի եւ վոլէ – պոլի մըրցումներ:

Իսկ երկուշաբթի, Զատկի մեռելոցի օրը, 2500 արիներու, մարզիկներու, արծուիկներու եւ արենոյշներու տողանցքն էր, առաջնորդութեամբ Հալէպի մասնաճիւղին սկաուտական ֆանֆարին: Օրուան թագուհին էր երաժշտագէտ Բ. Կանաչեանի աղջիկը Տիկին Սեդա Թիւյսիւզեան, խումբ մը պատույ օրիորդներով շրջապատուած:

Բուն հանդէսին նկարագրութիւնը վերապահելով մասնաւոր թղթակցութեան մը՝ կրնանք անմիջապէս ըսել որ նման մարզական հանդէս մը եւ 2500 երկսեռ պատանիներու տողանցքը այնպիսի բացառիկ օրեր ապրեցուց Հալէպի հայ գաղութին որ պիտի յիշէ զայն իր ոգեւորութեան օրերուն միշտ հպարտութեամբ արտասանելով Հ. Մ. Ը. Մ. անունը:

Թղթակցութիւնը յաջորդով:

Հալէպ Ա. Ա.

ԸՆԿԵՐ Մ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ՍՊԱՆԻՉԸ ԴՆԴԱԿԱՀԱՐՈՒԱԾ

Յունաստանի 1944ի դէպքերուն առթիւ ստեղծուած խառնակ վիճակէն օգտուելով, համայնավար Մուրատ Կէօտէլէկեան սպաննած էր այդ շրջանի մեր ընկերներէն Միհրան Փափազեանը:

«Ցուսաբեր» անձնական նամակէ մը կը տեղեկանայ թէ Աթէնքի ռճրադատատեանը, որ մահուան դատապարտած էր սպանիչը, գործադրած է իր որոշումը, դնդակահարելով Մուրատ Կէօտէլէկեանը:

ՊՈԼՍՈՅ «Ժամանակ» թերթին 23 մարտի թիւին մէջ կը կարդանք.— «Ենի Սապահ» այսօր կ'արտագրէ 4 օգոստ. 1919 Ահմէտ Էմին Եալմանի «Վագըթ»ի մէջ գրի առած մէկ յօդուածը, ուր մասնաւորաբար կ'ըսէր.

«Նախ սա պարագան պէտք է խոստովանիլ որ հայկական հանրապետութիւնը չի կրնար պարփակել մեր երկրին Հայերը: Անպայման հանրապետութեան քիչ մը հողամաս պէտք է աւելցնել, Հայերը ազգ. հայրենիքի մը տէր դարձնելու եւ հայկական խնդրէն ու անոր յարակից մեքենայութիւններէն ու ժխորներէն առ յաւէտ փրկուելու համար»:

ԶԱՏԿԻ ՊԱՐ

Անոր պարը, երգը ու անուշ ձայնը գիւղէ գիւղ իր համբաւը պտտցուցած էին, ու հռչակ ունէին իր զօսացած մատներով հիւսած ժանեակներն ու ձեռագործները: Կեանքոտ ու եռանդուն աղջիկ:

Երկրորդը՝ նոյն տարիքով Քարամանենց Չէ-Չէ-Բանջար Մարիամը, կաշմրուռն մանչ աղջիկ, կեռ սրունքներով, խոշոր ոտքերով ու իրանով, որ գիտէր տղոց պէս քարաձիգ գործածել, անտառէն խոշոր կացինով փայտ կտրել, հայհոյել, կռուիլ, ու կալի ատեն սայլերուն վրայէն ցորենով լեցուն են մեծ պարկերը ամբար փոխադրել, մրցելով նոյնիսկ իր ըմբիշ եղբօրը Յովհաննէսին հետ: Զայնը առնական էր ու սաստովը կը զըսպուէին էն կատաղի ցուլերն իսկ: Իր մեծ հաճոյքըն էր վիճաբանիլ, կռուիլ տղոց հետ, ու թաց շրթունքներով համբուրել չափահաս աղուոր աղջիկներն ու նոր հարսները:

★

Զատկի խթման օր: Կէս օրուայ պատարագէն վերջ՝ Վառխաթունը գիւղամէջէն, իսկ Չէ Չէ Բանջարը վարի թաղէն կը հասնին Էօքսիւզենց ալանկը (հրապարակ), հոն են գեղի նոր հարսները, կարմիր շղարշով իրենց գլուխը ծածկած, ու չափահաս աղջիկները գոյնզգոյն շինական հագուստներ հագած:

Հրապարակի քովէն կ'անցնի գիւղի կեդրոնական ճամբան: Անոր հանդիպակաց կողմը հաւաքուած են նորահաս տղաքը փեսացու ու նշանուելիք երիտասարդները, ուր խումբեր կազմած կըռ կըռ կ'ընեն (կարմիր հաւկիթի ծեծկրուք) աղմուկով ու տաք վիճաբանութիւններով: Մկրենց տան առջեւ տարէց կիներ ու մամիկներ իրենց թոռները գրկած կամ ձեռքէն բռնած արեւ կը ծծեն ու կը դիտեն անցուդարձն ու համախմբումները, հին յիշատակներու վերակոչումն ընելով լեզու կը ծամեն:

Վաճառորդներ ձեռքի սայլերու վրայ ցուցադրուած իրենց միրգերուն ու աղանդերներուն գովեստը կ'ընեն պոռալով, ջիթր հէլվա, սուսամ հէլվա, սիմիթ, խորոզ շէքեր, Իզմիրի չամիչ, Այընի թուզ: Անդին պուզ չէրպէթճին՝ (սառ օշարակ ծախող) ձմեռուընէ խոր փոսերու մէջ թաղած ձիւնի մթերքը հրապարակ հանած, կը ծախէ ակռաներ սառեցնող չէրպէթն (օշարակ) ու լէմոնատան, ու դաւաթները իրար զարնելով կը չղրտացնէ ու կ'երգէ:

— Պուզ չէրպէթ… ակռաներուն քէմէնէ (ջութակ) ջալէլ (նուագել) կուտայ, հէյրէթ (պապակ) կը մարէ… մէկ դաւաթը.. մէկ մէթալիք (մէթալիքը մէկ ղուրուշին մէկ չորրորդ մասն է: 10 փարա):

Ալանկը հազարաւոր բազմութիւն պատսպարելու ընդարձակութիւն ունի: Կը քաշեն կեդրոնէն քառակուսի շրջանակ մը, բրիչի ծայրով հողը քերթելով, քառակուսի մէջտեղէն կը բաժնեն երկու հաւասար մասերու: Նոյնպէս աւելի խոր ու լայն սկրդուքով մը, այդ գիծը կը կոչուի էլ:

Պարողներէն զատ ոչ ոք արտօնուած է շրջանակէն ներս մտնել: Շինականները կը հաւաքուին, կը շրջապատեն պար տեղը, իսկ պարողները էլին շուրջը կը կազմեն իրենց խումբերը:

Վառխաթունին տիրական կեցուածքը, շարժումներու միջոցին լանջքին թովչութքը, կուրծքին թեթեւ դողը ու անուշ լեզուին հրապոյրը, մէկ կոչով իր քով կը հաւաքէ պարողներուն մեծ մասը: Իսկ Չէ Չէ Բանջարը լրացնելու համար իր խումբին թիւը, կը յարձակի դիծէն դուրս պահուըտող նոր հարսներուն վրայ, կը հայհոյէ, կը քաշկռտէ կը բերէ հրապարակ: Հանդիսականները կը խրախուսեն, կը քրքջան խնդուքներով ու կը յանդիմանեն բոլորը որ չեն ուզեր պարին մասնակցիլ:

Զուռնաճի Շէքէր օղլանը ու թաւուլճի Ստեփանը շրջանակի մէկ անկիւնը կոկոզ ըրած կը նուագեն «ազնիւ ընկեր» երգի եղանակը (շատ դասական դարձած մեր կողմերը):

★

Խումբերը կազմուած են, պարողները կը քաշուին հանդիպակաց գիծերուն վրայ: Վառխաթունին կողմը կը ստանձնէ աղջիկ պարողներու դերը, Չէ Չէինը մանչու, այդ մասին վիճաբանիլ կարելի չէ: Մարիա՞մը: Արդէն կարմիր ֆէսը անցուցած է իր թնջուկոտ գլխուն ու նոր փեսայի լոսոր թաշկինակը օղակ ըրած վիզէն փռած է կուրծքին վրայ: Վառխաթունը չնորհալի կերպով գլուխը կը ծածկէ հօրսանեկան ցանկալի կարմիր քօղով ու մէջքէն վար կը կախէ ծոպաւոր կարմիր գօտին:

ԳԷՈՐԳ ԶԱԳԸՐԵԱՆ

(2)

Ամերիկեան իշխանութիւնները յայտարարած են որ, եթէ այսպիսի դէպքեր նորէն պատահին, իրենց փոխադրական օդանաւերուն պիտի ընկերանան ամերիկեան հետապնդիչ օդանաւեր :

Պերլինի բրիտանական եւ սովետ գօտիներու սահմանագլուխին վրայ գտնուող Կաթուի օդակայանին մէջ ալ միջադէպ մը պատահեցաւ : Չորս հարիւր անգլիացի զինուորներ եւ չորս երկաթապատ կառքեր գրեթէ ամբողջովին կը պաշարեն Սովետներու կողմէ հաստատուած հակակշռի կայան մը, առարկելով թէ այդ գետինը բրիտանական գօտիին մաս կը կազմէ : Միւս կողմէ, այս կայանին սովետ սպան կը մերժէ հեռանալ, իր պետերէն հրաման չստացած : Սակայն, միջադէպը վերջ կը գտնէ քիչ ատենէն, որովհետեւ կայանին ռուս զինուորները կը հեռանան անկէ, կէս գիշերին :

★ «Փրավտա» կր գրէ թէ Պերլինի մէջ Չորս Մեծերու կողմէ հաստատուած Հակակշռի Խորհուրդը իրականին մէջ դադրած է գոյութիւն ունենալէ, եւ թէ Գերմանիոյ անդամատութիւնը այսուհետեւ կատարուած իրողութիւն մըն է :

★ Անգլիոյ արտաքին Նախարար Պէվին որոշած է ինք անձամբ զբաղիլ Պերլինի մէջ պատահած միջադէպով եւ ասոր յարակից դէպքերովը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նախագահ Պէնէշ, որ Փրակայի վերջին պետական հարուածէն ի վեր մեկուսացած կը մնար, երէկ ունկնդրութեան ընդունեց սովետ նոր դեսպան Սիլինը : Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ չեխ եւ ռուս ժողովուրդները խաղաղութեան փափաքող են եւ կը ջանան երաշխաւորել Եւրոպայի ապահովութիւնը : Ըսաւ նաեւ թէ՝ ռուսեւչեխ զինակցութիւնը հիմնուած է գերմանական նոր յարձակումի մը դէմ պաշտպանուելու անհրաժեշտութեան վրայ :

ԻՐԱՆ պատասխանեց Մոսկուայի 24 Մարտ թուակիր ծանուցագրին, որ թէեւ քաղաքավար կերպով խմբագրուած է, սակայն եւ այնպէս կորովով կը բողոքէ սովետ վերագրումներուն դէմ, զանոնք նկատելով միջամտութիւն՝ Իրանի ներքին գործերուն մէջ :

ՕՐ. ԵՒԱ ՔԻՒՐԻ, քոյրը Տիկ. Ժոլիօ Քիւրիի, յայտարարեց երէկ Ֆիլատէլֆիայի մէջ թէ՝ համայնավարները ուժը կ'իյնայ այս պահուս Ֆրանսայի մէջ, եւ թէ՝ Մարշըլի ծրագրին համաձայն ըլլալիք օգնութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ անտարակոյս որ անոնց ազդեցութիւնը աւելի տկարանայ :

THEATRE DE LA CAITÉ LYRIQUEի ՄԷՋ

9 Ապրիլ, ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30էն 23.45 : Մէկ անգամուան համար կը ներկայացուի՝

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան, պատրաստուած մեծ խնամքով եւ բոլորովին նոր երաժշտութեամբ :

Բեմադրութիւն՝ Բ. ՀԱՊէՇԵԱՆ, պարերու վարիչ՝ Տիկին Լ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, դիմայարդար՝ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ : Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եւ «Նոր Սերունդ»ի երիտասարդ ուժերու :

ՄԱՆՈՒԿ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ եւ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆԻ : Բեմի վրայ 60 հոգի : Պար՝ Օրիորդներ ՌԷԺԻՆԱ եւ ԼԻԼԻԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆէՍԵԱՆՆԵՐ, Ա. մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն եւ Opéra Comiqueէն :

Մասնակցութեամբ ԹԱՐԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆԻ :

Gaité Lyriqueի 40 հոգինոց նուագախումբը, երաժշտութիւն եւ ղեկավարութիւն Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ : Գիները — 300, 150, 120, 100, 80, 50:

Հաղորդակցութեան միջոցներ — Métro Arts et Métiers, St. Denis, Réaumur :

Տոմսերը կը ծախուին Գրատուն Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Odéon, Հ. Բալուեան 43 rue Richer, Պարսամեան 46 rue Richer - Montmartre, Նոր Սերունդի Փարիզի եւ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն մօտ, Փարիզ, Շավիլ, Իսի լէ Մուլինօ, Պանեօ, Անիէռ, Ալֆորվիլ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

4 Ապրիլ, Նոր կիրակիի առաւօտ, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն մէջ, 15 rue Jean Goujon, տեղի կ'ունենայ քառասնօրեայ մասնաւոր Պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ԱՐՈՒՍԵԱԿ Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ յիշատակին նուիրուած : Պատարագը պիտի մատուցանէ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան :

Հանգուցեալին յիշատակը յարգող բարեկամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան եղեռնին նուիրուած յիշատակի տօնակատարութիւնը՝

11 ԱՊՐԻԼԻՆ

Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ : Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին :

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ Ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի կոմիտէներու կողմէ :

ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Ֆր. Կ. Խաչի կողմէ :

Ընկեր Ժ. ԴԱՍՏԱԽՈՐԵԱՆ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ : Իր սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ (արտասանութիւն) :

×

Ապրիլեան Եղեռնի մէկ միլիոն զոհերու յիշատակին համազգային սգատօնը 11 Ապրիլ, 1948 Կիրակի Պոմոնի նորակառոյց սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ֆ. Հ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնաճիւղին : Առաւօտեան պատարագ եւ հոգեհանգիստ, եկեղեցիին մէջ : Կը խնդրենք նկատի ունենալ այս թուականը :

⁂

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՎԻԷՆԻ ՄՈՒՐԱՏ խումբը Ապրիլ 11ին կիրակի օր կը կազմակերպէ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ նուիրուած յիշատակի տօնակատարութիւնը :

Յովնաթանեան ընտանիքը խորունկ ցաւով կը ծանուցանէ մահը՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՌՎԱՌԱ ՅՈՎՆԱԹԱՆԵԱՆԻ

26 մարտին, իր բնակարանին մէջ 22 rue Armengaud, St. Cloud:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է մտերմական շրջանակի մէջ, Փարիզի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուած է St. Cloudի գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ :

Այրի Տիկին Բագրատունի Պախթիարեան, Օր. Արաքսի Պախթիարեան, ինչպէս նաեւ Պախթիարեան, Սէմէրճեան, Տամլամեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր՝

Պ. ՍԵՐՈՎԲԷ ՊԱԽԹԻԱՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով հանգուցեալին պարագաներուն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏէՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՎԱՐԴԵՏԵԱՆԻ կողմէ յաւէտ ողբացեալ իրենց զաւկին ՍԵԴԱ ՎԱՐԴԵՏԵԱՆԻ եղերական մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ իրենց հօր ԱՍԱՏՈՒՐ ԱՇՃԵԱՆԻ եւ մօրաքրոջ ՏԻԿ. ԱՍՏՂԻԿ ՊԻՊԷՌԵԱՆԻ յիշատակին մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի յառաջիկայ կիրակի ապրիլ 4ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին : Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգող ազգականներ եւ բարեկամներ :

THEATRE D'IENAի ՄԷՋ

10 Ave. d'Iéna: Métro Iéna եւ Trocadéro

Ապրիլ 12ին, երկուշաբթի իրիկուն թատերական բացառիկ ներկայացում :

«ԿԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»Ը կը կազմակերպեն (ԵԱՄԻԼէՆ ՄԱՅՐԻՆԵՐԻ ՏԱԿ)

«YAMILÉ SOUS LES CÈDRES»

Հինգ արար վաղամեռիկ դերասանուհիին կողմէ թատերգութեան վերածուած եւ հայացուած, Ֆրանս. Ակադեմական Պ. Հանրի Պորտոյի որ այդ օրը ներկայ պիտի ըլլայ եւ խօսք առնէ.

Կը մասնակցի Փարիզահայ ծանօթ դերասաններէ բաղկացած փայլուն ամբողջութիւն մը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Օր. Վերժին Զէթէճեան, Ատափազարցի որ պատերազմէն առաջ Փարիզ կը բնակէր : Տեղեկացնել Տիկին Փայլուն Օհանեանի 299 Brook Ave. Bronx 54 N. Y. U. S. A.:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ բնիկ Զմշկածագցի Պ. Եղիա Թումմանեան : Կը կարծուի որ Փարիզ կը գտնուի : Հասցէն իմացնել «Յառաջ»ի :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 4 Ապրիլին ժամը 3էն 11 Café de Sportի մէջ, 157bis, Ave. Jean Jaurès, Maison Alfort:

Կը խօսի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՍՏԱԽՈՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական խնամուած եւ հաճելի բաժին եւ եւրոպական պարեր : Մուտքը 100 ֆրանք, անդամներուն կէս գին:

Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ Ecole de Charentonէն առնել 181 օթօպիւսը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԿԱՐՏԱՆԻ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները Ապրիլ 4ին, կիրակի, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Պիվէրի տան մէջ : Ներկայ կ'ըլլայ Մարսիլիոյ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը յառաջիկայ երկուշաբթի, 5 Ապրիլ ժամը 8ին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ մասնաճիւղի տարեկան ցերեկոյթ - պարահանդէսը, 4 ապրիլ կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 4—12, քաղաքապետարանին սրահը, Rue Stalingrade :

Կը ներկայացուի Ղեւոնդ Մելոյեանի «ԱՐՄԵՆՈՒՇ»ը, ղեկավարութեամբ Պ. Հալէպեանի եւ մասնակցութեամբ Իսիի սիրողներու եւ Շավիլի Րաֆֆի երկսեռ երգչախումբի :

Ծոփ պիւֆէ, մուտք 100 ֆրանք :

Հաղորդակց — Pont de Sèvresէն թիւ 171 autob. իջնել Puits sans Vin, կայարաններէն կէս ժամը անգամ մը շոգեկառք կայ :

ԹԵՆՈՐ ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՃԼԵԱՆԻ

Բ. ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԱԼ ԿԱՎՕ, 11 ԱՊՐԻԼ 1948, ԿԻՐ. ԺԱՄԸ 17ԻՆ

Ընդհանուր փափաքին համաձայն կը տրուի այս երգահանդէսը, բոլորովին նոր յայտագրով :

Յայտագրին մէջ բացի եւրոպական դասական կտորներէ կան Ռոմանոս Մելիքեանէ, Գ. Ղազարեանէ, Ճերահեանէ, Կարօ Զաքարեանէ, Ա. Տէր Ղեւոնդեանէ, Սպենդիարեանէ, եւն. բոլորովին առաջին ունկնդրութիւն գեղեցիկ երգերու, զորս երգիչը ստացած է, Հայաստանի տաղանդաւոր երգահաններէն :

Տոմսերը կը գտնուին Պ. Պ. Գէորգ Փարմաքի՝ 47 rue Blanche (Tri. 39-09), Գ. Պազրճեանի, 35 rue de Trévise ((Pro. 07-25), Ս. Թէրզեանի 3 rue Poissonière (Cen. 93-75), Մ. Ոսկերիչեանի 62 rue Beaubourg (Arc. 77-90), Օ. Պօյաճեանի 83 rue d'Aboukir (Cen. 48-69), Դպրոցասիրաց տնօրէնութեան, հայ գրավաճառներուն եւ Յառաջի մօտ :

TCHILINGUIRIAN ENTREPRENEUR DE CONFECTION — Կ'ուզուին րոպ - Confectionի համար մաքուր կարող գործաւորուհիներ : Լաւ վճարում : Գիներն են 85—90եւ 100 ֆրանք : Տեւական գործ : Դիմել Պ. Յակոբ Չիլինկիրեանի, 10 rue des Goujons, Alfortville :

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Հիմնուած 1836ին : Աշխարհաւեր պատերազմէն վերջ կը վերաբացուի 1 Հոկտեմբեր 1948ին : Աշակերտները Կիմնազիոնի եւ Լիկէոնի ընթացքը աւարտելէ վերջ, սորվելով նաեւ Հայերէն, անգլիերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն լեզուները եւ բոլոր կարեւոր գիտութիւնները մաքուր եւ խնամոտ միջավայրի մը մէջ, կրնան անցնիլ առանց պետական քննութեան ենթարկուելու Եւրոպայի համալսարանները : Արձանագրութեան եւ պայմաններուն համար դիմել՝ Collège Moorat - Rapaël, Carmini, Venise, (Italie) :

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Յ. ՄՈԹԵԱՆ

Կը մասնակցի Լիոնի Միջազգային ցուցահանդէսին 3 Ապրիլէն — 14 ապրիլ :

Fabrique de Parfumerie

JAC - MOT

Fondée en 1938

129 et 136 rue Boileau

Tél.L. 09-36, 64-91
LYON (France)

Կ'արտադրէ ամէն տեսակ անուշահոտութիւններ, Parfums, Eau de Cologne, Crèmed'Orient à l'Huile d'Amande douce, եւայլն :

Փափաքողները կրնան ստանալ գիներու քաթալոկը :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 4 AVRIL 1948 Կիրակի 4 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5308-Նոր շրջան թիւ 917 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ԳՈՒՐԳԷՆ Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

(22 Մայիս 1907 — 14 Դեկտ. 1947)

Իր ծննդեան 40րդ. տարեդարձին առթիւ, Հայածէս Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ Փարիզի Նոթր Տամ Մայր եկեղեցիին մէջ :

Կիրակի 23 Մայիս 1948 :

Պերլինի ճգնաժամը

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՆՓՈՓՈԽ

Հինգշաբթիէն ի վեր, կացութեան մէջ զգալի փոփոխութիւն չկայ Պերլինի եւ շրջակայ արեւմտեան գօտիներուն մէջ: Անգլիացիք եւ Ամերիկացիք կը յամառին միշտ՝ սովետ հակակշիռը չընդունելու, հետեւաբար, դադրեցուցած են իրենց փոխադրութիւնները Հէլմշտէթ – Պերլին գծին վրայ: Ֆրանսական կառաշար մը միայն՝ որ հաւանած էր Սովետ քննութեան ենթարկուելու, հասած է Պերլին. բայց, Ռուսերը եւ մղած են այս կառախումբով եկող 69 ճամբորդ, մեծ մասով Գերմանացի: Ինչպէս արդէն հաղորդած էինք երէկ, Ամերիկացիք կազմակերպած են իսկոյն ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող օդանաւային սպասարկութիւն մը, որ կը շարունակուի :

Մինչեւ հիմա որեւէ յոյս չկայ թէ՝ սովետ իշխանութիւններուն եւ արեւմտ. պետութեանց ներկայացուցիչներուն հետ բանակցութիւն կատարուի, համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար :

★ Զանազան զրոյցներ կը շրջին անգլեւամերիկեան եւ սովետ գօտիներու սահմանագծին երկայնքը: Շատ կը խօսուի զինուորական փոխադրութիւններու մասին՝ որոնց իբր թէ ձեռնարկած ըլլան Ռուսերը: փախստականի մը պատմածին նայելով, 15 ռուս զինուոր եւ 2 սպայ երէկ հետախուզական պտոյտ մը կատարած են բրիտանական գօտիէն մէկ քիլոմեթր դէպի ներս, Հէլմշտէթի մօտ: Նմանօրինակ լուրեր հասած են նաեւ Համպուրկէն եւ Ֆրանքֆուրտէն :

★ « Տէյլի Էքսփրէս»ի դիւանագիտական թղթակցին համաձայն, հաւանական կը նկատուի որ Անգլիացիք, Ամերիկացիք եւ Ֆրանսացիները միասնաբար բողոքագիր մը ղրկեն ուղղակի մարաջախտ Սթալինի, եթէ փոխադրութեանց խափանման խնդիրը արագօրէն չկարգադրուի Սովետներու կողմէ :

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ ԱՒԵԼԻ ՊԱՂԱՐԻՒՆ

Ամերիկացիք աւելի ջղագրգռութիւն ցոյց կուտան քան Անգլիացիները : Լոնտոնի մէջ կացութիւնը պաղարիւնութեամբ կը քննուի այս պահուս: Արտաքին նախարարութեան շրջանակներուն մէջ, առ այժմ չկարծուիր որ ծանր տագնապ մը առաջ գայ Պերլինի մէջ: Բնականաբար, կ'ենթադրուի նախ որ Ռուսերուն նպատակն է, Դաշնակիցները նեղը դնել եւ ստիպել զանոնք որ թողուն Պերլինը: Եւ սակայն, Խորհրդ. Միութեան հանդէպ ամէնէն շատ կասկածամտութիւն ցոյց տուող շրջանակներուն մէջ անգամ, կը խորհին որ Ռուսիա թերեւս արդարանալի է երբ կ'ուզէ աւելի խիստ հակակշիռ հաստատել իր գօտիին մէջ :

Լոնտոնի մէջ, ուրիշ դիտաւորութիւն մըն ալ կը վերագրեն Խորհրդ. Միութեան. այն է՝ ճնշում բանեցնել Արեւմտեաններուն վրայ որ Չորս Մեծերու մասնակցութեամբ նոր ժողով մը գումարեն քննելու համար գերման խնդիրը եւ նոյնփսկ ուրիշ հարցեր ալ: Անգլիացիներու ենթադրութեամբ, Ռուսերը մտահոգ են այն կարեւոր արդիւնքներուն պատճառով՝ զորս Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա ձեռք բերած են իրենց վերջին տեսակցութեանց մէջ՝ Գերմանիոյ մասին: Սովետները կը յուսան դեռ որ կրնան արգելք ըլլալ երեք արեւմտեան պետութեանց միջեւ կատարուող բանակցութեանց յաջող ելքին :

Ամէն պարագայի մէջ, Անգլիացիք Պերլինէն չմեկնելու իրենց որոշման մէջ հաստատ կը մնան, որովհետեւ այս նախկին մայրաքաղաքը յաղթաքարտ մըն է Չորս մեծ պետութեանց վարած քաղաքականութեան մէջ՝ գերմանական խնդրին վերաբերմամբ :

★ Ամերիկացի եւ Ֆրանսացի պաշտօնական ներկայացուցիչներն ալ միջին կերպով յայտարարած են թէ՝ պիտի չպարպեն Պերլինը, ինչ որ ալ պատահի :

ՆՈՐ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸՆ ԱԼ

Երէկ գիշեր, Պերլինի մէջ, ամերիկեան զինուորները պաշարեցին քաղաքին ամերիկեան գօտիին մէջ գտնուող շէնք մը, ուր Ռուսերը հաստատած էին իրենց երկաթուղային գրասենեակները: Ներսը գտնուող Ռուսերուն ըսուեցաւ որ կրնան դուրս ելլել, բայց արտօնուած չեն դարձեալ ներս մտնելու :

Այս որոշման պատճառը այն է որ Ռուսերը իբր թէ զինեալ պահակներ գաղտնաբար ներս կ'առնէին այդ շէնքէն, ինչ որ Չորս Մեծերու միջեւ նախապէս կնքուած համաձայնութեանց հակառակ է, կ'ըսեն Ամերիկացիները :

ՎԵՑ ՏՂԱՔ, 12էն 14 տարեկան, Մէցի մօտ զինուորական դետնի մը վրայ խաղացած ատեն, հոն գտնուած հին ռումբեր պայթեցան, եւ յօշոտեցին մարմինները խեղճ պզտիկներուն :

ՄԷԹՐՈՅԻ մեքենավարներու անկախ սէնտիքային քարտուղարը յայտարարած է թէ՝ գործադուլի հարց չկայ: Անհիմն է ուրեմն այն զրոյցը՝ որուն արձագանգ կ'ըլլան կարգ մը թերթեր եւ որուն համաձայն մէթրոյի երթեւեկները պիտի դադրին երեքշաբթի օր :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Դաշնակցութեան բազմիցս Թշուառական հակառակորդները — կարմիր թէ կիսկատար պահպանողական — փոխանակ անաչառութեամբ ու պարկեշտօրէն մեր տեսակէտները քննելու եւ, ի հարկին, լուսաբանութիւն պահանջելու, դիշերը ցերեկին խառնած կը խծբծին ու կը խարդախեն մեր յայտարարութիւնները :

Մեր դիմացը ունինք, հետեւաբար, ոչ թէ քաղաքական կուսակցութիւն մը, բառին ընկալեալ իմաստով, այլ սարէն, ձորէն հաւաքուած ողորմելի «քաղաքագէտ»ներու խառնիճաղանճ մը որ սեփական կարծիք ու համոզում չունի:

Մարդիկ կը գրեն ու կը ճառեն համաձայն Մոսկուայի արտասահմանեան պաշտօնեաներու հրահանգներուն :

Երբ Դաշնակցական մամուլը չահագրգռութեամբ կը հետեւի օրուան քաղաքական տագնապին կամ իր ընթերցողներուն կը ներկայացնէ այս ու այն երեւելիին յոռետես արտայայտութիւնները ապագայ դէպքերու մասին, չարամիտ ու ծանծաղամիտ խմբագիրներ կը պոռչտան թէ «Դաշնակցութիւնը պատերազմ կ'ուզէ » :

Երբ Դաշնակցական յօդուածագիրներ հրապարակաւ կը յայտարարեն թէ չենհաւատարխորհրդային Միութենէն ներս գոյութիւն ունեցողերեւակայական ազատութեանց, կամ մեր մանրանկար հայրենիքին վայելած « անկախութեան » , վայնասուն մըն է կը փրթի դիմացի ճակատէն .

— Հայրենիքի դաւաճաննե՜ր …

Երբ Դաշնակցութիւնը խստօրէն կը քննադատէ չակերտաւոր ներգաղթը եւ կը պահանջէ մեր պատմական հողերուն վերադարձը իբրեւ նախապայման զանգուածային հայրենադարձին, մեր ծղկելի հակառակորդները իրենց ուզած — կամ, աւելի ճիշդ, Մոսկուայի ուզած – ձեւով կը մեկնեն մեր վարած քաղաքականութիւնը այդ կենսական հարցերուն նկատմամբ :

Բայց, կրկնենք անգամ մը եւս, որ մեղքը իրենցը չէ :

Հրաման տրուած է իրենց որ անդադար ստեն, եւ խաբեն արտասահմանի հայութիւնը ու վարկաբեկեն Դաշնակցութիւնը որուն անունն անգամ տակաւին քուն փախցնել կուտայ ոչ միայն Անդրկովկասի այլեւ Երեւանի ու Մոսկուայի մէջ :

— Ո՞վ ըսաւ որ Դաշնակցութիւնը փլած է, կը զարմանար Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան առաջին խորհրդականը՝ յաղթանակէն ամիս մը առաջ,մենք գիտենք որ անոր ափին մէջն է արտասահմանի հայ ժողովուրդը :

Արդարեւ, պէտք կա՞ր ներկայ ցիհատիմ եթէ Դաշնակցութեան ափին մէջ ըլլար արտասահմանեան Հայաստանը :

Դաշնակցութիւնը քսանըհինգ տարի առաջ պատմութեան անցած պիտի ըլլար եթէ,դաւաճանաբար, լքէր հայկական դատը եւ ռուսեւթուրք արտագին եղբայրակցութեան հարուածէն բարոյալքուած, մոռնար հայ ժողովուրդին կենսական շահերը պաշտպանելու եւ ամեհի պայքարը շարունակելու իր պարտականութիւնը :

Դաշնակցութիւնը շատոնց քայքայուած պիտի ըլլար եթէ, ուրիշներուն պէս, չուկայ նետած ըլլար ամենայն Հայոց հայրենիքը :

Ու մանաւանդ իր պատիւն ու բարոյականը:

Դաշնակցութիւնը զիջողութիւն չըներ որեւէ մէկուն՝ սկզբունքի հարցերու մէջ եւ չի հրաժարիր իր դաւանանքէն :

Դաշնակցութիւնը հրահանգներ չստանար օտար պետութիւններէ կամ կասկածելի հիմնարկութիւններէ որովհետեւ անոր համար բոլոր տեսակի վարդապետութիւններէն ու սրբութիւններէն վեր է հայ ժողովուրդին շահը :

Դաշնակցութիւնը կ'ապրի հայ ժողովուրդին համար ու հայ ժողովուրդին հետ :

Դաշնակցութիւնը կ'ապրի իրագործելու համար հայ ժողովուրդին բաղձանքները :

Եթէ մեր իմաստակ հակառակորդները պուտ մը խելք ու պուտ մը պատիւ ունենային, շատոնց հասկցած պիտի ըլլային որ վաթսուն տարեկան յեղափոխական կազմակերպութիւն մը որ իր արիւնով ու իր բազուկով հիմնեց ներկայ Հայաստանը, չէր կրնար տարբեր քաղաքականութիւն որդեգրել :

Լուծեցէք Դաշնակցութիւնը երկու չարաթ : Երրորդ շաբթուն հայ ժողովուրդը կը վերակենդանացնէ զայն որովհետեւ մեր իտէալին իրականացման համար ուրիշ ճամբայ չկայ :

Մոսկուայի իշխանաւորներուն շռայլուած թէմէնաններով կամ օրն ի բուն համայնավարութիւն քարոզելով չէ որ հայ ժողովուրդը պիտի տիրանար իր սեփական հայրենիքին եւ ազատ ու անկաշկանդ ապրելու մարդկային իր իրաւունքին:

Ոչ ալ թեթեւսոլիկ ու պոռնկապարներու «Հայաստանասիրութեամբ» …

Ժ.

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ
ՄԵՐ ՍՐՏԻՆ ՈՒ ՄՏԱԾՈՒՄԻՆ ՄԷՋ

Մտերիմներ չէինք ու փակ է առջիս յուշերուս ճամբան՝ երբ կը խորհիմ անոր։ Բարի, զուարթ ժպիտ մըն է միայն զոր ան կը նուիրէ ինծի, մահուան աշխարհէն ալ, մինչ ուրիշ ծանօթ մեռելներ կը խօսին, կը գանգատին, այնպէս կարծէք թէ ողջ ըլլային տակաւին։ Ալէմշահ ամէնէն լռինն է անոնց մէջ եւ, գիշերները, երբ, անոնք մէկը միւսին փոխանցելով անմեկնելի լոյս մը, դուրս կուգան կեանքը մահէն բաժնող ապակիին մէջէն, կատարելու համար կարօտագին թափառում մը՝ մէկ քաղաքէն միւսը, գիս իրենց խառնած, այս մէկը, իր այդ խաղաղ ժպիտով ու լռութեամբ, զգալի կը դարձնէ մահը բոլորէն աւելի։ Կան որ հեռացան կեանքէն՝ պարպուած, իրենց բերքը տուած։ Կան որ երիտասարդ էին եւ սակայն կը տառապէին հիւանդութենէ մը։ Մահը բարիք մըն էր անոնց համար, որ փրկուիլ կ՚ուզէին միայն գիշեր ու ցերեկ զիրենք հալածող ցաւէն։ Կան որ դառնացած ու յոգնած էին կեանքէն ու մարդերէն։ Անոնք ոչ մէկ զղջում կը յայտնեն, երբ, կէս գիշերէն վերջ, կը հանդիպիմ իրենց անքնութեան ճամբաներուն վրայ, որոնք կը տարածուին տարածութենէն ու ժամանակէն անդին, աւելի մօտ յաւիտենականութեան քան թէ առօրեայ իրականութեան։ Ալէմշահ կը ժպտի միայն, տղու մը նման, այնպէս ինչպէս տեսայ զինք օր մը իր տան սանդուխին վրայ։ Ան մեկնած է աշխարհէն՝ իր ամբողջական բերքը չտուած։ Կը սիրէր կեանքը, թիկնեղ եւ կայտառ էր, անոնցմէ՝ որոնք կ՚արժանանան քալելու առանց ցաւի մինչեւ խոր ծերութիւն։ Կ՚ըմբռնէք թէ ինչու կը խռովէ զիս իր այդ ժպիտը։ Լուսինի լոյս մը ծովուն վրայ, խաւար տարածութեան մէջ, ազնուական ու վեհանձն արտացոլումով մը, կարծէք թէ ծնելիք հրաշք մը կայ, մարմար մը, որ ձեւ պիտի առնէ ալիքներուն ձեռքերուն տակ, պիտի դառնայ արձան՝ մոռացութեան վիհէն վեր։ Ու մահը կը կտրէ ու կը ձգէ այդ ձեռքերը։

Ջունիմ յիշատակներ, անոնք որ մեր մեռելները կը դարձնեն կենդանի տակաւին մեզի, կը մխիթարեն մեզ, կամ կը նետեն զղջումներու մէջ։ Ջունիմ նաեւ հաւատքին մոգական լապտերը, գիտնալով հանդերձ թէ անոր լուսարձակէն եկածը ամէնէն գեղեցիկ մխիթարութիւնն է այս խաւարին մէջ, ուր անթափանցելի կը մնան մեզի մահուան խորհուրդները։ Բաւական է լսել այդ հաւատքին քանի մը բառերը, դուրս գալու համար մեր աշխարհիկ հոգերէն ու սուգէն, քանի որ անոնք կը խոստանան մեզի վերադարձնել մեր սիրելիները յաւիտենականութեան մէջ, միասին ըլլալու համար անոնց հետ յաւիտենականօրէն, կեանքի այս նեղ ու կարճ ու շատ անգամ յիմար ճըրբանցքէն վերջ։ Այդ հաւատքը գտած է բառերը որ կը ցամքեցնեն սրտերէն քակտող արցունքը մեծ կորուստի մը առջեւ, բառերը նաեւ որ գերեզմաններէն դուրս կը բերեն մեռելները, կը դարձնեն զանոնք ներկայ մեր շուրջ, ամէն ժամ մեր վրայ հոգացող ներշնչակութեամբ մը։ Ջունիմ այդ յուշերը եւ չունիմ հաւատքին այդ մոգական լոյսը։ Կը մնայ միայն իր արուեստը, որպէս մխիթարութիւն, այն որ բխած է իր հոգիէն, նոյնքան ազնուական որքան ինք, նոյնքան ադամանդային որքան լուսինին լոյսը մթին ծովուն վրայ։ Կայ իր արուեստը։

Բայց սեւ տարածութեան մը վրայ է միայն որ կը լսեմ դարձեալ այդ երաժշտութիւնը, ձայնապնակի մը սեւ մոմին մէջէն, որ կը դառնայ տաղանդին խորհուրդներուն գիշերին մէջ թաւալող ծովու մը նման, լուսնի ճառագայթի պէս թրթռուն ասեղի մը տակ։

Ինչ ծով, սենեակի մը չորս պատերուն մէջ։ Կար նաեւ Բանթէոնին վրայէն եկող վերջալոյսի արեւը բաց պատուհանին մթին ապակիին խորը, ծնծղայի մը պէս։ Լռութիւնը վառած էր իր մոմերը, երբ կը խօսէր վաղամեռ երաժիշտին հոգին ջրանոյշի մը յուզիչ երգին, ջութակի մը, սրինգի մը ու նոյնիսկ թմբուկի մը մէջէն որ կեանքին տրուած բռունցքի հարուած մըն էր մերթ ընդ մերթ, եւ մերթ պայթող սիրտ մը։ Իր հոգին որ ցեղին ալ հոգին էր նոյն ատեն, այն որ կը խռովէ մեզ ելեկտրականութեան մը նման, հակառակ անոր որ սենեակին պատուհանը կը բացուէր տանիքներու տարբեր ծովու մը վրայ, մեծ բայց օտար մեզի, դաժան նոյնիսկ, երբ կը յիշենք անոր մէջ կորսուած մեր ցեղին զաւակները։

Մեծ բան չենք ուզեր երգէն կամ նուագէն։ Բայց մեր ուզած այդ քիչը, կը լացնէ մեզ, երբ կը տրուի ան մեզի։ Ու ան կը դառնայ այն ատեն բոլոր գեղեցկութիւններէն վեր բան մը, այդ հայութիւնը։ Կը լսէի այդ երաժշտութիւնը, այնպէս ինչպէս ականջ կուտանք խորհուրդի մը, ծառի մը խաչուիլին, ծովու մը խռովքին, որոնց մէջ կը լսենք մեր ներքին ձայները։ Ձայներ նաեւ որ կուգան ձորերու խորէն։ Այդ պահուն, մենք՝ դուրս եկած մեր անձէն, կ՚իյնանք գիսաւորի մը լոյսին մէջ, որուն մագնիսական ուժը կը տանի մեզ անսահման տարածութեան մը մէջէն ուր ներկայ են մեր անցեալ սերունդները իրենց կարօտներուն լոյսով։ Ու ինչպէս մեր կեանքը, այնպէս տխուր է նաեւ մեր երգեցողութիւնը, չարակամներէն սկսեալ։ Տխուր նոյնիսկ սէրը՝ միսերուն հրկիզումէն աւելի։ Ու երբ կ՚ըմբռնենք ժողովուրդի մը սերունդէ սերունդ երկարող այս դժբախտութիւնը, կ՚ըմբռնենք նաեւ գազաններէն աւելի գազան մարդկութիւնը, քանի որ այդ գազաններն իսկ սրբացած են պահ մը Որփէոսին քնարէն յորդող յուզումներուն առջեւ, մինչ մարդկութիւնը մնաց, կը մնայ ու պիտի մնայ անզգայ՝ հին ու բարութեամբ ապրիլ ուզող ցեղի մը այս վիշտին առջեւ։

Ալէմշահ յաջողած էր իջնել այդ դժոխքէն վար վեր բերելու համար գեղեցկութիւնը։ Անմոռանալի պահ։ Ցայտնութեան վայրկեան։ Դարձող սեւ սկաւառակին հետ, կը դառնար ու կը քակուէր նաեւ սիրտս, հասնելու համար իր էական ճշմարտութեան, հայութեան։

Անշուշտ կայ նաեւ միջազգային արուեստը՝ որուն համար ժամանակ չունեցաւ Ալէմշահ։ Անշուշտ նոյնքան յուզիչ ու կարեւոր պիտի ըլլար համամարդկային բարձրութիւնը զոր կը փորձենք տալ մեր արուեստներուն։ Ատիկա պիտի ըլլար մեր ցեղին մեծութեան հաստատումը, մեր հպարտութիւնը՝ հարիւր անգամ արիւնած դարերու ընթացքին։ Ատիկա պիտի ըլլար նաեւ մեր կատարեալ իրագործումը պահելով մեր ազգային ինքնութիւնը։ Պիտի ըլլար վկայութիւնը մեր բոլոր առաքինութիւններուն, որոնք չունեցան աճելու եւ զարգանալու պայմանները, պատմումը՝ մեր դարաւոր տառապանքին՝ բոլոր ցեղերէն հասկնալի լեզուով մը։ Ալէմշահ պիտի հասնէր հոդ։ Ահա թէ ինչու մեծ կորուստ մըն է իր վաղահաս մահը։ Ճամբուն վրան էր, կը քաղէր արդէն համաշխարհային մեծ երաժիշտներէն ոմանց ուշադրութիւնը, ու գնահատանքը, երբ հասաւ մահը, հոս ալ ըլլալով նման իր ցեղին որուն ճակատագրուած է կարծէք չհասնիլ իր վերելքի ճամբուն ծայրը։ Զիրագործուած մեծութիւն մը՝ իր բոլոր խոստումներուն վկայութեամբ, այն որ պիտի տար մեր պատմութենէն սպասուած թաւ, թանձր ու դառն երաժշտութիւնը։

Ահա մեր ապրած պահը, ձայնագրին առջեւ, երբ չունինք երաժշտական թէքնիքին ուսումը եւ երբ կարմիր արեւ մը, Բանթէոնին վրայէն, եկած ինկած է բաց պատուհանին մթին ապակիին մէջ։ Ցեղը՝ իր ցաւերով։ Ազգային ոգին։ Հոգին իրապէս արուեստագէտ ու մաքուր տղուն։ Մեր լացը։ Եւ այդ ցեղն ու տղան, այն յոյսով որ զաւակները պիտի լսեն օր մը։

Կ՚ըմբռնէք թէ կեանքին է որ կը մտածեմ երբ կը խորհիմ այս մահուան վրայ։ Կորուստին։ Ու որքան ալ մխիթարական ըլլայ հաւատքին մոգական լապտերը, անկարող կ՚ըլլայ ան մխիթարելու զիս։ Կորուստ մը մեր ցեղին համար, որուն աչքերը յոգնած են երկինքին նայելէն ու խաբուելէն։ Պէտք էր որ ապրէր այս տղան, ապրողներուն ամէնէն արժանիներէն, ամէնէն պտղատուներէնմէկը, ճոխ ու ծանր, հեզ նաեւ, ապրէր ըլլալու համար փոթորիկ, մեր ոսկորներէն եկող ճարճատիւն։

Նաեւ ցաւս՝ իրեն հետ մտերմութիւն մըչկրնալ հաստատելուս համար։ Հանդիպած ենք իրարու մերթ ընդ մերթ, տարիներով, եւ անցած։ Բայց եկած էր ժամանակը երբ մենք պիտի խօսէինք իրարու։ Ու կսկիծ մըն է բաժնուիլը առանց կարենալ խօսելու, թերեւս աւելի ծանր քան այն որ կուգայ մենէ խլուած մտերմութենէ մը, որովհետեւ կը չարչրկէ մեզ մեր գոյութեան մեղքը եւ հոգիները իրենց մահէն առաջ մեր սրտին մէջ առնելու ասպնջականութեան պակասը։

Կը բաղձայի այդ մտերմութեանը, մոռնալով մասամբ բոլոր երաժիշտներուն յատուկ գրական ըմբռնումի մը կարճատեսութիւնը որ կը մղէ զիրենք թէթեւ բառերու խորխորին մէջ պարպելու իրենց հոգիին մեղրը։ Կը սպասէի որ խօսէր, երբ վերջին անգամ հանդիպեցանք իրարու իր տան սանդուխին վրայ, ուր ան բարեւեց ինծի ու ժպտեցաւ եղբայրութեամբ։ Բայց, այդ պահուն, երբ պիտի կատարուէր մեր հոգեկան հաղորդութիւնը, կը կանչէին զիս վարէն։ Բարեւեցինք ու անցանք դարձեալ։

Ազնուական ժպիտ մը, այնպէս ինչպէս կը տեսնենք Վարդան Մամիկոնեանի մը կամ միջնադարեան նկարի մը մէջ՝ կնոջ տժգոյն դէմքին վրայ, փուշակել տալով մեզի վերացական, հպարտ ու խորհրդաւոր գեղեցկութիւն մը՝ ուրկէ կը բղխի արուեստը։ Ու այդ ժպիտը կրկին՝ խորապէս զգալի կը դարձնէ այդ մահը, վասնզի ան կուգար նաեւ բարձր հոգիէ մը, որուն այնքան պէտք ունէր մեր սերունդը, որ կ՚անցնի մեծ ոստաններուն մեծ դղեակներուն քովէն ձգելով արնոտ հետքերը իր թափառական քայլերուն։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԽՄԲ. — Լոնտոնի «Նիու Սթէյթզմըն» շաբաթաթերթը իր վերջին թիւին մէջ հրատարակած է հետեւեալ շահեկան յօդուածը։ Կը քաղենք գլխաւոր մասերը. —

★

Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը հիմնուած է այն համոզումին վրայ թէ երրորդ պատերազմը անխուսափելի է եւ զինուորական բախումի մը պարագային Թուրքիա պիտի ըլլայ առաջին զոհը։ Այս վերջին պարագան յառաջ բերած է կատաղի թշնամութիւն մը Ռուսիոյ դէմ։

Համայնավարութիւնը եւ Խորհրդային Միութիւնը կատաղի կերպով քննադատողները մատնանիշ կ՚ընեն արդիական Թուրքիոյ «ժողովրդավարութիւնը», ինչպէս նաեւ, պատերազմէն ի վեր ի յայտ եկած ազատականութիւնը, ընդդիմադիր կուսակցութեան ծագումը եւ միակ կուսակցութեան մը մենատիրութեան ենթակայ վարչաձեւին լքումը։

Քանի հեռանաք Վոսփորի ափերէն այնքան աւելի զօրաւոր է թրքական քաղաքականութիւնը արեւմուտքի գաղափարաբանութեան լոյսին տակ մեկնելու փորձութիւնը։ Առաջին անգամ Թուրքիա մտնողին համար ուշագրաւ է այն երեւոյթը թէ այդ երկրին մէջ քաղաքականութիւնը բաժնուած չէ Աջի եւ ձախի կամ ընկերվարութեան եւ դրամատիրութեան հոսանքներուն միջեւ ինչպէս Արեւմուտքի մէջ։ Այստեղ երկու քաղաքական կուսակցութեանց անունները շարժանկարի ժապաւէններու անուններուն տպաւորութիւնը կը ստեղծեն։ Թուրքիոյ մէջ ձախակողմեան կուսակցութիւն չկայ։ Համայնավարութիւնը ապօրինի է եւ յայտնի համայնավարներ բանտարկուած են։ Ընկերվարութիւնը, այն ձեւով որ կը քարոզուի Անգլիոյ Աշխատաւորականներուն կողմէ, տեղ չունի այստեղ, ոչ մամուլին մէջ, ոչ ալ բեմերուն վրայ։ Օրէնքը չէ արգիլած ընկերվարական թերթի մը հրատարակութիւնը։ Բայց այն միջադէպերը որոնք պատահեցան երկու տարի առաջ երբ երկու չափաւոր յառաջդիմական թերթեր յարձակումի ենթարկուեցան ուսանողներուն կողմէ եւ քարուքանդ եղան իրենց մեքենաները, մնայուն ազդարարութիւններ են։

Թուրքիոյ մէջ քաղաքական վէճը վերածուած է տարերային պարզութեան մը ու եղած է մըրցակցութիւն մը երկու կուսակցութեանց միջեւ որոնք ունին միեւնոյն գաղափարաբանութիւնը, բայց իրենցմէ մէկը իշխանութեան գլուխն է, իսկ միւսը կ՚աշխատի իշխանութիւնը ձեռք անցընել։ Այդ է քաղաքական խաղը որ ներկայիս տեղի կ՚ունենայ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։ Դերակատարները թիւով անշան են գաւառներուն մէջ, Անատոլուի ընդարձակ տարածութեանց վրայ ուր գիւղացիներուն մեծագոյն մասը ոչ գրել գիտէ, ոչ կարդալ։ Շատ քիչ թերթեր Անատոլու կը մտնեն։ Հակառակ որ Թուրքիոյ մառանը ճոխ է, կեանքը՝ հաղորդակցութեան միջոցներու նուազութեան եւ երկրագործութեան յետամնաց կացութեան պատճառաւ, շատ դժուար է։ Ժողովուրդին մեծ մասը չի գիտեր որ իրենց ապագան սերտօրէն կապուած է այն որոշումներուն հետ որոնք պիտի տրուին մայրաքաղաքին մէջ։

Այդ որոշումները խորապէս կը ներշնչուին Թրումընի վարդապետութենէն։ Թուրքիոյ ամերիկեան օժանդակութեան գումարն է 100 միլիոն տոլար (55 մ. բանակին, 24 մ. նաւատորմին եւ օդային ուժին եւ 5 մ. ռազմագիտական ճամբաներու շինութեան համար)։ Այդ օժանդակութենէն շատ փոքր մաս մը յանձնուած է մինչեւ հիմա։ Ամերիկեան զինուորական առաքելութեան անդամներուն թիւը պիտի ամբողջանայ Ապրիլին։ Թուրքիա եկած պիտի ըլլան հարիւր օդանաւային ուսուցիչներ, հարիւր՝ օդակայաններու մէջ աշխատող զինուորականներ, 40՝ ծովային սպաներ եւ 20՝ ճամբաներու շինութեան մասնագէտներ։ Երկրաչափները արդէն սկսած են քննութիւններ կատարել։ Այս մասնագէտները «հրաւիրուած» են։ Օժանդակութեան համաձայնութիւնը չարգիլեր որ Թուրքիա ոչ-Ամերիկացի մասնագէտներ եւս ունենայ։

Անգարայի մէջ կը գանգատին թէ ամերիկեան օգնութիւնը անբաւական է եւ յանձնումներ շատ ուշ կը կատարուին։ Ամերիկեան առաքելութեան պետը, զօրավար Մէքպրայտ վերջերս Ուաշինկթըն գնաց, առաջարկելու համար որ 125 միլիոն տոլարի յաւելուածական օժանդակութիւն մը եւս ըլլայ Թուրքիոյ։

Ընկերվարականները որոնք դէմ են թէ կառավարութեան եւ թէ ընդդիմադիրներուն, անհատական խօսակցութեանց ընթացքին (քանի որ կազմակերպութիւն չունին) կը բացատրեն թէ 1945ին, Փաշականներու փլուզումէն եւ Դաշնակիցներու յաղթանակէն ետք, Թուրքիա պատրաստ էր որդեգրելու քաղաքական նոր ուղեգիծ մը, ջնջելով ոստիկանական օրէնքները, հաստատելով անհատին ազատութիւնները, Թոյլատրելով

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Պերճարեւ գարուն

Անոնք միայն բաւական է որ հոգւոյդ մէջ խայտանք մը արթննայ, եթէ ընթերցողը գիւղացի է իր ամբողջ էութիւնը կը սարսի, երբ գարնան հեղաձկուն եւ նազասահ ճառագայթներուն միանուագ օրօրը լսէ, իմանայ կամ իր երեւակայութեան մէջ անոնցմով արբենայ :

Իրաւ գարուն է, պերճարեւ եղանակ, ծառերուն հասակն ի վեր երբ նայիս, անկաշառ խանդաղատանք մը կը տեսնես բնութենէն զրկուած, հոգիդ կ'արբենայ այդ նոր պերճանքով ու փառքով, ու կարծես թէ զգեստաւորուած նազելաճեմ հարսներու խմբակի մը առջեւ նուագածու մըն ես կամաւոր՝ ի տես բնութեան հրաշապատում տաբերքին: Ըսէ նայիմ, բանաստեղծ, քննադատ, հոգիիդ արեւը սիրեմ, կարելի չէ միթէ այս կարգի կենդանի երեւակայութիւններու ձեղունը քերել ու պատռել, բայց խօսքը մեր մէջ, առանց վէճի, այսօր խանդ ու գորով կայ այս գեղանկար եղանակին մէջ, ինչ որ կ'ուզեն թող ըսեն մեր շուրջիններուն ատուն կամ անատուն :

Գարնան գեղահմայ համայնապատկերը վայելելու համար կը հնազանդիմ անառակ ցանկութեանս, ծանօթ եւ գեղաքանդակ կայարանի սանդուխներուն վրայ՝ յուսաբեկ սրտիս ու երեւակայութեանս դուռը բանալու կ'երթամ: Անկուշտ աչքերով կը դիտեմ հորիզոնը գեղածիծաղ, շատ բան տեսնել կ'ուզեմ, սակայն, ստորակէտ, միջակէտ եւ վերջակէտ ամէն բանի: Կը դիտեմ լայնանիստ քաղաքի համայնապատկերը, որ շատ բան չի խօսիր ապրումներուս: Վարը՝ մարդկային անհմայ եւ խառնիխուռն հրմշտուքը անպաճոյճ հեւք մըն է որ այլեւս ճանճրոյթ միայն կը պատճառէ: Իսկ ես, այսօր, գարնան գեղահիւս դողին մէջ նստած՝ բնութեան անմեկնելի տարբերքին հետ է որ կ'ուզեմ հաղորդուիլ, բան մը ըսել, լսել, վշտահար էութեանս սպեղանի մը փնտռող ու քոս կապած վէրքերս դարմանել :

Արե՛ւ, արե՛ւ, գարնան գաղջ արեւ, ճառագայթներուդ հիւսկէններով զիս տաքցնող շամանդաղ, զուլալ եթերին մէջ խրոխտ կեցուածքով փռած ես շողերդ ակնախտիղ, ու կը թագաւորես տիրաբար, բնապաշտ հոգիս ցնծութեան երգն էոր կը զրկէ բնութեան գեղապարար ոլորտներուն՝ իբրեւ պաշտամունք քեզի :

Արեւ եթերածին, շողերովդ վար կը նայիս : Վարը՝ այս լկտի աշխարհը նեխած է, դեռ երէկ արեան հոտէն հազիւ ճողոպրած, այսօր կրկին բազմամիլիոն մարդիկ անստուգութեան անդունդին առջեւ ահուսարսափի օրեր կ'ապրին, ծնրադիր կ'աղօթեն խաղաղութիւն հայցելով :

Մարդկային անիրաւ դատաստանէն կը հրաժարիմ ու կրկին քեզի կուգամ: Փառք ճառագայթներուդ Միջերկրականեան արեւ, որ մեր մեղկութիւնը կը տաքցնես, որ մեզ քեզմով կը գինովցնես գէթ արքայութեանդ մէջ դեգերելու նկատումով: Ես կուգամ այսօր քեզ հետ հաղորդուելու, որովհետեւ ես քեզի ու բարիքներուդ աւելի ծանօթ եմ քան ան որ քաղաքներու ժխոր ու սադայէլ կեանքին մէջ իր մսակոյտը կը պըտըտցնէ :

Արդ, այս որքան երանաւէտ պատկերներ քու կենսանորոգ եղանակիդ մէջ, գարուն զարթուցիչ:

Ահա, մեր ծովը որ խաղաղութեան կեանքն է, որ կը դարպասէ գարնան չէնշող եւ ոսկեհուր ճառագայթներուն տակ: Արեւը հոն ալ իջած է, սակայն փոքրիկ զեփիւռ մը մերթ ընդ մերթ կոհակներ կը ստեղծէ, ու արեգին շողերը վար կ'իջնեն, կ'ընկղմին ու կ'աղնտեն ծովուն խորութիւնը: Պատկերներ մակերեսային եւ պատկերներ հեշտանուագ, գարնան առաջին օրերուն, կ'արթնցնեն մզլոտած հոգիներու մէջ անդորր կեանքի մը հեւքը :

Գեղատեսիլ համայնապատկերը զիս տարաւ շատ հեռուներ, ես յիշեցի հայրենի գիւղս ու աշխատաւոր գիւղացին, երեւակայութեանս բոցը կոկորդիս մէջ մարեցաւ պոռթկող յուզումներուս եւ յոյզերուս մէջ մաղուելով:

Բնապաշտ հոգիս դիտեց գարնան փառաշուք համայնապատկերը սիրած գիւղէս հեռու, եւ վշտի հորերէն ախ մը արձակեց սանդուխներուն կռթնած՝ երբ անցորդներ ապշահար կը նայէին:

Սակայն, գարուն է, արեւապերճ գարուն :

ԿԱՐՕ ՄԽԻԹԱՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄԵՐ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ԵՒ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ

«Յառաջ»ի մէջ «Փրկենք Հ. Մ. Ը. Մ.»ը խորագրով կոչ մը հրատարակուած էր Տէսինէն Դանիէլեան ստորագրութեամբ :

Հոն շօշափուած հարցերը կը խօսին բոլոր ճշմարիտ մարզասէրներուն հոգիին ու կարգ մը խորհրդածութիւններու կը մղեն մասնաւորաբար Հ. Մ. Ը. Մ.ի հին ու նոր անդամները :

Ըլլալով մեր մեծ կազմակերպութեան հաւատաւոր եւ ուխտեալ մէկ անդամը եւ մասնաւորապէս ըլլալով սքաուտական խմբապետ՝ տարիներու ընթացքին, կ'ուզէի իմ ձայնս ալ խառնել բարձրացուած աղաղակին, ի նպաստ մեր Նոր Սերունդի փրկութեան նուիրական գործին :

Այլեւս աւելորդ է բացատրել մեր ժողովուրդին մարզանքին բացարձակ անհրաժեշտութիւնը, տղու մը ֆիզիքական ու բարոյական առողջ կազմաւորումին համար: Անոնք Եւրոպայի մէջ անգամ մը եւս կրցան գնահատել Հ. Մ. Ը. Մ.ի կամ որեւէ մարզական միութիւններու ունեցած արժէքը: Այդ արժէքը մասնաւոր նշանակութիւն կը ստանայ մեզ նման արմատախիլ ժողովուրդի մը համար, երբ այդ ժողովուրդին ամբողջ երիտասարդութիւնը ենթակայ է շատ մը պատճառներով բարոյական ու ֆիզիքական ուծացման եւ այլասերման :

Առանց շատ խորանալու այդ պատճառներուն մէջ, կ'ուզեմ քանի մը բառ ըսել միայն դարմաններէն մէկուն՝ մարզանքին, կամ զայն խտացնող Հ. Մ. Ը. Մ.ին մասին:

Առանց այլեւայլի կրնանք մեր մարզական մեծ միութիւնը նկատել մեր պարծանքներէն մէկը, իր անցեալով փառաւոր իր ներկայով կենդանի զանազան գաղութներու մէջ եւ միշտ ներշնչարան մը հայ երիտասարդութեան համար: Ֆրանսան դժբախտաբար դէշ կլիմայ մը ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ուռճացնելու, զօրացնելու տեսակէտով : Ամէն օր, ճիշդ է կը կարդանք զանազան քաղաքներէ գնդակի խաղերու յաջող մրցումներ: Բայց ով ըսաւ որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը ֆութպոլի խումբ միայն ըսել է: Ո՞ւր է անոր սկաուտիզմի եւ աթլէթիզմի բաժինները: Կազմակերպական տեսակէտով, ճիշդ է որ գնդակի խումբերը դիւրին աշխատանք են, որովհետեւ հրապուրիչ է անմիջական արդիւնքը, յաղթանակ, բայց մեծ միութեան մը համար, որպիսին է Հ. Մ. Ը. Մ.ը պատճառ մը չեն անոնք որ իսկական մարմնակրթանքը, եւ սկաուտիզմը անտեսուի: Պէտք է՞ բացատրել աթլէթիզմին կարեւորութիւնը : Հ. Մ. Ը. Մ.ի Պոլսոյ վարիչները գոնէ պէտք է գիտնան երբ այնքան յաջող «ողիմպիական խաղեր» կը սարքէին, շօշափելի արդիւնքներով: Մեղքը իրն է եթէ այսօր ոչ մէկ աթլէթ ունինք միջազգային մրցումներու մէջ, գոնէ հոս արտասահմանի համար: Եթէ հայ պատանի մը վազելու, սկաւառակ նետելու կամ ձողով բարձր ցատկելու մրցանիշ մը կոտրէ, չէ՞ք կարծեր որ նոյնքան ազգ. հպարտութիւն մըն է որքան ֆութպոլի խումբի մը յաղթանակը :

Գալով սկաուտիզմին, ահա խոշորագոյն ցաւը: Ունինք եւ չունինք հոս Ֆրանսայի մէջ Արիներ ու արենուշներ: Հատ ու կտոր խումբեր, ասոր անոր քմահաճ խմբապետութեան տակ չեն փրկեր կացութիւնը :

Այլասերման վտանգը եթէ իրապէս մեզ ահաբեկած ըլլար, այսօր մենք գոնէ 2000 արի կ'ունենայինք Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշին տակ: Նիւթական պայմաններու պակասը չէ անշուշտ արգելքը: Ի՞նչ գումարներ չեն ծախսուիր, աւելի ճիշդ չեն մսխուիր այլուր, պէտք չկայ քաղաքականութիւն խաղալու մարզական միութենէ մը ներս: Մեզի պէտք եղածը համերաշխ գործակցութիւն մըն է բոլոր տարրերու միջեւ, այն ատեն Հ. Մ. Ը. Մ.ը կ'ունենայ եւ Աթլէթներ, եւ ֆութպոլիստներ եւ թէ Արիներ, որոնցմէ ահա..

ԾԵՐ «ԱՌԻՒԾ» ՄԸ

խօսքի եւ ընկերակցութեան ազատութիւնը, բարեփոխելով ընտրական օրէնքը եւ ապահովելով ազատ ընտրութիւնները: Արտաքին ճակատին վըրայ, Թուրքիա, պատրաստ էր բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել Խորհրդային Միութեան հետ: Թրումընի օրէնքը խափանեց այդ ծրագիրները, կ'ըսեն ընկերվարականները: Ռուսիա իր կողմէ, օժանդակեց ներկայ յեղաշրջումին, պահանջելով Կարսի եւ Արտահանի վերադարձը եւ Մոնթրէօյի համաձայնութեան վերաքննութիւնը: Նոյնիսկ այն տարրերը որոնք քիչ-շատ նպաստաւոր դիրք բռնած էին Խորհրդային պահանջներուն նկատմամբ, դիտել կուտան թէ Ռուսիոյ ճնշումի քաղաքականութիւնը խթան մը եղաւ հայրենասիրութեան եւ պատճառ եղաւ որ կառավարութիւնը արդիլէ յառաջդիմական տեսակէտներու եւ շարժումներու ծաւալումը :

Թուրքիոյ Ամերիկացի պաշտօնատարները դիտել կուտան թէ ամերիկեան օժանդակութիւնը զօրացուցած է Թուրք ժողովուրդին հակառուս տրամադրութիւնները :

(Շարունակելի)

ԶԱՏԿԻ ՊԱՐ

Ենկէ պաշիները կը կանգնին իրենց խումբին կեդրոնը հասակի կարգով իրենց աջին ձախին կը շարուին հետեւորդները, ձեռքերը կը տարածեն իրարու ուսերու վրայ, մատերնին ծոծրակին դպելու աստիճանով: Իրանին ուղիղ, գլուխնին դէպ կը հիւսուին ու կը դառնան միակտուր զանգուած :

Նուագը կը սկսի պարի եղանակը: Պարողները առանց երգելու կ'ընեն փորձի շարժումներ, որ կը բռնի կեդրոնի պետին իրանէն ու կը հոսի դէպի ծայրամասերը: Կը ծփան զեփիւռէ բռնուած հասկերու պէս, կ'օրօրուին գլուխները, ոտքերը կը շարժին տեղ քայլ ընելով, ու կշռոյթ տալով մարմիններու շարժումին, կը կրկնեն մինչեւ փորձին գոհացուցիչ արդիւնք տալը, յետոյ կը սկսին պարել :

Շէքէր օղլանն ու տաուլճի Ստեփանը ոտքի են ու խանդավառ, վայրկեան մը դադարէ վերջ՝ կը սկսի երգն ու նուագը: Նախ աղջիկներու խումբն է պարողը :

Խումբերը կը կազմուին նոր հարսներէ ու չափահաս աղջիկներէ, տղաքը չեն մասնակցիր :

Ու՝ կ'երգէ նազանքով
Տալղան տալղային վրայ:

Տեղ քայլն ու ծածանումը կը փոխուի համաչափ քայլերով յառաջանալու: Եօթը քայլ առաջ: Կ'առնեն կանգ: Կը շարժին իրանները աջէն ձախ յետոյ ձախէն աջ : Ոստում մը :

— Կըռնակս ղ'ումին վրայ :

Նոյնպէս եօթը քայլ առաջ: Հանդարտ: Ծըփանք: Ոստում :

— Ես քեզ էնպէս սիրեցի :

Եօթը քայլ առաջ: Հանդարտ: Ծփանք: Ոստում :

— Ջոր դետնի քարին վրայ :

Երգին այս վերջին տողը լրանալուն՝ ըրած են նախկին շարժումները: Երկրորդ մեծ ոստում մըն ալ: Կը հանդարտին: Խոնարհութիւն ընելու ձեւով իրանը կը ծռեն դէպի առաջ, կը չոկեն : Կը սկսին տեղ քայլով ոտքերնին զարնել ու դըրտացնել գետինը, երգին կշռոյթին համապատասխան դափահարութիւնով :

— Եար աման աման ,

Հանդարտ կանգնած տեղերնին կ'երգեն :

Հոյ նա նա նա նա նանա

— Քիւլ օլտում եանա եանա :

Երկու խումբերը միասին կ'երգեն: Այս խառն խումբերու երգի պահուն Ա. խումբը եթէ դեռ չէ հասած իլլին մէկ երկու ոստումով կը հասնի հոն:

Ու՝ Բ. խումբը կ'անցնի գործի, փաղաքշական արտայայտութիւններով կ'երգէ :

Կը փայլի կարմիր գօտիդ
Խուրպան եղեր եմ հոտիդ
Նազ մի ընէր հէ՜յ աղջիկ
Գերի եմ եօթը պորտիդ :

ԳԷՈՐԳ ԶԱԳԸՐԵԱՆ

ՄՏՔԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները երեքշաբթի)

1.— Տուէք անունները Րաֆֆիի հինգ գլխաւոր երկերուն :

2.— Ի՞նչ է ձայնին արագութիւնը :

3.— Ե՞րբ մեռած է Ժան տ'Արք :

4.— Ո՞ր մեծ նկարիչն է որ խենթենալով անձնասպան եղած է:

5.— Երբ, ո՞ւր ծնած է Յովհաննէս Թումանեան եւ ե՞րբ մեռած է :

6.— Ի՞նչ ազգութեան կը պատկանին հետեւեալ մեծերը.— Ստանտալ, Պէթհովըն, Թէնթոռէ, Սպինոզա, Վան Տիք, Տարուին, Մայքըլ Արլըն, Սէնքիէվիչ, Իպսըն Մաքիավէլ, Լակերլոֆ, Մեթերլինկ :

7.— Ո՞վ գերմաներէնի թարգմանած է Աստուածաշունչը :

8.— Ո՞ր կաթողիկոսները յաջորդած են Էջմիածին, Խրիմեան Հայրիկին :

9.— Ո՞ւր տեղացի՞ է Մխիթար Աբբա, երբ մեռած է եւ ո՞ւր թաղուած է:

10.— Հայկական ի՞նչ դէպք կը յիշեցնէ ձեզի 1909ը :

Ամերիկացիք կ'ուժովցնեն Թուրքիան

Պոլէն «Ֆիկառօ»ի կը գրեն թէ, Ն. Պոլսէն առնուած լուրերու նայելով, լուրջ տեսակցու - թիւններ տեղի կ'ունենան Նախագահ Ինէօնիւի եւ Ամերիկացի ծովային բարձրաստիճան սպաներու միջեւ, Թուրքիոյ կատարուելիք զինուորական օգնութիւնը աւելցնելու համար: Գրեթէ ամէն օր, ամերիկեան նաւեր թրքական նաւահանգիստները ցամաք կը հանեն մեծ քանակութեամբ ռազմա - կան նիւթեր եւ մասնաւորաբար երկաթապատ կառքեր եւ կազմածներ: Կը զօրացուին նաեւ օ - դային ուժերը, եւ կարգ մը մասնագէտներու կարծիքով, Թուրքիա այսուհետեւ կրնայ նկատ - ուիլ Մօտաւոր Արեւելքի ամէնէն զօրաւոր օդա - նաւային պետութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԸ ԿՈԼԻ կուսակցութիւնը իր առաջին ազգա - յին համաժողովը պիտի գումարէ Մարսէյլի մէջ, 16, 17 եւ 18 Ապրիլին: Զօրավարը ճառ մը պիտի արտասանէ համաժողովին երկրորդ օրը: Ապրիլ 18ին ալ պիտի խօսի Մասէյլի ժողովուրդին, նաւահանգստին մէջ զետեղուած մասնաւոր բեմէ մը:

ՊՐԱԶԻԼԻԱ արգիլեց անդեղէններու արտա - ծումը, «կեանքի յարաճուն սղութեան եւ ուտես - տեղէններու արտակարգ նուազութեան պատճա - ռով»:

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ Միաց. Նահանգներու մէջ: 500.000 բանուորներ դադրեցուցած են իրենց աշխատութիւնները, կամաւորապէս կամ ակա - մայ:

ՊՈԿՈԹԱՅԻ համամերիկեան համաժողովին մէջ, Արժանթինի արտաքին նախարարը կոչ մը ուղղեց ի նպաստ «գաղթապաշտ» դրութեան' ա - րեւմտեան կիսագունդին մէջ, առանց, սակայն, ակնարկութիւն ընելու Ֆալքլանտ կղզիներու մա - սին Անգլիոյ հետ իր երկրին ունեցած վէճին: Ցե - տոյ, քօղարկուած ակնարկութիւն մը ընելով հա - մայնավարութեան, Նախարարը յայտարարեց թէ՝ այս դրութեան դէմ պայքարելու լաւագոյն միջոցն է ժողովուրդներու ապրուստի մակար - դակը բարձրացնել:

ՄԱՏՐԱՍԻ մէջ հնդիկ ոստիկանութիւնը խու - զարկութիւն կատարեց համայնավար կուսակցու - թեան կեդրոնը, ինչպէս նաեւ այս կուսակցու - թեան յարած աշխատաւորական 18 կազմակեր - պութեանց գրասենեակները: Պոմպէյի մէջ ալ խուզարկութիւններ կատարուած են եւ համայնա - վար պետը ձերբակալուած է:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ եւ Փաքիստանի դէպի կատար - եալ բաժանումը քայլ մըն ալ առնուեցաւ: Իսլամ նոր պետութիւնը (Փաքիստան) իրեն յատուկ դը - րամ մը պիտի ունենայ եւ երկու երկիրներու թղ - թատարական հաղորդակցութեանց սակերը մի - ջազգային սակերուն համաձայն պիտի որոշուին:

ԱԼԺԷՐԻԻ «Ռամկավարական ազատութեանց յաղթանակի Շարժում»ին (Մէսալի Հաճի կու - սակցութիւն) եօթր անդամները ձերբակալուե - ցան, որովհետեւ իրենց սարքած հաւաքոյթնե - րուն մէջ «Ֆրանսական վեհապետութեան վնաս բերող խօսքեր» ըրած էին: Ձերբակալուածներուն մէջ է Պահուէլ Հօսին, կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, որ միեւնոյն ատեն Ալժէ քաղաքի քաղաքապետին օգնականն է:

ԱՊԱՀՈՎ. ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ընդունեց ամերիկեան պատուիրակութեան առաջարկները Պաղեստինի մասին, եւ ինը ձայնի մեծամասնութեամբ որոշեց ՄԱԿի ընդհ. ժողովը արտակարգ նիստի մը հրա - ւիրել Պաղեստինեան խնդիրը վերստին քննելու համար: Խորհրդ. Միութիւն եւ Ուքրանիա ձեռն - պահ մնացին: Այս ընդհ. ժողովը պիտի գումար - ուի Ապրիլ 16ին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդանաւաբարձ նաւը, «Բինտո - վա», Սան Ֆրանչիսքոյի մօտ գտնուող իր կայա - նէն մեկնած է, Թուրքիոյ յանձնուելիք զինուո - րական եւ նաւային օդանաւերով բեռնաւորուած: Ասիկա օդանաւերու առաջին յանձնումն է որ կը կատարուի, Յունաստանի եւ Թուրքիոյ ըլլալիք զինուորական օգնութեան ծրագրին համաձայն:

ՄԱՐՇԸԼԻ ԾՐԱԳԻՐԸ՝ որ եւրոպական Տաս - նըվեց երկիրներուն եւ Չինաստանի 6 միլիառ 98 միլիոն տոլարի վարկ մը կը բանայ, վերջնակա - նապէս վաւերացուեցաւ Քոնկրէսին կողմէ: Օ - րէնքը ղրկուած է Նախագահ Թրումընի, ստորա - գրուելու համար, եւ արտաքին փոխ - նախարա - րին յայտարարութեան նայելով՝ պիտի կրնայ գործադրուիլ երկուշաբթիէն սկսեալ:

ՖՐԱՆՍ. ՄԱՄՈՒԼԻ ազգ. դաշնակցութիւնը կը հաղորդէ թէ՝ կառավարութեան եւ իր մէջ տե - ղի ունեցած տեսակցութենէ մը ետք, որոշուած է յետաձգել օրաթերթերու գինը 6 ֆրանքի բարձ - րացնելու մասին եղած կարգադրութիւնը:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան եղեռնին նուիրուած յիշատակի տօնակատարութիւնը՝

11 ԱՊՐԻԼԻՆ

Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ: Կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին:

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ Ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի կոմիտէներու կողմէ:

ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Ֆր. Կ. Խաչի կողմէ:

Ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ: Միրայօժար մաս - նակցութեամբ Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ (արտասանութիւն):

×

Ապրիլեան Եղեռնի մէկ միլիոն զոհերու յիշատա - կին համազգային սգատօնը 11 Ապրիլ, 1948 Կիրակի Պոմոնի Նորակառոյց սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ֆ. Հ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնաճիւղին: Առաւօտեան պատարագ եւ հոգեհանգիստ, եկեղեցիին մէջ: Կը խնդրենք նկատի ու - նենալ այս թուականը:

⁂

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՎԻԷՆԻ ՄՈՒՐԱՏ խումբը Ապրիլ 11ին կիրակի օր կը կազմակերպէ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԻ նուիրուած յիշատակի տօ - նակատարութիւնը:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կիրակի 4 Ապրիլին ժամը 3էն 11 Café de Sportի մէջ, 157bis, Ave. Jean Jaurès, Maison Alfort:

Կը խօսի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական խնամուած եւ հաճելի բաժին եւ եւրոպական պարեր: Մուտքը 100 ֆրանք, ան - դամներուն կէս գին:

Հաղորդակցութեան միջոցներ՝ Ecole de Charentonէն առնել 181 օթօպիւսը:

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅԻ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

Կը շինեմ կարի մեքենայի առանձին գործիք - ները: Կը նորոգեմ մեքենան ամբողջութեամբ:

Մասնագէտ եմ նաեւ կօշակի գործիքներու:

Դիմել՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՈՒՀՏԱՐԵԱՆԻ

76 rue d'Orgemont, Epinay s/Seine:

Հեռաձայն Epinay 215: Փարիզի համար Pro. 42-20

ՏՈՒՓՈՎ ՊԱՄԻԱ

Թրքական ձեւով պատրաստուած բնական վի - ճակի մէջ:

Ամբողջ տուփը 198 ֆրանք:

կէս տուփը 100 ֆրանք:

Մնտուկներու մէջ զետեղուած:

50 ֆրանք յաւելումով մը, Մարսէյլի կայա - րանը յանձնելի:

Առաքում contre remboursement ով:

Գրել Société COMAC, 15 rue St. Ferreol, Marseille

Տասը մնտուկ գնողին 10 առ հարիւր զեղչ:

Կարելի է ստանալ 2 տուփ որպէս նմոյշ 370 ֆրանքի, մանդայի առաքումով: Chèque - Postal No. 1249-53, Marseille:

«Զանգէ» օղին 40°

Ամէնէն անաքատը եւ ամէնուն փնտռածը

Լիտր 400 ֆրանք

Կրնաք անմիջապէս ընել ձեր յանձնարարութիւնները

Ani ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆԷ

D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱՑԷՔ

Լիոնի Պահատուրեան նպարեղէնի հանրածա - նօթ տունը, 20 RUE VILLEROY, 19 rue Juliette Recamir) կը ծանուցանէ իր յաճախորդներուն որ ունի նոր մթերք մը փոխադրուած հեռաւոր ան - գեղէններուն, պլղուր (ձաւար), կորկոտ, հա - մեմ, պամեա, Շիրակ օղին, ապուխտ, երշիկ, կարմիր ոսպ, սուրճի ջաղացք եւ սրճեփ (ճեզվէ), ինչպէս նաեւ լոխում, հելվա, խաւեար, մատչելի գիներով մեծաքանակ թէ փոքրաքանակ:

Ձիթապտուղին լաւագոյն տեսակները 150էն 240 ֆրանք քիլօն:

Ֆրանսայի որեւէ մէկ անկիւնէն ստացուած ա - պսպրանքները խղճմտութեամբ եւ արագ կը կա - տարուին:

Գրել՝ Epicerie STAMBOUL, (Dj. Bahadourian), 13 rue Marignan, Lyon:

ԻՍԻԻ ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր ցրուիչին հիւանդութեան պատճառով, յաջորդ թիւէն սկսեալ 15 օր «Յառաջ»ը փնտռե - ցէք Rue de la Défense, CAFÉ SPORTէն:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտօք» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը յառաջիկայ երկուշաբթի, 5 Ապրիլ ժամը 8ին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ըն - կերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱՐՄԵՆՈՒՇԸ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՇԱՎԻԼԻ մասնաճիւղի տարե - կան ցերեկոյթ - պարահանդէսը, 4 ապրիլ կիրա - կի կէսօրէն վերջ ժամը 4—12, քաղաքապետա - րանին սրահը, Rue Stalingrade:

Կը ներկայացուի Ղեւոնդ Մելոյեանի «ԱՐՄԵ - ՆՈՒՇ»ը, ղեկավարութեամբ Պ. Հապէշեանի եւ մասնակցութեամբ Իսիի սիրողներու եւ Շավիլի Րաֆֆի երկսեռ երգչախումբի:

Ճոխ պիւֆէ, մուտք 100 ֆրանք:

Հաղորդակց.— Pont de Sèvresէն թիւ 171 autob. իջնել Puits sans Vin, կայարաններէն կէս ժամը ան - գամ մը շոգեկառք կայ:

ԹԵՆՈՐ ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՃԼԵԱՆԻ

Բ. ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԱԼ ԿԱՎՕ, 11 ԱՊՐԻԼ 1948, ԿԻՐ. ԺԱՄԸ 17ԻՆ

Ընդհանուր փափաքին համաձայն կը տրուի այս երգահանդէսը, բոլորովին նոր յայտագրով:

Յայտագրին մէջ բացի եւրոպական դասական կտորներէ կան Ռոմանոս Մելիքեանէ, Գ. Ղա - զարեանէ, Ծերահեանէ, Կարօ Զաքարեանէ, Ա. Տէր Ղեւոնդեանէ, Սպենդիարեանէ, եւն. բոլորա - վին առաջին ունկնդրութիւն գեղեցիկ երգերու, զորս երգիչը ստացած է, Հայաստանի տաղանդա - ւոր երգահաններէն:

Տոմսերը կը գտնուին Պ. Պ. Գէորգ Փարմա - քի՝ 47 rue Blanche (Tri. 39-09), Գ. Պագրճեանի, 35 rue de Trévise ((Pro. 07-25), Ս. Թէքգեանի 3 rue Poissonière (Cen. 93-75), Մ. Ոսկերիչեանի 62 rue Beaubourg (Arc. 77-90), Օ. Պօյաճեանի 83 rue d'Aboukir (Cen. 48-69), Դպրոցասիրաց տնօրէնու - թեան, հայ գրավաճառներուն եւ Յառաջի մօտ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է Նորայր Սահաթճեանին կաշեվա - ճառատունը: Անգամ մը այցելեցէք, հետեւեալ հասցէին եւ գոհ պիտի մնաք 9 Place des Grands Carmes, Marseille:

ԴԵՐՁԱԿ ԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Այրերու զգեստու կերպասներ ամէն գոյնե - րով, իւրաքանչիւր կտորի բոլոր փունիթիւրը միատեղ կը տրուին: Դիմել ԳԱՐԱԵԱՆ, 1 rue des 3 frères, Paris (18): Tél. Mon. 68-50, métro Anvers եւ Pigal, Թէաթրը Տըլաթլէէի դիմաց:

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Յ. ՄՕԹԵԱՆ

Կը մասնակցի Լիոնի Միջազգային ցուցահան - դէսին 3 Ապրիլէն — 14 ապրիլ:

Fabrique de Parfumerie

JAC - MOT

Fondée en 1938

129 et 136 rue Boileau

Tél.L. 09-36, 64-91

LYON (France)

Կ'արտադրէ ամէն տեսակ անուշահոտութիւն - ներ, Parfums, Eau de Cologne, Crèmed'Orient à l'Huile d'Amande douce, եւայլն:

Փափաքողները կրնան ստանալ գիներու ցա - ւթալոկը:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 6 AVRIL 1948 Երեքշաբթի 6 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5309 - Նոր շրջան թիւ 918 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽԵՂՃՈՒԿՐԱԿ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐ

Երեւանի արտասահմանեան մունետիկները, թերեւս, որ մը չինարէն հասկնան, բայց երբեք պիտի չհասկնան մեր լեզուն :

Որովհետեւ հրամայուած է իրենց, որ սուտ խենթ ձեւանան ու վանքին հաւերը տանեն :

Իրենց չարքէն իմաստակ մը — նախկին դե-բապատիւ որ երբեմն բարեկրթութեան դասեր ալ կը շնորհէ՝ ուրիշ շատ մը դասերու կարգին, բայց չի կարդար իր փէօյ տը շուին մէջ մեր հասցէին շռայլուած փաղաքշականները — ներգաղթի մասին մեր գրած զոյգ խմբագրականներէն ջղայնացած, նորէն լեզուին կուտայ՝ հաւատացնելու համար իր բուռ մը ընթերցողներուն որ Դաշնակցութիւնը դէմ է ներգաղթին «որովհետեւ ներգաղթին հետ զուգընթաց չեն ընդարձակւում Հայաստանի սահմանները» :

Կրկնենք, աւելորդ անգամ մը եւս, որ երկու տեսակ ներգաղթ կայ — մէկը չակերտաւորը որ ճարահատ միջոց մըն է մեր կուսակցութեան դէմ կռուելու, գաղութները քայքայելու եւ պառակտում յառաջ բերելու համար :

Միւսը՝ «իրաւ» ներգաղթը որուն հիմնական նպատակն է արժեցնել ու բազմացնել մեր համբանքը Արարատի լանջերուն վրայ՝ ի նպաստ մեր մանրանկար հայրենիքին տնտեսական ու մշակութային վերելքին :

Դաշնակցութիւնը բացարձակօրէն դէմ է չակերտաւոր «ներգաղթ»ին, իսկ բացարձակօրէն բարեկամ՝ երկրորդին :

Կրկնենք, նոյնպէս, որ զանգուածային ներգաղթը բաղձալի է միայն այն պարագային երբ հայ ժողովուրդը կը վերստանայ իր սեփական հողերը Թաթարէն, Վրացիէն ու Երեւանցիներուն «Թուրք եղբայրներէն» :

Եթէ Երեւանի կառավարութիւնը «ի վիճակի է առ այժմ չորս հարիւր հազար հայ ներս առնելու» ինչպէս կը բարբառի Հայաստանի աշխարհագրութեան եւ տնտեսագիտութեան «ծանօթ» դոկտորը, ինչո՞ւ ամբողջ քսան տարի «հող չունինք, բնակարան չունինք» կը գանգատէին :

Եթէ, մեր հայրենիքը, իր ներկայ սահմաններուն մէջ (11580 քառ. մղոն – որուն 900ը Սեւանայ լիճը) կրնայ 4—5 միլիոն մարդ կերակրել «մօտ ապագային», ի՞նչ պատասխան պիտի տայինք մեր հողային պահանջներուն հանդէպ բացասական դիրք բռնող օտար պետութեանց — բարեկամ թէ թշնամի .

— Երկու – երեք միլիոննոց ժողովուրդ էք .. եղածով գոհացէք, ու մանաւանդ կարգացէք ձեր կարմիր– փետուր հայրենակիցներուն Թուաբանութիւնը ...

Մեր գիտցածը այն է, սակայն, որ ներկայ Հայաստանը իր աշխարհագրութեամբ, իր կըրճատեալ սահմաններով ու տնտեսական իր հնարաւորութիւններով անբաւական է, մեր ժողովուրդին համար :

Հայաստանը Զուիցերիոյ կամ Պելճիքայի հետ բաղդատելու համար մարդ պէտք է կորսնցուցած ըլլայ իր ուղեղին կէսը :

Մնաց որ մեր սահմաններու արդարութեան պահանջը երբեք կապ չունի ներկայ Հայաստանի նիւթական կարելիութեանց հետ :

Հայ ժողովուրդին պէտք է վերադարձուի իր – մէ խլուած հողերուն ամբողջութիւնը :

Այդ պարագային — եւ միայն այդ պարագային — է որ զանգուածային ներգաղթը իմաստ կ՚ունենայ :

Եթէ չորս հարիւր հազար հայրենադարձներուն կէսը միայն մեր սահմաններուն մէջ պիտի տեղաւորուի, իսկ մնացեալը պիտի ճամբուի ուրիշ տեղ, մենք, այո, դէմ ենք այդ քաղաքական մարդանքին :

Ծիծաղելի է հարիւր հազարաւորներու ներգաղթին մասին ճառել, երբ գիտենք որ երկու տարուան մէջ բարեխնամ Մոսկուան հազիւ ութսուներկու հազար հոգի կրցաւ Հայաստան վերադարձնել: Այսինքն արտասահմանի հայութեան հազիւ հարիւրէն մէկը :

Այս համեմատութիւնն ալ շատ ջուր կը վերցնէ քանի որ մէկ միլիոննոց արտասահմանին (խորհրդային սահմաններէն դուրս) ծնունդներու աճումը, երկու տարուան ընթացքին եղած է, աւելի քան 86.000 (մեր ժողովուրդին աճման տոկոսն է 4.7 առ հարիւր, ուրեմն 1946էն 1947, 94.000) :

Ինչ կը վերաբերի ներկայ Հայաստանի տարածութիւնը 4—5 միլիոն մարդու համար բաւական համարելու իմաստակութեան, մարգարէ ըլլալու պէտք չկայ հասկնալու համար թէ մեր հակառակորդները անճարակ փորձ մը կ՚ընեն — միշտ ի վերուստ հրահանգուած — արդարացնելու համար Վիշինսքիներու անփառունակ ելոյթը :

Պիտի չզարմանանք, եթէ վաղն ալ ուրիշ Վիշինսքի մը՝ «Ուիլսընեան նահանգները թրքական են» յայտարարէ եւ մեր խեղճուկրակ «յառաջդիմական»ները, իրենց կարգին, հրաժարին այդ հողերէն ալ, ինչպէս քանի՜ հինգ տարիէ ի վեր հրաժարած են Ղարաբաղէն ու Ախալքալաքէն, Բորչալուէն ու Նախիջեւանէն :

Չէ՞ որ եղածն ալ բաւական է չորս – հինգ միլիոնի համար...

Բարեբախտաբար այս ափ մը իմաստակներու, այս խեղճուկրակ փաստաբաններուն, չէ յանձնուած հայկական դատը հօս ու հօն ներկայացնելու եւ պաշտպանելու առաքելութիւնը :

Դեռ կը շարունակենք : Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

Պզտիկ դէպք մը պիտի պատմեմ, ներողութիւն խնդրելով ընթերցողներէն իրենց ժամանակը խլելուս համար : Որովհետեւ այս կարգի դէպքեր ամէն օր կը պատահին մեր հանրային կեանքին եւ լրագրական ասպարէզին մէջ, այն երանելի օրէն ի վեր երբ մենք եղանք փաշիստ եւ «իրենք» յառաջդիմական: Մենք եղանք հակահայաստանեան եւ «իրենք» — ո՛հ ի՛նչ սրտառուչ ոգեկոչում — Հայաստանի բարեկամ :

Այսպէս պատահեցաւ դէպքը : Մարսէյլի շրջակաները ապաքինարան մը կայ Փըթիթ Սմպրուազ ուր ի մէջ այլոց կան եւ հայ հիւանդներ:

Մարսէյլի Ֆր. Կ. Խաչը եւ Պ. Հ. Կարմիր Խաչը պարբերաբար կ՚այցելեն եւ զանազան ուտելիքներ կը բաժնեն մեր հիւանդներուն, որոնցմէ մէկը — կ՚երեւի շրջաբերականի ձեւով — շնորհակալութեան գիր մը ղրկած է թերթերուն: Հոն յիշուած է թէ՛ Ֆ. Կապոյտ Խաչը եւ թէ Պ. Հ. Կ. Խաչը: Հրատարակեցինք նոյնութեամբ եւ մեր մտքէն չանցաւ ջնջել «թշնամի»միութեան բաժինը որովհետեւ մեզի համար գնահատելին այն է որ կոչուած է մեղմելու հայ հիւանդի մը ցաւը :

Յաջորդ օրը նոյն թղթակցութիւնը կարդացինք «Միս» թերթին մէջ, խնամով սրբագրուած անշուշտ եւ ջնջուած Ֆր. Կապոյտ Խաչին բաժինը :

Զարմացողը մենք պիտի չըլլանք : Վարժուած ենք աւելի կոպիտ վերաբերումներու : Հայաստան ղրկեցին Ֆր. Կ. Խաչին գրաւոր յաւանութեամբ, ինչ որ աւելցած էր «Ցունաստանի աղէտեալներու Օգնութեան» մարմնին քով, hot, ֆինին եւայլն եւ առանց կարմրելու ներկայացան եւ գրեցին որպէս «Պ. Կ. Խաչին նուէրը» :

Այն ատեն ալ մեզի բսին որ չուզեցին գրել Ֆ. Կ. Խաչին անունը որպէս «հակահայաստանեան» կազմակերպութիւն : Այսքան փոքրանալ կը վայլէ անոնց որոնք կիրքէ կուրցած այլեւս կարմիր կը տեսնեն, ամէն բան, կորսնցուցած պարկեշտութեան ամէնէն տարրական զգացում :

Ահա տարբերութիւնը մեր եւ «անոնց» : Թող դատեն անոնք որոնք ամէն տեղ կը վայելեն Ֆր. Կ. Խաչին գուրգուրոտ խնամքը առանց «հեթանոսի եւ քրիստոնեայի» գունհիկ խաչակրութեան : ՍՕՍԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՍՈՎԵՏ դեսպանը Լավրիշէվ՝ որ նշանակուած ըլլայ 1946էն ի վեր, երէկ հասաւ Անգարա: Դիւանագիտական շրջաններու մէջ երկու հակասական կարծիք կայ նոր դեսպանին բռնելիք դիրքին մասին: Ոմանք կը կարծեն թէ՝ Լավրիշէվ պիտի հետեւի հաշտարար ուղղութեան մը եւ պիտի ջանայ չէզոքացնել Թուրքիան, առաջարկելով Անգարայի վերանորոգել 1945ին պայմանաժամը աւարտած Թուրքեւսովետ բարեկամական դաշինքը: Ուրիշներ, ընդհակառակը, սա համոզումը ունին թէ՝ սովետ դեսպանը նոր պահանջումներ պիտի ընէ Թուրքիայէն, շարունակելով այն անհաշտ քաղաքականութիւնը, զոր Ռուսիա ընդգրկած է երեք տարիէ ի վեր, կը գրէ «Տէյլի Մէյլ» :

Կացութիւնը Պերլինի մէջ

ՁԳՏՈՒՄԸ ՄԵՂՄԱՑԱԾ

Պերլինի շուրջը հաստատուած սովետ հակակշիռը փոխադրութեանց վրայ, թուլցած չէ տակաւին: Սակայն, ապրանք փոխադրող ամերիկեան կառախումբ մը ինչպէս նաեւ օդանաւեր կըրցան մտնել Պերլին: Անգլիացիք եւ Ամերիկացիք ալ կազմակերպած են օդանաւային փոխադրութիւններ: Կը վախցուի որ մի գուցէ Ռուսերը փորձեն օդանաւերու երթեւեկներն ալ հակակշիռի տակ առնել :

★ Զօր. Քոթիկով, Պերլինի սովետ զինուորական կառավարիչը, Ամերիկացի կառավարչին բողոք մը ուղղած է՝ սովետ երկաթուղային վարչութեան չենքին մուտքը փակած ըլլալուն համար :

Ամերիկացիք ոչ միայն այս հակակշիռը կը շարունակեն, այլ նաեւ՝ հաղորդած են թէ՝ պիտի փակեն Պերլինի ամերիկեան գօտիէն Փոցտամ տանող ճամբան: Բայց, այս արգելքը որեւէ դրական արդիւնք չի կրնար տալ, որովհետեւ Ռուսերը կրնան, ուրիշ, քիչ մը աւելի երկար ճամբայէ մը երթալ Փոցտամ, ուր կը գտնուի մարաջախտ Սոքոլովսքիի բնակարանը :

Զօր. Քլէյ յայտարարած է թէ մինչեւ որ Ռուսերը չարտօնեն ամերիկեան հողեկառքերու մուտքը Պերլին, զօր. Քոթիկովի բողոքը չի կըրնար նկատի առնուիլ :

ՔԼԷՑ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ Է ԿՐԱԿԵԼՈՒ

Ամերիկեան մամուլի գործակալութիւնները կը հաղորդեն թէ՝ զօր. Քլէյ Ուաշինկթընի կառավարութենէն լիազօրութիւն ստացած է՝ իր յարմար դատած ձեւով կարգադրելու Դաշնակիցներու եւ Ռուսիոյ միջեւ ծագած վէճը, նոյնիսկ կրակ բանալու Ռուսերուն վրայ, եթէ հարկ տեսնէ: Բայց, կը կարծուի թէ՝ զօրավարը, հակառակ իր խօսքերուն ուժգնութեան, կրակ բանալու աստիճան առաջ պիտի չերթայ :

★ Սովետները իմացուցին Ամերիկացիներուն թէ՝ Ապրիլ 3ի գիշերէն սկսեալ, ռուս օդանաւեր, անսովոր բազմութեամբ, թռիչք պիտի կատարեն Պերլինի վրայ: Եւ որովհետեւ ամերիկեան օդանաւեր ալ յաճախ կը շրջին օդային միեւնոյն շրջանին մէջ, Սովետները պարտք սեպած են լուր տալ Ամերիկացիներուն, որ նկատի առնեն այս պարագան :

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ՝ Պերլինի վէճը վերջինը պիտի չըլլայ անշուշտ այն խըլնդիրներուն՝ զորս Ռուսերը կը յարուցանեն պարբերաբար: Չկարծուիր սակայն որ Մոսկուա դիտաւորութիւն ունենայ այս պահուս կռիւ գրգռելու: Կ՚ըսեն նաեւ թէ՝ ներկայ պարագաներուն մէջ կարմիր բանակը կրնայ «թուղթի վրայ» դիւրութեամբ գրաւել Եւրոպայի այն մասը՝ որ իրենց հակակշռին տակ չի գտնուիր դեռ: Արդարեւ, Միացեալ Նահանգները տակաւին բաւականաչափ ցամաքային ուժ չունին, արեւմտեան ռամկավար երկիրներուն ղրկելու համար պէտք եղած օգնութիւնը: Սակայն, տարակուսելի է որ Քրէմլին այսպիսի արկածախնդրութիւն մը փորձէ, չնայելով որ իր կողմէ կատարուելիք յարձակողականի մը շնորհիւ կրնայ շահիլ ընդարձակածաւալ հողեր: Ուաշինկթընի լաւագոյն աղբիւրներէն առնուած լուրերու համաձայն, Ուքրանիա անվկանդ եւ անսասան չէ: Միւս կողմէ, ռուս ժողովուրդը յոգնած է այն զոհողութիւններէն ետք՝ զորս ըրաւ վերջին պատերազմին: Անկէ զատ, կարմիր բանակը վարանում ցոյց պիտի տայ խուժելու մինչեւ Ատլանտեան, գրաւելու համար երկիրներ՝ որոնց բնակչութիւնը — բացի համայնավարներէն — դէմ է Ռուսիոյ բացարձակապէս :

Ցոյց կը տրուին նաեւ ուրիշ պատճառներ, որոնց մէկը այն է թէ՝ սովետ սպայակոյտը ամէնէն աւելի կը վախնայ հիւլէական ռումբերու գործելիք աւերումներէն: Երկրորդ պատճառն է Կովկասի քարիւղները կորսնցնելու վախը. թշնամին կրնայ դիւրաւ քանդել այս քարիւղահանքերը, իրեն մեկնակէտ հաստատելով Թուրքիոյ, Մօտաւոր Արեւելքի եւ Իրանի կայանները :

★ Պերլինէն կը հաղորդեն թէ՝ զօր. Սոքոլովսքի յայտնած է ամերիկեան զինուորական կառավարիչին որ պատրաստ է միասին քննելու սովետներու կողմէ երկաթուղային փոխադրութեանց վրայ դրուած հակակշիռը: Զօր. Մոնկոմըրի, որ Պերլին հասած է, հաւանական է թէ մասնակցի կատարուելիք խորհրդակցութեանց :

Հիմակուընէ իսկ, ձգտումը մեղմացած ըլլալ կը թուի: Վերջ գտած է արդէն այն միջադէպը՝ որ Պերլինի երկաթուղային վարչութեան սովետ շէնքին Ամերիկացիներու կողմէ պաշարուած ըլլալուն առթիւ ծագած էր :

ԹԷՆՈՐ Կ. ՍԱԳՃԼԵԱՆ հրաւիրուած է Ֆրանսական Ռատիօ – կայանէն երգելու այս չորեքշաբթի ժամը 16ին, Paris Interի վրայ: Հայկական յայտագրով :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ՈՒՇԱԴԻՐ

Վերջերս առիթ ունեցանք մասնակցելու մը — խումբ երեկոյթ մը,— թոյլ են եւ աժգոյն կապերը՝ գաղութէ գաղութ: Մանաւանդ վերջին պատերազմէն ի վեր:

Առաջին տպաւորութեան մը ազդեցութիւնը չէր որ տուն կուտար այս դիտողութեան:

Աչք մը նետեցէք այս կամ այն գաղութի թերթերուն վրայ, եւ եզրակացութիւնը պիտի ըլլայ տեսակ մը յուսախաբութիւն:

Նոյնիսկ իրարու սահմանակից երկիրներու մէջ, աչքի կը զարնէ կծկուելու տրամադրութիւնը:

Մասնաւորապէս «ուսումնական» կոչուած դասը կը վախնայ իր նեղլիկ պատուհանէն անդին նայիլ: Ցաճախ իր կարդացած թերթն ալ կը քաջալերէ այդ սովորութիւնը:

Ծուլութի՞ւն: Անհոգութի՞ւն: Կոչեցէք ինչպէս որ կ'ուզէք: Ամէն պարագայի մէջ, իրականութիւն մը որ ոչինչ ունի բարենշան:

Արդարեւ, ի՞նչպէս կը յուսանք ապահովել, ամրացնել տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան հիմերը, եթէ իւրաքանչիւր գաղութ պիտի շարունակէ ամերիկեան դիտողի դիրք մը բռնել հարեւանին հանդէպ:

Եթէ մէկը պիտի չըմբռնէ միւսին տագնապները, կամ պիտի չհրճուի անոր կատարած նուաճումներով, կը նշանակէ թէ իր ամբողջ հորիզոնը ամփոփուած է իր տեղական պատեանին մէջ:

Անշուշտ ամէն գաղութ իր հոգերն ու պահանջներն ունի: Ամէնէն առաջ անոնց վրայ պիտի կեդրոնացնէ իր ուշադրութիւնը եւ աշխատանքը:

Անհատական կեանքի մէջ ալ, տարրական տրամաբանութիւնը կը պահանջէ նախ քու տունդ շտկել, յետոյ հարեւանին գործերուն խառնուիլ:

Մեր մտահոգութիւնը ուրիշ բան է:

Որքան ալ ամէն գաղութ իր հոգերն ունենայ, չի կրնար անփոյթ, օտարոտի դիրք մը բռնել ուրիշ մօտաւոր կամ հեռաւոր բազմութեանց հանդէպ: Գոնէ պարտաւոր է իմանալ թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ իր երկրամասէն դուրս:

Քիչ մը աւելի ուշադրութեամբ հետեւելով, փոխադարձաբար, ամէն գաղութ ոչ միայն տարրական պարտականութիւն մը կատարած կ'ըլլայ, այլեւ դասեր, ներշնչումի աղբիւրներ կը գտնէ: Ցաճախ իր իսկ բարիքին համար:

Անպատճառ աղէ՞տ մը պէտք է պատահի այսինչ գաղութին մէջ, որպէսզի աւելի բախտաւորները փութան օգնութեան հասնիլ, երկարատեւ քունէ մը արթննալով:

Եւ կամ սրտառուչ նամակնե՞ր պէտք է գըրուին, որպէս զի այս կամ այն թեմին առաջնորդը եւ ազգ. վարչութիւնը բարեհաճին «արգոյ հասարակութեան» ուշադրութիւնը հրաւիրել:

Ամէնէն առաջ մամուլին պարտքն է կանոնաւորապէս հետեւիլ հայկական յետին բազմութեան կեանքին: Մանաւանդ այն շրջաններուն մէջ որ սահմանակից են կամ սահմանամերձ:

Գռեհիկ բան պիտի ըլլար, եթէ իւրաքանչիւր թերթ իր հայկական լուրերը թխէր միայն տեղական տաշտի մը մէջ:

Անտեսել բազմաթիւ դրական կամ բացասական, ուրախառիթ կամ վրդովիչ երեւոյթներ իր միջավայրէն դուրս՝ կը նշանակէ տեսակ մը տեղական, գաւառական հայրենասիրութիւն հաստատել:

Ինչպէս որ տարրական պահանջ է արձանագրել Հայաստանի վերաբերեալ տեղեկութիւնները, նոյնպէս անհրաժեշտ է հաղորդել, պարզել Հայկական Արտասահմանի այս կամ այն համայնքին հոգերն ու տենչերը, ճիգերն ու տառապանքները:

Քիչ մը աւելի ուշադիր, որպէսզի կարենանք պահել, զօրացնել հաւաքական գիտակցութեան եւ փոխադարձ պարտականութեան զգացումը:

Առանց այս փոխադարձ ճանաչման եւ հոգածութեան, պիտի վերածուէինք բանաւոր հօտի մը: Իրարմէ պէխապէր բազմութեանց:

Եւ այն ատեն աւելի ծաւալուն եւ սրընթաց հանգամանք պիտի ստանային կազմալուծումն ու այլասերումը:

Մեր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ ոչ թէ հասարակ լուրեր տալ, այլ մշտապէս արթուն պահել հանրային գիտակցութիւնը: Եւ ատով իսկ ամրապնդել երերուն կապերը, գաղութէ գաղութ:

Ոեւէ խմբագիր չի կրնար խուսափիլ այս տարրական պարտականութենէն:

Քիչ մը պակաս՝ քաղաքական լրաքաղ եւ շաղակրատութիւն: Քիչ մը աւելի սրտցաւ, եղբայրական վերաբերում՝ մէկ շրջանէն միւսը:

Հալէպ Շ.

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ կրակելու 3000 ուսանողներ, որոնք իրենց մէկուն դատապարտուելուն դէմ ցոյց կը կատարէին: Երեսուն հոգի վիրաւորուած են:

ԹՈՒՐՔԻԱ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թղթակիցը դիտել կուտայ թէ ամերիկեան առաքելութեան անդամները կը հերքեն այն տեսակէտը թէ օժանդակութիւնը խափանած է Թուրքիոյ ժողովրդավարութիւնը փութացնելու աշխատանքները: Ընդհակառակն, կ'ըսեն անոնք, ամերիկեան օգնութիւնը ազատականութեան նոր շունչ մը բերած է երկրէն ներս եւ, համաձայն պետական շրջանակներու տեսակէտին, քաղաքական նոր գաղափարաբանութիւն մը մուտք գործած է երկրին մէջ՝ շնորհիւ այդ օգնութեան: Իրաւ է որ Թուրքիան, արեւմտեան ըմբռնումով, ժողովրդավար երկիր մը չէ, բայց տակաւին քանի մը տարի առաջ, արեւելեան աւատականութիւնը կը տիրէր այնտեղ: Թուրքիա չի կրնար, մէկ օրէն միւսը, իր կապը խզել անցեալին հետ բայց կարեւոր քայլեր առած է այդ ուղղութեամբ:

Թղթակիցը յետոյ կը նկարագրէ այն բարեկարգումները զորս Աթաթուրք կատարած է. յետոյ կը շարունակէ.—

Ընդդիմադիր կուսակցութիւն մը երեւան եկաւ մանաւանդ պատերազմէն ետք: Նախագահ Ինէօնիւ, Աթաթիւրքի բաղձանքները իրականացնելու համար, թոյլ տուաւ որ ընդդիմադիր կուսակցութիւն մը կազմուի: Ոչ ոք կրնայ ըսել թէ այդ ընդդիմութիւնը անկեղծ էր եւ ոչ թէ ցուցադրութիւն մը քաղաքական աշխարհին համար: Բայց անհաւանական է որ ժողովրդավար կուսակցութեան հիմնադիրները — Քէմալի յեղափոխութեան պաշտպանները — իրենց յոյսը դրած ըլլան այն հոգեբանական ազդեցութեան վրայ որ յառաջ պիտի գար իրենց ներկայ շարժումով: Այդ կուսակցութեան մէջ են իրերամերժ տարրեր ինչպէս վաճառականն ու ուսուցիչը, դրամատէրն ու հասարակ պաշտօնեան որոնք իրենց յատուկ պատճառներ ունին ներկայ վարչաձեւը չսիրելու: Յառաջդիմականները կ'ատեն ոստիկանական օրէնքները, վաճառական դասը կ'ատէ պետականութիւնը — սահմանափակ ազգայնացումը զոր հաստատեց Աթաթուրքը: 1946, Յուլիսի ընտրութեանց մէջ ժողովրդավար կուսակցութիւնը շահեցաւ գլխաւոր քաղաքներու մէջ բայց ոչ գաւառական շրջաններու մէջ:

Այսօր, պայքարը Հալք եւ ընդդիմադիր կուսակցութեանց միջեւ, իրական է: Հակառակ որ կառավարութիւնը ջախջախիչ մեծամասնութիւն ունի խորհրդարանին մէջ, պառակտումի նշաններ կան կուսակցութեան մէջ: Ընդդիմադիրները վստահ են որ եթէ բարեփոխուին ոստիկանական եւ ընտրական օրէնքները, իրենք պիտի յաղթեն յաջորդ ընտրութեանց մէջ: Ընտրութիւնները տեղի չեն կրնար ունենալ 1950էն առաջ քանի որ ներկայ խորհրդարանը ընտրուած էր չորս տարուան համար: Բայց եւ այնպէս, Թուրքիա քաղաքական ներկայ կացութեան մէջ, ամէն բան կրնայ պատահիլ: Անցեալ Սեպտեմբերին, վարչապետ Փէքէր հրաժարեցաւ. մինչեւ հիմա ոչ ոք պատճառը չի գիտեր: Հալք կուսակցութիւնը ունի երկու թեւեր — աջակողմեանններն ու չափաւորները, կեդրոնը կը գտնուին «չէզոք»ները: Հասան Սաքայի եւ արտաքին նախարար Նէճմէտտին Սատըքի ներկայ կառավարութիւնը կազմուած է կեդրոնի չափաւորներէն: Կառավարութիւնը կ'ուզէ պահպանել ներկայ գոյավիճակը, սակայն չի վախնար կարգ մը բարեկարգումներէ: Քանի մը ամիս առաջ, կուսակցութեան ընդհանուր ժողովին մէջ, նախորդ վարչապետը իր կողմը շահեցաւ չէզոքները: Այդ թուականէն ի վեր, խրամատը, աջակողմեաններուն եւ «չափաւոր»ներուն միջեւ աւելի բացուած է: Սուլհի Թանըրըէօվէրի եւ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչընի հրաժարումները գործադիր մարմինէն, ցոյց կուտան թէ պառակտում կայ կուսակցութեան շարքերէն ներս: Ժողովրդավարները հասկցուցած են որ եթէ շահին, պիտի չհակառակին որ Ինէօնիւն դարձեալ նախագահ նշանակուի:

Ընդդիմադիրներու յաղթանակը որեւէ փոփոխութիւն յառաջ պիտի չբերէ Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Անոնք ալ կատաղի կերպով հակառակ են Ռուսիոյ ինչպէս աջակողմեանները եւ ջերմօրէն կը բաղձան աւելի սերտ կապեր հաստատել արեւմուտքի հետ: Ներքին ճակատին վրայ, ընդդիմադիրներու յաղթութիւնը պիտի նշանակէ կրճատել պետութեան իրաւունքներ անհատին վրայ: Համայնավարութիւնը դարձեալ պիտի մնայ ապօրինի կազմակերպութիւն մը:

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

★ Համայնավարը ընկերվարական մըն է որ կ'աճապարէ:

★ «Տանմարանեայ»ին տասներմէկերորդը — Ուրիշին գործին մի խառնուիր:

★ Ոչ միայն Անգլիան, այլեւ ամէն Անգլիացի կղզի մըն է:

Գիտական աշուլիս

Ռուս բանախօս Պօկօմօլէց երկարակեցութեան նոր պատուաստ մը գտած է, որու մասին խորհրդային մամուլը մեծ գաղտնապահութիւն ցոյց կուտայ:

Կարելի՞ է երկարել կեանքը: Անժխտելի է որ դարէ մը ի վեր շնորհիւ առողջապահական եւ բժշկական մեթոտներուն կատարելագործութեան եւ գիւտերուն, մարդոց երկարակեցութեան միջին տեւողութիւնը զգալի յաւելում մը կրած է, վարակիչ հիւանդութիւնները մեղմացած են եւ մանկական մահերը մեծ չափով նուազած: Անժխտելի իրողութիւն մըն է նաեւ թէ իրենց կարգին վիրաբուժութիւնը եւ ախտաբուժութիւնը հսկայաքայլ յառաջդիմած եւ իրական հրաշքներ գործած են: Սակայն եթէ այդ յառաջդիմութիւնները որոշ չափով կ'երկարեն մարդկային կեանքը, անոնց միջոցաւ կարելի՞ է երկարել կեանքի բուն տեւողութիւնը: Այս հարցումին պատասխանը առ այժմ ժխտական է, որովհետեւ շատ հազուադէպ է ներկայիս հանդիպիլ հարիւրամեայ ծերերու:

Ստորեւ կուտանք շարք մը առողջապահական տարրական խրատներ երկար ապրելու համար.—

1.— Կանուխ պառկիլ եւ կանուխ ելլել, 2) 6—7 ժամ քնանալ երբ տարէց ես, 7—8 ժամ երբ երիտասարդ ես, 3) պառկիլ բոլորովին մութ սենեակի մէջ եւ բաց ձգել ննջասենեակին պատուհանը, 4) կարելի եղածին չափ երկար ատեն մնալ մաքուր օդին մէջ եւ բացօթեայ պտոյտներ ու մարզանքներ կատարել, 5) կանոնաւորել ճաշի ժամերը, լաւ ծամել եւ ախորժակով ուտել, 6) Ուտել կաթ, կարագ, պանիր, առատ մածուն, թերխաշ հաւկիթ, բանջարեղէն, թարմ պտուղ, ձուկ եւ քիչ միս, 7) Կարելի եղածին չափ զանազանութիւն դնել առօրեայ սնունդներուն մէջ, 8) Ճաշէ վերջ կատարեալ հանգիստ ընել, ի հարկին թեթեւ քուն մը քաշել, 9) Խուսափիլ գիրութենէ, չատակերութենէ եւ փորի պնդութենէ, 10) Օրը առնուազն 2 լիտր ջուր խմել, 11) Խմել չափաւոր քանակութեամբ թէյ եւ սուրճ եւ հրաժարիլ ծըխախոտի ու ոգելից ըմպելիներու գործածութենէն, 12) Հոգ տանիլ մարմինի մաքրութեան, ամէն առտու տաք ջուրով լոգանք ընել եւ ամառուան եղանակին պաղ ջուրով լուալ մարմինը կամ ծովի լոգանք ընել, 13) Թեթեւ հագուիլ ամառ ատեն եւ կտաւէ հագուստներ գործածել, 14) կանոնաւորել եւ չափաւորել մարմնական եւ մտային աշխատութիւնները, 15) զգուշանալ ցրտառութենէ եւ արեւահարութենէ, 16) խուսափիլ հոգեկան զօրաւոր յուզումներէ եւ մտքի չարաչար յոգնութենէ, 17) ուրախ, զուարթ եւ անհոգ անցընել օրերը, 18) Չափաւոր ըլլալ ամէն բանի մէջ, 19) Եթէ ամուրի ես, ամուսնացիր, եթէ այրի ես, անմիջապէս երկրորդ կին մը կամ ամուսին մը առ:

Վիթամին P.— Հարաւային Ֆլորիտայի համալսարանէն Տօքթ. Պօրիս Սօքօլօֆ, որ լիմոնի հետազօտութեանց բաժինի պետն է, կը յայտարարէ թէ վիթամին P., զոր լիմոնի հիւթէն եւ կեղեւէն կը հանեն, մեծ թեթեւացում կը պատճառէ շնչերակային ծայրայեղ ճնշումին:

Վիթամին P., որ արեան փոքր անօթներու պաշտօնավարութեան համար անհրաժեշտ է, 10 տարիէ ի վեր գտնուած էր հունգարացի գիտնական Ցէնթճիօրճիի կողմէ: Անկէ ի վեր կարելի չէր եղած գործածել շնչերակային ծայրայեղ ճընշումին դէմ, զայն կղզիացնելու դժուարութեան հետեւանքով:

Քալիֆորնիոյ հետախուզիչ մարմին մը 250 միլիոն տոլար ծախսած էր. Հունգարացի գիտնականին պատրաստութիւնը յարմար ատիճանի վերածելու համար, թէեւ այդ մարմինը յաջողած էր, սակայն ձեռք բերուած արտադրութեան գինին սղութեան պատճառաւ կարելի չէր եղած ընդհանրացնել անոր գործածութիւնը:

Տօքթ. Սօքօլօֆ կ'ըսէ թէ ինք յաջողած է ձեռք բերել վիթամին P.ի պատրաստութիւն մը շատ աժան գինով, որ որակով ալ կրնայ մրցիլ մինչեւ հիմա պատրաստուած P վիթամիններուն հետ: Մօտ օրերս կարելի պիտի ըլլայ մեծ քանակութեամբ պատրաստել այդ օգտակար կենսանիւթը:

Տօքթ. Սօքօլօֆ մասնագէտ է փէնիսիլինի: Բէթէրսպուրկի համալսարանին փորձառական բժշկութեան նախկին փրօֆէսէօրներէն է եւ Մ. Նահանգներու մէջ հաստատուելէ առաջ, աշխատած է Փարիզի եւ Պրիւքսէլի Բասթէօռեան հաստատութիւններուն մէջ:

— 4000 տարուան հնութիւն ունեցող նախապատմական գերեզմանատուն մը գտնուած է Ուռի գաւառի (Քաղդէ) Իուխուխաթի մէջ:

Իրաքի հնագիտական բաժինի ընդհ. տնօրէն Տօքթ. Նաճի Ալասիլ կ'ըսէ թէ այդ գերեզմանատունը շատ լաւ վիճակի մէջ պահուած է, եւ երե-

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔ.— Զուիցերիական «Հայոց Բարեկամներու Միութիւն» մը հաստատուած է Աթէնքի, «Բամթրի» մէջ տնօրինութեամբ Մր. Թէոտոր Վէգըրի :

Պ. Վէգըր Թղթակցի մը յայտարարած է թէ մեր կեդրոնին բաղձանքն էր մօտէն կապ հաստատել Երեւանի եւ Էջմիածնի հետ, որպէսզի կարելիութիւն ունենայինք օտար երկիրներու մէջ մեր ծախած ճիգերը Հայաստանի մէջ տանելու, ուր կրնայինք աւելի եւս օգտակար ըլլալ, բայց դժբախտաբար դրական պատասխան մը չստացանք եւ սակայն ի հարկէ, ցաւ պատճառեց մեզի որովհետեւ տուժողը ձեր փոքրիկ հայրենիքը եղաւ»: Յետոյ տուած է տեղեկութիւններ ընկերութեան մասին: «Ընկերութեան հիմնադիրը եղած է հանգուցեալ Բրաֆթ Պօնարը: Մեր կեդրոնը հաստատուած է Ժընէվի մէջ, ուր կայ «Հայկական տուն» մը, այլեւայլ բաժանումներով: Բառացի դարէ ի վեր մեր տունը տուած է բարերար արդիւնքներ: Հազարաւոր հայ ուսանողներու պաշտպաններ գտնելու, անոնց բարձրագոյն, համալսարանական կրթութիւն տալու ամէն կարելիութիւններ ստեղծուած են, եւ շատ մը երկիրներու մէջ հաստատած ենք մեր տուները: Մինչեւ անգամ Թուրքիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ գործելէ չենք խուսափած: Հոն՝ ուր զգացած ենք պահանջքը՝ փութացած ենք օգնութեան, մեր ուժերուն ներած չափով: Լիբանանի մէջ, ուր տեսանք մեծ գաղութի մը հիմնումը, յարմար նկատեցինք հոն հաստատել «Աչքաղուկներու Վարժարան» մը, որուն մէջ աւելի քան հարիւր աշակերտներ խնամք եւ կրթութիւն ստացան եկար տարիներ: Ներկայիս, անոնց կէսը արդէն գացած է իրենց ազգականներուն մօտ եւ հաստատութիւնն ալ փոխադրուած Պէյրութ, ուր աւելի աշխատանք տանելու պահանջ զգացուեցաւ:

Յունաստանի մէջ գործելու համար շատոնց մըտադրութիւն կար, բայց, պայմանները թոյլատու չեղան, իսկ ինչ որ ներկայիս ծրագրած ենք գըլուխ հանել, կասկած չկայ թէ մեր այնքան սիրած ժողովուրդի ծով կարօտութեան կաթիլ կաթիլ դարման հասցնելու ճիգեր են, որոնք կրնան բազմապատկուիլ՝ համաձայն գործին ստացած կերպարանքին: Օրինակ, տասնեակով մը բացինք այն տունը եւ այսօր կրկնապատկուած է այդ թիւը: Զորս սան ունինք Սելանիկէն եւ երկու սան՝ Հելլենուհի: Բնական է պիտի աւելնայ այս թիւը եւ Հայուհիներ եւ Հելլէնուհիներ գուրգուրանք պիտի գտնեն հաւասարապէս: Կարելիութեան սահմանին մէջ կուտանք սնունդ եւ խնամք: Հոս եկող իւրաքանչիւր սան՝ երեք ամիս մեր հիւրը պիտի ըլլայ եւ կազդուրուած պիտի մեկնի իր տեղը տալու համար նորեկի մը: Տէր եւ Տիկին Վէգըրին կ'օժանդակեն Տիկին Պայծառ Կամճեան եւ իր դուստրը Օր. Հայկուհի, որոնք կը գուրգուրան փոքրիկներուն վրայ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ դատական տարեգրութեանց մէջ առաջին անգամն ըլլալով՝ Պէյրութի ոճրադատ ատեանը միաժամանակ մահուան չորս վճիռ արձակած է լումայափոխ տարաբախտ Կարպիս Բէշիշեանի սպանիչներուն համար, որոնք, ինչպէս յայտնի է, սպանած էին իրենց զոհը անոր դրամին տիրանալու կանխամտածութեամբ:

Զորս մահապարտները կը կոչուին Անդրանիկ Համետեան (23 տարեկան), Թորոս Սաղասարեան (21 տարեկան), Ժագ Զոփուրեան (18 տարեկան) եւ Ալպէռ Խաչատուրեան (21 տարեկան):

Ատեանը նկատի ունենալով Զոփուրեանի տարիքը (18), որոշումը վերածեց ցկեանս բանտարկութեան:

Ոճրագործներու գլխաւորը Յարութիւն Պոյաճեան, որ չէ ձերբակալուած տակաւին, ի բացակայութեան մահուան դատապարտուեցաւ:

Ոճրագործները պիտի քաւեն իրենց ոճիրը կախաղանով:— Բէշիշեանի ընտանիքը պիտի ստանայ նաեւ 10.000 Լ. ոսկի հատուցում: Մահապարտները դիմած են Լիբանանի հանրապետութեան նախագահին, որպէսզի մահապատիժը փոխուի ցկեանս բանտարկութեան:

Անդրանիկ Համետեան Մարտ 9ին առաւօտուն ժամը 4.55ին կախուեցաւ:

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթաբերէն ցաւով կը տեղեկանանք մահը բազմամեայ ուսուցիչ Մանասէ Սուլթանեանի, որուն յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը տօնուեցաւ անցեալ Յունիսին:

Հանգուցեալը հիմնադիրն էր Սկիւտարի եւ Գատըգիւղի «Տիպար կրթարան»ին եւ հեղինակը «Բարի Լոյս» մայրենի լեզուի դասագրքերուն: Անդամակցած էր Ուսումնական Խորհուրդին, Մայրենի լեզուի յանձնաժողովին եւ Ուսուցիչներու օգնութեան հոգաբարձութեան: Հանգուցեալը ծնած էր Սվազ 1865ին եւ հակառակ իր 85 տարիներուն, մինչեւ վերջը կը շարունակէր ուսուցչական պաշտօնը: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Պէյօղլուի Ս. Երրորդութեան եկեղեցին:

ւան կը հանէ Ալիւպաւ կոչուած Նախապատմական դարաշրջանին բազմաթիւ հետքերը:

Ցիշեալ խուզարկութիւնները նոր լոյս մը կը սփռեն հարաւային Իրաքի եւ իր առաջին բնակիչներուն ազգագրութեան վրայ: Գերեզմաններուն յատկանշական դիրքը եւ թաղումի եղանակները կրնան աւելի կամ նուազ չափով գաղափար մը տալ այդ երկրին նախնական մարդոց կրօնական կենցաղի մասին:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆ – ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.

ԼԻՈՆ – ՏԷՍԻՆ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր տարեկան ախոյենական մրցումները յաջողութեամբ աւարտեց: Ամբողջ շրջանին ունեցած է մէկ պարտութիւն եւ մէկ հաւասար խաղ եւ շահած է 1ère Série Leader տիտղոսը: Ֆրանսական թերթերը եւ մարզական շրջանակները գովեստով խօսեցան Հայերու մասին: Ֆրանսացի մարզիկներու դաշնակցութիւնը նախորդ տարիներուն ծուռ կը նայէր մեզի, այժմ մեր ներկայացուցիչին Սեպուհ Սարեանի հանդէպ խոր համակրանք եւ յարգանք կը տածեն:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր կազմակերպելու Զատկի առթիւ միջմասնաճիւղային մրցում մը Վիէնի դէմ: Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի քոյր մասնաճիւղը եկած էր, իր երկու խումբերով առաջին եւ Junior, որոնք իրենց մաքուր համազգեստներով ու կազմով, տիպար հայ երիտասարդներ էին:

Խաղը սկսաւ ժամը երկուքին նախ Junior խումբերու միջեւ: Վիէնի խումբը ճկուն խաղարկութենէ մը յետոյ 4—2 յաղթական դուրս եկաւ:

Տասը վայրկեան դադարէ յետոյ Լիոն Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ի իգական բաժնի Hand - Ball մրցումը սկսաւ ընդդէմ U. S. Bronի իգական բաժնի Ա. խումբի դէմ:

Ֆրանսայի մէջ, հայ մարզական շրջանակը առաջին անգամն էր որ նման խաղի մը ականատես կ'ըլլար: Նոյնիսկ Ֆրանսացիք շատ ծանօթ չեն այս խաղին: Շատ կը նմանի ֆութպոլի, գրեթէ միեւնոյն օրէնքներով, միայն սա տարբերութեամբ որ խաղը ձեռքով է եւ փոխանակ 5 թիւ դնդակի 3 թիւով կը խաղան:

Խաղը սկսաւ ժամը ճիշդ 3ին, սկիզբէն յայտնի եղաւ որ Ֆրանսական խումբը աւելի ճարպիկ էր եւ փորձառու: Խաղը վերջացաւ մերոնց պարտութեամբ 5—3:

Ժամը 4ին սկսաւ Վիէնի Ա. խումբին եւ Լիոն Տէսինի խառն խումբին խաղարկութիւնը: Արդէն ժամանակէն առաջ 1500է աւելի հայ եւ օտար հանդիսատեսներ կը սպասէին երկու քոյր մասնաճիւղերու մրցման:

Ա. շրջանին խաղը այնքան ալ հետաքրքիր չէր բայց հետզհետէ տաքցաւ, Վիէնցիներու աշխոյժ խաղարկութեամբ: Վիէնցիները շատ աշխատեցան որ գոնէ հաւասար արդիւնքով դուրս գան, բայց իզուր, Լիոն Տէսինի թէքնիքը բաւական քրտնցուց զիրենք: Լիոն Տէսին յաղթանակը տարաւ 2—1ով:

Խաղէն յետոյ տղաքը եղբայրական մթնոլորտի մը մէջ հիւրասիրուեցան:

Մօտ ատենէն Պասաժի խաղերէն յետոյ Լիոն Տէսինի վարչութիւնը կը պատրաստուի կազմակերպել բաժակի մրցում մը զուտ հայ խումբերու միջեւ:— Մ. Դանիէլեան

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

1.— Խենթը, Կայծերը, Սամուէլը, Դաւիթ Բէկը, Խաչագողի Յիշատակարանը:
2.— 340 մեթր մէկ երկվայրկեանի մէջ:
3.— 1431ին: 4.— Վան Կոկ:
5.— 1869ին ծնած է Լոռիի Ձըսեղ գիւղը եւ մեռած է 1923ին:
6.— Ֆրանսացի, Աւստրիացի, Իտալացի, Հոլանտացի, Ֆլաման, Անգլիացի, Հայ, Լեհ, Նորվեկիացի, Իտալացի, Շուէտացի, Պելճիքացի:
7.— Լուտեր: 8.— Իզմիրլեան, Գէորգ Ե., Խորէն Ա., Գէորգ Զ.:
9.— Սեբաստիոյ (Հողդար գիւղը) մեռած է 1749ին եւ թաղուած է Վենետիկի Ս. Ղազարի վանքը: 10.— Կիլիկիոյ Ջարդը:

ԾԻԾԱՂ.— Սրճարանի մը մէջ.— Կարսոնը գաւաթ մը կաթ կը բերէ եւ Տիար Գենարիոս, գաւաթը հազիւ բերնին տարած, կը պոռայ.
— Այս ի՞նչ է, կովու պոչի մազ մը կայ կաթին մէջ:
— Ի՞նչ, կը գոչէ կարսոնը, կովն ալ միասի՞ն կ'ուզէիր ...

ԾԻԾԱՂ.— Թադէոս աղբար կնիկը կորսնցուց: Երեք օր լացաւ: Յետոյ մխիթարուեցաւ:

Ամիս մը ետքը կորսնցուց կովը: Այս անգամ լացաւ օրերով եւ երբեք չուզեց մխիթարուիլ:
— Թադէո՛ս աղբար, ըսաւ տէրտէրը, չեմ հասկնար, կնկանդ մահուան վրայ լացիր երեք օր ու մխիթարուեցար, կովիդ վրայ կուլաս ու չես կշտանար լալէ, ըլլալի՛ք բան չէ, վերջապէս կընիկդ աւելի կ'արժէր, չէ՞:
— Տէրտէ՛ր, ըսաւ Թադէոս աղբար, կնիկս աւելի կ'արժէր թէ ոչ՝ չեմ գիտեր, միայն թէ կնկանս մեռնելէն ետքը քանի կնիկ առաջարկեցին ինծի, բայց կովս կորսնցնելէ ետքը՝ մէկը չեղաւ որ կով մը առաջարկէր ինծի, ինտո՞ր չողբամ մէկ հատիկ կովս, տէրտէ՛ր:

ՋԱՏԿԻ ՊԱՐ

Երգելով կը պարեն Ա. խումբի շարժումներով, այդ պահուն Ա. խումբը քակած է իր հիւսքը, դարձուցած են դէմքերնին հակառակ կողմը, կրկին շարքը կազմած ու հին շարժումներով երկրորդ խումբին երգին կշռոյթին համապատասխան քայլերով ու ոստումներով կը հեռանան Իլէն դէպի իրենց դիծը եւ երբ հոն հասնին կրկին քակուելով կը դարձնեն իրենց դէմքերը ու կը հիւսեն:

Բ. խումբը իլ հասնելուն անհրաժեշտ է որ Ա.ը հասած ըլլայ իր դիրքը ու պատրաստ շարժելու ու երգելու:

Բ. Խումբը իլին առջեւ տուայտանքի նշաններ կ'ընէ, կը չարչրկուի, ձայնին մէջ աղապատանք կը դնէ ու կը սպասէ կարօտանքով, մինչ անդին Ա.ը քիչ մը հեգնանք – նազանք ու պչրանք դնելով իր շարժումներուն մէջ կը մնայ անտարբեր ու անշարժ:

Ճարահատ Բ. խումբը կը դառնայ ետ ու առանց պարի ու երգի կը հասնի իր մեկնակէտը:

Երբ անոնք հասած են իրենց տեղը Ա. խումբը դարձեալ կը սկսի իր երգին ու պարին:

Պզտի կալերուն ակը
Մթներ է սրտիս բակը
Ես քեզ ինտոր սիրեցի
Մօրս ծեծերուն տակը:

Ու, կը յառաջանայ կրկին դէպի Իլ իր նախկին պարով ու շարժումներով:

Երկրորդ անգամ Բ. խումբը կը յառաջանայ երգելով ու պարելով.—

Զօրցեր է կէօլի սազը
Մի ըներ դուն ատ նազը
Դուն վարդենի ես պիւլպիւլ
Մոռցեր եմ տաղիս խազը:

Այս անգամ երբ կը հասնին Իլ կը մնան հոն անդրդուելի կեցուածքով աղապատանքի հզօր արտայայտութիւնով ու կը կրկնեն իրենց երգն ու շարժումները:

Ա. խումբը վախկոտ դեդեւոտ շարժումներով կը սկսի երգի ու կը յառաջանայ դէպի իրենց սպասող Բ. խումբը.

Ծաղկեր է վարդին տալը
Չեն հասկնար մեր հալը
Եարը եարին է լայըխ 22
Ալ կը բաւէ մեր լալը:

Տղոց խումբը իրենց կանգնած տեղը գոհունակութեան շարժումներ ընելով ոտքերնին կը զարնեն գետին, կը խոյանան ու կ'երգեն.

Ա՛ կի կէ հոփ հոփ կի կէ
Ա՛ կի կէ հոփ հոփ կի կէ

Կը շարունակեն յանկերգը մինչեւ աղջիկներուն իրենց մօտենալը:

Ու՝ երբ հազիւ քանի մը քայլ մնացած է Իլին հասնելու Բ. խումբը կը խուժէ կարօտակէզ վազքով դէպի առաջ ու ամէնքը մէկ կ'երգեն.

Հէյ նանա նանա նանա
Հէր իքիմիզ եան եանայ:

Կը քակուին խումբերը, կը դրկեն զիրար, կ'ողջագուրուին: Այդ պահուն տաքուկ զուռնային բղաւող ու դղդղացնող աղմուկին տակ, որ երբեմն կը յանգի մինչեւ թմբուկին մորթին պատռիլը, խուլ ու լխկած ձայն մը հանելով, կ'եռայ մթնոլորտը, կը ծափահարեն հանդիսականները: Խընդուկ, քրքիջ ամէն կողմէ:

Թօլի ճամբէն անցնող Թուրք չինականներ որ եկած են քրիստոնեայ գեղին կարմիր հաւկիթի տօնի յորդառատ սեղանին մասնակցելու, շուարած կանգ կ'առնեն, ստուգելու համար աղմուկին իմաստը, որ իրենց մտայնութիւնով կը մեկնուի միայն արիւնահեղութեան, սպանութեան կամ առեւանգումի ցասումով:

Թուրքը խնդալ չի գիտեր, ան կը զայրանայ նոյնիսկ իր շուրջի զուարթութիւններէն ու կը խրտչի անկէ:

ԳԷՈՐԳ ԶԱԳԸՐԵԱՆ

(4 եւ վերջ)

ՎՐԻՊԱԿ.— Թիւ 1ին մէջ 2րդ սիւնակին վերէն 9րդ տողը կարդալ ծեծերուն:

Մարշըլի ծրագիրը ստորագրուեցաւ

ԳՈՀՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Նախագահ Թրումըն շաբաթ օր ստորագրեց Մարշըլի ծրագիրը պարունակող օրէնքը՝ Եւրոպայի արեւմտեան երկիրներու տրուելիք դրամական օգնութեան մասին: Այս առթիւ, նախագահը յայտարարած է թէ՝ սա կը ամէնէն մեծ շինարարական ձեռնարկն է որ երբեք կատարուած ըլլայ որեւէ ազգի կողմէ: Ամերիկայի այս Նախաձեռնութիւնը Միաց. Նահանգներու պատասխանն է կոչի այս հրաւէրին՝ որ այս պահուս կ'ուղղուի ամբողջ աշխարհի ազատ երկիրներուն: Ծրագրին նպատակն է — աւելցուցած է Թրումըն — Եւրոպան վերակառուցանել, եւ կայունութիւն ու խաղաղութիւն հաստատել արեւմտեան երկիրներուն մէջ. Ամերիկա կ'ուզէ անով ստեղծել այն պայմանները՝ որոնք անհրաժեշտ են, որպէսզի ազատ սահմանադրութիւնները շարունակեն գործադրուիլ Եւրոպայի մէջ:

★ Մարշըլի ծրագրին քուէարկութիւնը մեծ ոգեւորութիւն առաջ բերած է Անգլիոյ մէջ, ուրովհետեւ չէր կարծուեր որ ան այսքան շուտով իրականութիւն դառնար: Անոր շնորհիւ, Անգլիա պիտի կրնայ առաջքը առնել անգործութեան ծանր տագնապին՝ որ կրնայ ծագիլ յառաջիկայ աշնան, կարգ մը նախնական նիւթերու մթերքին նուազութեան հետեւանքով:

★ Ֆրանսայի վարչապետը Ռոպէր Շուման ալ յայտարարած է. «Մարշըլի ծրագիրը, Եւրոպայի բերած իր զանգուածային օգնութեամբ, գլխաւոր տարրերէն մէկն է այս ցամաքամասի տնտեսական վերակառուցման, եւ հետեւաբար նաեւ, անոր քաղաքական եւ ընկերային կայունութեան: Այս ծրագրէն օգտուող երկիրները, եւ մասնաւորաբար Ֆրանսա, չեն խաբուիր մեքենայութիւններէն ամէն անոնց՝ որոնք այս խաղաղութեան գործը կը ներկայացնեն իբրեւ պատերազմի պատճառ եղող ձեռնարկ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարար Սատաք իր առաջին տեսակցութիւնը ունեցաւ Աթէնքի մէջ, Զալտարիսի հետ: Յոյն վարչապետ Սոֆուլիս այս առթիւ յայտարարած է թէ՝ վտանգն է որ կը սպառնայ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի, այս պահուս կատարուող տեսակցութիւնները ցոյց պիտի տան թէ ինչ տեսակ համաձայն քաղաքականութիւն մը կրնանք վարել այս վտանգին դիմադրելու համար»:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ամերիկեան դեսպան Մայրըն Թէյլըրի մասին՝ որ Հռոմ կը դառնայ իր պաշտօնը վերստանձնելու համար, զանազան զրոյցներ շրջան կ'ընեն: Կ'ըսուի, օրինակի համար, թէ՝ Պապին պիտի յանձնէ Թրումընի մէկ նամակը, որով Նախագահը կը խնդրէ կաթոլիկներու գերագոյն պետէն որ առանց վերապահութեան մասնակցի Իտալիոյ երեսփոխանական ընտրութեանց առթիւ մղուած պայքարին, որպէսզի համայնավարները ձախողութեան մատնուին: Կ'ըսուի նաեւ թէ Նախագահը խնդրած է որ Փիոս ԺԲ. խորհուրդ տայ Ֆրանքոյի որ քաշուի գործօն կեանքէ: Աւելի տարօրինակը կայ. Ամերիկա առաջարկած է, կ'ըսուի, հիւրընկալել Պապը, այն պարագային՝ երբ Քահանայապետը խոհեմութիւն սեպէ Եւրոպայէն հեռանալ առժամապէս:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ կառավարութիւնը զինուորական շարք մը կարգադրութիւններ ըրած է — կ'ըսուի — որպէսզի կարենայ դիմադրել համայնավարներուն, եթէ ասոնք բռնական միջոցներու դիմեն, երբ ռուսեւֆինլանտական բանակցութիւնները խզուին:

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ազգային Ֆրանս. Միութեան համաժողովին մէջ՝ որ կը գումարուի Նիս, կը վախցուի որ բաժանում առաջ գայ, որովհետեւ ուսանողներու մէկ կարեւոր խումբը որոշած է իր յարաբերութիւնները խզել Երիտասարդներու Միջազգային Միութեան հետ, այս Միութիւնը նկատելով իբրեւ համայնավար եւ սովետասէր հակումներ ունեցող կազմակերպութիւն:

ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ ներածուելիք գինիներուն առաջին ժամանումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ հինգշաբթի օր: Հաւանաբար, իւրաքանչիւր լիտրը պիտի կրնայ ծախուիլ 46 ֆրանքի:

ՖՈՒԹՊՈԼԻ Ֆրանս – Իտալիա տարեկան մեծ մրցումին մէջ որ տեղի ունեցաւ Կիրակի Քոլոմպ, 65 հազար հոգիի ներկայութեամբ, Իտալիա յաղթեց 3 — 1 ով, եւ այսպէսով Իտալիա կը պահէ իր առաջնութիւնը Եւրոպայի մէջ:

ՎԱՂՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ չափահասներուն պիտի բաշխուի 100 կրամ կարագ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան:

11 ԱՊՐԻԼԻՆ

Սալ Ժէօկրաֆի, կիր. իրիկուն ժամը 8.30ին:

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ Ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի կոմիտէներու կողմէ:

ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Ֆր. Կ. Խաչի կողմէ:

Ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ: Սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ (արտասանութիւն) եւ ՄԱՏԼԷՆ ԱՃԷՄԵԱՆԻ (երգ):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

×

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ — 11 Ապրիլ, Կիրակի

Պոմոնի նորակառոյց սրահին մէջ

նախաձեռնութեամբ Ֆ. Հ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնաճիւղին: Առաւօտեան պատարագ եւ հոգեհանգիստ, եկեղեցիին մէջ: Կը խնդրենք նկատի ունենալ այս թուականը:

⁂

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ — Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Մուրատ խումբին կողմէ, 11 Ապրիլ Կիրակի օր:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍՏԱՏՕՆԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, եւ մասնակցութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին, Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Նախկին Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Համասեբաստիոյ եւ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեանց: Տեղի կ'ունենայ 17 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

«ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐ»Ը

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր օրը Մայիս 9ին Salle d'Iénaի մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ եւ չխաչաձեւել:

THEATRE DE LA CAITÉ LYRIQUEի ՄԷՋ

9 Ապրիլ, ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30էն 23.45: Մէկ անգամուան համար կը ներկայացուի՝

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան, պատրաստուած մեծ խնամքով եւ բոլորովին նոր երաժշտութեամբ:

Բեմադրութիւն՝ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ, պարերու վարիչ՝ Տիկին Լ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, դիմայարդար՝ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ: Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եւ «Նոր Սերունդ»ի երիտասարդ ուժերու:

ՄԱՆՈՒԿ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ եւ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆԻ:

Բեմի վրայ 60 հոգի: Պար՝ Օրիորդներ ՌԷԺԻՆԱ եւ ԼԻԼԻԱՆ ՑՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆՆԵՐ, Ա. մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն եւ Opéra Comiqueէն:

Մասնակցութեամբ ԹԱՄԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆԻ:

Gaité Lyriqueի 40 հոգինոց նուագախումբը, երաժշտութիւն եւ ղեկավարութիւն Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ: Գիները — 300, 150, 120, 100, 80, 50:

Հաղորդակցութեան միջոցներ — Métro Arts et Métiers, St. Denis, Réaumur:

Տոմսերը կը ծախուին Գրատուն Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Odéon, Հ. Բալուեան 43 rue Richer, Պարսամեան 46 rue Richer - Montmartre, Նոր Սերունդի Փարիզի եւ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն մօտ, Փարիզ, Շավիլ, Իսի լէ Մուլինօ, Պանեօ, Անիէռ, Ալֆորվիլ:

THEATRE D'IENAի ՄԷՋ

10 Ave. d'Iéna: Métro Iéna եւ Trocadéro

Ապրիլ 12ին, երկուշաբթի իրիկուն թատերական բացառիկ ներկայացում:

«ԿԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»ը կը կազմակերպեն (ԵԱՄԻԼԷՆ ՄԱՅՐԻՆԵՐԻ ՏԱԿ)

«YAMILE SOUS LES CEDRES»

Հինգ արար վաղամեռիկ դերասանուհիին կողմէ թատերգութեան վերածուած եւ հայացուած, Ֆրանս. Ակադեմական Պ. Հանրի Պորտոյի որ այդ օրը ներկայ պիտի ըլլայ եւ խօսք առնէ.

Կը մասնակցի Փարիզահայ ծանօթ դերասաններէ բաղկացած փայլուն ամբողջութիւն մը:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ բնիկ Զմշկածագցի Պ. Եղիա Թուխմանեան: Կը կարծուի որ Փարիզ կը գտնուի: Հասցէն իմացնել «Յառաջ»ի:

ԻՍԻԻ ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր ցրուիչին հիւանդութեան պատճառով, յաջորդ թիւէն սկսեալ 15 օր «Յառաջ»ը փնտռեցէք Rue de la Défense, CAFÉ SPORTէն:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 8.30ին, սովորական տեղը: Ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի, ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է, նոր տարեշրջանի վարչութեան ընտրութիւն:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան» ենթակոմիտէն խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Դժխոհ Զապոնեանի, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Զապոնեանի եւ իրենց պարագաներուն, ընկեր ԴԱԳԷՍ ԶԱՊՈՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երկուշաբթի: Այս առթիւ ենթակոմիտէն 1000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին:

ԹԷՍՕՌ ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆԻ

Բ. ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԱԼ ԿԱՎՕ, 11 ԱՊՐԻԼ 1948, ԿԻՐ. ԺԱՄԸ 17ԻՆ

Ընդհանուր փափաքին համաձայն կը տրուի այս երգահանդէսը, բոլորովին նոր յայտագրով:

Յայտագրին մէջ բացի եւրոպական դասական կտորներէ կան Ռոմանոս Մելիքեանէ, Գ. Ղազարեանէ, Ճերահեանէ, Կարօ Զաքարեանէ, Ա. Տէր Ղեւոնդեանէ, Սպենդիարեանէ, եւն. բոլորովին առաջին անկնդրութիւն գեղեցիկ երգերու, զորս երգիչը ստացած է, Հայաստանի տաղանդաւոր երգահաններէն:

Տոմսերը կը գտնուին Պ. Պ. Գէորգ Փարմաքի՝ 47 rue Blanche (Tri. 39-09), Գ. Պագրճեանի, 35 rue de Trévise ((Pro. 07-25), Ս. Թէրզեանի 3 rue Poissonière (Cen. 93-75), Մ. Ոսկերիչեանի 62 rue Beaubourg (Arc. 77-90), Օ. Պօյաճեանի 83 rue d'Aboukir (Cen. 48-69), Դպրոցասիրաց տնօրէնութեան, հայ գրավաճառներուն եւ Յառաջի մօտ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է Նորայր Սահաթճեանին կաշէվաճառատունը: Անգամ մը այցելեցէք, հետեւեալ հասցէին եւ գոհ պիտի մնաք 9 Place des Grands Carmes, Marseille:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Օր. Վերժին Չէթէճեան, Ատափազարցի որ պատերազմէն առաջ Փարիզ կը բնակէր: Տեղեկացնել Տիկին Փայլուն Օհանեանի 299 Brook Ave. Bronx 54 N. Y. U. S. A.:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 7 AVRIL 1948 Չորեքշաբթի 7 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5310–Նոր շրջան թիւ 919 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ԼԱԲԻՒՐԻՆԹՈՍ

Ինկա՞ծ է, վտանգուա՞ծ է խաղաղութիւնը :

Գրիչը դժուար կը սահի թուղթին վրայ, երբ դէմ կ'առնենք այս չարաշուք հարցումը :

Եւ սակայն, կարելի չէ ժխտել անողոք իրականութիւնը։— Երկրորդ Աշխարհամարտին դադարումէն երեք տարի վերջն ալ, անլոյծ կը մընան այն խնդիրները որոնց ելքէն կախում ունի խաղաղութեան ամրապնդումը :

Միւս կողմէ, այլապէս կնճռոտ հարցեր կը դիզուին սեղանի վրայ, գլխու պտոյտ պատճառելով նոյնիսկ ամէնէն փորձառու եւ պաղարիւն դիւանագէտներուն : Եւ արդէն հասած ենք տեղ մը ուր որեւէ անզգոյշ քայլ կրնայ նոր վիհ մը բանալ մարդկութեան առջեւ :

Ցաղթականները իրենք են որ, հետզհետէ աւելի մտահոգ, սեւ գոյներով կը ներկայացնեն կացութիւնը : Հետզհետէ կը բացուին լեզուները, սատիճանաբար նախապատրաստելու համար հանրային կարծիքը :

Եւ աճաւասիկ շարք մը նոր ճառեր, մէկը միւսէն վրդովիչ։ Ազդանշաններ, ազդարարութիւններ որոնք վառօդ կը հոտին :

Ինչպէս միջազգային քաղաքականութեան, այս ճառերուն ալ ծանրութեան կեդրոնը փոխադրուած է Ամերիկա :

Թերեւս չափազանցութիւն չէ ըսել թէ երբեք այսքան թուլցած չէին բերանները Ատլանտեանէն անդին, թէր ու դէմ խօսելու, մթնոլորտ ստեղծելու համար :

Ուր այն Ամերիկան, որ իր չքեղ մեկուսացումով կը պարծենար նախորդ Մեծ պատերազմէն վերջ, եւ այսօրուան Ամերիկան, որ ոտքով ձեռքով խրած է համաշխարհային քաղաքականութեան լաբիւրինթոսին մէջ :

Այլեւս չկայ խնդիր մը ուր չլսուի Մ. Նահանգներուն ձայնը, տեսակէտ մը պաշտպանելու, դիրք մը թելադրելու, քաղաքականութիւն մը չըջելու համար։ Եւ այս՝ ամէն տեղ։ Եւրոպայէն մինչեւ Ծայր. Արեւելք :

Մասնաւորապէս Թրումընի վարդապետութեան յայտարարութենէն ի վեր, Մ. Նահանգները խօսքէն գործի անցնելով, արդէն իսկ ճակատներ կազմած են աշխարհի զանազան մասերուն մէջ։ Եւ կը ջանան հովանաւորել, կամ իրենց ետեւէն քաշել ուրիշ պետանի ուժեր :

Ամերիկեան գործունէութեան մէկ արդիւնքն եղաւ Արեւմտեան Ուխտին կնքումը, յիսուն տարուան համար։ Զինակցութիւն մը որ երազ կը համարուէր երէկ, եթէ ոչ արկածախնդրութիւն :

Մարշըլի ծրագիրը — ամերիկեան օժանդակութիւն — դեռ ուրիշ անակնկալներ ալ կը խոստանայ։ Վիճակը ձգուած է այլեւս, փակելով միջին ճամբաները :

Զօր. Մարշըլ ինքն էր որ կ'ազդարարէր անգամ մը եւս, Մարտ 20ին, Քալիֆորնիոյ համալսարանին մէջ.

— « Մ. Նահանգները չեն կրնար անտարբեր կենալ եւ թոյլ տալ որ միւս ազատ ազգերը կործանին իրարու ետեւէ » :

Եւ եզրակացուց թէ պատրաստ են գործել « վճռապէս եւ ստիպողաբար, մեր ապահովութիւնը ամրապնդելու եւ քաղաքակրթութիւնը փրկելու համար »:

Իր կարծիքով, Խ. Միութիւնը « ամէն միջոց կը փորձէ, խափանելու համար Եւրոպայի վերականգնումը, հզօր, ժողովրդավար եւ անկախ Եւրոպայի մը կազմութիւնը : Մարդկութիւնը նորէն մտնուած է ազատութեան եւ բռնապետութեան յաւիտենական պայքարին »:

Բաւական չհամարելով տնտեսական աջակցութիւնը, Մ. Նահանգները կը ջանան զօրացնել իրենց քաղաքական յենարանները՝ Եւրոպայի մէջ եւ այլուր :

Այդ առաջադրութեամբ է որ այս անգամ, համախորհուրդ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, կ'առաջարկեն Իտալիոյ վերադարձնել Թրիէսթէն : Եւ դեռ պատրաստ են Իտալիոյ ափրիկեան ստացուածքներն ալ վերադարձնելու։ Կամ գոնէ որոշ դոհացում տալու :

Նոյնքան ուշագրաւ դէպք մը, — մաքսային միութիւն Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ, եւ Պիտոյի պատմական ճառը՝ Միլանոյի մէջ :

Անշուշտ այս տրամադրութիւնները կապ ունին Իտալիոյ երեսփ. ընտրութեանց հետ (18 ապրիլ), որոնց անհամբերութեամբ կը սպասէ ամբողջ Եւրոպան : Եթէ Իտալիան ալ կարմրի, ընտրական խայլերով, ինչպէս անոնք որ ինկան Մոսկուայի մականին տակ ...

Արդարեւ, երէկուան պարտէզը աչքի լոյս դարձած է երկու կողմերուն համար ալ :

Մոսկուան եւս նոյն խայծերը կ'երկարէ, ընտրողները հրապուրելու եւ համայնավար կուսակցութեան յաղթանակը ապահովելու համար : Իսկ ինչ որ կը կատարուի լռութեան մէջ, ստուածներու գաղտնիք է առ այժմ :

Լո՞յս պիտի ծագի այս լաբիւրինթոսէն թէ արիւն ...

Շ.

Ալճէրիի ընտրութիւնները

ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆ ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ ՊԱՐՏՈՒԱԾ

Ալճէրիի մէջ տեղական Խորհրդարան մը հաստատելու մասին անցեալ տարի տրուած որոշման համաձայն, Հիւս. Ափրիկէի Ֆրանսական այս գաղթավայրին մէջ, առաջին անգամ ըլլալով, երէկ տեղի ունեցան երեսփոխանական ընտրութիւններ : Վերջնական արդիւնքը յառաջիկայ կիրակի յայտնի պիտի ըլլայ : Երէկուան ընտրութիւններու մասնակի արդիւնքէն դատելով, մեծ յաջողութիւն ունեցած են չափաւորները, արմատականները եւ Տը Կոլի կուսակիցները, մինչ ալճէրիական ծայրայեղ ազգայնականները եւ մասնաւորաբար Մէսալի Հաճի կուսակցութիւնը զգալի կերպով ձախողած են : Միւս կողմէ, ընկերվարականները բազմաթիւ քուէներ կորսնցուցած են, իսկ համայնավարները մինչեւ հիմա ոչ մէկ աթոռ շահած են : Եւ սակայն, համեմատականի մնացող երեսփոխաններու համար յառաջիկայ կիրակի օր տեղի ունենալիք ընտրութեանց սպասել հարկ է, կարենալ գաղափար կազմելու համար զանազան կուսակցութեանց շահած եւ կորսնցուցած քուէներուն մասին : Ամէն պարագայի մէջ, որոշապէս յայտնի է որ յաղթանակը պիտի շահին Ֆրանսայի հետ հաշտօրէն գործակցելու կողմնակից Իսլամները : Ընտրութիւնները կատարուեցան ընդհանրապէս հանդարտօրէն : Օմալի մէջ միայն կռիւներ պատահած են, 7 հոգի մեռած կայ :

Յիշեցնենք որ Ալճէրիի խորհրդարանի ընտրութեան մասնակցող քաղաքացիները երկու խումբի բաժնուած են. առաջին խումբին մաս կը կազմեն բուն Ֆրանսացիները եւ Ֆրանսահպատակ իսլամները, երկրորդ խումբը կը բաղկանայ տեղացի Իսլամներէ : Այս երկու խումբերէն իւրաքանչիւրը պիտի ունենայ 60 երեսփոխան, որով Խորհրդարանը բաղկացած պիտի ըլլայ ընդամէնը 120 երեսփոխանէ :

Կ. ՊՈԼՍՈՅ Նաւահանգիստը հասան Ամերիկայէն ճամբայ ելած երեք հազար թոն պատերազմական զանազան նիւթեր եւ զէնքեր, թանքեր, փոխադրական կառքեր : Վերջին տասը օրուան ընթացքին — կը գրէ «Տէյլի Մէյլ» — Ամերիկայէն 9900 թոն պատերազմական ապրանք եկած է Թուրքիա :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ արտաքին Նախարար Կրիւպէր «Վինըր Ցայթունկ»ի մէջ կը յայտարարէ թէ իր երկիրը երբեք հաշտութեան զատ դաշինք պիտի չկնքէ Խորհրդ. Միութեան հետ : Ներկայ կառավարութիւնը հիմնական սկզբունք մը ունի որ է՝ խուսափիլ Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ հաստատուած ժողովրդական ըսուած ամկավարականվարչաձեւի մը ենթարկուելէ :Այս պատճառով է որ — կ'աւելցնէ Կրիւպէր — մեզի համար ընդունելի չի կրնար ըլլալ համայնավարներու առաջարկը՝ Խորհրդ. Ռուսիոյ հետ հաշտութեան առանձին դաշնագիր կնքելու մասին :

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐՈՒ կոմիտէներու (քօմիթէ տ'Անթրըփրիզ) 8500 ներկայացուցիչներուն առջեւ ճառ մը խօսելով, Պրնուա Ֆրաշոն, Սէ Ժէ Թէի ընդհ. քարտուղարը, յայտարարեց. «Եթէ Ֆրանսայի Ժողովուրդի Համախմբութիւնը (Տը Կոլի կուսակցութիւնը) փորձէ իշխանութիւնը ձեռք անցնել, աշխատաւորական դասը անոր դէմ պիտի բարձրացնէ անանցանելի պատնէշ մը »:

ՋՈՒԿԻ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ազատ թողուեցաւ երէկուընէ ի վեր : Բայց, մթնոլորտական վիճակին պատճառով, ապրանքի առաքումները պակսած են, ձուկերու գինները 100 առ հարիւր բարձրացան, կը գրեն Ֆրանսական թերթերը :

Պերլինի դէպքերը

ՌՈՒՍԵՐԸ ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ ԲԱՆԱԿՑԵԼՈՒ

Մեր վերջին թիւով, ըսած էինք թէ Դաշնակիցներու եւ Սովէտներու միջեւ անցեալ Չորեքշաբթիէն ի վեր առաջ եկած ձգտումը մեղմացած է։ Այս լուրը կը հաստատուի այսօր։ Արդարեւ, Պերլինի ամերիկեան զինուորական կառավարիչը կը ծանուցանէ թէ՝ սովէտ զինուորական վարչութիւնը հաղորդած է իրեն որ տրամադիր է լուսաբանելու ամերիկեան զինուորական ապրանքներն ու պաշտօնեաները փոխադրող երկաթուղիներու երթեւեկին վերաբերեալ կարգ մը մանրամասնութիւններ :

Այս զեկոյցը կերպով մը պատասխանը կը նկատուի այն նամակին՝ զոր 31 մարտին Զօր. Քլէյ ուղղած էր մարաջախտ Սոքոլովսքիի, երբ Սովետները հակակշիռ հաստատեցին Դաշնակիցներու փոխադրութեանց վրայ։ Կը յուսացուի որ Զօր. Մոնկոմըրիի Պերլին ներկայութիւնը մեծապէս պիտի դիւրացնէ վէճին կարգադրութիւնը : Վաղը, ամերիկեան հրամանատար զօր. Ռոպէրթսըն հացկերոյթ մը պիտի տայ, որուն հրաւիրուած են զօր. Մոնկոմըրի, մարաջախտ Սոքոլովսքի, զօր. Քլէյ եւ զօր. Քէօնիկ։ Մեծ յոյս կայ որ այս առթիւ տեղի ունենալիք խօսակցութիւններու ատեն, վէճին կարգադրութեան համար ձեւ մը գտնուի :

★ Սովէտ փոխ–հրամանատար զօր. Տրաթվին հրաւէր ուղղած է Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի զինուորական իշխանութեանց, որպէսզի սովետներուն հետ ժողով մը գումարեն, խորհրդակցելու համար շոգեկառքերու երթեւեկութեանց սահմանափակման առթիւ առաջ եկած դժուարութիւններու կարգադրութեան մասին :

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՄԻՋԱԴԷՊ ՄԸՆ ԱԼ ՈՐ ՇՈՒՏՈՎ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԵՑԱՒ

Պերլինի Կաթովի բրիտանական օդակայանին մէջ երէկ, ժամը 14.30ին պատահեցաւ ցաւալի արկած մը որ կրնար ծանր միջադէպի մը տեղի տալ :

Երբ Լոնտոնէն եկող փոխադրական օդանաւը Պերլինի կը մօտենար, յանկարծ սովէտ օդանաւ մը մօտեցաւ անոր եւ սկսաւ շուրջը դառնալ։ Ի վերջոյ, սովէտ օդանաւին թեւը խորտակեց անգլիական օդանաւին թեւը որ շուտով ինկաւ գետին։ Սրանտաուէն՝ այսինքն սովէտ գօտիին մէջ գտնուող այս քաղաքէն 1 քիլոմեթր անդին, մինչ սովէտ օդանաւը, իր կարգին, հրկիզուած, կ'իյնար բրիտանական գօտիին մէջ : Կ'ըսուի թէ նոյն օրուան մէջ, սովէտ օդանաւերը հարկադրած էին քանիցս անգլիական եւ ամերիկեան օդանաւորդը որ վար իջնէ :

Զօր. Ռոպէրդսըն, այս լուրը առածին պէս, անձամբ Փոցտամ գնաց բողոքելու համար Զօր. Սոքոլովսքիի : Ռուս մարաջախտը ապահովցուց ամերիկացի զօրավարը որ Սովետները երբեք դիտաւորութիւն ունեցած չեն կտրել անգլիական օդանաւերուն ճամբան։ Ասոր վրայ, Անգլիացիք ետ կեցած են իրենց փոխադրիչ օդանաւերուն ընկերացնել զինուորական օդանաւեր :

Գիշերը ուշ ատեն, սովէտ զինուորական վարչութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց որով ցաւ կը յայտնէ պատահած արկածին համար, որուն զոհ գացած են 15 հոգի (14 Անգլիացի եւ 1 ռուս) :

Անգլիացի պաշտօնական անձ մը յայտարարած է Պերլինի մէջ թէ՝ բրիտանական կառավարութիւնը «չատ լուրջ» կը նկատէ պատահած միջադէպը :

Արիւնալի կռիւներ Եգիպտոսի մէջ

Երէկ Աղեքսանդրիա քաղաքային իրական պատերազմի մը թատր եղաւ:

Գործադուլ ընող ոստիկանները ցոյցեր կազմակերպեցին, բողոքելու համար կառավարութեան, ամսականի յաւելման մասին ըլլալիք կարգադրութեանց յապաղման պատճառով։ Ոստիկանները քաղաքին փողոցներուն մէջ արագասահ կը շրջէին ինքնաշարժ կառքերով եւ կառավարութեան հասցէին թշնամական կանչեր կ'արձակէին։ Բոլոր ոստիկանական պաշտօնատուները փակ էին, ոչ մէկ հսկողութիւն կը կատարուէր : Խուժանը, այս առիթէն օգտուելով, յարձակեցաւ խանութներուն վրայ եւ թալլեց զանոնք։ Փողոցները լեցուն էին մարդերով, որոնք կը վազէին, ձեռքերնին լեցուն՝ աւարի տրուած ապրանքներով։ Հանրակառքերն ալ տապալուեցան եւ երթեւեկութիւնը խափանեցին։

Ցուցարար ոստիկաններու միացան ուսանողները, ինչպէս նաեւ հիւսուածեղէնի բանուորները, որոնք քանի մը օրէ ի վեր արդէն գործադուլի մէջ էին : Կառավարութիւնը հրաման տուաւ բանակին կարգը հաստատելու։ Կատարեալ կռիւ մը սկսաւ ցուցարարներուն եւ կանոնաւոր զինուոր–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ԱՍՊԱՐԷԶ» ԽՈՐԵԱՑ

Մեր պաշտօնակիցը ընկեր «Ասպարէզ» որ մինչեւ այժմ կը հրատարակուէր իբրեւ շաբաթաթերթ, այսուհետեւ պիտի ըլլայ եռօրեայ: Այս տարի «Ասպարէզ» կը տօնէ նաեւ իր հիմնարկութեան 40ամեակը :

Հիմնուած 1908ին քանի մը հաւատաւոր ու աղատագայի վրայ պայծառ աչքերով նայող ընկերներու ջանքերով, «Ասպարէզ» ձգտած է, սկիզբէն իսկ, տէր կանգնելու Գալիֆորնիոյ այս անկիւնը ցրուած Հայերու մտաւոր, ազգային, եկեղեցական, դրական եւ այլ հանրային շահերուն, յառաջապահն ու արտայայտիչը ըլլալու անոնց էղձերուն :

Սկզբնական շրջանին ան չէեղածկուսակցական, «թէեւ ջերմ հաւատացող ազգային վերածնութեան գաղափարին եւ յեղափոխական գործունէութեան», ինչպէս կը յայտարարէ հիմնադիր ընկերութիւնը իր առաջին խմբագրականին մէջ: Կարճ ժամանակէ մը յետոյ, սակայն, իրենու տրամաբանական մղումին տակ, մտած է կուսակցական ղեկավարութեան տակ եւ հանդիսացած է այս հեռաւոր շրջանի Հ.Յ.Դաշնակցութեան օրկանը :

Անկէ ի վեր անընդհատ ան, անվարան ու անխափան, ահա 40 տարի, կը ծառայէ մեր համայնքի կարիքներուն, կ'արտայայտէ անոր ողորումներն ու մտածումները, կը պատկերացնէ անոր կենցաղն ու յոյսերը: Կարճ՝ կը կատարէ այն պատուաւոր ու դաստիարակիչ դերը, առաջնորդող գիրքերու վրայ, ինչ որ պիտի կատարէր մաքուր, գաղափարական, պարկեշտ հայրենասէր ու ազատատենչ մամուլի որեւէ օրկան :

«Ասպարէզ»ի եռօրեայի վերածուելուն առթիւ խմբագրութիւնս մեծ յաւակնութիւններ չի տուցանէր, ոչ ալ բարձրաղաղակ խոստումներ կը շռայլէ :

Մեր դերը համեստ է սփիւռքի բազմամարդ կեդրոններէ հեռու այս տարածութեան վրայ, մեր միջոցներն ալ՝ սահմանափակ: Այսու հանդերձ, ան կատարած է ու պիտի կատարէ իր վրայ դըրուած դերը հանրային օրկանի մը վայել լրջութեամբ, ազատական – յեղափոխական ջերմ շունչով եւ Հայոց վերածնութեան ու քաղաքական ազատագրման անխորտակելի, անտեղիտալի հաւատքով :

Դէմ եղած ենք ու ենք ամէն տեսակի բռնապետութեանց, ըլլայ Թրքական սուլթանական, իթթիհատական թէ քեմէլական, ռուսական ցարական թէ սովետական :

Հաւատացած ենք ու կը հաւատանք պայքարի, խորապէս համոզուած թէ միայն պայքարով, քրտինքով, արիւնով ու զոհաբերութեամբ ազգերը կը յաջողին տիրանալու իրենց անկապտելի ազատութեան :

Գուրգուրացած ենք ու կը գուրգուրանք հայկական բոլոր արժէքներու վրայ՝ պատմական, մշակութային դրական, գեղարուեստական, կրօնական եւայլն, քաջ գիտակից այն ճշմարտութեան, թէ ազգ մը այդ արժէքներով է ազգ, ոչ թէ հողային տարածութիւններու մեծութեամբ :

Ջատագոված ենք ու կը ջատագովենք, այս ազատ ու անհման երկրի լայն բարիքներու վայելքին տակ, այն անուրանալի ճշմարտութիւնը, թէ պարկեշտ քաղաքացիի մեր կեցուածքով ծառայած ենք ու կը ծառայենք թէ ամերիկեան շահերուն, մեր համեստ ուժերու թելադրած չափով, եւ թէ մեր իսկ հայկական շահերուն՝ որպէս համայնք :

Իբրեւ մեծ կուսակցութեան մը արժանավայել բերանը՝ եղած ենք ու պիտի շարունակենք ըլլալ զուսպ ինքնաճանաչ, հարուածող ու պայքարող, այլ երբեք հայհոյիչ, հաւատաւոր սկզբունքներու, այլ երբեք վայրանոտ ու թերահաւատ, մաքուր ու պարկեշտ՝ փաստերու արձանագրութեանց ու անոնց մեկնաբանման մէջ, այլ երբեք լեզուագայլ, կուսակցական, այլ երբեք կողմնակալ :

Կը գիտակցինք տպագրուած խօսքի ուժին ու արժէքին եւ կը դաւանինք հրապարակագրական պարկեշտութիւն եւ բարոյական :

Որովհետեւ հաւատացած ենք 40 տարիներէ ի վեր եւ այսօր ալ կը հաւատանք, որ ունինք գաղափարական մը, Հայոց պատմութեան տուեալներէն բխած, ունինք սկզբունք ու իտէալ՝ Հայոց դառն իրականութենէն դրուած մեր ուսերուն :

Մենք ոչ միայն արտայայտիչը, այլ ծառաներն ենք այն գաղափարականին, զոր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը խտացնէ իր մէջ :

Այս հանդիսաւոր առիթով պարտք ունինք ոգեկոչելու «Ասպարէզ»ի հիմնադիր ընկերները, որոնք մեզ աւանդ ձգեցին այս հաստատութիւնը, այն խմբագիր ընկերները, որոնք յաւերժ մեկնած են մեզմէ, բայց որոնց յիշատակը կ'ապրինք իրենց թողուցած հետքերով, այն խմբագիր ընկերները, որոնք կ'ապրին եւ փտահ ենք, հոգեպէս կը հրճուին ականատես ըլլալով «Ասպարէզ»ի առած այս քայլին· մէկ խօսքով՝ մեր աշխատակիցները եւ բոլոր մեր գործակիցները, որոնք հեռուէն ու մօտէն աջակից հանդիսացած ու սատարած են «Ասպարէզ»ի յարատեւման ու զարգացման :

Կը հաւատանք, թէ եռօրեայի վերածուելու առիթով մեր բոլոր ընկերներն ու համակիրները ամենուրեք, նոր ներշնչումի մը մղումով, նոր ճիգով մը պիտի համախմբուին «Ասպարէզ» եռօրեայի շուրջ եւ ոչ միայն պիտի իրականացնեն անոր առաջադրութիւնները, այլ պատեհութիւններ պիտի ստեղծեն, որ մեր թերթը, անսայթաք յառաջդիմութեամբ, կատարէ նորանոր նուաճումներ :

Խմբագրական՝ «ԱՍՊԱՐԷԶ»ի

ԹՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ...

«Հայ եւ Վրացի Փրոֆ.ներու բանավէճը թրքական հողերու վրայ»

Միրզա Պալա 26 Մարտի «Ճումհուրիէթ»ի մէջ ստորագրած է յօդուած մը ուր ի մէջ այլոց կ'ըսէ.—

Մոսկուայի դրդութեամբ կարգ մը Վրացի փրոֆէսէօրներուն ծիծաղելի պնդումները Անատոլուի հիւսիս արեւելեան շրջանի բնակչութեան մասին, որ անվիճելիօրէն թուրք է, ինչպէս հաստատած են նոյնինքս Լենին եւ Սթալին, միայն թուրք հանրային կարծիքը չէ որ կը զբաղեցնեն եղեր: Մոսկուայի «Վօբրօսի Իսթօրիի» (պատմական խնդիրներ) հանդէսին 1947ի Յրդ թիւին մէջ լոյս տեսած յօդուածներէն վերահասու կը դառնանք որ Վրացի փրոֆէսէօրներուն այս պնդումը Հայերն ալ զայրացուցեր է: Վրացիներուն այս պնդումը չեն ուզած անպատասխանի թողուլ հայ գիտնականները որոնք «Պատմական Հայաստան»ի սահմաններուն մէջ կ'ուզեն տեսնել ոչ միայն Կէնճէն, Ղարապաղը, Նախիջեւանը այլեւ Կարսը, Արտահանը, ու նոյնիսկ Պաթումը: Բայց նկատելով որ ստիպուած են պատշաճիլ համայնավարական կարգապահութեան կանոններուն, այս պատասխանը ուղղակի չեն կրցած տալ, այլ դարձդարձիկ ճամբայ մը ընտրած են: Մ. Ն. Թօքարսքի Երեւանի մէջ հրատարակած է «Հին Հայաստանի ճարտարապետութիւնը» անուն երկասիրութիւն մը ուր այս շրջանի հայ եկեղեցիի աւերակներու խնդրոյ առարկայ դարձնելով կը պնդէ որ հայերը բնակած են այս վայրերուն վրայ հազարաւոր ժամանակներէ ի վեր, մինչ Վրացիները թ. դարուն գաղթած են այստեղ եւ օրթոտոքս եկեղեցիի միջոցաւ Հայերն ալ վրացուցած: Երկասիրութիւնը հրատարակուած է Հայաստանի գիտական կաճառին կողմէ եւ կաճառին անդամներէն փրոֆ. Օրբէլիի հսկողութեան անցած :

Բայց վրացական գիտութեանց կաճառին անդամներէն Փրոֆ. Ս. Ճանաշիա Սթալինի ազգութեան սահմանումի վրայ յենլով խիստ լեզուով մը պատասխանած է Հայերու այս պնդումին: Վերոյիշեալ «Պատմական Խնդիրներ» անուն հանդէսի մէջ ալ հրապարակուած է Թիֆլիզի մէջ լոյս տեսած Փրոֆ.ին այս պատասխանը որ կը կրէ «Պատմական ճշմարտութեան մը խեղաթիւրումը» խորագիրը :

Փրոֆ. Ս. Ճանաշիա կը պնդէ որ այս շրջանի մէջ երբեք հայ տարր գոյութիւն չէ ունեցած, գաղթած փոքրաթիւ Վրացիները ի վիճակի չէին տեղական բնակչութիւնը վրացականացնելու եւ եկեղեցիներու աւերակներն ալ Վրացիներուն կը պատկանին :

Ճանաշիա իր այս պնդումը փաստելու համար պատմական բազմաթիւ դէպքեր կը շարայարէ եւ ի վերջոյ Սթալինի վրայ յենլով, ներկայ ազգերուն համար ցեղային ծագում փնտռել կատարելապէս նորահակ կը գտնէ մարքսականութեան եւ «Լէնին – Սթալին ազգ. քաղաքականութեան»:

Արդարեւ Սթալին ազգութեան սահմանումի մասին մէջ ցեղային ծագում փնտռելու ոեւէ ձեռնարկի զարկած է «փաշականութեան» խորանը: Հետեւաբար, ըստ Ճանաշիայի ծիծաղելի է ազգերու համար պատմական ու ցեղային ծագում մը փնտռել, հետեւաբար, եթէ նոյն իսկ այս շրջանի բնակչութիւնը ծագումով Հայ եղած ըլլայ, ո եւ է արժէք չի ներկայացներ: Մինչդեռ մէջտեղ է այսօրուան կացութիւնը: Ըստ Վրացի փրոֆէսէօրներուն բնաւ ծիծաղելի չըլլար գերեզմանաքարերու նայելով Վրացի ցեղին կապել ծագումը այդ շրջանին բնակչութեան որ այսօր ամէն տեսակէտով թուրք է: Մինչդեռ նման խորհելակերպ մը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ «պատմական ճշմարտութեան խեղաթիւրում մը»:

«Պատմական խնդիրներ» հանդէսը Փրոֆ. Ճանաշիայի Թօքարսքիի տուած պատասխանը հրատարակելով կը հաղորդէ որ «խնդրոյն կարեւորութեան բերումով» այս մասին բուռն վիճաբանութիւն մը ծայր տուած է գիտնականներուն միջեւ :

Այժմ չենք գիտեր որ ինչ արդիւնքի յանգած է Վրացի եւ Հայ փրոֆէսէօրներուն միջեւ ծայր տըւած վիճաբանութիւնը: Միայն սա գիտենք որ, քանի որ Հայերը կը ջանան փաստել որ այս վայրերը Վրացիներուն չեն պատկանիր, մինչդեռ Վրացիներն ալ հակառակը կը պնդեն, այս կէտին շուրջ երկու կողմին ալ կ'ուզենք իրաւունք տալ: Արդարեւ այս վայրերը ոչ Վրացիներուն, ոչ ալ Հայերուն կը պատկանին: Այս վայրերը միայն Թուրքերուն կը պատկանին :

Միջազգային Ներկան

Երկու տարիէն աւելի է պատերազմը դադրեցաւ ճակատներուն վրայ, բայց խաղաղութիւնը դեռ չեկաւ: Խաղաղ կացութենէն՝ զալիք ալ չունի: Երկարատեւ ու ահաւոր պատերազմէն ժողովուրդները դուրս եկան ուժասպառ: Ծանր է դրութիւնը, ինչպէս պատերազմիկ՝ նոյնպէս ոչ պատերազմիկ պետութեանց ժողովուրդներու : Ազգերու ծաղիկ երիտասարդութիւնը ռազմադաշտին վրայ եւ թէկուզ քաղաքներուն մէջ փըշրուեր էին միլիոններով: Աւեր, թշուառութիւն ու սով կոխեր էին մեր անտիրական մոլորակի վըլին: Պատկերը աւելի քան զարհուրելի էր: Ինչպէս պարտուող նմանապէս շահող կողմերը հաւասարապէս կը դատապարտէին աւերիչ պատերազմը: Մարդկութիւնը պէտք ունէր իր վէրքերն ամոքելու, կազդուրուելու եւ խաղաղութեամբ ապրելու: Գրչի եւ մտքի տիտանները կատարուածէն սարսափահար՝ կը բողոքէին ընդդէմ պատերազմներու եւ կ'աղաղակէին որ պատերազմը յաւէտ ջնջուի աշխարհի երեսէն: Այդ նպատակին էր նուիրուած Սան Ֆրանչիսքոյի ժողովը, որ իբր թէ հոն ներկայացնող 55 ազգերու ներկայացուցիչները իբրեւ համաշխարհային ընդհանուր մարմին նոր ճակատագիր պիտի տնօրինէր աշխարհի: Այս ժողովը իր վրայ հրաւիրեց փոքր ու մեծ ազգերու եւ այսպէս կոչուած անազատ փոքրամասնութիւններու բոլոր ուշադրութիւնը, որկէ ծնունդ պիտի առնէր աշխարհի խաղաղութեան արշալոյսը: Այս համագումարը իբրեւ նախնական ժողով զբաղեցաւ միմիայն կազմակերպչական աշխատանքներով եւ սկզբունքային կանոնագիր – ծրագրի մշակութեամբ, որուն գործադրութիւնը թողուց յաջորդական համագումարներու, որոնք տարին անգամ մը պիտի գումարուէին անպայման: Այդ էր արդեօք մեծերու կամքը: Ժողովուրդներու խաղաղասիրական շարժումներուն եւ պահանջներուն առաջքն առնելու պատրանք մըն էր արդեօք, մինչեւ ուրիշ պատերազմի մը պատրաստութեան համար ընտիր ճանբու եւ ժողովներու դիմակին տակ: Ատիկա կը պարզէ մօտաւոր ապագան :

Սան Ֆրանչիսքոյէն յետոյ Ազգերու համագումարն ունեցաւ իր երկու ժողովները : Յանձնախումբերն ալ իրենցը: Ապահովութեան խորհուրդը իրեն հասած խնդիրներուն չկրցաւ կանոնաւոր լուծումներ տալ: Ամէն անգամ որ որոշումներ կը տրուէին մեծերէն մէկուն կամ միւսին հայեցողութենէն տարբեր, վեթօն իր «փառայեղ» ծանրութեամբ կը ճնշէր անոնց վրայ : Ան ստացած է երեւոյթը առեւտրական կազմակերպութեան մը ուր ընդհանուր սկզբունքները եւ աշխարհի մնացորդ մասը հաշուի չեն առնուիր: Ամէն երկրի ներկայացուցիչ իր երկրի քաղաքական շահերէն զատ ուրիշ նպատակ չունի: Առանձնապէս Մեծերը հոն առաջ կը տանին իրենց տիրապետելու ձգտումներն ու շահերը: Ատլանտեան Չարթըրի, եւ Գառթա Մակնայի սքանչելի սկզբունքները թուղթի վրայ էին եւ թուղթի վրայ մնացին, իսկ աշխարհի խաղաղութիւնը հոն մնաց ուր որ էր արդէն: Վստահաւոր հրդեհումները կըրնան յառաջ գալ եթէ առաջքը չառնուի ... Այս ըլլալու է պատճառը որ Ազգերու ժողովով քիչեր կը զբաղին հիմա: Յուսախաբ եղած են եւ անկէ կ'ակնկալեն նոր պատերազմի մը կայծկլտումը քան թէ աշխարհի խաղաղութեան հաստատումը: Ասիկա կը հաստատէ թէ Ազգերու ժողովը իր առաքելութեան բարձունքին վրայ չէ, ձախողած կամ թերացած է: Երկրի վրայ հիմա աւելի մեծ է չփոթը քան պատերազմի վախճանի անմիջական օրերուն: Իրաւունքի եւ արդարութեան կարօտ բոլոր խնդիրները, առ հասարակ կամ անթեղուած են առ այժմ կամ բոլորովին խաչուած, փոքր կամ անազատ ժողովուրդներու վզին շուրջ անցուած շղթաներն աւելի պինդ կը սեղմուին եւ ձիթենիի ճիւղերու փոխարէն ենթակայ կ'ըլլան սպանիչ փշալարի :

Ձուկն է հոտեր գլխէն :

Եւրոպան կը լողայ թշուառութեան մէջ ու կը տուայտի իր կոտտացող վէրքերով: Պարտուած ազգերն իրենց կարգին անհամբերութեան նշաններ կը ցուցադրեն իրենց պարտադրուած սովին ու թշուառութեան, խաղաղութեան չգոյութեան հետեւանքով: Զանազան երկիրներու մէջ արիւնը կը շարունակէ հոսիլ եղբայրասպան կռիւներով : Պաղեստինի կացութեան վրայ մարդիկ կը նային նոր պատերազմի մը սկզբնական կայծերուն: Անհատական, հաւաքական եւ ընկերային ապահո –

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ՈՒՐԻՇՆԵՐԸ

Վերջերս Փարիզի մէջ լոյս տեսաւ նոր շաբաթաթերթ մը, «Նոր Աշխարհ» որ, պատասխանելով այն ընտաշխարհիկ մտքին թէ «Հայութիւնը փըրկուեցաւ շնորհիւ միայն սովետական ռէժիմին», թէ «բարեկամ մնալու համար Սովետական Հայաստանին, պէտք է որ առաջ ճշդեն իրենց դիրքը միանալով «յառաջդիմականներին», խորհրդածութեան առարկայ կը դարձնէ հետեւեալ «յառաջդիմական» հատուածը —

«Միակ հայ քաղաքական միտքը, կ'ըսէ քաղածածուկը, որին պարտական ենք այս օրուայ Սովետ. Հայաստանի գոյութիւնը, ԱՅԴ ԵՒ ԱՅՆՏԵՂ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸՆ է, որուն մէջ չեն ձուլուած հայ կուսակցութիւններէն ոչ մէկը: Բայց որովհետեւ պապականութենէն դուրս ուրիշ փրկութիւն չկայ, ուստի մեր այն գաղութահայ հայրենակիցները, որոնք Սովետ Հայաստանի բարեկամ լինելով հանդերձ դուրս են մնացել նրա կողքին կանգնած յառաջադէմ կազմակերպութիւններից, պարզ թիւրիմացութեան մէջ են եւ պէտք է որ առաջ իրենց դիրքը ճշդեն դէպի այս կամ դէպի այն կողմը դառնալով:

Իրենց ներկայ վիճակով սրանք նման են այն կովին, որը մէկ բերան տիրոջ արտն է արածում, մէկ բերան՝ դրացինի եւ միեւնոյն ժամանակ մէկ աքացի աջ է տալիս եւ մէկ աքացի ձախ. սրան ասում են մտային ամլութիւն, երբ մարդն է այդ ընողը»:

Խմբագրին գաղափարները պարզ եւ յստակ են: Ան կը ճանչնայ միայն երկու կուսակցութիւն, մին սովետական Հայաստանի կուսակցութիւնը եւ միւսը Դաշնակցութիւնը: Ասոնցմէ դուրս մնացողները ամուլ մտքեր են: Ակնարկութիւնը ուղղուած է «Նոր Աշխարհ»ի եւ անոր շուրջ հաւաքուող այն ստուարաթիւ հայութեան, որոնք ոչ համայնավարներ են եւ ոչ ալ Դաշնակցականներ, այլ ունին ըմբռնելու եւ դատելու իրենց սեփական ուղղութիւնը: Այս տեսակ դիրքաւորում մը մտաւոր ամլութիւն կը նկատէ Պ. խմբագիրը:

Նախ ըսենք որ մեր երեսին նետուած վիրաւորանքը այնքան ալ ծանր չգտանք: Եթէ իրօք մեր միտքը ամուլ է, ատիկա ոեւէ վնաս չի տար հայ հասարակութեան, որովհետեւ ամուլ մտքերը ոչ օգուտ ունին եւ ոչ ալ վնաս:

Որպէս պիտի վիրաւորուէինք սակայն եթէ մեզի լարախաղաց ըսէին, եթէ մեզ ամբաստանէին որ մենք կը գրենք բան մը որուն չենք հաւատար: Մենք պիտի կարմրէինք, օրինակի համար եթէ օր մը մէկը մեր երեսին պոռար եւ ըսէր.

— Պարոն, դուք օրն ի բուն ներգաղթ կը քարոզէք, Հայաստանը դրախտ կը ներկայացնէք, բայց չէ՞ որ դուք արտասահմանէն Հայաստան գացիք կարծելով որ Հայաստանը Պրոլետարիատի աւազանն է ուր մտնողները կը մաքրուին իրենց բոլոր բորոտութիւններէն: Մնացիք հոն մէկ երկու տարի, գործեցիք եւ աշխատեցաք եւ սակայն հակառակ անոր՝ որ շատ կը ճանչնայիք արտասահմանը իր բոլոր չարիքներով, ամէն տեսակ օրինաւոր ու ապօրինի միջոցներու դիմեցիք անցագիր մը ձեռք բերելու եւ ինքզինքնիդ կրկին արտասահման նետելու համար, յանձն առնելով նոյնիսկ արտասահմանի մէջ փերեզակութիւն կամ նպարավաճառութիւն ընելը:

Մինչդեռ կը պարծենաք որ մտաւորական էք, համալսարանական էք եւ ձեր իսկական տեղը Հայաստանն էր ուր միայն պիտի կրնայիք արժեցնել ձեր տաղանդը:

Մենք պիտի չառարկէինք՝ երբ մէկը դէմ կանգնէր եւ ըսէր.

— Պարոն, դուք կը նմանիք այն կղերականին, որ կ'ըսէ, հետեւեցէք իմ խօսքերուս, բայց երբեք իմ գործերուս:

Բայց անցնինք այս բոլորին վրայէն որոնք ուղղակի կապ չունին յարուցուած հարցերուն հետ: Մենք գրեցինք ասոնք հասարակական գործիչը միայն ճանչցնելու համար եւ ուրիշ ոչինչ»:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ Ապահով. Խորհուրդին առաջարկեցին Իտալիան եւ Անդրյորդանանեան պետութիւնը ընդունիլ ՄԱԿի անդամ:

վութիւնները մնացին Ազգերու Ժողովի «սկզբունքային» յօդուածներուն մէջ ծալլուած: Աշխարհի այսօրուան Մեծերը կեցած են դէմ դիմաց փոխանակ իբրեւ երէկի զինակիցներ կողք կողքի ըլլալու: Շատ բնականօրէն Հայերու յոյսերը թռան օդը: Մեր Դատը թաղուած մնաց ներկայիս:

Վտանգաւոր անակնկալներով յղի է աշխարհը: Խաղաղութի՞ւն թէ տեւեկական պատերազմ...

Քուպա

Ս. Գ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՆԴԷՍ – ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կարտանի Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն կազմակերպած էր հանդէս մը, իր տան վերաբացման առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 21ի կիրակին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Գեղունի տան մէջ, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան: Եկած էին շըրջաններէն էքս, Միլ, եւայլն:

Հ. Յ. Դ. Պիվէռի տունը որ շինած էին մեր երէց ընկերները 1926ին, հաւաքական աշխատանքով, իբրպէս Դաշնակցական տուն է, եւ յետ այսու պիտի կոչուի, իր նահատակին Գեղունիի անունով: Զուտ Դաշնակցական կոչեցի տունը, որովհետեւ անոր հողն ալ նուիրուած էր ողբացեալ ընկ. Կարապետ Աբրահամեանէ (Զալի) որուն արժանաւոր ժառանգորդը եղաւ ողբացեալ ընկերոջ կինը, գնահատութեան եւ երախտագիտութեան արժանի իր կեցուածքով:

Այս տունը որ 20 տարի շարունակ եղած է Կարտանահայութեան ազդ. տունը, Պիվէռի եւ Կարտանի ճակատականները բռնի գրաւեցին զայն, մինչեւ որ էքսի դատարանը ապօրինի տէրերը դուրս վռնտեց:

Ահա այդ պատմական տան վերաբացման հանդէսն էր որ կատարուեցաւ Նիկոլ Դումանի ենթակոմիտէին կնքահայրութեամբ: Բեմին աջ կողմը գծուած էր եռագոյնը, «կեցցէ միացեալ, ազատ եւ անկախ Հայաստանը» վերտառութեամբ, միւս կողմը գծուած էր գեղեցիկ կերպով մեր զինանշանը Հ. Յ. Դ. մակագրութեամբ:

Բացումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ, «Մարսէյեզով» եւ «Մշակ բանուոր»ով, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս:

Օրուան նախագահը ընկեր Հ. Աւետիսեան բացատրելով, Հ. Յ. Դ. ակումբներու եւ տուներու կատարած դերը՝ ի մասնաւորի Պիվէռի այս համեստ շէնքը, յայտարարեց. «տեղական կազմը այս տունը կը նուիրէ ողբացեալ նահատակ ընկեր Լեւոն Գեղունիին, յաւերժացնելու համար անոր յիշատակը, որ այնքան վատ ձեւով մը սպաննուեցաւ Հայու գնդակով:

Բոլոր վախկոտները ու կեղծաւորները իրենց լուռ մեղսակցութեամբ վաւերացուցին այս ոճիրները:

Ընկերը հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեանի լռութեամբ յարգել Գեղունիին եւ բոլոր անոր նման ինկող հայ նորագոյն զոհերու յիշատակը:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ յաջող կերպով արտասանեցին, երգեցին Նոր Սերունդէն, Օր. Զարուհի Մանկոյեան, Զաւէն Գինոսեան, շատ յաջող էին մասնաւորապէս արտասանութիւնները, Պ. Առաքել Առաքելեանի (Զարկ. Կովկասը), եւ ընկեր Ստեփան Գինոսեանի (նըւիրուած Նիկոլ Դումանի յիշատակին): Նոր Սերունդէն Անդրանիկ Մաթոյեան նուագեց ջութակի վրայ գեղեցիկ կտորներ որ արժանացան բուռն ծափերու:

Ապա խօսք առաւ օրուան բանախօս ընկեր Ասատուր Քէօսէեան: Նիւթն էր «Հայ ազատագրական պայքարը»:

«Մենք բոլոր պատմական փաստերն ու տըւեալները կ'ուզենք մեր ժողովուրդին սեփականութիւնը դարձնել եւ ապացուցանել որ ցարերու եւ բոլշեւիկներու քաղաքականութիւնը մեր դատին վերաբերմամբ, եղած է բացասական, երկու ռէժիմներն ալ ուզած ու ձգտած են տիրանալ մեր հայրենիքին, առանց իր տիրոջը, Հայերու կամքին: Եւ մենք ոչ մէկուն հակառակ ենք եւ ոչ ալ միւսին կողմնակից, մենք հայրենասէրներ ենք միայն, եւ ախոյեանը Հայ Դատին: Չպիտի թոյլ տանք ոչ մէկուն վաճառքի հանել զայն»:

Ապա խօսք տրուեցաւ S.F.I.O.ի ներկայացուցիչ ընկեր Roger Lerdaին, որ հաղորդեց ողջոյնները մեր բարեկամ Կարտանի քաղաքապետ եւ նահանգային խորհրդական Victor Savineի: Գնահատելով ձեռնարկը, դատապարտեց բռնատիրական ոգին, եւ իրենց անդրդուելի որոշումը պատուար կանգնելու բոլոր բռնատիրութեանց դէմ: Նկարագրեց միջազգային անել կացութիւնը հզօրներու մրցակցութեան բերած վնասները մեր Դատին, եւ յոյս յայտնեց որ կրնայ լուծուիլ ան միջազգային – ընկերվարութեան յաղթանակով:

Նոր Սերունդի Անդրանիկ Թատերախումբը. բեմադրեց (Երեք քաջերը) զաւեշտը, շատ մեծ յաջողութեամբ, ղեկավարութեամբ ընկեր Ստեփան Գինոսեանի: Յաջող էին մասնաւորապէս հայր եւ որդի Առաքելեանները որ կուշտ ու կուռ խնդացուցին հանդիսականները:

Հանդէսի միջոցին աճուրդի դրուեցաւ նապաստակ մը եւ շիշ մը (շամփանեա), որմէ գոյացաւ 12.000 ֆրանք, որ պիտի յատկացուի տան նորոգութեան: Հանդէսը վերջացաւ ուշ ատեն, ժողովուրդի գոհ տրամադրութեան տակ:

Հ. Վերածին

ՎԱՆԱՑ ԱԼՈՒՐ ԳԻՒՂԻ ԶԱՏԻԿԸ

Օտար երկինքի տակ, մեզի Վանեցիներուս համար, Զատիկը հասարակ օր մըն է: Ոչ եկեղեցին, ոչ ալ փառաւոր քառաձայնը կը յիշեցնեն մեր երկրի Զատիկները:

Ալուր գիւղ, որ ունէր 400 տուն, շրջապատուած էր ընդարձակ այգիներով: Դպրոցը, բացուած էր ազգասէր եւ յեղափոխական Պ. Ց. Թորիկեանի կողմէ օժանդակութեամբ գաղափարակից ընկերներու, որոնք ձրիօրէն կը դասաւանդէին 200 աշակերտներու:

Ծաղկազարդէն մէկ օր առաջ, մեր ուսուցիչը կը տանէր մեզ Կարմիր Վանք, որ շրջապատուած էր ուռեններով: Ձեռքերնիս ուռենիներով, կը վերադառնայինք: Ամբողջ գիւղը ոտքի էր մեզ դիմաւորելու, երբ մենք Ովսաննա երգելով կը հասնէինք գիւղ: Ծաղկազարդի կիրակին կը բաժնէին այդ կանանչ ճիւղերը, իբր ձիթենիի ճիւղ: Իսկ դպրոցականներս այդ ճիւղերը կը տանէինք բարեկամներու տուներ փոխարէն Զատկի հաւկիթ հաւաքելու «Կարկաճա» ըսելով:

Լացի Հինգշաբթի գիշերը ժամը 3ին, ժամկոչին հետ դուռները զարնելով կ'երգէինք «Եկայք ի Սուրբ եկեղեցի»: Ժողովուրդը քունէն արթըննալով խումբ խումբ եկեղեցի կը դիմէր:

Զատիկի առաւօտուն գիշերուան ժամը մէկին, նոր հարսները եւ աղջիկներն ալ եկեղեցի կուգային (անոնք տարուան մէջ միայն Զատկին եւ Ծնունդին հրաման ունէին եկեղեցի գալ):

Կը սկսէինք հակթախաղը: Կէս օրէն վերջ Ս. Նարեկայ վանքին ընդարձակ մարգագետին կ'երթար գիւղի ամբողջ ժողովուրդը եւ նուագով կը զուարճանար: Ցանկարծ կը լսուի խշշոցները եւ ծնծղաներու եւ դափերու քաղցր ձայնը:

Ժողովուրդը կը դիմէ դէպի Թափորը: Քահանաները զգեստաւորուած են բռնած Սուրբ Գէորգի նկարը ձեռքերնին, ուխտաւորներ ծունկի կուգան, կ'աղօթեն եւ քահանան կը սկսի «Ընկալ քաղցրութեամբ եւ որդի Աստուծոյ»:

Այսպէս էին մեր երկրի անուշ Զատիկները,

Պետրոս Օհանեան

ՅՈՒՆԱՐԷՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՄԸ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ.— Պուէնոս Այրէսի յունարէն «Բաթրիս» թերթը իր Փետրուարի մէկ թիւր նուիրած է Հայ ազգին ու Վարդանանց յիշատակին: Բացառիկ այս թիւը ամբողջովին պատկերազարդ է: Նկարներ կան Վարդան Մամիկոնեանէն, Տիգրան Մեծէն, Հայ կաթողիկոսներէն, Պատրիարքներէն եւն.: Յունարէն այս թերթին իր աջակցութիւնը բերած է պատմաբան Պ. Նուպար Մագսուտեան, Եկեղեցական եւ պատմական նիւթերով: Նիւթական ծախսը ստանձնած է Արժանթինաբնակ Տ. Սանալեան:

Այս թերթէն հրատարակուած են հազարաւոր թիւեր, որոնք ձրիաբար տրամադրելի են: Փափաքողները կրնան դիմել խմբագրութեան հասցէին, Ath. Vairakliodes, Avda. Canning 1329, Buenos Aires (Argentine):

ՄԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ:— Վահան Պետրոսեան (17 տարեկան), որդին ընկեր Մելքոն Պետրոսեանի, որ կը հետեւի գեղարուեստից վարժարանին ճարտարարուեստի եւ կահագործութեան գծագրութեան ճիւղին, 350 աշակերտներու մէջ առաջնութիւն շահած է ստանալով Chambre de Commerce de Parisի արծաթեայ մետալը: Երիտասարդ Վահան Պետրոսեանի շինած բոլոր գործերը դպրոցին կողմէ կը պահուին թանգարանին համար:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ արգիլուեցաւ օտար ձայնասփիւռներ մտիկ ընել: Անսաստողները պիտի պատժուին, կարգ մը պարագաներու մէջ:

ՍԷՆԻ ԲՐԷՖԷՔԹԻՒՐԸ կը հրաւիրէ որ իրենց 1947ի տուրքերը մինչեւ 1 ապրիլ դեռ անվճար թողուցած հարկատուները դիմեն յայտնելու համար թէ՝ իրենց կամքէն անկախ պատճառներով միայն չեն կրցած կատարել իրենց վճարումները: Երբ այս պարագան ստուգուի, այդ հարկատուները զերծ պիտի կացուցուին յապաղման պատճառով իրենցմէ առնուելիք 10 առ հարիւր յաւելումէն:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին Նախարարութիւնը մերժած է անցագիր տալ Ուոլըսի կուսակցութեան պատկանող երեսփոխան Իզէքըրնի, որ կ'ուզէր Փարիզ գալ, ներկայ ըլլալու համար յոյն ապստամբ համայնավարներու կազմակերպած մէկ միթինկին:

ներում միջեւ: Հրացան պարպուեցաւ այն վին – ուորներում վրայ, որոնք փոխադարձաբար կրակ բացին ցուցարարներուն վրայ: Երեսուն հոգի մեռած կայ, 200 հոգի ալ վիրաւոր:

Բանակին պաշտպանութեան տակ, դահլիճը նիստ մը գումարեց, ուրկէ ետք, վարչապետ Նադրաշի փաշա օդանաւով Աղեքսանդրիա գնաց:

Մարշըլի ծրագիրը գործադրուիլ սկսաւ

Մարշըլի ծրագրին տրամադրութեանց համաձայն եւրոպական երկիրներու ղրկուելիք ապրանքները երէկուընէ իսկ ճամբայ ելած են դէպի Եւրոպա: Առաջին երկու շոգենաւերը՝ որոնք Իտալիոյ Լիվոռնօ նաւահանգիստը խարիսխ պիտի նետեն, ու բեռցուած են 9000 թոն ցորենով: Ուրիշ նաւեր ալ պիտի հասնին հետզհետէ:

Առաքումներէն ամէնէն առաջ պիտի օգտուին Անգլիա եւ Ֆրանսա: Ապրանքներու առաջին խումբը մէկ միլիառ տոլար արժէք կը ներկայացնէ, որուն կէսը ամբողջովին պիտի տրուի այս երկու երկիրներուն, երկրորդ կէսը՝ միւս երկիրներուն, հետեւեալ կարգով. Իտալիա, Հոլանտա, արեւմտեան Գերմանիա, Պելճիքա, Լիւքսէմպուրկ, Աւստրիա, Յունաստան, Տանըմարքա, Իրլանտա, Նորվեկիա, Շուէտ, Իսլանտա:

★ Ամերիկա հետեւեալ գլխաւոր պայմաններով է որ կ'ընէ իր օգնութիւնը Եւրոպայի.—

1.— Օգնութիւն ստացող երկիրները պէտք է որ աւելցնեն իրենց ճարտարարուեստական եւ երկրագործական արտադրութիւնները, որպէսզի օտարէն արտակարգ ուրիշ օգնութիւն այլեւս չուզեն, 2.— Հարկ է որ ասոնք, իւրաքանչիւրը իր երկրին մէջ, ելմտական մաքրագործում կատարէ, 3.— Իւրաքանչիւր երկիր պարտաւոր է միւս երկիրներուն հետ գործակցիլ, ապրանքներու փոխանակութիւնները աւելցնելու եւ մաքսային սակացոյցները զեղչելու համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐԺԱՊԵՏ ՇՈՒՄԱՆ ալ, ինչպէս տը Կոլ եւ Մորիս Թորէզ, կարեւոր ճառ մը պիտի խօսի ապրիլ 18ին Փուաթիէյի մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ այս պահուս տեղի ունեցող քաղաքապետական մասնակի ընտրութեանց արդիւնքը որոշ կերպով նպաստաւոր է պահպանողական կուսակցութեան, եւ խիստ աննպաստ՝ աշխատաւորական կուսակցութեան: Պահպանողականները մինչեւ հիմա շահած են 121 աթոռ, եւ կորսնցուցած՝ 13 աթոռ, իսկ աշխատաւորականներուն շահը եղած է 40 աթոռ միայն, եւ կորուստը՝ ինըսունըհինգ: Վերջնական արդիւնքները Զորեքշաբթի յայտնի պիտի ըլլան:

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Փոքր տ'Իթալիի Հ. Յ. Դ. Մ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի կողմէ, 18 Ապրիլ Կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Petit Ivryի Bains Douchesի ընդարձակ սրահին մէջ, Rue Jules Ferry: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մեներգ, արտասանութիւն եւայլն: Խօսք պիտի առնեն ծանօթ ընկերներ: Հայկական նուագախումբ, թառիստ Գարեգին եւ ընկեր Բենօ, հայկական եւ կովկասեան պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է: Հաղորդակցութեան միջոց՝ մեթրօ Porte de Choisy եւ 125 թիւ Օթոպիւս առնել եւ իջնել Jules Ferry:

ο ο ο

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը կը տօնէ Կապոյտ Խաչի Օրը 25 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Խրիմեան դպրոցը, նկատի ունենալ սոյն թուականը:

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Իսիի հայաշատ թաղին մէջ, Պուլըվարին վրայ ծախու է տուն մը 7 սենեակով: Փափաքողները կրնան անձամբ ներկայանալ տիրոջ: Աճապարեցէք քանի ժամանակ չէ տրուած: Ունի ջուր, կազ եւ ելեկտրականութիւն, օթօպիւսը կ'անցնի տունին առջեւէն: Gare d'Issyէն 100 մեթր հեռաւորութիւն ունի եւ մեթրոյէն 200 մեթր: Դիմել ամէն օր 15 Bld. Rodin à Issy les Moulineaux եւ կամ հեռախօսել մանրամասնութեանց համար՝ Mic. 37.03:

ԴԵՐՁԱԿԻ ԱՇԱԿԵՐՏ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Որ քիչ շատ վարժութիւն ունենայ ձեռքիկարերու: Դիմել Աւամպիւրեմեանի, 10 rue Beau Sergent, Issy les Moulineaux:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան:

11 ԱՊՐԻԼԻՆ

Սալ Ժէօկրաֆի, կիր. իրիկուն ժամը 8.30ին:
Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Կը խօսին՝ Ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի կոմիտէներու կողմէ:
ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Ֆր. Կ. Խաչի կողմէ:
Ընկեր Ժ. ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ: Սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի (արտասանութիւն) եւ ՄԱՏԼԷՆ ԱՃԷՄԵԱՆի (երգ):
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

×

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ.— 11 Ապրիլ, Կիրակի
Պոմոնի նորակառոյց սրահին մէջ.
նախաձեռնութեամբ Ֆ. Հ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնաճիւղին: Առաւօտեան պատարագ եւ հոգեհանգիստ, եկեղեցիին մէջ:

⁂

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Մուրատ խումբին կողմէ, 11 Ապրիլ Կիրակի օր:

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Հ. Ա. Միութեան եւ մասնակցութեամբ գաղութիս բոլոր կազմակերպութիւններուն, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին Saint Ennemondի սրահին մէջ կը տօնուի Ապրիլեան Եղեռնի համազգային սգատօնը: Կը խօսի ՀԱՅՐ Կ. ՏԷՐՄՕԵԱՆ:

Յաջորդ առաւօտ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ, մէկ միլիոն զոհերու յիշատակին:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, եւ մասնակցութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին, Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Նախկին Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Համասեբաստիոյ եւ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեանց: Տեղի կ'ունենայ 17 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:
Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

THEATRE DE LA CAITÉ LYRIQUEի ՄԷՋ

9 Ապրիլ, ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30էն 23.45:
Մէկ անգամուան համար կը ներկայացուի՝

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան, պատրաստուած մեծ խնամքով եւ բոլորովին նոր երաժշտութեամբ:

Բեմադրութիւն՝ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ, պարերու վարիչ՝ Տիկին Լ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, դիմայարդար՝ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ: Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եւ «Նոր Սերունդ»ի երիտասարդ ուժերու:
ՄԱՆՈՒԿ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ եւ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆԻ:

Բեմի վրայ 60 հոգի: Պար՝ Օրիորդներ ՌԷԺԻՆԱ եւ ԼԻԼԻԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆՆԵՐ, Ա. մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն եւ Opéra Comiqueէն:

Մասնակցութեամբ ԹԱՐԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆԻ:
Gaité Lyriqueի 40 հոգինոց նուագախումբը, երաժշտութիւն եւ ղեկավարութիւն Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ: Գիները.— 300, 150, 120, 100, 80, 50:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Métro Arts et Métiers, St. Denis, Réaumur:

Տոմսերը կը ծախուին Գրատուն Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Odéon, Հ. Բալուեան 43 rue Richer, Պարսամեան 46 rue Richer - Montmartre, Նոր Սերունդի Փարիզի եւ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերուն մօտ, Փարիզ, Շավիլ, Իսի լէ Մուլինօ, Պանեօ, Անիէռ, Ալֆորվիլ:

THEATRE D'IENAի ՄԷՋ

10 Ave. d'Iéna: Métro Iéna եւ Trocadéro

Ապրիլ 12ին, երկուշաբթի իրիկուն թատերական բացառիկ ներկայացում:
«ԿԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»ը կը կազմակերպեն (ԵԱՄԻԼԷՆ ՄԱՅՐԻՆԵՐԻ ՏԱԿ)

«YAMILÉ SOUS LES CÈDRES»

Հինգ արար վաղամեռիկ դերասանուհիին կողմէ թատերգութեան վերածուած եւ հայացուած, Ֆրանս. Ակադեմական Պ. Հանրի Պորտոյի որ այդ օրը ներկայ պիտի ըլլայ եւ խօսք առնէ.

Կը մասնակցի Փարիզահայ ծանօթ դերասաններէ բաղկացած փայլուն ամբողջութիւն մը:

Օր. ՄԱՌԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆ
Պ. ԳԷՈՐԳ ԳԱՐԱՆՖԻԼԵԱՆ

948 Ապրիլ 4 Նշանուած Փարիզ

ԻՍԻԻ ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Մեր ցրուիչին հիւանդութեան պատճառով, յաջորդ թիւէն սկսեալ 15 օր «Յառաջ»ը փնտռեցէք Rue de la Défense, CAFÉ SPORTէն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 8.30ին, սովորական տեղը: Ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը այս չորեքշաբթի, ընկեր Վարուժան Խուպիկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. ՊՕՅԱՃԵԱՆ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Նոր տարեշրջանի վարչութեան ընտրութիւն:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէի արտակարգ ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր Մարզպետ եւ Հայր Աբրահամ խումբերը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ընկեր Մ. Նաճարեանի բնակարանին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի եւ շրջանի բոլոր ընկերները կը հրաւիրուին ընկերական ընդհ. ժողովի այս կիրակի, ժամը 4ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԹԵՆՈՐ ԿԻՐԱԿ ՍԱԳԶԼԵԱՆԻ

Բ. ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՍԱԼ ԿԱՎՕ, 11 ԱՊՐԻԼ 1948, ԿԻՐ. ԺԱՄԸ 17ԻՆ

Ընդհանուր փափաքին համաձայն կը տրուի այս երգահանդէսը, բոլորովին նոր յայտագրով:

Յայտագրին մէջ բացի եւրոպական դասական կտորներէ կան Ռոմանոս Մելիքեանէ, Գ. Ղազարեանէ, Ճերահեանէ, Կարօ Զաքարեանէ, Ա. Տէր Ղեւոնդեանէ, Սպենդիարեանէ, եւն. բոլորովին առաջին ունկնդրութիւն գեղեցիկ երգերու, որս երգիչը ստացած է, Հայաստանի տաղանդաւոր երգահաններէն:

Տոմսերը կը գտնուին Պ. Պ. Գէորգ Փարմաքի՝ 47 rue Blanche (Tri. 39-09), Գ. Պագրճեանի, 35 rue de Trévise ((Pro. 07-25), Ս. Թէրզեանի 3 rue Poissonière (Cen. 93-75), Մ. Ոսկերիչեանի 62 rue Beaubourg (Arc. 77-90), Օ. Պօյաճեանի 83 rue d'Aboukir (Cen. 48-69), Դպրոցասիրաց տնօրէնութեան, հայ գրավաճառներուն եւ Յառաջի մօտ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Երռ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 8 AVRIL 1948 Հինգշաբթի 8 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5311–Նոր շրջան թիւ 920 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՊԷՍԶԻ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԻՆ

Երկու տարուան մէջ միայն 86.000 հայրենակիցներ մարդասիրաբա՛ր հայրենիք վերադարձնող Երեւանի «անկախ» կառավարութիւնը, բնականաբար, նիւթական ոչ մէկ հնարաւորութիւն ունի կազմակերպելու համար զանգուածային ներգաղթը որուն մասին կը ճառեն արտասահմանի իր գոյնզգոյն առաքեալները :

Ժամավաճառութիւն է — եւ թեթեւսօլիկութիւն — երբ մարդիկ կը հաւատեն թէ «մօտ ապագային» չորս հարիւր հազար Հայեր Հայաստան պիտի վերադառնան :

Հետեւաբար, օրուան այս ժամուն, ակադեմական բնոյթ ունի զանգուածային ներգաղթի շուրջ ստեղծուած բանավէճը :

Եթէ փորձուեցանք մեր տեսակէտը յայտնել այդ հսկայ ծրագրին մասին, մեր արդարացումը այն է որ անհրաժեշտ նկատեցինք ներգաղթի հարցը քննել իր բոլոր երեսներով :

Մենք լուսինին մէջ չէ որ կ՚ապրինք, ուրիշներուն պէս, եւ հայկական խնդիրներուն կը մօտենանք տրամաբանութեամբ եւ գործնական դատողութեամբ :

Ստիպուած ենք տասն անգամ կրկնել ամէնէն մատչելի բանաձեւերն ալ, քանի որ մեր դիմացը կայ կարճամիտ ու նենգամիտ ամբոխավարներու համբանք մը — ոչ փչես, փուլ կուգայ —, համբանք մը որ վճռած է անպայման խեղաթիւրել մեր յայտարարութիւնները՝ աչքը մտնելու համար Մոսկուայի վարիչներուն :

Ուրեմն, աւելորդ կրկնութիւն մը եւս — զանգուածային ներգաղթին զուգընթաց — կամ անկէ առաջ — պէտք է ընդարձակուին ներկայ հայրենիքին սահմանները՝ սրբագրութիւնը ջնջելով ներսէն :

Հայաստանի պէտք է վերադարձուին Ղարաբաղը (4161 քառ. քիլ.), Գանձակը (5500 քառ. քիլ.), Ախալքալաքը (2500 քառ. քիլ.), Նախիջեւանը (5355 քառ. քիլ.), այսինքն, ընդամէնը 17-500 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն մը որուն վրայ կ՚ապրին մօտաւորապէս , 300.000 հայրենակիցներ :

Աւելին :

Խորհրդային Միութեան տասնըվեցերորդ — եւ խորթ — հանրապետութեան ժողովուրդը եւ անոր արտասահմանի մնացորդացը, իրաւունք ունին սպասելու որ Մոսկուան բարեհաճի, վերջապէս, հետաքրքրուիլ արեւմտեան Հայաստանի մեր պատմական հողերուն ճակատագրով, եթէ իսկապէս իր սրտին մօտ է հայ ժողովուրդին բարիքը :

Եթէ, այդ տեսակէտէն, չափով մը յոռետես ենք, պատճառը այն է որ Մոսկուայի վարիչները սահմանային սրբագրութիւններ կը կատարեն ուրիշ վայրերու մէջ — Պեսարապիա, Ռումէնիա, Ուկրանիա, Կարելիա — բայց երբեք չեն հետաքրքրուիր մեր հողային պահանջներով :

— Ութսուկէս միլիոն քառակուսի մղոն հող ունիք, չի՞ բաւեր, դիտել կուտայ Լոնտոնի խորհրդային դեսպանատան պատասխանատու ներկայացուցիչը :

Մենք, սիրով պիտի հրաժարէինք այդ «ութսուկէս միլիոն»էն եթէ մեզի վերադարձնէին մեր սեփական Վանն ու Բաղէշը, Կարինն ու Կարսը եւ մնացեալը :

Զանգուածային ներգաղթ եւ հայկական դատ անբաժանելի խնդիրներ են մեզի համար :

Առաջինը իրագործելու համար, նախ պէտք է արդարօրէն լուծել երկրորդը:

Առաջինը ձեռնտու չէ ներկայ պայմաններուն մէջ, որքան ատեն որ օդէն կախուած է երկրորդը:

Քնարեր հէքեաթներ, ստայօդ հաւաստիքներ կամ էջմիածնական բարեմաղթութիւններ եւ յուշագիրներ բաւական չեն գոհացնելու համար ժողովուրդ մը որ երկու աշխարհասասան պատերազմներու ընթացքին հերոսաբար կռուեցաւ Ռուս ժողովուրդին եւ իր Դաշնակիցներուն կողքին՝ յանուն Արդարութեան եւ Ազատութեան :

Դաշնակցութիւնը, առայժմ, համակիր չէ զանգուածային ներգաղթին որովհետեւ ան չի հաւատար որ ներկայ Հայաստանի սահմաններուն մէջ կարելի է տեղաւորել արտասահմանի հայութիւնը՝ ամբողջութեամբ: Կամ նոյնիսկ անոր կէսը :

Երկու Հայեր արկածի զոհ

Հալէպէն կը գրեն մեզի. — Ինքնաշարժի ծանր արկած մը պատահեցաւ Մարտ 27ին (աւագ շաբաթ), Պէյրութ – Հալէպ ճամբուն վրայ, Համայէն 3—4 քիլոմեթր անդին: Աւազ բեռցած բեռնակառք մը երբ սըրընթաց կ՚երթար դէպի Հոմս, կը հանդիպի սըրընթաց հանրակառքի մը, ջարդուփշուր ընելով անոր մէկ մասը: Տեղն ու տեղը կը մեռնին ընկեր Յարութիւն Պէրպէրեան, Օր. Աննա Միքայէլեան (որ Հալէպ կ՚երթար իր ծնողքը տեսնելու) եւ Արաբ մը: Կը վիրաւորուին տասնեակ մը ճամբորդներ, որոնց չորսը Հայեր են,— Լուսիա Յակոբեան, Յակոբ Գասպարճեան, Յովհաննէս Սիւքիւթեան, Ֆիլիփ Անդրոսեան: Երկու ինքնաշարժներուն վարիչներն ալ ձերբակալուած են :

Զոհերէն ընկեր Յարութիւն Պէրպէրեան, 23 տարեկան, յաղթանդամ երիտասարդ մըն էր , հօրմէ որբ, բազմաչարչար մօրը մէկ հատիկ զաւակը: Վերջերս մտած էր Պէյրութի ելեկտրական ընկերութեան մէջ, իբրեւ մասնագէտ, եւ աստիճանի բարձրացում ունեցած՝ կարճ ժամանակի մէջ: Համեստ եւ անձնուէր, բոլոր ընկերներուն համակրանքը շահած էր: Գործօն անդամ էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Զատկի Բ. օրը: Ծաղկեպսակներ ղրկած էին բոլոր շըրջաններու կոմիտէները եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը: Գերեզմանատան մէջ դամբանական մը խօսեցաւ ընկեր Արամ Սահակեան :

Ճորճ Մարտիկեան պաշտօնով կը գտնուի

Ուրախութեամբ կը լսենք որ ամերիկեան բանակի վեցերորդ զօրաբաժնի հրամանատար զօրավար Մարք Քլարք, մարտ 9ին, տասնըչորս բարձրաստիճան զինուորականներու ներկայութեան, Պ. Ճորճ Մարտիկեանի յանձնած է՝ պատերազմական նախարարին ստորագրութեամբ վկայագիր մը որուն մէջ մեծապէս կը գնահատուի Պ. Մարտիկեանի մատուցած ծառայութիւնը Գերմանիոյ ամերիկեան բանակին:

Ինչպէս ծանօթ է, Պ. Մարտիկեան, անցեալ տարի, ամերիկեան կառավարութեան յանձնարարութեամբ, Գերմանիա գնաց՝ կանոնաւորելու համար բանակին սննդեղէններու հայթայթումն ու սպասարկութիւնը :

Պատերազմական նախարարութիւնը կը հաւաստէ որ Պ. Մարտիկեանի թելադրութիւնները շատ օգտակար եղած են եւ կարելի եղած է իր նուազագոյնին իջեցնել ուտեստեղէններու վատնումը :

★ Պ. Մարտիկեան , այս շաբթու Եւրոպա եկաւ, դարձեալ ամերիկեան կառավարութեան յանձնարարութեամբ: Պիտի զբաղի Գերմանիոյ մեր 3500 տարագիր հայրենակիցներու տեղաւորման գործով: Նոյն պաշտօնով Եւրոպա եկած է նաեւ զօրավար Շէքէրճեան :

ՍԹԻՈՒՏԸՊԷՅՔԸՐ ինքնաշարժ կառքերու ընկերութեան նախագահ Փոլ Հօֆման Եւրոպայի Վերակառուցման ծրագրին վարիչ նշանակուած է Թրումընի կողմէ: Կը յուսացուի որ այս անուանումը շուտով վաւերացուի Ծերակոյտին կողմէ:

ՀԱՆՈՅԻԷՆ Հայֆոնկ երկարող շոգեկառքի գծին վրայ գտնուեցան երեք պայթուցիկ գործիքներ, որոնց մէկը 210 միլիմեթր տրամագիծով ռումբ մը: Ասոնք դրուած էին գծին վրայ, օդը հանելու համար այն շոգեկառքը՝ որուն մէջ կը գտնուէր բարձր քոմիսէր Պոլաէր :

Համակիր չէ նաեւ անոր համար որ զանգուածային ներգաղթի «տեսիլք»ը դիւային պատրուակ մըն է Մոսկուայի ձեռքը՝ քայքայելու համար աղատ հարենիքներու մէջ հաստատուած գաղութները :

Ասիկա չի նշանակեր որ մենք դէմ ենք քանապահով շրջաններու հայրենակիցներուն վերադարձին : Ժ.

Ռուսեւֆինլանտական դաշինքը ստորագրուած

Խորհրդ. Միութեան եւ Ֆինլանտայի միջեւ տեղի ունեցող բանակցութիւնները վերջ գտան : Երկու երկիրներու միջեւ ստորագրուեցաւ բարեկամութեան եւ փոխադարձ օգնութեան դաշինք մը Քրէմլինի մէջ: Եթէ պատահի որ Գերմանիա կամ Գերմանիոյ դաշնակից որեւէ պետութիւն յարձակում գործէ Ֆինլանտայի հողին վրայ՝ այս երկրին կամ Խորհրդ. Ռուսիոյ դէմ, ֆինլանտական կառավարութիւնը՝ անկախ պետութեան իր պարտականութեանց հաւատարիմ՝ յանձն կ՚առնէ կռուիլ յարձակող թշնամիին դէմ: Այս պարագային, եթէ հարկ ըլլայ, Ֆինլանտա իր սահմանները պիտի պաշտպանէ Խորհրդ. Միութեան օգնութեամբ կամ գործակցութեամբ :

Անկէ զատ, երկու երկիրները յանձն կ՚առնեն իրարու անկախութիւնը յարգել փոխադարձաբար, եւ իրարու ներքին գործերուն չմիջամտել:

Դաշինքը պիտի ունենայ հինգ տարուան տեւողութիւն, եւ ոչ մէկ յօդուած կը պարունակէ , որով Ֆինլանտա հարկադրուած ըլլայ Խորհրդ. Միութեան տրամադրութեան տակ դնելու զինուորական կայաններ: Եւ սակայն, ընդհանուր տպաւորութիւնը այն է որ Ֆինլանտա այս դաշինքին զինուորական տեսակէտով Սովետներու մէկ արբանեակը կ՚ըլլայ, ինչպէս Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա եւ ուրիշ երկիրներ :

Պերլինի միջադէպերուն մասին

Արտաքին գործոց նախարար Պէվին Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ՝ պահանջած է մարաջախտ Սոքոլովսքիէ որ յայտարարէ թէ խստիւ կը դատապարտէ Կաթովի օդակայանին վրայ օդանաւային արկածին պատճառ եղող սովետ օդանաւորդին վարմունքը : Պէվին ապահովութիւն ուզած է նմանապէս որ այս տեսակ միջադէպեր չպատահին անգամ մըն ալ : Սոքոլովսքի այս երաշխաւորութիւնը տուած է. բայց, բրիտանական կառավարութիւնը կը սպասէ հիմա գրաւոր պատասխանի մըն ալ :

Անգլիա խնդիրը վերջնականապէս լուծուած չի նկատեր: Արկածին մասին պիտի կատարուի քննութիւն մը: Այս պահուս կ՚ուսումնասիրուին թէ ինչ պայմաններու տակ պիտի կատարուի քննութիւնը :

★ Զօր. Մոնկոմըրի երէկ Պերլինի մէջ ճաշեց մարաջախտ Սոքոլովսքիի հետ : Հրաւիրուած էին նաեւ սովետ զինուորական կառավարիչի օգնական զօր. Տրաթվին եւ բրիտանական զինուորական կառավարիչ զօր. Ռոպըրթսըն :

Թուրքեւյոյն բարեկամութիւն

Յոյն եւ Թուրք արտաքին նախարարներուն՝ Զալտարիսի եւ Սատաքի միջեւ տեղի ունեցած տեսակցութիւններէն ետք Աթէնքի մէջ հրատարակուեցաւ պաշտօնական զեկոյց մը,որմէ կ՚իմանանք թէ՝ երկու պետութիւններն ալ, իրենց արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտով, ՄԱԿի կապուած մնալու անխախտ սկզբունքին պիտի հետեւին, պիտի պահեն իրենց անկախութիւնն ու ազգային հողերուն ամբողջականութիւնը, եւ պիտի հետապնդեն իրենց երկու ժողովուրդներուն վերելքը, ազատութեան եւ ռամկավարութեան ուղիով: Զեկոյցը կ՚ըսէ նաեւ թէ՝ Թուրք եւ յոյն պետական մարդիկը հաստատապէս որոշած են ամէն ջանք թափել, որպէսզի խաղաղութիւնը վերջնապէս դրուի հաստատ հիմերու վրայ բոլոր ազգերու սերտ գործակցութիւնով: Երկու նախարարները կը յայտարարեն նմանապէս որ պատրաստ են երկու երկիրներու տնտեսական յարաբերութեանց տալ միշտ աւելի մեծ կարեւորութիւն մը :

Պաղեստինի մասին նոր առաջարկ

Ամերիկա Ապահով. Խորհուրդին մէջ կիսապաշտօն կերպով պարզեց այն ծրագիրը՝ զոր պատրաստած է Պաղեստինի վարչաձեւին մասին: Այս ծրագրին համաձայն, Պաղեստինը պիտի չբաժնուի Հրեաներու եւ Արաբներու մէջ, այլ պիտի դրուի ՄԱԿի խնամակալութեան տակ : Պիտի ունենայ ընդհանուր կառավարիչ մը, ուղղակի պատասխանատու Միաց. Ազգերու Խնամակալական Խորհուրդին: Թէեւ երկիրը դահլիճ մը եւ ռամկավարական դրութեան համաձայն ընտրուած ժողով մը պիտի ունենայ, բայց, կառավարիչը լիազօրութիւն պիտի ունենայ բանակ մը շարժման մէջ դնելու, եթէ տեղական ոստիկանութիւնը անկարող ըլլայ կարգն ու կանոնը պահելու երկրին մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՈՒԺԸ

Այն գաղափարը, որին մենք Դաշնակցութիւն անունն ենք տալիս. այն կազմակերպութիւնը, որին ուրիշները կուսակցութիւն են կոչում. ոչ կուսակցութիւն է եւ ոչ էլ կազմակերպութիւն:

Դաշնակցութիւնը — մի կրօնք է, մի հաւատամք: Եւ ով որ հաւատում է այդ կրօնքին, նա միայն կարող է նրան հետեւիլ, ապրել նրա սրբութիւններով, քայլել նրա նահատակների փշոտ ճանապարհով, մոռնալ իր եսը, արհամարհել նիւթը եւ նոյնանալ այդ գաղափար-կրօնքի հետ:

Բոլոր մեծ կրօնքները հիմնուած են բարձր բարոյականութեան վրայ: Եւ Դաշնակցութեան ամենամեծ ույժը իր բարձր բարոյականութիւնն է: Ով որ զուրկ է դրանից, ով որ խաթարում է այդ վեհ գաղափարը, նա կը մնայ կէս ճանապարհին, տարակոյսներ կ'ունենայ եւ այլեւս չի կարող քայլել մահից կեանք ու կեանքից մահ գնացող չարքերի հետ:

Տեսե՞լ էք ծովը երբ նա ալեկոծ է... Տեսնում էք մի հսկայ ալիք լեռնացած, վրիժառու գալիս է դէպի ափը փշրելու իրեն կաշկանդող ժայռերը եւ առհա դեռ ափը չհասած նրանից պոկւում են մասեր, յետ նահանջում, իրենց թափն ու կորովը կորցրած խառնւում են ջրերին ու անյայտ կորչում...

Այսպէս է եղել նաեւ Դաշնակցութիւնը:

Տարիների ընթացքին շատերն են խառնուել այդ պայքարող, դէպի ազատութեան ափունքը սուրացող ալիքի հետ. բայց կէս ճանապարհին յետ են նահանջել վախենալով ժայռերին խփւելուց եւ փշրւելուց...

Բոլոր նրանք, որոնք կարողացան առանց տատանումի դէպի ափունքը հասնել — թէկուզ ժայռերի վրայ փշրուելու պայմանաւ — դրանք ճշմարիտ ուխտեալներն են. դրանք այդ կրօնքի մոլեռանդ առաքեալներն են եւ դրանց մէջ պէտք է փնտռել Դաշնակցութեան բարոյական ույժի մեծութիւնը:

Այդ առաքեալները երբեք չվախեցան ժայռերին խփուելուց եւ փշրուելուց: Իրենք անձամբ օրինակը տուին:

Մեծ առաջնորդ՝ Քրիստափոր փշրուեցաւ Վիթօշի ժայռերի վրայ...

Բաբկէն Սիւնին, իր սրբակարօտ արիւնով ներկեց Պանք Օթօմանի քարերը...

Սեբաստացի Մուրատը իր արիւնը խառնեց Բաքուի նաւթահոտ հողին...

Գէորգ Չաւուշի արիւնը դեռ չորացած կը մնայ Սասնոյ լեռների բարձունքների վրայ...

Կարոյի ոսկորները շաղ են դրուած Արաբկիր գագաթին...

Վռամեանի մարմինը ոտների երկաթ կապած՝ հանգչում է Վանի ծովակում...

Սիամանթօներն ու Վարուժանները թաղուեցին իրենց երգերի ու վէրքերի հետ...

Ծիշդ այդ օրերին, մի Արամ ըմբոստութեան դրօշն է պարզում Շամիրամի բերդի վրայ...

Մի Դրօ, Անդրանիկ, Իշխան եւ Վարդան, ուխտուածների գլուխն անցած՝ դէպի մահ կամ ազատութիւն էին գնում:

Երբ Օհանջանեաններ, Աղբալեաններ, Քաջազնունիներ կաշկանդուած էին կարմիր շղթաներում եւ այդ կարմիր տապարները իջնում էին Համազասպների գլխին, անդին — մի Կուռօ, մի Խնկօ — վրիժառու դեւերի պէս ապստամբութեան դրօշն էին պարզել...

Ո՞րտեղից այսքան մեծ ույժ եւ բարոյական կորով...

Ո՞վ ծնեց Հրայր, Սերոբ, Դուման եւ Քեռի..

Ո՞ր կուսակցութիւնն է որ տուել է Ռոստոմ ու Զաւարեան...

Ո՞վ է ունեցել Եփրեմ ու Խեչօ...

Կարո՞ղ էք ցոյց տալ աշխարհի վրայ մի կուսակցութիւն որ այսքան նահատակներ ունենայ...

Գուցէ միայն Քրիստոսի կրօնքի համար պայքարողները կարող են մրցման մտնել Քրիստափորի կրօնքի համար մարտնչողների հետ...

Կարո՞ղ էք գտնել մի կուսակցութիւն որի մէջ լինեն՝ եւ բարձր հոգեւորական, եւ համալսարանական — բժիշկ ու իրաւաբան — սեւ մրոտ դարբին, արեւակէզ քարտաշ, կամ ուսմնադիր — վաճառական և մտաւորական, զինուորական և աշակերտ, գիւղացի ու բանուոր, կին ու աղջիկ, ծերունի մամիկը եւ դողդոջուն պապիկը... Մի խօսքով ողջ հայ ժողովուրդը:

Ո՞վ բերեց այս բոլորին եւ իրար միացրեց...

— Դաշնակցութեան բարոյական մեծ ույժը:

Անշուշտ եղան եւ կը լինեն մարդիկ որոնք չկարողացան եւ չեն կարող դիմանալ այս կրօնքի խիստ պատուիրաններին:

Հեռացան ու կը հեռանան եւ յաճախ էլ կ'անցնին հակառակորդի բանակը, մի քանի թուք ու մաղձ կը նետեն երէկուան իրենց սատուածներին(?) վրայ... Կ'ուրանան գործը՝ որ կատարուել է... Բայց երբեք, երբեք իրենց հոգու խորքում չեն կարող չխոստովանել Դաշնակցութեան բարոյական մեծութիւնը. կատարած ու կատարելիք դերը: Դրանք երկար չեն կարող ապրել ու դիմանալ հակառակորդի բանակներում: Կը զգան կարօտը... Կը զգան որ սխալուել են...: Յետ դարձի ճամբաներ կ'որոնեն... Բայց այլեւս շատ ուշ կը լինի... Կ'ուզեն ետ դառնալ բայց Ղովտի կնոջ նման քար կը կտրեն...

Դաշնակցութիւնից առաջ էլ հայ ժողովրդի ծոցում ծնուեցին ուրիշ կուսակցութիւններ, նրանք չդարձան կրօնք, մնացին կուսակցութիւն եւ այդ պատճառով էլ երկար չկարողացան դիմանալ, ապրել եւ դիմադրաւել... Ոչնչացան, դարձան մի պարզ յիշատակ, մի փոխ պատմութիւն:

Ինչո՞ւ...

Որովհետեւ նրանց մէջ պակսում էր այդ բարոյական մեծ ույժը:

Այսօր անհայրենիք է Դաշնակցութիւնը, սակայն իւրաքանչիւր ճշմարիտ Դաշնակցականի հոգում կայ ու կ'ապրի մի հայրենիք որի սահմանները մարդկային ձեռքերով չեն գծուած... Այդ հայրենիքը տարածւում է ծովից ծով — լեռնից լեռ — Պոնտոսից Տաւրոս, Արարատից մինչեւ Սիփան եւ Նեմրութ...

Ոչ մի բռնի ույժ, ոչ մի դաւադիր ձեռք, ոչ մի թունոտ գաղափար չի կարող ոչնչացնել այդ հայրենիքը, եւ ջնջել նրա սահմանները...

Նա կար...

Նա կայ...

Նա կը լինի...

Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 200ԱՄԵԱԿԸ

Դարերու հետ կը մրցին մեծ դէմքերը: Մեծն Մխիթար երկու հարիւր յիսուն տարիէ ի վեր կը պարտադրէ իր անունին եւ իր գործին շուրջ համազգային պաշտամունք: Մխիթար այն դէմքերէն է որ ժողովուրդներու կեանքին մէջ որպէս գաղափարականի մը անձնաւորիչ ոգի, կը տիրապետեն մտքերու վրայ, կ'առինքեն զանոնք՝ առաջնորդելու համար լոյսի ճամբայէն դէպի ակնը գիտութեան եւ ճշմարտութեան:

Ամէն գարնան երբ Ապրիլ 27ին կը նորոգուի յիշատակը իր մահուան տարեդարձին՝ նոր կեանքի մը լէրթացումը կարծես իր անմահական աճիւններէն կը փոխանցուի մեր հոգիներէն ներս, նոր լոյսերու ոսկի շառաւանումը կ'անձրեւէ մեր մտքին մէջ՝ փարատելով տարակոյսի, դեդեւումի տագնապեցուցիչ մառախուղը, որ մերթ ընդ մերթ կուգայ պաշարել մեզ ի տես մեր ազգային ճակատագրին յարափոփոխ ընթացքին:

Մխիթար հեղինակը մեր վերածնունդին, եղաւ միանգամայն մեր ապագային պատգամատու Մարգարէն: Եթէ այսօր հայ ազգը իր անցեալին, իր նախնեաց լեզուին ու մտաւորական ժառանգութեան տէրն է, այդ կը պարտի Մխիթարի լուսաւոր հանճարին եւ իր ստեղծած լուսարձակ կեդրոնին:

Մեր ժողովուրդը ուրիշ ամէն ժողովուրդէ աւելի կարօտ ունի իր փառքի մեծ զաւակներուն հետ շարունակական հաղորդակցութեան մէջ ապրելու. յոբելեանները, զոր կը տօնախմբենք, կը ծառայեն ստուգապէս այդ նպատակին, վերանորոգելու համար մեր ուժերը, ամրացնելու մեր տեւական փարումը մեզի կենսունակութիւն տըւող գաղափարականներուն, Կրօնքի եւ Ազգութեան ողջամիտ սկզբունքներուն, ոչ տարանջատ՝ այլ միաձոյլ զուգութեամբ ներշնչումի այդ երկու աղբիւրներուն, որոնց ճշմարիտ վարդապետութիւնը ինքն Մեծն Մխիթար եղաւ որ աւանդեց առաջին անգամ:

Յառաջիկայ 1949ի Ապրիլին, ծաղիկներու բուրումնաւէտ ամսոյն, 200ամեայ Յոբելեանն է այդ մեծ Հայուն մահուան:

Մխիթարեան Միաբանութիւնը կուտայ այժմէն ազդը այդ նշանակալից յիշատակին, որ անտարակոյս ազգային մամուլին եւ գաղութային կեդրոններու մէջ պիտի գտնէ իր խանդավառ արձագանգը: Քաղաքական անորոշ կացութեան մը երկիւղը կը տագնապէ սակայն մեր միտքը, որ մի գուցէ աշխարհ կրկին ահաւորագոյն պատերազմի մը հրդեհով յեղաշրջուի, վտանգելով մեր ծրագիրը: Եթէ վերահաս համաշխարհային տխուր պարագաներ չվրդովեն մեզ, պիտի ունենանք հոգեկան անհուն մխիթարութիւնը վայելելու Մխիթարի մեծ հոգիէն ճառագայթող լոյսին բոլոր գեղեցկութիւնը 1949ի յոբելինական տարւոյն մէջ:

Երբ 1749ի Ապրիլ 27ին Ս. Ղազարու Նորակերտ մենաստանին մէջ, — յետ տառապանքի մըրուրը ցյատակ քամելու ի սէր իր գաղափարականի իրագործման, յետ իր կրանիդեայ կամքին զօրութեամբ զգետնելու ամէն խոչընդոտ, եւ յետ դնելու վանքին անսասան հիմերը Վենետիկի մէջ կեղարուեստական քաղաքի մէկ անկիւնը, որ այսօր Հայումն եւ օտարին ուշադրութեան եւ գուրգուրանքի առարկայ է, — Մխիթար կը փակէր աչքերը անմահներու լոյսին մէջ, կատարելով նախախնամութենէն իրեն յանձնուած գործը:

Այդ մեծ Հօր եւ աստուածարեալ Վարդապետին զաւակները հպարտ են այսօր իրմով, անոնք՝ հաւատարիմ իրմէ ժառանգած կրօնական ու ազգային սկզբունքներուն, շարունակած են եւ պիտի շարունակեն քալել միշտ անոր մտքին ու սրտին գծած ուղիէն, ինչ ձեւով ալ ժամանակը եւ կամ մարդիկ յարուցանեն դժուարութիւններ, համոզուած՝ թէ այդ գործը որ աւանդուած է իրենց՝ Աստուծոյ գործն է, ուղղուած մեր տառապեալ ազգին հոգեւոր ու մտաւոր բարիքին եւ ցեղային մշտնջենաւորումին: Մեզի հետ, գիտենք թէ բովանդակ Ազգն ալ, կը պարծի իր մեծ զաւկին փառքովը, որ բերած է անհուն ծառայութիւններ Հայ եկեղեցւոյ եւ Հայ Մշակոյթին, պայքարելով մեր կենսունակութեան դաւաճանող ահաւոր խաւարի մը տիրապետութեան դէմ:

Անսահման ուրախութեամբ է ուրեմն, որ հոս կուտանք ազդը այդ յոբելինական տօնախմբութեան, հետագային թողլով հաղորդել հարկ եղած մանրամասնութիւնները:

Բազմավէպ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Զէյթունի Հայոց ապստամբութիւնը եւ եւ Ապտիւլ Համիտ

«Ենի Սապահ»ի քրոնիկագիր Ուլունայ հետեւեալը կը գրէ —

Պատմական դէպք մը պիտի պարզեմ: Ապտիւլ Համիտ Բ.ի օրով, Զէյթունի մէջ հայկական ապստամբութիւն մը ծագեցաւ: Սուլթանին կողմէ ղրկուած զօրախումբը զսպեց այդ ապստամբութիւնը: Այս զսպողական ուժին հրամանատարն էր Հասան պէյ անուն հազարապետ մը, որ շատ խիստ մարդ մըն էր: Զէյթունը հիմնայատակ կործանեց ու մաքրեց: Այդ շրջանին, քաբիթիւլասիոններ կային: Ամէն առթիւ, Եւրոպա մեր գործերուն միջամտել կ'ըլլար: Այդ դէպքէն յետոյ եւրոպական մամուլին մէջ մեծ վրդովում մը առաջ եկաւ: Եւրոպական տէրութիւնները ուզեցին նուաճողական այդ գործողութեան համար պատասխանատու բռնել Թուրք կառավարութիւնը: Թերեւս ալ ուզեցին հակակշռի ենթարկել պետութեան քաղաքականութիւնը: Ապտիւլ Համիտ լուր ղրկելով հազարապետ Հասան պէյի, հրամայեց որ ան ստանձնէ զսպողական գործողութեան բովանդակ պատասխանատուութիւնը, յայտարարելով թէ իր համոզումներուն համեմատ գործած էր, առանց ոեւէ տեղէ հրաման առնելու: Այդ հայրենասէր մարդը քննիչ մարմնին առջեւ ըսաւ. «Ոչ մէկը տեղեկութիւն ունի: Ամէն բան ես ըրի»: Յետոյ Հասան պէյ զինուորական ատեանին յանձնուեցաւ:

Դատավարութենէն յետոյ, հազարապետը զինուորականութենէ վտարուեցաւ ու մահուան դատապարտուեցաւ: Սուլթանը ցկեանս բերդարգելութեան փոխեց մահապատիժը: Հասան պէյ բերդաքաղաք մը ղրկուեցաւ ու երկու տարի հոն մնաց: Այդ միջոցին իր ամսաթոշակը կրկնապատկուեցաւ: Իր երկու տղաքը գիշերօթիկ վարժարան մը դրուեցան, Մուհարրէմ ամսուն, Պայրամին, Ռամազանին: Սուլթանը դրամական պարգեւներ կը ղրկէր Հասան պէյի: Ապտիւլհամիտ երկու տարի յետոյ նոր իրատէ մը ղրկեց. աքսորական զինուորականին. «Թող անունը փոխէ»: Հասան պէյ աղերսագրով մը դիմում ըրաւ: Անձնագրին մէջ անունը փոխուեցաւ, ու Հասան պէյը եղաւ Մազհար պէյ: Մէկ ամիս յետոյ, ան գնդապետութեան աստիճան ստացաւ, ու կարեւոր քաղաքի մը զօրագունդին հրամանատար կարգուեցաւ: Սակայն, «ղապատայի» զինուորական մը ըլլալուն, իր ջիղերը չէր կրնար զսպել, հակառակ իր անուան փոփոխութեան: Ան գիտէր թէ իր դատապարտութեան գործին մէջ ամէնէն աւելի պահանջկոտ եղած էին Ֆրանսացիները: Ուստի, ամէն անգամ որ Ֆրանսական հիւպատոսին հանդիպէր փողոցին մէջ, կոպտօրէն կ'ըսէր. «Ուլան, ինչ կրցիք ընել...»: Յետոյ, բռունցքը կառկառելով նշաններ կ'ընէր: Ասոր վրայ, հիւպատոսը հետեւեալ հեռագիրը ուղղած էր Ֆրանսայի արտաքին նախարար Կապրիէլ Հանոթոյի. «Ոչ միայն Հասան պէյ չէ պատժուած, այլեւ գնդապետութեան աստիճանին բարձրացուցուած է: Ուր որ հանդիպի ինծի, տարօրինակ նշաններ կ'ընէ ամէնուն առջեւ»:

Հանօթօ Ֆրանսայի Երեսփ. ժողովին մէջ

ԺԸՆԵՎԻ ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ

Լրատուական Տեղեկատուութեանց միջազգային Համաժողովին մէջ, որ իր նիստերը կը շարունակէ Ժընեվի մէջ, տեւականապէս բախումներ տեղի կ'ունենան երկու հոսանքներու միջեւ. — Արեւմտեան պետութեանց եւ ատոնց համախոհ երկիրներու ներկայացուցիչները՝ որոնք տեղեկատուութեանց ազատութիւնը կը ջատագովեն, եւ Խորհրդ. Ռուսիոյ ու իր արբանեակներուն ներկայացուցիչները, որոնք պետական հակակշիռի պէտքը կը շեշտեն: Պատուիրակներու մեծամասնութիւնը կը ջանայ մասնագիտական դետնէն չհեռանալ, մինչդեռ փոքրամասնութիւնը՝ արեւելեան ժողովրդական հանրապետութեանց պատուիրակները, ճիգ կ'ընեն քաղաքական հանգամանք տալ վիճաբանութիւններուն :

Վերջին նիստին մէջ, երբ Համաժողովի յանձնախումբերէն մէկը առաջարկ բերաւ դրաքննութիւնը ջնջելու խաղաղութեան ատեն, ընդդիմադիրները հազուադէպօրէն կծու յարձակում մը գործեցին :

Ռումէն պատուիրակը դատապարտեց Ամերիկայի մէջ կիրարկուած «կատաղի դրաքննութիւնը»: Ուքրէնիայի պատուիրակը մեղադրեց իր ամերիկացի, ֆրանսացի եւ անգլիացի պաշտօնակիցները, ըսելով թէ՝ ժողովին կ'առաջարկեն այնպիսի ծրագիր մը՝ որուն մէջ «պատերազմի սատար»ներուն դէմ որ եւ է միջոց նախատեսուած չէ. եւ յիշեց Ցալատիէն, որ պատճառ եղած է, ըստ, համաշխարհային երկրորդ պատերազմին, Տը Կոլը՝ որուն «հաւատամքը» նոր պատերազմի մը կ'առաջնորդէ ժողովուրդները: Ուքրէնիայի պատուիրակը յարձակեցաւ նաեւ կարգ մը ֆրանսական լրագիրներու վրայ, ինչպէս «Էփոք»ը, «Ֆիկառօ»ն եւ «Ֆրանս - Լիպռ»ը: Ասկէ առաջ մեղադրուած էին արդէն ամերիկեան, անգլիական, յոյն եւ թուրք թերթերը :

Հակառակ այս յարձակումներուն, տեղեկատուութեանց ազատ շրջաբերութիւնը եւ խաղաղութեան ատեն դրաքննութեան իրաւունքին սահմանափակումը հաշակող ֆրանքօամերիկեան ծրագիրը ընդունուեցաւ 6 ձայնի դէմ 19 ձայնով :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Զատկի երկուշաբթի օր, գարնանային գեղեցիկ օդ մը, ժողովուրդը քաշած էր «Portail - Rouge»ի խաղավայրը, ուր պիտի ճակատէին Հ. Մ. Ը. Մ. եւ Fitը :

Ճիշդ ժամը 3ին խաղը սկսաւ: Հակառակորդ խումբը կը բաղկանար մեզմէ աւելի թիկնեղ եւ տարիքոտ խաղացողներէ :

Յենուելով իրենց այդ առաւելութեան, ուզեցին առաջին վայրկեանէն իսկ, իրենց կամքը եւ խաղը մեզի պարտադրել: Սկսան յաջորդական խոյանքներով հարուածել մեր բերդը մինչեւ որ յաջողեցան, տասներորդ վայրկեանին, նշանակել առաջին կէտը :

Սակայն Հայուն պատուախնդրութիւնը թոյլ չէր տար մեզի որ այս խաղէն պարտուած դուրս գայինք: Մենք ա մեր կարգին՝ ամփոփուելով յարձակողականի անցանք եւ Պապիկեանի գլխու գեղեցիկ մէկ հարուածով նշանակուած կէտը, կողմերը հաւասարցուց 1—1ի :

Քառորդ ժամ վերջ օգտուելով շփոթութիւնէ մը նշանակուեցաւ երկրորդ կէտը, տասը վայրկեան չանցած Մարտիրոսեանի տուած գնդակով Մարգարեան նշանակեց Գ.ը եւ կիսախաղը վերջացաւ 3—1 ի նպաստ մեզի :

Կիսախաղէն վերջ, բոլորովին փոխուեցաւ խաղը, մեր տղաքը յոգնած եւ թոյլ խաղարկութիւն մը ունեցան: Հակառակորդին համար պատեհ առիթ եղաւ յաջորդական երկու կէտեր նշանակելու: Խաղը վերջացաւ 3—3ով :

Մրցումէն վերջ վարչութիւնը հիւրասիրեց խաղացողները: Տիկին Արտէմ Քէչիշեան խանդավառուած, 400 ֆրանք նուիրեց միութեանս ֆոնտին, շնորհակալութիւն: — Վ. Բաքալեան

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Վերապրելու համար մեր պատմական փառքի օրերը, շուտով կը սկսինք հրատարակել մեր Գ. էջին մէջ Ծերենցի ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ, որ թէ հին եւ թէ նոր սերունդին կողմէ պիտի կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ եւ յափշտակութեամբ :

կարդացած էր այդ հեռագիրը, ու անոր վրայ վիճաբանութիւնները կատարուած էին: Սակայն, խնդիրը իր սաստկութիւնը կորսնցուցած ըլլալուն, արդիւնք մը ձեռք բերուած չէ: Ատեն մը Մէտինէի կառավարիչ Հազարապետ Հասան Մազհար փաշա կայսրութեան շրջանի պատմութեան մէջ շատ կարեւոր դէմքի մը հերոսը եղած է:

Թուղթ «Յառաջ»ին

ՄԱՐՍԷՅԼ, 2 Ապրիլ.— Խաղաղ եւ բնականոն կեանք: Դադրած են «Յառաջդիմական - հակայառաջդիմական»ի մարտնչումները, որոնք ստեղծուած էին արհեստական կերպով :

Զատիկը իր բարերար ազդեցութիւնը ցոյց տուաւ հոս: Փրատոյի եկեղեցին իր տօնական նշանակութիւնը շեշտած է հոս, թէեւ Մարսիլիոյ հայ ժողովուրդը աւելի նուազ քրիստոնեայ տեսայ քան Փարիզինը: Աւելի յառաջդիմակա՞ն ըլլալուն համար... թերեւս :

Ժամէն դուրս: Հայ Կապոյտ Խաչի տիկինները սարքած էին երեկոյթ - պարատօն մը, Սալ Մազընոյի մէջ: Ոգեւորութիւն, աշխատանք, իբր գրկած կը պարէին սրահին մէջ: Հայ, ամէն ինչ Հայ: Բեմէն մինչեւ պիւֆէն Հայ :

Բեմադրուեցաւ «Սօս եւ Վարդիթեր» կտորը: Շատ յաջող բեմադրութիւն մը ըսելը քիչ չափազանցութեան պիտի տանէր մեզ: Եւ սակայն յուզումով հետեւեցանք այս խաղին: Դերակատարներու մասին, զատ - զատ արտայայտուիլ դժուարին է ինծի: Բեմին տիրապետողներն էին Տիկին Վարժապետեան — Վարդիթեր, եւ Սէրժ — Սօսը: Մասնաւորապէս, Տիկինը իր խաղարկութիւնով ու արեւելահայ յաջող արտասանութիւնով աչքի կը զարնէր, Սէրժի լուրջ եւ աշխատած խաղարկութեան մօտ: Միւսները պարզ սիրողներ եւ սակայն իրենց կարելին ըրին խաղին տպաւորութիւնը պահելու համար մինչեւ վերջ: Դժբախտաբար անունները չունիմ հոս՝ կամքէ անկախ :

Եթէ մշակուի այս կտորը, կրնայ մրցիլ Անուշի հետ, մեզի տալով զուտ հայկական օբէրէթ մըն ալ՝ արժէքաւոր :

Աւելորդ գտան շատեր, օտար պալէթի մը ցուցադրութիւնը այս Հայ կտորին իբր օժանդակ: Ճիշդ էր :

Արտասանութիւններ, որոնց մասին կ'արժէր քանի մը յաւելուած տողեր տալ, սակայն իբր օտար եւ անցորդ մը, անծանօթ էին ինծի անունները ու հանգամանքը՝ վերապահուած ըլլալով տեղական մասնագէտ թղթակցի մը: Իմս զուտ ընդհանուր տպաւորութիւն մըն է:

Աչքի կը զարնէր, Խաչուհիներու եւ իրենց օժանդակներուն եռանդը եւ կազմակերպական տաղանդը: Որ մէկը թուեմ անուններով: Եւ արդէն բոլորն ալ համեստօրէն աշխատողներ են: Գործը քան անունը: Ահա իրենց մղիչ ուժը :

Աչքի կը զարնէր Նոր Սերունդի խմբակին անկիւնը: Բոլորն ալ հոս հասակ առած տղաք եւ աղջկանք: Իրենց հայերէն եւ յեղափոխական երգերով, սրահը կը լեցնէին տոհմիկ ոգեւորութիւնով: Տեսնելու էր այս տղոց խանդն ու եռանդը իբրեւ լրացուցիչ կազմակերպող տիկիններու եւ պարոններու գործին :

Պար, աճուրդ, երգ, արտասանութիւն, գեղեցիկ կերպով ընդելուզուած իրարու: Օգտակարն ու հաճելին ձեռք ձեռքի տուած մթնոլորտեցին սրահը, մինչեւ կէս գիշեր պահելով մեզ բոլորս մեր հայրենի յուշերուն մէջ, մոռցնելով մեզի օտարութեան առթած տխրութիւնը :

Այս հանդէսին ճակտին կրնանք փակցնել «ժողովրդական» մակդիրը: Ոչ մէկ բան կար հոն Լըվանթի - ազնուականութիւն մը յիշեցնող: «Ժողովուրդ Հայոց»ն էր սրահին ամբողջ տարածութիւնը գրաւողը :

Աղուոր նիւթական հասոյթով մըն ալ վարձատրուած այս հանդէսը, Մարսիլիոյ Կապոյտ Խաչը, իբր պատուանշան կրնայ անցընել իր լամբակին եւ արձանագրել իր գործունէութեան յուշատետրին մէջ:

ԳՐՈՑ

ԾԻԾԱՂ

Եուկոսլաւիոյ մէջ վերջերս երբ ամէն բան կը պակսէր պարէնաւորման մէջ, մարդ մր տուն կուգայ ուրախութեամբ եւ կ'ըսէ կնոջը.

— Այսօր ձուկ մը գտայ, ձուկ պիտի ուտենք:
— Ձէթ չունիմ, ինչպէ՞ս եփեմ:
— Կարագով :
— Կարագ չկայ :
— Ճարպով :
— Ճարպ չկայ :

Մարդը կը բարկանայ, կ'առնէ ձուկը եւ կը նետէ ջուրը: Այդ պահուն ձուկը ջուրէն դուրս կը հանէ գլուխը եւ կ'ըսէ.— «Կեցցէ՛ Թիթօ!»:

ԹՈՒՐՔ արտաքին նախարար Նէճմէտտին Սատաք Ժընեվէն ճամբայ ելած է դէպի Աթէնք, խորհրդակցելու համար հելլէն կառավարութեան հետ Թուրքեւյոյն գործակցութեան մասին: «Տէյլի Մէյլ»ի համաձայն, յոյն կառավարական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն որ Թուրք նախարարը պիտի առաջարկէ քննել թէ ինչ կարելիութիւն կայ, որպէսզի երկու երկիրներու միջեւ արտաքին համանման քաղաքականութիւն մը որդեգրուի եւ տնտեսական ու զինուորական ներդաշնակ գործակցութիւն մը հաստատուի :

POUR LES SINISTRÉS DE L'EST

(Արեւել. նահանգներու աղէտեալներուն համար)

Փարիզէն Տիգրան Վարդանեան	200
Լիոնէն Ղազար Ղազարեան	1000
Լիոնէն Յակոբ Վարժապետեան	500
Լիոնէն Սահակ Կէնճեան	500
Լիոնէն Մովսէս Կարապետեան	500
Լիոնէն Յարութիւն Գալայճեան	500
Լիոնէն Պետրոս Պէկիրճեան	500
Լիոնէն Միսաք Միրզէ	500
Լիոնէն Յ. Այտընեան	200
Լիոնէն Վարդգէս Զալըքեան	200
Լիոնէն Անդրանիկ Թոմիկեան	200
Լիոնէն Ժիրայր Ծառուկեան	200
Լիոնէն Գէորգ Պասմաճեան	100
Լիոնէն Վահրամ Շահպազեան	100
Լիոնէն Յակոբ Զանտեան	100
Գումար՝	5300
Նախորդ գումար	33.000
Ընդհ. գումար	38.300

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԷՀՐԱՆ.— Ս. Կիւրեղեանի նկարահանդէսը: Նկարիչ Սարգիս Խաչատուրեանի աշակերտներէն մէկն է Նոր Ջուղա բնակող երիտասարդ եւ խոստմնալից նկարիչ՝ Սմբատ Կիւրեղեանը, որ տարիներ շարունակ լուռ ու մունջ վրձին շարժած է պաստառին տալու իր սիրած ու գուրգուրած գեղեցիկ արուեստը: Թէեւ կարճ ժամանակ աշակերտած է մեծ արուեստագէտին, սակայն եղած է անոր լաւագոյն աշակերտը եւ ստացած է իր ուսուցիչէն վառ արեւելքի բոլոր գեղեցկութիւնները եւ խտացուցած անոր բծախնդրութիւնները, ոճը, ճաշակը եւ ոգին: Սմբատ առաջին անգամ կը ցուցադրէ իր 57 նկարները: Նկարահանդէսին այցելած են Ապատանի զանազան ազգութեանց պատկանող անհատներ, գնահատած են եւ շուրջ 50 կտոր գնած :

Կիւրեղեանի նիւթը պատմական ու պայծառ Իրանն է, իր անցեալի փառքերով եւ յուշարձաններով, Սպահանի բազմաթիւ տեսարաններով եւ պատմական Պէրսեպոլիսի դարերու մէջէն կենդանի շունչ բերող աւերակներով: Մեռած քաղաքի, բայց կենդանի փառքի շունչն ու ոգին թեւածէ անոր պաստառներուն վրայ. Անոր նկարներուն մէջ համաչափութիւնը հասցուցած է կատարելութեան: Չկայ չափազանցութիւն իր ներկի, գոյնի եւ շուքերու մէջ: Իրանի ջինջ ու կապուտակ երկինքը կը խօսի, նոյնքան հարազատ է դրոշմուած լուռ քարերուն եւ դարերու փշրանքներուն հետ: Անոր աչքէն չէ վրիպած ուղտերու երկարող կարաւանները փոշեթաթախ ճամբաներուն վրայ: Տուած է Սպահանի անվերջանալի աղօթատեղիներ: Անոր արուեստը ինքնատիպ է: Նկարներուն մեծ մասը ջրաներկ է եւ քանի մը կտորներ ալ իւղաներկ :

ԱՆՀԵՏԱՑՆՈՂ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

ԸՆԿԵՐ ՄԸ ԵՒՍ...

Ալֆորվիլ.—Հետեւելով ողբ. Ս. Մինասեանի սերմանած գաղափարին, 1908ին կը մտնէ Հ. Յ. Դ. շարքերուն մէջ, եւ մինչեւ իր մահը հաւատարիմ ուխտեալ մը կը մնայ ընկեր Տագէս Զապունեան, որուն մահը տեղի ունեցաւ 3 Ապրիլ, Շաբաթ կէս օրէ յետոյ :

Երկար ատենէ ի վեր զինքը հալածող ցաւէ մը անկողին ինկած եւ այս պատճառաւ չէր կրնար հետեւիլ իր պատկանած կուսակցութեան աշխատանքներուն: Սիրելի ընկեր Տագէս այս երկտողին իւրաքանչիւր բառը մէկ մէկ յարգանքի խօսք թող ըլլայ քու սեւ հողակոյտին վրայ: Բարթող

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ մեռած է ընկեր Արշաւիր Կաղանջեանը: Հանգուցեալը բնիկ Վանեցի էր: Վանի աշակերտական եւ երիտասարդական միութիւններու եւ խմբերու կազմակերպութեան մէջ (Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշի տակ) Արշաւիր շատ մեծ դեր եւ դրական աշխատանք կատարած է: 1915ին Վանի Յուլիսեան նահանջին անցած է Երեւան, ուր ստանձնած է ուսուցչական պաշտօն գաղթականական դպրոցներուն մէջ: Վանի «Աշխատանք» շաբաթաթերթը երբ Երեւանի մէջ վերահրատարակուեցաւ (լրիւ 5 տարի, 1916—1920) Արշաւիրն եղած է այդ թերթի դժուար եւ գործնական աշխատանքներու վարիչը: Անոր ջանքերուն շնորհիւ 1917ին Երեւանի մէջ վերակազմուեցաւ Հ. Յ. Դ.եան Վանի «Ազատութեան Լոյս» գրադարան ընթերցարանը :

Երեւանի մէջ ուսուցչական, կուսակցական եւ հանրային աշխատանքներու տակ ծանրաբեռնուած, անտրտունջ կը կատարէր այդ բոլորը: Անցած է Պարսկաստան 1921ին: Ուսուցչական պաշտօններ վարած է նաեւ Պարսկաստանի զանազան գիւղերը եւ գաւառները, Թէհրանի մէջ 1941էն մինչեւ 1948 կ'աշխատէր «Ալիք»ի վարչութեան մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ սկսաւ հրատարակ – ուիլ առաջին գաղտնի թերթը «Կոչնակ» անունով: Շաբաթը անգամ մը լոյս պիտի տեսնէ: Առաջին թիւին մէջ կոչ մը ուղղուած է «բոլոր ռամկավարներուն որ գործակցին, վերահաստատելու համար Մասարիքի հանրապետութիւնը»:

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ վարչապետը, Սփաք, մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարած է Ուաշինկ – թընի մէջ թէ՝ կարծածէն շատ աւելի գոհ մնացած է արտաքին փոխ-նախարար Լովէթի հետ ունեցած տեսակցութենէն, որ գլխաւորաբար դարձած է Պրիւքսէլի ուխտին, Թրումընի վերջին յայտարարութիւններուն եւ Եւրոպայի վերակա – ռուցման ծրագրին գործադրութեան շուրջ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ծովային նախարարին տուած տեղեկութեանց համաձայն, սովետ նաւատորմիղը 600.000 գինուոր ունի, այսինքն՝ Ամերիկայի նաւատորմիղին ունեցածէն 100.000 հոգի աւելի: Ունի նաեւ 250 ընդծովեայ, որոնց երկուքը գերմանական թիւ 21 արագասահներէն են եւ վերջին պատերազմի ատեն բնաւ գործածուած չեն: Նախարարը աւելցուցած է թէ՝ ասոնց անօրինակ արագութիւնը վերիվայր կը հրէ ինքնապաշտպանութեան թէքնիքը: Ամերիկա ի վիճակի չէ պաշտպանուելու այս արագասահ ընդծովեաներուն դէմ այն ուժգնութեամբ որով կրցած էր պաշտպանուիլ վերջին պատերազմի ատեն, գերմանական աւելի հին ընդծովեաներուն դէմ:

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԻՏԱԼԻԱ, փոխադարձ համաձայնութեամբ, որոշեցին իրենց դրամներուն սակը՝ 1 ֆրանսական ֆրանքը պիտի արժէ 2 լիր 20 սանդիմ:

ՍԹԷՖԸՐԴ ՔՐԻՓՍ երէկ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին ներկայացուց Մեծն Բրիտանիոյ նիւթական ցոյցը, որով տուրքերու ծանր յաւելումներ կ'առաջարկէ: Պիտի աւելցուին գարեջուրի, ուիսքիի, գինիի, ծխախոտի վրայ դրուած տուրքերը: Տուրքի պիտի ենթարկուին նաեւ դրամագլուխներու հասոյթները: Ասոնց փոխարէն, ուրիշ կարգ մը տուրքեր ջնջուած են, կամ պիտի թեթեւցուին:

ԹԵՆՈՐ ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՉԼԵԱՆԻ

Բ. ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԱԼ ԿԱՎՕ, 11 ԱՊՐԻԼ 1948, ԿԻՐ. ԺԱՄԸ 17ԻՆ

Ընդհանուր փափաքին համաձայն կը տրուի այս երգահանդէսը, բոլորովին նոր յայտագրով:

Յայտագրին մէջ բացի եւրոպական դասական կտորներէ կան Ռոմանոս Մելիքեանէ, Գ. Ղազարեանէ, Ճերահեանէ, Կարօ Զաքարեանէ, Ա. Տէր Ղեւոնդեանէ, Սպենդիարեանէ, եւն. բոլորովին առաջին ունկնդրութիւն գեղեցիկ երգերու, զորս երգիչը ստացած է, Հայաստանի տաղանդաւոր երգահաններէն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺԴ. ԹԻՒԸ (Մարտ)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուի հայ գրատուներէն՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ Եղեռնի մէկուկէս միլիոն զոհերու յիշատակին առթիւ Թաղականութիւնս այս կիրակի առաւօտ Ս. Մարկրիթի Գամբանը Ռիբէր Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարել կուտայ: Կը հրաւիրուին Թաղիս եւ Բիւժէթի բոլոր հայրենակիցները:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ մասնաճիւղի վարչութիւնը ընկերուհի Աղաւնի Զատրճեանի նշանախօսութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի ստացած է շնորհակալութեամբ հետեւեալ նուէրները Տէր եւ Տիկին Զատրճեանէ 1000 ֆր., Տէր եւ Տիկին Ն. Մոմճեանէ հազար, Տէր եւ Տիկին Մ. Տօնականեանէ հազար, Պ. Զաքարեանէ 500, Տիկին Մանուկեանէ 100, Մարթաեան ընտանիքէն 200 ֆր., գումար 3800 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ողբացեալ Տիկին ԱՐՈՒՍԵԱԿ Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Խորէն Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Լաթիֆեան եւ իրենց որդին, շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր բարեկամներուն, որ գրաւոր կամ անձամբ ներկայ ըլլալով յուղարկաւորութեան եւ հոգեհանգստի արարողութիւններուն, վշտակցեցան իրենց սիրեցեալ մօր մահուան առթիւ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան:

11 ԱՊՐԻԼԻՆ

Սալ Ժէօկրաֆի, 184 Bld. St. Germain, կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին:

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ Ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի կոմիտէներու կողմէ:

ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Ֆր. Կ. Խաչի կողմէ:

Ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ՝ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ: Սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ (արտասանութիւն) եւ ՄԱՏԼԷՆ ԱՃԷՄԵԱՆԻ (երգ):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

×

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ .— 11 Ապրիլ, Կիրակի Պոմոնի նորակառոյց սրահին մէջ նախաձեռնութեամբ Ֆ. Հ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնաճիւղին: Առաւօտեան պատարագ եւ հոգեհանգիստ, եկեղեցիին մէջ:

⁂

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Հ. Ա. Միութեան եւ մասնակցութեամբ գաղութիս բոլոր կազմակերպութիւններուն, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին Saint Ennemondի սրահին մէջ կը տօնուի Ապրիլեան Եղեռնի համազգային սգատօնը: Կը խօսի ՀԱՅՐ Կ. ՏԷՐՄՕԵԱՆ:

Յաջորդ առաւօտ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ, մէկ միլիոն զոհերու խնկելի յիշատակին:

★

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ .— Վիէնի Ապրիլ 11–24ի տօնակատարութեան նուիրուած հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար 11 Ապրիլ կիրակի օրը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Մուրատ» խումբի կողմէ, յետաձգուած է:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի այս կիրակի օր, տեղւոյն եկեղեցական վարչութեան կողմէ: Առաւօտուն մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն մատրան մէջ: Կէսօրէ ետք ժամը 15.30ին Salles des Fêtesի մէջ rue Stalingrade: Օժանդակութեամբ տեղւոյն Րաֆֆի երգչախումբին որ պիտի վարէ գեղարուեստական բաժինը: Կը հրաւիրուի Շավիլի ամբողջ հայութիւնը: Մուտքը ազատ է:

THEATRE DE LA CAITÉ LYRIQUEի ՄԷՋ

9 Ապրիլ, ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30էն 23.45:
Մէկ անգամուան համար կը ներկայացուի՝

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան, պատրաստուած մեծ խնամքով եւ բոլորովին նոր երաժշտութեամբ:

Բեմադրութիւն՝ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ, պարերու վարիչ՝ Տիկին Լ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, դիմայարդար՝ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ: Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եւ «Նոր Սերունդ»ի երիտասարդ ուժերու:

ՄԱՆՈՒԿ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ եւ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆԻ:

Բեմի վրայ 60 հոգի: Պար՝ Օրիորդներ ՌԷԺԻՆԱ եւ ԼԻԼԻԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆՆԵՐ, Ա. մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն եւ Opéra Comiqueէն:

Մասնակցութեամբ ԹԱՐԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆԻ:

Gaité Lyriqueի 40 հոգինոց նուագախումբը, երաժշտութիւն եւ ղեկավարութիւն Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ: Գիները.— 300, 150, 120, 100, 80, 50:

THEATRE D'IENAի ՄԷՋ

10 Ave. d'Iéna: Métro Iéna եւ Trocadéro

Ապրիլ 12ին, երկուշաբթի իրիկուն թատերական բացառիկ ներկայացում:

«ԿԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»Ը

կը կազմակերպէն (ԵԱՄԻԼԷՆ ՄԱՅՐԻՆԵՐԻ ՏԱԿ)

«YAMILÉ SOUS LES CÈDRES»

Հինգ արար վաղամեռիկ դերասանուհիին կողմէ թատերգութեան վերածուած եւ հայացուած, Ֆրանս. Ակադեմական Պ. Հանրի Պորտոյի որ այդ օրը ներկայ պիտի ըլլայ եւ խօսք առնէ.

Կը մասնակցի Փարիզահայ ծանօթ դերասաններէ բաղկացած փայլուն ամբողջութիւն մը:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 8.30ին, սովորական տեղը: Ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՓԱՐԻԶԻ Հ.Յ.Դ. Եգիպտացի կոմիտէի արտակարգ ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը:

Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր Մարզպետ եւ Հայր Աբրահամ խումբերը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ընկեր Մ. Նաճարեանի բնակարանին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, երկուշաբթի 12 ապրիլ ժամը 7—9, ընկերվարականներուն սրահը: Ներկայ կըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Ներկայանալ անդամատետրերով:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարդգէս խումբի դասախօսութիւնը այս իրիկուն ժամը 8ին, հայկական դպրոցի սրահը, 6 rue de la Brosse: Կը խօսի՝ Պ. ԱՐՄԵՆԱԿ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, 78bis, rue des Couronnes, իջնել métro Couronnes:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այսօր Եշ. ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Նիւթ «Ապրիլեան Եղեռնը»: Դասախօս ընկեր ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի մէջ, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՎԻԷՆԻ Կ. Խաչի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները ընդհ. անդամական ժողովի, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Ս. ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի ընկերական ժողովը այսօր հինգշաբթի ժամը 8ին, 6 rue de la Brosseի մէջ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Ֆ. Հ.Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական ժողովատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՏԻԿԻՆ ՄԱՆԻՇԱԿ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կ. Խաչին Պօնէն Նշանեան ընտանիքը:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 9 AVRIL 1948 Ուրբաթ 9 Ապրիլ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5312—Նոր շրջան թիւ 921 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՁԱԽԱՒԵՐ ՄԱՐԶԱՆՔՆԵՐ

Եթէ հարկ ըլլար մրցանակ մը հաստատել սուտ-խնդիրներու համար, անկասկած առաջին պարգեւները պիտի չտրուէին անոնց որ կամ ձայն չեն հաներ, եւ կամ կը ձգտին արդարացնել Երեւանի լեզուական բարբարոսութիւնը :

Անոնց բոլոր հակաճառութիւնները ընկոյզի կճեպ մը անգամ չեն լեցներ : Փորձեցէք ամփոփել եւ եզրակացութիւնը պիտի ըլլայ երկու եղանակ, մէկը միւսէն ձախաւեր .—

1.— Հարիւրաւոր օտար բառեր կան հայերէնի մէջ : Հետեւաբար, Երեւանցիները պարզապէս բնական օրէնքի մը կը հետեւին, լեզուն ճոխացնելու, արդիացնելու համար :

2.— Դաշնակցական գրագէտներն ու հրապարակագիրներն ալ բազմաթիւ օտար բառեր կը գործածեն : Նոյնիսկ արտասահմանի մէջ: Տարիներէ ի վեր :

Երկու առարկութիւններն ալ սահմանուած են ոչ թէ հարցը լուսաբանելու, այլ հանրային կարծիքը պղտորելու :

Երկուքին ալ պատասխանները տրուած են բազմաթիւ անգամներ : Բայց, երբեք աւելորդ չէ միշտ ալ յիշեցնել: Մանաւանդ որ, խնդիրը կապ ունի ոչ թէ վիճաբանական մարզանքի մը, այլ հիմնական վտանգի մը հետ :

Միանգամ ընդմիշտ կը յայտարարենք, երկրորդ առարկութեան առթիւ .—

Մենք որեւէ խտրութիւն չենք դներ այս կամ այն կուսակցութեան միջեւ, երբ կը պայքարինք անտեղի եւ անճոռնի օտարաբանութեանց դէմ :

Վէճը շատ հին է եւ մեր սերունդը երէկ չէր որ սկսաւ այս պայքարը, յանուն հայերէնի անկախութեան եւ ազատ զարգացման :

Փաստեր եւ վկայութիւննե՞ր.— Թող պրպըտեն գտնեն անոնք որ ինքնակոչ փաստաբանի դեր ստանձնած են :

Միջանկեալ յիշենք որ, հանրապետական Հայաստանի մէջ, Դաշնակցական երեսփոխան մը, ողբացեալ Տիգրան Տահմուր (Ֆէրիտ Ճէմիլ) յամառօրէն կը մաքառէր խորհրդարանին մէջ եւ դուրսը, օտար բառերը վտարելու համար:

Անցնինք առաջին առարկութեան, որ կատարեալ բարեկենդանի մը կը վերածէ սուտ-խնդերու խեղկատակութիւնը :

Այս պարոնները բան մը լսած, կարդացած են, բայց լաւ չեն հասկցած : Եւ կամ, պարզապէս ջաղացքէն կուգան:

Ուրեմն, հարկադրուած ենք միշտ յիշեցնել տարրական գիտելիք մը, տաղտկալի դառնալու աստիճան :

Այո, ինչպէս ամէն լեզու, հայերէնն ալ բազմաթիւ օտար բառեր փոխ առած, մարսած, իւրացուցած է, դարերու ընթացքին : Այսինքն լրացուցած է իր պակասները, դառնալով ինքնօրէն :

Այսօր ալ կրնայ փոխ առնել, յղկել եւ յարմարցնել, եթէ իր սեփական գանձարանը չբաւէ, համապատասխան բառը գտնելու կամ հնարելու համար : Անշուշտ համաձայն լեզուի փիլիսոփայութեան եւ քերականութեան :

Արդ, բոլորովին ուրիշ բան է մեր մղած պայքարը, որ պիտի շարունակուի անխնայ, իբրեւ սրբազան պարտականութիւն մը:

Շատ պարզ է մեր ըսածը.— Լաւ սերտեցէք սեփական աղբիւրները, արեւելեան թէ արեւմտեան հայերէնի, գրաբարի եւ գաւառաբարբառներու անսպառ հարստութիւնները: Եւ պիտի գտնէք հարիւրին 98ը այն բառերուն որոնց օտարոտի կամ ռուսացած պատճէնը կը գործածէք, իբրեւ կեղծ թղթադրամ : Նախ սպառեցէք այդ պաշարը, յետոյ դիւրին է համաձայնիլ մնացեալի մասին :

Աւելորդ է խճողել նիւթը, ներկայացնելով այդ կեղծ դրամներուն ցանկը, — «դավթիչ»ներէն մինչեւ «դեպուտատ»ները, «օկուպացնել»ներէն մինչեւ «էվակուացնել»ները, « կոնստիտուցիա»ներէն մինչեւ « լաուրիատ »ները :

Խ. Հայաստանի բոլոր ակադեմիկոսներն ու բանասէրները եթէ մէկ նժարը լեցնեն իրենց ամբողջ հմտութեամբ եւ ուսումնասիրութեամբ, տակաւին բաւական չէ հաւասարակշռելու համար միւս նժարը, որ կը գտնուի Հայաստանէն դուրս, եւ որ շատ աւելի ծանր կը կշռէ :

Խորապէս գնահատելով հանդերձ իրենց թանկագին վաստակը, մենք ստիպուած ենք կրկնել այս յայտարարութիւնը: Մանաւանդ որ, գիտենք

Թուրքիոյին քաղաքականութիւն

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ՍԱՏԱՔ

Թուրք արտաքին նախարար Սատաք, Աթէնքէն մեկնելէ առաջ, յայտարարած է մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ՝ արտաքին նախարար Զալտարիսի հետ ունեցած տեսակցութեանց ընթացքին, զինուորական խնդիրներու մասին խօսք եղած չէ, բայց Պէնէլիւքսի պետութեանց միջեւ կնքուած դաշինքին նման համաձայնութիւն մը գոյացնելու կարելիութիւնները քննուած են: Այսպիսի համաձայնութեան մը կրնան մասնակցիլ ո՛չ միայն Թուրքիա եւ Յունաստան, այլ նաեւ Արաբական Լիկան, եւ հաւանաբար նաեւ Միջերկրականեան բոլոր երկիրները: Սակայն, այսպիսի դաշնակցութիւն մը — աւելցուցած է Թուրք նախարարը — բաւական հեռաւոր ապագայի խնդիր է :

Գալով մաքսային համաձայնութեան ըսած է Սատաք — ասիկա փափուկ խնդիր մըն է եւ երկար ուսումնասիրութեան կը կարօտի, որպէսզի կնքուելիք համաձայնութիւնը տեւական ըլլայ : Առ այժմ, Թուրք եւ յոյն երկու անձնաժողովներ կազմուած են, երեք ամիսէն պատրաստելու համար տեղեկագիր մը, որ հիմ պիտի ծառայէ այս մասին կատարուելիք բանակցութեանց :

Ամերիկա զինուորական կայաններ կ'ուզէ

Բանակի նախարար Ռէնըլթ յայտարարեց «բանակի օրուան» առթիւ որ, պատերազմի մը պարագային, Միաց. Նահանգներու պաշտպանութեան համար անհրաժեշտ է Եւրոպայի մէջ ունենալ զինուորական կայաններ, եւ թէ՝ պահեստի մեծ ուժեր պէտք է կազմուին այս կայանները պաշտպանելու համար: Միայն թէ՝ ասոնք կարելի է ունենալ — աւելցուցած է — խնդրոյ առարկայ երկիրներու հաւանութեամբ միայն: Պէտք է հիմակուընէ ունենալ այս կայանները, հակառակ պարագային անոնք կրնան թշնամիին ձեռքը անցնիլ, պատերազմը սկսածին պէս :

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ժամը 4ին հաճոյքով լսեցինք ֆրանսական ձայնասփիւռին վրայ (Փարի էնթէր), մեր հայրենակիցը՝ թենոր ԿԻՐԱԿ ՍԱՔՐՁԼԵԱՆ որ յաջողաբար վեց գեղեցիկ երգերով գեղարուեստական իրական վայելք մը պատճառեց ունկնդիրներուն: Պ. Սաքըզլեան երգեց Անուշէն Սարօին երգը, Սայաթ Նովայէն աշուղական երգ մը, Տէր Ղեւոնդեանի «Կայնել եմ գալ չեմ կարող», Սպենդիարեանի Վարդը, Կոմիտասի Քէլէ քէլէն եւ Մրուանձտեանցի Պճինկոն :

Պ. Սաքըզլեան իր երկրորդ համերգով, կիրակի օր Սալ — Կավօ, Փարիզի հայ գաղութին անգամ մը եւս առիթը պիտի տայ ծափահարելու զինքը :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ծերակոյտը վաւերացուց Հօֆմանի ընտրութիւնը իբրեւ ընդհանուր վարիչ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան :

ԼԷՈՆ ՊԼՈՒՄԻ ժամանումը Իտալիա ջղագրգռութիւն պատճառած է այս երկրի համայնավարներուն, որոնք կը մեղադրեն Ֆրանսայի նախկին վարչապետը որ եկած է օժանդակելու ընկերվարական պետ Սարակաթի, երեսփ. ընտրութեանց առթիւ: Պլում ուրբաթ օր Սթրէզայի մէջ պիտի արտասանէ ճառ մը, որ Միլանի ձայնասփիւռէն պիտի տարածուի եօթը ձայնասփիւռով :

թէ իրենց տքնաջան աշխատանքները կը կատարուին համայնակուլ թաթի մը բռնութեան տակ :

Նոյնիսկ այդ պայմաններուն մէջ, մենք մասնաւոր ուշադրութեամբ կը հետեւինք իրենց ճիգերուն եւ գիւտերուն, պետական լեզուն ճոխացնելու երկունքին : Եւ պարտականութիւն կը սեպենք տարածել ինչ որ բնական է եւ հարազատ :

Յաջորդով՝ նոր վկայութիւն մը բուն իսկ Երեւանէն, հաստատելու համար թէ ուր է չարիքին աղբիւրը :

Շ.

Երկու կառավարութիւն Գերմանիոյ մէջ (?)

ԶՕՐ. ՌՈՊԸՐԹՍԸՆԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Զօր. Ռոպըրթսըն ճառ մը խօսելով երէկ Տիւսէլտորֆի մէջ, հրաւիրեց Գերմանացիները որ ականջ չկախեն սովետ քարոզչութեան՝ ի նպաստ գերման պետութեան միութեան, հովանիին տակ Պերլինի մէջ հաստատուելիք կառավարութեան մը, որ իրականին մէջ Խորհրդ. Ռուսիոյ ենթակայ պիտի մնայ: Այսպիսի կառավարութիւն մը, խօսելու եւ գործելու ազատութենէն զրկուած, ուրիշ բան չի կրնար ըլլալ, բայց միայն մէկ մասը այն հաւաքականութեան՝ որուն լուծին տակ կը գտնուին այս պահուս արեւելեան Եւրոպայի երկիրները: Զօրավարը որոշապէս հասկցուցած է յետոյ թէ անկարելի է որ Անգլեւամերիկացիները անգամ մըն ալ անակնկալի առջեւ գտնուին սովետ գործողութեան մը պարագային :

Այն մէկին դիրքը՝ զոր կ'ուզէ բռնել Ռոպըրթսըն, ենթադրել կու տայ Լոնտոնեան շրջանակներուն որ Դաշնակիցները մօտ օրէն իրենց գօտիին մէջ պիտի հիմնեն գերման կառավարութիւն մը, եթէ Սովետները յամառին իրենց տեսակէտին վրայ: Այն ատեն Գերմանիոյ մէջ գոյութիւն պիտի ունենան իրարու մրցակից երկու կառավարութիւններ :

Պենէշ կը խօսի հրապարակաւ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԿԸ ՆՈՒԱՂԻ

Փրակայի համալսարանի հիմնարկութեան 600ամեակին առթիւ երէկ մեծաշուք հանդէս մը տեղի ունեցաւ Չեխոսլովաքիոյ մայրաքաղաքին մէջ, ամէն ազգէ համալսարանական եւ դիւանագիտական ներկայացուցիչներու ներկայութեամբ: Հանդէսին եկաւ նաեւ Պենէշ, որ Մարտի եղերական դէպքերէն ետք, առաջին անգամն էր որ հանրութեան կ'երեւար: Թէեւ քաջառողջ վիճակ ունէր, բայց, պահ մը ետքը, ջղային անհանդարտութիւն մը ցոյց տալ սկսաւ: Բացորոշ կերպով կը տեսնուէր որ, մասնաւորաբար համալսարանին վերատեսուչ Պեցովսքիի ճառին արտասանութեան ատեն, Նախագահը անկարող էր իր շարժումներուն տալու որոշ ձեւ մը :

Յետոյ, խօսելու կարգը իրեն եկաւ: Նախագահ Պենէշ, ամէն անգամ որ կ'արտասանէր «ազատութիւն» բառը (եւ եօթը անգամ կրկնեց զայն), իր ձայնը աւելի տկար կ'ըլլէր, այնքան տկար՝ որ ի վերջոյ բոլորովին մարեցաւ : Ճառախօսը իր ուժերը կորսնցուցած էր, այնպէս որ պահ մը ետք ունեցաւ նուաղում մը եւ ստիպուեցաւ խօսքը կտրել նախադասութեան մը կէսին : Քիչ մը վերջը, շարունակեց իր ճառը եւ կրցաւ աւարտել զայն :

Ահա այս ճառին էական մասերէն մէկը. «Որպէսզի իրականանայ մարդկութեան բնական փափաքը, որ է՝ խաղաղութիւն, մտածումի եւ կրօնքի ազատութեամբ, հարկ է — յայտարարեց նախագահը — անընդհատ մշակել եւ իրագործել տիեզերական մտաւոր եւ հոգեկան ազատութիւնը: Այս ազատութիւնը էական պայմանն է ամէն ճշմարիտ հոգեկան կեանքի եւ մտաւորական ամէն աշխատանքի, ընդհանուր կերպով »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍԵՐԸ եւ Անգլիացիները համաձայն չեն Կրաթովի օդակայանին վրայ պատահած օդանաւային արկածին պարագաներուն մասին: Սովետներուն համաձայն, անգլիական օդանաւն է որ բախած է սովետ օդանաւին, ասկէ զատ, անգլիացի օդանաւորդը չէ յարգած Թռիչքի մասին նախապէս որոշուած պայմանները: Սովետ զեկոյց մը կ'առաջարկէ, հետեւաբար, որ անգլեւսովետ խառն քննիչ մարմին մը ընտրուի, պատասխանատուները ճշդելու համար: Միւս կողմէ, անգլիական զեկոյց մը կը հերքէ սովետներու այս պատճառաբանութիւնը, զոր «գործնականապէս անճիշդ» կը յայտարարէ :

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ է որ, եթէ ոչ սիկառէթներուն, գոնէ ծխախոտին գինը զեղչուի քանի որ մթերքի պակասութիւն չկայ, ոչ ալ արտադրութիւնը նուազած է: Սակայն, կառավարութիւնը կը վարանի տակաւին, որովհետեւ, զեղչի պարագային, պետական գանձին հասոյթները պիտի նուազին:

ԹՈՒՐՔ դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահ Ճէլալ Պայար Երզնկայի մէջ ճառ մը արտասանելով, կրկնած է ինչ որ ըսած էր ասկէ առաջ, զանազան առիթներով: Միւս կողմէ սակայն, Անգարայի պատուոյ ատեանը կուսակցութեան շարքերէն վտարած է վեց երեսփոխան, կուսակցութեան ակնառու դէմքերէն: Մինչեւ այսօր վտարուած երեսփոխաններուն թիւը 12ի հասած է:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ճակատագիրը այնպէս ուզեց, որ ընդհատեմ ճամբաս, մնամ Իտալիա :

Միջերկրականը գէշ կատակ մը ըրաւ, որ կը շարունակուի դեռ: Կեանքը տարօրինակ խաղեր ունի, անբացատրելի յաճախ մեզի համար, բայց, երբեմն, իրենց չորութեանը մէջ իսկ քաղցր:

Կարծուածէն աւելի է դերը դիպուածին, որ երբեմն աշխարհներ կը կործանէ, ուրիշ անգամ մը վերակերտելու համար. երբեմն կեանքեր կը խորտակէ, ուրիշ անգամ մը լոյսով լեցնելով զանոնք :

Առանց այս դիպուածին,— թէեւ դաժան ինծի համար,— ի՞նչպէս պիտի կրնայի տեսնել Իտալիան, անոր քանի մը քաղաքները, հանճարի, գեղեցկութեան, հին ու նոր ստեղծագործութեան այս չքեղ մնացորդները, որոնց մէջ յաւիտենականութիւնը կը ցոլցլայ եւ որոնցմով կը թուի թէ մարդիկ կը դադրին մահկանացու ըլլալէ, կը մօտենան Աստուածներուն, մինչ Աստուածները կը մերկանան յաւիտենականութեան իրենց մենաշնորհներէն:

Բայց առենը չէ դեռ այս բոլորի մասին պատմելու: Ցորդ, խորունկ, բազմազան տպաւորութիւններու մէջ ընկղմած, կարելի չէ մէկէն յանդգնիլ քանի մը գիծ իսկ բռնել, քանի մը գոյն իրարու քով բերել, տալու համար Հռոմը, Ֆիրէնցէն, Միլանը, Վենետիկը, Ճենովան... Խաղաղութեան պէտք ունիմ, այդ բոլորը փորձելու համար :

Առայժմ, քանի մը հանդիպումներ միայն, որոնք ուրախութիւն կը պատճառեն. որոնք կը խօսին հայ հանճարէն, որմէ ցոլքեր ինկած են Իտալիոյ կապոյտ երկնքին տակ, հոս հոն ցրուած :

★

Առիթը ունեցայ հանդիպելու եւ ճանչնալու իրենց աշխատանքին մէջ եւ գործերուն հետ՝ մէկ քանի հայ արուեստագէտներ, որոնցմէ երեքը մասնաւորաբար արժանի են ուշադրութեան :

Ասոնցմէ առաջինը՝ Ժիրայր Քանթարճեանն է, եգիպտահայութեան տաղանդաւոր զաւակը, պատանի դեռ, հազիւ 16 տարեկան, ջութակահար մը, որ Ճենովա եկած է իր ծնողաց հետ, իր արուեստը կատարելագործելու, ջութակի համաշխարհային վարպետներու մօտ :

Ժիրայրը անծանօթ մը չէ: Եգիպտոսի հայութիւնը առիթը ունեցած է ունկնդրելու այս հրաշք մանուկը, մէկէ աւելի անգամներ, հինգ տարեկանէն սկսած, մեծ սրահներու մէջ, լեփ-լեցուն միջազգային բազմութեամբ: Բազմութիւն մը՝ որ ոգեւորուած է եւ ծափողջունած պատանի ջութակահարը, ոչ իբր փոքրիկ եւ ընդունակ արուեստագէտ, այլ իբրեւ վարպետ ջութակահար, իբր virtuoso, որ մանուկ դեռ, գանգուր մազերով ու թուխ գեղեցկութեամբ, կը յանդգնէր Շուպերթ, Վիվալտի, Պէյիօ, Նովաչէք նուագել, քանի մը տարի ետք աւելի բարդ հեղինակներու ձեռք զարնելու համար: Կը նուագէր առանց վախի ու խռովքի, հրեղէն խաղի մը նման, զարմանք, հիացում եւ ի վերջոյ յուզում պատճառելով բոլորին, որոնց կարգին արուեստագէտներու եւ խստապահանջ քննադատներու :

Այս մանուկն է որ այժմ պատանի դարձած, իբր ջութակահար հօր հոգածութեան եւայլ արուեստագէտներու դուրգուրանքին առարկայ, եկած է Ճենովա, իր արուեստը մշակելու չեխոսլովաք հռչակաւոր վարպետ՝ Վազա Փրեհոտայի մօտ, որ Եգիպտոսի մէջ լսելով Ժիրայրի նուագը, ապշահար, յօժարած է իր խնամքին տակ առնել զայն, Իտալիոյ մէջ :

Ժիրայրը, որ մէկէ աւելի անգամներ «փոքրիկ ջութակահարը» կոչուած է Եգիպտոսի հայ ու օտար մամուլին կողմէ, մտահոգութիւն պատճառած էր շատերու, իր ապագայի մասին: Չէ՞ որ նման «հրաշք – մանուկ»ները, յաճախ, աստղի մը փայլը ունեցած են ու մարած. չէ՞ որ վաղահաս ծաղկումները կրնան յանգիլ նաեւ վաղահաս խամրումներու :

Ժիրայրի պարագան այդպէս չէ սակայն: Զգոյշ ու ապահով հոգածութեան տակ, Ժիրայրը կ'աճի ու կը յառաջդիմէ իր արուեստին մէջ: Դասախօս ջութակահարը, որուն հանդիպելու առիթը ունեցայ Րափալլոյի իր պարզ այլ ծովահայեաց ու գեղեցիկ տան մէջ, խոր հաւատքով լեցուած է եւ հպարտ է իր աշակերտով, զոր կը փայփայէ, իբր հայ ու հազուագիւտ տաղանդ մը:

Ինչ որ հաճելի է եւ յուսադրիչ միանգամայն, ան է՝ որ Ժիրայրը խոնարհ է, հազուադէպ իր պարզ ու քաղցր խառնուածքով եւ ամբողջովին նուիրուած իր աշխատանքին, առանց շատ հետաքրքրուելու թէ ինչ կ'ըսեն իր մասին: Արդէն Ճենովայի երաժշտական շրջանակներու մէջ գնահատուած է եւ հրաւէր ալ ստացած է նուագախումբերու մէջ նուագելու: Բայց կը մերժէ ան հրապարակ գալ, իր ուսուցչին խորհուրդովն իսկ, մէկ անգամէն հրապարակային նուագահանդէս մը կազմակերպելու համար, տարի մը ետքը: Վստահ՝ որ մեծ պիտի ըլլայ իր յաջողութիւնը, հաւանաբար Միլանոյի մէջ իսկ, ան կը շարունակէ իր զարգացումը, որ զգալիօրէն լայնցած է :

Անցեալ տարի լսած էի զինք, Գահիրէի Ամերիկեան Համալսարանի մեծ սրահին մէջ, հոծ ու միջազգ. բազմութեան մը ներկայութեան: Ցաղթանակ մը եղաւ այն առեն իր նուագահանդէսը:

Այս տարի անակնկալ առիթն ունեցայ կրկին լսելու զինքը, Նոր Տարուան գիշերը, արուեստագէտ հայ բժիշկի մը՝ Բժ. Ասլանեանի հիւրընկալ բնակարանին մէջ, ի ներկայութեան Ճենովայի ամբողջ «հայ գաղութ»ին, ու Եգիպտոսէն եւ շրջականներէն եկած հիւրերու, ընդամէնը 14 հոգի ...

Ժիրայրը կը նուագէ նոյն թափով ու լրջութեամբ, ինչպէս պիտի նուագէր բազմահարիւր հասարակութեան մը ներկայութեան: Ու ան նըուագեց Զայքոֆսքիի Գոնցոնէրթօն, Ժոզէֆ Աքրոնի էպրօ Մէլոտին եւ Փականինիէն դժուարին կտոր մը, զարմացնելով ներկաները եւ յուզելով զանոնք իր թեքնիքով, ինչպէս յուզումի իր տարերքով, որ կ'աւելնայ իր տարիներուն հետ, աւելի գոյն, աւելի խորութիւն ու գեղեցկութիւն տալով իր արուեստին, ինչպէս Հայու իր սեւ ու խորահայեաց աչքերուն :

Կը հաւատամ որ պատանի ջութակահարը ոչ միայն եգիպտահայութեան, այլեւ բովանդակ Հայութեան փայլուն ու արժանաւոր զաւակներէն մէկը պիտի ըլլայ, եթէ հոգածութիւնը շարունակուի իր հանդէպ եւ միջոցներ տրուին իրեն՝ կարճ առեն մըն ալ, մինչեւ որ աւարտէ իր ուսումը եւ բեմ բարձրանայ, իր ու իր ցեղին շնորհները լոյսին սփռելու :

Մանուկ մըն է դեռ ան, որուն երազն է այս օրերուս՝ Փականինիի պատմական ջութակին վրայ նուագել, մասնաւորներու յատուկ շնորհ մը, եւ յետոյ՝ ջութակ մը ունենալ, որ եթէ չըլլայ Փականինիինը, գէթ արուեստի գործիք մը ըլլայ, իր հոգիին հետ խօսող, անոր հաւատարիմ թարգմանը :

Շա՞տ են այս երազները պատանիի մը համար, որ քիչերէն մէկն է, Հայու հազուադէպ ծընունդներէն :

(1)

Գ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

Մեր Զատիկը

Մոռրին Ալպեաններու վերջին փէշերուն վըրայ տարածուած՝ հանդարտ գիւղաքաղաք մըն է «Digne», Պաս Ալփ նահանգի կուսակալական կեդրոնատեղին, որ ունի 15.000 բնակիչ բարեկիրթ, համեստ եւ ազնիւ :

Ձմրան եղանակին տխուր է քաղաքը շրջապատուած ձիւնապատ լեռներէ եւ բլուրներէ, իսկ ամառը իր գեղագարդ բնութեամբ կը ներկայացնէ հաճելի զբօսավայր մը :

Հակառակ առեւտրական փոքր կեդրոն մը՝ ըլլալուն՝ աննշան թիւով Հայեր հաստատուած են այստեղ, թերեւս ցրտաշունչ ձմեռը չէ հրապուրած մեր հայրենակիցները: Զինադադարէն ի վեր օդափոխութեան եկող Հայերու զգալի հոսանք մը կը նշմարուի սակայն :

Այստեղ հաստատուած ենք միայն 3 ընտանիք եւ 4 ամուրի երիտասարդներ: Բոլորս ալ կ'ապրինք համերաշխ՝ ազգային ոգիով խանդավառ եւ եղբայրական գիտակցութեամբ :

Մեր փոքր գաղութէն կ'արժէ յիշատակել Պ. Կարապետեանը, որ 46էն ի վեր տեղւոյս աշխատանքի նախարարութեան գրասենեակին նահանգային տնօրէնն է: Մայրը Ֆրանսուհի, իսկ հայրը Հայ, զոր դժբախտաբար կորսնցուցած է մանուկ հասակին: Մեր երիտասարդ հայրենակիցը օժտուած է բարձրագոյն կրթութեամբ: Հպարտ է Հայ ըլլալուն, թէեւ ցաւալի պարագաներու մէջ առիթ չէ ունեցած հայերէն սորվելու, մեծ յարգանք եւ բացառիկ դուրգուրանք մը ունի իր մայրենի լեզուին եւ տառապած ցեղին հանդէպ :

Կիրակի է, զատկի առաւօտ, երկինքը պայծառ եւ օդը մեղմ: Արշալոյսին՝ զանգակները կը սկսին հնչել: Տեղացիք ուրախ եւ երջանիկ եկեղեցի կը վազեն : Բիչ յետոյ գարնանային արեւը կը սկսի ժպտիլ Ցարութեան տօնին: Արձանի մը կողքին կանգնած քանի մը Հայերս, նախանձոտ նայուածքով կը հետեւինք ջերմեռանդ հաւատացեալներու : Մարդկային հոգին կ'ըմբոստանայ այս տօնական օրերուն երբ զրկուած է իր երկրին եւ իր եկեղեցիին յատուկ արարողութիւններէն: Բոլորս ալ կարօտ ենք հայ եկեղեցիի հոգեզմայլ երգեցողութեանց : Մարսէյլ երթալ՝ ամէն ան –

ՄԵԾՆ ՏԻԳՐԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Հեռաւոր դարերու մէջէն արեգակի նման կը փայլի Տիեզերքիս մեծագոյն Հայուն՝ «Արքայից Արքայ» Տիգրան Գ. Արտաշէսի կայսեր անձը, որուն օրով Հայը եղաւ Մերձաւոր Արեւելքի ամենազօրաւոր ազգը, իսկ Հայաստան դարձաւ Արեւելքի ամէնէն ուժեղ ու ամէնէն կարեւոր, ամէնէն քաղաքակիրթ ու ամէնէն արժէքաւոր կայսրութիւնը :

Ի պատասխան Հռոմայեցի ու Յոյն հռովմէական կարգ մը պատմագիրներու սխալ տեղեկութիւններուն, կը տեսնենք որ անգլիական մեծ հանրագիտարանը, բացորոշապէս կը բացատրէ որ, Տիգրան Մեծի մասին երբեմնի աննպաստ տեսութիւնները արդի ուսումնասիրութեանց շնորհիւ սկսած են «բարեփոխուիլ» ու Մեծն Տիգրանի ու Հռոմի միջեւ մղուած պատերազմներուն ընթացքին գրի առնուած, ու հռոմէական յաղթանակներուն նուիրուած քիչ մը չափազանց գովասանքները, բաւական նուազած ու սահմանափակուած են հիմա :

Անկողմնակալ ու արժէքաւոր հին բանասէր — պատմագէտներ, (Ցովսէբոս, Կասիոս Դիոն եւն), բաղդատաբար փայլուն տողերով կը ներկայացնեն Տիգրանը :

Դժբախտաբար ընդհանուր պատմութեան քանի մը մասնաւոր գիրքերու մէջ, քիչ տեղ տրուած էր Տիգրան Մեծին, ու այս պատճառաւ պատմութեան չհետեւողներ չեն կրցած Տիգրանը տեսնել իր իրական արժէքով ու փայլով: Տիգրանի մասին գրուող թերի, անկատար ու հակառող ու երբեմն դիտումնաւոր կերպով գրուած տխուր գրութիւնները՝ կասկածի ենթարկած են այս մեծանուն հայուն արժէքը ու ազգաշէն եզակի արդիւնաւորութիւնները :

Կողմնակալ պատմիչներուն գլխաւորներն են, Պլուտարքոս՝ Հելլենացին ու Կիկերոն՝ Հռոմայեցին: Երկուքն ալ շատ կարող ու տաղանդաւոր մատենագիրներ, բայց միեւնոյն ժամանակ շատ կողմնակալ գրողներ գէթ երբ Արեւելեան պատերազմները կը բացատրեն :

Պլուտարքոս, Հռոմը ու անոր նշանաւոր զօրավարներէն մէկը նկատուող Լուկուլլոսը փառաւորելու համար, իր պատմութիւններուն մէջ տեղ տուած է քանի մը ծիծաղելի չափազանցութիւններու ու ակներեւ հակասութիւններու : Հայ հռոմէական պատերազմներու նկարագրութեան առեն, Պլուտարքոս միշտ կը ջանայ Լուկուլլոսը իբր ռազմական հանճար, իսկ Տիգրանը՝ եւ կչոտ փախստական մը ցոյց տալ: Այն աստիճան ծիծաղելի են Պլուտարքոսին տուած քանի մը տեղեկութիւնները որ շատ յերիւրածոյ նկատուած են նորագոյն ներհուն բանասէրներուն կողմէ:

Ընթերցողներուն լաւ բացատրութիւններ տալու համար, պիտի չփորձեմ կողմնակալ պատմագիրներու շատ հասարակ պատմագրութիւնը հըրապարակելու, այլ պիտի ձգտիմ բանասէրի փաստացի ցուցմունքներու վրայ յենուելով, Տիգրանը ներկայացնել իր իսկական արժէքով ու իրական փայլով :

Ստորեւ պիտի թուեմ Պլուտարքոսի տուած քանի մը հակասական տեղեկութիւնները .—

Առաջին.— Տիգրանակերտին անկումէն վերջ, (69 Թուականին, 6 Հոկտեմբեր) ու անոր յաջորդող Արտաշատի պատերազմները (68 Թուականին, Սեպտեմբերին վերջերը) ճշգրիտ կերպով ներկայացուած չեն Պլուտարքոսին կողմէ, որ Լուկուլլոսը միշտ յաղթական կը փորձէ ցոյց տալ: Մինչդեռ Արտաշատի առջեւ ակներեւօրէն պարտուող հռոմէացին, քանի մը հարիւր մղոններ հարաւ նահանջելով՝ հազիւ կարողացած էր մեծ դժուարութիւններով՝ փոխան Արտաշատին, գրաւել միայն հեռաւոր Մծբինը, այն ալ ժամանակաւոր կերպով: Մէկ տարուան ընթացքին թէ Մծբինը եւ թէ Տիգրանակերտը Հայոց կողմէ վերագրաւուեցան ու, այսպէս, Պլուտարքոսի ներկայացուցած «յաղթական» Հռոմայեցին Հռոմ կանչուեցաւ իր տեղը տալով աւելի կարեւոր «իմբերաթօր» զօրավարի մը յանձին Պոմպէոսին ...:

Երկրորդ.— Տիգրանակերտին առջեւ մղուած մեծ ճակատամարտին կորուստներուն մասին խօսելով, Պլուտարքոս կ'ըսէ որ Հայերը ունեցան աւելի քան հարիւր հազար հետեւակ զինուորներու կորուստ մը, (այն ալ սպաննուած հայկական բազմահազար այրուձի բանակէն զատ), իսկ Հռոմէացիներէն մեռան, կ'ըսէ նոյն Պլուտարքոս «միայն հինգ հոգի» ...:

Երրորդ.— Պլուտարքոս մոռնալով Տիգրանին ունեցած «ահագին կորուստները» ու Լուկուլլոսին տարած շատ դիւրին ու հրաշալի յաղթանակը՝ երբ 100.000է աւելի Հայեր մեռած էին փոխան 5

դամ դժուար է: Բայց ո՞ւր, ո՞ւր երթալ, գոնէ այդ օրը, մեր պաշտամունքի մեծ օրը տօնելու, ծծելու հայ եկեղեցիին քաղցրաբոյր խունկը: Հակառակ տեղացիներու ոգեւորութեան եւ պայծառ երկնքին՝ մռայլ են մեր հոգիները:

Վերջապէս կը մտադրենք այցի երթալ մեր հիւանդներուն, եւ սփոփելու անոնց վշտաբեկ սրտերը: Քառորդ ժամ յետոյ պատրաստ ենք մեկնելու, բայց ինչ գեղեցիկ անակնկալ — ահա Մարսէյլէն կր հասնին 9 ընկերներ երկու ինքնաշարժներով: Այժմ մենք ալ ոգեւորուած ենք: Ընկերներէն մէկը կը մտածէ — եղբայր ինչո՞ւ Մարսէյլէն քահանայ մը չբերիք հետերնիդ:

— Ձե՞ս գիտեր թէ Մարսէյլ ալ քահանայի ող կայ: Անկարող պատասխանելու կ'ուղղուինք դէպի դարմանատուն: Այս անակնկալ այցելութենէն կ'ուրախանան նաեւ մեր հիւանդները: Բոլորին ալ առատ պտուղ, կարմիր հաւկիթ եւ խմորեղէն բաժնելէ վերջ եւ անոնցմէ երեքը միասին առնելով կը վերադառնանք «Digne», հոնկէ երթալու համար Վէրնէ եւ հոն բլրակի մը վրայ տօնելու մեր Զատիկը: Կր մտնենք Վէրնէի ծառախիտ ովիտը ուր 1200 մ. բարձրութեան վրայ կ'ող – ունենք կանխահաս գարունը: Գիւղէն ոչխար մը առնելով ուխտաւորներու նման դանդաղօրէն կը բարձրանանք դէպի Կապոյտ Խաչին օդափոխու – թեան կայանին չէնքը: Հրաշագեղ տեսարան մը կը պարզուի մեր առջեւ: Երջանիկ ենք բոլորս ալ, կ'ապրինք հայրենի յուշերու մէջ: Կը մտնենք սրահ, քաղցրաբոյր խունկը կը սկսի ծխալ եւ պաշտամունքի մոմերը կը վառին: Բոլորս ալ այդ պահուն կը դառնանք դպիրներ: Շարականները կը սկսին ներդաշնակօրէն: Ընկեր Գ. Աղամեան քահանայի մը վայելչութեամբ մանաւոր փայլ մը կուտայ երգեցողութեանց: Կ'օրհնենք գինին, ջուրը եւ ոչխարը: Ժամ մը վերջ արդէն օրհնուած մատաղցուն կը դառնայ կարմիր խարոյկի մը վրայ: Ի վերջոյ մենք ալ կը շարուինք սեղանին բոլորտիքը: Կարծես հինաւուրց հայ վանքի մը մէջ ըլլայինք որպէս ուխտաւորներ:

Ճաշի ընթացքին կ'երգուին ազգային երգեր, ոմանք կ'արտասանեն ուրիշներ կը ճառախօսեն: Ոգեւորուած, պահ մը կը մոռնանք այս «ղարիպ Զատիկը»: Անդադար բաժակներ կը պարպուին Հայ Ժողովուրդին, Դաշնակցութեան, Կապոյտ Խաչին եւ Նոր Սերունդին կենացը: Կը ծածանի եռագոյնը՝ որուն շուրջը կը սկսինք պարել այլեւս: Երեկոյեան արեւը բոցավառ հորիզոնին վրայ թաւալելով հրաժեշտ կուտայ: Մեր ալ մեկնումի պահը հասած է: Ահա մեր Զատիկը, ղարիպի Զատիկ, հաճելի Զատիկ մը սակայն որ միշտ անմոռանալի պիտի մնայ մեր յիշողութեանց մէջ:

ԵՐ. ԳԱԶՈՒՆԵԱՆ

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՑ ոստիկանները իրենց գործադուլը դադրեցուցած ըլլալով՝ հանդարտութիւնը գրեթէ կատարելապէս վերահաստատուած է քաղաքին մէջ: Երթեւեկը կը կատարուի սովորականին պէս, բայց կրակմարի ժամը փոխուած չէ դեռ: Սակայն, ուրիշ լուրի մը համաձայն, խռովութիւնները վերսկսած են երէկ, 4 հոգի սպաննուած եւ 130 հոգի վիրաւորուած են նորէն:

Քրավչենքօ դատ կը բանայ

Քրավչենքօ, «Ազատութիւնը ընտրեցի» գրքին հեղինակը, դատ բացած է «Լէ Լէթռ Ֆռանսէզ» շաբաթաթերթին դէմ, որ գրած էր թէ՝ այս գրքին հեղինակը Խորհրդ. Ռուսիոյ մէջ մաս ունեցած է պետական դրամներու գողութեան գործի մը մէջ եւ թէ՝ ան վերոյիշեալ գրքին նման գիրք մը գրելու բացարձակապէս անկարող է:

Այս անուանարկութեան ըմբռնումին դատին մէջ, «Լէ Լէթռ Ֆռանսէզ»ի պաշտպան փաստաբանները վկայ ցոյց պիտի տան Քրավչենքոյի արդի կինը եւ անոր նախկին երկու առւնները, ուրիշ սովետ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, որոնք Խորհրդ. Ռուսիա կը գտնուին: Ֆրանսացիներէն ալ վկայութեան պիտի կոչուին՝ զօր. Փըթի, Ալպէռ Պա՛յէ, Փիէռ Քուռթան, Ժոլիօ – Քիւրի, եւն.: Քրավչենքոյի վկաները յայտնի չեն: Առաջին դատավարութիւնը տեղի պիտի ունենայ Յունիս 29ին, Փարիզի մէջ: Քրաչէնքօ 8000 անգլ. ոսկիէն աւելի վնասի հատուցում կը պահանջէ Ֆրանսական շաբաթաթերթի տնօրէնէն:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

Եթէ ակնարկ մը նետենք Փարիզահայ թատրոնի ներկայ վիճակին վրայ, պիտի տեսնենք որ, հարուստ արդիւնքներ ձեռք բերելու համար՝ առաջադրուած բոլոր ծրագիրներուն հակառակ՝ այս տարի հայ դերասաններու գործունէութիւնը տեղւոյս մէջ սովորականէն աւելի աղքատ եղաւ:

«Արա Գեղեցիկ»ի զոյգ ներկայացումներէն վերջ, «Արքայ Լիր»ի բեմադրութիւնն էր միայն որ թատերասէր հասարակութիւնը ոգեւորեց եւ անկէ վերջ հայ թատրոնը ինկաւ դարձեալ խոր քունի մը մէջ ու սկսաւ օրօրուիլ գեղեցիկ երազներով միայն ...

Այդպէս ալ պիտի շարունակուէր անշուշտ, եթէ յանկարծ երկու կազմակերպութիւններ, մէկը անմիջապէս միւսին յաջորդող, չգային լեցնել պարապը:

Այդ կազմակերպութիւններէն մին է «Ղարաբաղի Մելիքներ»ը, որ կը ներկայացուի Gaîté Lyriqueի մէջ, այս գիշեր, որուն մասին կ'արժէ առանձին անդրադառնալ այս տեղ:

Երկու բառով խօսինք այսօր երկրորդին մասին, որուն նիւթն է՝ ակադեմական Հանրի Պորտոյի նոյնանուն վէպէն քաղուած՝ (Կէնիա Վարդանեանի վերածած թատերգութիւնը) «Եամիլէն Մայրիների տակ», որ կը ներկայացուի յառաջիկայ երկուշաբթի գիշեր, Իէնայի սրահին մէջ:

Դերասաններու այս ձեռնարկը հետաքրքրական է ոչ միայն անոր համար, որ Հ. Պորտոյի վէպին ըմբռնումին նիւթը հայ թատերասէրներու ճաշակին գոհացում տուող գեղեցիկ նորութիւն մըն է, այլ մանաւորաբար անոր համար, որ հայ թատրոնի անհետացած երիտասարդ մշակներէն մէկուն՝ Կէնիա Վարդանեանի գեղարուեստական աշխատասիրութիւնը հասարակութեան սեփականութիւն դարձնելու միջոց կ'ընծայէ: Լաւագոյնը բոլոր միջոցներուն, մեր տաղանդները աւելի եւս ծանօթացնելու համար հայ ժողովուրդին: Միեւնոյն ժամանակ կը ճոխացնէ մանաւանդ հայ թատերական գրականութեան աղքատիկ մթերքը:

Այս ներկայացումով «Կէնիա Վարդանեանի բարեկամներ» անունով կազմուած խումբը գեղեցիկ հեղինակութիւն մը փրկել կը փորձէ կորուստէ, եւ կը մատուցանեն լաւագոյն ծառայութիւն մը հայ թատրոնին:

Երանի յաճախ ձեռնարկեն անոնք նման գովելի աշխատանքներու: — Թատերասէր

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր ընկերահամակրական խընջոյք մը կազմակերպելու աւանդական հաւկիթախաղով, 27 Մարտ շաբաթ երեկոյ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի սրահին մէջ:

Ծոխ սեղաններու վրայ, գոյնզգոյն հաւկիթներու տեսքը պահ մը մեզ շատ հեռուները տարաւ, մեր հայրենի գիւղը, մեր պապենական յարկերուն տակ, ուր Զատիկը կը տօնէինք, ինչ մեծ եռանդով: Կարծես բոլորս տարուած անցեալի յուշերով, ակըրնաւորութեան ճնշիչ մթնոլորտ մը կ'իշխէր սրահին մէջ:

Օրուան սեղանապետին ընկեր Պ. Մանուկեանի հմուտ ղեկավարութեան շնորհիւ, հետզհետէ սրտերը բացուեցան: Իրարու կը յաջորդէին անակնկալներ, արտասանութիւն, մեներգ եւն.:

Յեղափոխական երգերով կը թնդար սրահը, ստեղծելով խանդավառութիւն եւ զուարթ շրջանակ մը:

Ընկեր Ս. Գալուստեան, թելադրեց հայրենակիցներուն ամուր կառչիլ մեր բոլոր աւանդութեանց, որոնք անհրաժեշտ ազդակներն են Հայը Հայ պահելու: Եթէ կ'ուզենք արժանի յաջորդները ըլլալ մեր նախորդներուն, որոնք մեզի համար մեռան որպէսզի մեր ցեղը ապրի, քաղաքացիական գիտակցութեամբ, սատարենք մեր ազգային հաւաքական կեանքին եւ հսկենք մեր Նոր Սերունդի վրայ: Ու բախտաւոր օր մը, երբ հայրենիք վերադառնալու երազը իրականանայ, այն օրը, բոլորս կարենանք նեկայանալ մեր հայրենիքին՝ Ալեփառ Արարատին, ճակատաբաց իր պարտականութիւնը լաւագոյն կերպով կատարած մարդու գոհունակութեամբ:

Ուշ ատեն, դեռ կը շարունակէին հայրենասիրական յեղափոխական երգերը: Անհրաժեշտ են նման ձեռնարկները հաւաքելու համար մեր մատաղ սերունդը, որոնց պէտք է որ փոխանցենք այն բոլորը զոր մեզի ժառանգ ձգած են մեր նախորդները: — Իշխան

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ հանքագործներու սէնտիքային ընդհ. քարտուղարը, Ճոն Լիուիս, ընդունած է բանակցիլ հանքի ընկերութեանց հետ՝ վերջ տալու համար գործադուլին, որ կը շարունակուի 23 օրէ ի վեր:

ՄԱՅՐԸՆ ԹԷՅԼԸՐ, Թրումընի մասնաւոր դեսպանը, երէկ երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պապին հետ, որուն յանձնեց Ամերիկայի նախագահին մէկ անձնական նամակը, սակայն չուզեց լրագրողներուն յայտնել անոր պարունակութիւնը:

Հռոմայեցիի, ուրիշ տեղ մը, նոյն Պլուտարքոս, հետեւեալ ծիծաղելի բառերը գրեց.—

«... Ու նաեւ Լուկուլլոս առանց արեան չյաղթեց Տիգրանին...» — (Տես «Կրասոս» 26):

Ո՞ւր մնաց ուրեմն, 100.000 Հայերու կորուստը փոխան լոկ 5 Հռոմայեցիներու:

Նոյն հարցը շօշափելով, Կիկերոն կը փափաքի Լուկուլլոսին Տիգրանակերտին առջեւ տարած յաղթութիւնը վերագրել իր քաջութեան, իսկ անոր Արտաշատին առջեւ կրած ամօթալի պարտութիւնը վերագրել իր չար բախտին, (ու ոչ երբեք Մեծն Տիգրանի կորովին, քաջութեան ու ռազմական յաջողութիւններուն): Այս առթիւ Կիկերոն կը գործածէ հետեւեալ բառերը.—

«Լուկուլլոսի դերազանց անձը, գործերը այնպէս մը վարեց որ անոնց մեծ ու հռչակաւոր սկզբնաւորութիւնները (այսինքն Տիգրանակերտի ճակատամարտը) ոչ թէ իր բախտին, այլ քաջութեան, իսկ իր վերջին գործերը (այսինքն Արտաշատին ճակատամարտը Ն. Մ.), ոչ թէ իր յանցանքին, այլ բախտին վերագրելի կը թուին»: (Տես «Pro – Manila» 10):

Ուրիշ կարեւոր պարագայ մը եւս.—

Կողմնակալ պատմաբաններէն շատեր, երբ կ'աւանդեն Տիգրանին ու Պոմպէոսին կնքած հաշտութեան դաշինքը (ստորագրուած Քրիստոսէ առաջ 66 թուականին), Մեծն Տիգրանը ցոյց կուտան խնդրարկուի դերին մէջ, իբր թէ յետին ծայր նուաստացած վիճակով՝ Պոմպէոսին առջեւ կը ծնրադրէ, ու գլխէն վար առնելով արքայական թագը կը դնէ Հռոմայեցիին ոտքերուն առջեւ, աղերսելով վասն իր կեանքին ու թագին ...:

Նոր բանասէրներէ ոմանք, պատմական այս սխալ տեղեկութիւնը կրկնած են ամենուրեք, որովհետեւ Պլուտարքոսի ու Կիկերոնի նման կարեւոր դէմքերը՝ Հռոմը ջատագովելու մարմաջէն տարուած՝ դիմած էին այս կարգի յերիւրանքներու: Հռչակաւոր Կիկերոն, այս անդոյ դէպքը աւանդած է իր «Յաղագս Սեքստիայ» ճառին մէջ (տես 58):

Մինչդեռ, բախտաւորաբար անկողմնակալ կարող պատմագէտներ, որոնց կարգին կրնամ յիշատակել Կասիոս Դիոնը, Փլորոսը ու մանաւանդ Ապիանոսը (որոնք արժէքաւոր հեղինակներ են) Տիգրանի հաշտութիւնը կ'աւանդեն շատ տարբեր ու բոլորովին հակոտնեայ տեղեկութիւններով:

Իրականութիւնը այս է.—

66 թուականին, Մեծն Տիգրան իր իսկ կամքով (ու ոչ երբեք բռնադատուած), ձիով (ու հետեւորդներով) գնաց հռոմէական բանակը: Պոմպէոս ի պատիւ Տիգրանին ընդառաջ ղրկեց գինուորականներ եւ ձիաւորներ ու բարձրաստիճան տրիբուններ ու սպաներ: Ու երբ Տիգրան մօտեցաւ Պոմպէոսին, Հռոմայեցի հրձիգներ ի պատիւ Տիգրանին ընդ առաջ շարժեցան (տես Ապիանոսի «Միհրդատ»ը — 104):

Յետոյ Պոմպէոս անձամբ մօտեցաւ Տիգրան Մեծին, որ արեւելեան ձեւով ողջունեց զինքը, իսկ Պոմպէոս Տիգրանը գրկելով համբուրեց: Պոմպէոս մեծագոյն յարգանքներ ընծայեց Տիգրանին (որոնց ի տես նախանձեցաւ իր վատասիրտ ու դաւաճան որդին), ու յետոյ ոտքի կանգնելով Տիգրանը հռչակեց իբր բարեկամ ու դաշնակից հռոմէական պետութեան: Ծիշդ այդ պահուն, բեմը շրջապատող Հռոմայեցի զինուորներուն զօրավարը բարձրաձայն աղաղակեց — «Տիգրան Թագաւոր Հայոց»:

Այսպիսի պարագաներու մէջ հռոմէական բանակը սովոր էր իր յաղթական զօրավարները «իմբերաթոր» կոչելու, իսկ պարտուած թագաւորները շղթայի զարնելով՝ Հռոմ կը տանէին իբր զարդ յաղթական թափօրներուն:

Աշխարհիս մեծագոյն հեղինակները զբաղած են Տիգրան Մեծով, բայց աւաղ որ իր իրական յաղթութիւնները դրուատողներուն գործերը կորսուած են:

Հոս ցոյց կուտամ Տիգրանի մասին գրող մատենագիրներէն ոմանց անունները, հասկնելու համար թէ ի՞նչ արժէք ունեցած էր Հայաստանի Տիգրանը, որ այսքան կարեւոր մեծաթիւ անձեր զինքը յիշատակած են իրենց գործերուն մէջ:

Այսպիսի հեղինակներն են.—

Պլուտարքոս, Ապիանոս, Ստրաբոն, Յուստինոս, Ստիանոս, Կուրտիոս, Կասիոս Դիոն, Րէյնախ, Էքքէլ, Ամիանոս, Մարքվարդ, եւն.:

(1) ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Վերապրելու համար մեր պատմական փառքի օրերը, շուտով կը սկսինք հրատարակել մեր Գ. էջին մէջ Ծերենցի ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ, որ թէ հին եւ թէ Նոր սերունդին կողմէ պիտի կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ եւ յափշտակութեամբ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարութիւնը, Փրակայի կառավարութեան ուղղուած ծանուցագրով մը, կը մերժէ այն ծանուցագիրը — որով Չեխոսլովաքիա կ'ամբաստանէր Փրակայի Ֆրանսական դեսպանատան պաշտօնեաները թէ օժանդակած են Շրամէք եւ Հալա եպիսկոպոսներուն, անոնց փախուստի փորձը դիւրացնելու համար :

ՀԱԿԱՌԱԿ հրլջած լուրերուն, հացին պարէ — նաչափը պիտի չաւելցուի Ֆրանսայի մէջ :

ՈՒՕԼԸՍ, Միաց. Նահանգներու նախկին փոխ — նախագահը, կը հերքէ թէ ինք չէ հեղինակը այն յօդուածին՝ զոր «Սը Սուար» Փարիզեան համայնավար թերթը հրատարակած էր իր անունով եւ հետեւեալ վերնագրով. «Ցիմարական քաղաքականութիւն մը. Միաց. Նահանգները կը սպառնան միջամտութիւն գործել Իտալիոյ մէջ, եթէ Իտալացիները աջակողմեան կուսակցութեանց չտան իրենց քուէները»: Այս յօդուածը արտատպած էին նաեւ «Ֆրանս — Սուար» եւ իտալական համայնավար թերթը «Ունիթա», կը գրէ «Նիու Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն»:

ՌՈՅԹԷՐ կ'իմանայ թէ ՄԱԿի Արաբ եւ Հրեայ պատուիրակները Ապահով. Խորհուրդի նախագահը պիտի տեսնեն այսօր, խորհրդակցելու համար Պաղեստինի մէջ զինադուլ մը յայտարարելու պայմաններուն մասին :

Սէ Ժէ Թէի տնօրէն ժողովը որոշեց մեծ ցոյց մը կազմակերպել Մայիս մէկի առթիւ: Գլխաւոր կարգախօսը պիտի ըլլայ՝ օրավարձի անմիջական յաւելում 20 առ հարիւր համեմատութեամբ եւ գիներու զեղչ, այս վերջինը «դրամատիրական շահերը պակսեցնելու միջոցով»:

ՏԱՍՆԸՎԵՑԵՐՈՒ արտաքին նախարարները կրկին պիտի գումարուին 16 Ապրիլին Փարիզի մէջ, վաւերացնելու համար Եւրոպայի տնտեսական գործակցութեան մնայուն կազմակերպութեան հիմնական կանոնագիրը :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ խորհուրդին փորձագէտները, բացի Սէ Ժէ Թէէն, քննեցին գիներու ելեւէջները վերջին երկու ամսուան ընթացքին : Փետրուար 8էն մինչեւ Ապրիլ 2, կեանքը 2ուկէսէն 3 առ հարիւր համեմատութեամբ աժանցած է, որուն 1,3 առ հարիւրը, շնորհիւ կառավարութեան վերջին օրերս ձեռք առած միջոցներուն: Խորհուրդը անբաւական կը նկատէ այս: Պիտի առաջարկէ, հետեւաբար, որ ուտեստեղէններու վրայ դրուած տուրքերը ջնջուին, այսպէսով, կեանքը պիտի կրնայ աժանալ 5էն 10 առ հարիւր համեմատութեամբ: Կ'ըսուի թէ կառավարութիւնը հակառակ չէ այս առաջարկին :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔ — ՈՐԲԱԽՆԱՄ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
10 Ապրիլ Շաբաթ գիշեր մինչեւ առաւօտ
Salle Alhambra, 340 Bld. Chape
Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը եւ ճոխ պիւֆէ :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ.— Ֆրանսահայ Աւետարանական եկեղեցիներու նախագահ վերապատուելի Փրոֆ. Խայիկեան կը խօսի այս կիրակի, առաւօտ ժամը 10.45ին, 58 rue Madameի ժողովարահին մէջ: Նիւթ՝ «Խաբուսիկ լոյսերը եւ անմահ լոյսը»: Métro St. Placide կամ Notre Dame des Champs :

Այրի Տիկին Արաքսի Բրուտեան կը ծանուցանէ որ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի իր ողբացեալ ամուսնոյն Պ. ՕՀԱՆՆԷՍ ԲՐՈՒՏԵԱՆի հոգւոյն իր մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Վիէնէն Պ. Խաչիկ Պապիկեան եւ իր աղջիկը ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ, ծաղկեպսակներով, նամակներով եւ հեռագիրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին՝ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ՊԱՊԻԿԵԱՆ (ծնեալ Նազաչեանի) կըսկծալի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ 22 Մարտ 1948, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ տեղւոյս գերեզմանատան մէջ :

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ԳԱԶԱԶԵԱՆ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին իր թոռնիկին ՎԱՐԴԱՆՈՅՇ — MARIE — CLAUDEի ծնունդեան առթիւ :

Մարսէյլ.— Ապրիլեան Եղեռնի 1.500.000 զոհերու յիշատակին առթիւ Թաղականութիւնս այս կիրակի առաւօտ Ս. Մակրիթի Գամբանէը Ռիբէր Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարել կուտայ: Կը հրաւիրուին Թաղիս եւ Բիւժէթի բոլոր հայրենակիցները :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան :

11 ԱՊՐԻԼԻՆ

Սալ Ժէօկրաֆի, 184 Bld. St. Germain, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին :
Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Կը խօսին՝ Ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի կոմիտէներու կողմէ:
ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Ֆր. Կ. Խաչի կողմէ:
Ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ: Սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի (արտասանութիւն) եւ ՄԱՏԼԷՆ ԱՃԷՄԵԱՆի (երգ):
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

×

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ.— 11 Ապրիլ, Կիրակի Պոմոնի նորակառոյց սրահին մէջ նախաձեռնութեամբ Ֆ. Հ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնաճիւղին: Առաւօտեան պատարագ եւ հոգեհանգիստ, եկեղեցիին մէջ:

⁂

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Հ. Ա. Միութեան եւ մասնակցութեամբ գաղութիս բոլոր կազմակերպութիւններուն, այս շաբաթ, ժամը 20.30ին Saint Ennemondի սրահին մէջ կը տօնուի Ապրիլեան Եղեռնի համազգային սգատօնը: Կը խօսի ՀԱՅՐ Կ. ՏԷՐՄՕԵԱՆ :
Յաջորդ առաւօտ հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պատարագ, մէկ միլիոն զոհերու խնկելի յիշատակին :

★

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ.— Վիէնի Ապրիլ 11-24ի տօնակատարութեան նուիրուած հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար 11 Ապրիլ կիրակի օրը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ «Մուրատ» խումբի կողմէ, յետաձգուած է :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի այս կիրակի օր, տեղւոյն եկեղեցական վարչութեան կողմէ: Առաւօտուն մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն մատրան մէջ: Կէսօրէ ետք ժամը 15.30ին Salles des Fêtesի մէջ rue Stalingrade: Օժանդակութեամբ տեղւոյն Րաֆֆի երգչախումբին որ պիտի վարէ գեղարուեստական բաժինը : Կը հրաւիրուի Շավիլի ամբողջ հայութիւնը: Մուտքը ազատ է :

THEATRE DE LA CAITÉ LYRIQUEի ՄԷՋ

9 Ապրիլ, ուրբաթ ժամը ճիշդ 20.30էն 23.45: Մէկ անգամուան համար կը ներկայացուի՝

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՍԵԼԻՔՆԵՐԸ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան, պատրաստուած մեծ խնամքով եւ բոլորովին նոր երաժշտութեամբ:
Բեմադրութիւն՝ Բ. ՀԱՊԷՇԵԱՆ, պարերու վարիչ՝ Տիկին Լ. ԹՈՐՈՍԵԱՆ, դիմայարդար՝ Կ. ՕՍՄԱՆՃԵԱՆ: Մասնակցութեամբ Փարիզի եւ շրջանի եւ «Նոր Սերունդ»ի երիտասարդ ուժերու :
ՄԱՆՈՒԿ ԽԱԶԻԿԵԱՆԻ եւ ՈՒՐԲԱԹԵԱՆԻ :
Բեմի վրայ 60 հոգի: Պար՝ Օրիորդներ ՌԷԺԻՆԱ եւ ԼԻԼԻԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆՆԵՐ, Ա. մրցանակ Փարիզի երաժշտանոցէն եւ Opéra Comiqueէն :
Մասնակցութեամբ ԹԱՐԻՍԹ ԳԱՐԵԳԻՆԻ :
Gaité Lyriqueի 40 հոգինոց նուագախումբը, երաժշտութիւն եւ ղեկավարութիւն Ա. ՄԵՍՐՈՒՄԵՆՑԻ: Գիները.— 300, 150, 120, 100, 80, 50:

THEATRE D'IENAի ՄԷՋ

10 Ave. d'Iéna: Métro Iéna եւ Trocadéro
Ապրիլ 12ին, երկուշաբթի իրիկուն թատերական բացառիկ ներկայացում :
«ԿԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»Ը
կը կազմակերպէն (ԵԱՄԻԼԷՆ ՄԱՑՐԻՆԵՐԻ ՏԱԿ)
«YAMILE SOUS LES CÈDRES»
Հինգ արար վաղամեռիկ դերասանուհիին կողմէ թատերգութեան վերածուած եւ հայացուած, Ֆրանս. Ակադեմական Պ. Հանրի Պորտոյի որ այդ օրը ներկայ պիտի ըլլայ եւ խօսք առնէ .
Կը մասնակցի Փարիզահայ ծանօթ դերասաններէ բաղկացած փայլուն ամբողջութիւն մը :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, ժամը 8.30ին, սովորական տեղը: Ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ, երեկոյեան ժամը 8.30ին 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Կարեւոր բօսկարդ: Ներկայանալ անդամատետրերով :

ՓԱՐԻԶԻ Հ.Յ.Դ. Եգիպտացի կոմիտէի արտակարգ ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը :
Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր Մարգպետ եւ Հայր Աբրահամ խումբերը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ընկեր Մ. Նաճարեանի բնակարանին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, երկուշաբթի 12 ապրիլ ժամը 7—9, ընկերվարականներուն սրահը: Ներկայ կըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Ներկայանալ անդամատետրերով :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, 78bis, rue des Couronnes, իջնել métro Couronnes :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի մէջ, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՎԻԷՆԻ Կ. Խաչի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները ընդհ. անդամական ժողովի, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին : Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական ժողովատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ երկուշաբթի ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սէնթ Անի դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ :

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Կորիւն խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի Ապրիլ 18ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Քրիստափորի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին Պար տիւ Կլոպի մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 10 AVRIL 1948 Շաբաթ 10 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5313–Նոր շրջան թիւ 922 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «ՈՒՔԱԶ»Ը

Ժամանակին Թուրքիոյ բարեխնամ կառավարութիւնը — Սուլթանական թէ Իթթիհատական — վեց ամիսը անգամ մը կը վճարէր պետական պաշտօնեաներու թոշակը:

Սուլթանական իրատէ մը պէտք էր, տարին մէկ կամ երկու անգամ, արտօնելու համար թոշակներու վճարումը:

— Մաաշլար վէրիլէճէ՛ք...

Օգոստափառ ջարդարարներուն կամ իրենց յաջորդներուն այդ շնորհէն ետք, պաշտօնեաները ա՛լ պէտք է մոռնային նախորդ վեց ամիսներու ընթացքին իրենց կրած նեղութիւնները, եւ իրենց ճիտին պարտքն էր աղօթել բարեսի՛րտ ու վեհա՛նձն գահակալին արեւշատութեան համար:

Տարբերութիւն չունի Մոսկուայէն արձակուած նոր ուքազը որ, համաձայն ներգաղթի լիազօրին յայտարարութեանց, կ՛արտօնէ երկու հազար Ֆրանսահայերու հայրենադարձը՝ այս տարի:

Տակաւին որոշ տեղեկութիւն չկայ թէ երբ պիտի բարեհաճին ճամբայ հանել Եգիպտոսի, Իրանի կամ Պալքանեան երկիրներու ճամբաներուն վրայ, ամիսներէ ի վեր, սպասող բազմութիւնները:

Մենք կ՛ուզենք հաւատալ, սակայն, որ յառաջիկայ քանի մը ամիսներու ընթացքին կարգադրութիւններ պիտի ըլլան՝ քանի մը հազար հոգի եւս Երեւան փոխադրելու համար:

Բայց՝ մինչեւ այդ կարգադրութիւնները իրենց լրութեան հասնին, մեր թշուառ բազմութիւնները պիտի շարունակեն ապրիլ դժուարին պայմաններու մէջ:

Որովհետեւ, նոյնիսկ Մոսկուայէն հասնող փայլուն խոստումները, բաւական չեն դարմանելու համար այն կացութիւնը որ — չմոռնանք — ստեղծուեցաւ Ֆրանսայի, Եգիպտոսի, Իրանի կամ Պալքաններուն մէջ՝ շնորհիւ ներգաղթի կազմակերպութիւնը իրենց մենաշնորհը նկատող խառնիճաղանճին անձեռնհասութեան կամ թեթեւսօլիկութեան:

Բաւական չեն, մանաւանդ, մոռցնել տալու համար մեր տարաբախտ հայրենակիցներուն՝ այն զրկանքները որոնց մատնուեցան, հաւատ ընծայելով ստայօդ հաւաստիքներու:

Բաւական չեն, մասնաւորաբար, Բարեգործականի դանձը վերադարձնելու համար վատնուած տասնեակ հազարաւոր տոլարները:

Հայաստան պէտք է փոխադրուին անոնք որ բեռ կապած են՝ իրենց տունն ու տեղը քանդելով:

Հայաստան պէտք է երթան բոլոր պիտանի ուժերը — ի հարկէ երկրին պայմաններուն ծանօթանալէ ետք — որովհետեւ հայրենիքը պէտք ունի անոնց:

Բայց մասնակի ներգաղթը — մինչեւ հիմա կատարուածն ու ասկէ ետք կատարուելիքը ուրիշ բառով կարելի չէ որակել — պէտք է սկսի, գոնէ այս տարի, անապահով շրջաններէն ուր Ֆիզիքական վտանգ կը սպառնայ մեր հայրենակիցներուն:

Յիշած էինք Թուրքիոյ մէջ արձանագրուածներուն պարագան:

Համաձայն մեր ստացած տեղեկութեանց, Երեւանի Թուրք եղբայրները, ակռայ կը սրեն Անգարայի մէջ, մաքրագործելու համար անոնք որ նախընտրած են Հայաստան վերադառնալ՝ փոխանակ Ինէօնիւներու առջեւ բարեւի կենալու:

Երեւանի անճարակ փաստաբանները դիտել կուտան թէ «Թուրքիան իր հպատակ Հայերին երկրից դուրս գալու իրաւունք չէ տալիս»:

— Իրա՞ւ. Ֆրանսան «տալի՞ս է»:

Այս ի՛նչ անիմանալի երեւոյթ է որ մեծազօր Մոսկուան անճրկած է քանի մը հազար Թրքահայերու փոխադրութեան հարցին մէջ եւ չի կրնար լեզու գտնել Անգարայի վարիչներուն հետ, բայց, առեւտրական բանակցութիւններ խզելու չափ առաջ կ՛երթայ՝ հայրենիք վերադարձնելու համար Ֆրանսահպատակ Հայերը որոնց մեկնումը նոյնպէս արգիլուած է:

Զանգուածային ներգաղթին համար անհրաժեշտ պայման ցոյց տուած էինք մեր մինուճար հայրենիքին — 11580 քառ. մղոն — սահմաններուն ընդարձակումը՝ համաձայն քսանըհինդ տարի առաջ տրուած խոստումներուն եւ Սեւրի դաշնագրին:

Սովետ պատասխան մը Պերլինի աւկածին մասին

Կաթովի օդակայանին մօտերը պատահած անգլեւսովետ միջադէպին պատճառով առաջ եկած ձգտումը, որ մէկ երկու օր մեղմացած էր, սկսաւ սաստկանալ նորէն:

Պատասխանելով Զօր. Րոպըրթսընի երկու ծանուցագիրներուն օդանաւային արկածին եւ այս արկածին մասին կատարուելիք քննութեան վերաբերեալ, մարաջախտ Սոքոլովսքի համաձայն չէ որ այս քննութիւնը Զօրս Մեծերու միջոցաւ կատարուի եւ կը պնդէ որ պէտք է անգլեւսովետ յանձնախումբի մը յանձնուի ան: Կ՛աւելցնէ նաեւ որ Անգլեւսաքսոնները պէտք է այսուհետեւ յարգեն օդային երթեւեկութեան մասին ասկէ առաջ Հակակշռի Խորհուրդին կողմէ տրուած որոշումները. հակառակ պարագային, Սովետները հարկադրուած պիտի ըլլան միջոցներ ձեռք առնելու այս մասին:

Անգլիական իշխանութեանց մէկ բանբերը յայտարարած է թէ Սոքոլովսքիի այս նամակը «գրգռիչ, անճահ եւ բիրտ է եւ յայտնապէս Մոսկուայի կողմէ տուն տուած կը թուի ըլլալ»: Բանբերը աւելցուցած է որ անգլեւամերիկեան իշխանութիւնները կը խորհին դարձեալ իրենց օդանաւերուն ընկերացնել որսորդ օդանաւեր, ամէն անգամ որ սովետ գօտիին վրայ թռիչք կատարեն: Այս որոշումին պատճառ ցոյց կը տրուի սովետ պատասխանին անբաւարարութիւնը:

★ Անգլեւսաքսոն շրջանակներուն մէջ զարմանք կը յայտնեն թէ՝ Սովետները պատահած արկածին առթիւ դեռ նոր ցաւ յայտնելէ ետք, հիմա կը փոխեն իրենց տեսակէտը եւ կը ջանան անգլիական օդանաւը պատասխանատու նկատել սովետ օդանաւին խորտակման:

★ ՏԷյլի Մէյլը գրէ թէ Մոսկուայէն հասած թասգործակալութեան մէկ հեռագրին վրայ հիմնուելով, անգլեւսոնետ քննիչ Յանձնաժողով մը սկսած է արդէն ճշդելու սովետ եւ անգլիական օդանաւերուն իրարու հետ բախումին պատասխանատուները:

ԹՐԻԷՍԹԷԻ ամերիկեան եւ անգլիական զինուորական իշխանութիւնները կը պատրաստուին թողուլ իրենց գօտիները, քաղաքային իշխանութեանց յանձնելու համար վարչութիւնը: Յառաջիկայ երկուշաբթի վար պիտի առնուին իրենց գրաւման տակ գտնուող շէնքերուն կատարը ծածանող դրօշները:

ԹՐՈՒՄԸՆ յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ Պելճիքայի խնամատար իշխան Շառլի եւ վարչապետ Սփաքի հետ ունեցած խօսակցութիւնները դարձած են մասնաւորաբար Ամերիկայի օգնութեան եւ Եւրոպայի հանդէպ այս երկրին բռնած կամ բռնելիք դիրքին շուրջ: Նախագահը որեւէ բացատրութիւն տուած չէ հաւանականօրէն Պէնէլիւքսէ ընձեռնուելիք զինուորական օժանդակութեան մասին:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԼԻԿԱՆ Գահիրէի մէջ հրատարակութեան տուած է Ալճէրիի անջատողական կուսակցութեան պետ Մէսալի Հաճի մէկ բողոքի նամակը, որով այս ազգայնական գործիչը կը գանգատի թէ՝ կիրակի օրուան ալճերիական ընտրութեանց մէջ Ֆրանսացիները ճնշում բանեցուցած են ընտրողներու վրայ: Մէսալի Հաճիկը խնդրէ որ Արաբական Լիկան անմիջապէս միջամտութիւն մը գործ դնէ: Լիկայի ընդհանուր քարտուղարը պատասխանելով այս նամակին, կ՛ըսէ թէ «Լիկան հարկ եղած ջանքերը պիտի ընէ այս խնդրին մէջ»:

Մասնակի ներգաղթին համար մեր առաջին մտահոգութիւնը պիտի ըլլայ նախապատուութիւն տալ այն գաղութներուն որոնք վտանգուած են ամէն տեսակէտով:

Ինչ կը վերաբերի արուեստական կամ չակերտաւոր ներգաղթին որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ հակադաշնակցական խաչակրութեան մէկ ճակատը, այդ դիւային ժամանցը կը թողունք մեր համայնավար ու ռամկավար հակառակորդներուն:

Ներգաղթը, իբրեւ կենսական հարց, առիթ մըն է որ մենք պարզենք նաեւ մեր տեսակէտները Հայաստանի մէջ տիրող համատիրական պայմաններուն մասին: Ժ.

Դաժանայ ձգտում Պերլինի մէջ

ԶՕՐ. ՐՈՊԸՐԹՍԸՆ ԿԸ ՋԱՆԱՅ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐԸ ԿԱՐԹԵԼ

Հեռագիրները յաւելուածական տեղեկութիւններ կը հաղորդեն Գերմանիոյ անգլիական գօտիի ընդհանուր հրամանատար Զօր. Րոպըրթսընի Զորեքշաբթի օր Տիւսէլտորֆի մէջ խօսած ճառին մասին, որուն ամփոփումը տուած էինք երէկ:

Եթէ անգլիական եւ ամերիկեան միացեալ գօտիներու վարչութեան գլխաւոր նպատակը — ըսած է զօրավարը — արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական վիճակը վերանորոգել է, վերջնական նպատակն ալ գտնել է այնպիսի հիմեր՝ որոնց վրայ կարենայ վերահաստատուիլ գերման պետութեան միութիւնը: Եւ «միութիւն» ըսելով, զօր. Րոպըրթսըն կը հասկնայ իրական միութիւն, անկախ կառավարութեամբ մը, ներկայացուցչական եւ ազատօրէն ընտրուած: Առ այժմ, ստիպուած ենք ընդունելու որ — աւելցուցած է — երկաթէ վարագոյրը երկու մասի բաժնած է Գերմանիան: Հետեւաբար, հարկ է որ այս միութիւնը կարելի եղած չափով իրականութիւն դառնայ: Պէտք չէ մոռնալ միեւնոյն ատեն որ երկու գօտիներէն կազմուած հողամասը Գերմանիոյ ամբողջ տարածութեան երկու երրորդը կը ներկայացնէ:

Զօր. Րոպըրթսըն յայտարարութիւններ ըրած է նաեւ այլեւայլ հարցերու մասին: Այսպէս՝ գերմանական դրամը պիտի բարեփոխուի, եւ աս բարեփոխութիւնը Անգլեւսաքսոններու գլխաւոր մտահոգութիւններէն մէկն է: Յետոյ, Մարշըլի ծրագիրը վիթխարի կարեւորութիւն ունեցող երկու բան կ՛երաշխաւորէ Գերմանիոյ — առաջին՝ անոր շնորհիւ գերման ճարտարարուեստին յատկացուելիք նախնական նիւթերու քանակը պիտի աւելնայ. երկրորդ՝ արեւմտեան Գերմանիոյ բնակիչները պիտի մտնեն շարքին մէջ այն ազգերուն՝ որոնց ազգային տնտեսութեան կապուած է այս երկիրը, բնականօրէն:

Արեւմտեան Եւրոպայի ապահովութեան հիմը Պրիւքսէլի մէջ հինգ պետութեանց կողմէ վերջերս ստորագրուած դաշինքն է, որ բացայայտօրէն եւ շօշափելի կերպով երեւան կը բերէ արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն անյողդողդ կամքը իրարու միանալու, պաշտպանուելու համար:

Վերջապէս, ըսելէ ետք թէ Գերմաններուն կ՛իյնայ որոշել սեփականութեան այն ձեւը՝ որուն ենթակայ պիտի ըլլան երկրին ճարտարարուեստական ձեռնարկները, զօր. Րոպըրթսըն աւելցուցած է. «այն միութիւնը որուն մասին կը խօսին սովետ գօտիի քաղաքական անձնաւորութիւնները, միութիւնն է Չեխերու եւ արեւելեան Եւրոպայի միւս ժողովուրդներուն հետ, ընդհանուր ստրկութեան մէջ»: Զօրավարը զգուշացուցած է արեւմտեան Գերմանիոյ ժողովուրդները այս կեղծիքէն չխաբուիլ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՃՕՆ ՖՕՍԹԸՐ ՏԸԼԻՍ, որ հանրապետական կուսակցութեան մասնագէտն է արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ հարցերու համար, Մարշըլի ներկայացուցած է ծրագիր մը, որով կ՛առաջարկէ «հակաքոմինֆորմ» միջազգ. կազմակերպութիւն մը ստեղծել, «պաշտպանելու համար արեւմտեան երկիրներու ազատական հիմնարկութիւնները», համայնավար քարոզչութեան դէմ:

ՍՈՎԵՏ «Ռօսիա» նաւը Նիւ Եորքէն մեկնած է պարապ, որովհետեւ նաւահանգստի բեռնակիրները մերժած են Խորհրդ. Միութեան ղրկուելիք ապրանքները նաւը փոխադրել:

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ, Քասր էլ Այն հիւանդանոցի 1500 հիւանդապահները, գործադուլ հռչակած ըլլալով, շէնքէն դուրս հանուած են ոստիկանութեան եւ տեղական բանակին կողմէ: Այս արտաքսման ընթացքին, վիրաւորուած են 25 հոգի եւ ձերբակալուած՝ 85 հոգի:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ երեսփ. ժողովի զինուորական գործերու յանձնաժողովը, զերոյի դէմ 23 ձայնով, ընդունեց ծրագիր մը՝ որուն համաձայն, օդային ուժերու խումբերը 55էն 70ի պիտի բարձրացուին, կարելի եղածին չափ կարճ պայմանաժամի մէջ:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ՝ Երուսաղէմի շրջանի ընդհ. հրամանատար Ապտ էլ Քատէր, որ Միւֆթիի ազգականն է, սպաննուած է Քասթէլ լերան մօտ մղուած կռիւի մը մէջ: Արաբները յաջողած են սակայն գրաւել համանուն գիւղը, որ կը տիրէ Երուսաղէմէն Թէլ Ավիվ տանող հաղորդակցութեանց ճամբուն:

ՓԱՐԻԶԻ տօնավաճառը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 1էն 17: Այս տօնավաճառին մէջ մասնաւոր տեղեր պիտի ունենան 9000 առեւտրական եւ ճարտարարուեստական ձեռնարկներ: 12 ազգեր պիտի մասնակցին պաշտօնապէս, իսկ 23 երկիրներ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Մ. Ը. Մ.ի 22ՐԴ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

ՇՔԵՐԹ 3000 ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՎ, ԱՐԻՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱՐԾՈՒԻԿՆԵՐՈՎ.— ՆԵՐԿԱՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ՝ ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ

ՀԱԼԷՊ, 31 Մարտ.—Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր մասնաճիւղերու 22րդ տարեկան մարզահանդէսին առթիւ, տօնական կերպարանք մը առած էր Հալէպը Զատկի օրերուն, Մարտ 27էն 31 : Աննկարագրելի էր խանդավառութիւնը: Զատկի Բ. օրը, բուն շքերթին ներկայ էին աւելի քան քսան հազար հոգի, հակառակ անձրեւոտ օդին :

Մրցումները տեղի ունեցան հետեւեալ կարգով .—

ՇԱԲԱԹ, 27 Մարտ.— Ֆութպոլի Բ. դասակարգի ոչմի ֆինալի մրցումներ, ընդմէջ Գամըշլիի, Հասիչէի, Զահլէի, Ճարապլուսի, Թէլ-Պրաքի, Արաբ Բունարի, Րաս իւլ Այնի, Լաթաքիոյ, Տէր Զօրի, Պուրճ Համուտի, Հոմսի, Թրիփոլիի, Տէրպէսէի եւ Աղէգի խումբերուն:— Ֆինալի մնացին Տէր Զօր եւ Պուրճ Համուտ :

Կէսօրէ վերջ ժամը 3ին տեղի ունեցաւ Պասքէթ Պոլի ոչմի ֆինալի մրցումը՝ ընդմէջ Նոր Գիւղի եւ Պուրճ Համուտի :

ԿԻՐԱԿԻ, 28 Մարտ.— Առաւօտուն, ժամը 8ին, Սէրքլի դաշտին վրայ տեղի ունեցան ոչմի ֆինալ պասքէթպոլի մրցումները՝ ընդմէջ Պէյրութի աղջկանց եւ Հալէպի արծուիկներու խումբին : Բ. խաղ՝ Պէյրութի մանչերուն եւ Դամասկոսի մանչերուն միջեւ: Գ. խաղ՝ Հալէպի աղջկանց եւ Դամասկոսի արծուիկներուն միջեւ: Դ. խաղ՝ Հալէպի մանչերուն եւ Նոր Գիւղի մանչերուն միջեւ :

Դարձեալ առաւօտուն, ժամը 8ին, Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին վրայ տեղի ունեցան Թէնիսի մրցումները, ընդմէջ Հալէպի եւ Պէյրութի խումբերուն (2 առանձին, 1 զոյգ) :

Կէսօրէ վերջ, ժամը մէկուկէսին, ոչմի ֆինալի համար ճակատեցան ֆութպոլի 4 առաջին դասակարգի խումբերը,— Պէյրութ, Հալէպ, Դամասկոս եւ Նոր Գիւղ: Ֆինալի մնացին Պէյրութ եւ Հալէպ :

Երեկոյեան ժամը 8ին տեղի ունեցան փինկ փոնկի ոչմի ֆինալի մրցումները, ընդմէջ Հալէպի, Դամասկոսի, Պէյրութի եւ Անդրյորդանանի խումբերուն: Ֆինալի մնացին Պէյրութ եւ Հալէպ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, 29 Մարտ.— Առտուան ժամը 8ին տեղի ունեցան պասկէթ պոլի ֆինալի մրցումները :

Հալէպի եւ Պէյրութի աղջկանց խումբերու հանդիպումին՝ յաղթական հանդիսացաւ Պէյրութ:

Հալէպի եւ Պէյրութի մանչերու խումբերու հանդիպումին եւս յաղթական հանդիսացաւ Պէյրութ :

Ժամը 10ին, տեղի ունեցան փինկ փոնկի ֆինալի մրցումները, ընդմէջ Պէյրութի եւ Հալէպի խումբերուն: Յաղթական հանդիսացաւ Հալէպ:

Ժամը 12ին (կէսօր) տեղի ունեցաւ վօլէ պոլի ֆինալի մրցումը, ընդմէջ Հալէպի եւ Դամասկոսի խումբերուն : Յաղթական հանդիսացաւ Հալէպ :

Կէսօրէ վերջ, ժամը 1ին, ճակատեցան ֆութպոլի Բ. դասակարգի ֆինալիստները,— Պուրճ Համուտ եւ Տէր Զօր: Յաղթական հանդիսացաւ Պուրճ Համուտ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐՈՒԱՆ ՇՔԵՐԹԸ

Երկուշաբթի, ժամը 2.30ին, Քաղաքապետարանի դաշտին վրայ տեղի ունեցան Ա. Դասակարգի Պէյրութի եւ Հալէպի ֆութպոլի խումբերու ֆինալի մրցումը եւ ընդհանուր տողանցքը, որոնք աննախընթաց խանդավառութիւն ստեղծեցին ներկայ 20.000է աւելի հանդիսականներուն մէջ :

Հանդիսութեանց կը նախագահէր Շաւարշ Միսաքեան, իսկ Զարեհ եպիսկ. Առաջնորդ Բերիոյ Թեմին, կը հովանաւորէր մրցումները իր ներկայութեամբ: Հանդիսականներու կարգին կը գտնուէին Ոստիկան Զօրքի ընդհ. հրամանատար զնդապետ Հրանտ պէյ Մալոյեան, Հալէպի զինուորական հրամանատարը եւ իր փոխանորդը, Ազգ. կուսակցութեան ղեկավար դէմքերէն Իհսան Ճապրի, Տօքթ. Ապտիւլրահման Քէյեալի, Սայիտ Զայիմ, Ֆէթհալլա Ասիուն, եւայլն, եւայլն: Դամասկոսի հայ երեսփոխան Ֆրէտ Ասլանեան, Լիբանանի հայ երեսփոխաններէն Մելքոն Հայրապետեան, օտար եւ հայ ծանօթ անձնաւորութիւններ, զինուորականներ եւ թղթակիցներ :

Ժամը 3ին, Քաղաքապետարանի դաշտը կը յորդէր: Իրաւարար Պ. Շէֆիքի ազդանշանին վրայ դաշտ կ'իջնեն Պէյրութի եւ Հալէպի խումբերը, որոնք պատուոյ ամպիոնին առջեւ կ'ունկնդրեն Սուրիական ազգ. քայլերգը եւ «Յառաջ Նահատակ»ը: Հակառակ զօրաւոր հովին, փոշիին եւ սպառնացող անձրեւին, ժողովուրդը ամբողջ մէկուկէս ժամ մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէր երկու հսկաներու այս բախումին: Ակնյայտնի էր որ երկու խումբերը ունէին հաւասար արժէք, խաղը կ'ընթանար մերթ մէկուն եւ մերթ միւսին բերդին առջեւ: Բոլոր նախատեսութիւնները ի դերեւ ելած էին եւ կը սպասուէր 0—0 հաւասար արդիւնքի մը, երբ, խաղի վերջաւորութեան ճիշդ 45 վայրկեան մնացած, Պէյրութի շնորհուած փէնալթի մը, յաղթանակը կու տար Պէյրութի, 1ի դէմ 1ով :

Հալէպ – Պէյրութ մրցումի Ա. կիսախաղէն վերջ, տեղի ունեցաւ այնքան սպասուած տարեկան շքերթը: Առաջնորդութեամբ Հալէպի եւ Պուրճ Համուտի փանփառներուն, 3000ի հասնող սկաուտներու, մարզիկներու, արծուիկներու եւ գայլիկներու վիթխարի թափօրը անցաւ, ժողովուրդին խելայեղ ծափերուն եւ բացագանչութեանց մէջ: Մասնաւոր խանդավառութիւն ստեղծեց արծուիկներու եւ գայլիկներու փանփառը :

Այս հսկայ բանակը ժողովուրդին առջեւ թափօր կազմելէ վերջ, տեղ գրաւեց դաշտին մէջ – տեղ, ուր խոր երկիւղածութեամբ ունկնդրուեցան Սուրիական եւ Լիբանանեան ազգ. քայլերգները եւ «Յառաջ Նահատակ»ը : Բարձրախօսին առջեւ խօսք առաւ Զարեհ եպիսկ. եւ ջերմ ողջոյններ ուղղեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեծ ընտանիքին, Սուրիական կառավարութեան եւ ժողովուրդին. խօսքը ուղղելով Հ. Մ. Ը. Մ.ականներուն, ըսաւ .

— « Գիտցէք որ հայ ժողովուրդը ամբողջ մէկ տարի կարօտով կը սպասէ ձեզի տեսնելու համար ձեր առոյգ կազմը եւ ձեր կենսուրախ դէմքերը: Հայ ժողովուրդը կը գուրգուրայ ձեր վրայ. արժանի եղէք այդ գուրգուրանքին : Մեր յոյսն ու ապագան էք դուք. ձեր պարտականութենէն երբեք չշեղիք: Կը մաղթեմ որ երջանիկ ըլլաք եւ ապրիք սեղմէ աւելի երջանիկ կեանք մը » :

Արաբերէն ուղերձ մը կարդաց Պ. Ն. Պարսումեան: Ծանօթ յանուն Շրջանային վարչութեան՝ Տօքթ. Ճ. Պէրպէրեան շնորհակալութիւն յայտնեց սուրիական պետութեան ղեկավարութեան, Մուհաֆըզին, քաղաքապետին, Զարեհ եպիսկ.ի, օրուան նախագահ ընկեր Շ. Միսաքեանին, օրուան թագուհի՝ Տիկին Ս. Թիւլպէնտճեանին, պատուոյ օրիորդներուն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի մասնաճիւղին եւ ներկայ հայ ժողովուրդին :

★ Երկուշաբթի գիշեր, Հալէպի Ազգային (պետական) Սատենադարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ողջերթի երեկոյթը, նախագահութեամբ Տոքթ. Ա. Փափազեանի: Այս առթիւ ճառեր խօսեցան Եդ. Տարոնեան, Լ. Մասպանաճեան (յանուն Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի վարչութեան), Տոքթ. Ա. Պաղտասարեան (յանուն Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. վարչութեան) եւ Շաւարշ Միսաքեան, մեծ խանդավառութիւն ստեղծելով: Երեկոյթը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը,— երգ, արտասանութիւն եւ նուագ :

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Երկրորդ արուեստագէտը՝ որուն հանդիպեցայ, Հայ կին մըն է.— Տիկին Նուարդ Զիմառա Զարեան, աղջիկը տաղանդաւոր գրագէտ Կոստան Զարեանի: Երիտասարդ ու շնորհալի քանդակագործուհի մը՝ որուն յաջողութիւններուն արձագանգն եղաւ հայ մամուլը, քանի մը անգամ :

Հռոմի մեծ բարձունքի մը վրայ է իր համեստ աշխատանոցը, ուր կ'այցելենք նկարիչ բարեկամի մը ընկերակցութեամբ: Մութը իջած է արդէն մեծ քաղաքին վրայ եւ լուսաւոր սենեակի մը մէջ կը գտնեմ երիտասարդ արձանագործուհին, իր երիտասարդ ամուսնոյն, Պ. Զիմառայի հետ, որ նոյնպէս արձանագործ մըն է:

Հայու աչքերով, համակրելի երիտասարդուհի մըն է, աշխոյժ ու խօսուն, որ ուրախութեամբ ցոյց կու տայ իր գործերը,— աւարտած, աւարտելու վրայ եւ... նաեւ փշրուած, որովհետեւ, կը բացատրէ ան, մաթերիէլը շատ սուղ է, մինչ իր աշխատանոցը շատ փոքր, այնպէս որ կը հարկադրուի հին ու չծախուած գործերը փշրել, նորերը շինելու համար: Ցոյց կու տայ այդ զոհերու նկարները, քանի մը հատ, որոնք կրնային արժէք մը ըլլալ, բայց միշտ նիւթական մտահոգութիւններով զոհուած են, նոր արժէքներու ծնունդ տալով: Կեանքի խորհուրդն ալ այսպէս չէ՞, կը մտածեմ ես ինծի... Պէտք է ինկան, փշրուին, զոհուին շատերը, որպէսզի ուրիշներ, քիչեր թերեւս, ծնունդ առնեն եւ կեանքը շարունակուի, աճի ու զարգանայ :

Տիկին Նուարդ կը բացատրէ ինքզինք եւ իր գործերը: Հպարտ է, որ առաջին հայ քանդակագործուհին է, որ աւարտած է Հռոմի Ակադեմիան, պատուով եւ պաշտօնի ալ կոչուած է, իբր դասախօս :

Կը զարմանայ. նախ թեթեւ յուսախաբութիւն մը կը գծուի կարծէք իր աշխոյժ ու խելացի դէմքին վրայ, ապա ուրախութեան կը փոխուի ան, երբ իրեն կը յայտնեմ թէ Եգիպտոսի մէջ ալ ունինք շնորհալի քանդակագործուհի մը, Տորա Կամսարական, որ սակայն ոչ իր հին արձանները փշրելու պէտք ունի, նիւթեղէն ունենալու համար, ոչ ալ աշխատանոցի ծաւալի մասին կը մտածէ :

— Ինչ հակասութիւն ...

Այսպէս մտածեց, անշուշտ, ապրելու տադնապին մէջէն ծնունդ առած հայ արուեստագիտուհին, որ ծանօթ է Իտալիոյ արուեստի հրաշալիքներուն. ունի զարգացում. ունի զգայնութիւն, ունի մանաւանդ անհուն տենչ մը երազներ բոնելու, բայց կը պակսին միջոցները: Հարկադրուած է ապրիլ նախ, հոգալ իր երկու զաւակները, իր ամուսնոյն հետ իր ազատ ժամերուն նուիրուիլ արուեստին: Իր գործե՞րը.— ողջերը եւ «մեռած»ները, շատ են եւ լեցուցած իր աշխատանոցը: Դէմքեր՝ կիներու եւ այրերու, որոնց մէջ իր հօրը դէմքը, ինչպէս նաեւ հայ ու իտալացի նկարիչներու. յետոյ ամբողջական մարմիններ, որոնց մէջ իր աղջկանը, որ պարուհի ըլլալու սահմանուած է, յետոյ՝ մերկութիւններ, զանազան դիրքերով, խաղաղ ու երազուն վիճակներու մէջ կամ պիրկ ու ջղուտ կեցուածքով: Ասոնցմէ մէկը, «Սրնգահար կինը» ցուցադրուած է իտալական ազգային քառամեայ ցուցահանդէսին մէջ եւ ջերմ գնահատանքի արժանացած: Գեղեցիկ ու մերկ մարմին մը, իր կորութիւններով ուշագրաւ, սարսուռի յուզումի մը մէջ առնուած: Ունի նաեւ կիսաւարտ երկու արձաններ.— մերկ ու ծալապատիկ կին մը. եւ երկու ըմբիշներու «ազատ մարտնչումը», երկուքն ալ կենդանի գործեր, գեղեցկութեան եւ ուժի զուսպ այլ զօրաւոր արտայայտութեամբ :

Իր արուեստը միայն մարմնական ու ընդերային կերպաւորումի մը չի ձգտիր, այլ ենթակային նկարագրին կենդանի արտայայտութեան, խաղաղ յուզականութեամբ մը,մտածումի ստուերովը աւելի կենսունակ դարձած: Այդ տեսակէտէն ուշագրաւ են յատկապէս իտալացի նկարիչին, Կ. Զարեանի (1944ի) կիսանդրիները, Սրնգահար կինը եւ իր կիսաւարտ երկու գործերը, որոնք կը կարծեմ թէ պիտի կրնան մեծ յաջողութիւն ապահովել հայ երիտասարդ քանդակագործուհիին համար :

— Ինչո՞ւ ցուցահանդէս չէք կազմակերպեր :

— Սուղ է, կը պատասխանէ ան, տրտմութեամբ, աւելցնելով թէ չունի նիւթական միջոցներ, թէեւ մասնակցած է մէկէ աւելի ցուցահանդէսներու: Իտալական մամուլը զբաղած է իր գործերով եւ վերջերս ալ հայ մամուլը սկսած է հետաքրքրուիլ :

Կը հետաքրքրուի Եգիպտոսով եւ կը խորհի ցուցահանդէսի մը կարելիութեան մասին .

— Գաղափարը գեղեցիկ, բայց ի՞նչպէս պիտի հոգաք ծախքերը, իտալական դրամով... Հազարներով կը խօսիք, բայց գիտէ՞ք թէ ինչ արդիւնքի կը հասնիք :

Իրաւունք կու տայ. տրտում ստուեր մը կ'անցնի իր ժպտուն դէմքէն, որ քիչ ետք կը պայծառանայ, երբ իր հօրը մօտ կ'երթանք եւ հոն իր հօրը ընկերանալու գաղափարը կը պարզէ.

— Այդ ատեն կարելի է, կ'ըսեմ, եթէ ամէն աջակցութիւն նախապէս ապահովուի :

Արդարեւ, Կ. Զարեան կը մտածէ դասախօսական պտոյտ մը սարքել դէպի Եգիպտոս,Լիբանան ու Սուրիա: Այդ ուղղութեամբ հրաւէր ալ ստացած է: Մեր խօսակցութեան ընթացքին, կը տրտմնդեմ Զարեանը, ծրագիրը գտնելով օգտակար եւ արդիւնաւէտ ամէն տեսակէտով: Գրագէտ մը պէտք է շփման մէջ ըլլայ բազմութիւններու հետ, մանաւանդ երիտասարդ սերունդներու հետ, որոնք կենդանի հետաքրքրութիւն ունին Միջին Արեւելքի մէջ :

— Կրնաք լեցուն սրահներ ունենալ, կ'ըսեմ, Եգիպտոսի, Պաղեստինի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ: Գացէք անպատճառ, նկատի ունենալով առաւելապէս հայ հասարակութիւնը: Գացէք եւ հայ գրասէր երիտասարդութիւնը ճանչցէք. ան ալ ձեզ թող ճանչնայ: Եւ այդ ատեն, կ'աւելցնեմ, Նուարդը կրնայ ընկերանալ ձեզի :Ամէն աջակցութիւն կրնաք գտնել, վստահ եմ, եւ յաջողութիւնը կ'ըլլայ ապահով: Թէ դուք կը նորոգուիք եւ թէ ձեզ լսողները :

Հայրը կ'ոգեւորուի եւ ծրագիրը հեռուէն հեռու կը ժպտի թէ գրագէտին համար եւ թէ քանդակագործուհիին, որոնք իրարու կը նային :

Գրական հարցերու շուրջ խօսակցութենէ մը ետք, նկարիչ բարեկամիս հետ հրաժեշտ կ'առնենք Կ. Զարեանէն ու իր ընտանիքէն :

Զարեան, այսօր, այլ առոյգ ու չէնչող, կը վարանի դեռ, խորհելով պտոյտին քիչ մը ընտանեկան դրոշմէն, բայց կը կարծեմ թէ ի վերջոյ պիտի ընէ այդ պտոյտը, թարմանալու եւ Ամերիկայի մէջ տարիներու ընթացքին իր զգացած թմբիրը թօթվելու համար :

— Պիտի մնա՞ք Իտալիա :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՔԱՌԶՈՒ

Նկարիչը ծանօթ է արդէն մեզի եւ մեր ընթերցողներուն: Լայն սիմնակներ յատկացուցած ենք միշտ Քառզուին, որ ֆրանսական ձեռնհաս շրջանակներու մէջ կը տարածէ իր արուեստին լաւագոյն ձգտումները:

Քառզու ցուցահանդէսներ տուած է եւ ծանօթ քննադատներ երկար խօսած են իր մասին, գնահատելով իր արուեստին պարզութիւնը, բնութեան հետ մօտիկութիւնը, եւ նկարչական զարգացումը:

Les Arts թերթին մէջ Pierre Lemonnier լաւագոյն ձեւով կը ներկայացնէ Քառզուն: Մենք կը քաղենք անկէ յատկանշական մասերը. —

« Ան իրերու մակերեսային կողմէն չէ որ կը հրապուրուի, կը փնտռէ «խորհրդաւոր կողմը»: Ան կ՚ըսէ «Ամէն ինչ հրաշալի է, բաւական է նայիլ, ծածկուած հրաշքները երեւան բերելու համար»: Եւ ատոր համար ունի մանուկի թարմ աչքեր, առանց տակաւին փորձառութեան: Քառզու չի հաւատար նկարչութեան հասարակական դերին, եւ կ՚աւելցնէ «Ներկայիս ժողովուրդը զարգանալու համար նկարչութեան պէտք չունի — կան ռատիօն, սինէման, գիրքերը »:

Գալով թէքնիքին, Քառզու կ՚ըսէ «Թէքնիքը միջոց մըն է, եւ չի կրնար նպատակ մը ըլլալ, ան պէտք է անհատին տրամադրութեան տակ դրուի, մտադրութիւնը անբաւական է, միայն արդիւնքը, նկարը արժէք ունի:»

Արդէն այս խօսքերը պերճախօս են ցոյց տալու համար Քառզուի առարկայական հասկացողութիւնը, արուեստագէտ է բառին ամէնալայն իմաստով: Իր գործերուն մէջ մեծ տեղ կը գրաւեն ագարակի բակերը, անտառները, երկրագործական գործիքներ եւ նաւահանգիստներ, ան հոն կը գտնէ իր ներշնչումը »:

Հպարտութիւն մը եւս իր հայրենակիցներուն համար, արժէք մը եւս որ պահելով իր հայկական գոյնը զայն կը դնէ միջազգային արուեստին ծառայութեան:

×

ԶԱՄՊԱՔՃԵԱՆ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Միշտ «Les Arts» շաբաթաթերթին մէջ է որ կը կարդանք շահեկան յօդուած մը ստորագրուած Գ. Հ. Զամպաքճեանէ:

Ներկայիս Պ. Զամպաքճեանի հուչակաւոր հաւաքածոն նոր դպրոցէն ազգայնացած է: Ժամանակին արդէն Փարիզեան ցուցահանդէսներու մէջ տեսած ենք իր ունեցած լաւագոյն նկարները: Ունի Սեզան մը, քանի մը Ռընուառ, գեղեցիկ Սիսլէյ մը, Քոռոյէ եւ Տըլաքրուայի մերկերը, յետոյ Պօննառ, Մաթիս, Լափրատ, Տիւֆի, եւ Իւթրիլլօ, ի հարկէ նոյն հարստութիւնը ունի նաեւ ռումանական նկարիչներէն եւ Պ. Զամպաքճեան, ինչպէս կը մատնանշէ Les Artsի խմբագրութիւնը, միշտ ծառայած է ռումանական արուեստին եւ իր դասախօսութիւններով, յօդուածներով, գիրքերով, ինչպէս նաեւ արուեստագէտներու տուած քաջալերանքներով մեծ դեր խաղացած է, կը խաղայ Ռումանիոյ գեղարուեստական կեանքին մէջ: Ակնարկ մը նետելով ռումանական արուեստին վրայ, Զամպաքճեան ցոյց կու տայ ներկայ ձգտումները, որ կը զարգանան բնապաշտ ճամբու վրայ: Յետոյ ներկայացնելով բոլոր ներկայ ռումանացի նկարիչները, եւ անոնց դերը ներկայ յեղաշրջումին մէջ, Զամպաքճեան վերջացնելով իր հետաքրքիր յօդուածը կ՚ըսէ. — «Այն արուեստը որ կը սիրէ ժողովուրդը, իրապաշտ է: Մարդը կը սիրէ գտնել թարմ եւ պայծառ բնութիւնը արուեստագէտներու գործերուն մէջ. կը կենայ այն մարդկային դէմքին առջեւ որ բան մը կ՚արտայայտէ, բայց կը փնտռէ չարադրութիւն մը որ կը թելադրէ իրմէ բարձր զգացում մը, եւ անտարբեր չէ գեղեցկագիտական յուզումի մը առջեւ:

★

ԿԱՇԵՂԷՆՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Առիթ չէինք ունեցած այս սիւնակներու մէջ խօսելու «կաշիի գիշեր»ուան մասին որ տեղի ունեցաւ անցեալ ամսու եւ անուղղակի հպարտութեան առարկայ եղած էր մեզի: Կաշիի գիշերուան ընթացքին, որ «ամենա — փարիզեան» հաւաքոյթներէն մէկն է, յայտնի դերասան Claude Dauphin ներկայացուց ամբողջ Pythois հագուած կին մը որուն կօշիկներուն պատրաստութիւնը յանձնուած էր Պ. Ս. Տէր Պալեանի:

Ուրիշ առթիւ խօսած ենք արդէն մեր հայրենակիցին արուեստագէտի ճաշակին մասին: Ի հարկէ նախանձ առաջ կը բերէ այդպիսի ընտրութիւն մը իր ֆրանսացի արհեստակիցներուն մօտ, բայց իր ստեղծած վայելուչ նմոյշը կը փաստէ այդ ընտրութեան արդարութիւնը:

Գալով ցուցահանդէսին, հոն Պ. Տէր Պալեան կը ներկայացնէր զանազան կօշիկներ որոնք արժանի գնահատանքի առարկայ եղան հասկցող հասարակութեան մը կողմէ:

Պէտք փափաքէինք որ այս շռայլուած գովասանքները չկասեցնէին լաւագոյնին հասնելու իր ձգտումը:

Կը շնորհաւորենք Պ. Տէր Պալեանի հետ բոլոր Հայերը որ իրենց մասնակցութիւնը բերած էին ցուցահանդէսին: Կօշիկի գործարանատէրներու մէջ Կարապետեան եւ Ստեփանեան, պայուսակներու մէջ Գրիգորեան, եւ ուրիշ պօքիէ մը Մուրատեան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄ (հրատարակութիւն հայկական բատիոժամի), Նիւ Եորք, Գ. տարի 1947, գին մէկ տոլար:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԼԼԱՀՎԵՐՏԻ տեղաւորուած ներգաղթած ընտանիքներու համար շինուած է չորս յարկանի մեծ շէնք մը, ուր այժմ կը բնակին 35 ընտանիք: Ամէն մէկ յարկաբաժին բաղկացած է 2—3 սենեակէ: Բազմաթիւ հայրենադարձ ընտանիքներ շինած են իրենց գեղեցիկ բնակարանները, մասնաւորապէս Բաղրամեան պողոտայի վրայ:

★ Ապրիլ 3ին Հայաստանի Գրողներու Տան մեծ դահլիճին մէջ տօնուեցաւ Յովհաննէս Թումանեանի մահուան 25ամեակը: Գլխաւոր դասախօսը՝ Գրողներու Միութեան քարտուղար՝ Հմայեակ Սիրաս ի վեր հանելով Թումանեանի նշանակութիւնը հայ ժողովրդի եւ հայ գրականութեան մէջ, շեշտեց թէ՝ ան լաւատես բանաստեղծ մը եղած է ու ծառայած է հայ ժողովրդի շահերուն: Ստեփան Զօրեան ելոյթ ունեցած է յուշերով՝ հայ ազգի մեծ բանաստեղծի մասին: Հանդէսը վերջացած է գրական գեղարուեստական ծրագրով մը:

★ Երեւանի 1948ի ճատրակախաղի մրցումները, վերջ գտած են: Առաջնութիւն շահեցաւ Սովետ Միութեան մարզախաղիվարպետ՝ երիտասարդ Տիգրան Պետրոսեան:

★ Սովետ. Հայաստանի գիւղերու մէջ արագ թափով ելեկտրականութիւն կը հաստատուի: 1913ին ելեկտրական ընդհ. արտադրութիւնը եղած է 5,1 միլիոն քիլովաթ ժամը, 1950ին պիտի հասնի 860 միլիոն քիլովաթ ժամը: Մինչեւ 1950 Հայաստանի 200 կոլխոզ եւս ելեկտրական հոսանք պիտի ստանան:

★ Հայաստանի 38 շրջանային կեդրոններ ունին իրենց ռատիօ — հանգոյցները, որոնք տեղական լուրեր կը հաղորդեն: Կոլխոզնիկներու տուներուն մէջ կան 10.000 ռատիօ ընդունիչներ:

★ Սովետ. Միութեան հողագործական նախարարութեան փոխանցիկ կարմիր դրօշը այս տարի յանձնուեցաւ Հայաստանի «Հոկտեմբերեան» շրջանի մեքենատրակտորային կայանին, որուն վարիչն է Պայծառ Ղազարեան:

★ Մաքսիմ Կորքիի ծննդեան 80ամեակի առթիւ, Միասնիկեան պետական գրադարանի դահլիճի մէջ բացուեցուած է Կորքիի կեանքին եւ գործունէութեան նուիրուած ցուցահանդէս: Ցուցադրուած են 150 կտորներ, որոնք ի յայտ կը բերեն Կորքիի կատարած դերը սովետական գրականութեան զարգացման մէջ:

★ Երեւանի համալսարանի փոխ — վերատեսուչ Մելիքեան յայտարարած է թէ հայրենադարձ ուսանողներ որոնք արձանագրուած են համալսարանի զանազան բաժիններր հայերէն եւ ռուսերէն լեզուի մէջ դժուարութիւն կը կրեն: Արտասահմանի միջնակարգ դպրոցներ աւարտած շատ ուսանողներ մաթեմաթիքի մէջ տկար են: Համալսարանի վարչութիւնը այս ուսանողներուն օգնելու համար մասնաւոր դասընթացքներ կազմակերպած է:

★ Երեւանի Սպենդիարեան երաժշտական միջնակարգ դպրոցը երկրին տուած է մինչեւ հիմա 400 շրջանաւարտ երաժշտագէտներ որոնք կ՚աշխատին Հայաստանի զանազան վայրերը:

— Տեսնենք, կ՚ըսէ վերջին պահուն, կախում ունի դէպքերէն ...

Իսկապէս արուեստագէտի մը համար դժուար է բաժնուիլ Իտալիայէն, որուն ամէն մէկ մասնիկը հոգի մը ունի իր մէջ. հին ու մեծ հոգի մը, որ դարերու վրայէն սաւառնելով, կը խառնուի նոր հովերուն, մնալով միշտ վեհ ու շքեղ, դասական ու յաւիտենական:

Ով Իտալիա, երկիր խոնարհութեան ու մեծութեան, աղքատութեան ու անսպառ հարստութեան ...

(2) Գ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾՆ ՏԻԳՐԱՆ

Մեծն Տիգրան կը համարուի հայ պատմութեան ամենափայլուն դէմքը, ու մեր ազգին ամենապատուական անձը որ հին Հայաստանի մէջ ցոլաց որպէս Արեւ բոցափայլ, որ հայ Ազգը բարձրացուց ու լուսաւորեց հորիզոնէ հորիզոն, զայն փառաւորելով բովանդակ տիեզերքին առջեւ:

×

Մեծն Տիգրան, Մեծ Հայքի արքայական գահը բարձրացաւ Քրիստոսէ առաջ 96 թուականին, ու առաջին օրէն սկսեալ կազմակերպեց հայկական ուժեղ բանակը: (Ոմանք Տիգրանի գահակալութեան թուականը կը կարծեն Ն. Ք. 95 կամ 94: George Rawlinson իր գահակալութիւնը կը նշանակէ Ն. Ք. 96ին — Տես «Parthia» էջ 129—131):

Մեծն Տիգրան իր քաջարի բանակով նախ խուժեց Ծոփաց Աշխարհին սահմաններէն ներս, ու սապատակեց Փոքր Հայքի անկախ (հայկական) թագաւորութիւնը, որուն մայրաքաղաքն էր Կարկաթիոկերտը: Հոն կը թագաւորէր Հայկազն Արտաշէս արքան: Բովանդակ Փոքր Հայքը (Զարեհին հիմնած երբեմնի պետութիւնը), Մեծն Տիգրան յանդգնաբար կցեց Մեծ Հայքի կեդրոնական պետութեան, այսպէսով, երկու անջատ Հայաստաններէն կազմուեցան մէկ միացեալ Մեծ Հայաստան մը, ու կը կարծուի թէ Տիգրանի թագին վրայ երեւցող երկու արծիւները երկու Հայաստաններու միացումը կը խորհրդանշեն:

Այս առաջին յաջողութեան յաջորդեցին ուրիշ յաջողութիւններ: Կարճ ժամանակի մէջ Տիգրան այնպիսի համբաւ շահեցաւ որ, թէ Պոնտոսի փորձառու Միհրդատ թագաւորը, ու թէ Սելեւկեան երբեմնի հզօր պետութեան յուսալքուած ժողովուրդը ցանկացին ու ծրագրեցին Տիգրան Մեծին բարեկամութիւնը որսալ:

Քրիստոսէ առաջ, 72 թուականին, Տիգրան իր քաջարի բանակով հասաւ մինչեւ Պաղեստին: Իր կայսրութիւնը երկարեցաւ Կովկասեան լեռներէն մինչեւ Եգիպտոսի սահմանները (Տես Յովսեփոսը): Ըստ Պլուտարքոսի, Տիգրանին ազդեցութիւնը տարածուեցաւ մինչեւ հեռաւոր Բաբելոնի ծովափը (այսինքն Պարսից ծոցը) բնակող Արաբներուն վրայ, որոնք ստիպուած էին օգնական գունդեր ուղարկել նորաբոյս Հրամսէսին, Սարկօնին կամ Նաբուգոդոնոսորին, որուն յունարէն դրամներու վրայ կը կարդացուէին յունարէն «Արքաներու Արքայ Տիգրանին», ու «Թագաւորին Տիգրանայ Աստուծոյն»:

Կովկասեան լեռներէն մինչեւ Պարսից ծոց, ու Եգիպտոսի սահմաններէն մինչեւ Եկրադան, (Համատան) ազդեցութիւն բանեցնող Հայոց մեծ թագաւորը՝ ինչպէս չպաշտուէր որպէս «Աստուած» (Թէոս), որ Սելեւքեաններու սովորութիւնն էր Աղէքսանդրի ժամանակներէն մնացած:

Ուրարտացի ոչ մէկ թագաւորին վիճակուած էր այսքան վեհափառութիւն ու տիրական ռազմագիտութիւն: Տիգրան Աշխարհիս ամենաերեւելի թագաւորներէն մէկը կը նկատուի:

Ուրարտուի մեծազօր վեհապետներէն յետոյ (Մէնուաս, Արգիստիս կամ Սարդուր), Հայաստանի մէջ գահակալող առաջին մեծ կայսրն էր Տիգրան Մեծը որ գահակալեց 96ին կամ 95ին, ու մեռաւ 55ին Քրիստոսէ առաջ:

Տիգրան Մեծէն առաջ, Ասիոյ մէջ տիրող սովորութեան համաձայն, մանաւանդ Պարթեւ ինքնակալներու մօտ, «Արքայից Արքայ» տիտղոսը ընդհանրապէս կը ստանային այն վեհապետները որոնք իրենց գահին ենթարկած էին Օսրոյէնի Կորթուաց, Ատրպատականի ու Ատիապէնի (խոր Ասորիք) թագաւորները: Վերոյիշեալ 4 պետութիւնները Հայաստանի մաս կազմեցին Տիգրանի գահակալութեան առաջին տարիներուն մէջ: Այս 4 դրացի թագաւորներէն առաջ, Տիգրան արդէն իր թագին միացուցած էր Ծոփաց թագաւորութիւնը, իսկ անկէ յետոյ գրաւած էր վեցերորդ պետութիւն մը, աւելի ճիշդ՝ կայսրութիւն մը, Սելեւկեան պետութիւնը որուն ենթարկուած էին Փիւնիկէ, Արեւելեան Կիլիկիա, Կոմագինէ ու Ասորիք:

Այս յաղթանակներէ վերջ Տիգրան մտաւ եօթներորդ թագաւորութեան մը մայրաքաղաքը, այսինքն Կապաթովկիոյ Մաժակ մայրաքաղաքը, որ վերջնականապէս պահ մը Հայաստանին կցուեցաւ՝ 77ին Ն. Ք.:

Կապաթովկիոյ այս անկախ թագաւորութիւնը հարկատու էր Հռոմին, բայց Տիգրանի օժանդակութեամբ քանի մը անգամներ պատկանեցաւ Միհրդատ Եւպատորին:

(2)

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

պիտի ունենան առաւել կամ նուազ կարեւորու – թիւն ունեցող ցուցադրութիւններ :

ՆԱԽԱԳԱՀ Թրումըն Ծերակոյտէն ուզած է 725 միլիոն տոլարի անմիջական վարկ մը, ամե – րիկեան օդային ուժերու զօրեղացման յատկաց – ուելու համար :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ «Նիուզ Րըվիու» շաբաթա – թերթին նայելով, Մոլոթով կրնայ մօտերս ար – տաքին նախարարի պաշտօնը թողուլ: Փոլիթպիւ – րօն կը մեղադրէ Մոլոթովը որ իր վարած քաղա – քականութեան պատճառով Խորհրդ. Միութիւնը կը ծանրաբեռնէ այնպիսի պարտականութիւննե – րով՝ որոնք կը վնասեն երկրին ներքին վերակա – ռուցման, եւ, միւս կողմէ, «հակասովետական հինգերորդ խոշոր զօրասիւն»ի մը կազմութեան պատճառ կ'ըլլան սովետ ազդեցութեան տակ գտ – նուող արեւելեան երկիրներուն մէջ: Յիշեալ թեր – թը կը կարծէ որ Մոլոթովի մեկնելովը, Խորհրդ. Միութեան միջազգային գործակցութեան քաղա – քականութիւն մը պիտի վարէ :

Հարկ կա՞յ ըսելու թէ այս լուրը մեծ վերա – պահութեամբ պէտք է ընդունիլ :

ՌՈՒՍՈ-ՖԻՆԼԱՆՏԱԿԱՆ դաշինքը 15 օրէն առաջ պիտի չկրնայ քուէարկուիլ Ֆինլանտայի խորհրդարանին կողմէ :

ՆԱՅԻՐԻ

ՆԱՅԻՐԻ.— Ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի,— Մեր բարեկամներուն եւ ըն – թերցողներուն կ'ուղղենք ներկայ կոչը, ջերմապէս խնդրելով որ իրենց կարելին չխնայեն ու գիտակից ճիգով լծուին «Նայիրի»ն տարածելու աշխատանքին :

Դ. տարուան սեմին, երբ արտասահմանէն բազմաթիւ հին եւ նոր գրողներ կ'ողջունեն «Նա – յիրի»ն եւ իրենց համակրանքին հետ կը բերեն նաեւ մնայուն աշխատակցութիւն մը, խմբագրու – թիւնս անհրաժեշտ գտաւ ընդարձակել «Նայիրի» ծաւալը եւ հրատարակել ամսական 80 էջ, ձգտե – լով աւելիին :

Որպէսզի այս հանդէսը արդարացնէ իր կոչու – մը, պէտք չէ գոհանայ գրական շարժումի մը կեդրոնը ու խթանը մնալով եւ գրականութեան սէրը տարածելով, այլ ինքը գրականութեան տայ, խորքով ու ծաւալով : Տարածել «Նա – յիրի»ն կը նշանակէ ապահովել ամէն ա – միս լոյս տեսնող խնամուած ամսագրի մը կեան – քը : Բաժանորդ մը եւս արձանագրել ու հասցէն ղրկել մեզի — ահա «Նայիրի»ի կոչը իւրաքանչիւր բարեկամի: ՆԱՅԻՐԻի հասցէն.— A. Dzaroukian, B .P. 372, Alep–Syrie :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնի եւ Ֆր. Շրջանի վարչութիւնները կը հրաւիրեն բոլոր անդամները եւ սկաուտները ներկայ ըլլալու հո – գեհանգստեան պաշտօնին, որ տեղի կ'ունենայ կի – րակի, 11 Ապրիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ հիմնադիր եւ բարերար՝

ԳԱԲԻԼՕ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ

Արարողութենէն վերջ՝ այց հանգուցեալին դամ – բանին՝ Սիւսիի գերեզմանատունը :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՂՔ – ՈՐԲԱԽՆԱՄ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

10 Ապրիլ Շաբաթ գիշեր մինչեւ առաւօտ

Salle Alhambra, 340 Bld. Chape

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը եւ ճոխ պիւֆէ :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ.— Ֆրան – սահայ Աւետարանական եկեղեցիներու նախագահ վերապատուելի Փրոֆ. Խայիկեան կը խօսի այս կիրակի, առաւօտ ժամը 10.45ին, 58 rue Madameի ժողովարահին մէջ: Նիւթ՝ «Խաբուսիկ լոյսերը եւ անմահ Լոյսը»: Métro St. Placide կամ Notre Dame des Champs :

Մարսէյլ.— Ապրիլեան Եղեռնի 1.500.000 զոհե – րու յիշատակին առթիւ Թաղականութիւնս այս կիրակի առաւօտ Ս. Մարկրիթի Գամբանեը Ռի – բեր Ս. Աստուածածին եկեղեցիին մէջ մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարել կուտայ: Կը հրաւիրուին Թաղիս եւ Բիւժէթի բոլոր հայ – րենակիցները :

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Իսսիի հայաշատ թաղին մէջ, Պուլըվարին վրայ ծախու է տուն մը 7 սենեակով: Փափաքող – ները կրնան անձամբ ներկայանալ տիրոջ: Աճա – պարեցէք քանի ատանսի չէ տրուած: Ունի ջուր, կազ եւ ելեկտրականութիւն, օթօպիւսը կ'անցնի տունին առջեւէն: Gare d'Issyէն 100 մեթր հեռա – ւորութիւն ունի եւ մէթրոյէն 200 մեթր: Դիմել ամէն օր 15 Bld. Rodin à Issy les Moulineaux եւ կամ հեռախօսել մանրամասնութեանց համար՝ Mic. 37.03 :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան :

11 ԱՊՐԻԼԻՆ

Սալ Ժէօկրաֆի, 184 Bld. St. Germain, կիրա – կի իրիկուն ժամը 8.30ին :

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ Ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի կոմիտէներու կողմէ:

ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Ֆր. Կ. Խաչի կողմէ:

Ընկեր Ժ. ԴԱՏԱԽՈՐԵԱՆ Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ: Սիրայօժար մաս – նակցութեամբ Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի (արտասանութիւն)և ՄԱՏԼԷՆ ԱՃԷՄԵԱՆի(երգ):

Գեղարուեստական բաժին :

Այս առթիւ իրենց յարգանքի տուրքը կը բե – րեն Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի կոմիտէները, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի եւ շրջանի մաս – նաճիւղերը, Ֆր. Կապոյտ Խաչի կազմակերպու – թիւնը, Հայ Ուս. Միութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտներու կազմակերպութիւնը, ինչպէս նա – եւ Տարօն Տուրուբերանի, Ուրֆայի եւ Տիգրանա – կերտի հայրենակցական միութիւնները :

Կը խնդրուի հասարակութենէն ճիշդ ժամուն ներկայ գտնուիլ : Մուտքը ազատ է:

×

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ — 11 Ապրիլ, Կիրակի Պոմոնի նորակառոյց սրահին մէջ նախաձեռնութեամբ Ֆ. Հ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնա – ճիւղին: Առաւօտեան պատարագ եւ հոգեհան – գիստ, եկեղեցիին մէջ:

⁂

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Հ. Ա. Միութեան եւ մասնակցութեամբ գաղու – թիս բոլոր կազմակերպութիւններուն, այս շա – բաթ, ժամը 20.30ին Saint Ennemondի սրահին մէջ կը տօնուի Ապրիլեան Եղեռնի համազգային սգա – տօնը: Կը խօսի ՀԱՅՐ Կ. ՏԷՐՄՕԵԱՆ :

Յաջորդ առաւօտ հոգեհանգստեան հանդիսա – ւոր պատարագ, մէկ միլիոն զոհերու խնկելի յի – շատակին :

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Մլթ. Կրթ. Ընկ. Սէն Շամոնի մասնաճիւղին, եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս քաղաքական, հասա – րակական եւ կրօնական բոլոր կազմակերպու – թեանց: Տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 25ին Կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2.30ին Սալ Ժան տ'Արքի մէջ :

Պիտի խօսի ծանօթ գրագէտ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕ – ՊԱՆԵԱՆ: Գեղարուեստական բաժին, կը հը – րաւիրուին տեղւոյս բոլոր Հայերը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի այս կիրակի օր, տեղւոյն եկեղե – ցական վարչութեան կողմէ: Առաւօտուն մասնա – ւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն մատրան մէջ: Կէսօրէ ետք ժամը 15.30ին Salles des Fêtesի մէջ rue Stalingrade: Օժանդակութեամբ տեղւոյն Րաֆֆի երգչախումբին որ պիտի վարէ գեղարուեստական բաժինը : Կը հրաւիրուի Շա – վիլի ամբողջ հայութիւնը: Մուտքը ազատ է :

THEATRE D'IENAի ՄԷՋ

10 Ave. d'Iéna: Métro Iéna եւ Trocadéro

Ապրիլ 12ին, երկուշաբթի իրիկուն Թատերա – կան բացառիկ ներկայացում :

«ԿԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԸ»Ր

Կը կազմակերպեն (ԵԱՄԻԼԷՆ ՄԱՅՐԻՆԵՐԻ ՏԱԿ)

«YAMILÉ SOUS LES CÈDRES»

Հինգ արար վաղամեռիկ դերասանուհիին կող – մէ թատերգութեան վերածուած եւ հայացուած, Ֆրանս. Ակադեմական Պ. Հանրի Պորտոյի որ այդ օրը ներկայ պիտի ըլլայ եւ խօսք առնէ .

Կը մասնակցի Փարիզահայ ծանօթ դերասաննե – րէ բաղկացած փայլուն ամբողջութիւն մը :

« ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐ » Ը

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կը տօնէ իր օրը Մայիս 9ին Salle d'Iénaի մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ եւ չխաչաձեւել :

ՍՈՒՐ ՃԱՆ ՀԱՍՏ ՏՈՒԹԻՒՆԸ

Կը փնտռէ MAILLOCHEUSES Հայ տիկիններ :

Լաւ վարձատրութիւն: Դիմել՝ 18 rue Melingue Paris (19) :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ.Յ.Դ. Եգիպտացի կոմիտէի արտա – կարգ ընդհ. ժողովը այս երեկոյ, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը :

Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը :

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր Մարզպետ եւ Հայր Աբրահամ խումբերը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ընկեր Մ. Նա – ճարեանի բնակարանին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացակաները նկատի կ'առնուին :

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, երկուշաբթի 12 ապրիլ ժամը 7—9, ընկերվարա – կաններուն սրահը: Ներկայ կըլլան Կ. Կ.ի ներ – կայացուցիչները: Ներկայանալ անդամատոմսե – րով :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժո – ղովը՝ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, 78bis, rue des Couronnes, իջնել métro Couronnes :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմի – տէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի մէջ, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրա – կարգ: Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՎԻԷՆԻ Կ. Խաչի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները ընդհ. անդամական ժողո – վի, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ, այս շա – բաթ իրիկուն ժամը 8ին : Խիստ կարեւոր օրա – կարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Ֆ. Հ.Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորա – կան ժողովատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթա – կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն – կերները յառաջիկայ երկուշաբթի ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Քղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սէնթ Անի դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ :

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Կորիւն խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի Ապրիլ 18ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Քրիստափորի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8ին Պար տիւ Կլոպի մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրա – ժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ :

ԹԷՆՈՐ ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՁԼԵԱՆԻ

Բ. ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԱԼ ԿԱՎՕ, 11 ԱՊՐԻԼ 1948, ԿԻՐ. ԺԱՄԸ 17ԻՆ

Ընդհանուր փափաքին համաձայն կը տրուի այս երգահանդէսը, բոլորովին նոր յայտագրով :

Յայտագրին մէջ բացի եւրոպական դասական կտորներէ կան Ռոմանոս Մելիքեանէ, Գ. Ղա – զարեանէ, Ճերահեանէ, Կարօ Զաքարեանէ, Ա. Տէր Ղեւոնդեանէ, Սպենդիարեանէ, եւն. բոլորո – վին առաջին ունկնդրութիւն գեղեցիկ երգերու, զորս երգիչը ստացած է, Հայաստանի տաղանդա – ւոր երգահաններէն :

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
Յ. ՄՈԹԵԱՆ

Կը մասնակցի Լիոնի Միջազգային ցուցահան – դէսին 3 Ապրիլէն — 14 ապրիլ :

Fabrique de Parfumerie

JAC - MOT

Fondée en 1938

129 et 136 rue Boileau

Tél.L. 09-36, 64-91
LYON (France)

Կ'արտադրէ ամէն տեսակ անուշահոտութիւն – ներ, Parfums, Eau de Cologne, Crèmed'Orient à l'Huile d'Amande douce, եւայլն :

Փափաքողները կրնան ստանալ գիներու ցա – թալոկը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 11 AVRIL 1948 Կիրակի 11 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5314–Նոր շրջան թիւ 923 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԽՏԻ ՕՐԸ

« Ո՛չ թէ Սգատօն, այլ Ուխտի Օր» կը գրէինք այս սիւնակներէն, տարիներ առաջ։ Ուխտ՝ հաւատարիմ մնալու ոչ միայն մեր մէկ միլիոն նահատակներու խնկելի յիշատակին, այլ՝ մանաւանդ այն անմահ գաղափարականին, որուն համար զոհուեցան անոնք ։

Հայ ժողովուրդը, Մեծ Եղեռնէն երեսուներեք տարի վերջ, այսօր ալ հաւատարմօրէն կը յարգէ յիշատակը իր մեռելներուն, աշխարհի ամէն կողմը։ Նոյնիսկ անոնք, որ դեռ երէկ, հատուածական կոյր մոլեռանդութեամբ, կ'ուրանային մեր Ապրիլեան Նահատակները եւ կ'անարգէին անոնց Սգատօնը, այսօր իրենց գլուխները կը խոնարհեցնեն անոնց յիշատակին առջեւ, հանդիսաւորապէս, համազգային յուղիչ համերաշխութեան մը պատրանքը տալու աստիճան ։

Իսկ մեր նահատակներու գաղափարականը — ազատ եւ անկախ հայրենիքի իրականացումը — այսօր ալ կ'ոգեւորէ ու կը խանդավառէ հայութեան ազատատենչ ու հայրենաբաղձ ստուար զանգուածները։

Թուրքը 1915ին դաւադրաբար ծրագրած էր, Ֆիզիքապէս բնաջնջել Հայ ժողովուրդը, ջարդելով ու տարագրելով, իր բոյնէն ու օճախէն արմատախիլ ընելով անզէն ու անպաշտպան բազմութիւնները՝ անսահման տարածութեանց վրայ։ Այսպէսով կը կարծէր թէ միանգամ ընդ միշտ պիտի թաղէ «Հայկական Հարց»ը եւ Հայութեան հոգիին մէջ պիտի մարէ ազատութեան եւ անկախութեան սրբազան կրակը ։

Հայ ժողովուրդի գոյութիւնը այսօր աշխարհի հինգ ցամաքամասերուն վրայ եւ Հայաստանի մը ստեղծումն ու տեւականացումը — թէեւ մանրանկար եւ մասնաւոր վարչաձեւի տակ — շառաչուն փաստեր են, որ մեր դարաւոր թշնամին չարաչար սխալած էր իր հաշիւներուն մէջ ։

Վերապրող հայութիւնը, սպանդանոցներէն եւ անապատներէն ճողոպրելով, ո՛չ միայն յաջողած է պահպանել իր Ֆիզիքական գոյութիւնը, այլ հայրենիքէն սկսեալ մինչեւ Սփիւռքի ամենայետին անկիւնը տասնեակ տարիներէ ի վեր կը վերաշինէ իր բոյնը, ապրելու եւ տեւելու յամառ ու անսասան կամքով, լաւագոյն ապագայի մը համար հաստատ յոյսով եւ անխախտ հաւատքով։

Այսօր երբ կը սգանք մեր մէկ միլիոն նահատակները եւ յարգանքով կը խոնարհինք անոնց յիշատակին առջեւ, հպարտութեամբ կ'ոգեկոչենք Վանն ու Շատախը, Շապին Գարահիսարն ու Տարօնը, Մուսա – Լեռն ու Եդեսիան ու միւս բոլոր հերոսական քաղաքները, մինչեւ փոքրիկ Ֆընտըճագը, որոնք 1915ի այդ զարհուրելի օրերուն հայ ցեղին պատիւը փրկեցին, անհաւասար կռիւի մէջ նետուելով եւ դիւցազնօրէն ինկան հայրենիքի ազատութեան ճամբուն վրայ ։

Առանձնապէս կ'ոգեկոչենք յիշատակը մեր մեծ մտաւորականներուն եւ ազգային գործիչներուն — Շահրիկեանի, Ակնունիի, Խաժակի, Զարդարեանի, Զօհրապի, Վարդգէսի, Սիամանթոյի, Վարուժանի եւ անոնց հարիւրաւոր ընկերներուն — որոնք նախավկաները եղան Մեծ Եղեռնին եւ իրենց արիւնով ազատ հայրենիքի ճամբան բացին։

Մեր մէկ միլիոն նահատակներու արիւնը ի զուր չհոսեցաւ։ Մեր ժամանակակից պատմութեան ամէնէն եղերական մէկ շրջանին, երբ կը կարծուէր թէ հայութիւնը իսպառ պիտի բնաջնջուի, սահմանին միւս կողմը մեր եղբայրները տարիներով կուրծք տուին դարաւոր թշնամիին եւ ի վերջոյ մեզի տուին 1918 Մայիս 28ի լուսաւոր թուականը, իրականացուցին մեր դարաւոր երազը — ազատ եւ անկախ հայրենիքը։

Եթէ Ապրիլ 11ը ցեղին թաղումն էր, Մայիս 28ը անոր յարութիւնն էր, հրաշափայլ ու փառապանծ ։

Առանց Մայիս 28ին, Թուրքը պիտի հրճուէր իր դիւային յաղթանակին, ապրիլեան համատարած սպանդին համար։ Հայ վրիժառու բազուկը այդ հաճոյքէն զրկեց զայն ։

Ուխտի օր է այսօր։ Ամփոփուինք պահ մը՝ յիշելով մեր անմահ մեռելներն ու հերոսները։ Եւ թո՛ղ անոնց ոգիները առաջնորդ ըլլան մեզի՝ աւելի եւս ամրապնդելու մեր հաւատքը՝ դէպի լուսաւոր ապագայ մը հայութեան համար։

ՀՐԱՆԴ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Գարուն ա, ձուն ա արել...

Ժողովրդական այս սքանչելի երգը կը խտացնէ ամբողջ վարդապետութիւն մը, իբրեւ Հայ ժողովուրդին անբախտութեան պատկերը ։

Գարուն է, — ծաղկեր են սար ու ձոր, հարսնեւոր դարձեր՝ լեռնէն վար կ'իջնեն ծառերը նաշխուն շալ մը նետած իրենց ուսերուն, հովը Սայաթ – Նովա կ'երգէ ականջին մէջ, արեւը գունաւոր օճառի մը պէս կը փրփրի եւ պղպջակ կը թողնէ, բայց յանկարծ ընդհանուր այս զուարթութեան վրայ կ'իջնէ ձիւնը։ Գարնան մէջ ձմեռ։

Ահա հայ ժողովուրդը, — ծաղիկներու պէս կը բանայ իր մշակոյթին ամպհովանին, Վարուժաններ կը թողնէ լուսայեղց առաւօտին մէջ, թափօր կազմած՝ կը բարձրանայ դէպի իր վանքերը, ուր մագաղաթներու միսին վրայ ծաղիկ կը շինեն աստուածաքնար մեր շարականները, ու Ջրօրհնէք, ու լուսօրհնէք, ու խաղ ու պար լեռներուն վրայ, բայց յանկարծ հայրենաւանդ այս ընդհանուր ուրախութեան մէջ ջարդին սարսափը։

Ո՞վ է կրցեր խտացնել այսքան խոր contraste երկու բառի մէջ ։

Գարուն ա, ձուն ա արել...

Հայոց պատմութիւնն է, կարծես, որ կը պատմուի այս երգին պատառիկով ։ Կը ճգնինք, կը յոգնինք եւ վայելքի սեղանը հազիւ նստած՝ յանկարծ բան մը կուգայ խանգարել, քանդել, աւերակի վերածել։ Շատ է պատահեր մեր պատմութեան մէջ, երբ այլեւս ամէնուն հոգւոյն խորը կը նստի յոյսը, կ'ամրանայ հաւատքը, կ'աճի վստահութիւնը, թէ վերջապէս հասա՛նք դարաւոր երազին, ազգային իտէալին, բայց յանկարծ կը պայթի փոթորիկ մը եւ տակնուվրայ կ'ընէ յոյս կամ երազ ։

... Ապրիլ ամսուն էր ։

Հայ ժողովուրդը քղամիդ հագեր՝ նստեր էր սեղան։ Հայ տուներու դիւտին տօնով ցոյց էր տուեր թէ ո՛ւրկէ կուգայ եւ ո՛ւր կ'երթայ, — Գլխուն՝ Մեսրոբի թագը, մէջքին՝ Սահակի գօտին, աչքերուն մէջ՝ Վահագնեան կրակը, շրթներուն մէջ՝ Աստուծոյ լեզուն, այն պահուն՝ երբ հաշիւ կուտար աշխարհին թէ չաթալ – թագով եկեղեցիներ է շիներ ըստ պատկերին Արարատի, որդան կարմիրով աւետարան է գրեր նմանը իր արեան, ու սէ՛ր է երգեր՝ եարն է գովեր լեզուովը յաւիտենութեան, յանկարծ կը յայտնուի ոճրագործին դէմքը մախանքով ու յաչաղանքով կարմրած ։

Գարուն ա, արուն ա...

Գարնան այս եղանակին, Ապրիլեան այս ամսուն, երբ մարդիկ ու բնութիւն կը հրճուէին, Հայուն սիրտն է որ կուլայ ·

Գարուն ա, արուն ա...

Դուն, տաղանդաւոր ժողովուրդ Հայոց, արժանաւոր զաւակ քաղաքակրթութեան, դուն չե՛ս յուսահատած սակայն, կ'երկնես ու կը ստեղծագործես, կ'աճիս ու կը ծաղկիս, — պիտի գայ օր մը, երբ վերջ պիտի գտնէ անբախտութիւնդ, ու դուն կը նստիս արեւափառ այգիներուդ մէջ Հայաստանեայց աշխարհին, ալեխօսիկ աշուղներուդ հետ, երգելու համար ոչ թէ հին եղանակով ·

Գարուն ա, ձուն ա արել,
Իմ եարս ինձնից ա սառել ...

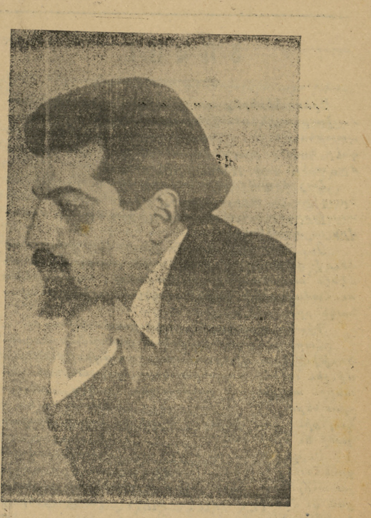
այլ Նաղաշ Յովնաթանի պէս ·

Գարունն որ եղել ամառյն Ապրիլի,
Քեզ վերագտայ, յաւերժ սիրելի,
Հայաստա՛ն, երկիր իմ յո՛յժ պաշտելի ...

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ գեղարուեստից Ակադեմիային շէնքը ամբողջովին այրած է։ Փճացած են 15 հազար թանկարժէք հատորներ, Վալասքէզի, Կօյայի օրինակ – նկարները, ոչինչ կարելի եղած է փրկել ։ Ընդհանուր կարծիքը այն է որ խափանարարութեան մը արդիւնքն է հրդեհը, կը գրեն Պոլսոյ թերթերը ։

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ հաստատութիւն մը «Տոքսա» քննութիւն մը կատարելով կը հետեւցնէ թէ՝ Իտալիոյ Ապրիլ 18ի ընտրութեանց մէջ քրիստոնեայ դեմոկրատները պիտի շահին քուէներու 45 առ հարիւրը, ժողովրդական դեմոքրատիկ ճակատը՝ 27 առ հարիւր, ընկերվարական միութիւնը (Ունիտա Սոսիալիստա) 10 առ հարիւր, ազգային զանգուածը (աջակողմեան) 9 առ հարիւր, իսկ մնացածը՝ այլեւայլ փոքր խմբակցութեանց։ Ընտրողներու 86—88 առ հարիւրը պիտի մասնակցի քուէարկութեան ։

ՌՈՒԲԷՆ ՁԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ (Ռ. Սեւակ)
(Ապրիլեան եղեռնի զոհերէն)

Ձգտումը Անգլօսաքսոններուն եւ Խ. Միութեան միջեւ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԴԻՏԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտոնէն կը հեռագրեն թէ՝ քանի մը շաբաթէն, Պէվինի, Մարշըլի եւ Պիտոյի միջեւ տեղի պիտի ունենայ խորհրդակցութիւն մը, Գերմանիոյ Ֆրանսական գօտին անգլեւամերիկեան միացեալ գօտիներուն կցելու մասին որոշում տալու համար։ Ուրիշ ժողով մըն ալ, դարձեալ այս երեք արտաքին նախարարներէն բաղկացած, պիտի գումարուի աւելի վերջը, արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ գերման պետական կազմակերպութիւն մը ստեղծելու համար։ Պերլինի մէջ հաւաքուած մասնագէտներ այս պահուս կը պատրաստեն հաւանականօրէն տեղի ունենալիք այս ժողովներուն նախապատրաստական աշխատութիւնները ։

Մասնագէտները կը քննեն միեւնոյն ատեն այն նոր ծրագիրը՝ զոր Ամերիկա կ'առաջարկէ, արեւմտ. Գերմանիոյ պետութեան կազմին մասին։ Ծրագիրը շատ որոշ եւ մանրամասն տրամադրութիւններ կը պարունակէ. ի մէջ այլոց կը նախատեսէ սահմանադիր ժողովի ընտրութիւն, առժամեայ կառավարութեան մը հաստատում եւ գերմանական մեծ նահանգներու (Լէնտէռ) վերակազմութիւն ։

Ֆրանսացիք այն կարծիքէն են միշտ որ, գերմական կառավարութեան մը հիմնարկութենէն առաջ, հարկ է նախ Ռուրի երկրամասին վրայ հաստատուելիք հակակշռին եւ Գերմանիոյ քաղաքական կազմակերպութեան մասին համաձայնիլ։ Անգլիացիք ալ համամիտ կը թուին ըլլալ այս կարծիքին, չուզելով որ հիմակուընէ իսկ կազմուի գերման պետութիւն մը՝ այս երկրին արեւմտեան մասին մէջ։ Սակայն, զօր. Րոպըրթսընի Տիւսէլտորֆի մէջ խօսած ճառէն անգամ մը եւս որոշապէս յայտնի կ'ըլլայ որ Լոնտոն չփափաքիր որ իրաց ներկայ վիճակը տեւէ յաւիտենապէս։ Անգլիացւոց կարծիքով, Գերմանիա երկու անջատ մասերու բաժնուած է արդէն, եւ այս՝ անուրանալի է։ Զօր. Րոպըրթսըն նոր յայտնութիւն մը ըրած չէ, այլ՝ իրական կացութիւնն է որ պարզած է։ Այն իրողութիւնը թէ մարաջախտ Սոքոլովսքի պոյքոտ ըրած է Հակակշռի Խորհուրդին դէմ եւ արգելք կ'ըլլայ անոր գումարման, կացութիւնը չի փոխեր, որովհետեւ արդէն երկար ատենէ ի վեր այս Խորհուրդը ոչ մէկ իրական գործ տեսած է. չորս պետութիւններու գործակցութիւնը իրապէս գոյութիւն չունի Գերմանիոյ վարչութեան մէջ։ Նոյնիսկ, հակառակ տածուած յոյսերուն, գերման դրամը բարեփոխելու ծրագիրն ալ ձախողած է ։

Այս պայմաններուն տակ — կ'ըսեն Անգլիացիք — հարկ է վերջապէս որոշել թէ՝ ինչ կազմակերպութիւն պիտի տրուի արեւմտեան Գերմանիոյ։ Դաշնակիցները չեն կրնար պարենաւորել այս երկիրը յաւիտենապէս. պէտք է որ Գերմանացիք իրենք աշխատին իրենց երկրին տնտեսական վերելքին, ճանչնալով իրենց պարտականութիւններն ու պատասխանատուութիւնները ։

Սակայն, թէ Անգլիոյ, թէ Ամերիկայի եւ թէ մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ մտածողներ կան որ կանխահաս է փորձել արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏՈԿԱԼ

Երեսունեւերեք տարի առաջ, օգտուելով համաշխարհային առաջին պատերազմի ընծայած պատեհութենէն, Թուրքը գործադրութեան կը դնէր նախօրոք պատրաստուած դիւային ծրագիր մը, աւելի քան դիւային միջոցներով :

Հայ ժողովուրդին ամբողջական բնաջնջման ծրագիրն էր այդ, լոյս աշխարհէն դէպի խաւար առաջնորդելու համար ամբողջ ցեղ մը, իր մեծովն ու պզտիկովը :

Ու, մինչ այդ պատմութեան մէջ չտեսնուած ձեւով ու ծաւալով Թափ առին բնազդներուն ամէնէն անասնականը, չարչարանքի, սպանութեան ու համատարած ջարդի ամէնէն բարբարոս եղանակները :

Գիտէք այդ զարհուրելի պատմութիւնը :

Հարիւր հազարներ ինկան անսահման տարածութիւններու վրայ, ահաւոր բարձրութիւններէն մինչեւ ամեհի խորխորատները, յորդահոսան գետերու ալիքներուն յանձնուած, հրակէզ անապատներու մէջ, անծայրածիր ճամբաներու երկայնքին, կամ փողոցը, հուրի եւ սուրի, խարազանի եւ բիրի տակ :

Եւ դեռ Պոնտոսի ծովը, ուր Հայկականերով լեցուն նաւեր շրջեցան : Բանտն ու զնտանը, ուր կալանաւորներու եղունգները աքցաններով քաշուեցան ու մինչեւ, բզիկ – բզիկ, չամփուրներով խանձեցան :

Ցետոյ կախաղաններ բոլոր հրապարակներուն վրայ :

Պիղծ հարէմները դահիճներուն, ուր Թարմատեղ Հայուհիներ իրենց «ամօթ»ը լացին :

Եւ վերջապէս կարաւանը մեր մտաւորական ընտրանիին, որուն վիճակեցաւ մահերու ամէնէն քստմնելին :

Հուսկ ուրեմն անհաւասար կռիւը մեր քաջերուն, որոնք հարիւրի դէմ մէկով կռուեցան՝ վերժառու եւ ըմբոստ շրջաններու մէջ՝ պատմութեան փոխանցելու համար դիւցազնական մարտնչումներու հոյակապ շարքը :

Երեսունեւերեք տարի անցեր է արդէն, եւ սակայն երէկուան պէս կը խոցոտի մեր սիրտը, երբ կը վերյիշենք այդ Սարսափները :

Բայց ամէնէն խոր յիշատակն ալ դատապարտուած է Թառամելու, եթէ ան պիտի չդառնայ աղբիւր ներշնչման, եւ խորհուրդ այսօրուան եւ վաղուան համար :

Ամէն բանէ առաջ հարկ է ըմբռնել անոնց բռնամահ կորուստին իմաստը : Գիտնալ՝ թէ, ինչու մեռան : Անոնք, մեռելները, գիտէին թէ ինչու կ'երթան, երբ վայրենօրէն կը քշուէին իրարու կապուած : Եւ այդ չարաշուք գիտակցութիւնը ուժ կու տար իրենց արհամարհանքով նայելու դահիճներուն : Անոնք հաւատացած էին դատի մը, ամուր եւ անխարդախ : Ահա թէ ինչու Թշնամին խտիր չդրաւ դաւադրութեան պահուն, զարկաւ թէ՛ գլուխին թէ՛ արմատին : Գազանային կատաղութեամբ ոչնչացուց միտքն ու բազուկը, եւ տարրային մոլեդնութեամբ զարկաւ կողին :

Գիտական էր եւ մանրակրկիտ բնաջնջման այդ փորձը, եւ սակայն ձախողեցաւ : Ինչպէս յետագային ձախողեցան աւելի լայն ծաւալով եւ ալ աւելի գիտական մեթոտներով կատարուած ոչնչացման փորձերը : Ամբողջ ցեղեր անճիտուեցան վերջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքին՝ քիմիական պարարտացուցիչի եւ կամ օճառի վերածուելով : Ալ չենք յիշեր միլիոնաւոր բազմութեանց մահացումը պարտադիր աշխատանքով՝ բեւեռային ցուրտին ենթակայ, կիսաքաղց, բոկոտն եւ ցնցոտիապատ : Պատկերը ամբողջացնելու համար կարելի է յիշել կեդրոնացման ճամբարներու ողբերգութիւնը ու իրենց դարաւոր հայրենիքէն բռնօրէն արմատախիլ ազգային կամ ցեղային մեծ միաւորներու տարագրութիւնը :

Ազատութեան ձգտող ժողովուրդներու ճակատագիրը դաժան ու անողոք եղած է : Դահիճները կարծած են տապանաքար դրած ըլլալ անոնց վրայ եւ խեղդած՝ ազատութեան եւ արդարութեան ոգին : Նայեցէք պատմութեան վրայ : Ինչ հզօր աշխարհակալներ եւ արիւնկզակ բռնակալներ անցան մեր դժբախտ մոլորակին վրայէն : Սակայն ազատատենչ զոհերը փիւնիկի նման վերածնեցան իրենց Թարմ աճիւններուն ծոցէն :

Թուրքը, տգէտ եւ բարբարոս, չէր կրնար ըմբռնել որ, իր ազատութեան համար պայքարող ժողովուրդ մը չի մեռնիր, որքան ալ ամուր ըլլայ անոր վզին անցուած օղակը : Ցաւալին այն է որ, քաղաքակրթութեան քղամիդը ուսերուն վրայ կրող, եւ ընկերային ամէնէն յառաջադէմ գաղափարներով սնուցող իշխանաւորներն ալ չկրցան ըմբռնել պատմական այդ ճշմարտութիւնը :

Մենք կը հաւատանք որ մեր օրերու մեծ ու պզտիկ վերջին բռնակալութիւններն ալ պիտի իյնան (պատմութեան դատաստանով), ինչպէս իրենց պատրաստած արեան ճապաղիքներուն մէջ խեղդուեցան պատմական բոլոր բռնակալութիւնները :

Ապրիլ Տասնըմէկի յարգանքը մատուցած ատեն պիտի չմոռնանք այս ճշմարտութիւնը, որպէսզի կարենանք լիովին ըմբռնել անոր իմաստը :

Տեղահանութեան եւ ջարդի դրուագ մը լսած կամ պատմած ատեն, պիտի հասկնանք թէ մէկ իմաստ ունին այդ բոլորը.— Տոկալ :

Եթէ այսպէս բացատրենք Մեծ Եղեռնին խորհուրդը, ան կը դադրի լոկ սուգի արտայայտութիւն եւ երկիւղած յարգանք ըլլալէ, եւ կը դառնայ «Աղբիւր Ներշնչման» :

Հ. ՎՌԱՄ

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԵՇԽԱՆԼԵԱՆ
(Երուխան)

ԲԱԶՐԱՒԱՆԴԱԿԻՆ ՎՐԱՅ

Ապրեցանք մեծ ու գեղեցիկ քաղաքներու մէջ, բայց մեր աչքերը կը պահեն տակաւին մանկութեան պատկեր մը : Իրիկուն մը, երբ, քալելով Վէնսէնի անտառին մէջէն, կը հասնէի բարձրաւանդակ մը, աւերակներ, խաչքարեր, վահաններ ու կոտրած սուրեր կը տեսնէի հեռուն, յաղթական կամարին շուրջ :

Կը տեսնէի նաեւ, պահ մը վերջ, մեր բոլոր դանձերը, զօրս, օրուան մարմնական աշխատանքէն յետոյ, մեր արիւնը կը փայլեցնէ մեր շուրջ, ոսկի ու ծիրանի նետելու համար մեր ցեխին ու դառնութեան վրայ : Տխրութիւնը կը դառնար այն ատեն հրաշագործ ներշնչում մը : Ու ոտքի կ'ելլէր Ցաղթական Կամարը, մէջքէն երկնքին կապուած վերջալոյսին ծիրանի լուսարձակով, կը փայլէր մեր դարերուն ետեւէն, Մայր Հայաստանի մը նման՝ առասպելներով, ոսկի հագած, կարմիր բիւրեղներու վերածելով արնոտ լոյսը հայրենաբաղձ մեռած մեր մեռելներուն նայուածքին : Էյֆէլը ատիոն էր Երեւանի ...

Յոյսի եւ հպարտութեան կարօտը ունինք ամէն իրիկուն, այն պահուն երբ պզտիկցած կը զգանք մեզ եւ երբ Թռչուններու բոյն մը կը փնտռեն : Ու կ'ունենանք այդ յոյսն ու հպարտութիւնը : Կ'երեւակայենք հսկայ քաղաք մը, հսկաներու արձաններով, գեղեցկութիւն մը, ուր, վերջապէս, անսպառ աղէտներէ վերջ, կ'ապրին քով քովի՝ ցեղին բոլոր զաւակները, տառապանքէն ազնուացած, ըմբռնած՝ քով քովի եղբայրաբար ապրելու իմաստութիւնը : Եւ սակայն, յոյս ու հպարտութիւն, կարօտ ու խանդ կը նուաղին, քիչ քիչ՝ այս տեսիլին առջեւ որ կը մնայ անկատար :

Ապրեցանք, պայքարեցանք, նահատակուեցանք ուզէինք ըլլալ ազատ ու միակտուր ազգ, մեծութիւն՝ միակ մշակոյթով՝ ընդհանրական հայրենիքի մը մէջ : Ունեցանք այս բոլորը եւ չունեցանք : Շուարած է մեր ուրախութիւնը : Ան տխրութիւն է նաեւ : Ու այսպէս, ապրիլը կը մնայ դարձեալ մեզի համարսուգի ամիս մը, հակառակ իր կանաչութեան :

Տարիներու ընթացքին, փոխուած է նաեւ մեր ազգային այս սուգին խորքը : Վերջին պատերազմին հրէշութիւնները եւ ոչխարի պէս ջարդուող գերերկը շրջէն անոր ոխակալ, դատապարտելի, կամ բացառիկ հանգամանքը : Միայն մենք չենք որ գլուխ ծռած ենք իջնող սուրին առջեւ : Կը մոռցուի հետզհետէ ամէն սուգ : Ժամանակը կը բուժէ ամէն վէրք : Ու նահատակները կը յիշուին միայն որպէս հայրենիքի կերտիչներ, երբ անոնց Թափած արիւնը տուած է դրական արդիւնք մը : Կը շինուին անոնց արձանները : Կը փառաւորուին : Ու եկող սերունդները ոչ Թէ կուլան անոնց վրայ, այլ կ'ըլլան երախտապարտ, պարտական անոնց, նոյնիսկ երբ չեն մտածեր այդ անցեալին : Այս պիտի ըլլար նաեւ մեր կեցուածքը, զոր ուզած ենք միշտ անկեղծ, եթէ չըլլայինք Սփիւռքին մէջ, ուր սուգը կը շարունակուի մեզի համար ալ : Մեր սերունդը կը կրէ այդ օրերուն հետեւանքը : Ու այսպէս զգալի է մեզի համար նաեւ ջարդին ու աքսորին ձգած բացը : Այսպէս է որ Ապրիլեան աղէտին այս տարեդարձը կը դառնայ ցաւ մը, երբ յարգանքի տուրք մը պիտի տայինք միայն ինկողներուն ու անցնէինք մեր հայրենիքին կերտման աշխատանքին : Ու կ'որոտայ մեր մէջ երբեմն դառնութիւն մը անոնց հանդէպ որ կ'ուրանան ինկողները : Որովհետեւ պատմութիւնը, կրկնուելով, աւելի անողոք կը Թուի մեզի երբեմն : Ջարդին ու աքսորին օրերուն, խանդավառութիւն ու հաւատք ու վէճ էր հայրենիքին միւս ծայրին վրայ : Խանդավառութիւն, հաւատք ու վէճ՝ այսօր դարձեալ, երբ ասդին կը տառապի ժողովուրդին միւս հատուածը, անոր յանձնած միշտ իր ճակատագիրը : Ու սուգը կը շարունակուի մեզի համար այն օրէն ի վեր երբ տեղահան ըրին, խլեցին ամբողջ ժողովուրդ մը իր պապենական հողերէն, կոտորեցին, նետեցին աքսորէն օտարութեան մէջ, որ առաւ Սփիւռք անունը, այնքան ողբերգական՝ կարեկցութեան ու համակրանքի ու յարգանքի, կարօտ՝ եթէ բարութեամբ եւ եղբայրութեամբ մեկնենք զայն : Մենք տուներ շինեցինք այս օտար հողերուն վրայ, խրճիթներէն հասանք դիրքի եւ որոշ երջանկութեան : Բայց մեր աչքերը կը պահեն տակաւին հայրենիքի մը կարօտը :

Մեծ եղաւ 1915ի մեր մտաւորականութեան կորուստը : Վարուժան, Զոհրապ եւ ուրիշներ, ծառեր՝ որ պիտի տային տակաւին : Մենք ջանացինք փակել անոնց ձգած բացը, հպարտութիւն ու խանդավառութիւն տուող գիրքերով, նորահաս տաղանդներով, որոնցմէ ոմանք փառաւորեցին մեր ցեղը նաեւ օտար լեզուներով : Կատարեցինք հրաշքներուն գեղեցիկը՝ մեր նոր գրականութեամբ, երաժշտութեամբ եւ նկարչութեամբ : Պիտի անդրադառնան օր մը անոր՝ մեր ապագայ սերունդները, պիտի հիանան : Բայց կը մնայ միշտ մեր նահատակ մտաւորականութեան ձգած բացը : Լքուած կը զգանք մեզ : Ու կը հալածէ մեզ մղձաւանջի մը պէս մերթ՝ ոճրագործի մը կրունկներուն տակ ճզմուած գլուխը Զոհրապին : Կը զգանք մեր ոսկորներուն մէջէն հոսող ոխ մը՝ մեր իմացականութիւնը ոտքի տակ առնող ցեղին հանդէպ, Թէեւ ան, այդ ոճրային օրերէն ի վեր չկրցաւ շիտակ կենալ իր արիւնոտ ոտքերուն վրայ, հակառակ աջէն ու ձախէն իրեն երկարող ձեռքերուն : Կը սպասենք որ տապալի ան : Ու մեր սուրբը պիտի ըլլայ զայն յօշոտողը : Ան չգիտցաւ Թէ մենք իր կենսունակութիւնն էինք, մեր գիւղացիներով, բանուորներով, վաճառականներով, մտաւորականներով, բարի ու ազնիւ տարրերով : Եղանք, մեր հայդուկներով եւ կամաւորներով, իր մեւէ խլած զոհերուն չափով արդար հաշուեյարդար մը կատարողը : Կը սպասենք ըլլալու համար իր գերեզմանափորը : Մեր տառապանքն է խօսողը :

Կը շարունակուի սուգը : Կամրջենք մեր խօսքը այս հին ու բազմաթիւ անգամներ կրկնուած պատմութեան վրայէն, ողբին ու վրէժին վրայէն, հասնելու համար մեր օրերը :

Ունենալէ վերջ միակտուր հայրենիք մը, իրականացնելէ յետոյ վերջապէս դարաւոր երազ մը, զոր սիրեցինք, պահեցինք ու պաշտպանեցինք եւ կու երեք տարիներ, վերածուեցանք կրկին երկուքի : Հայաստան եւ Սփիւռք զատուած են իրարմէ անդունդով մը : Ապրեցանք օտարութեան մէջ՝ այդ հայրենիքով խանդավառ, նոյնիսկ երբ ան կ'ուրանար մեզ եւ չատեր լքեցին իրենց դիրքը երթալու համար անոր երբ ան ընդունեց զիրենք : Եւ սակայն այդ հայրենիքը, որ տէր ու պաշտպան պիտի կանգնէր գաղութներուն վրայ, կը հալածէ զանոնք, բաժնելով նաեւ անոնց ամէն մէկը երկուքի : Ան կրնար կատարել միութեան այդ հրաշքը, չքացնել բոլոր հակառակ հոսանքները՝ միայն եւ միայն իր եղբայրութեամբ, քանի որ ամէն վարդապետութենէ առաջ, մեր հայրենասիրութիւնն է որ կը խօսի մեր մէջ : Բայց ան կը խաթարէ, կը Թունաւորէ այդ հայրենասիրութիւնը նաեւ, կը վերածէ զայն յիմար զառանցանքի մը՝ իր վարձկան ու սնափառ սոփեստներուն շնորհիւ, Սփիւռքը դարձնելու համար իր ետեւէն քաշող սորուկ մը, ինչպէս միշտ : Ու իր բատիոն կը լրացնէ պակասը, երբ ան, Թշուառ յաւակնութեամբ մը, «լպրծուած լեզու» մը կը յայտարարէ արեւմտահայ լեզուն : Ի՞նչ ձգեց մեզի... Սուգը կը շարունակուի միշտ եւ հետզհետէ աւելի մեծ դառնութեամբ : Ու ապրիլեան մեր նահատակ մտաւորականներուն հետ, պէտք է սգանք նաեւ հիմա Զարեհցներուն եւ ընկերներուն վրայ, Եսայեաններուն եւ Մահարիներու վրայ : Միշտ ոտքի տակ՝ մեր իմացականութիւնը, բանտերուն մէջ, միշտ սուրի մը կամ փամփուշտի մը զոհը, միշտ կիսատ՝ այս անգամ իրենց իսկ եղբայրներուն մատնութեամբ կամ յիմարութեամբ՝ մեզ զրկելով ոճրագործին դէմ դառնալու մեր առաքինութենէն իսկ : Յոյսի եւ հպարտութեան կարօտը ունինք ամէն իրիկուն : Կ'ուզենք զրկել այդ սոփեստներն իսկ : Բայց յոյս ու հաւատք, խանդ ու հպարտութիւն կը նուաղին, կը նուաղին քիչ քիչ : Ու մենք մեզ կը զգանք լքուած : Մեր իմացականութիւնը ոտնտուած՝ իր արմատէն : Մեր սէրը դաւաճանուած միշտ նոյն կողմէն :

ՊԱՏՈՒՀԱՍՈՂ ԲԱԶՈՒԿԸ

... Ու Ապրիլեան Տառապանքի Կարաւանը այն օրը կանգ առաւ պարտասած, ուժասպառ :

Դժնէ տեսիլ մահը անհամբեր՝ վերջին անգամ յեսանեց իր արիւնոտ, գուլ գերանդին :

Այս անգամ բազմիցս նահատակ Հայ ընտրանիէն՝ չղթայուած խումբ մըն է Զոհը, դիտակցութեան, ներքին վերջալոյսի մը նուաղկոտ ճառագայթներով պայծառափայլ :

Ցանկարծ տարտարոսը մարմնացաւ, եւ ամէն կողմերէ դարանակալ՝ նգովուած վոհմակներ չնչին ժամանակամիջոցի մը մէջ կատարեցին իրենց յաւիտենական քանդիչ դերը, փշրելով քաղաքակրթութեան լոյսը : Ու կուրացած աչքերով՝ ի զուր սկսան ճանկռտել արեամբ տամկացած կարծր գետինը, ծածկելու համար արդարութեան ձայնը, որ մրրիկի մը պէս դէպի երկինք կը բարձրանար ... :

Դիակապուտներու ջոլիրը արիւնոտ աւարով իր որջը կը վերադառնար արդէն, երբ յամեցող խուժանավարներէն մին՝ նշմարեց բազուկ մը, թեթեւ հողէն դուրս ինկած, սրբազան հին մատունքի պէս, եւ կարծես մագաղաթի մը վրայ փորագրելով գրաղած է, պատմութեան մէկ դըրուագը. մատին անցուցած ոսկի օղակի միութեան՝ շռայլ փայլատակումով :

Եղեռնագործ բորենին, ժանիքները սրած՝ վրան կը յարձակի, մատանին խլացնելու համար

Սակայն յեղակարծօրէն՝ գերեզմանէն դուրս ինկած բազուկը, գերագոյն ցնցումով մը նախ կը կծկուի, եւ գերմարդկային ուժով մը, ամրապինդ կը փակուի, ոճրագործին ձեռքը իր ափին մէջ, մատները նիզակներու պէս խրելով, անոր անարգ մարմինին մէջ :

Կեանքի եւ մահուան, բնազդի եւ իմացականութեան, անագորոյն պայքարը կը սկսի :

Խելագար, դիւային ոռնոցի մը արձագանգը, ժայռէ ժայռ կը զարնուի, եւ արիւնոտ ձորը կը ցնցուի հիմէն : Կը լռէ հոնդիւնը նոյնիսկ կիսամեռ թաղուածներու, կարծես մտիկ կ'ընեն, կը զգան դոհերը թէ ի՞նչ կը կատարուի, եւ այլեւս բոլորովին վստահ են ողջերուն վրայ : Ահա գլուխ մը վեր կը բարձրանայ, եւ արիւնոտ ճակատէն՝ թաց հողը վար կը թափի, ու կէս բեկանուած դալար ճիւղի մը պէս կը տարուբերի հարցական, խաղաղ օդին մէջ : Անդին մերկ սրունքներ դեռ յառաջանալու ճիգեր կ'ընեն, ծանրութեան կապարին տակ ճնշուած : Թեւեր կան որ դէպի վեր կ'երկարին, եւ կարծես յենարան մը կը փնտռեն իրենց փըշրուած սկիհը տեղաւորելու համար :

Ոճրագործ գազանը հիմա, իր ամբողջ հասակովը փռուած արիւնոտ գերեզմանին վրայ, կը շարունակէ ոռնալ, կատաղի բորենիի մը պէս, եւ կը ծամէ՝ զինք ձերբակալող պատուհասող բազուկը :

Մաքառումը կ'երկարի բռնակալ գահակալներու վճռական անկումին չափ : Բոլոր ականատես ջարդարարները, շնագայլերու պէս կը փախչին կաղկանձելով : Խաղաղութիւնը իր թեւերը կը տարածէ ձորի խորհուրդին վրայ չարաշուքօրէն :

Մինչ հեռուէն կը լսուի սարսափահար կաղկանձը խելագար Թուրքին :

— «Փախէ՛ք : Եկա՛ն, եկա՛ն, մեռելները ողջցան : Եկան... : Ահա այս հրաշապատում դէպքը իրենք են որ կը փոխանցեն սերունդէ սերունդ :

Եւ իրապէս երիտասարդ բազուկ մը միշտ իրենց ետեւէն կը սուրայ շանթերու բոցը մտրակի վերածած :

— Եկան մեռելները, մեռելները ողջցան :

Այնուհետեւ պատուհասող բազուկը երեւցաւ արդարեւ հրաշապատում ձեւերով : Վրէժի փայլատակումով Ռոստանէ ոստան Սթանպուլէն Պերլին, Վեսուվէն Կովկաս մինչեւ Պուխարա եւ այլուր :

Իբրեւ ջահակիր՝ մարտնչող բանակները առաջնորդեց Արարայէն Արարատ, Սարտարապատէն Զանգեզուր : Անոր արձակած բոցերէն ծնաւ վահագնակերպ դրօշակը ազատութեան, այլեւս քանդակուած մեր սրտերուն խորը, եւ որուն մէկ անկիւնը յիշատակի համար միշտ ալ գրուած պիտի մնան երեք գրեր «Հ. Յ. Դ.» մեր յաւերժական ազգային պատմութեան մէջ պատուոյ նոր էջ մը ստեղծելուն իբր փաստ :

Ողբանք, այո, մեր մեռելները միասին, եւ վճարենք տուրքը յարգանքի՝ արդարութեան բազուկին հրաշափառ : Եւ թշնամին պիտի համոզուի որ ազատութիւնը անմահ է. եւ ի զուր անմտօրէն իր արիւնոտ ձեռքերը արեւին դիմաց կը բռնէ մեր լոյսը խափանելու համար :

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ԷՋ ՄԸ «ՍԵՒ ԼՈՒՐԵՐ» ԱՆՏԻՊ ԳԻՐՔԷՍ

ՔԱՂՑԸ

Կարմիր Տարուան Օգոստոսին, կենդանի մեռելներու կարաւան մը հիւծած, ուժասպառ, կը քաշկռտուէր Տէր – Զօրի անապատին մէջ : Ո՞ւրկէ կուգային եւ ո՞ւր կերթային : Իրենք ալ չէին գիտեր : Բայց միայն կը յիշէին որ, Ապրիլի առաջին օրերուն, խրաքանչիւրը բռնի դուրս հաներ էին իրենց հայրենի տուներէն : Ու մինչեւ այդ օր, այդպէս լեռնէ լեռ, ձորէ ձոր, եկեր հասեր էին այն ամեհի վայրը :

Օրերու ահաւոր ճամբորդութիւնը, ապրուստի մինչեւ վերջին կաթիլը քամելով՝ ամէն յոյս առեր տարեր էր իրենցմէ : Երբ այդ կէսօրին նըստան պահ մը հանգչելու, ամէն բանէ առաջ կտոր մը բան ծամելու պէտքը զգացին : Բայց ի՞ զո՛ւր : Բոլոր տոպրակները, գրպանները պարպուեր էին :

Շատեր այլեւս չդիմանալով անօթութեան սպառնացող վտանգին, կ'ուզէին հեռանալ ամբոխէն : Երթալ դէպի վար, դէպի Եփրատը ու, յանձնուիլ անոր փրփրադէզ ալիքներուն : Ուրիշներ կը բաղձային կամաւոր մահը : Ալ ինչ դիտեմ, չտեսնուած, չլսուած ճիչեր, որոնց ոչ սիրտ կը դիմանար եւ ոչ ալ հոգի :

Բիչ մը անդիէն, յանկարծ, բարակ ձայն մը մարմրելէն եկաւ ու անցաւ :

— Մայրիկ, անօթի եմ :

Կմախքացած պզտիկ մըն էր, զոր այս երկու բառերը հազիւ դուրս կը հանէր իր չորցած շըրթներէն : Մայրիկը նոյնպէս անճանաչելի պատկեր մը, լուռ ժպիտ մը տալով իր փոսացած այտերուն, կամացուկ մը սկսաւ խառնել տոպրակը : Գիտէր որ տակաւին կտոր մը հաց կը մնար ծրարին մէկ անկիւնը : Քանի մը ժամ աւելի ապրեցնել զայն իր վերջին յոյսն էր : Եւ սակայն կը տնտնար : Կ'ուզէր պահել զայն, ա՛լ աւելի նեղ օրերու համար :

— Մայրիկ, կտոր մը հաց :

Մայրիկը ալ չկրցաւ դիմանալ զաւկին այս աղեկտուր ձայնին : Այն կտոր մը չոր հացը, որ դեռ կը յամենար դուրս հանելու տոպրակէն, խենթի մը պէս տղուն երկարելով ըսաւ .

— Առ, զաւակս, վերջին պատառն է այս :

Պզտիկը առանց զգալու այս նախադասութեան դառնութիւնը, խլեց մօրը ձեռքէն ու դրաւ բերանը : Զորցած այս պատառը սակայն, չէր թրջուեր բերնին մէջ : Լորձունքը քամուեր, չորցեր էր : Եփրատի ջուրը կը խնայուէր թուրք զինուորներէն : Ու խեղճ պզտիկը այսպէս, պատառը ակռաներուն տակ, անընդհատ կը դարձնէր աջ ու ձախ :

★

Օրուան այս ահաւոր ժամերուն, ելք մը կը փնտռէր Տէր Զօրի այս սովամահ խուժանը : Շատեր իրենց զաւակներուն ձեռքէն բռնած՝ կը մօտենային թուրք ոստիկանութեան գթութիւն հայցելու : Բայց ամէն հեղ, անոնց արիւնաներկ աչքերէն սարսափահար, ետ կը փախչէին այս խեղճերը :

Ճարահատ, անօթութեան ճանկերէն փրկելու համար, ոմանք իրենց զաւակները կը յանձնէին Արաբներուն : Ուրիշներ սակայն, այդ. հարկադրանքին տակ չգտնուելու համար կը դիմէին մահուան : Բայց ոչ, մեր Գառնիկին մայրիկը չէր կրնար ընել ոչ այս եւ ոչ ալ այն : Ան կ'ուզէր որ ապրէր իր մանչուկը : Մեծնար : Եւ ո՞վ գիտէ, թերեւս օր մըն ալ ան դառնար իր Մարտիրոս Ցեղին կտակարարը : Երբ որեւէ մէկը համարձակէր այդպիսի առաջարկ մը ընել, Մարիամ մայրիկ կ'ըսէր .

— Չէ՛, չէ՛, ես այդ բանը չեմ կրնար ընել : կ'ուզեմ որ իմ մահս տղուս աչքերուն առջեւ ըլլայ : Ահ, անկարելի է այդ : Ես քաշեր եմ անոր ցաւը : Ես մեծցուցեր եմ զայն : Ու գիտէ՞ք, թէ ի՞նչ չարչարանքներով բերեր եւ հասցուցեր եմ մինչեւ այս տարիքը :

Այս բառերը կը մնային անպատասխանի : Ոչ մէկ մայր չէր համարձակեր բերանը բանալ եւ զոյգ մը խօսք ըսել : Ամէնքն ալ միեւնոյն ցաւովն, միեւնոյն կրակովը կը տապկուէին :

Արեւը հետզհետէ բարձրանալով՝ երկինքի մէջքէն կրակէ գունդի մը պէս կախուեցաւ : Ահ, անապատի արեւը : Ձմեռուան ձիւնին պէս գութ չունէր : Կը ցածնար եւ, կարմիր շամփուրի մը պէս կը մխուէր այս կենդանի մեռելներուն կմախքացած մարմիններուն մէջ : Ու կ'ըլլար պահեն մը, որ նոյնիսկ կը մոռնային անօթութեան սարսուռը եւ, կ'աղաղակէին մէկ բերան :

— Ջո՛ւր, ջո՛ւր, պուտ մը ջո՛ւր ...

Կարմրուն աչքեր : Տժգոյն դէմքեր : Շրթներ որ կ'այրէին : Կոկորդներ որ կը չորնային, կը սեղմուէին ու կը խեղդուէին :

★

— Լապէ՛ն, լապէ՛ն (մածուն, մածուն) :

Արաբուհիի մը մաշած ձայնն էր այս, որ օրօրուելէն կուգար ու կը զարնուէր այս փլփլկած մարդկային բեկորին : Արաբուհին, մածունին դոյլը գլխին, տմորական յանկերգը շրթներուն, կը դառնար կարաւանին շուրջը :

— Լապէ՛ն, լապէ՛ն :

Այս ձայնը որքան անուշ կը հնչէր : Թէեւ օտար, բայց մասնաւոր քաղցրութիւն մը կար անոր շեշտերուն մէջ : Շատեր տակաւին ոտքի մընալու կարող, քաշկռտուելէն կը մօտենային այդ կնոջ : Հակառակ զինուորներու արգելքին, մարդ չէր գիտեր ինչու, այս Արաբուհին անոյշ երեւոյթ մը կուտար իր դէմքին : Կը ժպտէր, կը խօսէր մեղմ եւ քաղցր : Իւրաքանչիւրի տուած դրամին արժէքովը կը լեցնէր պնակները ու կը ճամբէր :

Անդին սակայն, կային ուրիշներ, որ զրկուելով թէ դրամէ եւ թէ ուժէ, կեանաց եւ մահու պայքար կը մղէին : Ահա ասոնց մէջն էր Մարիամ մայրիկ, — մայրը պզտիկ Գառնիկին, որ արդէն իր վերջին վայրկեանները կը համրէր :

Մէկ երկուքը եկան ու անցան այս սովամահ մօր եւ տղուն քովէն : Խեղճ կինը մէկ կողմին վըրայ ինկած, մարմրուն աչքերը դամեց անոնց մածունի դոյլերուն, ու մնաց անշարժ : Սակայն ոչ ոք հետաքրքրուեցաւ իրմով : Անոնք ալ իրեն պէս մէյ մէկ մայրեր, այդ զովացուցիչ հեղուկին կաթիլները պիտի քամէին իրենց զաւակներուն այրած շրթներուն վրայ :

Բայց մէկը այս անցնող մայրերէն, յանկարծ կանգ առաւ, նայեցաւ պիշ պիշ, յետոյ, ձեռքերը վեր բարձրացնելով աղաղակեց .

— Մատաղ ըլլիմ Աստուած, չէ՞ս տեսներ : Չէ՞ս տեսներ ...

Մահամերձ Հայուհին պզտիկ շարժում մը ըրաւ, յետոյ իր ծնգոտիներուն տոպրակը քաշեց դէպի իրեն եւ, եօթը օրէ ի վեր պահած իր բաժին պատառը հանեց ու տուաւ տղուն : Գառնիկ կարծես այդ հացին ուժէն սթափած՝ շարժում մը ըրաւ, պատառը բերանը, կամացուկ մը գլուխը դրաւ մօրը կուրծքին ու գոցեց աչքերը :

Երկու մայրեր զգացուած՝ մօտեցան, դրին իրենց պնակները գետին եւ, քանի մը կաթիլ մածուն կաթեցուցին մօր եւ տղու այրած շրթներուն վրայ : Մարիամ մայրիկ ի նշան երախտագիտութեան աչքերը բացաւ ու գոցեց : Աւելին չկրցաւ արտայայտել : Քաղցը իր աւերը գործեր էր : Անցան երկու լուռ վայրկեաններ : Շարժում մը ըրաւ : Կարծես բան մը կը փնտռէր : Զաւակը : Հէք տղան իր քովը, իրեն պէս կը տառապէր : Ահա յանկարծ, հազիւ լսելի ձայնով մը փսփսաց .

— Զաւակս , Գառնի՛կ...

Ոչ զաւակը եւ ոչ ալ մայրը կրցան զիրար հասկնալ :

Իրիկուն էր : Արեւը տժգոյն հարսի մը պէս դէմքը պռստած՝ անցաւ հորիզոնին ետեւ ու կորսուեցաւ :

Այդ պահուն, մութը իբրեւ պատանք, սեւ պաստառի մը պէս իջաւ ու ծածկեց մօր եւ տղու անկենդան մարմինները :

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

Լքուած սփիւռքին մեծ մասը, չահագործուած մնացեալը : Լքուած նաեւ նորմտաւորականութիւնը, պահակը հայութեան, լքուած նոյնիսկ իր ժողովուրդէն, որմէ կ'օգտուին բացառիկներ միայն, անոնք որ գիտեն օգտուիլ նաեւ այս կամ այն հոսանքէն : Մնացեալը պէտք է անցնի մեքենային առջեւ : Ու համակրանք, սէր, դրամ ու ծափ կ'երթան հայրենիքին, ինչպէս միշտ՝ որ ոչ մէկ բան կուտայ ասոնց փոխարէն, ոչ իսկ աղնիւ զգացում մը : Կ'աշխատինք, կ'ապրինք, կը գրենք սուգին մէջ, որովհետեւ չենք ուզեր որ ստրկութեան հոտ գայ այդ նուիրումէն, սէրէն, ծափէն ու մեր էջերէն, որովհետեւ ապրիլեան սերունդը իր արեան կնիքը զարկած է մեր ճակտին, խաբուած սերունդը :

Բայց մեր աչքերը կը պահեն տակաւին հայրենիքի մը պատկերը որ իմաստն է այս սուգին : Ու կը խորհինք թէ կ'անցնին այս օրերն ալ, ինչպէս անցան այնքան աղէտներ : Եւ հակառակ այս բոլորին, մեր սիրտն ու միտքը կը մնան կապուած այդ հայրենիքին : Ամէնէն անհոգն իսկ կ'ըմբռնէ անոր նշանակութիւնն ու անհրաժեշտութիւնը, կը դառնայ հայրենասէր : Կը փորձենք ըլլալ մեռած սրտին մէջ հարազատ բան մը, խեղդուած՝ ակամայ ուրացումներու եւ հայհոյանքներու ետին, տեսնել արիւնող դիտակցութիւն մը, որուն պզտիկ բոցն իսկ բաւական պիտի ըլլայ փարատելու համար մեր յուսահատութեան խաւարը : Կը մտածենք նոյնիսկ մեր ափերուն մէջ առնել այդ պզտիկ սրբութիւնը, պաշտպանել զայն հովերուն դէմ, մինչեւ անոր բռնկումը, երբ վերջնապէս պիտի նետենք մեր վրայէն մեր սուգը, տեսնելով մեր նահատակները հասած իրենց նպատակին : Սփիւռք տուամ մըն է որ կը շարունակուի, անտեսուած սէր մը, սուգ մը նաեւ : Ե՞րբ պիտի գայ օրը, երբ մենք մեր յարգանքը պիտի տանք ինկողներուն, դադրինք մուրալէ եւ ողբալէ, ազատինք սուգէն, ինչպէս եւ այս ծանր պայմաններէն՝ որոնց մէջ ստեղծագործեցինք տակաւին շնորհիւ եւ միայն շնորհիւ ցեղին անսպառ կենսունակութեան որ կուգայ ապրիլեան նահատակներէն եւ աւելի հեռուներէն :

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

գերման նոր պետութիւն մը հաստատել, անոր մայրաքաղաք որոշելով Ֆրանքֆուրտը: Եթէ այս ծրագիրը գործադրուի, Սովետները պիտի փութան իրենց բաժնին մէջ ալ նոյնը ընել, հիմնելով իրենց արբանեակ համայնավար կառավարութիւն մը, Չեխոսլովաքիոյ մէջ եղածին նման: Ու այն ատեն կրնայ պատահիլ անխուսափելին.— վերջնական խզում դաշնակիցներուն եւ Սովետներուն միջեւ:

Այս վա՞խն արդեօք որ ամերիկեան արտաքին նախարարութիւնը մղեց երէկ հերքելու Միաց. Նահանգներու դիտաւորութիւնը՝ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կառավարութիւն մը կազմելու մասին... գոնէ առ այժմ:

ԳՈՄԱՆՏԱՆՏՈՒՐԱՅԻ ՅՈՒԶՈՒՄՆԱԼԻՑ ՆԻՍՏԸ «ԶՐՊԱՐՏԻՉ ԵՒ ԶԶՈՒԵՑՈՒՑԻՉ» ԽՕՍՔԵՐ

Պերլինի դաշնակից Գոմանտանտուրայի հինգշաբթի օրուան 12 ժամ տեւող նիստին մէջ ամենախիստ բառեր փոխանակուած են: Պատասխանելով սովետ ամբաստանութեանց, որոնց համեմատ արեւմտեան պետութիւնները իբր թէ աւարի կուտան Պերլինը, անգլիացի փոխ հրամանատար զօր. Պինսըն ըսած է որ ռուս բանակներն էին որ թալլեցին այս քաղաքը, երբ առաջին անգամ հոն մտան: Ցիշեց մասնաւորաբար որ Սովետները Զիմընս, Ա. Է. Կէ, Օսրամ եւ Թէլէֆունքըն ելեկտրական գործիքներու աշխարհահռչակ գործարաններէն վերցուցած են 23.500 մեքենայ, ինչ որ այս գործարաններուն մեքենական ամբողջ կազմածներուն 92 առ հարիւրը կը ներկայացնէ: Ռուսերը նաեւ փականացուցած են նաեւ ելեկտրական արտադրութեան 40 առ հարիւրը եւ 52 հեռաձայնական կեդրոններ:

«Զրպարտիչ, զզուեցուցիչ եւ քամահրելի», ահա, ի մէջ այլոց, այն ածականները զորս ամերիկացի եւ անգլիացի ներկայացուցիչները տուած են իրենց ռուս պաշտօնակցին պարսաւական խօսքերուն: Սովետ գնդապետ Ելիզարով, ռուս բանակը «Եւրոպայի ազատարարը» կոչելէ ետք, աւելցուցած է որ, եթէ Անգլիացիք այդ աստիճան հոգ կ'ընեն Պերլինի համար, թող առաջին անգամ իրենք մտնէին այս քաղաքը:

Ամերիկեան ներկայացուցիչը համամիտ գտնուած է իր անգլիացի պաշտօնակցին յայտարարելով թէ զօր. Պինսըն շատ ճշգրտօրէն պարզած է կացութիւնը:

Այս կերպով, Գոմանտանտուրան, որ տակաւին գործող միջդաշնակցային վարչութեան վերջին մարմինն է, ամլութեան դատապարտուած կ'ըլլայ: Դաշնակիցները համաձայն գտնուեցան այս մարմնին կողմէ նշանակուած կոմիտէներէն վեցը ջնջելու:

ԱՆԳԼԻԱՑԻՔ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

ԼՈՆՏՈՆ ՀԱՇՏԱՐԱՐ ԵՒ ԶԱՓԱՒՈՐ

Մոսկուայի ձայնասփիւռը հաղորդեց սովետ քննիչ մարմնի մը կողմէ Պերլինի մէջ պատահած օդանաւային ծանօթ արկածին մասին խմբագրած տեղեկագիրը, որուն մէջ, տեղւոյն վրայ իսկ կատարուած քննութենէն եւ վկաներու յայտարարութիւններէն հետեւցնելով, Ռուսերը արկածին պատասխանատու կը նկատեն անգլիական օդանաւին ուղղորդը: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ՝ 22 հոկտեմբեր 1946ին Հակակշռի Խորհուրդին տուած որոշման համեմատ, Պերլինի վրայ թռչող օդանաւերը, պէտք էր որ, օդակայանէն առ նուազն երկու փարսախ հեռու եւ 800 մեթրէն պակաս բարձրութեան վրայ կատարէին իրենց թռիչքը: Բացառութիւնները ներելի են մասնաւոր արտօնութիւն ստանալէ ետք, ինչ որ ըրած չէ արկածին պատճառ եղող անգլիական օդանաւը:

★ Ըսուած էր որ անգլեւսովետ մարմնի մը պիտի յանձնուի Կաթովի արկածին քննութիւնը: Արդ, կը հաղորդուի հիմա թէ՝ այսպիսի որոշում չկայ տակաւին:

Այս լուրը քանիցս հաստատուելէ եւ հերքուելէ ետք, խնդիրը երէկ մտաւ անսպասելի փուլի մը մէջ: Զօր. Րոպըրթսըն մարաջախտ Սոքոլովսքիի յանձնեց նոր ծանուցագիր մը, ուրով կը հրաժարի չորս պետութիւններէն կազմուելիք յանձնաժողովի մը միջոցաւ քննել Պերլինի արկածին պարագաները եւ կը հաւանի սովետ տեսակէտին, որ է խնդիրը յանձնել միայն անգլեւռուս ներկայացուցիչներուն քննութեան: Անգլիական ծանուցագիրը շատ հաշտարար ոճով խմբագրուած է, մանաւանդ երբ զայն բաղդատենք այն լեզուին հետ՝ զոր Սոքոլովսքի գործածած էր առջի օր: Յայտնի չէ թէ ի՞նչ բանի պէտք է վերագրել Անգլիացիներու այս մեղմութիւնը: Կը կարծուի թէ Լոնտոնէն եկած հրահանգի մը վրայ է որ զօր. Րոպըրթսըն չափաւորութիւն ցոյց տուած է:

Յետ «[illegible]»

Բուռն ըմբոստութիւններ ծագեցան երէկ Պոկոթայի մէջ, ուր, ինչպէս ծանօթ է, այս պահուս կը գումարուի համամերիկեան համաժողովը, Մարշըլի ներկայութեամբ: Պատճառը Գոլոմպիոյ ազատական կուսակցութեան նախագահին եւ ընդդիմադիրներու պետ՝ Կայթանի սպաննութիւնն եղած է: Խուժանը յարձակած է Հանրապետութեան նախագահին պալատին վրայ, ուր տեղի կ'ունենան Համաժողովին նիստերը, եւ թշնամական աղաղակներ արձակուած են պահպանողական կուսակցութեան նախագահին հասցէին:

Նիւ Եորքի եւ Պոկոթայի միջեւ խզուած են հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները եւ ձայնասփիւռը կը գտնուի ցուցարարներու հակակշռին տակ: Ըմբոստները զեկոյց մը հրատարակած են, որով կը յայտնեն թէ՝ Կայթանի սպաննութեան հետեւանքով, ազատականները՝ մէկ սիրտ մէկ հոգի՝ որոշեցին յեղափոխութիւն ընել եւ գրաւել Հանրապետութեան հաղորդակցութիւններու բոլոր միջոցները: Տոքթ. Տարիօ Էքանտիա Հանրապետութեան նախագահ, եւ Տոքթ. Սանթոս վարչապետ անուանուած են:

Ձայնասփիւռը կը հաղորդէ թէ քոլոմպիական բանակը միացած է յեղափոխականներուն, որոնց ձեռքն են հիմա երկրին ամէնէն կարեւոր քաղաքները:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ժողովուրդի հաւաքումը (Էռ. Փէ. Էֆ.) իր ազգային համաժողովը պիտի գումարէ Մարսէյլի մէջ 16 ապրիլին: Ներկայ պիտի ըլլայ Զօր. տը Կոլ եւ պիտի խօսի երկու ճառ, մէկը՝ համաժողովին մէջ, միւսը՝ հին նաւահանգիստին մօտ: Անհաւանական չի նկատուիր որ համայնավարները հակացոյց մը կազմակերպեն: Ասոնց Մարսէյլի պետերէն ոմանք յայտարարած են. «Թողուլ որ Տը Կոլ խօսի Մարսէյլի մէջ, անարգանք մըն է մեր քաղաքին համար»: Հիմակուընէ իսկ, Ֆրանսացի Կիներու Միութիւնը որ համայնավար կուսակցութեան մէկ մասնաճիւղն է, կառավարչատուն դիմած է բողոքելու համար Տը Կոլի Մարսէյլ գալուն դէմ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ
Փարիզի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան:

11 ԱՊՐԻԼԻՆ

Սալ Ժէօկրաֆի, 184 Bld. St. Germain, կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին:

Կը նախագահէ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Կը խօսին՝ Ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի կոմիտէներու կողմէ:

ՏԻԿԻՆ Տ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Ֆր. Կ. Խաչի կողմէ:

Ընկեր Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ: Սիրայօժար մասնակցութեամբ Տիկին ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ (արտասանութիւն) եւ ՄԱՏԼԷՆ ԱՃԷՄԵԱՆԻ (երգ):

Գեղարուեստական բաժին:

Այս առթիւ իրենց յարգանքի տուրքը կը բերեն Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ շրջանի կոմիտէները, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերը, Ֆր. Կապոյտ Խաչի կազմակերպութիւնը, Հայ Ուս. Միութիւնը, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտներու կազմակերպութիւնը, ինչպէս նաեւ Տարօն Տուրուբերանի, Ուրֆայի եւ Տիգրանակերտի հայրենակցական միութիւնները:

Կը խնդրուի հասարակութենէն ճիշդ ժամուն ներկայ գտնուիլ: Մուտքը ազատ է:

X

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ.— 11 Ապրիլ, Կիրակի Պոմոնի նորակառոյց սրահին մէջ նախաձեռնութեամբ Ֆ. Հ. Կ. Խ. Պոմոնի մասնաճիւղին: Առաւօտեան պատարագ եւ հոգեհանգիստ, եկեղեցիին մէջ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի այս կիրակի օր, տեղւոյն եկեղեցական վարչութեան կողմէ: Առաւօտուն մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն մատրան մէջ: Կէսօրէ ետք ժամը 15.30ին Salles des Fêtesի մէջ rue Stalingrade: Օժանդակութեամբ տեղւոյն Րաֆֆի երգչախումբին որ պիտի վարէ գեղարուեստական բաժինը: Կը հրաւիրուի Շավիլի ամբողջ հայութիւնը: Մուտքը ազատ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնի եւ Ֆր. Շրջանի վարչութիւնները կը հրաւիրեն բոլոր անդամները եւ սկաուտները ներկայ ըլլալու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ տեղի կ'ունենայ կիրակի, 11 Ապրիլ, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ հիմնադիր եւ բարերար՝

ԳԱՐՈԼՕ ՇԱՀԻՆԵԱՆԻ

Արարողութենէն վերջ՝ այց հանգուցեալին դամբանին՝ Սիւսիի գերեզմանատունը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ընկեր Կարօ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր Մարզպետ եւ Հայր Աբրահամ խումբերը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, ընկեր Մ. Նաճարեանի բնակարանին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Բացակաները նկատի կ'առնուին:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները, երկուշաբթի 12 ապրիլ ժամը 7—9, ընկերվարականներուն սրահը: Ներկայ կըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, 78bis, rue des Couronnes, իջնել métro Couronnes:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Առնուվիլի մէջ, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ երկուշաբթի ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Բղիի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սէնթ Անի դպրոցը: Կարեւոր օրակարգ:

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Կորիւն խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի Ապրիլ 18ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը 78bis (rue Rabelais: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկեր. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8ին, Քրիստափոր, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին Զաւարեան, Ուրբաթ՝ ժամը 7.30ին ընկեր Կարօ, Շաբաթ՝ նոյն ժամուն Համազասպ, կիրակի 18 ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վռամեան, երկուշաբթի՝ ժամը 8ին Ակնունի ենթակոմիտէները եւ խումբերը:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ԹԷՆՕՐ ԿԻՐԱԿ ՍԷԳԶԼԵԱՆԻ

Բ. ԵՒ ՎԵՐՋԻՆ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՍԱԼ ԿԱՎՕ, 11 ԱՊՐԻԼ 1948, ԿԻՐ. ԺԱՄԸ 17ԻՆ

Ընդհանուր փափաքին համաձայն կը տրուի այս երգահանդէսը, բոլորովին նոր յայտագրով:

Յայտագրին մէջ բացի եւրոպական դասական կտորներէ կան Ռոմանոս Մելիքեանէ, Գ. Ղազարեանէ, Ծերահեանէ, Կարօ Զաքարեանէ, Ա. Տէր Ղեւոնդեանէ, Սպենդիարեանէ, եւն. բոլորովին առաջին անկնկրութիւն գեղեցիկ երգերու, զորս երգիչը ստացած է, Հայաստանի տաղանդաւոր երգահաններէն:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ.— Ֆրանսահայ Աւետարանական եկեղեցիներու նախագահ վերապատուելի Փրոֆ. Խայիկեան կը խօսի այս կիրակի, առաւօտ ժամը 10.45ին, 58 rue Madameի ժողովարահին մէջ: Նիւթ՝ «Խաբուսիկ լոյսերը եւ անմահ Լոյսը»: Métro St. Placide կամ Notre Dame des Champs:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Daucsme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 13 AVRIL 1948 Երեքշաբթի 13 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5315–Նոր շրջան թիւ 924 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՉԱՐԻՔԻՆ ԱՂԲԻՒՐԸ

Հայաստանի խորհրդային իշխանութեան համար անքաւելի մեղք մը պիտի մնայ լեզուական բարբարոսութիւնը:

Գիտենք որ շատ մը բառեր իրենց կամքէն անկախ են: Պարզապէս պարտադրուած,— ռեսպուբլիգա, պարտիա, ռեվոլիւցիա, վիցէ-պրեզիդենտ, գեներալ, եւն.:

Բայց, եթէ բառարանին բառերն ալ գործածելու ազատութիւն չունին, կը նշանակէ թէ մշակոյթի տարրական ինքնավարութիւնն անգամ չեն կրցած ապահովել:

Այս անողոք իրականութեան առջեւ, պարզապէս ծիծաղելի կը դառնան Արտասահմանի դպիրներն ու փարիսեցիները, պատուելիներն ու տիրացուները, իրենց չուայլաբան «ռէքլամ»ներով:

Դեռ աւելին.— Կը դառնան մեղսակից գործադրուած բռնութեան: Նոյնիսկ թշնամի հայ իշխանաւորներուն, քանի որ ծափ կը զարնեն օրն ի բուն, առանց ըմբռնելու անոնց մեծ մասին տառապանքը:

Արդարեւ, ո՞վ պիտի կրնար պնդել, ապացուցանել թէ Երեւանի մէջ ալ մարդիկ չեն տառապիր, տեսնելով մայրենի լեզուին աղճատումը, աղքատացումը, այլասերումը:

Այո, շատեր կան որ կատարուած բարբարոսութեան կը գործակցին ի պաշտօնէ: Մանաւանդ գոհունակութեամբ կամ անյատակտգիտութեամբ:

Բայց, ապահովաբար կան եւ ուրիշներ, որոնք ի խորոց սրտի կը ցաւին: Կուզեն սահմանափակել չարիքը, չեն կրնար: Լաւագոյն պարագային, կէս ճամբան կը մնան:

Մենք ամէն բան սեւ չենք տեսներ: Բայց ուրիշներ ալ թող չփորձեն սեւը ճերմակ նկարել կամ անծեղը իբրեւ ծիծեռնակ ներկայացնել:

«Յառաջ» են «Արեւելք» վերջերս արտատպեցին բանասէր Ս. Ղազարեանի մէկ տեսութիւնը, «Հայերէն գրական լեզուի զարգացումը Սովետական Հայաստանում». («Սովետական Հայաստան» ամսագիր, 1947 Սեպտեմբեր):

Այս գրութեամբ, յօդուածագիրը պարզելով ուղղագրութեան մէջ կատարուած «մասնակի բարեփոխութիւնը», կը ծանրանայ լեզուական հարցին վրայ:

Այս առթիւ, կը յայտնէ տեսակէտներ եւ կանոններ որոնց համաձայն Երեւան ձեռնարկած է մղում տալու հայերէնի զարգացման:

Տրուած որոշումներուն մէջ կան կէտեր որոնք հիմնուած են առողջ տրամաբանութեան մը վրայ: Օրինակ.—

1.— Պահպանել այն բոլոր հայերէն ու հայացուած բառերը որոնք ճիշդ արտայայտելով բառին իրական իմաստը, ապահովում են լեզուի մաքրութիւնը (ջերմաչափ, երկրաչափութիւն, բուսաբանութիւն եւայլն):

2.— Չխուսափիլ հայերէն նոր բառեր կազմելուց (թռչնաբուծութիւն, ձկնաբուծութիւն եւն):

3.— Բառեր փոխ առնել մեր բարբառներէն կամ գրաբարէն պարէտ, յօդուտ, տէրութիւն եւայլն):

Սայթաքումը կը սկսի այս երեք հիմնական սկզբունքներէն վերջ:

4.— Տրուած որոշման համաձայն, «առանց կասկածանքի» պիտի գործածուին այն բոլոր միջազգային բառերը «որոնց հայերէն համարժէքները չկան կամ չեն կարող կազմուիլ առանց իմաստի աղճատման»:

Իբրեւ օրինակ ցոյց տրուած են քանի մը բառեր.— տարանել ?, ակտ, անեքսիա, որոնց հայերէնը ունինք տարիներէ ի վեր:

5.— «Առանձնապէս ընդգծուել է Ռուսաց հարուստ եւ առաջատար լեզուի դերը մեր բառագիտութեան կամ բառակազմութեան մէջ»:

Ահա թէ ուր է չարիքին բուն աղբիւրը:

Նիւթը պիտի ճապաղէր, եթէ մանրամասնօրէն խօսէինք օտար բառերու եւ անոնց հայացուած կամ համազօր հայերէն բառերու մասին:

Կանխակալ կարծիք մը խոր արմատներ ձգած է սահմանէն անդին, տարիներէ ի վեր:

Ինչ բառ որ իրենք չեն գիտեր, կը դառնայ ոչ համազօր, բաղդատելով օտար բառին հետ: Հոգ չէ թէ հարիւր կամ հազար տարուան անցեալ ունենայ:

Այսպէս, երբ դիտել կուտաք թէ գրաւել եւ գրաւեալ բառերը ունինք արդէն, եւ ծիծաղելի է օկուպացնել, օկուպացիոն այլանդակութիւններ պարտադրել, քիթ-բերան կ'ընեն:

Նոյն իմաստակ վերաբերումը, երբ կը բացատրէք թէ հայերէն պարպել, պարպում բառերը ճիշդ նոյն իմաստն ունին ինչ որ օտար évacuer, évacuation բառերը:

Հայկ Ճ.

Ապրիլ 11ի սգահանդէսը

Կիրակի գիշեր Սալ Ժէօկրաֆիի մէջ տօնուեցաւ վայելուչ հանդիսաւորութեամբ, եւ խուռն բազմութեամբ մեծ եղեռնի յիշատակի տօնը—նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան: Կարգապահութիւնը կատարեալ էր որուն կը հսկէին Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արիները, շարք շարք:

Սրահը կը յորդէր երկիւղած բազմութեամբ մը որ եկած էր ուխտի մեր մէկ միլիոն նահատակներու շիրիմին առջեւ խոնարհելու: Մանաւանդ պէս աչքի կը զարնէին. Սեվրի Մուրատեան վարժարանի սաները, աւելի քան 50 մանուկներ եւ պատանիներ, առաջնորդութեամբ վարժարանի տնօրէնին Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեանի:

Սգատօնին կը նախագահէր ընկեր Նարդունի: Հետզհետէ խօսք առին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Ժիրայր Դաւաւորեան, Ֆր. Կապոյտ Խաչի կողմէ Տիկին Տ. Միսաքեան, Ուսանողական Միութեան կողմէ Վահէ Օշական, Հ. Յ. Դ. կողմէ ընկեր Հ. Սամուէլ: Պ. Սերոբեան կարդաց ուղերձ մը Հ. Մ. Ը. Մ.ի Արիներու կողմէ: Իսկ Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան իրեն յատուկ պարզ եւ խոհուն ճառով մը փակեց սգատօնը, որուն մանրամասն նկարագրութիւնը կուտանք յաջորդիւ:

Գեղարուեստական բաժինը նոյնպէս պատշաճ էր օրուան տօնակատարութեան: Գլխաւոր մասնակցողները եղան Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան իր շատ գեղեցիկ զոյգ արտասանութիւններով Սիամանթօյէն եւ Անդրանիկ Ծառուկեանէ: Իսկ Պ. Կ. Սագրգեանի անակնկալ մասնակցութիւնը երեք երգերով Անուշէն, Ալէմշահէն եւ վարդապետէն մանաւոր փայլ մը տուին այս գեղեցիկ հանդէսին, որ իրապէս պատիւ կը բերէր մեր երիտասարդ տղոց: Գովելի էր ջերմապէս, անոնց գիտակից եւ խոր ոգեւորութիւնը նման տօնակատարութեան մը համար:

Կռիւները կը սաստկանան Պաղեստինի մէջ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԱԾ

Արաբներու եւ Հրեաներու կռիւը հետզհետէ կը սաստկանայ: Շթէռն եւ Իրկուն հրեայ յեղափոխական խմբակցութիւնները, առաջին անգամ ըլլալով, միասնաբար յարձակեցան արաբ գիւղի մը վրայ. սպաննուեցան 200 հոգի, որոնց կէսը՝ կին եւ տղաքներ: Հրեաներէն մեռան 4 հոգի եւ վիրաւորուեցան 40 հոգի:

Թէլ Ավիվէն Երուսաղէմ տանող ճամբան գրաւելու համար է որ տեղի կ'ունենան այս կռիւները: Դեկտեմբերէն ի վեր, այս ճամբան կը գտնուի Արաբներու հակակշռին տակ: Երուսաղէմի մէջ գտնուող 100.000 Հրեաները կը վախնան որ իրենց պարենաւորման ճամբան կը կտրուի: Վերջին լուրերուն համաձայն, առած են Մոսթա հրէական գաղթակայանը, եւ յաջողած են վերստին գրաւելու Քասթէլ լեռը: Տիեզերական պատմութեան մէջ, առաջին անգամ ըլլալով Երուսաղէմ ռմբակոծուած է. Արաբները բազմաթիւ ռումբեր արձակած են մանաւորաբար քաղաքին հրեայ թաղերուն եւ արեւմտեան արուարձաններուն վրայ: Զոհերու թիւը յայտնի չէ տակաւին:

ԻՏԱԼԻՈՅ կառավարութիւնը որոշեց չոգեկառքի մասնաւոր երթեւեկներ հաստատել աժան գինով, որպէսզի օտար երկիրներու բնակող քաղաքացիները կարենան հայրենիք գալ մասնակցելու համար Ապրիլ 18ի երեսփ. ընտրութիւններուն: Այդ օրը շոգեկառքի տոմսերուն գինը 70 առ հարիւր պիտի զեղչուի երկրին մէջ. օտար երկիրէ եկող քուէակուները բոլորովին ձրի պիտի ճամբորդեն Իտալիոյ մէջ:

Յեղափոխութիւնը Գոլոմպիոյ մէջ

Գոլոմպիոյ մէջ, յեղափոխութիւնը, փողոցի կռիւները եւ թալանը ամբողջ գիշեր մը տեւելէ ետք, հանդարտութիւնը վերահաստատուեցաւ յաջորդ օրը, զարմանահրաշ կերպով: Բանակը որ՝ հաւատարիմ մնացած է Նախագահ Փէրէզի, իր հսկողութեան տակ առած է մայրաքաղաքին գլխաւոր փողոցին (Քարէրա Սեփթիմա) գրեթէ ամբողջ երկայնքը. բայց, առջի օր կացութիւնը տակաւին չփոխ էր:

Երկրէն հասած ցանցառ հեռագիրներուն նայելով, աննշեղէնի պակասութիւն առաջ եկած է այն թալանէն ետք՝ որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ գիշեր, ազատականներու պետ Կայթանի սպանութենէն վերջը: Ամերիկայի արտաքին նախարար Մարշըլ եւ Համամերիկեան Համաժողովին մասնակցող 21 ազգերու բոլոր պատուիրակները 48 ժամ անօթի մնալու վտանգին մեծ գտնուած են: Խուժանին կողմէ կրակի տրուած շէնքերէն մէկն ալ Միաց. Նահանգներու դեսպանատունն է. բայց, հրդեհը շուտով մարուած է, այնպէս որ շէնքին մէկ մասը միայն վնասուած է: Շաբաթ օր քոլոմպիական զինուորները թանքերով եւ ինքնաշարժ բեռնակառքերով եկած են փոխադրելու շէնքին մէջ մնացած պաշտօնեաները, պատերազմական նախարարութեան հրամանով— բայց Մ. Նահանգներու պաշտօնատարներուն հաւնութեամբ:

Կառավարութեան հաւատարիմ զինեալ պահակազօրքը Հանրապետութեան Նախագահին պալատէն բռնի ուժով դուրս հանուած է ըմբոստներուն կողմէ, որոնք գրաւած են պալատը: Փողոցները դիակներով եւ այլազան առարկաներով խճողուած են: 100 սպանեալ եւ 202 վիրաւոր կայ:

Ցայտնի չէ թէ համամերիկեան համաժողովը պիտի կրնա՞յ շարունակել իր աշխատութիւնները: Մարշըլ կը բնակի Գոլոմպիայէն հեռու, այնպէս որ Միաց. Նահանգներու դեսպանատան պաշտօնեաները չեն կրնար հաղորդակցիլ անոր հետ: Զրոյց շրջած էր թէ Համաժողովը Պուէնոս Այրէս պիտի փոխադրուի: Արժանթինի կառավարութիւնը բացարձակապէս հերքած է այս լուրը:

Քոլոմպիոյ կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ կացութեան տէրն է վերստին: Բայց, միւս կողմէ, ազատական կուսակցութեան վարիչները՝ որոնք յեղափոխութիւնը սկսան, ընդհանուր գործադուլի հրաման արձակած են: Հանրապետութեան նախագահ Փէրէզ, որ յեղափոխութիւնը կը վերագրէ համայնավարներու մեքենայութեանց, կոչ մը ուղղած է բոլոր Քոլոմպիացիներուն որ իրարու միանան «համատիրական վարչաձեւի դէմ մղուող այս պայքարին մէջ»: Աւելցուցած է որ ազատականներու պետ Տոքթ. Կայթան սպանուած է համայնավար կուսակցութեան յարած մէկու մը կողմէ::

Ամբողջ Քոլոմպիոյ մէջ պատերազմական վիճակ յայտարարուած է եւ կրակմարի ժամ որոշուած է իրիկուան եօթը:

Այս տողերը գրուած պահուն առնուած լուրի մը համեմատ— հրացանաձգութիւնները սկսած են նորէն Գոլոմպիայի մէջ, փողոցները լեցուն են աւարի տրուած ապրանքներով, եւ քանդուած է այն շէնքը՝ ուր տեղի կ'ունենային Համամերիկեան Համաժողովին նիստերը:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Յեղափոխութիւնը սկսած ատեն, Քոլոմպիոյ խորհրդարանը կազմող երկու օրէնսդրական ժողովներուն մեծամասնութիւնը ազատական էր: Բայց, նախագահի ընտրութեան ատեն բաժանում առաջ եկաւ ազատականներուն մէջ, այնպէս որ պահպանողական Փէրէզ էր որ նախագահ ընտրուեցաւ 1946ին: Փէրէզ նախ ազգային միութեան դահլիճ մը կազմեց. բայց ազատական նախարարներուն հրաժարման հետեւանքով, 22 մարտ 1948ին հարկադրուեցաւ կազմել միայն պահպանողականներէ բաղկացած կառավարութիւն մը:

Պահպանողական կուսակցութիւնը հակահամայնավարական է. վերջերս ծերակոյտին վաւերացման ենթարկեց օրինագիծ մը, առաջարկելով որ կառավարութիւնը իր յարաբերութիւնները խզէ Խորհրդ. Ռուսիոյ հետ: Ցայտնի չէ թէ ինչ է համայնավար կուսակցութեան իրական կարեւորութիւնը: Սա ծանօթ է միայն որ այս կուսակցութեան պետը— Վիէյրա, առաջին անգամ ինք է որ պաշտպանած է Լատին Ամերիկայի մէջ ալ «քոմինֆորմ» մը հիմնելու տեսակէտը:

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃ ՄԸ ԿԱԶՄՈՒԱԾ

Զարգերուն եւ աւարառութիւններուն վերջ դնելու համար, պահպանողականները եւ ազատականները համաձայնեցան խառն նոր դահլիճ մը կազմելու համար, որուն մէջ հաւասար թիւով նախարարներ ունին երկու կուսակցութիւնները: Վարչապետ եւ Ներքին նախարար անուանուած է ազատական պետ Էջանտա, պահպանողական Փէրէզ ալ կը պահէ Հանրապետութեան նախագահի իր պաշտօնը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՐՍ ՄԱՐԱՆԸ

Կարաւաններէն փախուստ տուած՝ բաժնուած իրենց ողջ մնացած սիրելիներէն, խլեակներ էին անոնք հիմակ, քանի մը անգամ մահէն ազատուած:

Բարձրացած էին լեռներուն՝ անծանօթ սարերուն ու ապառաժներուն մէջ: Վարէն, հեռուէն Եփրատը կ՚անցնէր ահեղավազ, պղտոր ու կարմիր, շալկած իրենց հոգեհատորիկներուն հազարաւոր դիակները մերկ:

Ու անոնք չէին սովկացած երբեք, անտառներու խոռութեան ու խորութեանը մէջ երբ հանդիպած էին վայրի գազաններու: Որովհետեւ, այդ օրերուն, գազանները աւելի մարդասէր ու գթասէր՝ քաղաքակիրթ էին իրենց համար, քան թէ երկոտանի բորենիները, Թուրք կոչուած:

Ծարաւած էին խոտ, թէ հացի՝ եւ թէ ջուրի տեղ, ու թաքնուած մնացած էին օրերով այդ անմարդաբնակ եւ անծանօթ վայրերուն մէջ:

Ամրան կիզիչ արեգակին ճառագայթներուն տակ իրենց պապակին չկրցան դիմադրել: Ի վերջոյ, յուսահատ լքեցին իրենց թաքստոցը լեռներուն եւ անտառներուն մէջ, հաւաքուեցան ու խլուած նետուեցան դէպի վար, ու ցրուեցան խումբ – խումբ ամէն դի, երեւցած գեղերը այդ տեղերուն:

Քաղի, մանգաղի եղանակն էր: Կը յուսային թէ՝ գեղացիները գիրենք կը վարձեն իրենց աշխատանքներուն համար, ու այսպէսով իրենց կեանքերը ապահոված կ՚ըլլան դէթ ժամանակ մըն ալ, մինչեւ որ…

Ու իջան, եկան ու ցրուեցան գեղուանքները, որոնք մահուան կարաւաններէն բաւական հեռուները կը գտնուէին:

Ու վարձուեցան իբրեւ քաղուորներ ամէն տունէ երկու – երեքական հոգի:

Առժամապէս փրկուած կը կարծէին ու կը բանէին օրն ի բուն, արշալոյսէ վերջալոյս, իբրեւ սնունդ ունենալով ձեռք մը գարիի հաց ու քանի մը դգալ ապուր ամբողջ տարի օրուան համար:

Անցաւ քանի մը օր: Բոլորեցաւ առաջին շաբաթը: Երկրորդ շաբթուան օրերէն մին իրեն հետ բերաւ ոստիկան բորենիներու խումբ մը ձիաւոր: Ու բոլորը հաւաքելով մտրակներու, հայհոյանքներու տակ բերաւ, կարաւաններուն անցած ճամբու մը վրայ գարագոլի մը խանը լեցուց որպէս նախիր, առաջին հասած կարաւանին խառնելու համար:

Կարաւանները ուշացան քանի մը օրով: Զիրենք կը տանէին արտ քաղելու՝ «գարագոլ»ին մօտիկները:

Կ՚աշխատէին, մանգաղ կը զարնէին դարձեալ 2 օրէ ի վեր: Դեռ չլուացուած՝ խանէն կը մեկնէին ու մութին հետ՝ խան կը վերադառնային կրկին: Անոնց կը տրուէր, իբրեւ սնունդ ամէն մէկուն ափ մը կիսախաշ ձաւար, անհուր ու անլի:

Խլեակներու խումբը կազմուած էր երեխաներէ, ծերերէ, հարսներէ ու աղջիկներէ, որոնք ցեխով ումուրով ծեփուած դէմքեր ունէին… ու իրենց հոգին քուրձեր:

Հարս Մարանը:

Խլեակներու խումբի հարս ու աղջկան էն բարձրահասակը: Հազիւ քսան գարուններ զինքը համբուրած էին:

Խարտիշահեր, երկինքի պէս կապոյտ ու խորունկ աչուըներով: Ցեխն ու մուրը, նոր կար – մրած մասուրի պէս այտերուն վրայ, ու հոգին՝ թափթփած քուրձերը չէին կրցած զինքը շնագայլերու ուշադրութենէն վրիպեցնել:

Երկրորդ իրիկունն է: Բորենիներէն երկու հոգի խանի շեմքին վայ կը տնկուին յանկարծ ու մէկը կը հրամայէ․

— Բարձրահասակ, շէկ հարսը թող դուրս գայ…

Խաւար խանին ներսէն պատասխան չտրուեցաւ, ձայն չլսուեցաւ: Քարացած, խոովքի ու ահ ու դողի կը մատնուին, մահուան երկիւղը կը կրեն բոլոր խլեակները: Կը կրկնուի գզուելի կանչը՝ գոռոցով․

— Սարը կէլինը թող դուրս գայ ու մեզի հետեւի, իրեն ըսելիք ունինք… :

— Մայր Աստուածածին…

— Յիսուս – Քրիստոս…

— Աստուածամայր…

— Տէր, ողորմեա մեզ…, — սկսան փըսփսալ կաշեհանդոյն ու կոնծած շրթունքները խելահասներուն: Եւ անոնց աղբրակունքներուն մէջ արցունքի կայլակներ սկսան փալփլիլ:

Հարս Մարան կը դողար… կը սարսռար անկիւն մը մտած, եղնիկի մը պէս:

Կամարակապ մէջքով կեսուրը – որ քանի մը օր առաջ միայն պատահմամբ գիրար վերագտած էին գեղի մը ճամբուն վրայ — ոլիկ – ոլիկ կը գալարուէր դառնալով հարսին շուրջ, ոսկրացած ձեռքերը ու մատները մէջ մէջի անցնելով ու պրկելով երբեմն, ու երբեմն ալ դէպի վեր բարձրացնելով կը մրմնջէր․

— Աստուածամայր…

Հրամանը կրկնուելէ վերջ երբ խաւար խանէն ոչ ձայն՝ եւ ոչ ալ մարդ դուրս եկաւ, այն ատեն լպիրշ շնագայլը հրամայեց ընկերոջը, որ երթայ քարիւղի լամբարն ու հաստ բիր մը բերէ:

Ճիչ ու աղաղակ, լաց ու կոծ, անէծք ու աղօթք իրար կը խառնուէին րոպէապէս խաւար խանին մէջ:

Ու լոյսը ձեռքերնին ներս մտնելով, պահուած, կծկտած անկիւնէն ազդին կը քաշեն հարս Մարանը, որ ճնճուղի մը պէս կը դողայ, կը փռփռայ ոճրագործներու ափին մէջ, կղպուած ակռաներուն տակէն մղկտալով․

— Ա՛խ, մարի՛կ…

Կեսուրը անոնց ոտքը իյնալով աղեկտուր ճիչեր կ՚արձակէ, պաղատանքի բոլոր ձեւերն ու բառերը գործածելով:

Ի զուր: Ճար չկար: Ազատում չկար… :

Անդրդուելի կը մնային իրենց ոճրածին մտածումին մէջ:

— Հետեւէ մեզի, ըսելիք ունինք, չուտով կը դառնաս…:

Հարս Մարանին միայն դիակը, անշնչացած մարմինը, կրնային հանել խանէն: Այսպէս էր բարձրահասակ, կապոյտ աչուի հարսին վճիռը:

— Հոս կու մեռնիմ, չեմ գատուիր կեսուրէս, կը խօսի հարս Մարան, առատ, կիզիչ ու վրէժառու արցունքներովը թարգմանի միջոցով: Թուրքերէն չէր գիտեր ան: Ու կը նետէ ինքզինքը գետին, թեւերն օղակելով ծունկերուն շուրջ:

Ու ահա, գազանին ձեռքին մէջ հաստ գաւազանին հարուածները կը սկսին տեղալ անդադար հարս Մարանի մարմինին վրայ:

Բորենին, անխնայ կը հարուածէ: Կտոր կըտոր, փշուր փշուր կը թափի գաւազանը: Երկրորդ բիր մըն ալ․ երրորդ մըն ալ: Գազանը կըրնար տասնեակ մը գաւազաններ կոտրտել անոր մարմինին ու ոսկորներուն վրայ: Անընկճելի էր Հայ հարսը…

— Զարկէք չոտներ, թող մեռնիմ…, կ՚աղաղակէր ցաւերուն մէջէն:

Ծերունի կեսուրը, (խնկելի Պապօ Նէնէս…) բուռ մը, կծիկ մը ոսկոր, շունչը հատած, խելագար, անդադրում կը գալարուէր գետնին վըրայ, իր սիրական հարսին շուրջ բոլորտիքը, կիսելով բիրերուն հարուածները հարսին հետ, միշտ կանչելով․

— Աստուածամայր…

Երեխաներն ու մանուկները լեղապատառ, գլուխնին խոթած էին ու փակցուցած իրենց մայրերուն պարապ տիկերու պէս կախ ու ցամքած ստինքներուն: Խելահասները քարացած էին իրենց անկիւններուն մէջ ու չէին համարձակեր ձայն ու ծպտուն հանել, նոյնիսկ՝ շնչել:

Հաստ գաւազանները կոտրտեցան ու նորոգուեցան քանի մը անգամներ: Հարս Մարանի բամպակ մարմինին վրայ, նախ՝ կապոյտ, օձահանդոյն նախշեր շինուեցան, յետոյ, այդ օձագալար, կապոյտ ճղաները սեւցան երթալով ածուխի պէս, լայննալով ու տարածուելով…:

Ի վերջոյ յուսահատեցան բորենիները Հայ հարսին պատուախնդրութեան ու անընկճելի կամքին առջեւ: Զգայազիրկ վիճակի մէջ, փռուած էր ան, այժմ ինկած տեղին վրայ:

— … Հանգստացիր, վաղն առտու կուգանք նորէն, յայտարարեց բորենին եւ, նայեցաւ ուրիշներու…:

Ու մեկնեցան, գացին մտան «գարագոլ»էններս, իրենց հետ տանելով ուրիշներ, որոնք հարս Մարանի կերած բիրերը տեսնելով կէս մեռելներ դարձած էին արդէն…

X

Կէս գիշերը մօտիկցած էր: Շեղբի պէս բարակ լուսընկան վաղուց անհետացած էր երկինքին վրայէն: Մօտեցան տալուրտանքն ու ներուրտանքը հարս Մարանին: Որոշած ու վճռած էին փախցնել զայն իրենց հետ այդ գիշերն իսկ: Ծունկի եկաւ կամար մէջքով կեսուրն ու համբուրելով մէկ հատիկ տղուն… յիշատակին երեսներն ու աչուըն կապոյտ, շշնչաց կաշի դարձած շրթունքներովը․

— Արեւուդ մեռնիմ, դուն քեզ ժողվէ, ելիր, փախչինք պիտի: Ազատենք պիտի քեզի այս շուներուն ափուցը:

Հարս Մարան թերագոյն ճիգ մը ըրաւ: Ոյժերը ժողուեց, աչուըն բացաւ ու «ախ մարիկ» մը փրցուց վիրաւոր սրտին խորքէն եւ, տքալով ու ներուըտացը օգնութեամբ ոտքի ելաւ:

— Աստուածամայր, կանչեց կեսուրը, մութին մէջ հարսը շօշափելով:

Գրկեցին անոր թեւերէն: Խումբը գողունի թեամբ ու խուզարկու աչքերով դուրս ելաւ խանէն, սահեցաւ, դարձաւ չէնքին ետեւի կողմը: Ու յառաջացաւ դէպի մեծ ճամբապարհը՝ ուրկէ կ՚անցնէին կարաւանները ամէն անգամ: Կտրեցին ճամբան ու վեր բարձրացան քաշքշելով հարսՄարանը: Անցան դաշտափ մը: Կործեցան բլուր մը քարքարուտ ու իջան թփուտ ու մացառուտ հովիտ մը ու թափեցան, թաքնուեցան զատ – զատ թուփերուն մէջ, ոչխարներու պէս, իրենք զիրենք յանձնելով բնութեան պաշտպանութեան…

— Աստուածամայր, — կանչեց կեսուրը երեսը խաչակնքելով:

— Յիսուս – Քրիստոս, — ձայնեցին խումբին մնացեալ անդամները միաբերան:

★

Յաջորդ օրուան արշալոյսին հետ խանը մնացածները նորէն արտ քաղելու գացին: Ուրուականներու պէս անցան գարագոլին առջեւէն: Իրենց մէջ չկար, կը բացակայէր սլացիկ հասակով հարս Մարանը: Բորենիները խուզարկեցին նաեւ խանը: Չկար Սարը կէլինը… փախուստ տուած ու ազատած՝ անաղարտ պահած էր պատիւը: Թող մեռնէր անօթի ծարաւ լեռներուն ու հովիտներուն մէջ, քան թէ յանձնուէր այդ բորենիներուն խենէշ:

Ն․ ՇԻՆԱԿԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՏԱՂ

Ա․ձակուղղութի…

Զեմ սիրած: Նշանակութենէ զուրկ գտած եմ սա «թղթակցութիւն» որակումը:

Պէտք է նորաձեւել զայն:

«Յառաջ»ի խմբագրին, «Առանց խոր հրդածութեան»ը պէտք է յեղափոխել քիչ մը: Յօդուածացնել չոր եւ լուսանկարային տեղեկութիւններ –ը:

«Զիս չեն հետաքրքրեր, Թամարիս – Սիւր – Մէրի հանդէսներն ու կազմակերպողներու անունները, աղբերջան» ըսողին բերանը անուշելու համար…

«Հայ առօրեայ կեանքի հարազատ պատկերն են այդ թղթակցութիւնները: Կարեւոր՝ ապագայ պատմագէտին համար» պիտի ըսէք:

Լաւ, շատ բարի: Սակայն կարելի է զանոնք վրձինով նկարել, փոխանակ մեքենայով լուսանկարելու:

Ուրուագի՞ծ մը: Առանց յաւակնութեան…

Տի՛նկ – տա՛նկ, տա՛նկ – տի՛նկ՝ Մարսիլիոյ ժամուն զագաթէն: Աւագ Հինգշաբթի, Ոտնլուայ: Տէրտէր տիրացու ոսկեթել հալաւներով: Շարականներ, Սաղմոս եւ երգեր: Հոգեթել հիւսուածքով եւ միլիոնաղօծ տաղեր: «Սիրտ իմ սասանի: Տէր իմ արժանի, Աստուածն ամենի…»:

Կին, կին, կին: Բոլոր հաւատացեալները կին: Էրիկ մարդիկը աքսորի՞ են տարած թէ՝ հրաժարած են քրիստոնէութենէ:

Հօկերու շրջանը կը յիշեցնէ ինծի որոնք ամէն միջոց գործ էին դրած՝ հայ ժողովուրդը ժամէ – աղօթքէ (թոյնէ!) ձեռբազատելու, Երկնային Հայրիկին բազուկներէն ազատելով, երկրային հօր կառքին լծելու համար…

Եւ հիմա, այդ նոյն մարդիկը, պայքարի են մտած ժամերուն բանկալը գրաւելու, մոմ ու խունկ ծախելու՝ «թոյն» մատուցակելու համար հայ ժողովուրդին: Վաղը, անշուշտ, երբ․․

Զատիկ – Մատիկ:

Յարեաւ Քրիստոս: Ալէլուիա:

— Վայ, ինչպէս էք Պ․ Տրդատ: Տիկին, տղաքը…

= Բարեւ տիկին Գալենիկ: Աչկդ լուս, տալոջդ տղան կարգեր էք հա՞…

— Տառօսր ձեր մանչուն:

= Յիշեալ լիջիկ առաջի անմահ…

— Աս ինչ աղուոր մեծցեր է մանչդ, Աստուած պահէ:

= Սանկ շնորհքով աղջիկ մը չունի՞ս ձեռքիդ տակ:

Օրհնեալ է Աստուած… Քրիստոս պատարագեալ…

— Հայաստանէն մերիններէն նամակ առինք, շատ լաւ են: Սարգիս մօրեղբօրս տղան Մորիսը Կոմկուս եղեր է, կօշիկի արթիլ մէջ:

= Սա Դաշնակները թող լսեն:

Շէն պայծառ մնաք: Ծոմ բռնողներու պնակն է:

Անտես մի առնէք, Պարասիրաց պնակն է…

«Երթայք խաղաղութեամբ…»

— Վա՛յ ժամը վերջացա՞ւ, հաղորդութիւն առնէի պիտի…

= Գալ տարուան Զատկին սպասէ!!:

— Հոս չենք, ներգաղթի գրուած ենք:

Աղքատներու պնակն է՛… Աւետարանասէրներու պնակն է․ անտես մի առնէք տիկիններ, պարոննե՛՛ր…

★

Կապոյտ – կապոյտ Խաչուհիներ: Սրահին մէկ ծայրէն միւս ծօթը լեցուն: Եռուզեռ, ոգեւորութիւն: Մանուկներ – պատանիներ: Ծեր ու երիտասարդ:

Հայ, ամէն ինչ հայ, մինչեւ սրահը ամպոտող մուխն ու ծուխը, մանուկներու վազվզուքը հայ:

Բեմին վրայ: «Սօսն ու Վարդիթեր»ը սիրատոչոր կը գալարուին նախապաշարումի շղթանե–

Արիւնոտ ձորը

Այդ առաւօտ, արեւածագէն շատ առաջ, իմ բարի ու սքանչելի ցեղիս ձագուկները, Թուրք խուժանէն ճամբայ ելան գողգոթայ :

Դէպի Գողգոթա, դէպի արիւնոտ ձորը, ուր Թուրք ցեղը, կ'ըսէին թէ, կարմիր Մահիկին լոյսով, դանակ կը սուէր :

Ու կը քալէր ցեղի կարաւանը ուժասպառ :

Ցեղն ամբողջ ճամբաներու փոշիներուն հետ խառնուած իր ճակատագրին մեծ խորհուրդին յղի օրերը կ'ապրէր ողբերգական օրէն :

Ճամբուն վրայ, յղի հարսներ, դեղեցիկ ու սեւ աչքերով, հեւասպառ ու քրտնած, կը քալէին, մեծ հաւատքը իրենց հոգիին, հայորդիներու անմահ սէրը իրենց սրտին մէջ, ուրկէ թերեւս նոր արշալոյսներ ծագէին ... :

Ճամբուն վրայ, հարիւրամեայ նահապետ — ներ, աղօթքները իրենց աչքերուն, դեռ աղօթքի սառուածավախ շրթներով, թոռնիկներու հետ ձեռք — ձեռքի, կը քալէին, կարծես ուխտատեղի երթային ... :

Ճամբուն վրայ, հազարաւոր հայ մանուկներ, ամուր փարած իրենց մայրերուն կուրծքին, ուրկէ ցամքած վերջին կաթիլները կը ծծէին ...

Ու կարաւանը կը մօտենար արիւնոտ ձորին, ուր հանգիստ պիտի առնէր, օրերով անօթի, օրերով կաթիլ մը ջուրի ծարաւ, եւ արեւուն տակ հալ ու մաշ :

Գիշերը կ'իջնէր նոյնքան դաժան խաւարով, եւ հայ կարաւանը, արդէն յոգնած ու վիրաւոր, վերջին հանգիստը կ'առնէր :

Գիշերը լուսնին տակ, լռութեան եւ խաղաղութեան մէջ, երկինքը վկայ եղաւ, եւ աստղերը լացին, երբ դահիճները իրենց արիւնոտ դանակները լուսնին դէմ կը շարժէին : Ահա յանկարծ երկինքը ճաթեցնող մարդկային սրտայոյզ աղաղակ մը : Լեռները կարծես կը ճեղքուէին եւ աստղերը թափթփէին : Մահիկն Ալլահին սկսաւ կարմրիլ, կարմրիլ իր ամօթէն :

Այդ գիշեր, արիւնոտ ձորին մէջ ոճրագործները արիւնոտ դանակներով, նենգօրէն, դաւաճանօրէն, հինգ հազար Հայ մանուկներու կարմիր արիւնով իրենց մատաղը բրած էին, Թուրք Ալլահին ... :

Ու այդ կարմիր վերջալոյսէն մինչեւ արշալոյս, հայ մայրերն ու վարդակարմիր մեր անուշիկ հարսները դահիճներու մերկ սուրերուն տակ, իրենց վերջին աղօթքը ըրին ... :

Ցեղիս մանուկներուն դեռ թաց արիւնն է որ, վերյիշումի այս օրերուն, ալեկոծ հոգիովս կը խօսեցնէ զիս մեծ բանաստեղծ՝ Թումանեանի ոսկետառ բառբառով .—

«Համդէ՛ք, իմ որբե՛ր, ի զո՛ւր են յուզմունք, ի զո՛ւր եւ անչահ ,
Մարդակեր դազան՝ մարդը՝ դեռ երկար էսպէս կը մնայ ...» :

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

բուն մէջ՝ պուտ մը նայուածք, կաթիլ մը սէր քաղելու համար իրարմէ ...

— « Հի՛ հի՛ ... Ժանէթ, խե՞նթ են սոնք : Ինչէ՞ն կը վախնան ... սա մայրը ինչ իղաւունք ունի ...

— Հայեզը սապէս կը սիրեն եղեր!! . մէ իլ սօն ֆո՛ւ ...

Երգեր, երգեր : Հայու երգեր : Պար եւ կաքաւ :

Օտար աղջիկներու փունջ մը, եւայական տարազով պաշտպանուած, կը կայտռեն, նրբիկ — նրբիկ, թեթեւ ոտքիկ : Սօսն ու Վարդիթերդայթակղած կը դիտեն ! Աս ալ պողոսնց մը Եւրոպա՝ Հայաստանի կաթսային մէջ՝ նորերը կաշառելու համար ...

Աղուոր կարկանդակ մը :

Հինգ հարիւր, Պ. Կիւլպենկեան : Հազար, Տիկին Սարմինեանէն : Հազար հինգ հարիւր, Պ. Ղազար Բրդոյեանէն ... անուշ ըլլայ : Աճուրդն է :

Ձեռները դալար, վարձքերդ կատար Կապոյտ կապոյտ խաչաքոյրեր, խաչեղբայրներ :

★

Օ՛ բարի էք եկեր, ինչ լուր Փարիզէն, ինչ կ'ընեն մեր մտաւորականները ... Ծ. ին գրածը կարդացի՞ք :— Դ. ն շատոնց է չելեւար թերթին մէջ.— Սա Մ. ին գրածներն ալ իբրեւ ինչ կըդեն.

— Ախ հոգիդ սիրեմ Ժ. ինչ աղուոր կը զարնէ .

— Եղբայր պէտք չէ ներգաղթի դէմ գրել, ես չէզոք մարդ եմ, ազգին բարիքին համար կը խօսիմ :— Ն. ն ե՞րբ պիտի գայ, իրեն կը սպասենք, գրչին ծայրը համբուրեմ, ատ ինչ աղուոր կըրդէ ..

— Վա՛յ հո՞ս ես եղեր, բաւական մը պիտի մնա՞ք . տեսնուինք օր մը : Ախ երանի ձեզի, Փարիզ՝ մտաւորականներու մէջ կը լողաք : Հոս մենք կը չորնանք :

— Համեցէք, Փարիզ համմեցէք : Միասին լողանք, միասին թացնանք ...

Մարսէյլ

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹՈՒՆՃԷԼԻԷՆ ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ

« Սոն Փօսթա»ի մէջ Օրման Մեթէ կը գրէ .—

Թունճէլի գացի, այսինքն նախկին Տէրսիմ : Շրջեցա՛յ ամայի, անմարդաբնակ վայրերը, որոնք աստիճան աստիճան կը բարձրանան Քալանէն մինչեւ Արարատ : Խօսեցայ մարդոց հետ, որոնք հարկահաւաքէն եւ ոստիկան զինուորէն զատ պետական մարմին մը չեն ճանչցած : Մտայ գիւղերու մէջ, որոնք նուազագոյն հինգ քառակուսի քիլմ. տարածութեան մը վրայ հիմնուած են եւ որոնց իւրաքանչիւր տունը կառուցուած է անջատ բլուրի մը վրայ : Ուզեցի զգալ, հասկնալ այնտեղ ապրող մարդը : Մեր շրջանին վերաբերեալ միակ գիծ մը իսկ չտեսայ : Գաղափար չկար, արուեստ չկար, երկրագործութիւն եւ առեւտուր չկար : Հոն գտայ միայն վայրի բնութիւն մը եւ մարդիկ, որոնք իրենց կեանքը կը վատնեն երկու երեք այծի եռեւէն :

« Թունճէլին գրեթէ Միջին Դարը կ'ապրի, առանց նպաստաւորուելու Ի. դարու հոյակապ քաղաքակրթութենէն եւ յառաջադէմ Թուրքիայէն, որուն ազգային սահմաններուն մէջ կը գտնուի : Անմիջապէս պէտք է ըսեմ, որ այս սոսկալի իրականութիւնը գլուխս դարձուց եւ վիրաւորեց զիս, իբրեւ Թուրք զաւակ մը :

« Թունճէլի նահանգին կեդրոնը Քալանն է, որ միմիայն 50 տուն ունի եւ հիմնուած է Մուզուր (Մնձուր) գետակին վրայ : Այս նորամուշը, ուր նուազագոյն երեք միլիոն ոսկի կը կորսուի, հեռու է ամէն տեսակ առողջապահական պայմաններէ : Քալանի մէջ հարցուցի, թէ ինչ պատճառով այդ աննպաստ վայրը ընտրուած է իբրեւ քաղաքի վայր : Տեղեկացայ, որ Տէրսիմի գործողութիւնը վերջանալէ ետք, Ներքինի (?) Խորհուրդը այն ատենուան ընդհ. քննիչ Աբտուլլահ փաշայի յանձներ է նահանգային կազմակերպութիւն մը հիմնելու գործը : Աբտուլլահ փաշա ալ, յիշելով գործողութեան շրջանի ցեղապետի մը սա խօսքը, թէ «մի անցնիք Մուզուր գետակէն», յամառութեան նիւթ դարձուցեր է ատիկա եւ Մուզուրէն անցնելով՝ Քալանը ցոյց տուեր եւ «քաղաքը հոս թող շինուի» ըսեր է : Մասնագէտները Քալանի տեսեր եւ բողոքեր են. «Բայց, փաշա, հոս քաղաք կը հիմնուի՞, միլիոններ կը վատնուի՞ն» : Աբտուլլահ փաշա յամառեր է, եւ մասնագիտութիւնը՝ զոհուեր :

« Հոս, գիւղացիները այծ արածելով կ'ապրին : Եւ ընդհանուր առմամբ կիները կ'աշխատին, այրերը կը նստին ... : Այս տեսակէտով, Թունճէլի մէջ մարդկային կորովը հարիւրին 80 անշարժ է : Միտք չկայ, որովհետեւ վարժարան չկայ : Քաղաքակիրթ կեանքին ընկերային կանոնները չեն մտած այս շրջանէն ներս : Քաղաքային ամուսնութիւնը տեսական է միայն : Կան տասնեակ հազարաւոր մարդիկ, որոնք արձանագրութիւն չունին : Բժիշկ չկայ, դայեակ չկայ, դեղը անծանօթ է : Եւ չկայ ճամբայ, որ այս շրջանը կապէ հարեւան շրջաններու : Թունճէլիի հայրենակիցը իբրեւ պետութեան կազմ տեղ տեղ կը ճանչնայ միայն հարկահաւաքը եւ ոստիկան զինուորը : Թունճէլին շրջան մըն է, ուր միջին հաշուով 50 հազար հոգի կ'ապրի :

« Այս նախկին վիճակի տեւականացումին պատասխանատու պետութեան գործադիր մարմինները պէտք է նկատենք : Որովհետեւ մենք, իբրեւ պետութիւն Թունճէլիէն կ'առնենք, փոխարէն ոչինչ կուտանք : Իրաւունք չունինք շարունակելու այս անստոյգ յարաբերութիւնը» :

ՄՏՔԻ ՉՔՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները Զորեքշաբթի)

1.— 1915 Ապրիլ 11ը ի՞նչ օր էր :

2.— Ակնունի, Վարդգէս, Զօհրապ, Զարդարեան «Ազատամարտ»ի խմբագրատո՞ւնն էին երբ ոստիկանները եկան :

3.— Ո՞ր Դաշնակցականը կամովին յանձնուեցաւ ազատելու համար իր մականունը կրող հայրենակից մը :

4.— Քսան Հնչակեանները ե՞րբ կախուեցան . կը յիշէ՞ք իրենց դաւաճան ընկերոջ անունը . ի՞նչ վախճան ունեցաւ :

5.— «Ամենայն ինչ որ մտանէ ընդ բերան մարդոյն ոչ պղծէ զնա. այլ որ ինչ ելանէ ի բերանոյ անդի, այն պղծէ զմարդն» : Ո՞վ ըսած է այս խօսքը :

6.— Երեւանի մէջ ապրիլեան զոհերու յիշատակին սգահանդէս կը կատարուի՞ :

7.— Կարօյին եղբայրը — Մարօյին տունը — Պորտօյի նահանգապետը — սխալներ կա՞ն այս խօսքերուն մէջ :

8.— Իրլանտայի եւ Սիամի նոր անունները ծանօ՞թ էք :

9.— Սարդը միջա՞տ է :

10.— Կրնա՞ք տալ տասը կամ աւելի, զոյգ բառեր որոնք միեւնոյն արտասանութիւնը ունին (արեւմտահայերուն համար) բայց տարբեր իմաստ ունին. օրինակ յամր — համր :

11.— Հարիւրամեայ պատերազմը քանի՞ տարի տեւեց :

12.— Ո՞վ է Փորթուգալի թագաւորը :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾՆ ՏԻԳՐԱՆ

Տիգրան նուաճեց նաեւ Արեւմտեան Կիլիկիան, որ մաս կը կազմէր հռոմէական պետութեան : Տիգրան այս երկիրն ալ նուաճեց՝ առանց փայլ-կեան մը իսկ նկատի առնելու Հռոմի շահերը ու քանիցս Արեւելք արշաւող Հռոմայեցի հիւպատոս զօրավարները, որոնցմէ Սուլլա՝ շատ անգամներ յաղթած էր Միհրդատ Եւպատորին, ու անոր օժանդակելու գացող հայ զօրավարներուն :

Երբ Մեծն Տիգրան եօթը թագաւորութիւններ նուաճելէ վերջ կրցաւ Հռոմի երկիրներն ալ ասպատակել, հիմնեց 2 նոր վեհապետներ՝ Վրաստանի Արտոկէս ու Աղուանից Որոդ թագաւորները ճանչցան հայկական գերիշխանութիւնը ու մասնաւոր տուրքէ զատ խոստացան նաեւ իրենց երկիրներուն զինուորական բոլոր ուժը տրամադրել Հայոց կայսեր : Այսպէսով Տիգրան իր հակակշռին տակ առաւ նաեւ Կովկասեան կարեւոր երկիրները : Անոր հիմա կը մնար միայն խոնարհեցնել պարթեւները, որոնք իրեն դաշնակցութեան պայման դրած էին 70 հովիտներու պայմանագրական նուէր մը :

Մեծն Տիգրան կեդրոնական Միջագետքը աշխարհակալելէ վերջ, հոն բնակող Արաբներուն վրայ՝ իրենց ցեղէն իշխանապետ մը թագաւոր կարգեց, ու այս պետութեան մայրաքաղաք եղան Աղրա քաղաքը :

Արաբական հարեւան ուրիշ պետութեան մը թագաւորը, Արետաս՝ որուն մայրաքաղաքն էր Դամասկոս՝ ճանչցաւ Տիգրանի գերիշխանութիւնը : Տիգրան իբր Դամասկոսի Տէր, այդ քաղաքին մէջ ալ կոխեց քանի մը տեսակ դրամներ :

Վերի յաղթանակներէն վերջ, Տիգրան յառաջացաւ Պարթեւաստանի ներսերը ու աշխարհակալեց նորանոր երկիրներ : Ինչպէս փոքր Մարքը, նոյնպէս եւ մեծ Մարաստանը ամբողջութեամբ կցուեցաւ հայկական կայսրութեան, ու անոր Դարեհ թագաւորը (Պարթեւ ինքնակալին հարկատու) ճանչցաւ Տիգրանի գերիշխանութիւնը : Պարթեւներու մեծ Արքան փախաւ Պարթեւաստանի ներսերը ու Եկբատանէն չանաւոր քաղաքը ինկաւ Տիգրանի ձեռքը՝ իր եօթնապարիսպ ամրութիւններով :

Մեծն Տիգրան, Սելեւկեան երկիրներուն մէջ ծագող ըմբոստութիւն մը կասեցնելու համար, 72 թուականին (Ն. Ք.) կրկին արշաւեց Ասորիքի կողմերը, ու յաղթանակով հասաւ Պաղեստինի Պաղոմայիս քաղաքը (Աքքա), որ գրաւուեցաւ : Հոն դերի ինկաւ ըմբոստ Սեղինէ Կլէոպատրա որ իբր թագապահանջ անյաջող փորձերով կը ջանար Սելեւկեան պետութիւնը վերականգնել :

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ գործոց նախարար Ժիւլ Մոք գաւառները կը պտտի իրենց պաշտօնին մէջ հաստատելու համար այն շրջանային 7 ընդհանուր քննիչները որոնք նշանակուած էին վերջերս կառավարական որոշմամբ : Այս քննիչները ունին լայն իրաւասութիւններ, բան մը՝ որուն դէմ կը բողոքեն համայնավարները :

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Վերապրելու համար մեր պատմական փառքի օրերը, շուտով կը սկսինք հրատարակել մեր Գ. էջին մէջ Տերենցի ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ, որ թէ հին եւ թէ նոր սերունդին կողմէ պիտի կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ եւ յափշտակութեամբ :

Եգիպտական թերթի մը յայտարարութիւնները

Եգիպտական թերթի մը գրածին համաձայն, Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ ուսանողներու գործադուլը սկիզբը պիտի ըլլար համայնավարներու կողմէ կազմակերպուած յեղափոխական ընդարձակ շարժումի մը, որ պիտի տարածուէր ամբողջ երկրին մէջ։ Թերթը կը հրատարակէ «յարձակման ամբողջական ծրագիր»ը, որուն գոյութիւնը իբր թէ ապացուցուած է կառավարութեան ձեռքը հասած փաստաթուղթերուն շնորհիւ։ 25.000 տակի բաժնուած է դրդիչներու, որպէսզի գործի ըլլային, օգտուելով ուսանողներու գործադուլէն։ Ձերբակալուած հարիւրաւոր հիւանդապահները խոստովանեցան թէ՝ իւրաքանչիւրը 2—3 տակի ստացած են, որպէսզի իրենց պաշտօնը լքեն եւ գործադուլ ընեն։

Այս ծրագրին համաձայն, գործադուլի պիտի սկսէին նաեւ համալսարաններու եւ երկրորդական վարժարաններու բոլոր ուսանողները, ինչպէս նաեւ հանրակառքի և օթոպիւսի բոլոր պաշտօնեաները, միեւնոյն ատեն եւ ամբողջ երկրին մէջ։ Անկէ զատ, գործադուլ պիտի ընէին նախնական վարժարաններու 36.000 ուսուցիչները։ Եթէ ծրագիրը ձախողութեան մատնուած է, պատճառը այն եղած է որ Գահիրէի ուսանողութեան մէկ մասը միայն մասնակցած է գործադուլին, բանակը հաւատարիմ մնացած է եւ գրաւած է գլխաւոր կեդրոնները։ Համալսարանի ուսուցիչները մերժած են յարիլ յեղափոխական շարժումին, եւ վերջապէս Գահիրէի բանուորները պատասխանած չեն գործադուլի եւ ըմբոստութեան հրաւէրներուն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ Ալժերիոյ ընտրութեանց համեմատականի մնացած անդամներու քուէարկութիւնը կատարուեցաւ— ուր դարձեալ ջախջախիչ պարտութեան մատնուեցան «Անկախութեան» կողմնակիցները։ Ընտրուած 120 անդամներէն մի միայն 18ը կը պատկանի այդ կազմակերպութեան եւ անոր ալ մէկ հատը միայն համայնավար։

ԷՓԷՌՆԷԻ քաղաքապետական ընտրութեան առթիւ, ծանր միջադէպ մը պատահեցաւ Շաբաթ գիշեր։ Տը Կոլի կուսակցութեան պատկանող գործիչներու վրայ արձակուեցան ձեռնառումբեր ուրկէ վիրաւորուած են չորս հոգի։

ՊԵՐԼԻՆԻ սովետ իշխանութիւնները հաղորդեցին Անգլիացիներուն եւ Ամերիկացիներուն թէ՝ Ապրիլ 15էն սկսեալ, Գերմանիոյ մայրաքաղաքը ամերիկեան եւ բրիտանական գօտիներուն միացնող հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները հակակշռի պիտի ենթարկեն։ Անգլեւսաքսոնները բողոքած են այս որոշման դէմ, եւ կը պատրաստուին հեռաձայնական անկախ յարաբերութիւններ հաստատել Պերլինի եւ իրենց գօտիներուն միջեւ։

ԱՆՆԱՄԻ Վիէդ Նամի կուսակցութեան ձայնախօսը յայտարարած է որ, եթէ Պաօ Տայի գործակցի Ֆրանս. կառավարութեան հետ, ֆրանսական զէնքերու պաշտպանութեան շնորհիւ միայն կրնայ ազատիլ մահուանէ։ Վիէդ Նամի մինչեւ հիմա խորհուրդներ կուտար եւ ազդարարութիւններ կ'ընէր Աննամի նախորդ կայսեր. այսօր, առաջին անգամ ըլլալով, կը սպառնայ անոր։

ՔՈՉԻՆՉԻՆԻ կառավարութեան նախկին նախագահը յայտարարած է մամուլին թէ՝ Պոլաէռ, Ֆրանսայի բարձր քոմիսէրը, պատրաստ է նոր բանակցութիւններ վարելու նախորդ կայսր Պաօ Տայի հետ։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ գահազուրկ Միշէլ թագաւորը Ռոսշինկթընէն Լոնտոն գացած է։ Իր դիտաւորութիւններուն մասին բան մը յայտնած չէ։ Հերքած է միայն այն զրոյցը որուն համեմատ Ռոսշինկթընի մէջ ռումանական կառավարութիւն մը պիտի կազմէ։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ արաբ բանակը՝ որ դեռ երկու ամիս առաջ սաղմնային վիճակի մէջ կը գտնուէր, հիմա կազմուած է հաստատապէս Ֆաւզի Քաուքճիի կողմը։ «Էսոսիյթըտ Փրէս»ի թղթակիցը տեսակցած է իրենց գունդերը լքելով արաբբանակին մէջ մտնող անգլիացի զինուորներու հետ, որոնցմէ մէկը յայտարարած է. «տեսնելով որ մեր ընկերներէն խիստ շատերը սպաննուեցան Հրեաներուն կողմէ, որոշեցինք որ մեր հաշիւը անոնց հետ կարգադրելու լաւագոյն միջոցը՝ Արաբներու կողքին կռուիլն է»։

ՉԵԽ օդանաւի մը 22 ճամբորդներէն 17ը, զէնքով սպառնալով օդորդին, ստիպած են զայն որ Գերմանիոյ ամերիկեան գօտին իջնէ։ Մնացած հինգ ճամբորդները փափաք յայտնած են վերադառնալ Փրակա, իսկ օդանաւը կը սպասէ օդակայանին մէջ որ Չեխոսլովաքիայէն ուրիշ օդանաւորդներ՝ գան, զինքը առաջնորդելու համար այս երկիրը։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՊՈՐՏՕ.— Այս կիրակի 18 Ապրիլ, կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, Սբնառ;

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

×

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, եւ մասնակցութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին, Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչին, Նախկին Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Համասեբաստիոյ եւ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեանց։ Տեղի կ'ունենայ 17 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

⁂

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Ապրիլ 23ին, ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթի ընդարձակ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ հովանաւորութեամբ՝ Հ.Յ.Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ։ Մասնակցութեամբ՝ բազմաթիւ կազմակերպութեանց։ Գեղարուեստական խնամեալ բաժին, մուտքը ազատ է։

★

Ապրիլ 11-24ը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ, ապրիլ 25ին Սաքրէ Քէօրի սրահին մէջ, կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու միութեան։

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ.ի կոմիտէի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին։

×

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ԿԸ ՏՕՆԷ

Ապրիլ 11-24 Համազգային սգատօնը, Ապրիլ 24 Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, «Patronage St. Bernard»ի մէջ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Աղբանիկ խումբին։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի կողմէ։

25 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թաղիս մատրան մէջ։

Առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգիստ։

⁂

ԿԱՐՏԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման խումբի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 11—24 կը տօնուի, կիրակի, ապրիլ 25ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Պիվէրի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն։

ՄԱՅԻՍ 30ԻՆ երեկոյեան ժամը 9ին Էքօլ Նորմալ տը Միւզիքի մէջ տեղի պիտի ունենայ բանախօսական — երաժշտական երեկոյթ մը նուիրուած Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի գործերուն։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԱՅԻՍ 2ԻՆ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Վասպուրականի հերոսամարտին 33րդ տարեդարձը, Սալ Մազընոյի մէջ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

Ս. ԷԹԻԷՆԷՆ շնորհակալութեամբ որպէս նուէր ստացանք իրենց նոր բաժանորդագրութեանց հետ— Պ. Համալեանէ 800 ֆր., Ե. Համալեանէ 300, Կ. Սանճեանէ (Ժիվօր) 300 ֆրանք։

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Փոքր տ'Իվրիի Հ. Յ. Դ. Մ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի կողմէ, 18 Ապրիլ կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Petit Ivryի Bains Douchesի ընդարձակ սրահին մէջ, Rue Jules Ferry։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մեներգ, արտասանութիւն եւայլն։ Խօսք պիտի առնեն ծանօթ ընկերներ։ Հայկական նուագախումբ, թառիստ Գալըճըն եւ ընկեր Բենօ, հայկական եւ Կովկասեան պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։ Հաղորդակցութեան միջոց՝ մէթրօ Porte de Choisy եւ 125 թիւ Օթոպիւս առնել եւ իջնել Jules Ferry։

° ° °

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Կորիւն խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի Ապրիլ 18ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը 78bis (rue Rabelais: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկեր. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8ին, Քրիստափոր, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին Զաւարեան, Ուրբաթ՝ ժամը 7.30ին ընկեր Կարօ, Շաբաթ՝ նոյն ժամուն Համազասպ, կիրակի 18 ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վռամեան, երկուշաբթի՝ ժամը 8ին Ակնունի ենթակոմիտէները եւ խումբերը։

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները։

ԱՆԻԷՌԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ընկերվարականներու սրահը, 149bis, Ave. Argenteuil:

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբօր որդիս Տաճատ Գալաճեանի զաւակները, որոնք կը գտնուէին Միացեալ Նահանգները, Քալիֆորնիա։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել Պ. Զաւէն Գալաճեանի, 55 rue de Lac, Chaville(S.et O.), France։ Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն եւ «Ասպարէզ»էն արտատպել։

ԹԷԱԹՐԸ ԱՆԹՈՒԱՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

14 Bld. Strasbourg, métro Strasbourg, St. Denis

Մասնաւորապէս պատրաստուած զոյգ տէքորներու մէջ ՄԱՅԻՍ 25, ժամը 8.45ին, կը ներկայացուի՝ ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

«ՄՆԱՑՈՐԴՆԵՐ»

Նոր թատերգութիւնը Փարիզահայ ապագայ կեանքէ։ Կը մասնակցին տեղւոյս լաւագոյն դերասանները։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Բագուցի Գուրգէն Մելիքեան իր եղբօր կողմէ որ Թէհրան ըլլալ կը կարծուի։ Նախապէս կ'աշխատէր Միրզաբէկեան կօշիկի հաստատութեան մէջ։ Տեղեկացնել Յառաջին։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ.

Կիրակի 18 Ապրիլ ժամը 16ին, Rue d'Algerի Թատրոնին մէջ Մարսէյլ։ Ամբողջովին նոր յայտագրով, հայերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, ռուսերէն ընտիր խմբերգներով։

Տոմսերը գտնել երգչախումբի անդամներուն մօտ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը կը տօնէ Կապոյտ Խաչի Օրը 25 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Խրիմեան դպրոցը, նկատի ունենալ նոյն թուականը։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ քոյրս, Արաբկիրցի Պիլպիլ Կըչիկեանը։ Լիոն կը գտնուէր չորս զաւակներու հետ։ Ամուսնոյն անունն էր Ղուկաս, որու ազգանունը չեմ գիտեր։ Տեղեկացնել Stuttgard Badcannstatt DP Camp «Funker Kaserne», Աննա Տուտու Կչիկեանին։

ԴԵՐՁԱԿԻ ԱՇԱԿԵՐՏ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Որ քիչ շատ վարժութիւն ունենայ ձեռքիկարերու։ Դիմել Արամ Քէրեմեանի, 10 rue Beau Sergent, Issy les Moulineaux։

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Իսիի Հայաշատ թաղին մէջ Պուլըվարին վրայ ծախու է տուն մը, մէկ խանութ, վեց սենեակ, 3 խոհանոց։ Իսկ տունին ետեւը կայ նաեւ պզտիկ փավիյոն մը։ Փափաքողները կրնան ներկայանալ տիրոջ։ Աճապարեցէք քանի ածանի չէ տրուած։ Տունը ունի ջուր, կազ եւ ելեկտր.։ Օթօպիւսը կ'անցնի դրան առջեւէն, կար տ'Իսսիէն 100 մեթր եւ մեթրոյէն 200 մեթր հեռաւորութիւն ունի։ Դիմել ամէն օր 15, Bld. Rodin à Issy les Moulineaux եւ կամ հեռախօսել Mic. 37.03։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 14 AVRIL 1948 Չորեքշաբթի 14 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5316—Նոր շրջան թիւ 925 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱ՞Տ ԵՒ ԺՈՂՈՎՐԴԱՎԱՐ

Ներկայ Հայաստանի տնտեսական եւ մշակութային վերածնունդը ծափահարելէ ետք, անկողմնակալ ու պարկեշտ հայրենասէրը, քաղաքական ինչ համոզում ալ ունենայ, պարտաւոր է խօսիլ նաեւ մեր հայրենիքին բացասական երեւոյթներուն մասին :

Ամէն բան վարդագոյն ցոյց տալով, Խորհրդային Հայաստանը «կատարեալ» յայտարարելու իմաստակութիւնը Հայաստանասիրութիւն չէ, այլ խուժանավարութիւն :

Արեւմտեան երկիրներուն մէջ անգամ մարդիկ խոհեմութեամբ կը գործածեն «կատարեալ» բառը երբ կը խօսին իրենց ազգային արժէքներուն կամ կատարուած նուաճումներուն մասին :

Ազատ չէ մեր հայրենիքը բառին արեւմտեան իմաստով եւ ազատ չի կրնար ըլլալ քանի որ այնտեղ կը տիրէ համատիրական իրաւակարգը :

Ազատ չէ նոյնիսկ ամէնէն սովորական երեւոյթներուն մէջ :

Երբ աչք մը կը նետէք, օրինակ, Երեւանէն հասնող եւ հրատարակուող նամակներուն վրայ, ձեր ուշադրութիւնը կը գրաւէ այն պարագան որ ամէն ներգաղթող, իր յառաջաբանին մէջ, ներողութիւն կը խնդրէ որ նամակը ուշացուցած է :

Կը թուի թէ Խորհրդային սահմաններէն ներս մտնողը, նամակ չգրելու ախտէ կը վարակուի ...

Կարելի՞ է ուրիշ եզրակացութեան յանգիլ երբ ամէն երկտողի սկիզբը կը կարդաք —

— Կը ներես որ նամակս ուշացուցի — ներեցէք որ նամակս քիչ մը ուշացաւ — կը ներես որ ուշ գրեցի — ահաւասիկ առաջին անգամ ըլլալով կը գրեմ ...

Փափկասուն մը, Կարմիր տեսակէն, մեծ զգուշաւորութեամբ կ'աւետէ թէ «վերջապէս գրելու ժամանակը հասաւ» :

Ուրիշ մը, որուն Յակոբիկն ու Հրանդը չեն ստացած իր վեց նամակներն ու մէկ հեռագիրը — ով գիտէ, ինչու — կը յանձնարարէ որ «այդտեղ սուտ լուրեր են տարածուած. այս նամակը, եթէ ձեռքդ հասնի, այդ ստախօսներուն աչքը խօթէ»: Յայտնի չէ թէ որ սուտ լուրերուն եւ որ ստախօսներուն մասին է իր ակնարկութիւնը :

Ուրիշ հորիզոններու տակ, ընկալեալ սովորութիւնը կը պահանջէ որ երբ մէկը երկար ճամբայ կը կտրէ, տեղ հասնելէ ետք, հեռագիր մը կը հասցնէ իրեններուն — ողջ ու առողջ հասայ : Կամ գոնէ երկու տող կը գրէ քանի մը օրէն :

Մեր երկրին խորհրդային վաչաձեւին տակ, սակայն, անհատը արտասահմանի հետ ազատօրէն թղթակցելու ամէնէն տարրական իրաւունքէն ալ զրկուած է :

Սեպտեմբերի սկիզբը Մարսէյլէն մեկնող մեր հայրենակիցները տակաւին նոր արտօնութիւն ըստացած են յարաբերութիւն հաստատելու համար օտար ափերու վրայ ապրող իրենց բարեկամ-ազգականներուն հետ :

Անշուշտ միեւնոյն կարգադրութիւնը եղած է նաեւ ուրիշ երկիրներէ ներգաղթողներուն համար :

— Ամէն բան մատ մի փաթթէք, պիտի յանձնարարեն բարեմիտները :

Հեռու մեզմէ այդ փորձութիւնը :

Եթէ մատնանիշ ըրինք որ փոքր մանրամասնութիւնը — որ պատկերազարդ պատմութեան մը մէկ էջն է միայն — պատճառը այն է որ մեր հակառակորդները շարունակ կը պնդեն թէ Հայաստան ազատ է եւ անկախ :

Մինչդեռ, իրականութիւնը այն է որ Խորհրդային Միութեան մէջ անհատին իրաւունքները ջնջուած են եւ ամենակալ պետութիւնն է որ կը ղեկավարէ քաղաքացիին շարժումները :

Եթէ հաւատաք այն առասպելին թէ ներկայ Ռուսաստանը աշխարհի ամէնէն ազատ ու ժողովրդավար երկիրն է, պիտի հաւատաք, ուրեմն, որ Անգլիան, Ամերիկան կամ Ֆրանսան աշխարհի ամէնէն բռնակալ հայրենիքներն են :

Որովհետեւ ազատութեան ըմբռնումը մէկ է եւ անբաժանելի: Չկայ երկու տեսակ ազատութիւն — մէկ ռուսական, միւսը արեւմտեան, մէկը համայնավար, միւսը դրամատիրական :

Ռուս անիշխանական Պաքունինը չէր որ կը գրէր, եօթանասուն տարի առաջ —

— Անհատը ազատ է միայն այն ատեն երբ իր շուրջինները զինքը ազատ կը նկատեն եւ ըստ այնմ կը վարուին իրեն հետ:

Թղթատեցէք Խորհրդային Հայաստանի վերջին քսանըութը տարուան պատմութիւնը եւ հարցուցէք իմաստակներուն —

— Ազա՞տ է իսկապէս մեր հայրենիքը. ներգաղթող հայրենակիցը պիտի վայելէ՞ այնտեղ այն ազատութիւնները որոնց վարժուեցաւ «բուրժուա» երկիրներու մէջ...

Ժ.

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ստացած վերջին լուրերու համաձայն ընկեր Ա. Ահարոնեանի առողջական վիճակը ծանրացած է: Բժիշկներ եւ ընկերներ կը հսկեն մեծ հիւանդին վրայ գիշեր ցերեկ :

Նոր ճգնում Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ

Զօր. Րոպըրթսըն, ընդունած ըլլալով որ Կաթովի օդանաւային արկածին մասին կազմուելիք քննիչ մարմինը բաղկացած ըլլայ միայն սովետ եւ անգլիացի անդամներէ, դաշնակիցներուն եւ սովետներուն միջեւ առաջ եկած ճգնումը անցեալ շաբթուան վերջին օրերուն, մեղմացած էր քիչ մը: Սակայն, Ռուսերը սկսան նորէն այնպիսի նոր կարգադրութիւններ ընել Պերլինի մէջ՝ որ Անգլեւսաքսոնները հարկադրուին թողուլ Գերմանիոյ մայրաքաղաքը, որովհետեւ Պերլինի մէջ անոնց ներկայութիւնը անարդարանալի կը գտնեն :

Մեր նախորդ թիւով գրած էինք թէ Սովետները հեռախօսի գիծերն ալ հսկողութեան տակ առած են: Հիմա ալ որոշեցին 25 եւ 30 Ապրիլի միջեւ ջնջել Ամերիկացիներու կողմէ Պերլինը եւ Հէլմշտէթը իրարու միացնող ինքնաշարժի ճամբուն վրայ հաստատուած օգնութեան կայանները:

★ Մարաջախտ Սոքոլովսքիի Մոսկուա գացած ըլլալու լուրը հաստատուած է: Իր փոխանորդը Զօր. Տարդվին հաղորդեց Զօր. Րոպըրթսընի անունները այն սովետ ներկայացուցիչներուն՝ որոնք պիտի մասնակցին օդանաւային արկածի պատասխանատուները ճշդող անգլեւսովետ քննիչ մարմնին: Բայց, ռուս զինուորականը կը մերժէ իր անգլիացի պաշտօնակցին առաջարկը՝ զատ զատ տեղեկագիրներ խմբագրելու, այն պարագային երբ անգլիացի եւ սովետ քննիչները տարբեր տարբեր եզրակացութեանց յանգին: Զօր. Տարդվինի կարծիքով, պատահած արկածին պարագաները այնքան ակներեւ են որ անկարելի է հակասական եզրակացութիւններու հասնիլ :

Դաշնակիցներու եւ Սովետներու միջեւ նոր ճգնում մը առաջ եկաւ, երբ Աւստրիոյ սովետ իշխանութիւնները արգիլեցին անգլիական զինուորական ինքնաշարժներուն մտնել Վիեննա: Ամէն Անգլիացի որ կ'ուզէ այս քաղաքը երթալ, պարտաւոր պիտի ըլլայ մասնաւոր անցագիր մը ունենալու: Անգլիական հրամանատարը խստիւ բողոքած է հաղորդակցութիւնները դժուարացնող այս նոր կարգադրութեան դէմ :

ՏՆԱԿԱՆ գործածութեան յատկացուած ելեկտրական ուժի գինը պիտի զեղչուի 7 առ հարիւր համեմատութեամբ: Այս որոշումը պիտի կիրարկուի Մարտ 31էն ետք կատարուելիք առաջին ըլլվէէն սկսեալ :

ԱՆԳԼԻԱ, Ֆրանսա եւ Ամերիկա, առանձին առանձին, ծանուցագիր մը յանձնեցին Մոսկուայի որով կ'առաջարկեն ժողով մը գումարել Մայիսի սկիզբը Փարիզի մէջ, քննելու համար Թրիէսթէի խնդիրը: Հաւանօրէն Իտալիա եւ Եուկոսլաւիա եւս պիտի մասնակցին այս ժողովին :

ԱՊՏՈՒԼԼԱՀ ԷԼ ՎԱԶԻՐ՝ որ չորս շաբաթ նստաւ Եէմէնի գահուն վրայ իմամ Եահեան սպաննելէ ետք, կախաղան հանուեցաւ Սանաայի մօտ վայր մը, կարճատեւ դատավարութենէ մը ետք :

ՓԱՐԻԶԻ մէթրոյին մէջ տարին 130.000 հովանոց կը կորսուի, ճամբորդներու մոռացկոտութեան հետեւանքով :

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը Մաճլիսին ներկայացուցած է օրինագիծ մը, որով կը պահանջէ դատ բանալ նախկին վարչապետ Կավամ Սալթանէի դէմ, «վարչապետական իշխանութիւնը չարաչար գործածած ըլլալուն համար »:

Քոլոմպիոյ Յեղափոխութիւնը

Պահպանողականներէ եւ ազատականներէ կազմուած դահլիճը գործի ձեռնարկելէն ի վեր, կացութիւնը բաղդատաբար հանդարտ է երկրին մէջ: Վարչապետ Էսքանտոն Փիրանկի դիշեր. ձայնախօսէն ճառ մը արտասանելով, յայտնեց որ ազատական կուսակցութեան պետերն ու անդամները իրենց հայրենասիրութիւնը գերիվեր պիտի դասեն իրենց քաղաքական զգացումներէն : Բոլոր երկիրներու ազատականները — աւելցուց — պէտք է ուժ տան նոր կառավարութեան, եւ ցաւ յայտնեց կատարուած յեղափոխական փորձին համար, զոր «յիմարական շարժում » յորջորջեց:

Նախագահ Փէրէզ ալ, իր կողմէ, կոչ մր ուղղեց բոլոր Քոլոմպիացիներուն, եւ, ի մէջ այլոց, յայտարարեց թէ անոնք՝ որոնք կը մերժեն զօրակցիլ կառավարութեան յեղափոխութեան դէմ մղած իր պայքարին մէջ, «դաւադիր» պիտի նկատուին:

★ Յարաբերական հանդարտութիւն մը կը տիրէ նաեւ Պոկոթա մայրաքաղաքին մէջ, եւ այնպէս կ'երեւայ որ ազգային միութեան կառավարութիւնը, գոնէ առ այժմ, յաջողած է վերջ տալ բռնական արարքներուն, կ'ըսէ Ամերիկեան դեսպանատան մէկ տեղեկատուութիւնը՝ Միաց. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան ուղղուած :

Պոկոթայի մէջ պաշտօնական ոչ մէկ տեղեկութիւն հաղորդուած է զոհերու թիւին մասին: Կը կարծուի թէ մեռեալներու թիւը 600ի հասած է մինչեւ հիմա :

Աւարի տրուած են հազարի չափ խանութ, հրդեհուած՝ 40 շէնքեր եւ վնասուած բազմաթիւ եկեղեցիներ :

ԽԶՈՒՄ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Ամերիկեան դեսպանատան համեմատ, կառավարութիւնը ձերբակալած է երկու սովետ գործակալ, որոնք օժանդակած էին ըմբոստներուն որ գրաւեն ձայնասփիւռի այն կայանը, ուրկէ յեղափոխութիւնը հռչակուած էր ուրբաթ իրիկուն: Ուրիշ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ ալ կատարուած են :

Ուաշինկթընէն հաղորդուած աւելի նոր լուր մը կը յայտնէ թէ՝ Քոլոմպիոյ կառավարութիւնը իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները խզած է Խորհրդ. Ռուսիոյ հետ, ապացուցուած ըլլալով որ 15 օտար գործակալներ որոնցմէ երկուքը ռուս մասնակցած են ուրբաթ օր ծագող յեղափոխութեան: Այս գործակալներէն ոմանք սպաննուած, ոմանք ալ ձերբակալուած են :

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐԱԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Ասումփսիոնէն պաշտօնապէս կը հաղորդուի թէ՝ Բարակուայի մէջ ալ երեւան հանուած է համայնավար դաւադրութեան ընդարձակ ձեռնարկ մը : Ձերբակալուած են այս դաւադրական շարժումին բոլոր ղեկավարները ինչպէս նաեւ վերջերս կազմուած համայնավար բջիջներուն անդամները :

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ..

Համամերիկեան համաժողովը հաղորդած է թէ՝ որոշած է իր նիստերը շարունակել, եւ, եթէ կարելի ըլլայ, Պոկոթայի մէջ իսկ: Համաժողովին պատուիրակները կը յայտնեն թէ «հաստատապէս մտադրած են շարունակելու այն կարեւոր աշխատութիւնները՝ զորս կատարելու պաշտօն ունին իրենց կառավարութեանց հրահանգներուն համաձայն, եւ այս՝ մինչեւ որ աւարտին անոնք»:

Թուրքիա թէ՛ մտահոգ եւ թէ ամրապնդուած

« Օպզըրվըր»ի Անգարայի թղթակիցը կը հեռագրէ իր թերթին թէ, Թուրք մայրաքաղաքին մէջ տիրող ընդհանուր տպաւորութեան համաձայն, մտահոգութիւն կը տիրէ Սովետներու բռնելիք դիրքին մասին՝ Թուրքիոյ հանդէպ: Խորհ. Միութեան դեսպանատունը 20 ամիս շարունակ առանց դեսպանի մնալէն ետք, Լավրիշէվի գալը իբրեւ Մոսկուայի ներկայացուցիչ, մասնաւոր նշանակութեան արժանի դէպք մըն է: Այս դիւանագէտը՝ որ այս շաբթու Թուրք կառավարութեան պիտի ներկայացնէ իր վարկագիրը, Պալքանեան խնդիրներու մասնագէտ է եւ մասնաւորապէս տեղեակ Յունաստանի հիւսիսային սահմանագիծերուն վրայ պատահող դէպքերուն: Ինք էր անդամներէն մէկը այն յանձնաժողովին՝ զոր վերջերս ՄԱԿը ղրկեց Յունաստան, քննելու համար այս շրջաններուն մէջ տեղի ունեցող քաղաքային պատերազմին պարագաները եւ դրացի երկիրներուն վարմունքը՝ այս պատերազմին առթիւ: Նոր դեսպանը անձնապէս կը ճանչնայ նաեւ յոյն ըմբոստներու պետ Զօր. Մարկոսը :

Անգլիացի թղթակիցը կ'ըսէ նաեւ որ Անգարա, առանց սովետ դեսպանի, խաղաղ շրջան մը բոլորեց վերջին տարուան մէջ : Լավրիշէվի նախորդին՝ Վինոկրատովի օրով, Թուրքիա վրդովեցուցիչ ամիսներ անցուց: Արդարեւ, այս դես-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՏԵՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԱԼԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ԵՂԳ.— ԳԱՐՈՒՆ

1.

Երէկ՝ ցուրտ ու ձիւն, սուգ ու տրտմութիւն, չկար բերկրութիւն: Երկիրն՝ մեռելտուն, փոթորիկն կուլար զերթ եղերամայր, մահերգ կը տեղար կատարէ կատար :

Գիւղն էր դալկադէմ, կը դողար ցուրտէն, դաշտ ու փողոցէն՝ կուգար մահուան ձէն: Ճամբաներ՝ սառած, դաշտերը՝ սմքած, ձոր ու հովտի մէջ կուլար Աստուած...:

Այսօր՝ արեւ կայ :

Աշխարհն՝ կը խնդայ :

Երկիրն կանաչ — վարս՝ դարձեր է Նոր Հարս: Զեփիւռն կուտայ ծափ, կարծես կը պարեն անդաստանն ու տափ: Էհէ, ուռենին, Տիգրիսի ափին, լարեր է Թելերն իր նոր քնարին: Սարեակն ու ծիտը խմեր են գինի, կ'երգեն փառերգը Նորոգ գարունի...:

Գիւղեր կապեր են ծաղկազարդ գօտի, քաղաքը դրեր՝ Թագը արեւի...: Գարունը եղեր ծայրն Արարածի, կը բանի խորհուրդն Հայոց Աշխարհի:

2.

Գարուն է: Ահա: Իբրեւ մանանայ՝ արեւ կը ծորայ դաշտերուն վրայ: Կ'իջնէ դուրս ջերմին, ոյժ կուտայ հողին, կ'արթննայ քրտինքն՝ կը գրկուի Մաճին...:

Հողը կը ճաթի, կը պատռի ինքնին, որպէսզի ճամբայ բանայ արօրին, լծկանին, խուրիկվար, լուծին վրայ Թառ՝ Հացերգ կը հնչեն ձայնով խանդավառ...: Մինչ մարդիկ, եզներ, որպէս հսկաներ հողը կը հերկեն, արտոյտ ժրաջան՝ հերկէն անբաժան, տաղերգ կը շարէ ուղղերուն վըրան...:

Այս ո՞վ է, այս ո՞վ, մկրատի բացով ականջներ ցցած՝ մտիկ կ'ընէ հով, ճագար մըն է պարման, խենթ ու կոնծարան, կ'ունկնդրէ դայնան ճառը կէսօրուան...:

Ակօսին մէջէն, խլուրդ մը մէկէն, խոյս կուտայ խոփէն, արտոյտն անհամբեր՝ կը թօթուէ թեւեր, անառակ ու խեռ՝ կը պատնէ հերկեր...:

3.

Ողջոյն քեզ գարուն, արուեստի պերճ հուն, Աստուած նկարիչ՝ պատտարըն ես դուն...: Երկըրիս վրայ կը փռուիս անծալք, իբրեւ զորդ կախարդ, իբրեւ մեծ հրաշք, ամէն մի վայրկեան՝ գոյն կուտաս, կ'առնես, ու ոչ մէկ անգամ՝ նման չես դուն քեզ...:

Կը բերես հաճոյք, հարսնիք ու խնճոյք, կեանքը խանդավառ՝ կը կանչէ նոր տաղ: Յոյսի մըդահոս, ով մեծըդ գարուն, անճառ քաղցրութիւն: Կը բերես Զարթման օրէնքն ու պատգամ, կը սկսի ձախերդն՝ նոր Արարչութեան...:

Հոս՝ կովի բառաչ, հոն ալ շունի հաչ, դառնուկի մայիւն, կափկափ ու շըշիւն: Տեղ մը՝ ծաղկաքաղ, տեղ մը՝ սիրոյ խաղ, տեղ մը՝ կախ-օրրոց, տեղ մը՝ մնջախաղ :

Հովիւի գլխարկն՝ գոյն կ'առնէ արեան երբ հօտն կ'արածէ լճակին բերան: Գիւղէն վեր կ'ելլէ սեւ տիւնը ծուխին դաշտին դէմ բռնած՝ նկարը հացին...:

Օրհնեալ ես, դուն հաց,
Պառաւն կ'աղօթէ արտերու դիմաց...:

Յանկարծ սերմնացան, ափ կ'առնէ ցորեան, բուռ, բուռ կը նետէ հերկերու բերան: Մանկեռն կը սանտրէ վարսերը արտին, տափանն կը ծածկէ մարմինը սերմին, մինչ ծիտը կ'երգէ կատարէն ծառին...:

Մայր եղաւ սա հող, վաղ պիտի ծըլին՝
Յաւէտ պաշտելի ծիլերը հացին:

4.

Ով ճակատագիր, տուր մեզ մերթ անձրեւ, մերթ ալ հաճելի, կենսալից արեւ, ըրէ որ աճի սերմը ցորենի, օր մըն ալ հողին սուրբ՝ արգանդը պատռի, ծիլը ցորենին՝ հողէն դուրս նայի :

Ալ չար ծիտիկներ, կր Թուխ վար վեր, միթէ՞ ցանուած սերմն՝ գողնալ էք եկեր: Ագռաւներ՝ ղա, ղա, վար իջան ահա, խումբով Թառեցան ծառերուն վրայ...: Քըշա, անտէրներ, չունի Թող ուտէ ձեր սեւ գլուխներ, ամօթ է, ցանուած ցորենը հանել, անկշտում ունել, միթէ չէ՞ք դիտեր, անոր կը սպասէ աշխարհն անհամբեր...:

Ցանուած ցորենը միայն ձերը չէ, մեր մէջ ամէն ոք այս բանը գիտէ. մարդն ու անասուն, հոս բաժին ունին, խորութիւն չկայ մէկին միխին: Երկիրը Հայոց՝ խղճի սուրբ դարբնոց, մինչ դեռ սիրտերը՝ բարութեան ծաղկոց, մարդիկ հոն կ'ապրին որպէս աստուածներ, նոյնիսկ անոնցմէ՝ գերազանց ու վեր...: Հիւղերն են տաճար, սիւներն՝ աշտանակ, առիքը սեւցած մեծապոյն հըրաշէք:

Արտեր, քնացէք: Եւ՝ խաղաղութիւն :

Ոչ մէկը պիտի խռովէ ձեր սուրբ, բարի մայրութիւն...:

5.

Առջին ծիլն ծըլաւ: Ապա՝ երկրորդ մըն ալ, ու ահա շատցաւ, ծով դարձաւ ծալ-ծալ :

Այսօր արտին մէջ երկունքի ցաւ կար, հողին մայրութիւնն՝ անվերջ կը տքար :

Հովը կը շոյէ ծիլերը նորածին, արեւը անոնց կը կապէ գօտին...:

Արտերը կանաչ, հացեր են ճաճանչ, ակօսին մէջէն՝ կուգայ հացին կանչ...:

Տաճարէն կ'ելլէ Յիսուսը խաչուած, կ'ընդառաջէ դհաց՝ որպէս իր Աստուած...:

ՍՈՍ ՎԱՆԻ

ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երրորդ արուեստագէտը, որուն հանդիպեցայ, նկարիչ մըն է, պատանութեան օրերէն ծանօթ, բայց յայտնութիւն մը՝ իբր նկարիչ :

Երբ լուսն կը հանդիպիմ Հռոմի մէջ, չեմ ճանչնար: Ա՞յս է այն սիրուն, անուշ ու քաղցր տղեկը, զոր ճանչցեր եմ աւելի քան երեսնամեակ մը առաջ: Տարիները ծանր ճնշեր են իր վրայ: Հազիւ քառասունեւհինգը անց, բայց կը ցուցնէ աւելի— անշուք զգեստաւորումով մը :

Չի ճանչնար զիս, թէեւ դէմքս ծանօթ կը թուի իրեն :

Կը դառնանք նոր բարեկամներ, այնքան հաղորդական է: Կանաչ աչքեր, նուրբ դիմագծերով, լայն ու ճաղատ ճակատ, թաւ յօնքերով, իրենց մէջէն կը վերակերտուի հետզհետէ իր պատանութեան դիմաստուերը :

Կը խօսինք հին օրերէն, իր կեանքէն: Կը հետաքրքրուի Եգիպտոսով: Ծանօթ է եգիպտահայ նկարիչներուն, Աւետիսեանի— Զօրեանի, Գոճամանեանի, որոնց հետ ուսած է Հռոմի նկարչական Ակադեմիին մէջ, նախ անպաշտօն, յետոյ պաշտօնական դասընթացքի հետեւելով եւ վկայուելով :

Կը խօսիմ անոնց յաջողութիւններէն, նիւթական բարեկեցութենէն :

Ժիրայր Օրադեան մշուշին մէջէն կը դիտէ ու կը լսէ այս ամէնը: Ոչ մէկ հետաքրքրութիւն՝ նիւթականի ուղղութեամբ :

— Նիւթը կը սպաննէ հոգին: Չեմ վազած ու պիտի չվազեմ նիւթին ետեւէն: Արուեստը նիւթէն վեր է, հոգիներու բարբառն է ան,— այս է իր ըմբռնումը— իր փիլիսոփայութիւնը, եթէ կ'ուզէք, եւ իր կեանքը համապատասխան է այս փիլիսոփայութեան :

Զուր կ'անցնին ջանքերս զինքը համոզելու, թէ քիչ մը աւելի գործնական միտքը բաւական է, որ աւելի ապահով ըլլայ իր կեանքը. հարկ չկայ նիւթին ետեւէն վազելու, բայց պէտք է ունենալ նիւթական որոշ ապահովութիւն, արուեստը լայնօրէն ու ազատօրէն զարգացնելու համար :

Ի զուր :

Դասական արուեստագէտներու տիպարներէն է Օրադեան, ու մանաւոր հրճուանքով կը պատմէ թէ ինչ կեանք ապրած են իտալացի շատ մը մեծ արուեստագէտներ, սկսած «աստուածային» Միքէլ Անճելոյէն— ինչպէս հաղուած են եւ ինչ տեղերու մէջ բնակած: Ինք կ'ապրի խոնարհ կեանքով, չըսելու համար աղքատ, բայց կը շահի իր կեանքը, ու աս բաւական է: Գնահատուած է իտալացի արուեստագէտներու կողմէ, ինչպէս ցուցահանդէսներու մէջ, որոնց մասնակցած է : Ունի բարեկամական իր նեղ շրջանակը, որ կը հասկնայ զինք, կը յարգէ ու կը սիրէ ալ, երբ ինք գոհ է, այնքան քիչ է իր պահանջը:

Ինչ կ'արժէ կեանքը, առանց արուեստի, ու ինք ուրախ է որ Իտալիա կ'ապրի, անաղմուկ, ստուերի մէջ գրեթէ: Այցելած է Փարիզ, ապրած հոն քանի մը ամիս— բայց Փարիզը անհարազատ թուած է իրեն: Պարզ, բարոյական ու ջիղերով ապրող, մարդոց կեանքը չէ ան, ու ինք կարօտանքով վերադարձած է Հռոմ, արուեստի յաւիտենական մայրաքաղաքը, ուր մեծ արուեստագէտներու գործերուն ծանօթացած է ու ընկերացած անոնց :

Կը ճանչնայ Հռոմը՝ իր հին թաղերուն, պալատներուն, տաճարներուն— արուեստագէտներուն ու անոնց գործերուն մէջ, իր բարքերուն ու բարբառներուն հետ: Իր հին ու նոր գեղեցկութիւններով, որոնք արթուն կը պահեն իր հոգին ու հզօր՝ իր ստեղծագործական թափը: Ծանօթ է մեծ ու փոքր արուեստագէտներուն, անոնց կեանքին ու գործերուն, անոնց դպրոցներուն, ձըգտումներուն: Կը ճանչնայ անոնց գործերու խաղը— թեքնիքը եւ հոգեկան տարրերը:

— Ինչո՞ւ հրապարակ չես գար, ցուցահանդէս չես կազմակերպեր, քու գործերդ չես ծանօթացըներ: Արուեստագէտի մը համար կարեւոր բաներ են ասոնք :

— Այո, բայց ոչ ինծի համար: Այստեղ շատեր ծանօթ են, կ'ըսէ ան, եւ կ'աւելցնէ թէ՝ իտալական մամուլը յաճախ զբաղած է իրմով եւ գնահատած, բայց իր մասին գրուածքներն իսկ չէ պահած ինք...

Կ'եզրակացնեմ թէ մեր դարուն մարդը չէ այս նկարիչը: Ուրիշներ աղմուկ պիտի հանէին— պիտի վազէին անունին, փառքին ու նիւթին ետեւէն, այս մէկը՝ ճիշդ հակառակը կ'ընէ. կը սիրէ ստուերը, լռութիւնը եւ ուսումնասիրութիւնը, դիտելով, կարդալով եւ... կեանքին մէջ տառապելով: Նման այն հինաւուրց ճգնաւորներուն, որոնք մարմինը կը չարչրկէին— հոգին արթուն ու առոյգ պահելու համար :

Կ'երթանք իր «աշխատանոց»ը, որ միաժամանակ ննջարան է, ճաշարան, խոհանոց եւ ընդունարան, ինչպէս ինք կը բացատրէ ժպտելով աղջկան, որ մեզի կ'ընկերանայ եւ կը վարանի ներս մտնելու :

Իր նկարները շարք շարք դրուած են իրարու վրայ. երբեմն ծածկուած ու կապկպած :

— Կը նախանձիմ, կ'ըսէ ան— եւ չեմ ուզեր ամէնուն ցոյց տալ նկարներս եւ չեմ ալ ուզեր ծախել: Առանց անոնց, չեմ կրնար խաղաղութիւնս գտնել :

Մէկ մէկ ցոյց կուտայ իր նկարները — դիմանկարներ (յոյն նկարիչի մը), եգիպտացի երիտասարդ նկարիչի մը, մեռած այժմ, Աւելածունելը, բնանկար մը (տուէ-փոնթէ)— մերկութիւններ, քոմփոզիսիոններ, 1800ի սալոնը, (Թրաժիքոմէտի), երկու կիները (ծեծկուուք) եւ երկու կրօնական նկարները (Խաչելութիւնը եւ Կանայի Հարսանիքը), եւ վերջապէս իր վերջին մէկ գործը— Թրաժետին (Ջարդը), որ իր խորքով հայկական ողբերգութիւնը կը ներկայացնէ, թէեւ ինք կը զգուշանայ մասնակի հանգամանք տալէ անոր :

Հին ու նոր արուեստի խառնուրդ մըն է իր արուեստը: Ինքնատիպ, կենդանի ու վառ գոյներով եւ կեանքով լի գիծերով :

— Գոճամանեանը կը յիշեցնես, կ'ըսեմ իրեն:

— Թերեւս ան զիս, կը ճշդէ ան, աւելցնելով որ ինք աւելի հին է: Բայց, կը շարունակէ դարձեալ— ինծի հետեւող մը չօգտուիր, որովհետեւ ես շատ անհատական եմ: Պէտք չէ երբեք հետեւիլ, պէտք է աշխատիլ ինքզինքդ տալ ու կատարելագործել:

Իր դպրո՞ցը. պիտի ըսէինք արտայայտական մըն է (էքսփրէսիոնիստ), որ աւելի ներքին մարդով կը զբաղի, քան արտաքին: Ինքզինքը փնտռող մէկն է Օրադեան, որ երբեմն կը գտնէ եւ յաճախ կը մոռնայ, երկու պարագաներուն ալ հետաքրքրական :

Խօսուն են իր դիմանկարները: Իր բնանկարը երաժշտութիւն մըն է, գոյներու թաւշային քաղցրութեամբ ու կենդանութեամբ: 1800ի Սալոնը ծաղրանք մը կը կազմէ ժամանակի բարքերուն : Իր ողբերգութիւնը կը ներկայացնէ Ջարդը,— գլուխներ, կործանած ու փշրուած մարմիններ, ահաբեկ ու հեղարձակ մարդիկ ու կիներ, որոնք իրենց սարսափը, իրենց վիշտը, մահն ու ողբերգութիւնը, մարդկային բովանդակ թրաժետիան կը պոռան լայնաբաց բերաններով եւ խոշտանգուած մարմիններով ու ահաբեկ աչքերով, ու այս ամէնը՝ տրուած ինքնատիպ պատկերացումով, որ վեց նախատիպարներ ունեցած է, մինչեւ իր վերջնական քանդակումը :

Նոյնքան եւ թերեւս աւելի տպաւորիչ են իր կրօնական երկու նկարները (Խաչելութիւնը եւ Կանայի Հարսանիքը), արխայիք դրոշմով, Գահիրէի Հայոց եկեղեցիի նկարներուն նման, բայց աւելի ներդաշնակ, աւելի մարդկային, արտայայտիչ, զգացումով հարուստ եւ հաւատքով վարակիչ ու դիմագծերով աւելի բնական: Շրջապատող դէմքերը, կրօնաւորի տարազով, կը ներկայացնեն արեւելեան եւ արեւմտեան եկեղեցիները: Հայկական ոճով ու լատին ոճով եկեղեցիներու սիլուեթներ եւ լատին ու արեւելեան (հայ) կրօնաւորներու դէմքեր կ'երեւան, կենդանի ու ոգեղինացած կերպարանքով: Մինչ Յիսուսի մօտ վիշտը հասած է խոր արտայայտութեան :

Կը խօսինք իր նախասիրութիւններէն: Մինչեւ վերջին տարիները Օրադեանի սիրած նկարիչները եղած են Թուլուզ Լոթրէք, Տոմիէ, Կոյա, Ռընուար եւն.: Յետոյ, երկար պրպտումներէ ետք, դէպի ետ դարձած է, որովհետեւ տեսած է որ «ետ երթալով աւելի յառաջ կ'երթայ»: Հիները, կ'ըսէ ան, քոմփոզիսիոններ կուտային, տեսակ մը սէնֆոնիներ, լեցուն ու ամբողջական, մինչ նորերը մանրամասնութիւններու կ'երթան, հազիւ մէկ մասը տալով հիներուն: Ետ երթալով գտած է Ճոթթոն, Զիմա Պուկոն, Սիմոնէ Մարթինէ եւն. (ԺԲ. ԺԳ. դարերը), որոնք մեր հոգեբանութեան աւելի մօտ գտած է : Հազիւ ազատած բիւզանդական ազդեցութենէն, իրենց ձգտումը եղած է մարդը տալ իր հոգիով, զգացումով եւ ամբողջ ներաշխարհով, առանց շատ կարեւորութիւն տալու արտաքին գիծերու :

Տեսած է որ նոր այլ մեծ նկարիչները երկու խումբի կը բաժնուին. կամ նկարիչ են անոնք, կամ արուեստագէտ: Զարգացուցած են թէքնիքը, թեթեւցնելով ներքինը, հոգեկան տարրը. անու-

չիկ, աղուոր նկարներ գծած են, Ռաֆայէլի չատ մը նկարներու նման, բայց զուրկ հոգիէ :

Օրադեան յայտնութիւն մը եղաւ ինծի, իր կեանքով, արուեստով եւ արուեստի պարզ ու խոր հասկացողութեամբ, ինքնատիպ ու բացառիկ : Ճշմարիտ արուեստագէտ մը, որ իրապէս հոգիով կ'ապրի, մեծ արուեստագէտներու առեղծած մթնոլորտին մէջ, անոնց աւանդութիւններուն հաւատարիմ : Մէկը՝ որ չարունակ ինքզինքը կը փնտռէ ու կը գտնէ երբեմն :

Եթէ անգամ մըն ալ աշխարհ գամ, կ'ըսէ ան, երաժիշտ պիտի ուզեմ ըլլալ :

Կը սիրէ երաժշտութիւնը եւ կը հասկնայ զայն : Կը նախընտրէ երաժշտութիւնը, որ աւելի անմիջական է, աւելի հոգեկան տարր ունի եւ աներկրային է :

— Երթամ, կ'ըսէ վերջին գիշերը, երբ Հռոմի կայարանը ողջերթի եկած էր մեզի, երթամ. այս երեկոյ հրաւէր ունիմ արուեստասէր եւ բարձր դիրքով տիկնոջ մը կողմէ :

— Այդ զգեստո՞վ, կը հարցնեմ ...

— Տեսնենք, բան մը կը ճարեմ ընկերներու հետ. եղաւ՝ եղաւ, չեղաւ՝ այսպէս ալ կրնամ երթալ :

Բոլոր հիւրերեալները կը ճանչնան զիս :

Որչափ պիտի ուզէի, որ ամէն տեղ ճանչցուէր Ժիրայրը, որ եկեղեցիներու պատերը նկարած է, իտալական արուեստի հանդէսներ կըդեղազարդէ, գնահատուած է, բայց կը մնայ անծանօթ մեր ժողովուրդին համար :

Իր բարեկամները եւ արուեստակիցները պիտի չուզէի՞ն ստուերէն ու լռութենէն դուրս քաշել հին օրերու այս արուեստագէտ տէրվիշը :

Փարիզը չատ մօտ է, իսկ Եգիպտոսը չատ հեռու չէ. չէ՞ն կրնար ձայն տալ իրեն եւ հրապարակ կանչել :

Օրադեան արժանի է ճանչցուելու եւ գնահատուելու իր ժողովուրդէն, ամէնէն առաջ:

— Երթալով կը զգամ, որ Հայը կ'արթննայ մէջս, աւելի խորութեամբ, կ'ըսէր օր մը :

Հայը տէր պիտի չկեն՞այ իր այս չնորհալի զաւկին ...

(3) Գ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԱՅԻՐԻ Ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի Դ. տարի Թիւ 1 Փետրուար : Հասցէ Dzaroukian B. P. 372, Alep, Syrie :

ՀԱՅ ԲՈՅԺ ժողովրդական ամսաթերթ Թիւ 87, Տնօրէն խմբագիր Շ. Նարդունի, հասցէ՝ 17 rue Damesme, Paris :

ՅՈՒՍԱԲԵՐ (ամսաթերթ) գրական, գեղարուեստական եւ գիտական, Թիւ 7, հասցէ՝ B. P. 868, Le Caire (Egypte) :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, Մարտի Թիւ, 212 Stuart Streect. Boston (Mass) :

ԱՇՆԱՆԱՄՈՒՏ (երկերի ժողովածու) Արամ Գառօնէ, Թէհրան, տպարան Ֆրանսուա Մալէք Քարամ 1948:

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՑՆԱՆՈՒԱԳ Շարք Ա. հեղինակ Յակոբ Գույումճեան, Ֆիլատէլֆիա Yeprad Press 142 East 32nd St. New York:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՕՐԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, 5 Ապրիլ.— Տարիներ չարունակ տեղի կ'ունենային հանդէս – ներկայացումներ եւ զանազան երեկոյթներ, սակայն ոչ մէկը այնքան հոգեկան բաւարարութիւն եւ սփոփանք չէր տուած մեր տարագիր սիրտերուն, որքան այս վերջինը, որ կազմակերպուած է Նոր Սերունդի խումբին կողմէ : Համեստ, լռիկ ու մնջիկ, հանդէս եկած էին Ապրիլ 3ին, Շաբաթ իրիկուն St, Ennemondի չքեղ սրահին մէջ տօնելու Նոր Սերունդի Օրը :

Արդարեւ հպարտութեամբ դիտեցինք ու մը.տիկ ըրինք այս լուսաչող պատանիներուն վրայ հասակ նետած իրենց մայրենի տկեղնիկ լեզուին անծանօթ պատանիներուն Թօթովանքը, որոնք չնորհիւ Հ. Յ. Դ. աննկուն կամքին ու Թափած ջանքերուն այլեւս ազատուած են այս համայնակուլ Եւրոպայի յորձանքէն :

Վարագոյրը բացուելուն բեմին խորը կը տեսնուէին Ֆրանսական դրօշը եւ հայկ.տարագիր եռագոյնը, մէջտեղը զետեղուած է Հ. Յ. Դ. զինանշանը : Պատերուն վրայ յեղափոխական մարտիկներու նկարներ : Լաւագոյն տեղը դրուած է անմահն ու անվեհեր մարտիկ՝ Բաբգէն Սիւնին՝ որուն անունով մկրտուած է այս խումբը :

Կեդրոնի պատկեր, Մայր Հայաստան (Սանուհի Օր. Մարգրիտ Պիթանեան) երկու փոքրիկներ (Թէրզեան եւ Գէորգեան) ծնկաչոք եւ բազկատարած անոր կը դիմեն : Գոյնզգոյն լոյսեր կ'ողողեն բեմը, «Մշակ բանուոր» քայլերգի ամբողջ տեւողութեան զոր երգեց Սերունդի եւ Սանուհիներու երկսեռ երգչախումբը : Նախագահ՝ ընկեր Թէրզեան կարդաց գրաւոր դեղեցիկ ճառ մը՝ վեր հանելով Նոր սերնդականի բարոյական ու անոր կատարած ու կատարելիք աշխատանքները :

Ահա պատանիներ, որոնք սրտատրոփ կարդի կը սպասեն երգելու եւ արտասանելու համար : Յիշենք Ակնունի Պօղիկեանը, Մարի Փիլիկեանը, Յարութիւն Շանօեանը, կարելի՞ է զանց առնել Անահիտ Ստեփանեանը— Ալպէռ Ներսէսեանը Հայթաեան Վարդենին եւ Սիմօնը ինչպէս նաեւ Մամփրէ Խաչատուրեանը եւ Ժանօ Փիլիկեանը որոնք պահ մը մեզհաղորդակիցըրինՍիամանթոյի Վարուժանի, Թումանեանի եւ այլ կարգ մը անմահ մտաւորականներու հոգեկան Թռիչքին հետ : Մէջ ընդ մէջ երգչախումբը սրահը կը Թընդացնէր «Յառաջ նահատակ», «Սարերի վըրով գընաց» եւն. երգերով : Սէն Շամոնի Նոր Սերունդն ալ իր մասնակցութիւնը բերած էր փոքրիկ զաւեշտով մը, որ կուշտ ու կուռ խնդացուց ներկաները :

Այս անգամ ալ Կապոյտ Խաչի Սանուհիները հայկական տարազ հագած իրենց նազելաճեմքայլերով ու հեզաճկուն պարերով պահ մը մեզ փոխադրեցին հայրենի գաւառ :

Հ. Յ. Դ. «Անտօք» ենթակոմիտէի կողմէ ընկեր Տ. Զէքեան խօսք առնելով ըսաւ«ինչպէս ամբողջ ազգերուն յոյսն ու լոյսը երիտասարդութիւնն է, մենք ալ պիտի աշխատինք Հ. Յ. Դ. չունչով Թրծել մեր Նոր Սերունդը, անոր սորվեցնելով անկաշառ հայրենասիրութիւն և անձնուէր զոհաբերութիւն, որպէսզի ընդարձակելով այսօրուայ հայրենիքի սահմանները, կերտէ վաղուան Միացեալ Ազատ ու Անկախ Հայաստանի անխորտակելի չէնքը» : (Ծափեր) : Հանդէսը վերջացաւ «Փամ փորոտան» խմբերգով : Կեցցէ խանդավառ ու հայրենասէր Նոր Սերունդը :

Հարգանքի

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԳՕՏԵՄԱՐՏ.— Եւրոպական բեմերուն վրայ հետզհետէ սկսան երեւալ մեր մարզիկները, որոնք իրենց անհատական ջանքերուն չնորհիւ կրցած են հասնիլ որոշ աստիճանի, այսինքն մրցումի հրաւէրին պատասխանել Ֆրանսացի գօտեմարտի ախոյեանին : Այս կարգէն է մեր երիտասարդ ըմբշամարտը 23 տարեկան Կէօպէքճեան, Ֆրանսա ծնած ու մեծցած, որ պիտի մրցէր Ֆրանսացի ախոյեանին դէմ : Հազարաւոր բազմութիւն առնող Bourse de Travailի սրահը լեցուած է, որոնց մէջ մեր հայրենակիցներէն ստուարաթիւ մը քաջալերելու համար հայ մարզիկը : Լիոնի մէջ երկրորդ անգամն է որ հայ ըմբշամարտ մը կը տեսնէինք, առաջինը պատերազմէն առաջ Պուլկարի մը դէմ որ հաւասար մնաց . իսկ երկրորդը անցեալ ուրաթ օրուան կազմակերպուածը : Պէտք է խոստովանիլ որԿէօպէքճեանի հակառակորդը հասակով իրմէ բարձր ու կչիռքով աւելի էր, բան մը որ նկատի առնուելիք խնդիր մըն է մրցումին մէջ: Բայց աւելա պատճառ մը չէր որ Կէօպէքճեան իր հակառակորդը երկու անգամ ուսերուն վրայ առնելով բեմին վրայէն նետեց ... ժողովուրդին վրայ : Խաղը տեւէր մէկ ժամ տեւողութիւն : 54րդ վայրկեանին մեր մարզիկը յաղթուած յայտարարուեցաւ : Կը յուսայինք որ Կէօպէքճեան պիտի յաղթէր, որովհետեւ իր հակառակորդը յաճախ սաստուեցաւ arbitreին կողմէ, իր հակաօրինական խաղարկութեան համար : Կէօպէքճեան ունի լաւ մարմին, մարզուած եւ իր երիտասարդ տարիքը մեզի յոյս կուտայ որ յառաջիկայ մրցումներուն անպայման յաղթական դուրս պիտի գայ : Յաջողութիւն մեր երիտասարդ գօտեմարտիկին :

Այս ուրբաթ երեկոյ, 9 Ապրիլ նոյն սրահին մէջպիտի մրցի ուրիչ Հայ մը, Թիրեաքեանորկրոփամարտիկ մըն է : Կը յուսանք որ մեր հայրենակիցները կրկին ներկայ գտնուելով պիտի քաջալերեն հայ մարզիկը : Յաջողութիւն : Մ. Տ. Պ.

ՍԵԲԱՍՏԱՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Համասեբաստացիներու Միութեան կազմակերպած խնջոյքը տեղի ունեցաւ Մարտ 27ին Տէսինի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Նախագահ Պ. Միրիճան Շիրվանեան բանալով հանդէսը բացատրեց Միութեան նպատակը եւ ցաւ յայտնեց որ սրահը ամբողջովին լեցուած չէր : Ան ըսաւ Թէ Համասեբաստացիներու Միութիւնը ամէն ջանք ըրած է իր վրայ դրուած պարտականութիւնը լիովին կատարելու : Ֆրանսայի մասնաճիւղը իր տարած աշխատանքներով կրցած է ներգաղթին համար յանձնել200.000 Ֆր. Բարեգործականի միջոցով :

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր :Եղան արտասանութիւններ եւ երգեր, ինչպէս նաեւ արեւելեան նուագ : Շնորհակալութիւն բոլոր սիրայօժար մասնակցողներուն : Հանդիսականները մեկնեցան գոհ տպաւորութեան տակ :

Ներկայ մը

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾՆ ՏԻԳՐԱՆ

Հազիւ Թէ Տիգրան երեւցաւ Պաղեստինի մէջ, ահա նոր կարեւոր Թագուհի մըն ալ, Հրէաստանի Աղեքսանդրիա Թագուհին իր հպատակութիւնը յայտնեց անոր, ու ճոխ ընծաներ ղրկեց Հայոց «Թագաւորներու Թագաւորին», որ այս յաղթութեամբ իր ազդեցութիւնը կը տարածէր մինչեւ Եգիպտոսի սահմանները : Աղէքսանդրիա Թագուհին, (Սալոմէ անունով ծանօթ) կողակիցն էր երբեմնի Տիգրանի բարի կամեցողութիւնը չահող Հրէից Աղէքսանդր Եանէոս մեծ վեհապետին, (Տես Մօրիսընի «Jesus under the Romans» գիրքին, էջ 30) :

Հետաքրքրական է գիտնալ Թէ ի՞նչ էր Մեծն Տիգրանի զինուորական ուժը, եւ որոնք էին անոր զօրավարները, որ այսպիսի մեծ յաղթանակներու առաջնորդեցին Հայաստանի տիտանը :

Ապիանոս պատմաբանը Տիգրանին զինուորները կըհաչուէ կէս միլիոն որոնցմով գրաւեց Սելեւկեան աշխարհները : (Բրիստոսէ առաջ Ա. դարուն Ասիոյ մեծագոյն Թագաւորները դժուարաւ կրնային 600—700.000 բանակներ կազմակերպել) :

Լուկուլլոս զօրավարը, իր Հռոմի ծերակոյտին գրած մէկ տեղեկագրին մէջ կը պատմէ Թէ Տիգրան 260.000 զինուորներով իր դէմ ճակատեցաւ Տիգրանակերտի առջեւ : Նոյն բանակը 300 հազարի կը բարձրացնէ Ապիանոս (Տես իր «Միհրդատ», էջ 85) : Պլուտարքոս 150.000 զինուոր կը նչանակէ, հակառակով իր չատ մը նախնական տեղեկութիւններուն :(Պլուտարքոս ուրիշ տեղ մը 260.000 զինուոր կուտայ Տիգրանին) :

Եւտրոպիոս ու Սեքստոս Ռուփոս Տիգրանակերտի առջեւ Հայոց բանակը կը նչանակեն 127500 զինուորներէ բաղկացեալ, բայց ուրիչ պատմաբաններ այս Թիւը կ'իջեցնեն, Մեմնոն 80.000ի իսկ Փլեգոն 70 հազարի : Երեք ուրիչ պատմաբաններ՝ Լեվիոս, Փրոնտիոս ու Որոսիոս կը գրեն Տիգրանի «անհաւոր զօրաբանակ»ին մասին առանց որոշ Թիւ նչանակելու :

Հայկական այս բանակը — 260.000 կամ 300 հազար, կամ 360 հազար կամ 70 հազար (ու 80 հազար) այն է որ ճակատեցաւ Տիգրանակերտին առջեւ 69 Թուականին, իսկ 500.000ը՝ ճակատեցաւ Սելեւկեաններուն դէմ : Չենք գիտեր Թէ Տիգրան ինչ բանակով արչաւեց Պարթեւաց դէմ :

Եթէ Ապիանոսի տուած կէս միլիոն զինուորները, որոնցմով Տիգրան հալածած էր Անտիոքոս Եւսեբոս Թագաւորը՝ ու յաղթած էր Սելեւկեան մեծ ու փոքր բոլոր իչխաններուն, ճշգրիտ տեղեկութիւն նկատենք, այդ պարագային պէտք ենք ընդունիլ որ Տիգրան կէս – միլիոնէ չատ աւելի մեծաթիւ բանակ ունէր որով կրցաւ զէնքի տակ պահել իր նուաճած հսկայ կայսրութիւնը :

Գալով Մեծն Տիգրանի զօրավարներուն, օտար մատենագիրներէն քաղելով, տուրեւ կուտամ քանի մը անուններ :

ՄԻՀՐԱՆ ու ԲԱԳՈՒԱՍ : Ասոնք միասնաբար գրաւեցին ամբողջ Կապաթովկիան, ու այդ երկրէն դուրս փախցուցին անոր Արիոբարզան Թագաւորը (Հռոմէասէր) :

ՄԵՀՐՈՒԺԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ : Այս զօրավարը օտարներու մօտ ծանօթ է Միհրբարզան անունով ու չատ հայրենասէր ու անկեղծ հայորդի մըն էր : Ինքն էր որ առաջին անգամ առանձինն ճակատեցաւ Լուկուլլոսին դէմ, երբ հռոմէական բանակը առաջին անգամ ըլլալով ոտք դրած էր հայկական հողին վրայ :

ՄԱՆԳԷՈՍ : Այս Տիգրանակերտի քաղաքապետն էր, եւ Թէ անոր հրամանատարն էր քաղաքին պարիսպներէն ներս գտնուող զինուորներուն : Այս չատ յանդուգն զօրավարը քաջաբար դիմադրեց Լուկուլլոսին բանակին դէմ 69 Թուականին :

Տիգրանի փոխարքայ կը յիչուին հետեւեալները .—

ԳՈՌ (կամ Գուրաս) : Այս Տիգրանին հարազատ եղբայրն էր, որ փոխարքայ նչանակուած էր Մծբին քաղաքին : Իրեն ենթարկուած էր Միկտոնիոյ երկիրը :

ԲԱԳԱՐԱՏ : Այս դիւանագէտ իչխանը, Ասորիքի կուսակալ նչանակուած էր ու իր իրաւասութեան տակ կը գտնուէին Արեւելեան Կիլիկիան, Ասորիքը ու Փիւնիկէն : Իր սահմանները Եփրատին ափերէն սկսելով կը տարածուէին մինչեւՄիջերկրականը : Բագարատ օտարներուն կողմէ նչանակուած է իբր Մագադադէս :

ՄԵԾԵՄԱԽՕՍ : Տեղակալ Կիլիկիոյ— ու ապա Յոյն : Այս անտրամադիր տեղեկալը իր տէրը մատնելով վերջէն անցած էր Հռոմայեցւոց կողմը :

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

(5)

պանն էր որ ճշմարիտ վերջնագիր մը յանձնեց Անգարայի, պահանջելով սահմանի փոփոխութիւններ եւ զինուորական առանձնաշնորհումներ, նախ՝ Կարսի մէջ. երկրորդ՝ Նեղուցներուն մէջ։ Երբ այս պահանջները մերժուեցան, Վիշինսքիապով մեկնեցաւ 1946ի ամարը՝ «ամակուրդ»ով։ Անկէ ի վեր տեւող յարաբերական հանդարտութեան շրջանին, սովետներու քարոզչական միակ միջոցը Մոսկուայի ձայնասփիւռ եղաւ, ուրկէ Թուրքերը կը լսէին չարունակ իրենց հասցէին ուղղուած անախորժ եւ անուամարկիչ խօսքեր։ Թուրքերը — կ՚ըսեն Անգարայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ — հանդուրժեցին այս բոլորին, եւ պիտի հանդուրժեն ասկէ վերջ ալ, մանաւանդ որ իրենց դիրքը հիմա շատ աւելի զօրաւոր է քան ինչ որ էր 1946ին, եւ այս՝ շնորհիւ Ամերիկայի նիւթական օգնութեան որ կը սկսի գալ հետզհետէ։

Ալճէրիի ընտրութիւնները

Ալճէրիի խորհրդարանին ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը յայտնի եղաւ երէկ։ Ինչպէս 4 Ապրիլի քուէարկութեան, նոյնպէս ալ 11 Ապրիլի համեմատականի մնացող երեսփոխաններու քուէարկութեան, կատարեալ յաղթանակ տարին պահպանողական եւ չափաւոր կուսակցութիւնները, որոնք շահեցան 81 աթոռ 120ի վրայ, անկախները 10 աթոռ, ընկերվարականները 4, Ֆէրհատ Ապպասի եւ Մէսալի Հաճի կուսակցութիւններ 8 եւ 9։ Համայնավարները շահեցան 1 աթոռ միայն։ Մնացեալ քուէները շահած են այլեւայլ փոքր կուսակցութիւններ։

Իսլամ ազգայնականները եւ համայնավարները կը բողոքեն այս ընտրութեանց դէմ, ապօրինի հռչակելով զանոնք, կատարուած անկանոնութեանց եւ քուէարկուներու վրայ գործ դրուած բռնութեան պատճառով։ «Իւմանիթէ» կիրակի օրուան քուէարկութիւնները կ՚անուանէ «չնական դիմակաւոր կեղծիք»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ, քաղաքական ամէն հոսանքի պատկանող պետական պաշտօնեաներն ու երկաթուղիի աշխատաւորները որոշած են Ապրիլ 13էն սկսեալ գործադուլ ընել։ Այս գործադուլին տեւողութիւնը ճշդուած չէ։

ՏԻԿԻՆ ՐՈԶՎԷԼԹԻ ներկայութեամբ, Ճորճ Զ. Թագաւորը երէկ Լոնտոնի մէջ բացումը կատարեց Նախագահ Րոզվէլթի մէկ արձանին։ Թագաւորը այս հանդէսին ճառ մը խօսեցաւ, բրիտանական ժողովուրդին երախտագիտութիւնը յայտնելու համար Ամերիկացի այս մեծ պետական մարդուն։

ԱՆՍԻԶԻ ՄԷՋ (Փիւի – տը – Տոմ), ոստիկանութիւնը երեւան հանեց գնդացիրներ, հրացաններ եւ քանի մը տասնեակ քիլօ ռազմանիւթ, որոնք Դիմադրական շրջանի զէնքերուն մաս կը կազմէին, բայց 1944ին գաղտնօրէն վերցուած էին։ Երեւան հանուած զէնքերուն տէրն է մերօրինչեալ քաղաքի պողպատագործարանի աշխատաւորներէն մէկը, որ ծանօթ է իր համայնավար գաղափարներով — կը գրեն Ֆրանսերէն թերթերը։

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Լէոն Պլում Սթրէզպուրկի մէջ խօսեցաւ իր ճառը։ Ի մէջ այլոց յայտարարեց. «քիչ մը բարեկեցութիւն տալով Եւրոպայի ժողովուրդներուն, մենք աշխատած կ՚ըլլանք ոչ թէ դրամատէրերուն համար, այլ՝ ընկերվարութեան համար։ Իսկ, աշխատելով ընկերվարութեան համար, ընկերվարականները աշխատած կ՚ըլլան խաղաղութեան համար։

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

1.— Շաբաթ։ 2.— Ո՛չ։ 3.— Հրաչ (Թիրեաքեան)։ 4.— 15 Յունիս 1915, Հմայեակ Արամեանց, սպաննուեցաւ Դաշնակցութեան գնդակով։ 5.— Եղնիկ կողբացի։ 6.— Ո՛չ։ 7.— Այո՛, պէտք է գրել Կարոյին, Մարոյին, Պօղոյի։ 8.— Էրա, Թայ։ 9.— Ո՛չ։ 10.— Ցօղ–ձող, թող-դող, գայլ-քայլ, մարդ – մարթ, հորթ–յորդ, ցախ –ձախ, ցաք – ձագ, բակ – փակ, թեմ - դէմ, քայլ – գայլ, թի–դի, թեր – դեր եւայլն։ 11.— 116 տարի։ 12.— Հանրապետութիւն է, թագաւոր չունի։

ՖՐԱՆՔՕ-ԱՐՄԷՆԻԷՆԻ

Մեծ փառատօնը նուիրուած Հայ Մշակոյթի պանծացման, Ապրիլ 18ին, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին Սորպոնի մեծ սրահին մէջ։

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժինով մը։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ ենթակոմիտէն կազմակերպած է հաւկթախաղ-պարահանդէս մը Armenovilleի սրահին մէջ, կիրակի 18 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ 22։ Առատ խմիչք եւ ուտելիք։ Գեղարուեստական բաժինը կը գոհացնէ բոլորը անխտիր։ Մուտքը ազատ է։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՊՈՐՏՕ.— Այս կիրակի 18 Ապրիլ, կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, Մընոն։

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

×

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, եւ մասնակցութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին, Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Նախկին Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Համասեբաստիոյ եւ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեանց։ Տեղի կ՚ունենայ 17 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

⁂

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Ապրիլ 23ին, ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթի ընդարձակ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ եւ հովանաւորութեամբ՝ Հ.Յ.Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԷԻ։ Մասնակցութեամբ՝ բարեկամ կազմակերպութեանց։ Գեղարուեստական խնամեալ բաժին, մուտքը ազատ է։

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. տեղական կոմիտէի տեղի կ՚ունենայ այս կիրակի օր ժամը 3ին Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան կողմէ։ Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ։

●

ՊՈՒԼԸՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Խատիսեան խումբի, մասնակցութեամբ Հ. Յ.Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչին, Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Bar Internationalի մէջ, 230 Chemin de la Madragueville։

Իսկ կիրակի 18 ապրիլ առաւօտեան հոգեհանգիստ սուրբ պատարագ տեղւոյս Սուրբ Յակոբ մատրան մէջ, 1 միլիոն զոհերու յիշատակին։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՄԱՅԻՍ 30ԻՆ երեկոյեան ժամը 9ին Էքոլ Նորմալ տը Միւզիքի մէջ տեղի պիտի ունենայ բանախօսական — երաժշտական երեկոյթ մը նուիրուած Պ. Օննիկ Պէրպէրեանի գործերուն։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԱՅԻՍ 2ԻՆ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Վասպուրականի հերոսամարտին 33րդ տարեդարձը, Սալ Մազընոյի մէջ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Փորթ տ՚Իթալիի Հ. Յ. Դ. Մ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի կողմէ, 18 Ապրիլ Կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Petit Ivryի Bains Douchesի ընդարձակ սրահին մէջ, Rue Jules Ferry։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մեներգ, արտասանութիւն եւայլն։ Խօսք պիտի առնեն ծանօթ ընկերներ։ Հայկական նուագախումբ, Թառիստ Գարեգին եւ ընկեր Բենօ, հայկական եւ Կովկասեան պարեր։ Ճոխ պիւֆէ։ Մուտքը ազատ է։ Հաղորդակցութեան միջոց՝ մէթրօ Porte de Choisy եւ 125 թիւ Օթոպիւս առնել եւ իջնել Jules Ferry։

ο ο ο

ԾԱԽՈՒ ՏՈՒՆ

Իսիի Հայաշատ թաղին մէջ Պուլըվարին վրայ ծախու է տուն մը, մէկ խանութ, վեց սենեակ, 3 խոհանոց։ Իսկ տունին ետեւը կայ նաեւ պզտիկ փարթէզ մը։ Փափաքողները կրնան ներկայանալ տիրոջ։ Աճապարեցէք քանի ժամանակ չէ տրուած։ Տունը ունի ջուր, կազ եւ ելեկտր.։ Օթօպիւսը կ՚անցնի դրան առջեւէն, կար տ՚Իսսիէն 100 մեթր եւ մեթրոյէն 200 մեթր հեռաւորութիւն ունի։ Դիմել ամէն օր 15, Bld. Rodin à Issy les Moulineaux եւ կամ հեռախօսել Mic. 37.03։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓՈՆ ՏԸՈՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Կորիւն խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի Ապրիլ 18ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ակումբին սրահը 78bis (rue Rabelais։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկեր. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս չորեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8ին, Քրիստափոր, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին Զաւարեան, Ուրբաթ՝ ժամը 7.30ին ընկեր Կարօ, Շաբաթ՝ նոյն ժամուն Համազասպ, կիրակի 18 ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վռամեան, երկուշաբթի՝ ժամը 8ին Ակնունի ենթակոմիտէները եւ խումբերը։

Ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները։

ԱՆԻԷՌԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէին ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ընկերվարականներու սրահը, 149bis, Ave. Argenteuil։

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 4ին Sociétés Savantesի սրահը։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ։ Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ վարչութեան ընտրութիւն։ Հայերէնի դաս 8էն 9։

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պուա Լիւզիի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Յովսէփի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբօր որդիս Տաճատ Գաւալճեանի զաւակները, որոնք կը գտնուին Միացեալ Նահանգները, Քալիֆորնիա։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել Պ. Զաւէն Գաւալճեանի, 55 rue de Lac, Chaville (S.et O.), France։ Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն եւ «Ասպարէզ»էն արտատպել։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Բագուցի Գուրգէն Մելիքեան իր եղբօր կողմէ որ Թէհրան ըլլալ կը կարծուի։ Նախապէս կ՚աշխատէր Միրզաբէկեան կօշիկի հաստատութեան մէջ։ Տեղեկացնել Յառաջին։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ

Կիրակի 18 Ապրիլ ժամը 16ին, Rue d'Algerի Թատրոնին մէջ Մարսէյլ։ Ամբողջովին նոր յայտագրով, հայերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, ռուսերէն ընտիր խմբերգներով։

Տոմսերը փնտռել երգչախումբի անդամներուն մօտ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը կը տօնէ Կապոյտ Խաչի Օրը 25 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Խրիմեան դպրոցը, նկատի ունենալ սոյն թուականը։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ քոյրս, Աւարկիրցի Պիլպիլ Կըչիկեանը։ Լիոն կը գտնուէր չորս զաւակներու հետ։ Ամուսնոյն անունն էր Ղուկաս, որու ազգանունը չեմ գիտեր։ Տեղեկացնել Stuttgard Badcannstatt DP Camp «Funker Kaserne», Աննա Տուտու Կչիկեանին։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է Նորայր Սահաթճեանին կաշեվաճառատունը։ Անգամ մը այցելեցէք, հետեւեալ հասցէին եւ գոհ պիտի մնաք 9 Place des Grands Carmes, Marseille։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 15 AVRIL 1948 Ուրբաթ 15 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5317–Նոր շրջանի թիւ 926 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՀԱՅԵՐԷՆԸ ՄՈՒԽՐԱՄԱՆ ՉԷ

Ինչո՞ւ ընթացիկ հայերէնը հետզհետէ անտանելի, անճանաչելի խառնիճաղանճի մը կը վերածուի Երեւանի մէջ :

Պատճառը շատ պարզ է .— Ռուսական մշակոյթին տիրապետութիւնը, ցարական թէ բոլշեւիկեան իշխանութեան օրով :

Ինչպէս կարդացիք առջի օր, այժմ աւելի կը շեշտուի այդ հարթիչ գլանին դերը, իբրեւ «հարուստ եւ առաջատար լեզու» :

Մինչդեռ, յետին տիրացուն գիտէ որ ռուսերէնը բաղդատաբար աղքատ լեզու է, եւ իր բառակազմութիւնը մեծ մասով շատ ալ տարբերութիւն չունի ռուսական ազգանէ մը :

Առնուազն հարիւր տարուան պատմութիւն ունի այս ճնշումը, որ գիտական կատարելութեան մը հասաւ բոլշեւիկեան տիրապետութեան տակ :

Ցարական իշխանութիւնը պարբերաբար կը փակէր հայկական դպրոցները : Իբրեւ հետեւանք, ուսման սերունդը հետզհետէ կը կորսնցնէր մայրենի լեզուին ճաշակն ու վայելչութիւնը, ռուսական գիմնազիաներու եւ զանազան համալսարաններու մէջ :

Խորհրդային իշխանութիւնը ինք սոխին հետ կարմիր պղպեղ ալ կը խառնէ, ուղղակի միջամտելով, բառեր եւ կանոններ պարտադրելով : Այսինքն խանգարելով հայերէն գրական լեզուի զարգացման բնական ընթացքը :

Բռնութիւնը, կապկութիւնը եւ տգիտութիւնը դաշնակցելով, արդէն իսկ յանգած են բառակազմութեան կամ բառագիտութեան լաբիւրինթոսի մը :

Երբ մարդիկ անճոռնի բառեր կը պարտադրեն, խախտելով եւ ածանցումի եւ հնչաբանութեան կանոնները, ի՞նչպէս կարելի է պահել հարազատութիւնը :

Երբ կ'ըսեն լաուրիատ, օկրուգ, սեսիա, ասամբլեա, մայոր-գեներալ, ինֆորմացիոն, խիբուրոխ, տրագիդիա, բոստան, պայլոտ, քլեբ, փայատիրական, օյլի բաղդութիւն եւն. Հայերէն գրական լեզուն կը զարգանա՞յ, թէ կը վերածուի ռուս-թաթարական բանջարանոցի մը :

Մեր լեզուն իր ոգին ալ չի՞ կորսնցներ, այդ խորթ եւ խառնածին բառերու ճնշումին տակ :

Մինչեւ ե՞րբ սահմանափակ, թերխաշ գլուխներ պիտի յամառին գոհանալ իրենց գիտցածով եւ ուրիշներուն ալ պարտադրել զայն :

Միայն օտար բառերու խառնակոյտը չէ որ կ'աղարտէ լեզուին ազատ զարգացումը եւ ներդաշնակութիւնը :

Նոյն ճախաւերութիւնը՝ ածանցումներ փորձած ատեն :

Կ'ըսեն ու կը գրեն .— Սիոնիստական, ֆաշիստական, մարքսիստական, իդէալիստական եւայլն : Մոռնալով որ՝ օտար «իստ»ը մեր «ական»ն է : Ուրեմն, հայացուած բառը պիտի ըլլայ սիոնական, ֆաշական, մարքսեան եւն. :

Տակաւին ուրիշ այլանդակութիւն մը, նոյնպէս հետեւանք ռուսական «հարուստ» լեզուին բարերար ազդեցութեան,— գոյականներ իբրեւ ածական գործածել եւ նախադասութիւններ կազմել :

Փորձեցէք սորվիլ .— ռէակցիոն պրովոկացիա, ռեվոլիւցիոն տենդենց, ինֆորմացիոն հաղորդագրութիւն եւն. :

Եւ դեռ երկաթուղայիններ, բանակայիններ (զինուոր) :

Ամէն մէկդ կրնաք ծաղկեփունջ մը կազմել, աչքէ անցընելով որեւէ խորհրդային թերթ :

Այսքանը չէ՞ բաւեր, գաղափար մը կազմելու համար մեր մատնանշած անտիրութեան մասին :

Այս անիշխանութեան առջեւ բարեացակամ չէզոքութիւն պահել կամ սուս — խենդ ձեւանալ՝ կը նշանակէ խրախուսել բարբարոսութիւնը : Ուրիշ խօսքով՝ գիտակցաբար վնասել հայժողովուրդի մշակոյթին, անոր ազատ զարգացման :

Հայերէնը մուխրաման չէ, որպէսզի մարդիկ զանազան խոտեր ծամեն, ծխեն եւ մնացորդները ձգեն : Ոչ ալ հաւնոց, ուր հանդիպողը կրնայ ոչինչէ պիտոյ բաներ նետել, իբրեւ կեր :

Մենք երբեք ալ կողմնակից չենք աւանդամոլ հայկաբանութեան կամ լեզուական կուսութեան :

Ինչպէս իմացական գործունէութեան ամէն երեւոյթ, լեզուներն ալ ենթակայ են բարեշրջումի, փոխադարձ ազդեցութեանց :

Մեր պայքարը ուղղուած է օտար միջամտութեան, բռնութեան, տգիտութեան, կապկութեան, անհոգութեան եւ մտքի ծուլութեան դէմ :

Մենք չենք հանդուրժեր որ հայերէնի անհուն գանձարանը մէկդի դնեն զանազան իմաստակութիւններով :

Ինչո՞ւ կը փորձեն մայրենի անդաստանը վերածել «բաղ ու բոստան»ի, ուր յետին անցորդը քար մը կը գլորէ անպատիժ :

Հալէպ — Շ.

Քոլոմպիոյ յեղափոխութիւնը

Համդարտութիւնը տակաւին վերջնականապէս վերահաստատուած չէ Քոլոմպիոյ մէջ, ուր տեղի կ'ունենան դեռ խլրտումներ զանազան վայրերու մէջ: Կառավարութիւնը, սակայն, կը յայտարարէ թէ՝ կարգն ու կանոնը հաստատուած են նորէն, եւ թէ՝ կառավարական զինուորները իրենց հակակշռի շրջանակը կ'ընդլայնեն հետզհետէ, մի առ մի պաշարելով տանիքներուն վրայ ապաստանած ըմբոստ հրացանաձիգներու կազմած բոյները:

Հակառակ այս կացութեան, Համամերիկեան Համաժողովը որոշեց, երէկ, իր նիստերը շարունակել Պոկոթայի մէջ :

★ Ամերիկայի արտաքին նախարար Մարշըլ, յայտարարութիւն մը ընելով Պոկոթայի մէջ, համայնավարները պատասխանատու հռչակեց Քոլոմպիոյ մէջ պատահած խռովութեանց համար : Գործուած մեքենայութիւնները — ըսաւ — Քոլոմպիայէ շատ աւելի հեռուները տարածուած են: Անոնք շատ կը նմանին վերջին ամիսներու Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ տեղի ունեցող շարք մը գործադուլներու առթիւ կատարուածներուն : Այս մեքենայութեանց նպատակն է — աւելցուց Մարշըլ — վերոյիշեալ երկիրներուն մէջ ստեղծել շփոթ կացութիւն մը, Իտալիոյ մէջ 18 Ապրիլին տեղի ունենալիք երեսփ. ընտրութիւնները չկատարուած :

Մոսկուա չընդուներ...

Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց երէկ թէ՝ սովետ կառավարութիւնը կը մերժէ ընդունիլ այն առաջարկը՝ զոր Դաշնակիցները ըրած էին վերջերս, Թրիէսթէն Իտալիոյ վերադարձնելու մասին: Սովետ ծանուցագիրը դիտել կու տայ թէ Չորս Մեծերու պատրաստած եւ 21 պետութեանց կողմէ ստորագրուած դաշինքի մը համաձայն է որ որոշուած է Թրիէսթէն ազատ երկրամաս ընել : Համդիսաւորապէս տրուած այսպիսի որոշում մը չի կրնար փոխուիլ պարզ ծանուցագիրներ փոխանակելով: Դաշնակիցներու առաջարկը — կ'աւելցնէ սովետ ծանուցագիրը — ոչ միայն «անընդունելի» է, այլ նաեւ՝ «կը բռնաբարէ ռամկավարական հիմնական սկզբունքները»:

ԿԱԹՈՎԻ օդակայանին մէջ պատահած արկածին քննութիւնը՝ որ յանձնուած էր անգլեւսովետ խառն մարմինի մը, ընդհատուեցաւ երէկ, որովհետեւ Սովետները մերժեցին լսել ամերիկացի եւ գերմանացի վկաներ, արժանահաւատ նկատելով այս վերջինները :

«ՄՈՆՏ»ի Փրակայի թղթակիցը, Փանշըրնէ, արտաքսուեցաւ Չեխոսլովաքիայէն, իր ներկայութիւնը այս երկրին մէջ «հանրային հանդարտութիւնը, կարգն ու կանոնը եւ պետութեան ապահովութիւնը խանգարելու բնոյթ ունենալուն պատճառով»: «Տէյլի Թելէկրաֆ»ի թղթակցին վտարումէն ետք, այս երկրորդ լրագրողն է որ դուրս կը հանուի Չեխոսլովաքիայէն :

ՔՈՍԹԱ ՌԻՔԱՅԻ մէջ ալ յեղափոխութիւն մը ծագեցաւ երէկ: Գրաւուած է Լիմոն քաղաքը ըմբոստներուն կողմէ, որոնց չի կարծեր որ կառավարութիւնը կրնայ դիմադրել — յայտարարած է արտաքին նախարարի փոխանորդը :

ՌԸՆՈՅԻ ինքնաշարժի ազգայնացուած ընկերութեան 750 բանուորները երէկ գործադուլ ըրին, օրավարձի յաւելում պահանջելու համար : Շարժումը սկսած է երկուշաբթի օր, երբ 450 աշխատաւորներ գործերնին դադրեցուցին: Երէկ, անոնց միացան նաեւ 300 փոխադրական պաշտօնեաներ :

Նոր ձգտում Արեւելքի մէջ(?)

ԻՐԱՆԵՒՍՈՎԵՏ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ՝ ամերիկեան պաշտօնական շրջանակներուն մէջ ընաւ չեն կարծեր որ Պերլինի կամ Աւստրիոյ մէջ արդէն տիրող կամ յետոյ ստեղծուելիք կացութիւնը (անգլեւսաքսոն եւ սովետ ձգտում) վտանգէ խաղաղութիւնը: Ռուսերը պիտի զգուշանան շատ առաջ երթալէ Եւրոպայի այս մասին մէջ, վախնալով որ Դաշնակիցները կը փոխադարձեն ուժգնապէս :

Այս պահուս, ամերիկեան պաշտօնական շրջանակներու ուշադրութիւնը մասնաւորապէս կեդրոնացած է Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, Իրան եւ Թուրքիա : Ամէն տարակոյսէ վեր է թէ Ամերիկա եւ Անգլիա թոյլ պիտի չտան որ սովետ զինուորներ մտնեն Իրան, սպառնալով Միջին Արեւելքի քարիւղի հանքերուն շահագործման, եւ չքացնելով Իրանի պաշտպանութեան համար Թուրքիոյ մէջ կատարուող զինուորական պատրաստութիւններուն արժէքը: Այս տեսակէտով, ուշադրութեան արժանի են ռազմանիւթի այն առաքումները՝ զորս Ամերիկա կ'ընէ Իրանի եւ որոնց գումարը պիտի հասնի 10 միլիոն տոլարի :

Մէկ խօսքով, Ուաշինկթընի մէջ այն տպաւորութիւնը կը տիրէ թէ՝ Խորհրդ. Ռուսիա առ այժմ նոր եւ վճռական ձեռնարկներ պիտի չընէ Գերմանիոյ կամ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Սակայն, եթէ Իտալիոյ համայնավարները պարտուին յառաջիկայ կիրակի օր կատարուելիք երեսփոխանական ընտրութեանց մէջ, շատ հաւանական է որ փորձ մը կատարէ Միջերկրական երկիրներու եւ Մօտաւոր Արեւելքի մէջ, տեսնելու համար թէ՝ Միացեալ Նահանգները ինչ կերպով եւ ինչ չափով պիտի հակազդեն այս փորձին : Ամերիկեան այս տպաւորութեանց հետ — կ'ըսեն դարձեալ Ուաշինկթընի մէջ — կապ ունին այն լուրերը՝ որոնց համաձայն, անգլեւամերիկեան միացեալ սպայակոյտ մը մօտերս ժողով մը պիտի գումարէ պէտք եղած կարգադրութիւնները ընելու համար այս մասին : Սակայն, ասոնք լուրեր են, զորս կարելի չէ ստուգել :

★ Կ'ըսուի թէ Սովիէտները պատրուակ ընելով ամերիկեան զինուորական առաքելութեան մը ներկայութիւնը Իրանի մէջ, խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն այս երկրին դէմ, թէեւ, Ամերիկացիներու ըսածին նայելով, այս առաքելութիւնը կը բաղկանայ 30 սպայէ միայն: Հիմակուընէ իսկ Իրան ինքնապաշտպանութեան միջոցներ սկսած է ձեռք առնել: Վարչապետ Հաքիմիի կառավարութիւնը ձերբակալած է Թիւտէհ կուսակցութեան անդամներէն քանի մը հարիւր հոգի, իբրեւ համայնավար: Կասպից ծովուն եզերքը գտնուող Մազանտարան նահանգի քանի մը քաղաքներու մէջ պատերազմական վիճակ յայտարարուած է : Այս բոլորը, ամերիկեան շրջանակներուն համեմատ, ցոյց կու տան թէ՝ Իրանի եւ Խորհրդ. Միութեան միջեւ ձգտումը կը սաստկանայ հետզհետէ: Մոսկուա իբր թէ հիմակուընէ իսկ ճնշում կը բանեցնէ Թէհրանի վրայ՝ որ, յարգելով 1921 սովետ եւ իրանեան դաշնագիրին մէկ մասնաւոր տրամադրութիւնը, թոյլ տայ իրեն որ սովետ զինուորներ ալ իրաւունք ունենան մտնել Իրան, քանի որ հոն ամերիկեան զինուորական առաքելութիւն մը կայ արդէն: (Ծ. Խ.— Խնդրոյ առարկայ տրամադրութեան համաձայն, Ռուսիա պիտի կրնայ զինուոր ղրկել Իրան, այն պարագային՝ երբ ուրիշ օտար պետութեան մը կողմէ երկրին վրայ կատարուած ճնշումները Իրանը Խորհրդ. Միութեան դէմ կատարուելիք յարձակման մը կայան դարձնայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԷԹԷՆԻ ազատ արձակուիլը պահանջելու համար կազմուած է կոմիտէ մը, որուն անդամ են. Լուի Մատլէն, Ֆրանս. Ակադեմիէն, Զօր. Հէրինկ, կարտինալ Լիէնար, հանգուցեալ մարաջախտ Ժոֆրի այրին, գնդապետ Ֆայրի, նախկին պատերազմ. նախարար, դեսպան տը լա Պուլէ, զօր. Լաֆոն, Զօր. Սէյրինէի, Փրոֆ. Փ. Մորիաք, եւ Հանրի Պորտօ, Անտրէ Շոմէքս, Էտմոն Ժալու, ծովակալ Լագազ, Ժէրոմ եւ Ժան Թարօ ակադեմականները :

Այս կոմիտէին կազմութեան դէմ կը բողոքեն Դիմադրական շարժման անդամներէն ականաւոր անձնաւորութիւններ ինչպէս Նոթր Տամի քարոզիչ հռչակաւոր Հայր Րիքէ, Ժան Քասու, Տիկին Զէյ, եւ զօր. Մանժէնի այրին :

« ՖՈՐՍ ՈՒՎՐԻԷՐ»ի համաժողովը վերջացաւ: Կարեւոր մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ Սէ Ժէ Թէէն բաժնուող աշխատաւորական այս դաշնակցութեան անունը պահել «Ֆօրս Ուվրիէր»

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ԱՆԹԱԳ ԹԱԳԱՒՈՐՆԵՐԸ

[illegible] պատերազմէն վերջ, բոլոր ճնշուած ժողովուրդները, շատ հասկնալի կերպով, կ'ուզեն թօթափել իրենց լուծերը: Յետամնաց ժողովուրդները չափահաս դարձած, եւ տիրացած քաղաքական եւ մշակութային որոշ հասունութեան, կը վարակուին ազգային անկախութեան մրցազան դողով: Մերթ կը յաջողին, մերթ ալ կը ծանրացնեն իրենց հինաւուրց լուծերը:

Այժմ, Մերձաւոր եւ Միջին Արեւելքը բռնկած է անկախութեան հրդեհով: Պաղեստին, Իրաք, Անդրյորդանան, Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա, Լիբիա, Մարոք, Թունիզ եւ Ալճերիա կ'ուզեն ազատիլ օտար միջամտութիւններէ եւ կազմել Արաբական մէկ ընդհանուր միութիւն: Աւելի քան վաթսուն միլիոն արաբական աշխարհը, ազգային արտակարգ խմորումներու հնոց մըն է դարձած: Համարաբական շարժումը, օրէց օր ձեւ ու կերպարանք կը ստանայ, Նեղոսի ափերէն մինչեւ Կարմիր ծով, Հնդկական ովկիանոսէն մինչեւ Ատլանթիք, Միջերկրականէն մինչեւ Սահարա: Արաբական Լիկը կ'ուզէ իր ծոցին մէջ ամփոփել արաբ ցեղի բոլոր ազգային տենչերն ու պահանջները: Վաղեմի փաշաներու եւ էմիրներու կողքին, այժմ հասունացած է էֆէնտիներու նոր սերունդը, արդիական կրթութեամբ եւ դաստիարակութեամբ: Թէպէտ, արաբական ծովին մէջ, մեծ չէ անոնց թիւը, բայց մեծ է անոնց գործը: Համարաբական Խորհուրդի մէջէն կազմուած է փրոփականտի յատուկ մարմին մը, որ սինէմայի, ձայնասփիւռի, գիրքերու, թռուցիկներու եւ քարոզչութեանց միջոցաւ կը ճգնի արթնցնել այս անկազմակերպ, յետամնաց հսկայական զանգուածը: Նեղոսի ափերը դարձած են այս շարժման վառարանը: Արաբ ղեկավարութիւնը, իր աշխարհագրական դիրքի եւ իր երկրի անսահման հարստութեանց ու կարելիութեանց խորին գիտակցութիւնն ունի: Բարիւղի հանքերը կը կազմեն արաբ ժողովուրդի ինքնավարութեան եւ անկախութեան սեւ վէրքերը: Որքան հզօր, նոյնքան խոնարհ է: Մեծ պետութիւնները, իրենց հակամարտ շահերով, բոլորած են անոնց շուրջը: Ամերիկան, Անգլիան, Ֆրանսան եւ Ռուսաստանը տարածած են իրենց շօշափուկները ամէն ուղղութեամբ: Արաբական փրոփականտն ուղղուած է մերթ մէկի, մերթ միւսի, մերթ ալ իրարու դէմ: Անդրյորդանանի եւ Իրաքի էմիրները կ'ուզեն ընտեղծել Մեծ Սուրիա մը: Եգիպտոսը դէմ է, որովհետեւ իր դերիշխանութիւնը նուազած կը զգայ յաջս արաբական ժողովուրդներու: Դէմ է եւ Ֆրանսան: Ընդհակառակն, Մեծն Սուրիոյ գաղափարին ետեւ թաքնուած է Անգլիան: Ան կ'ուզէ արաբական մանր-մունր ցրուած պետութիւնները միացնել, ամրապնդել եւ դնել Թուրքիոյ կողքին: Թուրքիան Անգլիոյ համար միշտ ալ նկատուած է իսլամ աշխարհի ողնաշարը: Հոդ է վէրքը՝ Անգլիոյ հակահայ դարաւոր քաղաքականութեան: Բառոյդ դար առաջ, Մեծն Սուրիոյ մաս կազմելիք արաբական երկիրներուն մէջ, կ'իշխէր խորհրդաւոր անգլիացի գնդապետը՝ Լօրէնս:

Անդրյորդանանի Ապտիլլահ թագաւորը, Լոնտոնի մէջ կնքած է համաձայնութիւն մը Դամասկոսի գահը պահանջելու համար: Բայց Իրաքի Հաշէմիտները այդքան մեծ առանձնաշնորհում չեն ձգեր Ամանի գահին, հակառակ որ կողմնակից են Մեծն Սուրիոյ գաղափարին:

Անգլիական դիւանագիտութիւնը չէզոքացնելով Ֆրանսան սուրիական հողերէն, կանգնեցաւ դէմ առ դէմ Խորհ. Ռուսիոյ, որ կ'ուզէ օգտագործել արաբական շարժումներր յանուն համայնավարութեան եւ «ազգերու ինքնորոշման իրաւունքի»:

Այս հակամարտութիւններն ու պայքարները, փոթորկոտ արտաքինով չեն ներկայանար: Կը մաքառին գաղտնի լրտեսական ցանցերու միջոցաւ:

Անգլ. զօրավար Սփէրսը, որ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ Ֆրանսայի դէմ ահագին դժուարութիւններ ստեղծեց, յայտարարած է թէ «Մենք մեր դերը լաւ խաղալու համար հոս, պէտք է Միջին Արեւելք ղրկենք մեր ամէնէն ձեռնհաս մարդիկը: Աշխարհի մէջ որեւէ տեղ, մենք այնքան պէտք ունինք ընտիր մարդոց, որքան հոս՝ այս շրջանին մէջ»:

Եւ, անշուշտ, անգլիական հանրածանօթ գաղտնի գործակալութիւնը, որ ձեռնհաս մարդոց բնաւ պակաս չէ ունեցած, Անդրյորդանանի, Իրաքի, Սէուտական Արաբիոյ, Եէմէնի եւ Սուրիոյ մէջ դրած է իր անթագ թագաւորները,— Սըր Ճոն Ֆիլպի, Մէճր, Կլօպ, Պէրթրան (Մենակեաց) եւ էնկրամ ընտանիքը: Այս չորսին վրայ պիտի աւելցնել հինգերորդ մը եւս՝ միշտ կեղծ անունի տակ՝ Ճոն Դաւանափոխ:

Ահա այս հինգ «թագաւորներն» են, որ կ'իշխեն քարիւղի աշխարհին եւ Միջերկրականէն մինչեւ Պարսից ծոց, Կարմիր ծովէն մինչեւ Կասպից ծով, բոլոր գաղտնի տեղեկութեանց եւ դաւադրութեանց ցանցերը կը կեդրոնացնեն իրենց ձեռքին մէջ: Մուսուլէն Հայֆա, Իրաքի եւ Անդրյորդանանի սահմաններէն կ'անցնին քարիւղի խողովակները: Իրաքէն վար կը տարածուի Սէուտական Արաբիան եւ հարաւէն կը հասնի մինչեւ Եէմէն: Երեք մեծ պետութիւններ՝ Անգլիա, Ամերիկա եւ Ռուսաստան տարածած են իրենց գաղտնի ցանցերը: Ռուսաստանը, որ պարսկական Ատրպատականի վրայէն կը յառաջանար Թուրքիոյ սահմաններուն վրայ ցցուելու համար, յետ հրեցին:

Անգլ. գաղտնի սպասարկութիւնը ի՛նչ ձեւով կը պահէ անգլեւսաքսոն գերիշխանութիւնը այս խոցելի շրջանին մէջ: Ան շատ լաւ գիտէ, որ Անդրյորդանանի եւ Իրաքի Հաշէմիտները դէմ են Վահապիթներուն, մասնաւորապէս սէուտական Արաբիան: Գաղտնիք չէ, որ այս վերջին երկուքն ալ իրարու հետ շատ հաշտ չեն, իսլամ աշխարհի մէջ կրօնական, վեհապետական իրաւունքներ ապահովելու խնդրին շուրջ: Մէքքէն — սուրբ քաղաքը — կը գտնուի սէուտական Արաբիոյ մէջ, մինչդեռ Եգիպտոս, իբրեւ արաբ ղեկավարութեան յառաջապահը, կ'ուզէ խալիֆայական առանձնաշնորհումներ ստեղծել:

Եւ ահա, Սըր Ճոն Ֆիլպի, տեղաւորուած է Իպն Սէուտի քով, Ռիատի մէջ: Իպն Սէուտը, որ Անդրյորդանանի Ապտիլլահ թագաւորին թշնամին է, բարեկամ է Անգլիացիներուն, ինչպէս Ապտիլլահը: Դարձեալ անհասկնալի է, որ Իպն Սէուտ ըլլալով արաբ ժողովուրդներու ազատագրութեան ախոյեաններէն մին, իր նաւթահորերը տրամադրած է Ամերիկացիներուն: Բայց ասոնց պատասխանը, հաւանօրէն, պէտք է ստանալ Սըր Ճոն Ֆիլպիէն ...

Անդրյորդանանը, որ կից է ալեկոծ Պաղեստինին, կը գտնուի Մէճըր, Կլոպի «պահակալութեան» տակ: Անգլիոյ հովանաւորութեան տակ, առաջին աշխարհամարտի ատեն, Ապտիլլահի երկիրը պատերազմ հռչակեց Թուրքերուն դէմ: Եւ յետադայ էմիրը դարձաւ թագաւոր: Անգլիան գիտէ թագ դնել մարդոց գլխին, երբ պէտք ունի, եւ գիտէ զայն նետել, երբ պէտք չունի: Ապտիլլահ թագաւորի միակ երազը՝ Մեծն Սուրիան է, որուն մաս պիտի կազմեն Անդրյորդանանը, Իրաքը, Սուրիան, Լիբանանը եւ արաբական Պաղեստինը: Հանրապետական Սուրիան ու Լիբանանը դէմ են, Իրաքը՝ թեր, միւսներն անորոշ: Մէճր Կլօպ, որ Արաբները Ապու Հիւմէք կը կոչեն, իր կզակի ալիքներուն պատճառաւ, ներդաշնակած է այդ բոլորը եւ ստեղծած արաբական լէգէոնը Ապտիլլահի կողքին իր «գահը» ամուր պահելու համար:

Ամէնէն դժուարին գործը վիճակած է Պէրթրան Մենակեացին որովհետեւ Եէմէնի վեհապետ իմամ Եահիան միշտ ալ եղած է Անգլիոյ ուխտեալ թշնամին: Իմամի եւ իր ընտանեկան պարագաներու վերջերս պատահած սպանութիւնները շատ խորհրդաւոր եւ յատկանշական են: Իմամ Եահիան իր մայրաքաղաք Սանայի մէջ ապաստանած, Անգլիացիներուն տրամադրելիք քարիւղի հանքեր չունէր, բացի մօքա սուրճէն: Բայց Եէմէնը կարմիր ծովու բերանն է եւ հսկայ նշանակութիւն ունի ռազմական տեսակէտով: Ամերիկացիներն ալ հոն փութացուցին առաքելութիւն մը գնդապետ Ուիլըմ Էտիի գլխաւորութեամբ իբրեւ թէ Իմամի չորս կիներն ու 13 զաւակները խնամելու համար... Պէրթրանին կը մնար, Եէմէնի մէջ, կարգ ու կանոն հաստատելու դժուարին խնդիրը:

Զօրօրդը՝ էնկրամ ընտանիքը հաստատուած է Ճէտտահ՝ Կարմիր ծովի նաւահանգիստներէն, ուրտեղէն կ'անցնին արաբական աշխարհի բոլոր ուխտաւորները Մէքքէ երթալու եւ Սեւ Քարն համբուրելու համար: Դարձեալ Ճէտտահի մէջ է որ Իպն Սէուտ չնդալից ընդունելութիւններ կը սարքէ Եւրոպացիներուն եւ մասնաւորապէս Ամերիկացիներուն, Հազարումէկ գիշերներու խրախճանքներ յիշեցնող:

Իսկ ո՞ւր կը գտնուի Ճոն Դաւանափոխի «կայսրութիւնը»: Գրեթէ ամէն տեղ: Անդրյորդանան, Իրաք, Սէուտական Արաբիա, Սուրիա, Լիբանան, Եգիպտոս եւ Պաղեստին: Ի՞նչ կը բանին անոնք: Դժուար է թափանցել անոնց ներքին ծալքերուն: Միայն Տաունինկ Սթրիթի Գաղթային օֆիսն է, որ իրազեկ է անգլիական կայսրութեան անիմանալի բաներուն:

Պարզ է, որ այս խորհրդաւոր մարդիկն են արաբական աշխարհի իրական տէրերը: Անոնք են, որ «գաղտնի պատերազմ» կը մղեն Կէփէուի դէմ: Անոնք են, որ յանկարծ կ'անյայտանան եւ մէջտեղ կուգան ուրիշ ծածկանուններու տակ, եթէ ողջ մնան... Հալածանք, դաւադրութիւն, նենգութիւն եւ խորամանկութիւն, իրարու շատ եղբայրացած են:

Արաբական Լիկը, որ կ'ուզէ համախմբել մէկ զանգուածի մէջ Սուրիան, Լիբանանը, Իրաքը, Եգիպտոսը, Անդրյորդանանը, Սէուտական Արաբիան, Եէմէնը, նոյնիսկ Լիբիան, Թունիզը, Մարօքը եւ Ալճէրին, ամէնէն շատ անթագ թագաւորներուն հետ գործ ունի, անոնք ըլլան Անգլիացի թէ Ամերիկացի, Ռուս թէ Ֆրանսացի, քան արաբ ժողովուրդին հետ:

Շուրջ 250 հազարի չափ հայութիւն ունինք արաբական աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը, որ արաբ ժողովուրդի աղն ու հացը կը բաժնէ իր արդար քրտինքով: Մեզ կը մնայ ուշադրութեամբ հետեւիլ Արաբական Հարցի ելեւէջներուն եւ ծայրահեղութիւններէ խուսափիլ:

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԱՐՏԵՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԱԼԵՐ

Բ.

ԵՐԿՐՈՐԴ ԵՐԳ — ԱՄԱՌ

Օդերը տաքցան, դոլը ջերմութեան՝ կը ծածկէ հունձքը, արտն ու անդաստան: Հողը որպէս մայր՝ կը դիեցնէ ծիլը, աւիշն իր տալով՝ կաթիլ առ կաթիլ:

Ծիլերն կը մեծնան, հասակ կը նետեն, դուրգձերը, բոլոր՝ խոյունկ կը թաղեն, գիտես թէ դաշտը, ովկիան մըն է կանաչ, ուր հովն կը նաւէ ձախէն դէպի աջ:

Մէկ երկու, հազար, միլիոն, անհամար..., արտերն կը հոսին մէկ մէկու հետքէն, լեռնէն վար կ'իջնան, ու դաշտէն բուրեան՝ կը մտնեն հովիտն պերճովն հարսնութեան: Այս տեղ կաքաւիկ մը զանոնք կ'ողջունէ, կտուցին երգը անոնց կը ձօնէ:

Արտերն կարծես, գորգեր են պէս-պէս, քով քովի շարուած՝ իբրեւ ճոխ հանդէս: Ամառն՝ նկարիչ, ձեռքին մէջ վրձին՝ կը ներկէ գոյն-գոյն ծիլերը դաշտին ...:

★

Դաշտը բռներ է մայրութեան պարծանք: Արտեր կը չինեն ալիք ու ծփանք:

Արտի մը ճօթը՝ պպզեր է Սաթիկ, բանջար կը ժողվէ, սիւիզ ու թորթիկ, կոտիկը գլխուն՝ ճիւնեղ ու ճերմակ, կարծես թէ ըլլար արծաթէ թասակ, որուն շուրջ ամառն՝ անդուլ կը յածի, շարելով ակունք, մարգրիտ ու ոսկի ...

Ջէփիւռն կը փչէ մէկ արտէն մէկալ, ցորենի ծիլերն՝ կը խաղան շուրջկալ: Բերկրանքի սրտոց՝ կ'անցնի ծոցէ ծոց, ու հասկեր կ'երգեն Հայկեան երգ-երգոց ...: Արագիլներր երամ առ երամ, դաշտին մէջ կանաչ՝ դանդաղ կը խոկան, գիտես թէ խոհուն՝ մոգ են, իմաստուն, գաղտնիքն կը կարդան ցորենծիլերուն ..., երբեմն կը քալեն, արտին ու ծիլին հեւքը կ'ունկնդրեն..., մերթ ալ դէպի գիւղ դլուխնին ցցած՝ կ'օրհնեն համօրէն գիւղը եւ իր հաց ...:

✕

Կը մեծնայ ծիլը: Տակաւ աճ կուտայ: Հասկերը լեցուն՝ ալ կ'ըլլայ «եղայ»: Արեւն կը թափէ մեղրը ու դաղպէն, պտուղներն ու հունձք՝ քաղցրով կը ծոցուին:

Ողջոյն մեր երկրին, մեր արտ ու ցանքին, մեր պարտէզներուն, միրգ մրգաստանին, չկայ բոյս, ցողուն, արմատ ու կոթուն, չունենան թարմ գոյն եւ կամ քաղցրութիւն, ասոր համար ալ մենք կանաչութիւն՝ կ'ուտենք օրն ի բուն: Տղոց բերանը չի դադրիր երբեք, պառաւներ՝ լըմ լըմ, կը ծամեն լինտով, հարսներ՝ չըթ չըթ..., ջուրը կը թափի ծայրէն շրթունքին՝ անձրեւ տարափով ...:

Կեցէք ձեզ թուեմ քանի մը տասնեակ խոտեր կամ ծիլեր, արմատ ու այտուց՝ զորս մենք կը սիրենք հաճոյքով ուտել, ըղին, փշփշուկ, մեղրածուծ, կոտմուկ, փընկի, թրթնջուկ, խաւար, ծիլ, բազուկ: Սպիտակ բանջար, ճնճղկու պաշար, քեղ, թանի բանջար, փիփըլիմ, մրճիկ, սիւեղ, տանդուրիկ, թորթիկ ու բաղիկ: Ժախ, ծիտի լկդու, կոճղէս, դապիտակ, մորմ ու եղինջ ակ, կուրդու ու մանտակ: Եղինջ, աւելուկ, քուտ, ողորմակոթ, դաղձ ու մկնալոշ, սինձ, եզան ճակատ, բիւօք ու ալոչ, ալ ոչ ըսեմ, չկայ ասոնց վերջ:

— Իսկ «եզան» ի՞նչ է:

— Դէհ, ահա տղաք, եկան մեր գիւղէն, ձայնով լեցուցին դաշտը համօրէն: Ուրախ են, ուրախ, համակ խաղին, տաղ, մտան արտերը, սկսան հասկաքաղ, կը ժողվեն հասկեր, տապք ու բերրի, կը կապեն զանոնք՝ ծղօտ ծղօտի, կրակ կը վառեն, ցորեն փունջն անոր վրայ կը բռնեն, քիստերը կ'այրին, կը խարկուի ցորեն, հասկը ափին մէջ՝ ճմռել կը սկսին, թեփը կը թափի ու եփած ցորեն բերան կը նետեն..:

Այս է մեր եզան, կաթնեղ, քաղցրահամ,
Զաղցի բլիթին հոտովն եզական:

Ցորեն — ծիլն յորդեր: Դուրս ցատկեր արտէն, գերթ թթուած խմոր՝ դաշտին եզերքէն ..: Կարմրըցած հասկեր՝ արեւ կը խմեն, վառ վառ կակաչներ՝ զանոնք կը դիտեն: Կակաչի ծովեր, ցորեանի ծովեր, գիւղը բերկրանքէն՝ կարծես խենթեցեր:

Կարմիր ու կանաչ ծովերու մէջէն, Ջրբաշխը

կ՚անցնի կենսուրախ ու չէն, բահն ուսին վրայ, կը քալէ, կ՚երթայ, խոտնոցին ջուր տայ: Ցորենները՝ ոըլ ոըլ, կակաչները՝ ծըլ ծըլ, խմբերգն կը բռնէ լայնարձակ արտեր, ջրբաշխի փոշին թըռ թըռ կ՚երերայ, խմբերգին համար՝ կարծես ծափ կուտայ:

Արագիլները ժողով են կազմեր, ժամուն արտին մէջ՝ եկեր, հաւաքուեր: Լուրջ են ամէնքն ալ, կը խօսին երկար: Օրակարգ ունին՝ պատմական հարցեր: Ժամուն մեծ արտը, վախնամ որ ըլլայ ռազմի, խաղմի դաշտ, կամայ ակամայ: Ծիտերը փախան, թիթեռները մտան, սարեակներն լուռ են իրենց երկինքէն, ագռաւներ միայն հոս, հոն թիռ կուգան որ այդ ժողովին գաղտնիքն իմանան...:

Արագիլները կը վիճին տակաւ, զրոյց ու ակնարկ, ճայհոյանք՝ անբաւ...: Մէկ մըն ալ տեսնես՝ արագիլ մը թռաւ, օդին մէջ դարձաւ, դարձաւ ու դարձաւ, սաւ՝ նշան է, թէ հարցը ծանր է... պատուի դէմ գործող՝ ով որ ալ ըլլայ, մահով կը պատժուի, հնուց խօսք է սա:

Ժողովէն հեռու, բարտիի մը տակ արագիլ մը կայ ոըպէս յամ ցապարտ, գլուխն խոնարհած, մահը աչքին մէջ՝ սաստիկ կը դողայ...: Օդին մէջ թռչող, ծեր արագիլին տուած նշանէն՝ յուզուեցաւ ժողով, կլակ կտրեցաւ, բարկացաւ մէկէն, կտուցի կափ-կափ, թեւերու թափ թափ, ժխորը լեցուց դաշտը վերէն վար, ապա՝ նետուեցան մահապարտին վրան, կտուցովն իրենց՝ սպաննեցին զայն...: Ի՞նչ էր յանցանքը: Յանցանքը ծանր էր, չկար չքմեղանք, ով որ խաթարեց թռչնոց վարք ու բարք, եղաւ տարփածու, ուրացաւ ուխտը իր ամուսնութեան, պէտք է որ չապրի, չը տեսնէ այլեւս տեսքը արեւի... Հայրենի տանը մէջ այս մեղքը չըկայ, անոր երկրին մէջ՝ պէտք չէ որ ըլլայ, ջուրը՝ սրբազան, հողը սրբազան եւ սուրբ է նոյնպէս երկինքն Հայութեան...:

Ցորեն արտերը մեղմիկ սուլեցին, նորէն բարձրացաւ համերգը դաշտին: Արեւը խնդաց.., ծիլերն՝ բուրեցին, արտերը հագան տարազ ծանրագին, քանզի սրբուեցաւ արտը պատուին...:

Օ, երանութիւն: Միշտ երանութիւն: Դաշտին մէջ կ՚իշխէ պատույ սրբութիւն...:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍՕՍ ՎԱՆԻ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ հանքագործներու գործադուլը, հակառակ այս մասին տածուած յոյսերուն, կը շարունակուի: Երկաթի արտադրութիւնը օրական 8000 թոն եւ պողպատինը 7000 թոն պակսած են:

ՉԵԽ համայնավար կուսակցութիւնը որոշեց ընտրական միակ անուանացանկ մը ընդունիլ մօտերս կատարուելիք երեսփոխանական քուէարկութեան համար: Այսպէսով, կառավարութիւնը նոր քայլ մը եւս առած կ՚ըլլայ դէպի զուտ սովետական վարչաձեւ:

ՀԱԶԱՐՆՈՑ թղթադրամներու շրջաբերութենէ հանուելու մասին նորէն զրոյցներ կը շրջին: Ֆրանսերէն թերթերը անհեթեթ կը նկատեն այս զրոյցները, եւ կ՚ըսեն թէ՝ կառավարութիւնը կրնայ դատ բանալ այն ամէն խանութպաններուն եւ անձերուն դէմ՝ որոնք, եթէ մերժեն ընդունիլ այս թղթադրամները, կրնան պատժուիլ, իբրեւ պետական վարկին վնասող յանցաւոր:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Մարտ 27ին Փարիզի մէջ բացուեցաւ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Բ. պատգամաւորական ժողովը:

Մէկ տարուայ աշխատանքէ վերջ Նոր Սերունդը եկած էր սեղանի վրայ դնելու իր ձեռք բերած յաջողութիւնները եւ ապագայ ընելիքները:

Պատգամաւորական ժողովին կը մասնակցէին 27 մասնաճիւղեր իրենց պատգամաւորներով ինչպէս նաեւ 3 շրջ. վարչութիւններ:

Ներկայ էր Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւր. Կ. Կ., Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը եւ շատ մը երէց ու հեղինակաւոր ընկերներ:

Ներկայ էր նաեւ ոգին բազմաչարչար հայ ազգին:

Ներկայ, ոգին Հ. Յ. Դ. Գերագոյն մարմինին:

Ներկայ նաեւ հոգիները այն ազնիւ ու մեծ Հայերուն, որոնք կորսնցնելու դժբախտութիւնը ունեցանք մօտաւոր անցեալի մը մէջ:

Ժամը 10ին Կեդր. վարչութեան նախագահ ընկեր Յ. Եղիազարեան բացուած յայտարարեց ժողովը ու ներկաները յոտնկայս երգեցին «Մշակ բանուոր»ը:

Բարի գալուստ մաղթեց պատգամաւորներուն եւ անոնց միջոցով բոլոր Նոր Սերնդական ընկեր ընկերուհիներուն:

Ժողովը ընտրեց իր դիւանը եւ յանձնախումբերը եւ յետոյ անցաւ իր աշխատանքին:

Պատգամաւորները կարդացին իրենց մասնաճիւղերուն զեկոյցները, որոնք խմբագրուած էին Նոր Սերնդականներու կողմէ մաքուր հայերէնով:

Պատգամաւորական ժողովը հրապարակաւ յայտնեց միութեան շնորհակալութիւնները, Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւր. Կ. Կ., Կապոյտ Խաչին, «Յառաջ»ին եւ «Յառաջ»ի անզուգական խմբագիր ընկեր Շ. Միսաքեանին եւ բոլոր ազնիւ ու անձնուէր հայրենակիցներուն որոնք միշտ քաջալերած էին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին բոլոր ձեռնարկները: Երեք օր տեւող ժողովի ընթացքին տրուեցան կարգ մը որոշումներ, որոնք ուղեցոյց պիտի հանդիսանան Նոր Սերունդի համար այս տարեշրջանին: Ահա անոնցմէ գլխաւորները՝ Ա. Դաստիարակչական. — Հայերէնի դասաւանդութիւնը պարտադիր դարձնել իւրաքանչիւր Նոր Սերնդական: 15 օրը անգամ մը կազմակերպել դասախօսութիւն մեր ազգային, յեղափոխական կեանքէն, Բ. Մարզական. — Ուժ տալ Հ. Մ. Ը. Մ.ին, եւ Հայ արիներուն: Գ. Օդափոխութեան կայան կազմակերպել 1948 տարեշրջանին Նոր Սերնդականներու համար:

Պատգամաւորական ժողովը միութեան օրկան «Հայաստան»ի համար ունեցաւ գնահատանքի խօսք եւ զայն գտաւ իր իղձերուն եւ գաղափարներուն հարազատ արտայայտիչը:

Պատգամաւորական ժողովը հիմնուելով, բոլոր պատգամաւորներու բաղձանքներուն վրայ, որոշեց ամէն միջոց ի գործ դնել, որպէսզի անիկա դառնայ հայեցի դաստիարակութեան գլխաւոր միջոցներն ու ուղեցոյցը՝ Ֆրանսահայ երիտասարդութեան լայն ասպարէզ տալով երիտասարդ աշխատակիցներու:

Վերջին նիստին, Մարտ 29ին Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութիւնը ընտրուեցաւ:

Փակման խօսքը ըրաւ ընկեր Ս. Տէր Թովմասեան, ժողովին նախագահը որ իր գոհունակութիւնը յայտնեց տիրող ընկեր. մթնոլորտին, տրուած արդիւնաւոր որոշումին համար:

Նախագահին խանդավառ խօսքերէն ոգեւորուած, պատգամաւորները անգամ մը եւս թնդացուցին սրահը «Մշակ բանուոր»ով, որը եղաւ իրենց հրաժեշտի երգը:

Արամ Մկրունի

POUR LES SINISTRÉS DE L'EST

(Արեւել. նահանգներու աղէտեալներուն համար)

Յարգելի Տիկին Միքայէլեանի կոչին պատասխանելո Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ընկերները կը նուիրեն Արեւմտ. Ֆրանսայի աղէտեալներու	4000
Նախորդ գումար	38300
Ընդհ. գումար	42300

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթաբերէն կ՚իմանանք թէ հոն մեռած է Տոքթ. Բէքլիքեան, բժշկական դասուն ամէնէն արժէքաւոր եւ պատուաբեր դէմքերէն մէկը: Ծնած է Հաճըն: Ամերիկեան քոլէճին մէջ միջոց մը ուսանելէ վերջ, Պոլիս երթալով աւարտած է համալսարանի բժշկական ճիւղը: Ունի հեղինակութիւններ «Նոր Առողջաբանութիւն» եւ «Ամէնուս բժիշկը»: Տոքթ. Բէքլիքեան ունեցած է նաեւ հանրային գործունէութիւն: Եղած է Էսկիշեհիրի ազգ. վարժարանի հոգաբարձութեան անդամ եւ առողջապահութեան ուսուցիչ նոյն վարժարանին մէջ: Շիշլիի իր մէկ յարկաբաժինը կտակած է Գալֆաեան եւ Գարակէօզեան որբանոցներուն:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած է նաեւ Տոքթ. Մատաթեան: Զաւակն էր Էրզրումի նախկին երեսփոխան եւ Սանասարեան վարժարանի հիմնադիրներէն Յովսէփ Մատաթեանի:

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ճեմարան վարժարանի տնօրէն եւ բազմավաստակ կրթական մշակ Պ. Մատթէոս Թորոսեանի յոբելեանը տօնել որոշուած է Յունիս 18ին:

ՍՈՎԵՏ նախարարներու խորհուրդը կը հաղորդէ թէ որոշուած է սննդեղէնի եւ ուրիշ բազմաթիւ վաճառքներու գիները, ապրանքին համեմատ, զեղչել 10էն 20 առ հարիւր տոկոսով, «աշխատաւորներու ապրուստի մակարդակը բարելաւելու եւ գիւղացիներու եկամուտները աւելցնելու համար»: Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը տեղեկացնէ նաեւ թէ հակակշռիչ պաշտօնեաներ հսկողութիւն պիտի կատարեն փոքրաքանակ առեւտուրով զբաղող խանութներուն վրայ, որպէսզի որոշուած գիներէն աւելի սուղ ապրանք չծախուի»:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾՆ ՏԻԳՐԱՆ

Տիգրան Մեծին Արքունի իշխաններէն յայտնի են.—

ՄԵՏՐՈԴՈՐ: Հայր Մարդպետը արքունի պալատին, որ նախապէս Միհրդատ Եւպատորին ծառայութեան մէջ կը գտնուէր: Մեդրոտոր շլանալով Տիգրանի արքունիքին ճոխութենէն լքեց իր տէրը ու մտաւ Հայոց արքայից-արքային ծառայութեան մէջ:

ԱՄՓԻՔՐԱՏԷՍ: Նշանաւոր Աթենացի հռետոր մըն էր:

Այս մեծ գիտնականը Հայաստան հրաւիրուած էր Մեծն Տիգրանի զարգացած Կլէոպաթրա կողակիցին կողմէ: Ամփիքրատէս սիրով ընդունեց Հայոց առաջարկը, մինչդեռ նախապէս մերժած էր Սելեւկեան Յոյն վեհապետին նմանօրինակ առաջարկ մը ըսելով թէ «Տելֆինը չէր կրնար պնակ մը ջուրին մէջ լողալ»...:

ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԾԷՆ ՊԱՐՏՈՒՈՂ ԹԱԳԱՒՈՐՆԵՐԸ

Մեծն Տիգրան յաղթեց հետեւեալ թագաւորներուն:

1.— Արտանէս, թագաւոր Ծոփաց Աշխարհին:
2.—Արիոբարզան, թագաւոր Կապաթովկիոյ:
3.— Անտիոփոս Եւսեփոս, վեհապետ Սելեւկեան պետութեան:
4.— Փիլիպպոս:
5.— Սեղինէ Կլէոպատրա Սելեւկեան խրոխտ թագապահանջներ:
6.— Զարբինոս, թագաւոր Կորդուքի:
7.— Միհրդատ, թագաւոր Մարական Ատրպատականի:
8.— Անտիոքոս, թագաւոր Կոմագինէի:
9.— Դարեհ, թագաւոր Մարաստանի:
10.— Արիտաս, թագաւոր Արաբացւոց:
11.— Աբգար, թագաւոր Օսրոյէնի:
12.— Ատիապէնի (անծանօթ) թագաւորին:

Վերոյիշեալ 12 թագապսակները բացարձակապէս պարտուած էին Մեծն Տիգրանէն: Ոմանք սպաննուեցան, ոմանք Տիգրանի կամքով իրենց թագաւորութիւնը շարունակեցին: Ոմանք փախան հալածական, իսկ ոմանք գերի տարուեցան Հայոց արքունիքը իբր սպասաւոր Տիգրանին ծառայելու ու անոր թիկնապահները ըլլալու:

Իսկ հետեւեալ թագաւորները, գահի վրայ մնալով համերձ լռելայն կամ բռնի պայմանագրութիւններով, ճանչցան Տիգրանի գերիշխանութիւնը:

1.— Գոտարզ, 2.— Որոտէզ, 3.— Սանատրուկ — երեք պարթեւ թագաւորներ, որոնք հրաժարեցան իրենց «արքայից արքայ» տիտղոսէն՝ ի նպաստ գերիշխան Մեծն Տիգրանին:

4.— Աղէքսանդր Եանէոս: Թագաւոր Հրէաստանի, որ ցանկաց ու ծրագրեց Տիգրանի հետ բարեկամ մնալ:

5.— Սալոմէ Աղէքսանդրա: Հրէաստանի թագուհի, որ խոնարհեցաւ ինքնակամօրէն ու ճանչցաւ Տիգրանի գերիշխանութիւնը, անոր առատ նուէրներ ալ ղրկելով ու թախանձելով որ խնայէ Հրէից ազգին: Ըստ Յովսէփոսին, Տիգրան շատ ազնիւ վերաբերութիւն ցոյց տուաւ այս բարի թագուհիին:

6.— Արտուկէս, թագաւոր Վրաստանի:
7.— Որոտ. թագաւոր Աղուանից պետութեան:
8.— Հատատանատինադէս, Արաբ հուժկու ցեղապետ:

Վերոյիշեալ երկու ցանկերու անունները ցոյց կուտան որ Տիգրանէն պարտուած թագաւորներուն թիւը կը բարձրանայ 20ի: Դեռ այս ցանկէն դուրս են Հայոց գերիշխանութիւնը ճանչցող պարտուած բազում անկախ իշխանները՝ որոնք հետագային ճանչցան Պոմպէոսին հեղինակութիւնը: Կ՚ըսուի թէ այսպիսի անկախ իշխաններու թիւը դարձեալ 20է աւելի էր:

Տիգրան Մեծին «Արքայից Արքայ» տիտղոսը կ՚երեւի իր բազում յունատառ (Անտիոքեան) դրամներուն վրայ՝ իսկ իր կարգ մը Դամասկոսեան դրամներուն վրայ կը կարդացուի նաեւ «Թէու» (Աստուծոյ) բառը: Երկու տեսակի բաժնուած իր դրամներուն երկրորդ երեսին վրայ կ՚երեւին կամ Անտիոքեան «բաղդ»ին, (յաղթանակ) կամ Դամասկոսի «բաղդ»ին արձանները իբր՝ խորհրդանշան, ու առաջինները Որոնդէս գետը կը մարմնաւորեն:

Ծան.— (Տիգրան Մեծին ու այլ հին դրամներուն վրայ՝ առանձին ուսումնասիրութիւն պիտի պատրաստեմ ապագային):

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

(6)

եւ մաս կազմել՝ Աշխատաւորական Միջազգային Դաշնակցութեան: Լէոն Ժուհօ ճառ մը խօսելով, պաշտպանեց Մարշըլի ծրագիրը, պայմանաւ որ քաղաքական նպատակներու գործիք չդառնայ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ձայնախօսը կը հաղորդէ պաշտօնաթերթին համակի մը՝ զոր երեք տովետ երգահաններ, Խոստաքովիչ, Փրոքոֆիէֆ եւ Խաչատուրեան, հրատարակած են «Իզվեստիա»ի մէջ, բողոքելու համար ամերիկեան ժապաւէնի ընկերութեան մը դէմ: Այս հակասովետական նկատուած ժապաւէնին մէջ գործածուած են սովետ վերոյիշեալ երգահաններուն երկերէն մասեր, առանց հեղինակներուն արտօնութեան: Երեք երգահանները կը պահանջեն որ իրենց երաժշտական կտորները անմիջապէս ջնջուին այս ժապաւէնէն:

ԻՓԷՌՆԷՅԻ մէջ կիրակի օր կատարուած քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ համայնավարները ստացան քուէներու ամենաբարձր թիւը (3722 ձայն), մինչ Տը Կոլի կուսակցութիւնը 2440 ձայն միայն: Էմ Էռ Փէ ստացաւ 2147 ձայն եւ ընկերվարականները 917 ձայն միայն:

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս Շաբաթ օր, ժամը 5ին, Պ. Զօպանեան կուտայ Cité Universitaireի Հայ Ուս. Տան մէջ (57, Bld. Jourdan), իր երրորդ դասախօսութիւնը «Հայ գրականութիւնը Խորհ. Հայաստանի եւ արտասահմանի մէջ քառորդ դարէ մը ի վեր» նիւթին վրայ:

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ ՕՐԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած յայտնի դերասան ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն ուժերու:

19 Ապրիլ, երկուշաբթի գիշեր ժամը 8:40ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ, Rue Stalingrad, Chaville:

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի գլուխ-գործոցը

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Ընտանեկան տրամ 4 արար

Տոմսերը կանխաւ ապահովել տեղւոյն բոլոր կազմակերպութիւններէն անխտիր: Վարագոյրը պիտի բացուի ճիշդ որոշուած ժամուն:

Նոյն ներկայացումը Մայիս 16 կիրակի գիշեր Սեվրանի մէջ:

ՖՐԱՆՔՕ-ԱՐՄԵՆԻԷՆԻ

Մեծ փառատօնը նուիրուած Հայ Մշակոյթի պանծացման, Ապրիլ 18ին, կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին Սորպոնի մեծ սրահին մէջ:

Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժինով մը:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ ենթակոմիտէն կազմակերպած է հաւկթախաղ-պարահանդէս մը Armenovilleի սրահին մէջ, կիրակի 18 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ 22: Առատ խմիչք եւ ուտելիք: Գեղարուեստական բաժինը կը գոհացնէ բոլորը անխտիր: Մուտքը ազատ է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Օր. Վերժին Զէթէճեան, Ատափազարցի որ պատերազմէն առաջ Փարիզ կը բնակէր: Տեղեկացնել Տիկին Փայլուն Օհանեանի 299 Brook Ave. Bronx 54 N. Y. U. S. A.:

ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԵԱՆՑ ԳՈՐԾԱՐԱՆ
Յ. ՄՕԹԵԱՆ

Fabrique de Parfumerie

JAC - MOT

Fondée en 1938

129 et 136 rue Boileau

Tél.L. 09-36, 64-91
LYON (France)

Կ'արտադրէ ամէն տեսակ անուշահոտութիւններ, Parfums, Eau de Cologne, Crèmed'Orient à l'Huile d'Amande douce, եւայլն:

Փափաքողները կրնան ստանալ գիներու ցանկը:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՊՈՐՏՕ.— Այս կիրակի 18 Ապրիլ, կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, Սգատօն:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

×

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, եւ մասնակցութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին, Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Նախկին Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Համասեբաստիոյ եւ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեանց: Տեղի կ'ունենայ 17 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. տեղական կոմիտէի տեղի կ'ունենայ այս կիրակի օր ժամը 3ին Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան կողմէ: Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ:

●

ՊՈՒԼԸՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Խատիսեան խումբի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչին, Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Bar Internationalի մէջ, 230 Chemin de la Madragueville:

Իսկ կիրակի 18 ապրիլ առաւօտեան հոգեհանգիստ սուրբ պատարագ տեղւոյս Սուրբ Յակոբ մատրան մէջ, 1 միլիոն զոհերու յիշատակին:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

⁂

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Ազգային Միութեան եւ Հոգաբարձութեան, մասնակցութեամբ բոլոր գաղութին:

Պատուոյ նախագահութեամբ Արժ. Տ. Սահակ քհնյ. ՊԱՊԻԿԵԱՆի եւ նախագահութեամբ Պ. Ա. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆի:

Այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՄԱՅԻՍ 2ԻՆ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Վասպուրականի հերոսամարտին 33րդ տարեդարձը, Սալ Մազընոյի մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Հ. Յ. Դ. Մ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի կողմէ, 18 Ապրիլ կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Petit Ivryի Bains Douchesի ընդարձակ սրահին մէջ, Rue Jules Ferry: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մեներգ, արտասանութիւն եւայլն: Խօսք պիտի առնեն ծանօթ ընկերներ: Հայկական նուագախումբ, թառիստ Գարեգին եւ ընկեր Բենօ, հայկական եւ կովկասեան պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է: Հաղորդակցութեան միջոց՝ մեթրօ Porte de Choisy եւ 125 թիւ Օթոպիւս առնել եւ իջնել Jules Ferry:

○ ○ ○

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէսինէն Պ. Գարեգին Բրուտեանի եւ զաւակներուն (Երզնկացի) կողմէն, յաւէտ ողբացեալ իրենց կնոջ, մօր, զօքանչին եւ մեծ մօրը ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԲՐՈՒՏԵԱՆի (ծնեալ Փափազեան) եւ ԻՍԿՈՒՀԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, մասնաւոր հոգեհանգստեան պատարագ պիտի կատարուի այս կիրակի 18 Ապրիլ, Լիոնի Հայոց եկեղեցին մէջ: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգող ազգականներն ու բարեկամները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ եւ շրջանի Հայր. Միութիւնը մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարէ՝ այս կիրակի առաւօտ՝ յետ պատարագի, 1915ին զոհուած իր բոլոր նահատակներուն համար, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ՄՈՐԷՆԻԿԻ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Խարբերդի Մորէնիկի Ուսումն. Ընկերութեան Ֆրանսայի Կեդր. վարչութիւնը Մորէնիկի օրը կը տօնէ Վալանսի մէջ: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, երիտասարդներու սրահը:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Կորիւն խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի Ապրիլ 18ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկեր. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 7.30ին Զաւարեան, Ուրբաթ՝ ժամը 7.30ին ընկեր Կարօ, Շաբաթ՝ նոյն ժամուն Համազասպ, կիրակի 18 ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վռամեան, երկուշաբթի՝ ժամը 8ին Ակնունի ենթակոմիտէները եւ խումբերը:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 4ին Sociétés Savantesի սրահը:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ վարչութեան ընտրութիւն: Հայերէնի դաս 8էն 9:

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պուա Լիւզիի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Յովսէփի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբօր որդիս Տաճատ Գալաճեանի զաւակները, որոնք կը գտնուէին Միացեալ Նահանգները, Քալիֆորնիա: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել Պ. Զաւէն Գալաճեանի, 55 rue de Lac, Chaville (S.et O.), France: Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն եւ «Ասպարէզ»էն արտատպել:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ
«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆի

Կիրակի 18 Ապրիլ ժամը 16ին, Rue d'Algerի թատրոնին մէջ Մարսէյլ: Ամբողջովին նոր յայտագրով, հայերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, ռուսերէն ընտիր խմբերգներով:

Տոմսերը փնտռել երգչախումբի անդամներուն մօտ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը կը տօնէ Կապոյտ Խաչի Օրը 25 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Խրիմեան դպրոցը:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ քոյրս, Արաբկիրցի Պիլպիլ Կըչիկեանը: Լիոն կը գտնուէր չորս զաւակներու հետ: Ամուսնոյն անունն էր Ղուկաս, որու ազգանունը չեմ գիտեր: Տեղեկացնել Stuttgard Badcannstatt DP Camp «Funker Kaserne», Աննա Տուտու Կչիկեանին:

ԿԻՐԱԿԻ 25 ԱՊՐԻԼԻՆ ԺԱՄԸ 14.30
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՖՈԼՔԼՈՐԻ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆԸ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԸՇԸԼԻՕ ԱՄՖԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Սէնթ Հիլէր Թուվէի ապաքինարանի Ուսանողներուն: Հայկական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ), Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ (պար):

ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅԻ ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

Կը շինեմ կարի մեքենայի առանձին գործիքները: Կը նորոգեմ մեքենան ամբողջութեամբ:
Մասնագէտ եմ նաեւ կօշիկի գործիքներու:
Դիմել՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ԹՈՒՀՏԱՐԵԱՆի
76 rue d'Orgemont, Epinay s/Seine:
Հեռաձայն Epinay 215: Փարիզի համար Pro. 42-20

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 16 AVRIL 1948 Ուրբաթ 16 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5318–Նոր շրջան թիւ 927 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐՆ Է ԱԶԱՏ ԻՐԱԻԱԿԱՐԳԸ

Վերջերս, հակառակորդ մամուլը սովորութիւն ըրած է Դաշնակցութիւնը ներկայացնել իբրեւ արեւմտեան քաղաքակրթութեան ախոյեան եւ համայնավար քաղաքակրթութեան թշնամի:

Ոչ առաջինն ենք, ոչ ալ երկրորդը՝ մեր հակառակորդներուն ըմբռնած իմաստով:

Երկուքին վրայ ալ կը նայինք անկողմնակալ քննադատի աչքով եւ կը բաղդատենք մէկուն ընծայած առաւելութիւնները, միւսին պարտադրած չարիքներուն հետ:

Եւրոպական դիւանագիտութենէն, անցեալին մէջ, մեր կրած դառն յուսախաբութիւնները, չեն մթագներ մեր պայծառատեսութիւնը երբ կը խօսինք արեւմուտքի եւ արեւելքի մէջ ներկայիս կիրարկուած ազատութեանց մասին:

Մէկդի, պահ մը, մեր քաղաքական պատմութիւնը եւ «հայասէր» կլէտսթըններու կամ «մարդասէր» քեռիին անփառունակ ելոյթները Պերլինէն մինչեւ Սեվր:

Մենք կը հաւատանք որ արեւմտեան երկիրներու ժողովրդավարութիւնը որ իր զարգացման ներկայ աստիճանին հասաւ ամենի պայքարներէ ետք— ուտակուին կատարեալ չէ— անհատին կը վերապահէ քաղաքացիական, անձնական եւ քաղաքական ազատութիւններ:

Այս սկիզբին վրայ, ազատ քաղաքացիներէ կազմուած համայնքին կը պատկանի վճռապետական իրաւունքը՝ կարելիութեան սահմանին մէջ:

Պետութիւնը, իր բազմազան հիմնարկութիւններով, ստեղծուած է, փոխանորդաբար, գործադրելու համար այդ վճռապետութիւնը՝ պաշտպանելով անհատին կեանքը, սեփականութիւնը եւ բոլոր տեսակի իր ազատութիւնները ինչպէս նաեւ ժողովրդական քուէով սահմանուած օրէնքները:

Անգլիոյ, Ֆրանսայի կամ Ամերիկայի մէջ — յիշելով միայն գլխաւորները — անըմբռնելի է իրաւակարգ մը որ կը ժխտէ անհատին առաւելագոյն ազատութիւնները:

Համատիրական վարչաձեւի տակ պետութիւնը նպատակ է եւ վախճան, ոչ թէ միջոց: Անհատը պարտաւոր է հպատակիլ իշխանութեան գլուխ գտնուող կուսակցութեան հրամաններուն եւ չափազանց կրճատուած են — կամ ծաղրանկարի վերածուած — իր իրաւունքները:

Այս տեսակէտէն, իրարմէ հազիւ թէ կը զանազանուին բացարձակ միապետութիւնն ու ֆաշականութիւնը, նացիականութիւնն ու համայնավարութիւնը:

Ինչպէս ամէն ըմբռնում, ազատութիւնն ալ յարաբերական իմաստ ունի անշուշտ, եւ անհատը չի կրնար, օրուան բոլոր ժամերուն, պահանջել անոր սանձարձակ կիրարկումը:

Պատերազմէն ի վեր, օրինակ, մեծ չափով սահմանափակուած են քաղաքակացիին կարգ մը իրաւունքները՝ յանուն հայրենիքի շահերուն:

Անգլիա, ազատութեան դասական հայրենիքը, եւրոպական միակ պատերազմիկ երկիրն էր ուր թշնամին չհասաւ:

Կարելի չէր, գիշերը լուցկի մը վառել Լոնտոնի մայթերուն վրայ, բայց կարելի էր ականջ տալ Պերլինի ձայնասփիւռին: «Թայմզ», նոյնիսկ կուտար ժամանակացոյցը: Կարելի չէր ծովափ իջնել, բայց կարելի էր սեփական կարծիք յայտնել, մամուլին մէջ, օրուան անցուդարձերուն մասին:

Ցաղթանակէն քանըչորս ժամ ետք— ոչ աւելի ուշ — օրուան իշխանութիւնը վերահաստատեց սահմանադրութեան շնորհած բոլոր ազատութիւնները:

Այսօր, կարելի է համայնավարութիւն քարոզել Լոնտոնի պողոտաներուն վրայ եւ ձաղկել Աշխատաւորական կառավարութիւնը:

Նոյն երեւոյթը նաեւ Ֆրանսայի մէջ:

Փորձեցէք Թրումընի կամ Չըրչիլի ի նպաստ երկու բառ արտասանել Արովեան պողոտային վրայ...

Անոնք որ Մոսկուայի աչքին փուշ չերեւալու մտահոգութեամբ, կը գրեն թէ արեւմուտքի մէջ ազատութիւն չկայ, անգիտակցաբար կը հաստատեն թէ ազատութիւն կայ որովհետեւ երբեք պիտի չհամարձակէին այդ տեսակ ջախջախիչ յայտարարութիւն մը ընել խորհրդային սահմաններէն ներս:

Ցառաջդիմական կոչուած մամուլին մէջ ի զուր կը փնտռէք բարեմիտ քննադատութիւն մը Սթալիններու վարչաձեւին դէմ, իսկ Անգլիոյ, Ֆրանսայի կամ Ամերիկայի դէմ արձակուած սլաքները համրանք չունին:

Ինչ խօսք որ Հայոց ազգին Հայաստանասէրները ամուր պիտի փակէին իրենց շրթունքները, եթէ իսկապէս ազատ ու ժողովրդավար ըլլային այդ երկիրներուն մէջ տիրող վարչաձեւերը:

Մեր միտքէն անգամ չանցնիր անքննադատելի կամ անսխալական համարել արեւմտեան իրաւակարգը:

Բայց անկողմնակալ դիտողը պիտի խոստովանի որ այս ափերուն վրայ կարելի է ազատօրէն շնչել եւ ապրիլ իբրեւ բանաւոր արարած, իսկ պողպատէ վարագոյրէն անդին մարդ կը վերածուի մեքենայի մը պտուտակին զրկուած ե՛ւ կամքէ, ե՛ւ կարծիքէ:

Ներգաղթող հայրենակիցը պէտք է իմանայ այս ճշմարտութիւնը: Ժ.

Ցեղափոխութիւններ Ամերիկայի մէջ

Քոսթա Րիքայի համայնավար կուսակցութիւնը եւ իր կողմէ կազմուած յեղափոխական կառավարութիւնը ձայնասփիւռէն կոչ մը ուղղեցին բոլոր աշխատաւորներուն եւ այս կառավարութեան կողմնակիցներուն որ գան հաւաքուին մայրաքաղաքին մէջ գտնուող աշխատաւորական դաշնակցութեան կեդրոնը:

Ուաշինկթընէն եկած լուրի մը նայելով, համայնավարները գրաւած են հեռաձայնական հաղորդակցութեանց շէնքը եւ ստիպած են յեղափոխական շարժումին դեռ չյարող պաշտօնեաները որ գործերնին դադրեցնեն:

Մայրաքաղաքէն 20 քիլոմեթր հեռու գտնուող Քարթակօ քաղաքը գրաւուած է յեղափոխականներուն կողմէ:

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՀԵՐՔԷ

Սովետ. «Թաս» գործակալութիւնը կը հերքէ այն բոլոր յայտարարութիւնները՝ որոնք մինչեւ հիմա եղած են Պոկաթոյի դէպքերուն մասին, անհեթեթութիւններ կ՚անուանէ զանոնք եւ նպատակ ունին միայն — կ՚ըսէ — վնաս պատճառելու Խորհրդ. Միութեան:

ՇՈՒԷՏԻ արտաքին նախարարը յայտարարած է որ բոլոր ռամկավարները խուճապի նշան մը պէտք է նկատեն Չեխոսլովաքիոյ մէջ անցեալ փետրուարին պատահած դէպքերը: «Փաստ ընաւ չունինք տեսնելու որ — ըսած է նախարարը — մեր երկրին մէջ ալ կազմուին «գործողութեան կոմիտէներ», մաքրագործելու համար Խորհրդարանն ու բանակը»: Նախարարը պաշտպանած է յետոյ Շուէտի չէզոքութեան սկզբունքը:

ԻՐԱՆԻ նախկին վարչապետ Կավամի մասին եղած ամբաստանութեանց վրայ հատ մըն ալ աւելցած է: Հիմա անոր կը վերագրուի նաեւ կաշառակերութիւն. կ՚ըսուի որ բրինձի եւ թէյի արտածման համար արտօնագիրեր տուած է, 14 միլիոն րիալի փոխարէն (մօտ 100 միլիոն ֆրանք): Կավամ իր հրաժարմանէն թուականէն (Ցունուար)ի վեր Փարիզ հաստատուած է իր բնակութիւնը:

ՍՈՎԵՏՆԵՐԸ Աւստրիոյ մէջ Զէմմըրինկէն Վիէննա – Նոյ Շտադ ճամբուն վրայ հաստատեցին խիստ հսկողութիւն: Աւստրիացիներու եւ Դաշնակիցներու պատկանող բոլոր կառքերը կեցուցած են եւ մէջը գտնուողներուն ինքնութեան թուղթերը քննած:

«ՍԸ ՍՈՒԱՌ» համայնավար թերթը հազար ֆրանքնոցներու շրջաբերութենէ հանուելու մասին երկդիմի խորագիր մը գործածած ըլլալուն պատճառով, ոստիկանութիւնը երէկ գրաւեց այս թերթին թիւերը: Կառավարութիւնը դատ բացած է «Սը Սուառ»ի դէմ, ամբաստանելով զայն պետութեան վարկին վնաս բերողի յանցանքով:

Մամուլի սէնտիքան բողոքեց այս որոշման դէմ, որ կը բռնաբարէ մամուլի ազատութիւնը: Սէնտիքային կարծիքով, կարելի չէ թերթերը գրաւել առանց դատական որոշումի:

ՉԻՆՔԻ երկու մթերանոցներ գտնուեցան Իվրի սիւր Սէն, տանը մէջ երկու անձերու, որոնք ձերբակալուեցան:

Գերմանիոյ խնդիրը

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ՊԵՐԼԻՆ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆ

Արեւմտեան Գերմանիոյ գրաւման գօտիներու երեք զինուորական պետերը, Զօր. Քլէյ, Զօր. Րոպըրթսըն եւ Զօր. Քէօնիկ հաւաքուած են այս պահուս Ֆրանքֆուրդի մէջ, խորհրդակցելու համար անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական գօտիները միացնելու խնդրին մասին:

Զօր. Քլէյ յայտարարութիւն մը ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն, հերքելով այն զրոյցը՝ որուն համաձայն իբր թէ Պերլինի ամերիկեան զինուորական իշխանութիւնները պիտի թողուն այս քաղաքը: Զօրավարը ըսաւ թէ՝ տարակոյս չկայ որ Սովետները պիտի շարունակեն իրենց ճնշումը, որպէսզի դաշնակիցները գերման մայրաքաղաքէն դուրս հանեն, բայց մենք թոյլ պիտի չտանք որ մեզ վտարեն — աւելցուցած է:

ՆՈՐ ԴՐԱՄ (?)

Զլամարտը կը շարունակուի Գերմանիոյ մէջ, ուր այլազան լուրեր կը շրջին: Օրինակի համար, սովետ հակակշռի տակ գտնուող պերլինեան թերթերը կը գրեն թէ՝ մօտ օրէն, անգլեւամերիկեան միացեալ գօտիին մէջ հին մարքերուն տեղ արեւմտեան մարք մը շրջաբերութեան պիտի հանուի: Նոր թղթադրամները՝ որոնք Ամերիկայի մէջ տպուած են եւ 6 միլիառ մարքի գումար մը կը ներկայացնեն, իբր թէ 1947 նոյեմբերին արդէն Գերմանիա բերուած էին:

ԱՆԳԼԻԱՑԻՔ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՉՏԱՆ

Պէվին Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ ճառ մը խօսելով, ստանձնեց պատասխանատուութիւնը այն բոլոր յայտարարութիւններուն՝ զորս Գերմանիոյ անգլիական գօտիի զինուորական հրամանատարներէն Րոպըրթսըն ըրած էր շաբաթ մը առաջ Տիւսէլտորֆի մէջ: Անգլիոյ արտաքին նախարարը այս առթիւ անգամ մը եւս յայտնեց թէ Մեծն Բրիտանիա պիտի շարունակէ իր կրաւորական քաղաքականութիւնը՝ Սովետներու հանդէպ:

Միւս կողմէ, Ամերիկայի արտաքին փոխ-նախարար Րոպըրդ Լովէտ յայտարարած է մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ, «Միացեալ Նահանգները ոչ մէկը պիտի զոհեն այն իրաւունքներէն՝ զորս ունին Պերլինի մէջ:» Լովէդ աւելցուցած է որ թիւ 29 դերամբոցները՝ որոնք այս պահուս Գերմանիոյ ամերիկեան գօտին կ՚երթան, սովորական մարզանքներ կատարելու համար կը ղրկուին հոն: Նախարարը հերքած է նաեւ այն լուրը՝ որուն համաձայն իբր թէ ամերիկեան օդանաւեր Իտալիա պիտի երթան ցոյցի թռիչքներ կատարելու համար:

Տանըրվեցերը կը կազմակերպուին

Տանըրվեցերու աշխատութեան մասնախումբը երէկ աւարտեց բի երկու տեղեկագիրներուն խմբագրութիւնը:

Այս տեղեկագիրներէն առաջինը բազմակողմեան դաշինքի ծրագիր մըն է, որ եւրոպական տնտեսական գործակցութեան հիմը պիտի կազմէ: Նախաբանին մէջ պարզուած են Տանըրվեցերու առաջին համաժողովին նպատակները, որոնք են. տնտեսական ուժերու միացում, ճարտարարուեստական եւ երկրագործական կազմածներու զօրացում եւ բազմացում, երկիրներու առեւտրական փոխանակութիւնները դժուարացնող մաքսային պատուարներու նուազեցում, դրամներու կայունացում:

Ծրագիրը կը նախատեսէ երեք մարմիններ. 1.— Կեդրոնական Խորհուրդ մը, որ բաղկացած պիտի ըլլայ արտաքին նախարարներէն կամ անոնց ներկայացուցիչներէն, 2.— Գործադիր Ժողով մը, եօթր անդամէ բաղկացած, որ ամիսը անգամ մը պիտի գումարուի, 3.— Մնայուն Ընդհանուր Քարտուղարութիւն մը՝ որուն կեդրոնը հաւանօրէն Փարիզ պիտի ըլլայ, եւ պիտի ունենայ բաւական լայն իրաւասութիւններ:

Տանըրվեցերը յառաջիկայ ուրբաթ օր պիտի գումարուին Փարիզի մէջ, վաւերացնելու համար այս բոլոր որոշումները եւ ընտրելու համար վերոյիշեալ մարմիններուն անդամները: Անգլիոյ արտաքին նախարար Պէվին Փարիզ ժամանեց, մասնակցելու համար այս ժողովին:

«ՖՈՐՍ ՈՒՎՐԻԷՐ»ի համաժողովը երէկ գումարուեցաւ ընտրելու համար վարչական յանձնաժողովին ինչպէս նաեւ դաշնակցային խորհուրդին անդամները: Լէօն Ժուհօ նախագահ ընտրուեցաւ, եւ իր տեղ ընդհանուր քարտուղար անուանուեցաւ Րոպէր Կոթըրօ: Այս կերպով, Սէ Ժէ Թէէն բաժնուող սէնտիքաները վերջնականապէս կ՚ունենան իրենց առանձին եւ անկախ կազմակերպութիւնը, սկզբունք ունենալով քաղաքականութեամբ չըզբաղիլ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԶԱՏԱՐԱՐ ԳՕՏԻՆ

Զափազանցութի՞ւն պիտի ըլլայ այս պատուանունով կոչել Հ. Մ. Ը. Մ.ը։ Ազատարար գօտի եւ օղի, քանի որ կը ձգտի տարագիր երիտասարդութիւնը ազնուացնել ոչ միայն ֆիզիքապէս, այլեւ բարոյապէս ։

Ամբողջ մէկ շաբաթ ոտքի էր Հալէպը, այդ կազմակերպութեան տարեկան մարզահանդէսին առթիւ ։

Ոտքի էին Սուրիա – Լիբանանի եւ հարեւան երկիրներու բոլոր հայաշատ քաղաքներն ու գիւղերը, մասնակցելու համար այդ մարզահանդէսին, իրենց լաւագոյն ուժերով ։

Եւ Զատկին երկրորդ օրը, անհամար բազմութիւն մը ուրախութեան և հպարտութեան արցունքներ թափեց, երբ մօտ 3000 մարզիկներ, գայլիկներ, արիներ եւ արենոյշ–արծուիկներ աւանդական շքերթը կը կատարէին, շարք – շարք, թափոր մը այնքան վարժ, կարգապահ եւ ներդաշնակ, որ կրնայ պատիւ բերել որեւէ կազմակերպուած ուժի ։

Երէց, կրտսեր, մանչ եւ աղջիկ, — բոլորն ալ իրենց պարտականութիւնը կը կատարէին գիտակցօրէն եւ խանդավառ։ Կը զգայիր թէ տարբեր ոգի մը կը խլրտի ամէն մէկուն մէջ ։

Զօրս հինգ տարեկան տղեկներն ու աղջիկներն անգամ, որոնք հազիւ կրնային ըմբռնել նուագախումբին եղանակները, կը ջանային պահել ընդհանուր ներդաշնակութիւնը, իրենց մանտրտիկ ոտքերով ։

Սահմանադրական ամէնէն համեստ աւանին զաւակն ալ իր համազգեստն ունէր, մաքուր եւ պէսպիսուն ։

Եւ ամէնէն աւանդապահ շրջանն իսկ իր աղջիկներու, արծուիկներու խումբը ղրկած էր, նոյնպէս համազգեստով։ Հայկուհիներ կրտսեր եւ երէց։ Ուշիմ եւ համարձակ ։

Ի՞նչպէս կարելի եղաւ տեղաւորել այս բազմութիւնը, արեւելեան քաղաքի մը մէջ ուր մատի վրայ կը համրուին ընդարձակ եւ հանգստաւէտ պանդոկները ։

Աւելի քան հազար երկու հարիւր անչափահասներ եւ աղջիկներ հիւրընկալուած էին տուներու մէջ, առանց մեծ դժուարութեան։ Իսկ մնացեալներուն համար վարձուած էին 17—20 պանդոկներ։ Տակաւին չենք հաշուեր այցելուները, որոնք նոյնպէս բազմութիւն մը կը կազմէին, ինչպէս ամէն տարի ։

Բարոյականին չափ ծանր կը կշռեն, անշուշտ, նիւթական դժուարութիւնները, գլուխ հանելու համար այս փառաւոր ձեռնարկը, որ կը սարքուի ամէն տարի Զատկին ։

Ապահովաբար յիսուն հազար սուրիական ոսկի ծախսուած է, հաշուելով իւրաքանչիւր շրջանի բաժինը, երթուդարձը, տեղաւորումը, պարենաւորումը, եւ բուն մարզահանդէսին ծախքերը։

Այս հարեւանցի տեղեկութիւնները կ'արձանագրենք պարզապէս գաղափար մը տալու համար այն բեղուն եւ բազմակողմանի գործունէութեան մասին, որ արդար պարծանքն է Հ. Մ. Ը. Միութեան, Սուրիա – Լիբանանի եւ առ հասարակ Միջին Արեւելքի մէջ ։

Երբ լրացուցիչ տեղեկութիւններ տրուին բուն աղբիւրէն, այն ատեն միայն կարելի պիտի ըլլայ ապացուցանել թէ ո՛րքան տոկուն եւ լայն արմատներ ձգած է այս երեսնամեայ կազմակերպութիւնը, Միջերկրականի ափերուն վրայ։ Ծովեզերքէն մինչեւ գետափներն ու սարալանջերը ։

Անոնք որ գիշերը ցերեկին կը խառնեն զարկ տալու համար այս Միութեան, յաճախ իրենց գլուխը քարին զարնելով, իսկապէս ազգանուէր, հայրենասիրական գործ մըն է որ կը կատարեն ։

Ազատարար գօտիներու ցանցեր է որ կը հիւսեն, կ'ամրապնդեն, կը տարածեն անոնք։ Ցանցեր՝ փրկելու համար նոր սերունդը այլասերման, օտարացման, կազմալուծման յորձանքէն։ Այլազան փորձութեանց փոսերէն եւ ապականութեան բոյներէն ։

Կը նշանակէ թէ որքան աւելի ծաւալուն եւ զօրաւոր ըլլան այդ գօտիներն ու ցանցերը, այնքան պիտի դիւրանայ, պիտի զարգանայ նոր սերունդին փրկութեան գործը։ Այստեղ եւ ամէն տեղ ։

Եւ տրամադրուած աշխատանքը երկու անգամ աւելի արդիւնք պիտի ունենայ, երբ վարիչները գիտնան պահել հաւասարակշռութիւնը մարմնականին եւ հոգեկանին միջեւ։

Ֆիզիքական մարզանքին հետ, մտաւո՛րը, ինչպէս կը տրամադրէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի հիմնական ծրագիրը ։

Բեղուն է գետինը եւ շատ լայն՝ ասպարէզը ։ Իսկ բոլորի սրտին մօտ՝ նպատակը ։

Ձեռք ձեռքի եւ յաջորդ Զատկին ապահովաբար հինգ հազարնոց շքերթ մը պիտի ողջունենք։ Այս անգամ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական դաշտին վրայ, որուն տարածութիւնն անգամ իր նախընթացը չունի Հայկական Արտասահմանի մարզական պատմութեան մէջ ։

Հալէպ — Օ. Շ.

ԱՐՏԵՐԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԿԱԼԵՐ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Հասկերը քեցուեր, ցորնով ծանրացեր, ոսկէխմելով՝ ոսկի են դարձեր։ Մայրութեան շունչը կը յածի չորս դին, կ'երգէ քաղցրօրէն՝ փառերգը հացին ...։

Մրջիւններն հապճեպ՝ կ'երթան ու կուգան, կը հոսին գետին, չունին ծայր – վախճան։ Անոնց ոտքերէն կը կերտուի ճամբայ՝ արտի ու դաշտի թուխ այտին վրայ։ Մարախն կը կտրէ հասկը ծղօտէն, գետին կը թափի ցորենն ոսկեղէն, մրջիւններ զանոնք բոյնը կը տանին, ինչպէս Հէքեաթներ՝ Ծապանակ Աւխտին ...։

Հասած ցորենին խարշափն կը լսուի, որուն կը կցուի՝ ձայնը մանգաղի ...։ Գիւղին մեծ, պզտիկ, այր – մարդ ու կնիկ, արտերն են լեցուեր, հնձաքաղ դարձեր ...։ Հէքեաթ ու զրոյց, քրտինք ու տըքոց, արտեր են բուեր բոցեղ որաններ..., կուգան վերըստին աշխոյժ մըջիւններ, ցորեն կը ժողվեն, ձմեռուան պաշար, տեսէք, ծանրաբեռն, յոգնած ու տքուն՝ բոյներնին կ'երթան կազմած տողաշար, հազար, հազար են, չես կրնար համրել, հոս են, ու հոն են, այստեղ եւ այնտեղ՝ արտերը բուներ մըջիւնի հեղեղ..։ Հնձքաղ հարսներուն, երբեմն կը խածնեն դեղուկ բումբերէն, մերթ աղջիկներու ուսերը ելած՝ սէրը կ'ոտնկոխեն։ Տեսնես ուրիշ մը, ծոցը կը մտնէ որայ կապողին, անկէ դուրս կ'ելլէ թաթիկը օծած բոյրովն քրտինքին ...։

Արեւը տաք է, արտերը կ'եփին, քրտինք կը ծորի ծայրէն մանգաղին։ Արեւը սուրբ է, ու արտը՝ բաղին, բանուորն ու Աստուած այնտեղ կը խօսին.. Մանգաղին գրինդ զրնգոց՝ տաղն է հնձուորին, որուն խաղին հետ՝ արտեր կը հնձուին ։ Կապուած որաներ կը պպզին գետին, անհամբեր սայլին՝ կը սպասեն դարձին։ Լոյր՝ թուխս նըստեր, ձագերն՝ մեծցուցեր, հիմա վախ չունի, իրենն է ամեր ...։ Կոյադնդիւ մը կուժն ի վեր ելած՝ քննութեան կ'առնէ արտերը հնձուած ...։

Ճամբորդ մը անցաւ արտերու հովէն ։

— Աստուած ձեզ ոյժ տայ, բարեւեց հեռուէն։

Հնձուորներն մէկէն մէջքերնին շտկած՝

— Դուն բարի եկար, այ քեզ, հէր օրհնած ։

Ապա՝ տղայ մը, որայ մը դիկեց, տարաւ ճամբորդին առջեւը տնկեց, ասի՛ յարգանք է, հնձուորը այսպէս՝ կը յարգէ ճամբորդ՝ արտի ու քաղի շատ հին սովորոյթ — ու ճամբորդն պէտք է, զինքը յարգողին նուէր մը ընէ, պտուղ կամ ստակ, եւ յարգուած ճամբորդն եղածին գիտակ, թէ դրամ տուաւ եւ թէ թաշկինակ ։

ԵՐՐՈՐԴ ԵՐԳ – ԱՇՈՒՆ

Սայլերը բեռցուած հասուն հասկերով, կը տանին ոսկի իրիկուան շուքով...։ Կը տանին քիրտէն հացը բուրմնուած, աշխատանքն՝ օհէ, կը դառնայ Աստուած ...։ Սայլուորը՝ կ'երգէ, եզներն կը տըքան, ճղուղէն կուգայ հացին վսեմ ձայն...։ Սայլեր կը գծեն, արտէն մինչեւ կալ զուգահեռ գիծեր՝ իրար հաւասար, ու անոնց հետքէն՝ որպէս լիութիւն, կը հոսի խորհուրդն քաղուած արտերուն ...։ Կրեայ մը կեցեր զոյգ ճամբու բերան, կը դիտէ սայլերն ու բեռցուած ցորեան ...։ Լուրեր հարսնիքի։ Գիւղի տղաքը դէմը կը վազեն ամէն մի սայլի։ Ծիրան հասուկը դանձի կատարէն՝ մէջքերուն կ'ընէ մըրդհասի գիրքէն ...։

Ճըռ, ճըռ, կը ճռճռան սայլերն վեհապանծ, բլուրին կողէն՝ վեր կ'ելլեն յոգնած, կ'երթան որ տանին սպասող գիւղին՝ հացը մեղրաշաղ՝ վաղուան կոչունքին ...։ Գիտեն որ ցորեանն՝ լաստն է փրկութեան, գիւղացին լողուոր՝ տուրքերը ովկիան..., գիւղացին ցորնով կը գնէ այօր, կը գնէ զուլթան, արտի ու կալի մէն մի տարկան, կըգնէ հագուստ, կօշիկ ու պարէնը, տեսակ տեսակ չիր ու մրգեղէն։ Կ'ընէ հարսանիք, հոգեճաշ, բարիք, կ'ընէ սուրբ Ծնունդ, վարդավառ, Զատիկ ... ։

★

Ճըռ, ճըռ, դիլ կուգան ակերը սայլին, եզները կ'ըմպեն դիւթանքը ոյժին։ Սըռնին կը հնչէ օրհներգը հունձքին, գիրար կ'ողջունեն՝ հացն ու գիւղացին ...։

Սայլերը կուգան, որպէս կարաւան, կը բերեն ցորեան՝ մարգարտի նման...։ Որայ որայի վրայ կը դիզուի, կալ – տեղն կը պարծի՝ դէզերովն ցորնի։ Հոս ու ամէն տեղ, հասկեր ու որայ, աշխատանք ու ձայն, ճարճատ ու կամ կայ։ Կին ու էրիկ մարդ գործի են լծուեր, որ ցորենն կամնեն չեկած ձիւն – ձմեռ...։ Գիշեր ու ցերեկ չկայ դուլ – դադար, գիւղը ոտքի է, կ'եռայ մէն մի կալ, եզի սուր բառաչ, մտրակի շառաչ, կը դառնայ ճարճատ..., հասկերէն կ'ելլէ ճիչը երկիւղի՝ երբ ցորենն յանկարծ քիստէն կը զատուի..., կը հոսի ցորեն, եւ կախարդական՝ գիւղը կը դառնայ գթութեան մեհեան ։

Իրիկուան զովին՝ կը դադրին ճիչերն կամին, ճարճատին, պահն է էրանի, պահը բաժանման՝ ցորենի, յարդի, ամէն մի կալաւոր ձեռքը հոսելին՝ կը հոսէ կալը, կը զատէ ցորեն, յարդը յանձնելով հովի հոսանքին։ Վեր կ'ելլէ մրեղն, թուղթի պէս թեթեւ, փախ կուտայ կալին, ապա հեւ ի հեւ՝ կը սահի դարվար, բլուրի էջքէն՝ աւելի արագ, հող ու փոշիէն ...։

Էրան։ Ու էրան։ Յարդը կը ցատկէ հոսանքին բերան ։

Էրան։ Ու էրան, ցորնի հատիկներ՝ կալին մէջ կ'իյնան։ Տեսէք ցորենի չեղչերը սըրսուռ, որոնց մէն մի հատ, լուսահատ ու հուր՝ չեմ փոխեր անգամ, թէ նոյնիսկ ինծ տան ոսկիներ բուռ բուռ ...։ Ցորենի այսքան չեղչերուն ի տես՝ հոգիս կը խնդայ, կը բերկրի կարծես. տանիքը կ'ելլեմ ժամուն սրբամած, կ'օրհնեմ աշխատանք, կ'օրհնեմ վաղուան հաց ...։

★

Տեղ մը՝ կ'երանեն։ Տեղ մը՝ կը չափեն, պարկերով ցորեն՝ գիւղը կը տանին...։ Այստեղ կալամաս, այն տեղ օրհնութիւն, ձմրան համար վէպ՝ կը դրէ Աշուն ...։

Տեղ մը՝ կայծքարերն կը չոկեն կամին, տեղ մը ճարճատին չեղբերն կը սրեն։ Այստեղ՝ երգի ձայն, հոն ալ բերկրութիւն, գիւղի համար բազդ կը նայի Աշուն ...։

Աշուն։ Այ աշուն ։
Ըրէ Հայու տուն զըլալթ հարսնետուն ։
Աշուն։ Այ աշուն ։
Մեր յարկ ու սեմին՝ տուր խաղաղութիւն ...։

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԲԱՑԱՏՐԵԼԻ ԲԱՌԵՐ.— Կօտիկ՝ կիներու տախտակաշէն գլխարկ, առջեւի մասը բարձր ։

Փոշի կամ փուշի՝ գլխարկի շուրջ փաթթուած նաղման ։

Ակ՝ սայլի անիւ, որ ճղուղ չունի, այլ՝ միակտուր է։

Ճառճառ՝ ուրագաձեւ չեղբերով զինուած զոյգ մը գլաններ որոնք կը դառնան ու կը մանրեն ցորենի ծղօտը եւ կը դիւրացնեն կամին գործը ։

ՀԱՄԱՓԱՐԻԶԵԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ

Ի ՊԱՏԻՒ *RENÉ GROUSSET*Ի

Պէտք է շնորհակալ ըլլալ հրապարակով Տէր եւ Տիկին Խանտանեաններու որոնք յանձն առած էին իրենց բնակարանին մէջ ընդունելութիւն մը սարքել ի պատիւ ակադեմական Պ. René Groussetի, անոր վերջին հրատարակած «Հայոց պատմութեան» առթիւ ։

Այս ընդունելութեան կազմակերպութիւնը անհատի մը պիտի չմնար, եթէ զանազան միութիւններով այնքան հարուստ մեր Փարիզի գաղութը ինք կազմակերպէր զայն։ Մենք որ այնքան կը բաղձանք հայ ժողովուրդը եւ մշակոյթը ճանչցնել օտար շրջանակներուն, ամենայարմար առիթն ունէինք օգտագործելու եւ յարգելի պատմագէտին յայտնելու մեր շնորհակալութիւնները ։

Շաբաթ օր բազմաթիւ հրաւիրեալներ ճոխ սեղանի մը շուրջ հաւաքուած էին Տիկին Խանտանեանի բնակարանը։ Ներկայ էին Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան, Արշակ Չօպանեան, Շաւարշ Նարդունի, Տիկին Սեւումեան – Արդումանեան, դերասան Ա. Շահխաթունի, Տէր եւ Տիկին Զ. Մութաֆեան, նկարիչ Գարզու, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Սարգիսեան, Տոքթ. Բէգզատեան – Խաչատուրեան, Պ. Մեսրոպ Գույումճեան (Արեւմուտք), Հայր Խապայեան, Տէր եւ Տիկին Ֆ. Ֆէյտի, «Յառաջ»ի ներկայացուցիչը եւ ուրիշներ ։ Ճոխ հիւրասիրութեան մը ընթացքին խօսք առին Սիւրմէեան արք. որ շնորհակալութիւն յայտնելէ յետոյ յարգելի ակադեմականին՝ պարզեց հայ ժողովուրդին ողբակալ դարերու ընթացքին եւ գնահատական խօսքերով ողջունեց Ֆրանսացի պատմաբանին գործը ։

Պ. Արշակ Չօպանեան յայտնեց թէ գիտական ոգիով ուսումնասիրուած գործ մըն է Պ. Groussetի գիրքը։ Ան լաւագոյն ձեւով բացատրած է հայ ժողովուրդին արժէքը, եւ անոր դերը քաղաքակրթութեան մէջ ։

Պատասխանելով բոլորին Պ. René Grousset իր ուրախութիւնը յայտնեց որ Հայերը ուզած են աւելի մօտէն ծանօթանալ իրեն ։

Համեստութեամբ պարզեց թէ ինք մինակը չէ գիրքին հեղինակը, այլ իրենց մասնակցութիւնը բերած են Տիկին Խանդանեան եւ Պ. Ա. Չօպանեան։ Ըսաւ թէ որքան սիրելի է իրեն հայ ժողովուրդը՝ որուն բոլոր տառապանքները յուզած են զինքը խորապէս ։ Գեղեցիկ ձեւով մը բացատրեց Հայաստանի դերը, «որ ուրիշ բան չէ, բայց եթէ Եւրոպա մը Ասիոյ մէջ»։

Հաւաքոյթը տեւեց մինչեւ ուշ ատեն տաք մթնոլորտի մը մէջ, Պ. René Groussetի մեկնելէն առաջ, Պ. Շաւարշ Նարդունի քանի մը խօսքով, արտայայտեց հայ գրողներու մասնակցութիւնը այն հիացումին եւ երախտագիտութեան որ առաջ բերաւ ակադեմականին հատորը ։

Խապայեան վարդապետ Ֆրանսերէնի թարգ-

մանեց իր հայերէն գրախօսականը « Histoire de l'Arménie»ի առթիւ, յետոյ յայտնեց իր շնորհակալութիւնները : Պ. Grousset մեկնեցաւ յիշեցնելով որ կ'աշխատի հիմա երկրորդ հատորին, որ աւելի ամբողջական պիտի ըլլայ քանի որ պիտի պարունակէ նաեւ Հայ արուեստի եւ գրականութեան բաժին մը : Այս աշխատանքին համար իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն Պ. Արշակ Չօպանեան եւ Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեան :

Քանի մը գեղարուեստական գործեր նուիրուեցան յարգելի հիւրին, որ բաժնուեցաւ իր հիւրընկալներէն ձգելով բոլորին մէջ այն տաք համակրանքը որ առաջ բերաւ իր համեստութիւնը, իր պարզութիւնը եւ ի խոր արժէքը :

Շնորհաւորութիւններ Տիկին Խանտանեանի որ առիթը տուած էր մեզի մօտէն ճանչնալու մեծ հայագէտը, ինչ որ բացատրեց յարգելի տիկինը իր բացման քանի մը խօսքով երբ նոյն ատեն շնորհակալութիւններ կը յայտնէր բոլորին կողմէ Պ. Groussetի :

×

ԿԻՐԱԿ ՍԱԳՐՃԵԱՆ

Երկար գրուած է արդէն այս սիւնակներուն մէջ Թէնօր Սագրճեանի մասին : Իր առաջին համերգին առթիւ, Տիկին Ն. Փափազեան թուած էր մեզի անոր ձայնին հազուագիւտ շնորհքները եւ լայնօրէն գնահատած իր երգելու արուեստը :

Սագրճեանի ձայնը տաք, սահուն եւ մտերիմ է : Ըլլայ ռոմանտական երգերուն մէջ, ըլլայ սպանիական կամ իտալական romanceներու մէջ : Ան կրնայ հաղորդել հաստատակութեամբ իր զգացումներուն լաւագոյնը :

Այս երկրորդ համերգին եկած բազմութիւնը ապացոյց մըն էր արդէն, որ զաղութը գիտէ գնահատել զինք եւ արդէն իրեն կապուած կը մնայ խոր համակրանքով մը :

Նոր յայտագիրը նոյնքան ճոխ էր հայ երգերով : Ժողովուրդը կրկնել տուաւ Ալէմշահի «Իմ երգը», Սրուանձտեանցի «Պճինկօ»ն, որ իր Cheval de Bataille ըլլալ կը թուի : Զայնին նրբութիւնները եւ գոյնը կը բանեն արդէն որ առանց ճիգի ան արժեցնէ լաւագոյն հեղինակներուն գործերը : Նոյն հաճոյքով էր որ մտիկ ըրինք զինքը, նոյն իրիկունը, երբ իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերաւ Ապրիլեան սգատօնին :

Կը մաղթենք փայլուն յաջողութիւններ Պ. Սագրճեանին, որուն տաղանդը լայնօրէն կ'արդարացնէ իր վրայ դրուած յոյսերը :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԱՐՕՏԻ ԵՐԳԵՐ, գրեց Խորէն Լուսիկեան, գին 100 Ֆրանք : Տպարան Ճարեան, Փարիզ, վաճառման կեդրոնատեղի՝ Գրավաճառ Պարսամեան, 46 rue Richer, Paris (9) :

ԱԿՕՍ, պարբերագիրք, (ձեռնարկ Հայ Ճեմարանի Շրջ. Միութեան) Թիւ ԻԳ. : Հասցէ B. P. 1428, Beyrouth:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԵՐԷՍ

Հայկուհին...

Հաւատք ունիմ որ դեռ կ'ապրի, դուցէ ծերացած, տարիքը առած ; տարիներուն ընթացքին կուտակուած խուլ ցաւը դրկած, կը տառապի խաթուն մամիկի մը վերջին օրերը համբելով յուսախաբ ....:

Երկար տարիներ առաջ, Գուրումի օրերուն, երբ իրեն հանդիպեցայ Թուրք աղայիս յարկին ու լուծին տակ, հազիւ քսանեւչորս գարուններ բոլորած՝ մատաղատի էակ մըն էր, ամչկոտ ու դողդոջուն, չինար հասակով, վառվռուն աչքերով, երկար սեւ մազերու գեղեցիկ հիւսկէններով նազելի մը : Կաթի պէս ճերմակ, մեր խնձորներուն պէս կարմրուկ թուշերը : Ան կը վախնար կարծես իր սենեակէն դուրս գալու : Առաջին օրերուն իմ ներկայութիւնս իրեն դժգոհութիւն պատճառեց եւ վերապահ եղաւ ինծի հանդէպ ու ձեւ պատահէր որ դիպուածով իրարու հանդիպէինք առանձին, կարեկցութեամբ աչքերը վրաս կը յառէր, կը կարմրէր : Արցունքի կաթիլներ հատիկ, հատիկ կարմիր թուշերուն վրայէն վար կը գլորէին : Ոչ մէկ բառ կը փոխանակէինք ...

Կը զղջամ յուսաբեկ սրտով : Չեմ կրնար հաշտուիլ անցնող տարիներու մէկ անճարակութեանս հետ : Հոգեկան խայծ մը տեղ բռնած է ապրումներուս մէջ, խուլ ու գաղտնի : Դեռ կենդանի է իր անմեղ, օգնութիւն հայցող, հարազատ իր վերջին հայեացքը :

Կը զղջամ : Սիրտս կը ճմլուի ու դեռ կը մտածեմ թէ ինչու չզգացի ան ալ ինծի պէս, պարզ ու անմեղ, արդարադատ մտնութիւն մը, ցուցմունք մը ընելով այն օրերու պատկան մարմինին Այն օրերուն, երբ ցեղիս ազատագրման ժամը հնչած էր... Հիմա հարց կուտամ ես ինծի — Հէրէկէն մինչեւ Մարզուան դուն քեզի Թուրք ջարդարար ջորեպաններու յանձնելու պատանիի քաջութիւնը ունեցար, ինչո՞ւ յանկարծ մարեցաւ այդ քաջորդիի կրակը մէջդ, երբ արդէն ազատագրուած՝ որբանոցի յարկին տակ պաշտպանուած՝ չի մտածեցիր քու ազատարարիդ ազատագրման մասին ...

Հաւատացէք որ դեռ կը զղջամ, անպատուած ամօթս ծածկել կը ջանամ, երբ մինուճար Հայուհիի մը հանդիպիմ, ազգային նուիրական, պարտականութեան մէջ ինքզինքս դաւաճանի տեղ կը դնեմ, կ'ուզեմ դատուիլ հրապարակով : Ահա զիս չարչրկող մտածումս դատաւորներս, պարտաւոր եմ այսօր խոստովանիլ, ներողութիւն հայցել իրմէ :

Պատմեմ : Երազներս նոյնիսկ կը վկայեն որ դեռ կ'ապրի, միայնակ, տանջալի կեանք մը, Թրքուհիի բռնազբօսիկ պարտաւորիչ անունը կրելով, իր սեւ բախտը անիծելով օրն ի բուն, որուն համար մեղաւոր, յանցապարտ եմ ես... Կը հաւատամ նախախնամութեան, ճակատագրին, հաւատք ունիմ նաեւ իր մաքուր բնազդին, եւ եթէ այսօր բախտ ունեցած եմ ցեղիս դիրկը դառնալու, Հայ ապրելու, մեր տան չառաւիղին մարած ճրագին պլպլուն լոյսը նորէն վառելու, նոր բոյն չինել, ու ծաղկեցնելու կը պարտիմ միայն իրեն : Ան իմ ազատարարս եղաւ, չուզեց որ Թրքացումը տեղ ու բոյն չինէ մանուկ, մատղաշ հոգւոյս մէջ : Զուգեց որ ջարդարարներու ճիրաններու մէջ խամրիմ, չորնամ ու այլափոխուիմ... Աւաղ ես ազատութեան անուշ ու քաղցր վայելքը ըմպելով չեմ գիտեր ինչպէս մոռցայ զինք, այն օրերու մանուկ հոգիս չի կրցաւ տէր դառնալ, ուղղութիւն տալ ներքին խռովքներուս : Հիմա ան Թրքուհիի սեւ մակդիրը ճակտին՝ կը տառապի չատ չատերու նման : Բայց հաւատացէք, հաւատացէք, որ չեմ մոռցած զինք, տարիներու կարօտով ու զղջումով լեցուած սիրտս կը փղձկի, ներողութիւն մուրալով ...:

Կը վախնամ որ պիտի չհաւատաս : Ամէն տարի Գարնան, երբ ծառ ու ծաղիկ իրենց խորունկ քունէն արթնցած, դալար կեանքի ճամբան կ'ողջունեն, ժպիտ ու խանդ սփռելով, հոգիս կը բորբոքի յուզումէս, եւ մտամոլոր կը դեգերիմ, մտածումներս, հոգերս զեփիւռին յանձնելով : Կը փնտռեմ նմանութիւնը այն այգիներուն, դաշտերուն, արտերուն ու ջաղացքներուն ուրտեղ միասին, Հէրէկի մէջ, մեր մատղաշ կեանքի ամենադաժան սեւ օրերը ապրեցանք : Հիմա ես օտարական, Թափառական, իսկ դուն հայրենի տանդ աւերակներուն վրայ, հոգով ու սրտով խոշտանգուած մինուճար պահապան... : Կ'անճրկիմ : Դեռ ես նմանութիւն մը չգտայ մեր տանջանքի օրերու կեանքը, ապրումները բնորոշող : Ինչ լեզուով գրեմ որ հասկնալի դառնայ, դաժան իրականութիւնը մութին մէջ չի մնայ : Հիմա դուն հայրենի օդէն, ջուրէն ուժ կ'առնես աւելի դիմանալու, անցեալը ու դաժան ներկան աչքերուդ առջեւ կը տանջուիս Թրքուհի դարձած, իսկ ես, միշտ գաղթական հասեր եմ մինչեւ Ափրիկէ : Հայ կ'ապրիմ, զաւակներ ունիմ, սակայն կը վախնամ որ խղճին գանոնք ինձմէ : Անոնց հոգին, սիրտը ծախու եղած են արդէն : Հոս բռնութիւն, հալածանք, մահ ու կոտորած չկայ, ամէն բան քաղաքակրթութեան լպրծուն նշանաբանին անիւին է կապուած, հմայիչ ու շլացնող :

Ահա ներկայի մեր երկուքին տարբերութիւնը : Երեւակայութիւնս երկար ճամբորդութեան ելած քեզի կուգայ, որպէսզի անգամ մը եւս պատմես քու կեանքէդ, հոգ չէ թէ այդ ըլլայ դողով ու վախով, այնպէս ինչպէս տարիներ առաջ գաղտնի դողդոջուն ձայնով, դրկած զիս կամացուկ մը փսփսացիր ինծի :

— « Ես ալ Հայ եմ, իմ հայրիկս Ցակոբ աղան Հէրէկի հարուստներէն էր : Այս այգիները, արտերը, ջաղացքները բոլորը մերն էին : Մայրիկս, մէկ հատիկ եղբայրս՝ Արմենակը քեզի պէս պզտիկ, բոլորին հետ տարին : Իմ անունս Հայկուհի է, չմոռնաս » :

Թթենիներու տակ, չող արեւէն պաշտպանուած, երկու խլեակներ էինք կորսուած : Հայկուհին պահ մը շունչ առաւ, աղուոր մը դրկեց զիս, խռոված, մատղաշ կուրծքին տակէն հանեց նուիրական սրբութիւն մը ու շարունակեց :

« Երբ Բիզա պէյին տունը բերին զիս, մայրիկս ծրար մը տուաւ որ պահեմ : Այդ ծրարին մէջ էին մեր բոլոր զարդեղէնները, ընտանեկան նկարներ եւ այս երգարանը : Բոլորը ձեռքէս առին, նկարները վառեցին, որպէսզի մոռնամ ծնողքս, բայց այս մէկ հատը մինչեւ վերջը պահեցի կուրծքիս տակ : Երբ առանձին ըլլամ, սիրտս զովացնելու համար կ'երգեմ ու կուլամ գաղտուկ»...:

Ախ Հայկուհի, չես գիտեր որչափ պիտի ուզէի որ այսօր կրկին ինծի համար գաղտուկ երգէիր «Պարզիր աղբիւր», «Թէ հայրենեաց»ը, երգէիր ու քեզ հետ լացնէիր զիս դողդոջուն թեւերուդ մէջ առած, սիրէիր եղբօրդ Արմենակին պէս, փափուկ մատներդ գանգուր մազերուս մէջ պտտցնելով, խրատէիր ու վառէիր կրակը ցեղիս որպէսզի Հայ մնամ ու չմոռնամ ինքնութիւնս ուր որ ալ ըլլամ ...

Ներէ՛ ինծի, այսօր, ու հաւատայ որ քու պատուէրդ ու պատգամդ դրոշմուած է հոգիիս խորը : Այսօրուան իմ գոյութիւնս քեզի կը պարտիմ, որուն համար միշտ մտածած եմ ու սիրտ մաշեցուցած, ներողութիւն ու զղջում աղերսելով քեզմէ : Չեմ գիտեր պիտի ներես... : Ես գիտեմ ու այդ գիտակցութիւնը տառապանք է, սոսկում, ընդվզում : Քանի, քանի, Հայկուհիներ քեզի պէս ցեղին կրակը իրենց սրտին մէջ մինչեւ օրս կը տառապին, Թրքուհիի անողորմ սեւ մակդիրը իրենց ճակտին ...

Լսէ՛ ձայնս այսօր, Հայկուհի ու ներէ ...

Պլիտա

ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾՆ ՏԻԳՐԱՆ

Մովսէս Խորենացին, իբր հարազատ թարգմանը Գողթան երգիչներուն, Տիգրանը կը նկարագրէ իբր քաջահասակ, ու մարմնի ամէն կողմերով առոյգ ու գեղատեսիլ հայորդի մը : Թէպէտեւ կը խօսի Երուանդեան Տիգրանի մասին, բայց մենք իր բառերը կը հասկնանք Մեծն Տիգրանի մասին իբրեւ աւելի չափազանցեալ պատճառներով ու դէպքերու վերլուծութեամբ : Պատմահայրը ի մէջ այլոց կ'ըսէ .—

« Քանզի սա ամենեցուն թագաւորացն մերոց հարստագոյն եւ խոհեմագոյն, եւ արանցն այնոսիկ եւ ամենեցուն քաջ..., զմարդն ի բաց բառնալով զիշխանութիւնն, եւ զձայնս ոչ սակաւ ժամանակս ըստ իւրի նուաճեալ հնազանդէր, եւ զսահման մերոյ բնակութեանս ընդարձակեալ, ի հինսն մեր հասուցանէ յեզերս ծայրից բնակութեանց, եւ ամենեցուն՝ որ առ իւրովքն էին ժամանակք՝ նախանձելի, եւ յետնոցս ըղձալի ինքն ժամանակն իւր» :

Օտար պատմիչներ եւս կ'ընդունին թէ Տիգրան Մեծը հայ ազգին մեծագոյն թագաւորն էր . եւ թէ իր օրով Հայաստանի սահմանները չատ ընդարձակուած էին : Ճիշդ է նաեւ որ Տիգրան վերջ տուաւ Մարաց թագաւորութեան, ու Կիլիկիոյ եւ Կապադովկիոյ բազմաչատ Ցոյները տեղափոխեց դէպի Մեծ – Հայք : Խորենացիին բառերը հարազատ դէպքերու արձագանգը կրնանք նկատել :

Նոյնպէս օտար պատմիչներ կ'ընդունին թէ Տիգրան Մեծ ըղձալի էր դրացի ազգերուն, որոնցմէ Սելեւկեանները զինքը հրաւիրեցին Ասորիքի վրայ թագաւորելու համար : Իսկ Պոնտոսի Միհրդատ թագաւորը՝ Թախանձանօք մօտեցաւ Տիգրանին բարեկամութիւնը, ազգականութիւնը ու դաշնակցութիւնը խնդրելու համար : Արդ, Խորենացիին Տիգրանի մասին գրածները ճիշդ ու վաւերական նկատելով քիչ մը եւս պիտի հետեւիմ իր խորհուրդներուն .—

« Մթերս ոսկւոյ եւ արծաթոյ եւ քարանց պատուականաց եւ զգեստուց եւ պէսպէս գունոց եւ անգուածոց արանց հասարակաց եւ կանանց միանգամայն բազմացոյց, որով տգեղագոյքն իբրեւ զգեղաւորս երեւէին սքանչելիք եւ գեղաւորքն ըստ ժամանակին առ հասարակ դիւցազնացեալք » :

Տիգրանի մասին խօսող գլխաւոր օտար պատմիչները ընդունած են իր անբաւ հարստութիւնը ու գանձերով լի մթերանոցները ու բերդերը, որով Խորենացիին վերի տողերը բառ առ բառ վաւերական են : Խորենացին դեռ շարունակելով՝ կը նկարագրէ Տիգրանի խարտեաշ մազերը, գունաւոր գեղեցիկ դէմքը, մեղոյշ աչքերը, արդարադատ ու բաւականասէր ու ժուժկալ բնաւորութիւնը երբ կը գրէ .—

« Զայս եւ որ այլ այսպիսիք բազումք իբր մեբոյ աշխարհիս խարտեաշ այս եւ աղէբէկ ծայրիւ հերաց՝ Երուանդեան Տիգրան երեսօք գունեան եւ մեղուակն անձնեայն եւ Թիկնաւէտն, առոյգաբարձն եւ գեղեցկացն պարկեշտն ի կերակուրս եւ եւ յըմպելիս եւ ի խրախճանութիւնս օրինաւոր . զորմէ ասէին ի հինումն մեր, որք բամբռամբն երգէին, լինել սմա եւ ի ցանկութիւնս մարմնոյն չափաւոր, մեծիմաստն եւ պերճաբան, եւ յամենայն ինչ մարդկութեան պիտանի » :

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ համայնավարները կը պատրաստուին՝ եթէ ոչ խանգարելու էռ Փէ էֆի համաժողովը, բայց գոնէ վար չմնալու համար այս կուսակցութեան կողմնակիցներէն, որոնք կիրակի օր մեծ ցոյց մը պիտի կազմակերպեն: Ինչպէս արդէն հաղորդած էինք, զօր. Տը Կոլ պիտի արտասանէ երկու կարեւոր ճառ: Ոստիկանութիւնը հիմակուընէ իսկ միջոցներ ձեռք առած է որ չփոթութիւններ չծագին :

Երէկուան նախարարաց խորհուրդին մէջ ներքին Նախարար Մոք վաւերացնել տուաւ այն կարգադրութիւնները՝ զորս ընել որոշած է, առաջքը առնելու համար կիրակի օր Տը Կոլի Մարսէյլ այցելութեան առթիւ հաւանական նկատուող միջադէպերու :

ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովը որոշեց որ զինուորական օդանաւորդութեան ուժեղացումին յատկացուի 2 միլիառ 300 միլիոն տոլարի գումար մը :

Ժողովին պատերազմական յանձնաժողովին առջեւ յայտարարութիւն մը ընելով, օդային փոխ նախարար Սայմինկթըն ըսած է թէ՝ սովետ օդային ուժերը Ամերիկայի օդային ուժերէն գերազանց են եւ հետզհետէ աւելի կը զօրանան արագօրէն: Ռուսերը Ամերիկայէն 12 անգամ աւելի օդանաւ կը շինեն եւ իրենց օդանաւերու թիւը Ամերիկացիներուն ունեցածէն քանի մը անգամ աւելի է: Սակայն — աւելցուցած է — Ամերիկա հիմնալի օդանաւեր ունի եւ իր օդանաւորդները աւելի լաւ են սովետ օդանաւորդներէն :

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ, դարձեալ Կրոզայի վարչապետութեան տակ, կազմուեցաւ նոր դահլիճ մը 21 Նախարարներէ, որոնց տասներկուքը համայնավար եւ երեքը ընկերվարական են եւ ամէնքն ալ սակայն աշխատաւորական միացեալ կուսակցութեան կը պատկանին : Հինգ նախարար ալ կը պատկանին գիւղացիական կուսակցութեան եւ մէկը ազգային ժողովրդական կուսակցութեան :

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ամառուան ժամանակացոյցը պիտի սկսի Մայիս 5էն սկսեալ: Շոգեկառքերու երթեւեկը պիտի աւելնայ 6էն 7 առ հարիւր համեմատութեամբ, մինչեւ որ Յուլիսին նոր շոգեկառքեր ալ երթեւեկեն :

ՄԱՅԻՍ 1էն սկսեալ օտար երկիր ղրկուած նամակներու եւ ծրարներու թղթատարի ծախքերը պիտի աւելնան. մինչեւ 20 կրամ կշռող պարզ նամակներուն պէտք է 18 ֆրանքի դրոշմաթուղթ փակցնել :

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս Շաբաթ օր, ժամը 5ին, Պ. Զօպանեան կուտայ Cité Universitaireի Հայ Ուս. Տան մէջ (57, Bld. Jourdan), իր երրորդ դասախօսութիւնը «Հայ գրականութիւնը Խորհ. Հայաստանի եւ արտասահմանի մէջ քառորդ դարէ մը ի վեր» նիւթին վրայ :

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ ՕՐԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած յայտնի դերասան ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն ուժերու :

19 Ապրիլ, երկուշաբթի գիշեր ժամը 8.40ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ, Rue Stalingrad , Chaville :

Կը ներկայացուի Շիրվանզատէի գլուխ – գործոցը

ՊԱՏՈՒԻ ՀԱՄԱՐ

Ընտանեկան տռամ 4 արար

Տոմսերը կանխաւ ապահովել տեղւոյն բոլոր կազմակերպութիւններէն անխտիր : Վարագոյրը պիտի բացուի ճիշդ որոշուած ժամուն :

Նոյն ներկայացումը Մայիս 16 կիրակի գիշեր Սեվրանի մէջ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ ենթակոմիտէն կազմակերպած է հակթախաղ-պարահանդէս մը Armenovilleի սրահին մէջ, կիրակի 18 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ 22: Առատ խմիչք եւ ուտելիք: Գեղարուեստական բաժինը կը գոհացնէ բոլորը անխտիր: Մուտքը ազատ է:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՊՈՐՏՕ.— Այս կիրակի 18 Ապրիլ, կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, Սրճոն:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, եւ մասնակցութեամբ՝ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին, Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Նախկին Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Համասփիւռի եւ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեանց: Տեղի կ'ունենայ 17 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. տեղական կոմիտէի տեղի կ'ունենայ այս կիրակի օր ժամը 3ին Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան կողմէ : Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ :

●

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Խատիսեան խումբի, մասնակցութեամբ Հ. Յ.Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչին, Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Bar Internationalի մէջ, 230 Chemin de la Madragueville:

Իսկ կիրակի 18 ապրիլ առաւօտեան հոգեհանգիստ սուրբ պատարագ տեղւոյս Սուրբ Յակոբ մատրան մէջ, 1 միլիոն զոհերու յիշատակին :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

⁂

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ կը տօնուի, Նախաձեռնութեամբ Ազգային Միութեան եւ հոգաբարձութեան, մասնակցութեամբ բոլոր գաղութին :

Պատուոյ նախագահութեամբ Արժ. Տ. Սահակ քհնյ. ՊԱՊԻԿԵԱՆի եւ Նախագահութեամբ Պ. Ա. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆի:

Այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

×

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի եւ Ն. Ս. «Հրայր» խումբի, Ապրիլ 25ին, կիրակի Սալ տը Միւթիւալիթէ (Salle de Mutualité), կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ եւ շրջանի Հայր. Միութիւնը մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարէ՝ այս կիրակի առաւօտ՝ յետ պատարագի, 1915ին զոհուած իր բոլոր նահատակներուն համար, Փարիզի Հայոց եկեղեցին : Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Փոքր տ'Իթալիի Հ. Յ. Դ. Մ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի կողմէ, 18 Ապրիլ կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Petit Ivryի Bains Douchesի ընդարձակ սրահին մէջ, Rue Jules Ferry: Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մեներգ, արտասանութիւն եւայլն: Խօսք պիտի առնեն ծանօթ ընկերներ : Հայկական նուագախումբ, թառիստ Գարեգին եւ ընկեր Բենօ, հայկական եւ կովկասեան պարեր : Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է: Հաղորդակցութեան միջոց՝ մէթրօ Porte de Choisy եւ 125 թիւ Օթոպիւս առնել եւ իջնել Jules Ferry:

ooo

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէսինէն Պ. Գարեգին Բրուտեանի եւ զաւակներուն (Երզնկացի) կողմէն, յաւէտ ողբացեալ իրենց կնոջ, մօր, զոքանչին եւ մեծ մօր ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԲՐՈՒՏԵԱՆի (ծնեալ Փափազեան) եւ ԻՍԿՈՒՀԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, մասնաւոր հոգեհանգստեան պատարագ պիտի կատարուի այս կիրակի 18 Ապրիլ, Լիոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգող ազգականներն ու բարեկամները :

ՄՈՐԷՆԻԿԻ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Խարբերդի Մորէնիկի Ուսումն. Ընկերութեան Ֆրանսայի Կեդր. վարչութիւնը Մորէնիկի օրը կը տօնէ Վալանսի մէջ: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, երիտասարդներու սրահը :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Կորիւն խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի Ապրիլ 18ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկեր. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այսօր Ուրբաթ՝ ժամը 7.30ին ընկեր Կարօ, Շաբաթ՝ նոյն ժամուն Համազասպ, կիրակի 18 ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վռամեան, երկուշաբթի՝ ժամը 8ին Ակնունի ենթակոմիտէները եւ խումբերը:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 4ին Sociétés Savantesի սրահը :

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պուա Լիւզիի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Յովսէփի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Խրիմեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ հօրեղբօր որդիս Տաճատ Գաւալճեանի զաւակները, որոնք կը գտնուին Միացեալ Նահանգները, Քալիֆորնիա: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել Պ. Զաւէն Գաւալճեանի, 55 rue de Lac, Chaville (S.et O.), France: Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն եւ «Ասպարէզ»էն արտատպել :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Յետաձգուած է, օրը եւ տեղը շուտով կը յայտարարուի :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը կը տօնէ Կապոյտ Խաչի Օրը 25 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Խրիմեան դպրոցը :

ԿԻՐԱԿԻ 25 ԱՊՐԻԼԻՆ ԺԱՄԸ 14.30

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՖՈՔԼՈՐԻ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԻՇԸԼԻՕ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Սէնթ Հիլէր Թուվէի ապաքինարանի Ուսանողներուն: Հայկական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ), Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 17 AVRIL 1948 Շաբաթ 17 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5319–Նոր շրջան թիւ 928 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ԻՍԿ ԱՅՍ ԽՈՆԱՐՀՆԵՐԸ...

Գրեթէ անտեսուած բազմութիւն մը՝ խոնարհներու այն դասը որ կը կոչուի ուսուցչութիւն :

Մեծ մասով սակաւախօս, մելամաղձոտ ժպիտ մը իրենց դէմքին վրայ, անոնք, վարժապետ եւ վարժուհի, սերունդ կը դաստիարակեն նոյն համբերութեամբ ինչպէս հողագործը խոպան արտ մը կը մշակէ :

Պատահաբար անցորդներ, անպիտան տարրեր ալ սպրդած կ'ըլլան շարքերուն մէջ :

Բայց, ընդհանրապէս նուիրեալներ են որ ասպարէզին կապուած կը մնան գիտակցօրէն ու հաւատքով: Այլեւ զարմանալի յարատեւութեամբ :

Ո՞ւր հասած կրնային ըլլալ մեր կրթարանները, առանց այդ գիտակցութեան եւ հաւատքին: Երէկ թէ այսօր: Եւ ի՞նչ սերունդ կ'ունենայինք, տարիներու ընթացքին :

Կը տեսնենք արդէն: Այն գաղութներուն մէջ ուր այդ հաւատքը խախտած է եւ ասպարէզն ալ արհամարհուած, սառն, օտարոտի հով մը կը փչէ դպրոցական սերունդի գլխուն :

Ինչ վերիվայրումներ այս ճակատին վրայ, վերջին արտագաղթէն ի վեր :

Կարգ մը գաղութներու մէջ, եփուն տարրեր անգամ դասալիք եղան: Իբրեւ հետեւանք տեղական պայմաններու : Կամ նախընտրելով աւելի շահաւէտ գործեր :

Այլուր, մանաւանդ Պալքաններու եւ Միջին Արեւելքի մէջ, նուիրեալներու բազմութիւն մը շարունակեց եւ կը շարունակէ կռել–կոփել, ինչպէս պիտի ըսէր հանգուցեալ ուսուցչապետը, Ռ. Պէրպէրեան :

Շատ ալ բան փոխուած չէ Պոլսէն, Թուրքիայէն Արտասահման, ազգ. իշխանութեան, Թաղ. Խորհուրդներու եւ Հոգաբարձութեանց հովերանութեան մէջ :

Եթէ «Թապլաքեար» վարժապետներու սերունդը հնամաշ յիշատակ մըն է, պանիր–հացով ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի պահելու սովորութիւնը մինչեւ այսօր ալ կը տեւէ: Մանաւանդ այն քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ, ուր աւելի զօրաւորը պատրաստ է տկարին գլխուն զարնելու:

Բարեբախտաբար ենթակաները իրենք, վարժապետ եւ վարժուհի, կրցած են որոշ բարձրութեան մը վրայ պահել իրենց վարկը, անհատական ճիգերով կամ կուռ կազմակերպութեամբ :

Թող չառարկեն թէ պետական միջոցներու կը կարօտինք, վայելուչ մակարդակի մը վրայ պահելու համար ուսուցչութիւնը, նիւթական տեսակէտով :

Յաճախ շռայլ մսխումներ կը կատարուին տեսակ մը հաճոյակատարութեամբ, ի նպաստ բարձրաստիճան կղերին եւ զանազան վանքերու: Նոյն իսկ այն մարմիններուն կողմէ որոնք տխմարութիւն կը սեպեն վարժապետ – վարժուհի վարձել առանց նուազուրդի :

Յաճախ եպիսկոպոսներ եւ վարդապետներ կը մեռնին հարուստ ժառանգութիւններ ձգելով: Իսկ ուսուցիչ – ուսուցչուհին բախտաւոր պէտք է սեպուին, եթէ աւելի ձգած չըլլան տանտիրոջ կամ նպարավաճառի հաշիւը :

Այս բոլորը կը նշանակեն հանրային գիտակցութեան պակաս մը, որ ի՛նչքան երկար տեւէ, այնքան ծանր հետեւանքներ պիտի ունենայ :

Ի վերջոյ մեր զաւակներն են որ պիտի տուժեն, եթէ ասպարէզը հետզհետէ պարպուի: Կամ լճանայ, այլասերի, դառնալով շահաստան գոյնզգոյն մակաբոյծներու :

Արտակարգ զոհողութիւններ չեն պահանջուիր, այս վտանգը կանխելու համար :

Անոնք որ այս ասպարէզին նուիրուած են անկեղծօրէն, ի յառաջագունէ գիտեն անոր անուշն ու լեղին :

Անոնք, այդ համեստ աշխատաւորները, երախտագիտութիւն կամ շնորհ չեն սպասեր, այլ քիչ մը հասկացողութիւն եւ ուշադրութիւն :

Մեր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ աւելորդ հոգեր չպատճառել անոնց, որպէսզի կարենան հանգիստ սրտով աշխատիլ: Եւ մանաւանդ անվթար պահել ասպարէզի առաքինութիւնները: Հետզհետէ զարգանալ ու զարգացնել :

Իսկապէս արգահատանքի արժանի են անոնք որ տեսակ մը հով կուտան իրենք իրենց, երբ դէմ դիմաց գտնուին ուսուցիչներու եւ վարժուհիներու հետ :

Անշուշտ կը մոռնան թէ այդ խոնարհներուն կը պարտին իրենց համեստ պաշարն ալ :

Քիչ մը աւելի ուշադրութիւն եւ պարտաճանաչութիւն: Մանաւանդ այն ափերուն վրայ ուր հայ աշակերտներ ամէն պատեհութիւն կը վայելեն, հայկական կրթութիւն ստանալու համար :

Պատասխանատուութեան յանձնել ուսուցչական ճակատը՝ կը նշանակէ փութացնել նոր սերունդին այլասերումը :

Հալէպ Շ.

Ամերիկայի յեղափոխութիւնները

Պոկոթայի մէջ գումարուող Համամերիկեան Համաժողովը վերսկսաւ իր աշխատութիւններուն: Երկրին մէջ հանդարտութիւնը տակաւին վերահաստատուած չըլլալով, Քոլոմպիոյ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է օտար պատուիրակներուն անձնական ապահովութեան համար: Այսպէս, ժողովատեղիին մէջ, պատուիրակները պատսպարուած են երկաթեայ թելերէ ցանցով մը. զինեալ պահակազօրք մըն ալ կը հսկէ. իսկ գնդացիրներու բոյներ հաստատուած են շրջակայ ռազմագիտական վայրերուն մէջ :

★ Սպաննուած ազատական պետ Կայթանի այրին յայտարարած է թէ, որքան ատեն որ պահպանողական նախագահ Փէրէզ պաշտօնի վրայ մնայ, ինք թոյլ պիտի չտայ որ իր ամուսնին թաղումը կատարուի :

Կը վախցուի որ Կայթանի այրի կնոջ այս յայտարարութիւնը Պոկոթայի մէջ յարուցանէ նոր շփոթութիւններ եւ բռնական արարքներ, թէեւ մայրաքաղաքին մէջ պատերազմական վիճակ հաստատուած ըլլայ տակաւին :

★ Քոլոմպիոյ նոր արտաքին նախարարը յայտարարեց լրագրի մը թէ՝ որեւէ որոշում տրուած չէ դեռ Խորհրդ. Միութեան հետ դիւանագիտական յարաբերութիւններու խզման մասին :

★ Հաստատելով Մարշըլի յայտարարութիւնը, Թրումըն, իր կարգին, յայտարարեց մամուլին թէ՝ միջազգային համայնավարութիւնը պատասխանատու է Պոկոթայի մէջ պատահած խռովութիւններուն համար :

★ Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութեան ղրկուած հեռագրի մը համաձայն, Քոսթա Րիքայի մայրաքաղաք Սան Ճոզէի մէջ գործող համայնավարները բազմաթիւ մեծահարուստ Քոսթարիքացիներ վար դրած են, իբրեւ պատանդ :

Համայնավարները պատրաստ են այս քաղաքը պաշտպանելու մինչեւ իրենց վերջին շունչը, չնայելով իրարու հակառակորդ երկու գլխաւոր կուսակցութեանց միջեւ կնքուած զինադադարին :

Յուզում Մարսէյլի մէջ

« ՄՈՆՏ»ի թղթակցին համաձայն, Մարսէյլի մէջ քանի մը օրէ ի վեր արտակարգ յուզում մը կը տիրէ, կիրակի օր Էռ Փէ Էֆի կողմէ կատարուելիք ցոյցերուն եւ համայնավար կուսակցութեան հակացոյցերուն պատճառով: Մարսէյլցիները, մեծ մասամբ, սա համոզումը ունին թէ այդ օրը յիշատակելի դէպքերու ականատես պիտի ըլլան : Հանրակառքերուն, սրճարաններուն մէջ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը այս է : Հիմակուընէ սկսած է պայքարը, թռուցիկներով եւ ազդերով, որոնց մէջ երկու հակառակորդ կուսակցութիւնները իրենց կողմնակիցները ցոյցերուն ներկայ ըլլալու կը հրաւիրեն, եւ զիրար «օտարին ծառաները» կ'անուանեն, փոխադարձաբար :

Քաղաքին մէջ կը շրջին զանազան լուրեր, եւ խանութպանները կը խորհին թէ՝ պէտք չէ՞ արդեօք [illegible] փեղկերնին փակ պահել կիրակի կէսօրէ ետք: Հաւանական խռովութեանց առաջքը առնելու համար, տեղական կառավարութիւնը կարգադրութիւններ կ'ընէ. Հանրապետութեան Ապահովութեան Դասակներու զինուորներուն թիւը պիտի աւելցուի: Ժողովուրդը վախի մէջ է քիչ մը. հակառակ ատոր, ամէն ոք մտադիր է երթալ տեսնելու ցոյցերն ու ցուցարարները :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ կը հաղորդէ թէ շարք մը կարգադրութիւններ ըրած ըլլալով, թերթերու գինը պիտի չաւելցուի :

Գերմանական խնդիրներ

Կաթովի օդանաւային արկածին մասին ըննութիւն կատարելու պաշտօն ունեցող Անգլօ–սովետ քննիչ յանձնաժողովին ռուս անդամները դադրեցան մասնակցելէ այս յանձնաժողովի աշխատութիւններուն: Անգլիացի անդամները չշարունակեցին իրենց քննութիւնը. բայց հրաւիրեցին Ֆրանսացիներ ու Ամերիկացիներ որ ներկայ ըլլան նիստերուն, իբրեւ դիտող: Լսուեցան նաեւ բազմաթիւ վկաներ, որոնց 13ը անգլիացի մասնագէտներ եւ 3ը Ամերիկացի :

★ Գերման ժողովուրդին Քոնկրէսը դաշնակից չորս զինուորական հրամանատարներուն նամակ մը ուղղեց՝ Գերմանիոյ սահմանադրական ապագայ կազմակերպութեան մասին: Քոնկրէսը, հիմնուելով Ատլանտեանի ուխտին եւ Եալթայի մէջ Երեք Մեծերու յայտարարութեան վրայ, կը պահանջէ որ հետեւեալ սկզբունքին հիման վրայ հանրաքուէ տեղի ունենայ .—

« Գերմանիա անբաժանելի հանրապետութիւն մըն է, որուն մէջ երկիրները («Լէնտէր») պիտի ունենան ճիշդ այն իրաւունքները՝ զորս իրենց տուած էր Գերման Պետութեան Սահմանադրութիւնը, 11 Օգոստոս 1919ին հաստատուած» :

ՍՈՎԵՏ ԹԱՆՔԵՐ ՊԵՐԼԻՆ ԿԸ ՄՏՆԵՆ

Պերլինի անգլիական պաշտօնական շրջանակները դիտած են որ հարիւրի չափ սովետ թանքեր («Սթալին» կոչուած) առջի գիշեր քաղաքին հարաւային արեւելեան արուարձանները մտած են, ամերիկեան գրաւման գօտիէն 5 քիլոմեթր հեռու գտնուող վայրերու մէջ : Յայտնի չէ թէ ի՞նչ է այս շարժումին նպատակը: Ոչ մէկ սովետ լրագիր ծանուցած էր թանքերուն ժամանումը եւ Ռուսերը նախապէս միւս գրաւող պետութեանց որեւէ տեղեկութիւն տուած չէին այս մասին :

Պերլինի անգլիական զինուորներու հրամանատարը, Զօր. Հէրպըրթ, երէկ իրիկուն ժողով մը գումարեց: Կը սպասուի որ Անգլիացիք բողոքագիր մը ներկայացնեն Սովետներուն, նկատելով որ Չորս Մեծերու միջեւ կնքուած համաձայնութեան մը համեմատ, պէտք չէ որ որեւէ ծանր թանք մտնէ Պերլին: (Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ «Սթալին»երը Խորհրդ. Միութեան ունեցած թանքերուն ամէնէն ծանրերն են) :

★ Միւս կողմէ, դիտել կը տրուի սակայն թէ՝ այս լուրը հաստատուած չէ: Ամէն պարագայի մէջ, Անգլիացի եւ Ամերիկացի բանբերներու յայտարարութեանց նայելով, այս լուրը, ճիշդ ըլլայ կամ ոչ, որեւէ կարեւորութիւն չունի :

«M» ԾՐԱԳԻՐԸ ԿԵՂԾ Է

Համաձայն ամերիկեան աղբիւրէ ծագած լուրի մը, որ քանի մը օրէ ի վեր կը շրջի Լոնտոնի մէջ, «M» ծրագիրը կեղծ է եւ հակահամայնավար Գերմանացիի մը կողմէ պատրաստուած է :

Ինչպէս ծանօթ է «M»ը 1200 բառէ բաղկացած այն ծրագիրն է՝ որ անցեալ 14 Յունուարին հրապարակ նետուած էր եւ մանրամասնօրէն կը պարզէ այն յատակագիծը՝ զոր իբր թէ համայնավարները պիտի կիրարկեն, Ռուրի երկրամասին արտադրութիւնները խափանելու եւ Մարշըլի ծրագիրը ձախողեցնելու համար :

Հաւանական է որ արտաքին նախարար Պէվին այս մասին յայտարարութիւններ ընէ երեսփ. ժողովին մէջ :

Պատերազմի պատրաստութիւն ?

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ԿՈՂՄԷ

Ամերիկացի պաշտօնական անձնաւորութեանց մը համաձայն, Պելճիքայի վարչապետ Սփաքի եւ Ամերիկայի արտաքին փոխ նախարար Լովըթի միջեւ անցեալները Ուաշինկթընի մէջ տեղի ունեցած տեսակցութիւնը ուղղակի ազդեցութիւն պիտի ունենայ այն հաւաքոյթին վրայ՝ որ այս շաբթու վերջ պիտի գումարուի Փարիզ, Պրիւքսէլի ուխտը ստորագրող պետութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ: Արդարեւ, Սփաք հիմակուընէ իսկ յայտնած է այս հինգ պետութիւններուն որ անհրաժեշտ է հետեւեալ ստիպողական կարգադրութիւնները ընել .—

1.— Խորհրդակցական մնայուն յանձնաժողով մը կազմել, 2.— Սպայակոյտերու միջեւ խորհրդակցութիւններ կատարել, տեսնելու համար թէ՝ հինգ պետութիւններէն իւրաքանչիւրը ինչ օժանդակութիւն կրնայ բերել հասարակաց պաշտպանութեան համար, եւ ինչ պիտի ըլլայ Ամերիկայի ընելիք զինուորական օգնութիւնը, 3.— Որոշել թէ ինչ չափով եւ ինչ կերպով պէտք է տնտեսական անհրաժեշտ օժանդակութիւն մը սահմանել, որպէսզի ուխտը ստորագրող հինգ պետութիւնները համար անհրաժեշտ պատերազմական իրեղէննե–կարենան հայթայթել իրենց պաշտպանութեան համար անհրաժեշտ պատերազմական իրեղէններու համար հարկ եղած նախնական նիւթերը :

ՍՈՎԵՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

Ցիւրիխէն կը հեռագրեն թէ՝ « Տէյ Թաթ » զուիցերիական թերթը հրատարակած է գաղտնի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՄԱՀ ՄԱՀԿԱՆԱՑՈՒ

Մեր պաշտօնակիցը «Ցուպաբեր» մեծ Հայրենի Խաչատուր Աբովեանի մահուան հարիւրամեակին առթիւ հետեւեալ խմբագրականը նուիրած է անոր յիշատակին.—

Ճիշդ հարիւր տարի առաջ, գրեթէ օրը օրին, Խաչատուր Աբովեան, հայ վէպի նախահայրը, առտու մը դուրս ելաւ տունէն ու այլեւս չվերադարձաւ: Սպաննուեցա՞ւ, ինքնասպա՞ն եղաւ, թէ՞ գնաց «տարատխարհ» եւ մնաց լքուած ու մենաւոր: Այս տարակոյսներէն ոչ մէկը կարելի եղած է հաստատել ստուգապէս: Իր անհետացումը ոստիկանական արձանագրութեանց մէջ անցաւ իբրեւ «անյայտ բացակայութիւն», նոյնպէս անյայտ պատճառներէ դրդուած:

Ոստիկանութեան համար, որ ամէն ինչ կ'ուզէ հիմնել իրողութիւններու եւ փաստերու վրայ, «բացակայութեան» պատճառները ոչ միայն անյայտ էին, այլեւ անբացատրելի. վասնզի օրինագրքի վերածուած իրաւագիտութիւնը կ'ուզէ ամէն արարք պատշաճեցնել դատաստանագրքի տրամադրութիւններուն, ըստ այնմ որոշելու համար, թէ արարք մը օրինաւո՞ր է, ապօրէ՞ն, բարոյակա՞ն թէ ապաբարոյ:

Աբովեանի կեանքը վեր էր օրէնքէն. անոր մահը եւս դուրս էր դատաստանագրքի տրամադրութիւններէն: Խախտած էր ներդաշնակութիւնը իր ապրած կեանքին եւ ապրիլ ուզած կեանքին միջեւ, այսինքն արտաքին աշխարհին եւ ներքին աշխարհին միջեւ: Այս խախտած ներդաշնակութիւնը գտնէ ինք իր մէջ եւ ինք իր հաշուին վերահաստատելու մտահոգութեամբ, Աբովեան առաւօտ մը, լուսադէմին, հագաւ անիկա գիւղացիի իր տրեխները եւ ուղղակի մտաւ Աստուծոյ թագաւորութեան մէջ:

Իր ողբերգական վախճանը արդիւնք էր հոգեկան լքումի, «խաւար յուսահատութեան», ինչպէս որ կը գրէր Ստեփաննոս Նազարեանց: Անհետացման պարագաները կը հաստատեն, թէ անմահ Քանաքեռցին հեռացած էր տունէն արտակարգ որոշում մը գործադրելու վճռականութեամբ: Ի՞նչ կրնար ըլլալ այդ արտակարգ որոշումը, եթէ ոչ կամաւոր մահը: «Հեռանալուց երեք օր առաջ, — կը վկայէին Աբովեանի մտերիմները անոր մահէն ետք,— համարեա ոչինչ չէր ուտում, քիչ էր խօսում, չէր հանում զգեստները եւ ըստ երեւոյթին տառապում էր անքնութիւնից»:

Եղիայի Նիրվանան հիւանդագին դժգոհանք մըն էր, առանց պայքարի անձնատուր ըլլալ մը, հրաժարում մը: Աբովեանի «անյայտ բացակայութիւն»ը արդիւնք չէր այս հիւանդ դժգոհանքին, այս ախտաւոր ինքնուրացման: Պարտութիւն մըն էր դաժան ու կատաղի պայքարէն վերջ, զոր մղեց անիկա ինք իրեն ու աշխարհի դէմ: Իրեն համար կեանքը մակընթացութիւն էր եւ տեղատուութիւն, տեսակ մը ինքնակիզում, գրեթէ խաչելութիւն: Իր «Դորպատեան օրագիր»ին մէջ կը գրէր. «Շատ անգամ մահ էի կամենում ինձ. մտադրուել էի՝ եթէհնար լինի՝ դեղամահ լինել»:

Բայց հրաժարում մը, ձեռնթափ ըլլալ մը չէր ասիկա, այլ ներքին տագնապանք մը, հոգեկան բեկում մը, որուն ճակատագրօրէն կը բախի ամէն մահկանացու, երբ չի կրնար հրեղէն խօսքերէ ետք նաեւ հրեղէն գործեր կատարել: Այս անմահ մահկանացուն տարիներով քալեց մահուան անդունդին մօտէն, գրեթէ եզերքէն. սակայն անյայտ «ձեռք» մը յենարան եղաւ իրեն ու հեռու պահեց զինք վերջնական ընկլուզումէ: Ինքն է, որ կը յիշատակէ այս «ձեռք»ին միջամտութիւնը. «Ինձ պահողը հենց էս էր, որ ասում էի, թէ մտքումդ դրել ես ազգին պէտք գաս, մէկ անուն թողաս. կը մեռնիս, մէկ վրէդ կանգնող, ողորմի տուող էլ չի ըլիլ: Ապրիր, որ սասնդ անես, մուրազդ առնես: Էս, էս էր ինձ ամէն դըժոխքից, պատուհասից ազատում, հոգիս ետ բերում, թէ չէ Քուռը վաղուց կ'ըլլէր իմ գերեզմանը»:

Ահա թէ ինչն էր, որ բռնեց զինք անդունդին եզերքը մինչեւ ամենավերջին պահը, այսինքն մինչեւ պարտութիւնը, երբ լուծումը կուգայ ինքնին, դէպքերու հարկադրանքին տակ:

Բոցավառ սիրտ մըն էր Աբովեան, որ իր անունդը կ'առնէր ինք իրմէ եւ գրեթէ հարկատու չէր ոչ իր դաստիարակութեան, ոչ իր ժամանակին, ոչ իր շրջանին: «Լեզուս չէ, որ խօսում ա, հոգիս ա, որ զգում ա», կը գրէր ինքն իսկ «Վէրք»ի յառաջաբանին մէջ: «Ազգի հոգին է խօսում այս գրքի խորքից», կ'աւելցնէր Րաֆֆին՝ անդրադառնալով այդ հրաշունչ գրքին, որուն մէջ կ'իշխեն սիրտը, զգացումը, երեւակայութիւնը: Ոմանք նոյնիսկ աշխարհական Նարեկացի մը ուզեցին տեսնել իր մէջ, որ փոխանակ Աստուծոյ հետ խօսելու՝ կը խօսէր ազգի զաւակներուն հետ:

Մեր մութ կեանքին մէջ վառուած ճրագ մըն էր Աբովեան: «Փայլուն երեւոյթ» կը համարէին զինք օտարները, Հաքստհաուզէն, Վակնէր, Բոտենշտէդ: Իսկ մենք պատառ մը հացը զլացանք իրեն, հոգ չէ թէ ետքէն քաւեցինք այս մեղքը, իր արձանը կանգնելով Երեւանի բանուկ մէկ պողոտային վրայ: Ժամանակակիցներու անտարբերութիւնը փոխարինուեցաւ յետնորդներու մեծարանքով: Այսպէս են մարգարէները. իրենց գաւառին եւ իրենց ժամանակին մէջ անոնք ոչ յարգ կը վայելեն, ոչ պատիւ: Մահն է, որ կը նուիրագործէ անոնց անունը, ինչպէս փառքը:

Կը տօնենք այսօր, ու պիտի տօնենք ամէն օր, յիշատակը մարդու մը, որուն մէջ ամէն սերունդ իր հոգիէն մասնիկ մը եւ իր սրտէն բեկոր մը պիտի գտնէ: Աբովեան այլեւս կը պատկանի բոլոր ժամանակներուն եւ բոլոր սերունդներուն: Ոմանք անոր մէջ պիտի հաստատեն տաղանդը, այսինքն խառնուածք մը, որ իր կանոնը իրմէ կ'առնէ: Ուրիշներ զայն պիտի մեծարեն իբրեւ մեր վէպին նախահայրը, առաջին վիպագիրը, որ «ազգի կեանքը պատկերացուց նոյնիսկ ազգի համար», ինչպէս կը վկայադրէր Նալբանդեան: Աւելի ուրիշներ Աբովեանի մէջ պիտի ուզեն գնահատել յանդուգն առաջնորդը, որ կրցաւ առաջին անգամ ժողովուրդին խօսիլ ժողովուրդին լեզուով: Աշխարհիկ բարբառը իրմով մտաւ մեր գեղեցիկ դպրութեան մէջ: Յետնորդները քալեցին իր բացած ճամբէն:

Գրականութեան մէջ Աբովեան իր ոճը ստեղծեց, ա. ձնական ու հայադրոշմ Հայ ոճի առաջին նմոյշն է «Վէրք Հայաստանի»ն, որ սովորական ըմբռնումով վէպ մը չէ անշուշտ, այլ ողբ մը, որուն մէջ կան հայրենական գաղափարախօսութեան տարրեր, բայց որ կ'ապրի ինք իրմով: Վասնզի անոր մէջ մարդ մը կրցած է թափել իր սրտի կրակը. «Իժոխք սիրտ», ինչպէս ինք կ'ըսէր, որուն նման Աստուած քիչ անգամ կը ըստեղծէ եւ անգամ մը ստեղծելէ ետք՝ կը կոտրէ կաղապարը...:

Մի՛չ տովորական մահկանացուներ ենք մենք, Քանաքեռցի Գեղջուկը անմահ մահկանացու մըն էր: Մնաւ, բայց չմեռաւ:

ՍՈՒՐԻՈՅ Կ. ԽԱՉԻ «ՕՐ»Ը

ՀԱԼԷՊ, 6 Ապրիլ.— Կիրակի, 4 Ապրիլ, Սինէմա «Ռոքսի»ի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Օգնութեան Խաչի քաղաքի եւ Նոր Գիւղի զոյգ մասնաճիւղերու տօնակատարութիւնը: Խուռն բազմութիւն մը լեցուցած էր ընդարձակ սրահը, ուր նեղ կուգար հանդիսականներուն: Շատեր ոտքի մնացին:

Հանդէսը կը հովանաւորէր Առաջնորդ Զարեհ եպիսկ.: Սուրիական եւ Արծուիկներու քայլերգներէն վերջ, ընկեր Ե. Տասնապետեան բացաւ հանդէսը կուռ ճառով մը, որուն հիմնական գիծերը կուտանք ստորեւ:

Անդրադառնալէ վերջ Ներգաղթի առթիւ կազմակերպուած «հրաժարական»ներու խաղքութեան, եւ պարզելէ վերջ յուզիչ դրուագ մը՝ որուն հերոսուհին դարձած էր արծուիկ մը, ընկեր Տասնապետեան շեշտեց գաղափարական մեծութիւնը 14 տարեկան աղջնակի մը, որ կը մերժէր Ներգաղթի Կոմիտէին կողմէ պահանջուած հրաժարագիրը ստորագրել, հակառակ անոր որ իր ընտանիքը կը գտնուէր Հայաստան չկարենալ մեկնելու եւ թշուառութեան դատապարտուելու սպառնալիքին տակ:

— «Այդ խեղկատակութեան բեմադրիչները, շարունակեց օրուան նախագահը, չէին գոհանար սակայն այսքանով: Անոնց նպատակն էր, ինչպէս պարզուեցաւ յետագային, քանդել ամէն հայ կազմակերպութիւն, եւ իր հայրենիքէն դուրս գտնուող հայութիւնը եւս ենթարկել այլասերումի: Ի՞նչ ձեռք բերին, սակայն, իրենց տմարդի պայքարով: — Երկու տարի առաջ Արծուիկներու քաղաքի մասնաճիւղը կը հաշուէր 70 անդամ: Այսօր կը հաշուէ 180 անդամ: Նոր Գիւղի կազմակերպութիւնը կը հաշուէր 45 անդամ. այսօր կը հաշուէ 125 անդամ: (Ծափեր):

Ամէնալ պիտի գիտնայի՞ն արդեօք, այս թիւերուն առջեւ: Դուք այս պատկերը տարածեցէք բոլոր այն կազմակերպութիւններէն ներս, որոնք կ'իյնան Ս. Օ. Խաչի գաղափարական ծիրին մէջ: Տարածեցէք զայն Հ. Մ. Ը. Մ.ի վրայ, մշակութային կազմակերպութեանց վրայ, եւ այդ բոլորը ներշնչող մայր կազմակերպութեան վրայ, եւ պիտի գտնէք նիւթական եւ հոգեկան նոյն աճումը: Բոլորը կը ներշնչուին այն կազմակերպութենէն՝ որ կը կոչուի Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն: (Բուռն ծափեր):

Ո՞ւր է գաղտնիքը այս բարգաւաճումին ու վերելքին, թուական թէ բարոյական դետնի վրայ: Ինչո՞ւ համար է որ գաղութի ամբողջ կեանքին մէջ լուսեղէն ցանցի մը պէս կը տարածուին անոնք: Ինչո՞ւ համար է որ Հ. Մ. Ը. Մ. մը եւ Օգն. Խաչ մը շարժման մէջ կը դնեն ամբողջ գաղութ մը, եւ շատեր կը վիրաւորուին՝ որ տոմսակ չէ զրկուած իրենց՝ մասնակցելու օրուան տօնակատարութեան:

Եւ ի՞նչ է այս ճակատին դէմ գտնուող սինլքորներու ցոյց տուած պատկերը: Մի՛շտ կքող, հալող, տեղի տուող: Ի՞նչ է այս երկու հակադիր երեւոյթներուն պատճառը:

Գաղտնիքն այն է, որ այդ խաժամուժը իր հրահանգները կ'առնէ օտարէն, ու լծուած է ապազգային գործի մը՝ որ կրնայ փտանգել հայ բազմութիւններու հոգեկան եւ մշակութային դաստիարակութիւնը: Մինչդեռ Օգնութեան Խաչերն ու Հ. Մ. Ը. Մ.ները կը ներշնչուին մեր պատմութեան յոյզերէն, մեր ազգային գաղափարաբանութենէն: — Մեր կեանքէն բխած իրողութիւններ են անոնք:

Անոնք որ կը ձգտին հայ ժողովուրդի գաղափարական ձգտումները դուրս հանել իրենց բնականոն զարգացման ճամբէն, չարաչար պիտի տուժեն: Պիտի կքին, պիտի հալին, պիտի չքանան, որովհետեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ներն ու Օգն. Խաչերը կը հսկեն այդ գաղափարաբանութեան վրայ:

Մենք պիտի պահենք զայն մինչեւ այն օրը, երբ հարկ ծալի մեր հայրենիքի հոգեպէս բզքտուած ժողովուրդը պատուաստել: Մինչեւ այն օրը, — կը կրկնեմ անգամ մը եւս — երբ կը բացուին իրաւ հայրենիքին դուռները»:

Միջանկեալ տեղի ունեցան արտասանութիւններ եւ երգեր: Նուագի բաժինն ալ ճոխ էր: Մասնաւոր խանդավառութիւն պատճառեցին մատաղատի արծուիկներու մարզական խաղերը եւ գեղջկական պարերը: Կենդանի պատկեր մը կը ներկայացնէր Օգնութեան Խաչին գործունէութիւնը (դպրոց, որբերու պատսպարան եւն.): Կազմակերպութիւնը տարեկան 7000 սուրիական ոսկի կը տրամադրէ կրթական գործին:

Օրուան բանախօսն էր Տիկին Հուրի Իփէկեան-Աղասեան, որ գեղեցկօրէն պարզեց Խաչերու գործունէութիւնը եւ հայ կնոջ դերը հանրային կեանքի մէջ: Իր գիտաւոր ճառը պիտի հրատարակուի առանձին:

Ա.

ԱՊՐԻԼ 11Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

Բանի մը տողով տրուած էր «Յառաջ»ի մէջ ընդհ. տեղեկութիւններ Ապրիլեան Սգատօնին մասին, որ կիրակի գիշեր Սալ Ժէօկրաֆի բերած էր սրահին տարողութենէն շատ աւելի մեծ բազմութիւն մը:

Ոտքի կեցողներ, դուրսը մնացողներ շատ էին: Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիները կը հսկէին կարգապահութեան եւ կ'առաջնորդէին հիւրերը: Հրաւիրուած Միութիւններէն իրենց բացակայութեամբ կը փայլէին Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը իր հոգեւորական դասով: Նմոյշի համար մէկլուսաւորչական եկեղեցական չտեսանք հոն: Թէ Մխիթարեան հայրերը եւ թէ հայ կաթոլիկ Լեւոնեան վարդապետներ եկած էին իրենց յարգանքի տուրքը տալու մեր նահատակներուն: Հայ արիները նոյնպէս պատասխանած չէին: Անցնինք սակայն այս տգեղ երեւոյթներէն, անտեսելով, երբ մնացածը այնքան փայլուն էր, այնքան սրտառուչ:

Բեմին ճակատը նկարիչ Ժ. Փալամուտեանի մէկ պաստառը կը զարդարէր, խորհրդանշող «Հայուն աքսորը»: Ներշնչումը թերեւս օտար, բայց որքան արտայայտիչ մահուան ճանապարհներուն վրայ քշուած մեր ծերունիները, կիները ու մանուկները վերյիշեցնող:

Օրուան նախագահը Շ. Նարդունի բացաւ Սգատօնը, պատմականը ընելով այս տօնակատարութեան: «Ոսոխներու Միութենէն Զափհաս Որբերը, անկէ ալ Նոր Սերունդի տղաքը կը կատարեն այսօր այս գերագոյն պարտքը ձեզ հրաւիրելու համար որ յոտնկայս յարգէք յիշատակը մեր մէկ միլիոն նահատակներուն խոր ու երկիւղած լռութեամբ: Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը որ կազմակերպիչն էր այս հանդէսին՝ գեղեցիկ ուղերձով մը արտայայտեց յուզումը որ բոլոր երիտասարդ սիրտերը կը տանի մինչեւ 914 — 915ի Հայաջինջ սարսափները: Իրենց ներկայացուցիչը ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան իր այս ուղերձով բերաւ խօստումը հայ երիտասարդին, որ կը հետեւի իր մեծ մեռելներուն գծած ճամբուն, որպէսզի կարենայ օր մը ստանձնել պահակի դերը:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի կողմէ խօսք առաւ Տիկին

Շ. Միսաքեան, որ քանի մը բառով անփոփելէ վերջ ինչ որ կը կոչենք «Մեծ եղեռն», յիշեց թէ հազարաւոր անպատմելի սարսափներու կարգին ունինք նաեւ այնպիսի դրուագներ որոնք հպարտութեամբ կը լեցնեն մեր սիրտերը: Պատմեց փոքրիկ աղջկան մը պատմութիւնը որ քաջութեամբ մեր դահիճին երեսին էր նետած Հայուն զզուանքը ու արհամարանքը: Ու վերջացուց ըսելով «փառք այն մեծ մեռելներուն որոնք այդ աղջկան մէջ ձգած էին ըմբոստ սերմը «Հայուն անընկճելի կամքին, փառք այն «քոմիթէճիներն» որոնք իրենց արիւնին մէջէն ստեղծեցին Շապին Գարահիսարներ, Ուրֆաներ, Մուսատաղեր: Փառք անոնց որոնք աւելի վերջ, զինեցին վրիժառու բազուկը Հայուն, պատժելու համար Թալէաթները, Պէհաէտտին Շաքիրները, Ճէմիլ Ազմիները, Սահիտ Հալիմները եւ մարդասպաններու ու մատնիչներու մնացեալ վոհմակը:

Թուրքին նպատակն էր բնաջնջել մեր ժողովուրդը եւ անոր մտաւորականութիւնը որպէսզի անոր մշակոյթը եւս թաղէ, իսկ մնացորդացին մէջ մեռցնէ յեղափոխական ըմբոստ ոգին: Հայ ժողովուրդը կայ այսօր ու անոր մէջ «քոմիթէճի»ն եւս կենդանի է:

Հ. Յ. Դ.ի կողմէ ընկեր Հրանդ Սամուէլ որ գլխաւոր բանախօսն էր, ծանրացաւ այն քաղաքական հետեւանքներուն վրայ որոնք յառաջ եկան Ապրիլեան եղեռնէն: Պարզեց մեր քաղաքական դատին էւոլիւցիները եւ եզրակացուց «Հայ ժողովուրդը որ վերապրեցաւ այս աննախընթաց ըսպանդէն, որ ստեղծեց իր այս օրուան Հայրենիքը, որ նոր թափով մը արծարծեց իր մշակոյթին խարոյկը ստեղծեց օտար, բայց հիւրընկալ երկինքներու տակ բարգաւաճ օճախներ, չէն դադրիր կռուելէ իր աննկուն ու կենսունակ Հայրենիքի կեանքին յարատեւ շարունակող...

Հայ Ուսանողական Միութեան կողմէ խօսեցաւ Վահէ Օշական չեշտելով մեծերու պարտքը ստեղծելու համար կապը, մթնոլորտը զիրենք տանելու «Ապրիլեան եղեռնին»: Մենք չունինք ձեր յուզումը, չունինք այսօր ձեր ապրումները, մեզքը մերը չէ, տուէք մեզի ոգին, չունչը, ու տարէք մեզ ետ, հող չէ, երեսուն երեք տարի ետ որպէսզի դացողներուն մեծ չունչովը լեցուինք բոլորս ալ:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիներուն կողմէ իրենց առաջնորդը, Պ. Սերոբեան կարդաց ուղերձ մը, որով իրենց յարգանքի բաժինը կը բերէին մէկ միլիոն զոհերու անմոռանալի յիշատակին:

Վերջին խօսողն էր Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան, որ գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր ըսպառօրին բերելու Մուրատեան վարժարանի աշակերտները: Իր խռհուն խօսքերով Հայր Սահակ հեռատես ըլլալ յանձնարարեց բոլորին, որովհետեւ «Հայը աւելորդ արիւն չունի այլեւս թափելու» ըսաւ ան, պէտք է խոհեմ, ճարպիկ ու մանաւանդ խոհայաւէր ըլլալ մեր համբանքին մտահոգութեամբ»:

Նախագահը փակեց հանդէսը կրակոտ քանի մը խօսքով, որ Հայուն վառած սրտին աղաղակն էր կարծես, «Մենք այսօր ալ մեր բոլոր ուժով դէմ ենք մեր թշնամիին ինչպէս էինք երէկ: Իսկ ով որ դէմ է անոր մենք անոր հետ ենք, ով ալ ըլլայ ան. ինչ ալ ըլլայ ան, աջ թէ ձախ, պոլշեւիկ թէ մենշեւիկ»:

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը երգ ու արտասանութիւն, քանի մը նոր սերնդական չնորհալի ուժերէ վերջ, ծանրացաւ Տիկին Արշալոյս Սարգիսեանի եւ Պ. Կիրակ Սաքըզլեանի վրայ: Տիկին Սարգիսեան թէ Ծառուկեանէն (Ապրիլեան Ամիս) թէ Սիամանթոյէն (Մօրս նրագը) իր գեղեցիկ արտասանութիւններովը կրցաւ յուզումով ստեղծել «Ապրիլեան մթնոլորտ»ը որ կը ծորէր արդէն Ծառուկեանի տողերուն ամէն մէկ տողէն եւ Սիամանթոյի մեռելներու պարէն:

Պ. Սաքըզլեան մեր համակրելի թենորը իր երգահանդէսէն անմիջապէս վերջ թէեւ յոգնած, չէր ուզած անչուք ձգել մեր մեծ նահատակներու տօնը, եւ իր երեք երգերը — Անուշէն Սարօի երգը, Ալէմշահի՝ Իմ երգը եւ Կոմիտասի՝ Անտունին — անգամ մը եւս արժեցուցին իր երգիչի տաղանդը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հայ Բարեգործական Ընկերութեան Փարիզի Գործադիր ժողովի նախագահ մեծայարգ Տօքթ. Քօլօլեանին

Յարգելի Տոքթոր.

Ինչպէս տեղեկանում եմ հրամնակի կէրպով, ընկերութեանդ Նուպարեան Մատենադարանի գրքերի մէկ փոքր մասը 1941 թուին Պերլին տեղափոխելու կապակցութեամբ իմ մասին ստայօդ եւ զրպարտիչ վերագրումներ արուած են արտասահմանեան հայ թերթերի, այլեւ ընկերութեանդ «Միութիւն» օրգանի մէջ:

Դժբախտաբար անկարող լինելով ցարդ անձամբ եւ փաստական տուեալների հիման վրայ ստուգել պարագան, այսու խնդրում եմ ձեզ բարի լինել եւ համառօտ լուսաբանել հարցը:

Ձեզ քաջ յայտնի է, ի հարկէ, որ եթէ ժամանակին ես անձամբ պէս ոեւէ դեր ունեցած եմ առհասարակ Նուպարեան Մատենադարանի խնդրում. ապա այդ եղած է միայն ու միայն այն, որ ջանացած եմ ու յաջողած.—

1.— Նուազագոյնի իջեցնել Պերլին տեղափոխելիք գրքերի քանակը Մատենադարանից (չուրջ 12առ հարիւրը ամբողջի): Գիտէք արդէն, որ վերջինս այլապէս ամբողջովին ու անխտիր առաքուելու վիճակին ենթակայ էր՝ համաձայն նախապէս եղած կարգադրութեան: Գիտէք նաեւ, որ այդ նպատակի համար մատենադարանից բոլոր գրքերը, բազմաթիւ (չուրջ 170) արկղների մէջ լեցուած, արդէն իսկ պատրաստ էին Պերլին ճամբուելու համար՝ նախ քան Փարիզ գալս: Ձեզ յայտնի է նմանապէս, որ նոյն այդ վիճակին արդէն իսկ ենթարկուած էին ու Պերլին տեղափոխուած՝ ռուսական, ուքրայնական, լեհական, հրէական հարուստ մատենադարանները ամբողջութեամբ:

2.— Փարիզի հայ դրամանութիւններից եւ մասնաւոր ազգայիններից բաւական թուով գրքեր գնել տալու եղանակով առաւել եւս նուազեցնել մատենադարանից պակսելիք հատորների քանակը:

3.— Պերլինում հիմնելիք հայկական ինստիտուտի մատենադարանը «« Նուպարեան » անուանելու մասին դրական վերաբերում ապահովել:

Այս ամէնը, յարգոյ պարոն, քաջ յայտնի են ձեզ ու վարչութեանդ անդամներին, այլեւ չատ ազգայիններին, և արձանագրուած մի առ մի՝ ձեր վարչական նիստերի ատենագրութեանց մէջ: Գիտէք նաեւ, որ ես առհասարակ ոչ մէկ քայլ առած եմ՝ առանց ձեր գիտութեան եւ համաձայնութեան, երկուստեք միշտ անտես չառնելով, ի հարկէ, ժամանակը եւ պայմանները:

Ու ի տես այդ ամէնի՝ դուք քանիցս գրաւոր ու բանաւոր եղանակով վեր էք հանած իմ կատարած դրական դերը ամբողջ գործի մէջ: Այլեւ հրապարակաւ, ի ներկայութեան Փարիզահայ բազմաթիւ կազմակերպութեանց ու մամուլներկայացուցիչների խպատիւ ինձ ձերկազմակերպած ողջերթի ընդունելութեան ժամին, դուք գրաւոր ճառով գնահատած էք իմ մատուցած ծառայութիւնը ընկերութեանդ մատենադարանին:

Արդ, այս ամէնը այսպէս լինելով՝ բնական է որ խորապէս վրդովիչ գտնեմ գրութեանս սկիզբը յիշուած պարագան, որի համար այսու ձեր լուսաբանութիւնն եմ խնդրում ահա: Խնդիրը կրելով հանրային բնոյթ՝ յարմար չեմ տեսնում անուշադրութեան մատնել:

Սպասելով ձեր պատասխանին՝ մնամ խորին յարգանօք

ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆ

Յ. Գ.— Ներկայ տարուայ Յունուարի սկիզբին ուղարկուած սոյն նամակիս պատասխանին սպասում եմ դեռ, ի հարկին անդրադառնալու համար խնդրին: Բարեգործականի նախագահ արդոյ բժշկապետը, տարակոյս չունիմ, չի մտածում անգամ՝ ժխտել իրեն ուղղած գրութեանս մէջ յիշուած փաստերը: Նա ազնուութիւնն է ունեցած արդէն, դէպքից չատ վերջը, ինքնաբերաբար եւ գրաւոր ու բանաւոր, այլեւ ուրիշների առջեւ հրապարակաւ հաստատելու սասծները:

Այս բոլորից զատ, համոզուած եմ, այն կարծիքին պիտի լինի թէ կարելի չէ թոյլ տալ, որ զրպարտիչ գրիչներ յետին նպատակներով ու անպատիժ արտատպել փորձեն մէկի կամ միւսի պատիւը: Ես բնաւ մտադիր չեմ անպատասխանատու թողնել սոր զրպարտիչներին: Եւ դեռ ասելիք ունիմ:

Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

Շտուտգարտ (Գերմանիա) 5 Մարտ 1948

Խնդրում եմ այն բոլոր թերթերին, ուր խօսք է եղած երբեւէ ներկայ խնդրի մասին, յարգելով մամուլի օրէնքները՝ արտատպել եւ իմ այս գրութիւնը:

Նոյն

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Վերապրելու համար մեր պատմական փառքի օրերը, չուտով կը սկսինք հրատարակել մեր Գ. էջին մէջ Ծերենցի ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ, որ թէ հին եւ թէ նոր սերունդին կողմէ պիտի կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ եւ յափշտակութեամբ:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾՆ ՏԻԳՐԱՆ

Խորենացիին նկարագրածին նման, օտար պատմիչներն ալ Տիգրանը կը նկարագրեն իբր երկայնակեաց եւ առողջ թագաւոր մը: (Տես Լուկիանոսի «Մակրովիի», էջ 15): Օտարները կ'ընդունին թէ Տիգրան մինչեւ իր կեանքին վերջին տարիները պահած էր երեսի թարմութիւնը ու երիտասարդական կորովը: Այսպիսի մէկը բնականաբար պէտք էր ժուժկալ կեանք մը անցուցած ըլլար ամէն տեսակէտով ...:

Պլուտարքոս յայտնի կերպով կը նկարագրէ Տիգրանի վեհաշուք կեանքը Լուկուլլոսին խօսեցնելով կարեւոր ճառ մը, որ դրուատիքն է Մեծն Տիգրանին յաջողութիւններուն ու փառքին: (Տես «Լուկուլլոս» XXI 2 14 էջ 522):

Լուկուլլոս զինքը ուղեկցող բազմահազար կիրթ Հռոմայեցի զինուորներուն առջեւ բացատրեց թէ «Տիգրան փոքրիկ սկզբնաւորութենէ մը վերջ զօրացած էր ու չատ մը ազգեր իրեն հպատակեցուցած էր» թէ ոչ ոք «կրցած էր Պարթեւները այնքան խոնարհեցնել որքան ինք...» թէ «բազում Յոյներ բնակեցուցած էր իր երկիրներուն մէջ», որոնց ծառայութիւնները ուսանելու համար ձեռարուեստը բնականաբար չատ պիտանի էին Հայոց, թէ «Թափառաշրջիկ Արաբները քաղաքներու մէջ բնակեցուց ու զիրենք կրթեց, ու սորվեցուց վաճառականութիւն», ու ուրիշ բաներ, թէ «բազում թագաւորներ Տիգրանի պալատական սպասաւորներն էին», եւ թէ «անոնցմէ չորսը՝ պաշտօնական ընդունելութեան պահերուն առջեւը բարեւի կը կենային», ու իր ձիով գնացքին միջոցին քովերէն հետիոտն կը վազէին կամ գահ բազմած միջոցին ձեռքերնին ծալլած գահին առջեւ խոնարհաբար կը կանգնէին:

Այնքան մեծ թագաւոր մը որ պատերազմի պահուն ըստ Պլուտարքոսի բազմացեալ ազգերէ կազմուած հսկայ բանակներով կ'արչաւէր եւ իբր սպարապետ կը գործածէր 2—3 հպատակ թագաւորներ, բնականաբար քիչ մը հպարտ կրնար եղած ըլլալ, ինչ որ կը խօսի Պլուտարքոսը:

Երբ այսպիսի փառաւոր Արքայից Արքային առջեւ ներկայանալով, Հռոմի տեղակալ Կլօտիոս Բուլքեր՝ Հայաստան ապաւինող Միհրդատ Եւպատոր թագաւորին յանձնումը կը պահանջէր գրգռիչ լեզուով մը, անշուշտ Մեծն Տիգրան այս պահանջքը հպարտութեամբ պիտի մերժէր իբր վեհանձն ու հիւրասէր Հայ մը:

Կլօտիոս Բուլքեր Տիգրանին ղրկուած էր Լուկուլլոսին կողմէն, ձեռքը ունենալով նաեւ Լուկուլլոսին գրած թուղթ մը, որուն մէջ դոռոզ Հռոմայեցին զլացած էր Տիգրանը կոչելու իբր «Վասիլէոս Վասիլէոն» (այսինքն «արքայից արքայ»): Մեծն Տիգրան խիկոյն մերժեց Լուկուլլոսին պահանջը ու տեղակալին յայտնեց որ ինքն էր կրնար իր հիւրը ու ազգականը Հռոմայեցւոց յանձնել, առանց աշխարհին դատաստանին ու մարդասիրական օրինաց դէմ մեղանչելու: (Տես Մեմնոն. 46. 2):

Տիգրանին այդ դիրքը ինքնին կը վաւերացնէ Խորենացիին իր մասին գործածած «մեծիմաստն» եւ «պերճաբան» բառերը:

Օտար աշխարհակալ չատ մը թագաւորներ ոչ միայն Տիգրանի ազնիւ նկարագրէն զուրկ էին, այլ նաեւ անոր ֆիզիքական գեղեցկութենէն ալ չատ հեռու էին: Արդարեւ, Հռոմայեցի Յուլիոս Կեսարը ճաղատ էր ու անբարոյական, իր մէկ հրամանագրով արտօնած էր որ ամուսնացեալ Հռոմայեցիները իրենց կիները փոխանակէին... համաձայն իրենց ճաչակին... Մեծն Աղեքսանդր քիչ մը սապատող էր ու միշտ գինով...:

Աշխարհահռչակ Աննիբաղ Կարթագոնացին տգեղ էր ու կոյր..., իսկ նորագոյն դարերու Ֆրանսայի տիրանը՝ Նափոլէոն Պօնաբարթը, թեթեւաբարոյ էր ու ճաղատ կարճահասակ:

Մեծն Տիգրան մեռաւ Քրիստոսէ առաջ 55 թուականին, 6 Փետրուարին աւելի քան 86 տարեկան հասակին մէջ: (Պլուտարքոս զինքը 85 տարեկան կը հասկցնէ):

Աշխարհիս մեծագոյն Հայը, ու Հայաստանի ամենափառաւոր թագաւորը եղած էր Մեծն Տիգրան, որ ծնաւ ու թաղուեցաւ իր հայրենիքին մէջ: Իսկ օտարութեան մէջ ապրող փառաւոր մեծագոյն Հայը եղած էր Բիւզանդիոնի Յովհաննէս Զմշկիկ կայսրը, որուն մասին առանձին յօդուածով պիտի անդրադառնամ ապագային:

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

(8 եւ վերջ)

տեղեկագիր մը, որ կը յայտնէ Խորհրդ. Միու-թեան պատրաստութիւնները, համաշխարհային երրորդ պատերազմ մը յարուցանելու համար: «Տէռ Ռայն - Նէքար Ցայթունկ» գերմանական թերթն ալ նոյն օրը հրատարակած է այս տեղեկագիրը, որուն ամփոփումը հետեւեալն է. —

1.— Կայծակի արագութեամբ գրաւել ամբողջ արեւմտեան Եւրոպան: Այս գրաւումը երեք շաբաթէն աւելի չի կրնար տեւել:

2.— Ցանկարծօրէն յարձակիլ Սպանիոյ վրայ, գրաւելու համար Հիւսիսային Ափրիկէն, եւ պաշարման ենթարկելու համար Միջերկրականը: Այս գործողութեանց շնորհիւ, սովետ զինուորները պիտի կրնան Սուէզի Ջրանցքը հասնիլ, Պարսկաստանէն անցնելով:

3.— Գրաւել Զինաստանը եւ Հնդկական կղզիները:

ՖԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ մէջ կը շարունակուի դրամատուներու,պետութեան և երկաթուղիիպաշտօնեաներու գործադուլը, որ կեանքը անդամալուծած է այս երկրին մէջ, թէեւ ջուրի բաշխումը, կարեւոր հեռագիրներու առաքումը եւ ուրիշ կարգ մը սպասարկութիւններ կը կատարուին:

ՀԵՄԵԼԱՆԻՒՆԵՐՈՒ եւ առանին առարկաներու առուտուրը ազատ պիտի ըլլայ այսուհետեւ:

ՔԱՐԱՇԻԷՆ ՆԻՒ ԵՈՐՔ թռչող «Փանամէրիքըն էյրուէյզ» ընկերութեան «Իմփրէս օվ տհը Սքայզ» մեծ օդանաւը Իռլանտայի Շէնըն օդակայանին մէջ ջախջախուեցաւ արկածով: Երեսուն ճամբորդներէն մէկը միայն ազատեցաւ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ գտնուող ամերիկեան թղթակից մը հրաման ստացաւ 3 օրէն մեկնիլ Խորհ. Ռուսիայէն: Սովետները զինք կ'ամբաստանեն իբրեւ լրտես:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎԻՍԻՇԸԼ (ծնեալ Պարսամեան), ուրախ են յայտնելու իրենց անդրանիկ աղջկան, ԱԼԻՍ-ՄԱՐԻԱՄի ծնունդը:
31 Մարտ, 1948ին:

ՖՐԱՆՔՕ-ՀԱՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Սիրելի հայրենակից,

Ֆրանքօ - Հայ Միութիւնը կազմակերպած է հայ ու ֆրանսական մշակոյթներուն նուիրուած գրական ու գեղարուեստական նոր փառատօն մը, որ տեղի պիտի ունենայ, երեսփոխան, Նախկին Նախարար Պ. Լուի Մառէնի նախագահութեան տակ, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, Ապրիլ 18ի կիրակի յետմիջօրէին, ժամը 14.15էն 18:

Միութեանս պատկառելի Նախագահը, Պ. Մառէն, մեծանուն պատմաբան եւ Ֆրանսական ակադեմիայի անդամ Պ. Ռընէ Կրուսէ, հայագէտ բանասէր Պ. Ֆրէտէրիք Ֆէյտի եւ Միութեանս դեր-Նախագահ Պ. Արշակ Զօպանեան պիտի արտասանեն հակիրճ ճառեր մեր ժողովուրդին կատարած պատմական դերին եւ քաղաքակրթութեան մատուցած ծառայութեանց մասին:

Գեղարուեստական խնամուած բաժինին իրենց բարեհաճ աջակցութիւնը պիտի շնորհեն հայ ու ֆրանսացի յայտնի արուեստագէտներ: Զուտ հասոյթը պիտի յատկացուի Միութեանս հայանպաստ փրոփականտի ձեռնարկներուն:

Տոմսերուն գիները են հետեւեալները. — Էմփիքըլի առաջին երեք կարգերը, 500 ֆրանք, Էմփիքըլի միւս բոլոր կարգերը 200 ֆրանք, Անփիթէաթրի բոլոր կարգերը 200 ֆրանք, Փրըմիէր Թրիպիւն 150 ֆր., տէօզիէմ Թրիպիւն 100ֆրանք:

Տոմսեր կարելի է գտնել Ֆրանքօ - Հայ Միութեան պաշտօնատեղիին մէջ, Պ. Ֆրետերիք Ֆէյտիի մօտ, 7 րիւ տը Ֆալսպուրկ:

Պ. Հրանտ Սամուէլի (51 րիւ Մէսիէօ լը փրէնս), Պ. Մկրտիչ Պարսամեանի (46 րիւ Ռիշէ), Պ. Հրանտ Բալուեանի (43 րիւ Ռիշէ) գրավաճառանոցներուն մէջ, Պ. Ցակոբ Սէմէրճեանի լուսանկարչատան մէջ (Ֆօթօ Ֆէպիւս) 23 Պուլըվար Պօն Նուվէլ), Փարիզի գլխաւոր հայ ճաշարաններուն մէջ, նոյնպէս եւ Սորպոնի Համալսարանին երկու դռնապաններուն մօտ եւ Մէզօն Տիւրանի մէջ (Փլաս տը լա Մատըլէն):

ՖՐԱՆՔՕ-ՀԱՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս Շաբաթ օր, ժամը 5ին, Պ. Զօպանեան կուտայ Cité Universitaireի Հայ Ուս. Տան մէջ (57, Bld. Jourdan), իր երրորդ դասախօսութիւնը «Հայ գրականութիւնը Խորհ. Հայաստանի եւ արտասահմանի մէջ քառորդ դարէ մը ի վեր» նիւթին վրայ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ ենթակոմիտէն կազմակերպած է հաւկթախաղ-պարահանդէս մը Armenovilleի սրահին մէջ, կիրակի 18 Ապրիլ ժամը 15էն մինչեւ 22: Առատ խմիչք եւ ուտելիք: Գեղարուեստական բաժինը կը գոհացնէ բոլորը անխտիր: Մուտքը ազատ է:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՊՈՐՏՕ.— Այս կիրակի 18 Ապրիլ, կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, Սընոռ:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

✕

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան, եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին, Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչին, Նախկին Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան, Համասեբաստիոյ եւ Բարձր Հայքի Հայր. Միութեանց: Տեղի կ'ունենայ 17 Ապրիլ, Շաբաթ երեկոյ, ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. տեղական կոմիտէի տեղի կ'ունենայ այս կիրակի օր ժամը 3ին Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ Ֆ. Կապոյտ Խաչի եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի, Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան կողմէ: Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ:

●

ՊՈՒԼԸՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Խատիսեան խումբի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչին, Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Bar Internationalի մէջ, 230 Chemin de la Madragueville:

Իսկ կիրակի 18 ապրիլ առաւօտեան հոգեհանգիստ սուրբ պատարագ տեղւոյս Սուրբ Յակոբ մատրան մէջ, 1 միլիոն զոհերու յիշատակին:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

⁂

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ մէջ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի եւ Ն. Ս. «Հրայր» խումբի, Ապրիլ 25ին, կիրակի Տալ տը Միւթիւալիթէ (Salle de Mutualité), կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ եւ շրջանի Հայր. Միութիւնը մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարէ՝ այս կիրակի առաւօտ՝ յետ պատարագի, 1915ին զոհուած իր բոլոր նահատակներուն համար, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Փորթ տ'Իթալիի Հ. Յ. Դ. Մ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի կողմէ, 18 Ապրիլ կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Petit Ivryի Bains Douchesի ընդարձակ սրահին մէջ, Rue Jules Ferry: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մեներգ, արտասանութիւն եւայլն: Խօսք պիտի առնեն ծանօթ ընկերներ: Հայկական նուագախումբ, թառիստ Գարեգին եւ ընկեր Բենօ, հայկական եւ կովկասեան պարեր: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է: Հաղորդակցութեան միջոց՝ մէթրօ Porte de Choisy եւ 125 թիւ Օթօպիւս առնել եւ իջնել Jules Ferry:

ο ο ο

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէսինէն Պ. Գարեգին Բրուտեանի եւ զաւակներուն (Եւդոկացի) կողմէն, յաւէտ ողբացեալ իրենց կնոջ, մօր, զոքանչին եւ մեծ մօրը ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԲՐՈՒՏԵԱՆԻ (ծնեալ Փափազեան) եւ ԻՍԿՈՒՀԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, մասնաւոր հոգեհանգստեան պատարագ պիտի կատարուի այս կիրակի 18 Ապրիլ, Լիոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգող ազգականներն ու բարեկամները:

ՄՈՐԷՆԻԿԻ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Խարբերդի Մորէնիկի Ուսումն. Ընկերութեան Ֆրանսայի Կեդր. վարչութիւնը Մորէնիկի օրը կը տօնէ Վալանսի մէջ: Այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, երիտասարդներու սրահը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Կորիւն խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի Ապրիլ 18ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկեր. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այսօր ժամը 7.30, Համազասպ, կիրակի 18 ապրիլ կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վռամեան, երկուշաբթի՝ ժամը 8ին Ակնունի ենթակոմիտէները եւ խումբերը:

Ներկայ կ'ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 4ին Sociétés Savantesի սրահը:

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պուա Լիւզիի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Յովսէփի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ժողովը այս շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ մասնաճիւղին ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Խրիմեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ Հօրեղբօր որդիս Տաճատ Գաւալճեանի զաւակները, որոնք կը գտնուէին Միացեալ Նահանգները, Քալիֆորնիա: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի գրել Պ. Զաւէն Գաւալճեանի, 55 rue de Lac, Chaville (S.et O.), France: Կը խնդրուի «Հայրենիք»էն եւ «Ասպարէզ»էն արտատպել:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԵՐԳ «ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Յետաձգուած է, օրը եւ տեղը շուտով կը յայտարարուի:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dareaume - 12e
Le Gérant: A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տղ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 18 AVRIL 1948 Կիրակի 18 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5320–Նոր շրջան թիւ 929 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՌՈՒՍԻԱՆ, ԵՒ ՄԵՆՔ

Երբ Դաշնակցութիւնը բարեմտօրէն, եւ առանց յետին նպատակներու, կը քննադատէ համայնավարութիւնն ու Խորհրդային Հայաստանի ներկայ վարչաձեւը որ — պէտք է միշտ յիշենք — հաստատուեցաւ շնորհիւ Լենինները եւ Քէմալները սիրաշեղ բարեկամութեան եւ զինակցութեան, հակադաշնակցական ամբողջ թշնամութեան կը վերագրէ մեր կուսակցութեան այդ քաղաքականութիւնը :

Ու կը յանձնարարէ սրտառո՛ւչ դիւանագիտութեամբ :

— Մի՛ քննադատէք, մի՛ գանգատիք, մի՛ հարուածէք, այլապէս կը վտանգէք մեր սահմաններուն մէջ ապրող հայութիւնը …

Ուրիշ խօսքով, մեր հակառակորդները պարզապէս բսել կ՚ուզեն.

— Մի՛ զայրացնէք հիւսիսի Արջը որ կրնայ, յանկարծ, մահացու հարուած մը իջեցնել մեր գլխուն …

Ցիշեցնէ՞նք որ Դաշնակցութիւնը աւելի լաւ սերտած է «Քեռի»ին հոգեբանութիւնը եւ աւելի մեծ հաւատք ունի անոր ողջմտութեան վրայ, քան Հայոց ազգին ծանծաղամիտ ու կեղծուպատիր «դիւանագէտները» որոնց յանձնարարութիւնը աչք կը հանէ երբ կ՚ուզէ յօնք շինել:

Որովհետեւ, Ռամկավար – Հնչակ – յառաջդիմական մեր դպիրները, մէկ կողմէն լորձնաշուրթն կը փառաբանեն զէնքի ուժով պարտադրուած վարչաձեւ մը, միւս կողմէ, անգիտակցաբար, կասկածի կ՚ենթարկեն մեծազօր ազգի մը նկարագիրը՝ բարբարոսական ծրագիրներ վերագրելով անոր :

Հազար անգամ, հազար ձեւերով բացատրուած է բանդէտներուն որ համայնավարութեան չարիքներուն մասին արտայայտուիլ, չի նշանակեր ոչ – բարեկամական տրամադրութիւններ սնուցանել մեր հայրենիքը հովանաւորող ազգին հանդէպ որուն կառավարութիւնը այսօր կարմիր է, իսկ վաղը կրնայ տարբեր գոյն ունենալ :

Մեր գաղափարամարտը ուղղուած է ոչ թէ Ռուս ժողովուրդին, այլ չարաբաստիկ վարդապետութեան մը դէմ որուն քարոզները ժողովուրդներու ինքնորոշման կամ անհատին ու համայնքին իրաւունքներուն մասին, աններդաշնակ են մեր ըմբռնումներու հետ :

Կրնայինք, աւելի պարզ խօսելով, աւելցնել թէ մենք, երեսուն տարիէ ի վեր, կը պայքարինք մասնաւորաբար Բերիաներու բռնակալութեան դէմ որուն մակաբնտակ ընկերվարութիւնը ծաղրանկարի կամ ողբերգութեան վերածուած է :

Վէճ չունինք Ռուս մուժիկին հետ քանի որ համայնավարութիւն եւ Ռուս ժողովուրդ իրարմէ անջատ ըմբռնումներ են:

Մանաւանդ երբ գիտենք որ այդ ժողովուրդն ալ այնքան կը տառապի ներկայ վարչաձեւին հզօր թաթին տակ, որքան մեր Երկիր Դրախտավայրը:

Համայնավարութեան կիրարկումը Ռուսաստանի նման յետամնաց ու աղքատ հայրենիքէ մը սկսած ըլլալու պարագան չապացուցաներ որ ռուս գիւղացին, իր պայմաններուն բարելաւման համար, անպատճառ պէտք ունէր Կարլ Մարքսի Աւետարանին :

Մարքս, ինքը, երբեք չէր նախատեսած որ իր վարդապետութիւնը ի գործ պիտի դրուէր, ամէնէն առաջ, ցարերու հայրենիքին մէջ:

Ընդհակառակն, բանուորներու եւ գիւղացիներու դիկտատուրան պէտք է սկսէր տնտեսապէս բարգաւաճ երկիրներէն, համաձայն իր հաշիւներուն :

Ցաճախ կրկնուած է, ձեռնհասներուն կողմէ, որ 1917ի յեղափոխութիւնը — դատելով իր տրուած արդիւնքէն —ոչ ռուսական էր, բառին լայն առումով, ոչ ալ ընկերվարական :

Ռուսական չէր քանի որ ռուս ժողովուրդը երբեք մտքէն չանցուց բռնակալութիւն մը տապալել, ուրիշով մը փոխարինելու համար զայն:

Ընկերվարական չէր քանի որ ընկերվարութիւնը երբեք չէ փառաբանած աշխարհակալութիւնը:

Հետեւաբար մեր քննադատութեանց մէջ ի մտի ունինք միմիայն ներկայ ոստիկանական վարչաձեւը :

Յաւերժական սուգը

Դեռ պիտի չանցնի՞ : Դեռ պիտի մնա՞ն սրտերը
մեր :
Կսկծանքով ապրե՞նք պիտի դեռ վշտահար :
Դառնա՞նք պիտի յետ, երբ փոթորիկն հալածում
է մեզ :
Դեռ պիտիդառնադարի՞ն յառաջ տանող քայլերը մեր :
Դեռ վուշ վո՞ւշ, դեռ հառաչա՞նք պիտի դուրս
գան շրթներէն մեր :
Երբ փորձում ենք քանդել անցեալին կապող շղթաները մեր :
Հին հին յուշեր, քաղցր յուշեր, քաղցր ու լեղի
Մեր հոգիները կը սարսռան ինչպէս լարը տաւիղի, ինչպէս լարն աղեղի:
Ոչ մի հոգի չի սարսռայ այնպէս, ինչպէս Հայու
հոգին ,
Ուր էլ գնայ, ուր էլ թռնի՝ նրան մատով ցոյց կըտան ինչպէս ամպի բեկոր :
Սեւ աչքերի թախիծն անհուն պիտի մատնի նրան
դարեր :
Եւ պիտի լինի դեռ վո՛ւշ վո՛ւշ, դեռ հառաչանք
Եւ դեռ կսկիծ, եւ դեռ մորմոք անմխիթար ,
Քանի անթաղ եւ անթիւ մեռելները մեր,
Քանի թափառական եւ դալուկ ուրուականները
մեր :
Մենք, մնացորդը մի ազգի, մահկանացու, անանուն…
Մենք պիտի կերտենք մի տուն եւ այդ տան պիտի
տանք մի նոր անուն,
Որպէսզի խաղաղութիւնն իջնի խռովայոյզ Հայոց
աշխարհին:
Այդ դեռ վուշ վուշ, դեռ հառաչանք պիտի երգենք,
Մինչեւ դառնանք տանուտէր, բաժնենք անապակ
գինին ,
Դնենք շիրիմների վրայ պսակ, քաջաց ճակտին
դափնին ,
Այն ժամանակ միայն սուգը պիտի փարատի ,
Մեր սեւ աչքերի փայլքն յաղթահար :
Այն առեն միայն օրհնեալ քրտինքը մեր ճակտի,
Պիտի զովացնէ պապակած շիրիմները մեր մեռելների…:

ՏՈՔԹ. Յ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

«Արտասահմանի» հայրենակիցները պէտք է օգտուին ընդհ. ներումէն

ԿԸ ԳՐԷ « ՃՈՒՄՀՈՒՐԻՅԷԹ »

Ինչպէս ծանօթ է, Թուրքիոյ մէջ մօտերս պիտի հրատարակուի ընդհ. ներումի օրէնք մը, Թուրք Հանրապետութեան հռչակման 25ամեակին առթիւ :

« Ճումհուրիյէթ» թերթը կը յիշեցնէ ներքին գործավարութեան թէ պէտք է ներել նաեւ անտրակելի պատիժը, որուն ենթարկուած են այն Թուրք հայրենակիցները՝ որոնք արտասահման կը գտնուին եւ չեն կրնար Թուրքիա վերադառնալ, հակառակ անոր որ ոչ դատապարտեալ են եւ ոչ ալ յանցապարտ: « Արդէն, եթէ քննելու ըլլանք այս խնդիրը կը գրէ «Ճումհուրիյէթ» — կը տեսնենք որ ոչ մէկ օրէնքի կը յենու Թուրք հայրենակցի մը տրուած վերադարձի արգելքը: Այդ աքսորեալները, եթէ յանցաւոր են, պէտք է յանձնուին մեր դատարաններուն, իսկ եթէ յանցաւոր չեն, օրէնքի հակառակ է աքսորի պատիժ տալ մարդու մը՝ առանց դատական վճիռ արձակուած ըլլալու անոր դէմ: Հետեւաբար, տեղն է եւ օրինաւոր է արտօնել որ այս աքսորեալներն ալ օգտուին Հանրապետութեան 25ամեակին առթիւ շնորհուելիք ընդհանուր ներումէն,— կ՚եզրակացնէ Թուրք թերթը :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ 27 դերամբոցներ, որոնք Գերմանիա կ՚երթան, երէկ կէսօրէ ետք Փարիզի վրայէն անցան, բայց շատ բարձրէն թռչած ըլլալով զանոնք տեսնել կարելի եղած չէ :

Իսկ հայ ժողովուրդը, ներսը թէ դուրսը, կը մնայ բարեկամ ռուս ժողովուրդին :

Ներդաշնող Հայը պէտք է ծանօթանայ այդ ճշմարտութեան եւս, փոխանակ ականջ տալու դիմացի պառաւներուն բամբասանքներուն: Ժ.

Տնտեսական ուխտ ստորագրուեցաւ

Տասնվեցները (հիմա Տասնըութը) ուխտին ստորագրութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ երէկ Փարիզի արտաքին նախարարութեան պաշտօնատան «Ժամացոյցի» սրահին մէջ: Խօսք առին մասնաւորաբար Պէվին եւ Պիտօ, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները, շեշտելու համար կարեւորութիւնը Եւրոպայի տնտեսական վերելքին մէջ պետութեանց սերտ գործակցութեան, որ տիեզերական պատմութեան մէջ անզուգական դէպք մըն է, եւ նախադուռը՝ համածակցութեան աւելի լայն եւ աւելի սեղմ գործունէութեան մը :

Ստորագրուած պայմանագրութիւնը՝ որ «ուխտ», «չարթ» եւ նման անուններով ծանօթ է, ունի նախաբան մը, որուն մէջ ցոյց կը տրուին այն պատճառները՝ որոնք մղած են Եւրոպայի 16 պետութիւնները իրենց տնտեսական յարաբերութեանց մէջ սերտօրէն գործակցելու»: Ցետոյ, յաջորդական գլուխներու մէջ կը թուէ իւրաքանչիւրին պարտաւորութիւնները իրարու հանդէպ : Ահա գլխաւոր տրամադրութիւնները.—

1.— Իւրաքանչիւր պետութիւն, թէ առանձնապէս եւ թէ միւս պետութեանց հետ հաւաքաբար, փոյթ պիտի տանի իր արտադրութիւնները աւելցնելու, օգտագործելով մայր հայրենիքի եւ գաղթավայրերու բնական հարստութեանց բոլոր աղբիւրները, եւ արդիականացնելով ճարտարարուեստական մեքենաներն ու կազմածները :

2.— Արտադրութեան եւ առեւտրական փոխանակութեանց համար պատրաստել եւ գործադրել ծրագիր մը, նկատի առնելով, մէկ կողմէ, իւրաքանչիւր երկրի այս մասին ունեցած եւ մտադրած ձեռնարկները, եւ, միւս կողմէ, համաշխարհային տնտեսութեան կարելիութիւնները :

3.— Ստորագրող պետութեանց միջեւ զարգացնել փոխանակութիւնները՝ իրարու հետ խորհրդակցաբար :

4.— Միջոցներ ձեռք առնել վճարումներու բազմակողմանի դրութիւն մը հաստատելու համար ,եւ ջնջել այն կաշկանդումները՝ որոնք գոյութիւն ունին ստորագրող պետութեանց մէջ, այս վճարումներուն վերաբերմամբ:

5.— Պետութեանց տնտեսական եւ ելմտական փոխադարձ յարաբերութիւններուն մէջ գոյութիւն ունեցող անսովոր անհաւասարակշռութիւնները պակսեցնել կամ անոնցմէ խուսափիլ :

6.— Իւրաքանչիւր պետութիւն միջոցներ ձեռք պիտի առնէ իր դրամը կայունացնելու եւ իր ելմտական վիճակը հաւասարակշռութեան մէջ պահելու համար :

7.— Իւրաքանչիւր երկիր իր տրամադրելի աշխատաւորները բանուորապէս պիտի օգտագործէ, եւ, ի հարկին, պիտի դիմէ ստորագրող միւս երկիրներու տրամադրելի աշխատաւորներուն, իր բանուորի պակասը լրացնելու համար :

Այս կարգադրութիւնները փոխադարձ հաւանութեամբ կատարուած ըլլալով, Եւրոպայի տընտեսական գործակցութեան ուխտը ստորագրող իւրաքանչիւր պետութիւն պարտաւոր պիտի ըլլայ կիրարկելու զանոնք: Վեթոյի իրաւունք նախատեսուած չէ, այնպէս որ, երբ ստորագրող պետութիւններէն մէկը յայտարարէ թէ ինք չշահագրգռուիր սա կամ նա խնդիրով, այս պարագան արգելք պիտի չըլլայ որ տրուած որոշումները պարտաւորիչ կերպով գործադրելի ըլլան միւս պետութեանց համար :

Ստորագրող պետութեանց ներկայացուցիչները պիտի կազմեն Խորհուրդ մը, որ պէտք եղած որոշումները տալու միակ ձեռնհաս մարմինը պիտի ըլլայ: Բայց, իրեն օժանդակ պիտի ունենայ Գործադիր մարմին մը եւ ընդհանուր Քարտուղարութիւն մը: Գործադիր մարմինը բաղկացած պիտի ըլլայ 7 անդամէ, որոնք ամէն տարի պիտի ընտրուին Կազմակերպութեան Խորհուրդին կողմէ: Գործադիր մարմնին անդամ չեղող որեւէ պետութիւն իրաւունք պիտի ունենայ մասնակցելու այս մարմնին խորհրդակցութեանց եւ որոշումներուն, եթէ անոնք կը վերաբերին զինքը շահագրգռող խնդիրներու : Ընդհանուր Քարտուղար եւ իր օգնականները կ՚ընտրուին Խորհուրդին կողմէ: Կազմակերպութեան Խորհուրդը պիտի աշխատակցի ՄԱԿի բոլոր մարմիններուն :

Խորհուրդին նախագահ ընտրուեցաւ Պելճիքայի վարչապետ Սփաք, իսկ Գործադիր մարմնին անդամ որոշուեցան Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Իտալիոյ, Հոլանտայի, Շուէտի, Թուրքիոյ եւ Զուիցերիոյ ներկայացուցիչները: Նախագահը պիտի ըլլայ Սըր Էտմընտ Հոլ Փէչ, Անգլիոյ պատուիրակը: Ընդհ. Քարտուղար անուանուեցաւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը Մարժոլէն : Կազմակերպութեան կեդրոն որոշուեցաւ Փարիզը :

ԱԾՈՒԽԻՆ ԳԻՆԸ, կառավարական որոշմամբ, զեղչուեցաւ 200 ֆրանք: Տնական գործունէութեան յատկացուած ածուխին գինը աւելի առաջ անգամ մը զեղչուած էր 10 առ հարիւր համեմատութեամբ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓԱՌԱՊԱՆԾ ՏՕՆԸ

(ՎԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ապրիլեան եղեռն եւ Ապրիլեան հերոսամարտը Վանի, ինչպիսի հսկայ հակասութիւն եւ հակոտնեայ եղելութիւններ ...

Եւ ահա, այս իրիկուն տօնական, հոգիս նորէն մինաւոր ու տառապակոծ, արիւնախառն օրերու, ցաւատանջ ու յաղթապանծ յիշատակներու անդիմադրելի թափով մը կը խլուի, կ'արիւնի, կը ցնծայ եւ կ'ընդվզի ...

★

Նայեցէք, նայեցէք սգաւոր յարկերու տակ կծկտած այրիացած հարսներուն, որոնք զառամեալ պառաւներ են հիմա, շատերը կուրցած, շատեր անդամալոյծ կամ անպաշտպան :

Նայեցէք սա բազմահազար վերապրող որբերուն, որոնք հայր, մեծ հայր են դարձած եւ օտար աստղերու տակ են ծուարած :

Յիշեցէք տարագրութեան ճամբաներուն երկայնքն ու լայնքն ի վեր լճացած արիւններ եւ դեռ անթաղ ոսկորները ...

Համրեցէք գլխատուած մարմինները արեւախանձ, դանկերը կացինահար, սիրտերը ճեղքուած :

Համրեցէք նիզակներու ծայրին՝ դալարուող երիտասարդները կիսամեռ, կախաղաններու վրայ անշնչացած անպարտելիները անահ եւ Եփրատի ալիքներուն ալաւինողները պատուախնդիր ...

Հին վէրքերը կը կսկծան նորէն, ականջներնիս մը կը թնդին, սիրտերը կ'արիւնին, ու մոլեգին կատաղութեամբ մը, կճրտացողկռաններուն հետ միաժամանակ հուժկու բռունցքները կը բարձրանան :

Տէր Զօ՛ր ...

Հայկական դժոխք, թշնամի ու բարեկամ համարուած ճիւաղներով եւ դեւերով լեփ-լեցուն :

Զարհուրանքը անուն չունի, տառապանքը անպատմելի՝ եւ փոհերը անհաշիւ են :

Վայ անոնց, որոնք մեր մեռելներն այպանեցին ..

Սրբազան մեռելներու, անթաղ ու նուիրական նահատակներու ստուերները նորէն հեռաւոր ու մենաւոր ձորերէն, դաշտերէն ու սարերէն մեզի կուգան :

Արիւնով պատանքուածները իրենց պարտութեան, ողջակիզումի օրը կ'եղերերգեն ու յաղթանակի տօնը ... կ'օրհնաբանեն ...

« Հնչեցէք, հնչեցէք կոչնակները մեռելական ու հրճուանքի, զի ցեղ մը անճխտուեցաւ :

Թող զըրընդան զանգակները ոսկեհնչիւն, թող որոտան թնդանօթներն ահեղագոռ, զի ցեղի մը ընտրանին յաղթանակեց ...

Բայց, դեռ կռիւ է, կռիւ մը նուիրական, վասնզի, արդարութիւնը գերի մըն է շղթայակապ :

Կրակ, միշտ կրակ...

«Արիւնը մեզ համար խորթ չէ, ոչ ալ օտար»:

Քանի դեռ մեր մեռելներն անթաղ են ու հողը գերիվար, թշնամի դարշապարներու տակ :

Մեր ողջակիզումի եւ մեր յաղթանակի կրկնակ տարեդարձը իր սրբառ կոնդակը կը պատգամէ՝

« Զարդիք, փրկեալք արեամբ եւ դուք զփառս փրկողին » :

Եւ այսօր, մեր ազատութեան անմահ եւ անհամար մեռելներուն արիւնը կը պատարագէ...»:

★

Մոռցա՞ք երէկը ...

Կորաքամակ ու սարսափահար խումբերը անարի :

Կուլային սրտակեղեք, կ'աղերսէին շղթայակապ մութ ու խոնաւ զնտաններու մէջ:

Կը դողային լեզապատառ, կը քալէին գլխիկոր, սորկական ամօթանքը իրենց ճակատին, շրթունքին ու մինչեւ հոգիներուն խորը :

«Կեավուր» էին, «ռայեայ» եւ «Արմեաշկայ» հլու եւ գլխահակ, բռնաւորի «ղօլամ»ին իսկ առջեւը, անոր պիղծ դարշապարը լիզելու չափ նուաստացած :

Հօտ էին անտիրական, գայլ ու բորենու ժանիքներուն մէջ, աղերսողներ անարի, զուրկ մարդկային եւ ազգային Աստուածատուր արժէքներէն եւ առաքինութիւնէն,

Համր՝ իրենց անկողնին մէջ, իրենց յարկին տակ ու հոգիներով :

Անծանօթ լոյսին եւ ազատութեան, անդէն եւ անդրօշակ ...

Դաւեցին մեզ, երբ անհաւասար եւ օրհասական պայքարներու մէջ, մեր ընտրանին կ'իյնար արնաթաւալ:

Հարուածեցին մեզ մեր կռնակէն, երբ դարաւոր թշնամին իր նիզակը երկնցուց մեր կրծքին :

☙

Բայց հայդուկներու, հերոսներու բանակնները քալեցին բարձրագլուխ եւ անյողդողդ, պատանքը ծոցերնուն եւ աչքերը շիփ - շիտակ մահուան :

Մենք մինակ էինք դարձեալ, բայց անվարան եւ անվհատ, հաւատաւոր ու կարգապահ, կորովի եւ խանդաառ, յարատեւ եւ անձնուրաց :

Զհաւատացինք հզօրներուն ընչաքաղց ու վատոգի :

Զլսեցինք վայնասունը դասալքող ու կանչերը տմարդի :

Արհամարհեցինք երկչոտները ամօթապարտ, ու դաւաճանները պատուհասուելիք:

Արիւնը վազեց հեղեղանման, կախաղանները տնկուեցան մահապարտ, մեր վէրքերը կսկծացին :

Բայց, չվհատեցանք, ի տես մահապարտ արհաւիրքներու, վասնզի, մեր հաւատամքը, մեր կրօնքը, վեհ էր, վսեմ էր բոլոր կրօններէն, մեր կամքը անխորտակելի ու մենք յաղթանակեցինք:

●

Ապացո՞յց.— Վանի հերոսամարտը, որ՝ մեր պատմութեան մէջ նոր դարագլուխ մը բացաւ, իսկ թշնամիի պատմութեան՝ ամօթալի էջեր արձանագրեց :

« Եօթ հարիւր տարուան մեռեալ» ցեղը յարութիւն առաւ:

Վասպուրականի հայութիւնը պայքարեցաւ ու յաղթանակեց :

Ծխացին թշնամի զօրանոցները «անառիկ», պարտուեցան Օսմանցիք «անպարտելի» եւ բռնութիւնը բռնաւորներուն հետ փախաւ սարսափահար :

Եւ այդ եղաւ մեր գերագոյն վարձատրութիւնը :

Հայ ցեղի ընտրանին էր, որ կը սրբէր ստրկութեան մուրը եւ կը հիմնէր Հայոց առաջին կառավարութիւն — Վանի ժամանակաւոր կառավարութիւնը: (1915 Մայիս) :

Առաջին անգամն էր որ հայ դրօշը կը ծածանէր Շամիրամա բերդին կատարէն :

Առաջին անգամն էր, որ՝ թշնամիի թնդանօթները կը խոնարհէին Հայոց առաջին անգամ ձուլած հրանօթին առջեւը:

Առաջին անգամն էր, որ՝ կը կազմուէր հայկական առաջին եւ անկախ զօրագունդը, որուն մեծ դեր վերապահուած էր նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան հիմնադրութեան նուիրական գործին մէջ :

Կատարուեցաւ հրաշքներուն հրաշքը :

Մենք լացինք յաղթանակի, հպարտանքի արցունքով, հրճուանքի ու ցնծութեան արցունքով :

★

Հայրենիք կերտեցինք, բայց օտարական, անհայրենիք ենք նորէն, կարօտ հայրենի լեռ ու ձորին, ծառին ու ծաղկին, հողին ու ջուրին :

Բայց մեր հոգեկան հայրենիքն անսահման է եւ անկողոպտելի :

Հերոսացանք, բայց մեզ դէպի ստրկութիւն քշել կ'ուզեն:

Դրօշակ ունինք, բայց ուրացողները բռնադատուած դրօշակի մը կ'երկրպագեն ...

Վայ ստրկամիտներուն, ուրացողներուն, եւ բոլոր տեսակի դասալիքներուն, որոնք օտար կուռքերու կը ծնրադրեն :

Եւ վայ մեր ոսկեղնիկ լեզուն աղճատողներուն :

Վասն զի, պատմութիւնը ամէնէն անողոք դատաւորն է եւ գալոց բոլոր սերունդներու նզովքը ամենահզօրն է եւ պատուհասող :

Հայրենիքը նուիրական է եւ յաւիտենական, բայց վարչաձեւը փոփոխական ու վաղանցուկ :

★

Ապրիլեան եղեռն եւ Ապրիլեան հերոսամարտը Վանի ...

Կրկնապէս նուիրական ուխտի օր է ...

« Միացեալ եւ անկախ Հայաստան » ահա մեր ուխտը, ահա մեր գերագոյն նպատակը :

Մեր հաւատքն անխախտ, մեր բանակներն անպարտելի եւ առնակորով :

« Կռիւ, անդադար կռիւ» մինչեւ վերջնական ու փառապանծ յաղթանակը :

Փառք, հազար փառք բոլոր անոնց, որոնք Վանի, Ուրֆայի եւ ուրիշ հերոսամարտները կերտեցին :

Ու փառք անանուն եւ անշիրիմ նահատակներուն մեր ...

ԱԶԳԻՆ

ՆՈՒԱՃԱԾ ԳԻՒՂԸ

Ուսուցչիս՝ Օշականին յիշատակին

Դպրութեանց ուսանողը չկրցաւ ի քուն մտնել այդ գիշեր: Հրդեհուած էր մտածումին տունը :

Փորձառութիւնը որ կը դիտէ եւ կը դատէ երեւոյթները, բնական պիտի գտնէ անոր դերայոյզ այդ վիճակը ու անխուսափելի՝ բանական եւ զգացական ուեւէ էակի համար:

Ցերեկը, քանի մը ժամ առաջ, համալսարանին մեծ դահլիճէն ներս, արտասովոր էր եղած ունկնդիրներուն բազմութիւնը, որ պայքարին լուրջ եւ լարուած ուշադրութեամբը մագնիսացեալ, մէկ մարդու պէս կ'ելլէր ոտքի, դոհ, խանդավառ եւ յաղթական, երբ հէգ զոհը, ամէնքին դէմ առանձին ու մի միայն իր սեփական ուժին կառչած, անգամ մը եւս կը ճողոպրէր քննիչներուն հալածական եւ անխնայ որոգայթէն: Ուսուցչապետներուն խստութիւնը, ինչո՞ւ երէկ, կը մագլցէր գերադրական եւ բացառիկ սաստկութեան մը բարձունքն ի վեր :

Արտասովոր այդ դէպքէն ետք, իր յուզումը անշուշտ ժամեր պիտի տեւէր եւ երկարէր մինչեւ գիշեր ու առաւօտ : Բայց, կար նաեւ իր տագնապին, իր հսկումին բուն պատճառը, որով միտքը, երիվարի անխոնջ հեծեալ, գիշերն ամբողջ, արշաւասոյր հոգւոյն խորը, անջրպետներ կտրեց անցաւ :

Լուսածագին, գիրքերու տղան պիտի նետուէր կեանքին ահեղ յորձանքին մէջ: Պիտի լքէր « փղոսկրեայ աշտարակը» եւ մարդերուն խառնուէր: Պիտի կռուէր մարդերու հետ եւ մարդերու մէջ մարդանար: Փեթակէն դուրս, մեղուները կը ծիւրին եւ ի վերջոյ կը մեռնին: Ու մարդոց մէջ, ան լաւ գիտէ, սկզբնական իր հոգին պիտի ճկի, հարստանայ եւ ուռճանայ :

Մինչեւ երէկ, ուրիշներ գիրքը քններ էին :

Ինք քններ էր, վերլուծեր էր եւ հասկցած ջանացեր էր, բացի իրմէ, ով որ ուզեց: Ան ինքզինքը չէր սերտած: Չէր գիտակցած իր իսկական ինքնութեան՝ ներքնահայեաց, յստակատեսողն նութեամբ ու մանաւանդ անկեղծութեամբ :

Ահաւասիկ կեանքին սեմը: Ան ինքզինքը դեռ չի ճանչնար: Ձե՞ն սխալած իր ծնողքը եւ մանկավարժ Նոր Դպրոցը : Ճի՞շդ են արդեօք ճանաչումին արդիւնքները ,— ինքնավստահ հաստատումը եւ անվարան հաւաստիքը: Ի՞րօք գրո՞ղ պիտի ըլլայ: Ի՞րօք գրո՞ղ պէտք է ըլլայ:Իրօք ա՞յդ է իր հարազատ կոչումը: Յաճախ չենք այն, ինչ որ ըլլալ կը կարծենք : Ընդհանրապէս, իրողութեան չենք մօտենար :

Անհատականութիւն մըն էր մինչեւ երէկ, ինչպէս կ'ըլլայ ամէն անհատ : Պիտի ըլլա՞յ ինքնութիւն մը, ինչ որ չըլլար ամէն անհատ: Յանկարծ յիշեց Փուանքարէն .

— « Մաթեմատիկոսը կը ծնի :

Ու Վալէրին համեստօրէն շարունակեց .

— « Կը կարծեմ թէ՝ փիլիսոփան ի ծնէ է ... Բանաստեղծը ենթակայ է երկնից թաքուն ազդեցութեան »:

Տագնապահար ուսանողը կարկամ չունէր այլեւս: Ընդունակութիւններով աշխարհ կուգանք ուրեմն: Մշակոյթին դե՞րը, հապա :

Մշակոյթը ինքն իսկ տուաւ պատասխանը .

— Ընդունակութիւնները կատարումին հասցնել :

Եւ դպրութեանց ուսանողը դեռ հրավառ՝

— Ուրեմն մարդը կրնայ փոխուիլ: Ուրեմն մարդը կրնայ հասնիլ հերոսութեան եւ սրբութեան: Ուրեմն չենք: Ըլլալու կ'ըլլանք: Ինչպէ՞ս, սակայն, մարդ ինքզինքը պիտի գտնէ :

Կէօթէն է որ այդ կնճիռը պիտի հարթէ.

— « Կրնանք երթալ ուր որ ուզենք. կրնանք փորձել ամէն ձեռնարկ, բայց ի վերջոյ, պիտի դառնանք բնութենէն պարտադրուած մեր բուն ճամբուն :

Ուսանողը հանդարտեցաւ: Որովհետեւ, ալ գտած էր իր փրկութեան տապանակը:

Ուրեմն պէտք է ճամբայ ելլել: Այդպէս միայն կարելի է իր գոյութեան իմաստ մը տալ : Պէտք է գործել: Օգտագործել իր բովանդակ էութիւնը: Պէտք է գտնել եսը տալու, ազատօրէն գործածելու միակ ուժը, որ կը ձգտի նպատակին: Ու վերջապէս, համարձակիլ ըլլալ մէկը, որ շարունակ կը զարգանայ, յառաջ կ'երթայ եւ կը հասնի գերազանցին :

Ուրեմն պէտք է ճամբայ ելլել: Պէտք է լքել աշխատանքի: Մնացեալը ինքնին կուգայ : Այդպէս միայն ինքնութիւնը կը ստեղծուի: Կեանք մը ամբողջ, պէտք է տքնիլ, եւ հեւասպառ, եւ յարատեւ, տալու համար լուրջ եւ ընտիր, ծանրակշիռ շարք մը երկեր:

Ան յատկացուց կեանքին կէսը ընթերցումին : Կարդաց ինչ որ իրեն տուաւ ընդհանրական մշակոյթը: Ինչ որ կարդաց, կրկին կարդաց՝ յամենալով, խորանալով, հեղինակին հաղորդուելու գիտակցութեամբ եւ հոգեկան վիճակները հասկնալու թափանցումով, միշտ աւելի մխրճուելով ու քիչ առ քիչ ճաշակելով :

Սնունդ առաւ մշակոյթին արժէքներէն: Եւ անոնցմով կահաւորեց, կերտեց, կազմեց իր միտքը :

Ահաւասիկ տարակոյսի եւ տագնապի այլ պարագայ: Ինչպէ՞ս ըլլայ ան ինքնատիպ :

Փօլ Վալէրին կրկին կուգայ խոնարհաբար իր օգնութեան .

— « ... Պէտք է, սակայն, մարսել զանոնք : Ամէն առիւծ ոչխարներու իւրացումն է :

Առաւօտ է: Ուսանողին նորեկ կեանքին արշալոյսը: Անքնութեան խոնջէնք չունի: Որովհետեւ, իր հսկումը ամուլ չեղաւ: Որովհետեւ,խորհրդատու իր գիշերով, ան ստացաւ լոյսի ճամբուն մեծ պարգեւը:

ԼԱՈՒՌԱ

Դարադարձ մըն է այս տարի, իր չուրջին վէ-ճերովը: Laure de Novesի մահուան վեցհարիւ-րամեակը: Francesco Petrarcaի «Երազներու տիկ-նոջ» մահուան դարադարձը:

Անուշադիր էի այս թուականին: Տեղացի գը-րական թերթ մը եկաւ յիշեցնել:

Պատմութեանս ամբարած խել մը «պիտանի եւ անպիտան գիտելեաց» կոյտին մէջ այս ալ ա-ղօտած՝ յիշողութեանս սեւ գրատախտակին վրայ:

Եւ սակայն այն օրերուն Բեդրարքա եւ Լա-ուռա իմ հոլովեր երկար, ինչպէս ինէ առաջ եւ ինէ վերջ չատեր նոյն գրասեղաններուն վրայ:

Պիտի ներէք ուրեմն որ քչիկ մը կապ ունենայ այս դարադարձը ինծի հետ:

Այլ մանաւանդ կապ ունի անոնց հետ՝ որոնք ընտելանալով իտալական մտքի հարստութեան, կրցան իրենց ընդունածը հոգիի բովին մէջէն եւ տաղանդին կայծով բիւրեղացնել եւ բարդել Հա-յոց մտաւոր եւ իրական գանձին վրայ:

Մոռնալով հինէրէն ու նորերէն չատեր, յիշ-չելով միայն Երատոյի, Պոլիմնիայի եւ Կալիօ-պիի մոնրիմներու չարքին մէջ՝ Պէշիկթաշլեանն ու Թերզեանը, Հայր Կ. Տէր Սահակեանն ու Ահա-րոնը, Հայր Վ. Յովհաննէսեանն ու Սրապեանը կամ Բաջարենցը, կը յիշատակեմ Աստուածներու ընտրեալը Վարուժան՝ որ անկասկած ճանչցաւ Լաուռան եւ իր ստեղծագործ յուզումին մէջ եղ-բայրացաւ անոր հետ: Վարուժան քաջ տեղեակ էր իտալական մտքի արգասիքին: «Հեթանոս եր-գեր»ը չէ՞ն յիշեցներ ձողուէ Քարտուչչիի «Օտի Պառպառէ»ն (Բարբարոս Տաղեր):

Մնաց որ Բեդրարքա եւ Լաուռա ձերբազատ-ուած են այլեւս գուտ իտալ. սեփականութիւն ըլլալէ եւ դարձած հանուր մարդոց անկորնչելի ժառանգութեան մէկ մասնիկը, հետեւաբար եւ մերը:

Լաուռա, գեղեցկուհի մը լոկ, որուն գեղեց-կութեան կախարդիչ զօրութիւնն իսկ, դատելով իր ենթադրեալ նկարներէն, կարելի է կասկածի ենթարկել, պիտի ապրէր եւ անհետանար առյա-ւէտ ժամանակին դիրկը, ինչպէս գեղեցիկներու անհամար ամբոխներ, եթէ 1327ի Ապրիլին, Ա-վինեոնի մէջ պատահական հանդիպումով մը բռնկած չըլլար հանճարեղ Բեդրարքան եւ իր ներ-շնչման ակը: Այդ ներշնչումով միայն ահա վեց դարերու մշուշին կը դիմանայ իր անունը եւ պիտի դիմանայ տակաւին վեց եւ աւելի դարեր:

Լաուռա տը Նովէս (ինչպէս կ'արտասանէր իտալերէնի ուսուցիչս — Իտալացիները օտար ա-նուններու հնչումը ազգայնացնելու ունակութիւնն ունին) ծնած Աւլի մօտերը Նով աւանը, տասնեւ-ինը տարեկան էր երբ հանդիպեցաւ իրմէ չորս տարու տարեց Բեդրարքային: Երկու տարի առաջ ամուսնացեր էր Hugues de Sade (Ու կօ տի Սատէ, ըստ Իտալացւոց) Փրովանսցի մանր — ազնուա-կանի մը հետ եւ այդ պատճառաւ յիշատակուած նաեւ Լօռէդ տը Սատ անունով: Տարօրինակ՝ այս Ուկոյին ճակատագիրն ալ, դարերուն անցած իր անունով, պարզապէս հանճարեղ միտք մը իր կնոջ «հաւնած ըլլալուն» համար:

Քսանեւմէկ տարի տեւեց այս սէրը որ ըստ վկայութեանց չատ ալ փոխադարձ չէր, հիա-ցումներու, հառաչանքներու եւ երազանքներու սահմանին մէջ պարփակուած մնաց, երբ Լաուռա զոհ գնաց 1348ին Ավինեոնը կոտորակող ժան-տախտի համաճարակին: Քառասուն տարեկան էր:

Անկէ վերջ Բեդրարքա քսանեւվեց տարի լա-ցաւ իր կորուստը: Ջինքը խորովող ցաւը մարե-ցաւ իր հետ միայն 1374ին, Փատովայի մօտերը Արքուայի մէջ՝ երբ արդէն եօթանասունհոց ծե-րունի մըն էր:

Անշուշտ եզակի բախտ մըն էր Բեդրարքայի նման հանճարի մը հոգիին ու մտքին, ողջ էու-թեան տիրանալը: Ավինեոնի հանդիպումէն վերջ ուրիշ մտասեւեռում չունեցաւ ան: Լաուռա կըր-ցա՞ւ կչռել այդ օտարականը փոթորկող յուզում-ներուն թափը եւ զգալ գործին չքեղ մեծութիւնը որուն ուղղակի այլ կրաւորական չարժառիթն էր ինք: Կասկածելի է:

Այսուհանդերձ Լաուռա հարազատ քոյրն է միւս մեծին, տիտան Տանդէի Պէաթրիչէին եւ Ի-տալիա, ինչպէս մարդիկ, չատ բան կը պարտին այս երկու կիներուն:

Եւ ի վերջոյ կարելի է մտածել թէ առանց այս երկու գեղեցկուհիներուն, առանց անոնց ներշըն-չած բուռն յուզումներուն, Տանդէն եւ Բեդրար-քան պիտի ըլլայի՞ն այն ինչ որ եղան եւ իտալե-րէնը պիտի ըլլա՞ր այն ինչ որ է այսօր: Որով-հետեւ «Աստուածային կատակերգութիւնն» եւ «Տաղեր ու երգեր» էին որ միացած լեզուի միւս կախարդին, կարգաթող Պոքաչոյի անառակ «Տասնօրեակ»ին պարտադրեցին Դոսկանեան բարբառը ամբողջ թերակղզիին եւ բացին մեծ վե-րածնունդին դռները:

Բարեբախտաբար Պոքաչօն խորամանկ խա-ղով մը իր Տասնօրեակի «Լկտի ու վրան բաց» մանրավէպերու չարքին մէջ սահեցուցած է «ան-մեղուկ եւ պարկեշտ» հատ մը միայն — Քիզի-պիոյի կուոնկը — որ կը գտնուի աշակերտական ընթերցանութեան բոլոր գիրքերուն մէջ, այս մէ-կը միայն եւ ամենուրեք, ազատելով լրջախոհ դաստուները իր վճիտ եւ հեզասահ լեզուն պատ-կերացնող օրինակ մը ընտրելու պատասխանատու մտահոգութենէն:

Բեդրարքա, Առեցցօ ծնած այս հսկայ միտ-քը, թերեւս անուն մը ձգէր առանց Լաուռայի ալ, առ առաւելն ծանօթ՝ իր երկրին գրականութեան պատմութեան տեղեկներուն կամ դասագրքի մը էջին մէկ անկիւնը մանրատառ յիշատակուած: Անուն մը ձգէր հաւանաբար, որովհետեւ էապէս խորունկ միտք մըն էր, հմուտ վերծանող, պատ-մագէտ, հնագէտ եւ անխոնջ պրպտող: Ինքն էր երեւան հանած Կիկերոնի թուղթերուն կարեւոր մէկ մասը եւ ուրիչ ձեռագիրներ: Ունի լատինե-րէն իմաստասիրական երկեր, ինչպէս եւ քեր-թուածներ՝ նուիրուած մեծ մասամբ Սկիպիոնի եւ Հռոմայեցւոց պատերազմներուն, իր ժամանակի աչքառու դէմքերէն մին՝ դիւանագիտական առա-քելութիւններ ալ կատարած է, մանաւանդ Ավինեոնի պապերուն մօտ, ուրկէ էր եւ Լաուռա-յի հանդիպումը:

Բայց իր «Քանցոնի»ներն են որ կը մնան կո-թողն իր հանճարին եւ Բեդրարքա առանց Լաու-ռայի պիտի ըլլար իմաստուն միտք մը եւ այդքան միայն:

Բայց ի վերջոյ ո՞վ էր Լաուռա:

Ուկոյի կինն ըլլալուն գլխաւոր պնդողը Աբ-բայ տը Սատն է որ անոր մահէն չորս դար վերջ, հրատարակած իր եռահատոր երկով կը ջանայ հաստատել այդ պարագան: Եւ արդարեւ վերա-ծնունդէն ի վեր այս ենթադրութիւնը տարած-ուած եւ սովորաբար ընդունուածն էր: Աբբային գլխաւոր փաստն այն է որ ԺԶ. դարուն, Լաու-ռայի չիրիմը բացուելուն հոն գտած ինքնչեակմը: Մասնագէտներու կարծիքով այդ ոտանաւորը աղ-քատ եւ տկար է, հետեւաբար չի կրնար Բեդրար-քայի գրիչէն ծնած ըլլալ: Ապա թէ հաստատուած է որ 1348ին Բեդրարքա Ավինեոն չէր գտնուեր եւ հետեւաբար չէր կրնար Լաուռայի դագաղին մէջ ոտանաւոր մը գետեղած ըլլալ: Եւ ի վերջոյ հա-կառակ երեւոյթներուն Լաուռա պարկեշտ կին մըն էր եւ հետեւաբար իրենները պիտի ընդդիմանա-յին նման անտեղի քայլի մը:

Հետեւաբար այս ինքնութիւնը լրջօրէն կաս-կածի տակ դնողներ կան: Ոմանք կը կարծեն որ ոչ թէ Ուկոյի կինը, այլ Փօլ տը Սատի ամուրի աղջիկն է: Ուրիշներ Քապռիէռի կամ ոմանք ալ Պոյի տան կը վերագրեն զայն:

Հաւանականն այն է որ Լաուռա իրական այլ աննշան գեղեցկուհի մը ըլլալով հանդերձ, Բեդ-րարքայի վառ երեւակայութեան մէջ զգեցած է բոլոր կարելի եւ անկարելի յատկութիւններն ու բարեմասնութիւնները եւ դարձած այլեւս իտէա-լացած եւ վերացական էակ մը: Այս երեւոյթը յա-ճախադէպ է բանաստեղծ հոգիներուն մօտ: Եւս առաւել սովորական էր այն օրերուն:

Լօռէդ տը Սատ, ինքն ըլլայ թէ ոչ Բեդրար-քայի Լաուռան, ինքն յափշտակած ըլլայ թէ ոչ ուրիշի մը իրաւունքը, անմահացած է Բեդրար-քայով եւ դարերը միացուցած են զիրենք իրենց հիացումին եւ յիշատակին մէջ՝ որոնք կենդանի ու վառ կը մնան ահա վեց դարերէ ի վեր:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

Իրաւ կեանքին աշխատութեան կոչնակները ուսանողին կոչ կը կարդան.

Օ՛ն ուրեմն, ո՛վ նորընծայ եւ կոյս գրիչ, ա-հաւասիկ թուղթ եւ մելան:

Ու գիչերը կ'արձանագրէ իր գրական հանգա-նակը.

— Պիտի ջանամ, պիտի ձգտիմ ըլլալ անկեղծ, լի բարութեամբ, արդարութեամբ եւ հետամուտ ճշմարիտին: Լուրջ եւ զգոյշ՝ բառերուն հետ: Ու էջերէս սէրը միայն պիտի հոսի: Եւ ամէն օր պի-տի երթամ պայծառութեան, յստակութեան ու պարզութեան պաշտամունքին: Վճիտ լեզուով ու մինչեւ իսկ քերթողաչունչ, միշտ ուղղակի եւ պերճ ոճով, պիտի մեկ-իմ միանգամայն՝ թէ իմ մտքէն, թէ իմ սրտէն, աւելի չատ ու մանաւանդ հարուստ սրտէս: Առանց վարձքի պիտի բացուին իմ վեհ հոգւոյս փակ դռները: Դուք ընթերցող եւ ունկնդիր զգացումիս ազնուութեան, մտածումիս վսեմութեան՝ պիտի գտնէք ձեր սրտերուն եւ մտքերուն ջինջ երկինքը:

Գործերս ձեզ պիտի տանին միշտ աւելի դէպի բարձրը, դէպի խորը, կրօնական վերացումով եւ հեշտանքով: Գործերս ձեզ պիտի տանին դէպի ա-կը գեղեցկութեան:

Այդպէս ըլլար, այդպէս ըլլար ողջ ոսկերքը իմ վաստակիս:

Գործս ըլլար փորձառութեան առողջ համը:

Ո՛հ, ըլլայի «իրա՛ւ» գրիչ:

ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ՄԻՏԱՂ

Աղուեսաբուծութեան մրցում...

Գիտէինք, վազելու, բարձրութիւն ցատքե-լու, երկաթ — նիզակ նետելու եւ գնդակ աքացե-լու մրցումներ գոյութիւն ունենալը:

Լսեցինք, նարտի եւ ճատրակի մրցումներ ալ տեղի կ'ունենան:

Դրամ չահելու մրցումը, սկսած պէտք է ըլ-լայ Իսրայէլի երկոտասան ցեղակներէն, որոնք իրենց փոքր եղբայրը, Յովսէփը դրամի փերածե-ցին՝ ծախելով Եգիպտացիներուն...

Զարդամրցումի մէջ, անգերազանցելի են Թուրքերը:

Դիւանագիտական եւ Թրքապաշտպան մրցում-ները իրենց հաւասարը չունին անգլիականին հետ բաղդատած:

Դեմոկրասիի մրցանիշը, անվիճելիօրէն պէտք է զարդարէ, մեր քեռի Իվանին լայնանիստ կուրծ-քը:

Կան բազմաթիւ գործեր, որ չեն արժանացած տակաւին իրենց մրցանակին: Այսպէս, անձրեւին — արեւին տակ, սինէմաներու առջեւ ժամերով հերթի սպասելու համբերութիւնը: Բանջարավա-ճառին մօտ, կատուի գլխու մեծութիւնով կա-ղամբի մը համար, մինչեւ կէսօր պոչ բռնելնելը: Սինէմայի արուեստագէտներուն՝ ամիսը քանի մը ամուսին փոխելը...

Միջազգային յաճախակի գումարուող ժո-ղովները մրցանիշ խնդրած են արդէն, մութի մէջ ձգելով հայկական ժողովագործութիւնը:

Դաշնագիրներ, ուխտեր ստորագրելով, քանի մը օր վերջը զանոնք թղթավաճառի կողովը նե-տելը կ'արժէ՞ր մրցանակել...

Մենք Հայերս, սակայն, ունինք բոլորովին մեզի յատուկ մրցումներ՝ վարձատրութեան սպա-սող:

Մրցում՝ Հայաստանասիրութեան, ներդաղ-թագործութեան: Հայաստանը Պելճիքայի, Զուի-ցերիոյ չափ ընդարձակ եւ մեր ժողովուրդին բա-րօրութ ցոյց տալու մրցում: Այս կերպով Թուրքե-րը ուրախացնելէ զատ, Հայկական Դատն ալ կար-գադրուած կ'ըլլայ:

Նպաստահաւաքութեան մրցանիշը կոտրելու չափ մենէ զօրաւոր ազգ գոյութիւն չէ ունեցած:

Հայու հակաճառելու, «այո»ին ոչ եւ «ոչ»ին այո ըսելու մարմա՞ջը, անխառն Հայ է այս ա-ռաքինութիւնը: Մրցանակ մըն ալ ասոր»:

Այս ամէնուն վրայ, Հայաստանի մէջ աւել-ցած է, այսօրերս, նոր մրցատեսակ մը: «Աղուե-սաբուծութեան մրցում»:

— Հէ՞ !!

— Հապա՛: «Հայաստանի, Նխրջևանի մէջ — անունդ սիրեմ —, կազմակերպուած է աղուե-սաբուծական սովխոզը, որ իր աղուէսներու գըլ-խաքանակը հինգ անգամ աւելցուցած է, մրցումի մտնելով Նախուրեանի վրացական աղուեսաբու-ծական սովխոզի հետ՝ մեծ յաջողութիւն է ձեռք բերել...» կը գրեն Հայաստանի խորհրդային թերթերը:

Այս լուրը մեծ ուրախութիւն եւ հպարտանք պատճառեց ինծի: Այս առթիւ կ'արժէ մեծ խըն-ջոյք մը կազմակերպել ամբողջ գաղութահայու-թեան եւ նոյնիսկ Հայաստանի մէջ: Անշուշտ աղ-ուէսներու միութիւնն ալ պէտք է հրաւիրել այդ խնջոյքին...

Մինչեւ այսօր, Հայաստանը միշտ վար մնացած էր Վրաստանէն՝ աղուեսական գործերու մէջ: Հայկական հողեր, մէկիկ մէկիկ, վրացական աղ-ուէսին բերանը ինկան, ինչպէս ժամանակին Պա-թումի ճամբով Հայաստանի մտնելիք ալիւրին եւ ուտեստեղէնին խոշոր մասը՝ իբրեւ Թրանզիթի վարձք: Եւ ինչպէս Թիֆլիզի հայկական ամբողջ հարստութիւնը կուլ տրուեցաւ Վրաստանէն՝ եղ-բայրաբար...

Կը յուսանք, որ Հայաստան, աղուեսաբու-ծութեան մրցումը չահելէ ետքը, աղուեսութեան մրցումին ալ մասնակցելով անոր մէջ ալ յաջողու-թիւն ձեռք պիտի բերէ՝ Կարսէն ետքը, Երեւանն ու Լենինականն ալ կլլել չտալու համար վրացա-կան աղուէսին...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՏՔԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները երեքշաբթի)

1.— Ջուկերը կը քնանա՞ն: 2.— Մարդուն մարմինը քանի՞ ոսկոր ունի: 3.— Պարզ աչքով քանի՞ աստղ կարելի է տեսնել: 4.— Սրբագրեցէք հետեւեալ բառերը — տարակ, տափատ, մակարդ, դօդօշ, ծոպ, մրջիւն, չաղափ, պջրանք, քուրջ, Հապճեպ: 5.— Ո՞վ էր Հռոմի առաջին կայսրը: 6.— Ո՞ր յայտնի Ամերիկացին փիլիսոփայ էր, գիտուն, պետական մարդ, հնարիչ, հրատարա-

…ւէ, հեղինակ եւ գրաշար : 7.— Աշխարհի ո՞ր քաղաքին մէջ կը գտնուին ամէնէն բարձր տասը շէնքերը :

8.— Հելլենական դիցաբանութեան մէջ ո՞վ է վրէժի աստուածուհին :

9.— Կրնա՞ք տալ հեթանոսական շրջանի մեր աստուածներուն անունները : 10.— Ո՞ր երկիրներուն միջեւ եւ ո՞ր թուականներուն կնքուած են Ա. Թիլսիթի, Բ. Վեսթֆալիոյ, Գ. Հիւնքեար Իսկելեսիի եւ Դ. Քիւչիւք Քայնարճիի դաշնագիրները : 11.— Գէորգ Զ. մեր քանիերորդ կաթողիկոսն է (հաշուելով Լուսաւորիչէն) : 12.— Ո՞ր աշխարհին մէջ հանդիպած էք հետեւեալ տողերուն — «Տեառնագրեա քո անուամբդ զլուսանցոյց երդ յարկիս, պարփակեա քո ձեռամբդ զառաստաղս տաճարիս», ո՞վ գրած է :

Արիւնալի կռիւներ Պաղեստինի մէջ

Մինչ Լէյք – Սըքսէսի մէջ Ապահով. Խորհուրդը կը քննէ թէ ինչ կարելիութիւններ կան կոչ մը ուղղելու որ Արաբները եւ Հրեաները զինադուլ մը կնքեն, անդին, Պաղեստինի մէջ, Լիբանանի սահմանագլուխէն սկսեալ մինչեւ Թէլ Ավիվի հարաւակողմը, երկու հակառակորդները արիւնալի կռիւներ կը մղեն իրարու հետ :

Ամէնէն սաստիկ կռիւները տեղի կ՚ունենան Միշմար – Հաէմէքի հրէական գաղթակայանին շուրջը : Հոս, ամէն շաբաթ մը առաջ «Եարմուք»ի արաբական բանակը, որ Ֆավզի Քաուքճիի անձնական հրամանատարութեան տակ կը գտնուի, յարձակում գործած էր եւ Հրեաներուն դիրքերը սաստիկ կերպով ռմբակոծած 75նոց թնդանօթներով : Սակայն, վերջին օրերս, Հականա նոր զինուորներ բերելով, յարձակողները մատնած էր ծանրակ կացութեան մը :

Վերջին 48 ժամուան ընթացքին, Արաբները գործածեցին յիսունի չափ զինուոր եւ քանի մը թնդանօթ : Թնդանօթաձիգներուն անգլիացի հրամանատարը սպաննուեցաւ, եւ խոշոր թնդանօթ մը խորտակուեցաւ : Հրեաները գրաւեցին 7 թընդանօթ, որոնց երեքը մեծ, ինչպէս նաեւ 13 երկաթապատ կառքեր : Հրեաներուն կորուստն է 3 մեռեալ եւ բազմաթիւ վիրաւորեալ :

Արաբ բանակը պաշարուեցաւ Հականայի պատկանող 12000 մարտիկներու կողմէ, եւ խուճապական հեռագիր մը ուղղեց Արաբական Լիկային, որ անմիջապէս Իրաքցի զօրավար Իսմայիլ Սաֆֆուաթը հեռագրով ղրկեց Ապտուլլահ, Թաճաւորին մօտ, որպէսզի Անդրյորդանանի այս վեհապետը իր արաբական լեգէոնը չտայ Քաուքճիի օգնութեան :

☆ ՄԱԿի երկրորդ արտակարգ նիստին մէջ, որ յատկապէս գումարուած էր երէկ, քննելու համար Պաղեստինի խնդիրը, որոշուեցաւ կոչ մը ուղղել Արաբներուն եւ Հրեաներուն որ «Երուսաղէմ քաղաքը յարգեն» : Այս պղատոնական որոշումը որեւէ խանդավառութիւն առաջ չբերաւ եւ նիստը փակուեցաւ յոռետես տպաւորութեան տակ :

Էմ Էռ Փէի համաժողովը Մարսէյլի մէջ

Ֆրանսայի ամէն կողմերէն եկած 2000 պատուիրակներուն խանդավառ ծափերուն եւ աղաղակներուն մէջ, ուրբաթ Մարսէյլի մէջ բացուեցաւ ֆրանսական ժողովուրդին համախմբումին (Էռ Փէ Էֆ) առաջին համաժողովը :

Առաջին ճառախօսը եղաւ զօր. տը Կոլ, որ հակիրճ կերպով ֆրանսական եւ միջազգային խնդիրները թուելէ ետք, ըսաւ թէ «հոս հաւաքուելով, կոչուած ենք կատարելու ազգային եւ համաշխարհային բարձր պարտականութիւն մը, որովհետեւ այս համաժողովին մէջ մենք ուժգնօրէն պիտի արտայայտենք մեր եռանդն ու մեր ուխտուութիւնը եւ ցոյց պիտի տանք մեր հետապնդելիք ուղին » :

Համախմբումին ընդհ. քարտուղար Ժաք Սուսթէլ բացատրեց թէ՝ ինչպէս այս Համախմբումը, տարի մը առաջ իր հիմնուելէն ի վեր, չէ դադրած մեծնալէ եւ իր գոյութիւնը ամրապէս հաստատելէ, իբրեւ մեծագոյն ուժ ոչ միայն քաղաքական, այլ նաեւ ազգային մարզին մէջ : Յայտնեց թէ՝ կուսակցութեան յարողներուն թիւ 1ուկէս միլիոնը անցած է, որուն 250 հազարը Փարիզի մէջ, ուրկէ ետք, կարեւորութեան կարգով, կուգան Հիւսիսի, Ժիրոնտի եւ Ֆինիսթէրի նահանգները : Ըսաւ յետոյ թէ՝ հարկ է պաշտպանել Ֆրանսայի ազգային վեհապետութիւնը եւ ամկավարական ազատութիւնները, որոնց կը սպառնայ սթալինեան համայնավարութիւնը, եւ շեշտեց թէ՝ անհրաժեշտ է նոր ընդհ. ընտրութիւններ կատարել, որպէսզի նոր Խորհրդարանը կարենայ ունենալ կայուն մեծամասնութիւն մը :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՊՈՐՏՕ — Այս կիրակի 18 Ապրիլ, կէսօրէ ետքը ժամը 3ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, Սընտն:

Կը խօսի ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

×

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի եւ Ն. Ս. «Հրայր» խումբի, Ապրիլ 25ին, կիրակի Տալ տը Միւթիւալիթէ (Salle de Mutualité), կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին : Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ :

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած փոքր տ՚Իթալիի Հ. Յ. Դ. Մ. ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի կողմէ, 18 Ապրիլ կիրակի ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Petit Ivryի Bains Douchesի ընդարձակ սրահին մէջ, Rue Jules Ferry : Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մեներգ, արտասանութիւն եւայլն : Խօսք պիտի առնեն ծանօթ ընկերներ : Հայկական նուագախումբ, Թառիստ Գաբրիէլին եւ ընկեր Բենօ, Հայկական եւ Կովկասեան պարեր : Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է : Հաղորդակցութեան միջոց՝ մէթրօ Porte de Choisy եւ 125 թիւ Օթոպիւս առնել եւ իջնել Jules Ferry :

ooo

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷԻ ՕՐ Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած յայտնի դերասան ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի կողմէ, մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն ուժերու :

19 Ապրիլ, երկուշաբթի գիշեր ժամը 8.40ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ, Rue Stalingrad, Chaville : Կը ներկայացուի Շիրվանզատէի գլուխ – գործոցը

ՊԱՏՈՒՈՅ ՀԱՄԱՐ

Ընտանեկան տրամ 4 արար

Տոմսերը կանխաւ ապահովել տեղւոյն բոլոր կազմակերպութիւններէն անխտիր : Վարագոյրը պիտի բացուի ճիշդ որոշուած ժամուն :

Նոյն ներկայացումը Մայիս 16 կիրակի գիշեր Սէվրանի մէջ :

ՖՐԱՆՔՕ–ՀԱՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Սիրելի հայրենակից,

Ֆրանքօ – Հայ Միութիւնը կազմակերպած է հայ ու ֆրանսական մշակոյթներուն նուիրուած գրական ու գեղարուեստական նոր փառատօն մը, որ տեղի պիտի ունենայ, երեսփոխան, նախկին նախարար Պ. Լուի Մառէնի նախագահութեան տակ, Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, Ապրիլ 18ի կիրակի յետմիջօրէին, ժամը 14.15էն 18:

Միութեանս պատկառելի նախագահը, Պ. Մառէն, մեծանուն պատմաբան եւ ֆրանսական ակադեմիայի անդամ Պ. Ռընէ Կրուսէ, հայագէտ բանասէր Պ. Ֆրէտէրիք Ֆէյտի եւ Միութեանս դեր–նախագահ Պ. Արշակ Չօպանեան պիտի արտասանեն հակիրճ ճառեր մեր ժողովուրդին կատարած պատմական դերին եւ քաղաքակրթութեան մատուցած ծառայութեանց մասին :

Գեղարուեստական խնամուած բաժինին իրենց բարեհաճ աջակցութիւնը պիտի շնորհեն հայ ու ֆրանսացի յայտնի արուեստագէտներ : Զուտ հասոյթը պիտի յատկացուի Միութեանս հայաճանաչ փրոփականտի ձեռնարկներուն :

ՖՐԱՆՔՕ–ՀԱՅ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Կորիւն խումբի ընդհ. ժողովը կիրակի Ապրիլ 18ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկեր. ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Համազասպ խումբը, այսօր կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Վռամեան, երկուշաբթի՝ ժամը 8ին Ակնունի ենթակոմիտէները եւ խումբերը :

Ներկայ կ՚ըլլան Կ. Կ.ի ներկայացուցիչները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Պոււա Լիւզիի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի երեկոյ ժամը 9ին, ընկեր Յովսէփի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶԻ Հ.Յ.Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովըայս չորեքշաբթի, 21 ապրիլ երեկոյեան ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի, 25 Ապրիլ, յետ պատարագի, Ժան Կուժոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ մահուան 12րդ տարեդարձին առթիւ: Կը պատարագէ Արտ. Արք. Սիւրմէեան: Այրի Տիկին Ն. Օհանեան ու զաւակները կը հրաւիրեն իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր յիշատակը յարգողները :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի միջմասնաճիւղային ֆութպոլի մրցումները, 23 Մայիսին Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Աբրաքսի Գազազեանէ հազար ֆրանք իր քեռորդւոյն փոքրիկն Վարդանոյշ Marie – Claude Թէրզեանի ծնունդեան առթիւ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է Նորայր Սահաթճեանին կաչէվաճառատունը : Անգամ մը այցելեցէք, հետեւեալ հասցէին եւ գոհ պիտի մնաք 9 Place des Grands Carmes, Marseille :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. MERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 20 AVRIL 1948 Երեքշաբթի 20 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5321–Նոր շրջանի թիւ 930 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Հայրենիքը կ'օգտուի՞ թէ կը վնասուի, երբ վերապահ, նոյնիսկ թշնամական դիրք մը կը բռնէք խորհրդային իշխանութեան հանդէպ :

= Իրար կը հասկնանք, եթէ բարեհաճիք պատասխանել հետեւեալ հարցումին.— Հայրենիքը կ'օգտուի՞ թէ կը վնասուի, եթէ օրն ի բուն գոհաբանութեան եւ փառաբանութեան տաղեր ձօնէք այդ իշխանութեան, ուռեցնելով անոր կարգ մը արժանիքները, բոլորովին անտեսելով բացասական կողմերը եւ ակներեւ, անվիճելի, անվիճաբանելի չարիքները :

— Թողունք անցեալը եւ ներկայի մասին խօսինք: Շատ բան փոխուած է վերջին Աշխարհամարտէն ի վեր :

= Դժբախտաբար շատ քիչ բան փոխուած է: Այն ալ պատերազմին շնորհիւ: Եւ այժմ նոր ախտանշաններ կ'երեւան, — վերադարձ դէպի հին օրերը: Ահա մէկ տարիէ ի վեր Մոսկուա նորէն կը չաչեցնէ մտրակը, «գգաստացուցիչ» սաստեր ուղղելով գրագէտներու, բանաստեղծներու, գիտնականներու, նկարիչներու, երաժշտագէտներու եւայլն: Սաստեր որոնց առջեւ խոնարհելու, «ես քեզ մեղայ» արտասանելու ստիպուած են բոլորը, Խ. Միութեան մէկ ծայրէն միւսը: Առանց ազգի, սեռի կամ տարիքի խտրութեան : Եւ դեռ ամէն բան չենք գիտեր :

— Զմոռնանք մխիթարական պարագաներն ալ,—վերաշինութիւն, ճարտարարուեստական զարգացում, մշակոյթ, ելեկտրական ցանց, ներդաշտ եւայլն:

= Չենք մոռցած եւ չենք մոռնար: Պատերազմէն առաջ, երբ կը ստանայինք Երեւանի թերթերը, բաժնեգրութեամբ կամ փոխանակութեամբ, Դաշնակցական մամուլը մանրամասն տեղեկութիւններ, վերլուծումներ կը հրատարակէր կատարուած նուաճումներու մասին: Պատերազմէն վերջ, բախտի, հաւատքի, «սոցիալական տենդենց»ի խնդիր դարձաւ նոյնիսկ թերթի եւ գրքի ստացումը :

— Հաւատքի խնդի՞ր. լաւ չեմ հասկնար :

= Այո, խեղկատակութիւն մը հաստատեցին,— «Հառաջդիմական»: Անոնք որ այդ փարախին մաս կը կազմեն, կրնան ստանալ թերթ, գիրք, «մասնաւոր» թղթակցութիւններ: Մնացեալները զրկուած են մինչեւ անգամ բաժանորդագրուելու իրաւունքէն :

— Դուք միշտ ալ միջոցներ կը գտնէք թերթ եւ գիրք ճարելու, ուղղակի կամ անուղղակի :

= Խնդիրը այդ չէ: Կուսակցական եւ հատուածական մոլեռանդութիւնը այնքան խոր արմատներ ձգած է որ, մարդիկ տեղ տեղ ներդաշտի լուրերն անգամ կը վերապահեն միեւնոյն փարախին: Պետական ընթացք մ'է այս թէ չէրիաթ :

— Դուք ալ տեղի կուտաք, բացասական դիրք բռնելով ներդաշտին դէմ :

= Տակաւին երկա՞ր պիտի տեւեն այդ ցնդաբանութիւնները: Մի՛ շփոթէք ներդաշտի սկզբունքը եւ անոր գործադրութեան եղանակները, որոնց մասին որոշ տեսակէտներ ունի Դաշնակցութիւնը: Այս կամ այն թերթին թիւրիմացութիւնը կամ վրիպումը երբեք իրաւունք չեն տար դատաւոր կանգնելու եւ ջղագար վճիռներ արձակելու :

— Ինչո՞ւ դուք ալ տեղ չէք տար Հայաստանէն եկած նամակներու, որոնք այնքան շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդեն վերադարձողներու մասին :

= Այդ կարգի նամակները սահմանուած են «յառաջդիմական» մամուլին: Ո՞վ պիտի համարձակէր երկտող մը ուղղել հակախորհրդային թերթերու: Եթէ պատահաբար մեր ձեռքն անցնին, պատճառ չունինք չհրատարակելու: Մնաց որ, այդ կարգի նամակներուն դիմաց կան հաբիրաւորներ որոնք բոլորովին ուրիշ բան կ'ըսեն: Եթէ մեր մամուլը ուզէր հրատարակել զանոնք... Մեզի համար երկուքն ալ իրար կ'արժեն, ներկայ պարագաներուն մէջ: Այսինքն չեն պարզեր բուն իրականութիւնը: Մէկը ռէքլամ, — «կ'ուտենք, կը խմենք». միւսը խուճապ եւ հառաչանք :

— Միջոցներ չկա՞ն ստոյգ տեղեկութիւններ քաղելու համար :

= Դժբախտաբար երազ է, ինչպէս ազատ երթեւեկը, նոյնպէս ազատ, անարգել թղթակցութիւնը խորհրդային աշխարհին հետ, մէջն ըլլալով մեր միացեալ հայրենիքը : Անոնք որ հաղար կասր կ'ըլլան այս պարագան եւ ուրիշ վէրքեր պարտկելու համար, պարզապէս արջու ծառայութիւն կը մատուցանեն :

— Վէրքերը քրքրելն ալ օգուտ չունի :

= Ընդհակառակն, կը ծառայէ արթուն պահելու հանրային գիտակցութիւնը: Ինչո՞ւ որոշապէս պիտի չգիտնանք թէ ինչպէս կը կազմակերպուի մեր հայրենիքը, ուր կ'ուզեն տանիլ մեզ: Քնարեր հէքեաթները չեն որ հաւատք եւ կորով պիտի ներշնչեն տարագիր բազմութեանց :

Հալէպ Ց.

Շումանի ճառը

Վարչապետ Շուման, երէկ, Փուաթիէի մէջ ճառ մը խօսեցաւ, անուղղակի կերպով պատասխանելու համար զօր. տը Կոլի ճառին: Վարչապետը, ինչպէս իր դահլիճին բոլոր անդամները, համոզուած է թէ կատարուելիք առաջին գործը պէտք է ըլլայ երկրին տնտեսական վիճակը բարւոքել: Համոզուած է որ բոլոր կուսակցութիւնները եւ բոլոր քաղաքացիները, իր կառավարութեան իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր տուած օրինակին հետեւելով, պէտք է մէկ կողմ թողուն բոլոր քաղաքական նկատումները, եւ իրենց մտահոգութեան առարկայ ընեն տնտեսական խնդիրները միայն: Վարչապետը կը ծանրանայ մանաւորաբար գիներու եւ օրավարձերու հարցին վրայ, միակը՝ զոր, ներկայ պարագաներուն մէջ, կ'արժէ քննել առարկայականօրէն եւ առանց կողմնակցական կրքի :

Հինգերը կը կազմակերպուին

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան կողմէ 17 Ապրիլին հրատարակուած զեկոյցին նայելով, Պրիւքսէլի ուխտը ստորագրող հինգ պետութեանց արտաքին նախարարները խորհրդակցական ժողով մը գումարելով Փարիզի մէջ, որոշած են որ Խորհրդակցական Մնայուն Խորհուրդը բաղկացած ըլլայ Հինգերու արտաքին նախարարներէն. իսկ Մնայուն Մարմին մը, կազմուած չորս պետութեանց Լոնտոնի դեսպաններէն եւ անգլիական պաշտօնեայէ մը, գումարուի Մեծն Բրիտանիոյ մայրաքաղաքին մէջ, ամիսը առ նուազն մէկ անգամ: Սակայն, ապահովութեան վերաբերեալ խնդիրներու համար միակ ձեռնհաս անձերը պիտի ըլլան՝ իւրաքանչիւր երկրի պատասխանատու նախարարները, որոնք Լոնտոնի մէջ պիտի հաւաքուին, ամէն անգամ որ հարկ տեսնուի : Այս խնդիրները ուսումնասիրելու համար, զինուորական մնայուն մասնախումբ մը պիտի կազմուի, որ պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ,Խորհրդակցական Մնայուն Խորհուրդին իշխանութեան տակ : Գալով տնտեսական, ընկերային եւ մշակութային հարցերուն, ասոնց համար Խորհուրդը պիտի ունենայ պարբերական հաւաքոյթներ կամ պիտի գումարէ ձեռնհաս մասնագէտներէ բաղկացած ժողովներ :

ՌՈՒՍԵՐԸ ջնջեցին երթեւեկի այն արգելքները՝ զորս վերջերս դրած էին Վիէննայէն Շվեխաթի բրիտանական օդակայանը տանող ճամբուն վրայ: Սովետ հակակշռի պաշտօնեաները, թէեւ կառքերը կը կեցնեն տակաւին, բայց, ռուս զինուորները այլեւս ինքնութեան թուղթ չեն պահանջեր անգլիացի քաղաքային եւ զինուորական պաշտօնեաներէն :

ԺՈԶԷՖ ՄԱՐՏԻՆ, Ամերիկայի երեսփ. ժողովի նախագահը, որ հանրապետական կուսակցութեան կը պատկանի, փափաք կը յայտնէ անձամբ տեսակցելու Ստալինի հետ, խորհելու համար Ռուսիոյ գերագոյն պետին հետ թէ՝ ինչ միջոցներ կարելի է ձեռք առնել խաղաղութեան պահպանումին համար :

ՎԻԷՆՆԱՅԻ լեհ դեսպան Մանթալ, իր կնոջ եւ մօրը հետ անհետացած է Աւստրիոյ մայրաքաղաքէն: Կը կարծուի որ Զուիցերիա գացած է, իմացած ըլլալով որ Վարշաւիա պիտի կանչուի մօտերս :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ յանձնուելիք ամերիկեան 30 օդանաւեր շաբաթ օր Աթէնք ցամաք իջան, յետոյ Թուրքիա երթալու համար :

Ֆր. կոլի ճառը Մարսէյի մէջ

ԶՕՐԱՎԱՐԸ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ
ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ
ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ

Ֆրանսական Ժողովուրդի Համախմբումին առաջին համաժողովը փակուեցաւ Շաբաթ օր : Զօր. Տը Կոլ այս առթիւ խօսեցաւ ճառ մը, որմէ քանի մը կարեւոր հատուածներ կուտանք ստորեւ .—

Տնտեսական մարզին մէջ, լաւագոյն դրութիւնը գործօն կազմակերպութեանց միջեւ ընկերակցութեան դրութիւնն է, որով միայն մեծ մըղում կը ստանայ ձեռնարկներու արտադրականութիւնը եւ կը ստեղծուի ընկերային նոր մթնոլորտ մը :

Անհրաժեշտ է որ Ֆրանսական Միութիւնը (գաղթավայրերը) կազմեն այնպիսի ամբողջութիւն մը՝ որ հիմնուի դաշնակցային բնոյթ ունեցող, բայց, Ֆրանսայի շուրջը բոլորուած երկիրներու համախմբում մը :Սակայն, այս դաշնակցային համախմբումի արտաքին քաղաքականութիւնը, ազգային պաշտպանութիւնը եւ ընդհանուրի շահուն համար ըլլալիք տնտեսական կարգադրութիւններու հոգն ու վարչութիւնը հարկ է ապահովուին Ֆրանսայի կողմէ :

Քանի որ Եւրոպա երկու անջատ մասերու բաժնուած է, քանի որ, աւաղ, Մոսկուա, Վարշաւիա, Պուտափէշտ , Պուքրէշ, Սոֆիա, Պելկրատ, Փրակա թաղուած են այնպիսի խաւարի մը մէջ որ կարելի չէ այլեւս դէպքերը իրարմէ որոշել, հարկ կ'ըլլայ ուրեմն արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներէն կազմել խմբաւորութիւն մը պետութիւններու՝ որոնք իրարու միացած ըլլան, ապահովելու համար իրենց տնտեսական, եւ թերեւս նաեւ, իրենց հասարակաց պաշտպանութիւնը , թշնամիին դէմ: Բայց, այսպիսի խմբաւորութեան մը Փիզիքական եւ բարոյական կեդրոնը Ֆրանսան է... Ֆրանսացիներէն կախում ունի որ Գերմանիա յառաջիկային մաս կազմէ այս խմբաւորութեան, ոչ թէ Կայսրութեան ձեւով, այլ՝ իբրեւ դաշնակցային պետութիւն, վեհապետական իրաւունքներով :

Ատենը եկած է որ Ֆրանսա, ինքը, գիտնայ եւ յայտնէ աշխարհի որ, եթէ յարձակում կրէ, ինքզինքը պիտի պաշտպանէ, իր բոլոր միջոցներով: Ոճրապարտ արարք մը գործած կ'ըլլան անոնք՝ րոոնք, պատրուակելով թէ ուրիշ տեղեր ընթացիկ հիւլէական ռումբեր կան, կը վարեն այնպիսի քաղաքականութիւն մը եւ կը հետեւին այնպիսի ռազմավարութեան մը՝ որով, յետոյ, ստիպուած կ'ըլլան մատնելու հայրենի հողը ոմանց յարձակումներուն եւ ուրիշներու ռմբակոծութեանց :

Երբ կ'ուզուի Ֆրանսան վերանորոգել, ակնյայտ է որ ասոր ամէնէն ազդու եւ ամէնէն հաստատ եղանակն է վերանորոգել Պետութիւնը: Կուսակցութիւններու վարչաձեւը յոռի վարչաձեւ մըն է, կիսկատար՝ բաղդատմամբ մեր վրայ ճնշող անհրաժեշտութիւններուն, եւս առաւել , ապագային պատահելիք աւելի սոսկալի հաւանականութիւններուն :

Պէտք էր որ մինչեւ հիմա կատարուած ըլլային արդէն ընդհանուր ընտրութիւններ, որոնք հիմա ամէն ատենէ աւելի ստիպողական կը դառնան: Ատով է որ Ֆրանսա, ներկայ վտանգին առջեւ, ցոյց պիտի տայ ամբողջ աշխարհի իր միութիւնը: Ֆրանսական Ժողովուրդի Համախմբումը բացարձակապէս կը դատապարտէ խորհրդարանական յերիւրեալ կարգադրութիւնները կամ ուրիշ նման հնարքներ, որոնք ուրիշ բանի չեն ծառայեր՝ բայց միայն, տեւականացնելու ներկայ կացութիւնը: Հարկ է համախմբել քուէները ամէն անոնց՝ որոնք վտանգի տակ գտնուող Ֆրանսայի շահը գեր ի վեր կը դասեն բաժանումներէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐՈՒՄԸՆ ճառ մը արտասանելով Ուաշինկթընի մէջ, ըսաւ թէ՝ ստիպողական է հակակշիռ հաստատող միջոցներ ձեռք առնել, էնֆլասիոնի եւ տնտեսական տագնապի առաջքը առնելու համար: Ցետոյ յայտարարեց. «Պէտք է, ամէն գինով, կորով ցոյց տանք, քանի դեռ ուշ չէ, խուսափելու համար տագնապէ մը՝ որ կրնայ պատերազմի պատճառ ըլլալ :

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԷԶ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, ընտրական հաւաքոյթի մը միջոցին, բռունցքի հարուած մը տուած էր Քաշանի քաղաքապետական ժողովի այժմու անդամ Քարէնսքիի, որ դատ բացած էր անոր դէմ: Արդ, ընդհ. Դատախազութիւնը , Արդարութեան նախարարին ուղղած իր տեղեկագրին մէջ, կը պահանջէ որ Թորէզի խորհրդարանական անձեռնմխելիութիւնը վերցուի, որպէսզի կարելի ըլլայ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԱԻԻ ՃԱՄԲԱՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՑ

Թուխ ու տեղ տեղ ամպեր, նախ՝ վերջալոյսը կը ծածկեն: Հետզհետէ կը թանձրանան, կը տարածուին ու կը լայնան սեւնալով ու ցածնալով:

Մութը կուգայ, կը հօքէ քաղաքին վրայ ու կը թաղէ զայն իր անակունք գիշերովը:

Ամպերը կը սկսին կուժուրտալ: Փայլակներ կը խաչաձեւուին ամէն կողմերէն: Անձրեւը նախ՝ բարակուկ կը շաղաղուի, կը մաղուի: Ելթալով կ՚ուժեղանայ, կ՚առատանայ: Վերէն՝ ամպերէն խալկիններ կը դարտըկուին՝ վար, կուժեր կը կոտրուին:

Գարունը բացուելէն աղէն անձրեւ չէր եկած: Ծարուըցած էին դաշտերն ու լեռները, անտառներն ու բոլոր բոյսերը: Այգիներն ու բարեխները պուկերնին չորցած, ցամքած կարօտով ջուրի կը սպասէին:

Շատոնց հարմունքը անցած էր: Հողին ծոցը խոնաւութիւն չէր մնացած գրեթէ: Այգիներուն որթերն անգամ իրենց կայլակներէն զրկուելու վրայ էին աւաղուտ տեղուանքը:

Դիտա՞ծ էք արդեօք յոտուած այգի մը արեւածաղին առջեւ, փռուած անոր թումբին վրայ ձեր հասակին երկայնքովը՝ դիտելով անոնց յոտուած բարունակներէն բխած արցունքները՝ որպէս աղամանդեայ կաթիլներ արեգակին շողերուն տակ, որոնք կը ծփծփան, կը շողշողան կախուած «կճատ» բարունակներէն, որթերու կարճլիկ ու տակաւին անտերեւ մատիկներէն:

Սիրուն, գիւթիչ պահ է այդ պահը ու խիստ բանաստեղծական: Նոյնքան գեղեցիկ՝ տարբեր տեսարան մը կը բացուի ձեր աչքերուն առջեւ, նոյն պահուն, արեւածագին, երբ որթերու «կոթթուկ» բարունակները պլլկած, կանչցած ու տերեւներ բացած կ՚ըլլան մանտրտիկ:

Արեգակը երբ իր շողերը կը ցանէ անոնց վըրայ, աղամանդափայլ կայլակներն ու նորաբողբոջ տերեւները կանանչաւէտ՝ աննկարագրելի տեսարան մը կը ցուցադրեն, հմայելով դիտողը: Կարելի չէ կշտանալ զմայլելի այսպահը ապրելով:

X

Հարաւ արեւելքի ճամբաներուն վրայ, կայարանի մը սպասման երրորդ կարգի բաժանմունքը կը գտնուիմ:

Կը սպասեմ՝ «Հայկական Նժոյգ»ին — Միչլինն,— որը գիս նոր դէպս պիտի տանի, հանցնէ գիշերուան ժամը ութուկէսին:

«Հայկական Նժոյգ» կնքած եմ ես սա կարճ հասակով ու արագավազ «Միչլին»ը: Ասիկա մեր լեռնոտ հայրենիքին շատ յարմար գնացք մըն է, թեթեւհողիով ու բարակի մը պէս արագոտն, լեռներէ, սարերէ արագ ոլորող:

Անձրեւը կը տեղայ: Կը թափի անդադրում: Ուրախ են հիմակ բոլոր այգեպանները: Անձրեւը իրենց հողին կեան է: Այգեպաններէն խումբ մըն ալ հոս կան ինծի հետ: Անոնք ալ «Հայկական Նժոյգ»ին կը սպասեն քաղքէն իրենց գեղերը դառնալու: Ուրախ են ու իրենց դէմքերը ժպտուն, ծաղկուն սա առատօրէն իջնող անձրեւին առջեւ:

Սրահին մէջ կան չուրջ հարիւրեակ մը ճամբորդներ՝ երկու սեռէ: Ոմանք կը կարդան, ոմանք իրենց ճամբու պաշարները բացած կ՚ուտեն, իսկ ոմանք ալ — ինչպէս սա երիտասարդ գինուորներու խումբը — զրոյց կ՚ընեն ու կը կատակեն: Իւրաքանչիւրն իր գնացքի ժամուն՝ հասնելուն կը սպասէ:

Իմ կարդալիքս վերջացած է...: Այժմ ծխիկ մը պռկունքիս կպցուցած ու աչուլիս առիքը փակցուցած, աչուլին «խուփ, տարածուած է Նատաերաժշտութեան, կշռոյթին:

Տիկին մը՝ միջին տարիքով ու միջակ հագուած, մօտիկս, սրունքները իրարու վրայ հեծցուցած ու քիթը վեր տնկած, թեւերէն մին ծունկին՝ երկրորդն ալ կողքին՝ վալիզին վրայ երկընցուցած, աչուլին՝ խուփ, տարածուած է Նատաշային վրայ:

Կ՚ենթադրեմ սա աչուլին խփած ու մօտիկս տարածուած տիկնոջ մասին.— կրնայ ըլլալ, որ խիստ յոգնութեան հետեւանքով աչուլին փակած ըլլայ: Որովհետեւ, մարդ այդ ձեւով աւելի դիւրութիւն կուտայ կարծէի իր մարմինին աւելի լաւ ու արագ հանգստանալու:

Երկրորդ, կրնայ ըլլալ նաեւ, որ, այդպէս աչուլին խուփ՝ կ՚երազէ, կ՚երեւակայէ ռեւէ պատկեր...:

Երրորդ՝ քանի որ աչքերը փակ են ու մարմին ալ բոլորովին անշարժ, կրնայ ըլլալ նաեւ, որ տիկինը քունի մէջ է:

Այս երեք ենթադրութիւններուս վերջինը կը հաստատուի այն ատեն միայն, երբ ան կը սկսի պահ – պահ ու բարձր յամբացնել, խորդալ, խնդուքի, քրքիջներու ալիք մը լեցնել տալով ու տարածելով սրահին մէջ, ճամբորդներուս բոլորտիքը:

— Ոտքերէն բռնեցէք, դուրս քաշեցէք սա խոզը,— բարկանալով կ՚առաջարկէ ծերուկ կին մը, որը քիչ հեռուն, ակնոցներուն տակէն օրա-թերթ մը աչքէ կ՚անցընէ էջերը աղէն – անդին դարձնելով արագ:

— Իրաւունք չունիք խեղճ տիկնոջը հանգիստը խանգարելու,— կը բողոքէ երիտասարդ աղջիկ մը, որ ինչպէս կ՚երեւէր խնդալը շատ կը սիրէր ու անոր ամէն մէկ խումբոցին խենթուկ քըրքիջներ կ՚արձակէր:

— Ան ալ իրաւունք չունի մեր՝ բոլորիս հանգիստը խռովելու, խանգարելու,— խիստ ու սուր նայուածքով մը կը գանգատի խոհուն այր մը միջին տարիքով, որը հանդէս մը ունի ձեռքը ու թաղուած՝ անոր մէջ:

— Կ՚երեւի շատ է յոգնած դժբախտ տիկինը: Կը տեսնէք որ գնացքներուն մէջ ոտք դնելու տեղ չկայ բազմութենէն: Հաւանաբար երկար ճամբորդութիւն մը ըրած ըլլալու է ոտքի վրայ,— կարեկցար կը խօսի ուրիշ երիտասարդուհի մը, պատկերազարդ պարբերական մը թեւերուն վըրայ:

Տիկնոջ մասին, այս թերուղէմ տեսակէտներու փոխանակութեան ընթացքին, ահա, յանկարծ բարձրախօսը կը գոռայ սրահին մէջէն.

— Տիկիններ եւ պարոններ, կը խնդրուի...

Բարձրախօսին գոռոցը կ՚արթնցնէ տիկինը: Կ՚երեւի քունը ալ առած էր: Արագ՝ ոտքի է ահա ու չուարած կը խօսի ինքն իրեն.

— Արդեօք ժամը քանի՞ն է հիմակ..

Թռչէապէս ակնարկ մը թեւին՝ ժամացոյցին ու կը բացականչէ.

— Ահ, գնացքս փախցուցի... ինչ ալ խորունկ քնացեր եմ: Աւելի քան մէկ ժամ...

Կէս ժամ առաջ մեկնած է իր առնելիք ճեպընթացը՝ դէպի Միջերկրականի ուղղութեամբ:

Ժամը ութին կը մօտենար: Ալ գնացք չկար իրեն համար մինչեւ կէս գիշերէն ետք...:

— Այժմ ի՞նչ պէտք է ընել,— մեկուսի կը խօսի դարձեալ Տիկինը:

— Տեղդ տաքի կ՚ընես ու նորէն աչքերդ կը խփես... սպասելով յաջորդ գնացքին,— կը պատասխանէ երիտասարդ մը:

— Հապա որ նորէ՞ն քնանամ,— խղճալի ձայնով մը կ՚աւելցնէ տիկինը:

— Աչուփդ կը խփես բայց չես քնանար,— կը յարէ երիտասարդը քաշքշելու ձեւով մը ու կ՚աւելցնէ.— Թող էրիկդ հետդ բերէիր որ քեզ արթնցնէր...:

Տիկինը շուարած կը նայի չորս դիերէն բարձրացած խնդուքներուն:

— Եթէ քնանաս ալ,— այս անգամ կը խօսի ուրիշ երիտասարդ մը,— խորունկ մի քնանար, այլ՝ թեթեւ մը որ շուտով արթնաս բարձրախօսին գոռգոռոցովը:

Ճամբորդները՝ բոլոր, իրենց ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած են տիկնոջ վրայ, դադրեցնելով իրենց զբաղումները:

— Եթէ խորունկ ալ քնանաս, տիկին, ուշադրութիւն ըրէ, որ չխոմբացնես ու չուրջիններդ խանգարելով անհանգիստ ընես,— վրայ կը բերէ առաջին խօսող երիտասարդը հանգիստ թօնով՝ պաղարիւն, որը խնդուքներու, խենթուկ քրքիջներու կոհակներով լեցնել կուտայ սրահը:

★

Անձրեւը կ՚իջնէ անդադրում: Մեր «Նժոյգ»ը եկած՝ հասած է խրխնջելով: Կը վազենք երկբորդ մայլթ ու կը նետուինք վրան:

Ու այժմ, ան կը վազէ արագ անձրեւին տակ, միշտ խրխնջելով եւ, մեր ետեւ կը մնան քաղաքը, իր կայարանն ու սպասման երրորդ բաժանմունքին խոմբացնող տիկինը...:

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ

«Աւստրիոյ Հայ Միութիւն»ը լրացուց իր երկրորդ տարին, եւ ընտրեց իր նոր վարչութիւնը գ. տարուան համար: Նոր վարչութեան նախագահ ընտրուեցաւ Տոքթ. Զ. Զօփուռեան:

Միութիւնը բոլորեց իր տարին օգտակար եւ արդիւնաւոր գործունէութեամբ: Ան արժանի է ամէն գովասանքի եւ քաջալերութեան: Համաձայն իր ծրագիր – կանոնագրին անշեղ եւ ուղիղ քալեց եւ օգտակար ըլլալու իր պատրաստակամութիւնը երբեք չզլացաւ բոլոր անոնց, որոնք պէտք ունեցան իր օժանդակութեան, Միութեան անդամ կամ ոչ, ունենար թէ չունենար: Հրամաններ, ներքին ճամբորդութեան, արտասահմանի արտօնագիր, բնակարան ունենալու հարց, երկրին մէջ ապրելու հրամանագրեր ստանալ կամ երկարաձգել մանաւանդ, անգործներու գործ աշխատանք հայթայթել: Ջերմակարութիւններու, սեւ շուկայի յանցանքով բանտարկուածներու անվերջանալի տաղտուկը որու համար փրաւամբ առջի օր, կը գանգատէր վարչութեան Բ. նախագահը Պ. Օննիկ Քէչեան, «Գործիս նայելու ժամանակ չեն տար ինծի այս մեր տղաքը,ալ երես չմնաց ոստիկանութեան դուռը երթալու եւ խնդրելու, հիմա ալ ինձ լուր բերին թէ Քերոբը բռնուած է, բայց տղաքն ալ չեն մեղադրուիր, ապրիլ պէտք է, կշտանալ պէտք է, օրական 1500 գոլ սնունդի բաժնեչափով կարելի՞ է ապրիլ ... ինք կը մեղադրէր, ինքը կ՚արդարացնէր: Հեռացաւ Օննիկը քովէս՝ քայլերը դէպի ոստիկանատուն եւ ես ճամբաս շարունակեցի, մտքովս հիացած եւ ուրախ որ կան մեր մէջ ազնիւ եւ մաքուր սրտով երիտասարդներ՝ պատրաստ ամէն զոհողութեան եւ օգտակար ըլլալու երբ պարտականութիւն մը կը յանձնուի իրենց:

Աւստրիոյ «Հայ Միութիւնը» մշակութային տեսակէտով ալ կոչուած է բարերար դեր մը կատարելու:Ան իր կոչերով,հրաւիրագրերով,բերանացի հրաւէրներով, եկեղեցւոյ բեմէն ծանուցումներով, կ՚ազդարարէ, թէ կան ազգային տօներ, սրբազան եւ նուիրական «Վարդանանցը», «Մշակոյթի օրը»: Հայաստանի Ազատութեան տարեդարձը, նահատակներու ազատոտօնը եւն. որոնց յիշատակութեան համար սարքուած հանդէսներուն ներկայ պէտք է ըլլայ ամէն Հայ:

Գեղեցիկ եւ գովելի է Միութեան սարքած երկշաբաթեայ հանդիպումները, իր վարձած մանաւոր սրահին մէջ, ուր իրարմէ հեռու, քաղաքին զանազան թաղամասերու մէջ, իրար մօտ գալու հնարաւորութենէ զուրկ՝ այս ձեւով առիթ կ՚ունենան, քով քովի գալու Հայկական տաք մթնոլորտի մէջ ապրելու,հաճելի ժամանց մը անցընելու եւ գեղեցիկ դասախօսութեանց ներկայ ըլլալու:

Եթէ Վիէննայի հին եւ ունեւոր գաղութը քիչ մը աւելի տաք վերաբերում ցոյց տայ դէպի Միութիւնը, եւ իր նիւթական ու բարոյական միջոցներով քաջալերէ այս արտցաւ եւ հայրենասէր խումբ մը երիտասարդները, որոնք գեղեցիկ եւ օգտակար ծրագիրներ ունին, Վիէննայի հայ գաղութը պարծանք պիտի զգայ:

Գովելի եւ օրինակելի նորութիւնը Տէր Եղիշէ Իւթիւճեան քահանայի «Զրի չարաթաթերթն» էոր լոյս կը տեսնէ եւ կը ցրուէն ամէն կիրակի արարողութեանց աստուածպաշտութենէն անմիջապէս վերջ: Տէր հայրը բոլոր գաղութներէն իր ըստացած ամէն տեսակէ եւ հոսանքէ թերթերէն իր յարմար գտած լուրերը հայրենիքէն եւ սփիւռքէն, կուտայ ներկայ ունկնդիրներուն, որոնցմէ շատեր ժամերգութիւնը վերջանալուն՝ կը փութան՝ լսելու մէկ ժամ տեւող այս «լսարան ընթերցարան ի» խիստ հետաքրքիր լուրերը: Ժողովուրդը ծարաւ է, կարօտ է եւ զրկուած է հայ թերթեր ստանալու հնարաւորութենէն եւ գաղութահայ եւ հայրենի լուրեր ստանալու միջոցներէ, Տէր Եղիշէ քահանայի այս օգտակար ձեռնարկը կը լրացնէ այս պակասը:

Հաղիւ թէ սխալուիմ, եթէ ըսեմ որ ամբողջ տարուան մը ընթացքին, հազիւ թէ մէկ կնունք եւ մէկ պսակ բրած է չհաշուած 1—2 պսակ խառնամուսնութեան:

Գաղութին նորեկներէն մատղաշ զոյգ մը հիմա ալ երախայի տէր, հայր մայր եղած են: Կը տեսնեմ այս երջանիկ զոյգը երբեմն «Միութեան» երեկոյթներուն, քով քովի, գլուխ գլխի կը խօսին, կը պատմեն մաքուր հայերէնով: Անդին քիչ մը հեռու իրենցմէ քանի քաններ մէկ մէկ օտարուհիներու հետ կապուած՝ իրենց կոտրած եւ խեղճուկ գերմաներէնով ճիգ կը թափեն բաներ մը հասկցնել օրուան հանդէսի նշանակութեան մասին...: Եւ երբ Միութեան սարքած Վարդանանց Տօնի երեկոյթին ծերունազարդ բանախօս մը Պ. Գ. Ամատունի գեղեցիկ անակնկալ մը ըրաւ բոլոր ներկաներուն բաժնելով Ա. Ծէթվաճեանի գծագրած հայ. տարազով հայ օրիորդներու զունաւոր բաց նամակի ձեւով գեղեցիկ պատկերներ, ըսաւ «նայեցէք երիտասարդներ, ձեր ձեռքի բացիկին, հայ օրիորդի այդ գեղանի, վճիտ եւ մաքուր աչքերուն: Որքան պիտի ցաւիք, հայուհիի հետ չամուսնանալով:

Ծանր էր եւ տխուր ակնարկութիւնը, բայց միշտը եւ հայրենասիրութեան զգացումը տեղի տուին: Մոռցաւ փափկանկատութիւնը եւ իր սրտի ցաւէն այս խօսքերը պոռթկաց:

«Ա. Ծէթվաճեան իր վրձինով, Րաֆֆին իր գրչով, հայ կոյսի փառքը եւ բարոյականը կը գովեն:

... «Հայ. աղջկայ սրտի մէջ կայ մի բան, կատարեալ հրեշտակային, որ մնում է միշտ անհասկանալի հասարակ մահկանացուների համար:

Դրուագ մը այն սեւ օրերէն

ԱՊՐԻԼ 11-24, վերյիշել կուտայ տուայտանքի այն զուլումի օրերը, որ ոչ Աստուած, ոչ հրեշտակ եւ ոչ քաղաքակիրթ ըսուած մարդկութիւնը չլսեցին եւ հաղորդակից չեղան մեր կսկծացող ցաւերուն, մեր փոթորկոտ յուզումներուն :

Դրուագ մը այն սեւ օրերէն, իմ սեւ ճակատագրէն : «Փոսը՝ որուն մէջ պառկած էի, յանձնուած ճակատագրին, իբրեւ գերեզման երկու կողմէն անող կանանչ խոտերով թաղած էր զիս : Նոյն փոսին մէջ, քիչ մը հեռու, հեկեկանքի ձայն մը կը լսեմ, մա մամա : Այս արտակեղէք կանչը, ինքնին կը վկայէ որ դժբախտ ցեղիս մէկ փոքրիկին ձայնն է : Ու ձայնը նորէն կը կրկնէ . — մա մամա :

Փորսող տալով դէպի ձայնը կը յառաջանամ, եւ ինչ տեսնեմ . . . դիակ մը նոյն փոսին մէջ : Հազիւ 25 տարեկան հրեշտակատիպ, պայծառ դէմքով, ու ծով աչքերով, անմահ կին մը, մեռած : Պզտիկ մը, հազիւ 2 տարեկան, անոր սրտին ինկած : Փոխն ի փոխ բերանը կ'առնէ մեռած մօր ստինքները, կը ծծէ, ու նորէն կը կանչէ .— մա, մա մա :

Ոհ զարհուրելի տեսարան, (ուրուականդ չերեւայ անգամ մըն ալ) : Ցաւ ի սիրտ ըսեմ, որ երբ պզտիկին աչքերը հանդիպեցան իմ աչքերուս, ան գոցեց զանոնք ու մեռածի նման գլուխը դրաւ մեռած մօր վիրաւոր սրտին : Ան զիս դահիճ մը կարծեց, մէկը, զիրենք հալածող դահիճներէն :

Դիակը վէրք ստացած էր կոնակէն, գնդակը դուրս ելած էր ձախ ստինքի տակէն : Կինը մեռած էր, բայց չէր հոտած : Հոտած էր վէրքը, որուն մէջէն դուրս կ'ելլէր դեղին հեղուկ մը, ուրկէ վխտալով դուրս կուգային անհամար որդեր ու կը տեղաւորուէին դժբախտ մանուկի քթին, բերնին, ականջներուն աչքերուն եւ դեղին ու դանդուր մազերու մէջ) :

Կը սոսկամ այս քստմնելի տեսարանին առջեւ, ու կը բողոքեմ Աստուծոյ կոյր դատաստանին դէմ : Ով Աստուած, այս սոսկալի տեսարանին հանդէպ երբ կը մնաս լուռ, դուն Աստուած մը չես : Մեծ իրաւունք ունի հայ տառապանքի մեծ երգիչ՝ Ա. Ահարոնեան որ կը բողոքէ «— երբ այսքան ցաւ ու արիւն կայ աշխարհում, գահ էլ պէտք չէ, եւ ոչ Աստուած երկնքում » :

Հայ ժողովուրդի զոհողութեան եղաւ անտանելի ու աննախընթաց : Նաղովրացի Յիսուս, Գեթսեմանի պարտէզին մէջ կը գոչար իր տառապանքի բաժակին դէմ : Իսկ Ռ. Զարդարեան իր գողգոթայի ճամբէն կը գրէր . «— բարձրացլուխ եւ անդող — դողդ կանգնած ենք մահուան դէմ, մեր աւաւոր ցաւին հետ, որ մեր փառքն է միանգամայն, եւ հպարտութիւն ունինք պատմութեան աւանդելու դիւցազնութեան ամէնէն սխրալին, հպարտութիւն ունինք յետագայ դեռ տառապող մարդկութեան փոխանցելու ազատութեան հզօր աւետաւոր » :

Պայազիտի հրապարակի վրայ կաղախանի չուանին առջեւ Հնչակեան Փարամազ կը գոչար Թուրք խուժանին երեսին, « — Թող մեռնի Հայ, որ ապրի Հայ» : Դժբախտաբար վերապրող Հնչակեաններ դաւաճանեցին Փարամազներուն, Մուրատներուն, Ժիրայրներուն եւ դեռ շատերուն . . . եւ տարին Հնչակեանի տապանակ ուխտին կապեցին պոլշեւիկեան Գոնելին :

Ո՛վ դուք անմահ մտքի ու զէնքի հերոսներ, դուք եղաք մարմնացում ու արտայայտիչ տառապող Հայ Ազգի լաւագոյն իղձերուն, ու պաշտպան անոր արժանիքներուն : Ձեր հերոսական պատմութեամբ, եւ ձեր հեղեղած արեան շնորհիւ, աշխարհի քարտէսի վրայէն սրբուած Հայաստան անուան յարութիւն տուիք եւ հիմ դրիք հայ ազատ պետականութեան : Եւ երջանիկ օր մըն ալ եռագոյն դրիք Մայր Հայաստանին կրծքին :

Ցարգանք բոլոր յայտնի ու անյայտ դերեզմաններուն : Ես կը խոնարհիմ ձեր մեծութեան առջեւ :

ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

Նա այնպէս մաքուր եւ սրբազան է որպէս մի անարատ աստուածութիւն, նա արտափայլում է իր ջերմ լոյսով, նա բուրում է իր անուշ հոտաւէտութեամբ, բայց միշտ մնում է անշօշափելի . .» : բոլոր բարեմասնութիւնները» :

Ես կը հաւատամ թէ, մեր անմահ վիպասանը եթէ կենդանի ըլլար եւ սփիւռքի հայութեան մէջ պտտէր, նոյն այդ տողերը պիտի գրէր, միայն յաւելումով «եւ հայրենի աշխարհէն հեռու օտար միջավայրը եւ բա քեր չաղարտեցին հայ աղջկայ բոլոր բարեմասնութիւններ :

Ան իր այդ աստուածային շնորհքը իր կաթին եւ արեան մէջ սերունդէ սերունդ, աշխարհէ աշխարհ կը տանի » . . . :

Հայ երիտասարդներ, Ծէթվաճեանի եւ Րաֆֆիի հայ աղջիկներու արժանի ըլլալու համար, ջանացէք համապատասխան բարոյական կեանք ապրիլ, որովհետեւ մաքուր եւ ազնիւ ոսկին միայն կը յարմարի մեծարժէք եւ մաքուր ադամանդին . . . :

Ա. ՏԱՊԱՂԵԱՆ

Ղարաբաղի Մելիքները

Ընդհանրացած գաղափար մըն է վերապահութեամբ հետեւիլ Նոր Սերունդի ճիգերուն Ամենալաւ պատասխանն էատոր երիտասարդ ուժերու գործունէութիւնը եւ աշխատանքը, միշտ վառ պահելու համար հայկական բոցը անհաւատ հաս տղոց մէջ : Վերջերս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը տուաւ ամէնէն վայելուչ ձեւով իր ճիգերուն արդիւնքը՝ ներկայացնելով Gaité Lyriqueի մէջ Ղարաբաղի Մելիքները : Աւելորդ է երկար խօսիլ խաղին պատմութեան մասին : Երկու ընտանիքներ իրարու հետ կը բարեկամանան աւանդական թշնամութենէ մը վերջ իրենց զաւակները ամուսնացնելով : Այս Operetteը, որուն երաժշտութիւնը պատրաստած էր Պ. Մեսումենց խուռն բազմութիւն մը բերած էր ուրբաթ օր Ֆրանսական թատրոնին մէջ :

Ինչ կայ աւելի խանդավառութեան արժանի, քան աշխատանքը այս երիտասարդներուն որոնք զոհելով իրենց հաճոյքի կամ հանգիստի ժամերը, եկած էին ցոյց տալու իրենց ընկերներուն, երէց թէ երիտասարդ, իրենց բաղձանքը ծառայելու համար հայ մշակոյթին եւ հայ արուեստին :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդն է որ հազիւ երեք տարուան աշխատանքէ մը վերջ՝ առաջ բերած է շարժում մը որ զարմանք եւ հիացում ստեղծած է ամբողջ գաղութին մէջ : Անոր շնորհքն է որ մղած է բազմաթիւ երիտասարդներ սիրելու հայ երգը, խօսելու հայ լեզուն, պարելու ազգային պարեր : Այդ շորնչով լեցուն՝ Փարիզի բոլոր շրջաններու երիտասարդները պատրաստած էին Ղարաբաղի Մելիքներուն ներկայացումը, որուն համար կ'ուզենք շնորհաւորել եւ շնորհակալութիւն յայտնել բոլոր այն տղոց եւ աղջիկներուն որոնք իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին : Պ. Մեսումենց ստանձնած էր երաժշտութիւնը, Պ. Հայկէշեան բեմադրութիւնը, Տիկին Հ. Թորոսեանի պարերը եւ Պ. Օսմանճեանի դիմայարդարութիւնը : Ներկայացման կազմակերպութիւնը անթերի՝ յանձն առած էր Նոր Սերունդի Կ. Վարչութիւնը մասնակցութեամբ բոլոր շրջաններու ուժերուն : Առաջին կարեւորքայլ մըն էր որ առանձին պէտք չէ մնայ եւ պէտք է արդարացնէ այն յոյսը որ դրուած է երիտասարդութեան վրայ գիտակցելու իր պարտականութեան .— որ է պահպանել հայ մշակոյթը, եւ շարունակել նախահայրերու գործը, որպէսզի չկորսուին փոքր ժողովուրդի մը դարաւոր զոհողութիւնները :

Շրջ. Թղթակից

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՇԱՎԻԼ, Սիրելի «Յառաջ » .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Օր»էն յետոյ՝ որ այնքան խանդավառ ու փայլուն յաջողութեամբ տօնուեցաւ Մարտ ամսու սկիզբը, ահա այս անգամ ալ Կապոյտ Խաչի «Օր»ը մեր գաղութին մէջ ապրիլ 4ի կիրակի օրը, բոլորովին չսպասուած բազմութեան մը ներկայութեամբ : Եթէ նոր սերունդը, տակաւին հազիւ երկու տարուան կազմակերպութիւն, իր «Օր»ուան առթիւ եկած էր ինքզինքը ծանօթացնելու զինքը ծնող հայ ժողովուրդին, մեր Կապոյտ Խաչը մօտաւորապէս երկու տասնեակ տարիներէ ի վեր արդէն ծանօթ մեր գաղութի հասարակութեան մտահոգութիւնը չունի ինքզինքը ծանօթացնելու : Շավիլի հայութիւնը լաւ կը ճանչնայ իր Կապոյտ Խաչը, եւ անշուշտ ատոր համար էր որ կիրակի օրը ընտանիքներով եկած էին խանդավառ օր մը անցնելու իրենց սիրած կազմակերպութեան հետ :

«Րաֆֆի»ն Կապոյտ Խաչի քայլերգով բացաւ հանդէսը, «Ապրէ, ապրեցուր ով Հայ Կապոյտ Խաչ» : Կեդրոնական վարչութեան կողմէ Տիկ. Բաբերդեան գրաւոր բանախօսութեամբ մը ներկայացուց Կապոյտ Խաչի եւ բոլոր գաղութներու մէջ ցրուած քոյր կազմակերպութիւններու եւ մանաւանդ Ամերիկայի Հ. Օ. Մարմինի բարենպատակ ընդարձակ գործունէութիւնը : Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի վարչութենէն Օր. Ազատուհի Գարաօղլանեան կարդաց ուղերձ մը : « Րաֆֆի »էն Օր. Սրբուհի Եղիազարեան իր սիրուն ձայնով երգեց « Իմ հայրենիք զիս կը կանչէ» : Ընկեր Հայկէշեանի ղեկավարութեամբ Իսիի Նոր Սերունդի կողմէ ներկայացուեցաւ Մելոյեանի « Արմենուշ »ը : Այս ներկայացումին մասին արդէն գրուած էր « Յառաջ »ի մէջ, այնքան յաջող ու լաւ պատրաստուած որ պատիւ կը բերէ թէ ղեկավարին եւ թէ դերակատարներուն :

Իսիի Նոր Սերունդին կողմէ ներկայացուեցաւ նաեւ « Հիւանդոտես » կատակերգութիւնը : Փոքրիկ Օրիորդներ Զեփիւռի եւ Վերժինի սպանիական եւ ռուսական պարերէն վերջ՝ փակուեցաւ հանդէսին առաջին մասը :

Ժամը 8ին սկսաւ պարահանդէսը պիտի ըսէին ուրիշներ, ես պիտի ըսեմ ընտանեկան խնջոյքը : Սիրելի « Յառաջ», ինչ մեղքս պահեմ, հանդէսին այս վերջին մասը ես աւելի շատ կը սիրեմ : Երբ բարեկամ ընտանիքներ հաւաքուած սեղաններու շուրջ, իրենց իրիկուան ճաշը կընեն միասին, ուրախութեամբ, կատակելով ու պարելով, այլեւս պարահանդէսի սահմանէն կ'անցնի ու կ'ըլլայ ընտանեկան կերուխում եւ ատոր համար է որ մեր սիրելի Խաչուհիները որքան որ ճոխ պիւֆէ պատրաստած ըլլան շատ մը կր սպառի եւ իրենք կը մնան շուարած : Չի մոռնանք նաեւ մեր յաւիտենական «խենդ»երը, պիւֆէին բոլորտիքը շարուած, ճին սերունդէն, նոր սերունդէն, նոյնիսկ նորագոյն սերունդէն որոնք իրենց յեղափոխական երգերով նուագին ձայնը կը խլացնեն : Եւ այս վերջին երկու տարին ահա նոր անկիւն մը « Նոր Սերունդ»ի սեղանը Իսիի ու Շավիլը առանձին կր խմեն ու կը կանչեն միշտ հայերէն ու միշտ յեղափոխական մանաւանդ Դաշնակցական կեանքը կը կրկնուի : Առեն մը Զափահաս որբերն էին, այժմ Նոր Սերունդը, ուրեմն դեռ կ'ապրինք ոչ մէկ յուսահատութիւն :

Ու նուիրատուութիւնները կը սկսին ի նպաստ Կապոյտ Խաչի սնտուկին, կը նուիրեն ուրախութեամբ ու գոհունակութեամբ : Գիտեմ թէ որո՞ւ կուտան եւ ինչո՞ւ կուտան, անսահման վստահութիւն ունին Կապոյտ Խաչի վրայ : Ու երբ սրահը պարպելու ժամը կուգայ, այդ խանդավառ մթնոլորտին բաժանումը կ'ըլլայ չափազանց դժուար : Այս առթիւ մեր Խաչուհիները իրենց ջերմ շնորհակալութեան խօսքը ունին բոլորին, երգչախումբին, դերակատարներուն եւ իրենց ղեկավարներու եւ մանաւանդ հայ հասարակութեան որոնք քաջութիւնը կը ներշնչեն իրենց, աւելի ջերմ կերպով շարունակելու վեհ գործը :

Թղթակից

Թրքական զայրոյթ

Ամերիկեան մեծ շաբաթաթերթերէն մէկը, «Սատըրտէյ Իվնինկ Փոսթ», իր 28 փետրուար թիւին մէջ, Թուրքիոյ անպաստ յօդուած մը հրատարակած էր : «Ճիւմհուրիյէթ» խիստ բառերով կը քննադատէ այս յօդուածը, որ իբր թէ անճիշդ տեղեկութիւններ կը պարունակէ : Թուրք թերթը, թարգմանաբար արտատպելով հատուածներ, ի մէջ այլոց կը գրէ .

« Ամերիկացի խմբագրին համաձայն, թէեւ Իսթանպուլի մէջ 80.000 Յոյն միայն կայ, բայց սանք տակաւին այնպէս կը նկատեն եղեր թէ «իրենք է որ կը տիրապետեն քաղաքին» : Գալով Հայերուն, անոնք իբր թէ կ'աշխատին կարելի եղածին չափ մեկուսացած ապրիլ, եւ աչքի չզարնել : Իբր թէ Հայերը կը վախնան նոր հարուածներէ, որովհետեւ « Թուրքին ընելիքը երբեք յայտնի չըլլար» եղեր : Իրաւ ալ համաշխարհային երկրորդ պատերազմի ընթացքին «տնտեսական ջարդ մըկատարուեցաւ » :

« Ճումհուրիյէթ» կը ճշդէ այս հատուածը, ըսելով թէ ամերիկացի լրագրողին ակնարկած « սպիտակ ջարդը» «ունեւորութեան տուրքն» է : Այս տուրքը պատճառ եղած է որ նոր հարուստներ երեւան գան : Ամերիկացի լրագրողը կարգ մը անճահ խօսքեր ընելէ ետք, կը գրէ թէ տակաւին ցրտութիւն մը գոյութիւն ունի Անգարայի եւ Իսթանպուլի միջեւ կ'աւելցնէ Թուրք թերթը : (Ծ. ԽՄԲ.— Տեղը չէ՞ հոս յիշելու ֆրանսական առածը, որ կ'ըսէ . «ճշմարտութիւնն է միայն որ կը վիրաւորէ » :

ԿԻՐԱԿԻԻ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

1.— Այո, երբեմն : 2.— 527 : 3.— 3000 : 4.— Տափակ, տարատ, քուրջ : Մնացեալները ճիշդ են : 5.— Յուլիոս Կեսար : 6.— Պէնճըմին Ֆրէնքլին :

7.— Ասիոյ : 8.— Նեմեսիս :

9.— Անահիտ, Աստղիկ, Արամազդ, Վահագն, Տիր, Նանէ, Միհր, Բարշամին :

10.— Ա. Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ 7 Յուլիս 1807 : Բ.— Գերմանիոյ, Ֆրանսայի եւ Շուէտի միջեւ 24 Հոկտ. 1648 : Գ.— Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ 8 Յուլիս 1933 : Դ.— Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ 15 Յուլիս 1774 :

11.— 129րդ :

12.— Մաղթանք զօրաւորք («Ընկալ քաղցրութեամբ») . Նարեկացի :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը Խորհրդային Ռուսիայէն հատուցում պիտի պահանջէ Կաթոլի օդակայանին մէջ 5 ապրիլին խորտակուած անգլիական օդանաւին համար, այն պարագային՝ երբ հաստատուի թէ պատահած արկածին պատասխանատուն ռուս օդանաւորդն է :

համայնավար երեսփոխանին դէմ բացուելիք դատը վարել :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ութսուն անձնաւորութիւններ, որոնց մէջ կան եկեղեցականներ, ուսուցչապետներ, գրագէտներ, արուեստագէտներ եւ գործի մարդիկ, կը յայտնեն թէ՝ Թրումընի հեռագիր մը ուղղած են, բողոքելու համար Իտալիոյ ընտրութեանց մէջ Միաց. Նահանգներու կատարած միջամտութեան դէմ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ձեռնհաս իշխանութիւնները կը հերքեն Ամերիկայի նախորդ արտաքին նախարար Սթէթինըսի Ֆրանսական Արեւմտ. Ափրիկէի մէջ կատարած ճամբորդութեան մասին հրատարակուած լուրերը : Ռազմավարական ոչ մէկ խնդիր յուզուած է Ամերիկացի դիւանագէտին Տաքար այցելութեան միջոցին՝ տնտեսական խնդիրներն ալ տեսական բնոյթ ունեցած են լոկ :

ՄԱԿԻ արտակարգ ընդհ. ժողովը վաւերացուց Պաղեստինի մէջ Արաբներուն եւ Հրեաներուն միջեւ զինադուլ մը կնքելու մասին բերուած առաջարկը : Քուէարկութենէն առաջ, սովետ պատուիրակ Կրոմիքօ խստիւ բողոքած էր այս առաջարկին դէմ, պաշտպանելով Հրեաները : Մասնաւորապէս քննադատած է այն որոշումը՝ որուն համաձայն, արգիլուած է «զէնք կրելու կարող» Հրեաներուն Պաղեստին մտնել : Այս արգելքը — յայտարարած է Կրոմիքօ — Հրեաներուն դէմ է եւ կը նպաստաւորէ Արաբները :

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ՄՈՆԿՈՄԸՐԻ Մանչէսթըրի մէջ յայտարարեց թէ Անգլիա պէտք է պատրաստ ըլլայ : «Դիւրին չէ ըսել աւելցուց — թէ՝ ինչ կրնան ըլլալ այժմու քաղաքական եւ տեսաբանական պայքարին հետեւանքները, սա յայտնի է միայն որ կազմ եւ պատրաստ վիճակի մէջ գտնուելու ենք» :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ մէջ Հրեաները օդը հանեցին շոգեկառք մը, որ անգլիական բանակին յատկացուած ռազմանիւթեր կը փոխադրէր, կը գրէ «Տէյլի Մէյլ» : Վնասները յայտնի չեն տակաւին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ պաշտօնական շրջանակները որոշ տեղեկութիւններ կուտան այն տեսակցութեան մասին՝ զոր վերջերս Տաքարի մէջ ունեցան Ֆրանսական բարձր քոմիսէր Պէշար եւ Ամերիկայի արտաքին նախկին նախարար Սթէթինըս : Այս տեղեկութեանց նայելով, Ափրիկէի Ֆրանսական արտադրութիւնները պիտի կրնան Լիպէրիայի ճամբով արտասահման ղրկուիլ . Ֆրանսեւամերիկեան խառն ընկերութիւններ պիտի կազմուին, եւ Ֆրանսական Արեւմտ. Ափրիկէի պարենաւորման համար ամերիկեան ապրանքները պիտի գան : Կ'ըսուի որ Սթէթինըս իր կառավարութեան հաշւոյն չէ որ բանակցած է, այլ՝ ամերիկեան առեւտրական եւ ճարտարարուեստական մասնաւոր ընկերակցութեան հաշւոյն :

Այս բոլոր խնդիրներուն մասին որոշումներ տրուած են, բայց ոչ Ֆրանսացիք ոչ ալ Ամերիկացիք վերջնական որեւէ յանձնառութիւն ստորագրած չեն :

ԼԻՒՔՍԷՄՊՈՒՐԿԻ երեսփ. ժողովը 3 ձայնի դէմ (համայնավար) 41 ձայնով որոշեց ջնջել Սահմանադրութեան օրէնքին առաջին յօդուածը որ «յաւիտենապէս չէզոք» բառերը կը պարունակէ : Այս յօդուածին նոր խմբագրութիւնը սա է . «Մեծ դքսութիւնը ազատ, անկախ եւ անբաժանելի պետութիւն մըն է» :

ՌՈՅԹԸՐԻ համաձայն, Ռուսերը որոշած են մօտերս կիրարկելու դրամական նոր դրութիւն մը Գերմանիոյ իրենց գօտիին մէջ, որպէսզի արեւմտեան դաշնակիցները հարկադրուին մեկնիլ Պերլինէն, որ այս կերպով երկու մասի բաժնուած պիտի ըլլայ եւ առեւտրական փոխանակութիւնը գրեթէ անկարելի պիտի դառնայ :

Սովէտները պիտի ջանան որ դրամական դրութեան փոփոխութեան պատճառով, համեստ դասակարգերը կարելի եղածին չափ քիչ վնասուին : Այնպիսի կարգադրութիւններ պիտի ընեն որ հարուստներուն տուժել տան, դրամատուններու մէջ անոնց ունեցած աւանդները զեղչելով : Ռուսերը այս ծրագիրը պիտի գործադրեն անմիջապէս որ հրապարակ հանուելիք նոր թղթադրամներուն տպագրութիւնը աւարտի :

ՀԱՂՈՐԴԱԾ ԷԻՆՔ թէ ամերիկացի թղթակից մը Մոսկուայէն վտարուած է լրտեսութեան պատճառով : Այս լրագրողը Մաճիտօֆն է : Իր քարտուղարուհին Օր. Սէսիլ Նէլըրն է որ նամակով մը ամբաստանած է զայն թէ լրտեսութեամբ կը զբաղի : Այս նամակը հրատարակուած է «Իզվեստիա»ի մէջ :

Զօր. Պէտըլ Սմիթհ, Միաց. Նահանգներու Մոսկուայի դեսպանը, այս երկրի արտաքին նախարարութեան նամակ մը ուղղելով, ըսած է թէ Ամերիկացի ոչ մէկ օրագրող իր թղթակցութեանց համար օգտագործած է դիւանագիտական պայուսակը : Հերքած է նմանապէս այն զրոյցը՝ որուն համաձայն Մաճիտօֆ իբր թէ դեսպանատունէն հրահանգ ստացած ըլլայ տեղեկութիւններ հաւաքելու հակօդային սովետ պաշտպանութիւններուն եւ ստորերկրեայ շինութիւններուն մասին :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Ռաժակ» խումբի եւ Ն. Ս. «Հրայր» խումբի, Ապրիլ 25ին, կիրակի Սալ տը Միւթիւալիթէ (Salle de Mutualité), կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին : Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ՔԻՓՐԻԹՃԵԱՆ :

×

Ապրիլ 11-24ը կը տօնուի Կըրնոպլի մէջ, Ապրիլ 25ին Սաքրէ Քէօրի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու միութեան :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ.ի կոմիտէի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին :

×

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ԿԸ ՏՕՆԷ Ապրիլ 11-24 Համազգային սգատօնը, Ապրիլ 24 Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, «Patronage St. Bernard»ի մէջ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբին : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ : Կը խնդրուի չխառնել :

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի կողմէ :

25 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թաղին սրահին մէջ :

Առատօրեան պատարագ եւ հոգեհանգիստ :

♣

ՆԱՐՏԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման խումբի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 11-24ը կը տօնուի, կիրակի, Ապրիլ 25ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Պիվէրի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ : Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն :

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Միթ. Կըթ. Ընկ. Սէն Շամոնի մասնաճիւղին, եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս քաղաքական, հասարակական եւ կրօնական բոլոր կազմակերպութեանց : Տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 25ին կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Սալ տիւ Ֆէօրի մէջ :

Պիտի խօսի ծանօթ գրագէտ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ : Գեղարուեստական բաժին, կը հրաւիրուին տեղւոյս բոլոր Հայերը :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը կը տօնէ Կապոյտ Խաչի Օրը 25 Ապրիլ, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Ալֆորվիլի դպրոցը :

ԿԻՐԱԿԻ 25 ԱՊՐԻԼԻՆ ԺԱՄԸ 14.30
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՖՈՒԼՈՐԻ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆԸ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԻՇԸԼԻՕ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Սէնթ Հիլէր Թուվէի առողջարանի Ուսանողներուն : Հայկական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ), Օր. ՌԵՃԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) :

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՔԱՂԱՔԻ մասնաճիւղին թէյասեղան ժողովը, այս շաբաթ կիրակի ժամը 3ին Պալ Կլոպի մէջ, ներկայութեամբ ընկ. Ս. Տէր Թովմասեանի եւ ընկ. Ա. Բոաճեանի :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պոլսոյ Պէշիքթաշ շրջանէն Կէօլպաշեան Արմենակ Ճանիպաղեան, որ նախապէս կը գտնուէր Պրուսայի Ամերիկեան որբանոցը եւ հետզհետէ անցած է Ֆրանսա Փարիզի շրջանակները : Տեղեկացնել «Յառաջ»ի :

ԿՈՒԶՈՒԻ որոշ տարիքի տիկին մը հոգալու համար երկու զաւակներու եւ տան գործերուն : Դիմել Mr. Habriguian, 17 rue Manin, métro Butte Chaumont, Paris (19) :

ՍՏԱՑՈՒԱԾ Է Ռուբէնի «ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ» ժեռագիրքը գիրքին սակաւաթիւ օրինակներ : Դիմել Ե. Ցարութիւնեան, 13 Rue d'Orsel Paris (18) :

ՑՈՒՑԱՏԵՍԻ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովներու կը հրաւիրէ իր հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ : Դասախօս է ընկ. Աշոտ Բոաճեան :

Գոմոնի Քրիստափոր խումբը Ապրիլ 22ին :
Ս. Մարկըրիթ Ակնունի խումբը 23ին :
Ս. Անթ Բեաթ խումբը 24ին :
Քաղաքի Ռոստոմ խումբը 29ին :
Ս. Ժէրոմի Աղբալեան խումբը 30ին :
Լէ Գ'Օլիվ Օտեանեան խումբը 21ին :
Ս. Լուի Սիամանթօ խումբը 26ին :
Պուլ. Օտոոյի Վարուժեան խումբը 27ին :
Ս. Անթուանի Գիւլխանդանեան խումբը 25ին :
Կարտանի Վարդգէսեան խումբը 2 Մայիսին :
Լէ Միլ Համազասպ խումբը 2 Մայիսին :
Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 Մայիսին :

ՓՈՆ ՏՈՊՆԱՅԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները 26 Ապրիլին, ժամը ճիշդ 8.30ին : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 4ին, 6 rue St. Sulpice (métro Odéon) : Պաշտօնավարական ժողով օրակարգ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Հ. Յ. Դ. ՆԻԿՈԼ ՏՈՒՄԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ շրջանի գործիչը :

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԵՆԻԱ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ Շավիլի Հ. Յ. Դ. Աղբալեան խումբը եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղը 500ական ֆր. կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի, 25 Ապրիլ, յետ պատարագի, Ժամկուժոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ մահուան 12րդ տարեդարձին առթիւ : Կը պատարագէ Արժ. Տէր Սիմոնեան : Այրի Տիկին Ն. Օհանեան ու զաւակները կը հրաւիրեն իրենց ազգականներն ու բարեկամները :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը Ապրիլեան Մեծ եղեռնի նահատակաց յիշատակին համար, այս կիրակի կը կատարէ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն : Պատարագիչ՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ : Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր հայութիւնը կը հրաւիրուի այս համազգային սուգի պաշտամունքին :

ԱՄԷՆ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ իրիկուան ժամը 9ին հայերէն դասախօսութիւն, ԳՐԻՒՐԹԷԼԷ կողմէ, Café Trois Portes փերնայակը : (Հինգշաբթի 22 ապրիլ, Երաժշտութ մասին) : Մուտք 30 ֆրանք : (Մէթրօ Cadet) :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. MERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 21 AVRIL 1948 Չորեքշաբթի 21 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5322–Նոր շրջանի թիւ 931 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

Քանի մը շաբաթէ ի վեր կը տօնուի Հայաջինջ Սարսափներուն տարեդարձը:

Նորէն ոգեկոչում, — ճառեր, երգեր, արտասանութիւններ: Մանաւանդ այս աւերուն վրայ ուր բոլոր ճամբաներն ու փողոցները քստմնելի ողբերգութեան մը կսկիծը կ'արթնցնեն :

1915 Ապրիլ Տասնըմէկ: Ժողովուրդի մը կէսը յուղարկաւոր միւս կէսին...

Ո՞ր ազգը տեսաւ այսպիսի արհաւիրք, մինչեւ երկրորդ Աշխարհամարտը :

Սպանդ մը շատ աւելի ըմբոստացուցիչ, քանի որ դահիճները չգտան իրենց արժանի պատիժը :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կրնար առ նուազն կրկնապատկել իր վրէժխնդրական գործողութիւնները, եթէ ինքն ալ բարեմտօրէն վարկ բացած չըլլար մարդկութեան մը որ շատոնց մանրացած, անբարոյացած, տաճկցած էր :

Այն ատեն միջազգային իրաւագիտութիւնը հնարած չէր օրինական բանաձեւը, ցեղասպանութիւն, որուն համաձայն դատուեցան ու կախուեցան հիթլէրական Գերմանիոյ վարիչներն ու մեղսակիցները :

Եւ պատմութիւնը արձանագրեց զարհուրելի խեղկատակութիւն մը.— Եօթանասուն այսքան արիւնարբու ջարդարարներ անպատիժ արձակուած, փոխանակուելով տասնըմէկ բրիտանացի գերիներու հետ...

Անցնինք: Ուրեմն պիտի շարունակենք ամէն տարի ոգեկոչել աւելի քան մէկ միլիոն զոհերու յիշատակը, իբրեւ տարրական պարտականութիւն: Իբրեւ հաղորդութիւն մեռելներուն հետ : Մեր իսկ բարոյական կազդուրման, զգաստութեան համար :

Արդ, միօրինակ եւ տժգոյն արարողութիւն մը կատարած պիտի ըլլայինք, եթէ, մէկ տարիէն միւսը, նոր բան մը փորձած չըլլայինք :

Օրինակ, տեւական յիշատակներ, յիշատակարաններ ձգել, այս կամ այն գաղութին մէջ :

Մեր առաջարկը շատ համեստ է: Եւ աւելի գործնական :

Ո՞վ զոհեր չէ ունեցած Հայաջինջ Սարսափներուն մէջ,— հայր, մայր: Եղբայրներ եւ քոյրեր: Զաւակներ կամ ազգականներ: Նոյնիսկ մամիկներ որոնք անչափահաս թոռ մը փրկած են հրաշքով :

Ողջ մնացողներէն շատերը փայլուն դիրք ունին այսօր, շնորհիւ իրենց ճարտարութեան եւ յարատեւ աշխատանքին :

Օտար երկիրներու ամէնէն հեռաւորին մէջ ալ, հայկական միտքն ու ձեռքը, «ոսկի ապարանջան»ն ու առեւտրական ջիղը հրաշքներ գործած են :

Որքան շահաբեր ձեռնարկներ, շարժուն եւ անշարժ հարստութիւններով: Ունեւորներ, նոյնիսկ մեծահարուստներ, որոնց մէկ չէքը կրնար դրախտի մը վերածել այս կամ այն գաղթակայանը: Կամ գիւղի մը շինութիւնը ապահովել Հայաստանի մէջ :

Այդպիսիներուն, աւելի կամ նուազ բախտաւորներուն ուղղելով մեր խօսքը, կ'ըսենք.—

Ո՞ր օրուան կը սպասէք, տեւական, հաստատուն ձեռնարկով մը յաւերժացնելու համար ձեր նահատակ հօր, եղբօր, կնոջ, քրոջ, զաւկին կամ ազգականին յիշատակը :

Եթէ չէք տեսած կամ լսած, հետաքրքրուեցէք: Այս հայաշատ, հայաշունչ ոստանին մէջ, Սուրիա Լիբանանի մէկ ծայրէն միւսը, ծաղկոցի, դպրոցի շէնքեր կան որոնք ամէն բանի կը նմանին, բացի կրթարանէ :

Պէյրութի երբեմնի գաղթակայաններուն մէջ եւ մինուճար Քէսապէն մինչեւ Ճարապլուս, Եփրատէն ալ անդին, մինչեւ Ճէզիրէ, եւ գետն ի վար, մինչեւ Տէր Զօր, հազարաւոր խեղճ, ուսումնատենչ աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ կը խմբուին հասարակ խշտեակներու, խաներու, մթերանոցներու մէջ: Ընդհանրապէս գետնայարկ:

Հնօրեայ տուներ խարխուլ սանդուղներով: Կոտրտած գրասեղաններ: Ծեփերը թափած պատեր: Լուսամուտներ՝ լրագրի, քուրջի կտորներով գոցուած: Պատահաբար ձեռք անցած քարտէսներ պատառ-պատառ...

Վստահ ենք, ձեր սիրտը աւելի պիտի կսկծայ, եթէ բաց աչքերով տեսնէք:

Այստեղ, Հալէպի մէջ, դանիացի մարդասէրներու ձգած հաստատութեան շնորհիւ, Ճեմարան մը բացուած է, Քարէն Եփփէի յիշատակին: Հիմնադիրները շատ համեստ գումարի մը կը կարօտին, լրացնելու համար դասընթացքը, յարակից տաղաւարներու վերաշինութեամբ եւ բոլոր յարմարութիւններով: Ազգ. իշխանութիւնն ալ կը հովանաւորէ ձեռնարկը:

Ահա պատեհութիւն մը եւս, գեղեցիկ յիշատակարանով մը հանգստացնելու համար ձեր հարազատներուն ջարդափշուր ոսկորները :

Որո՞ւ սրտին չեն խօսիր այս պահանջները:

Հալէպ Շ.

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Շաբաթ մը առաջ Մարսէյլէն հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ մեծ հիւանդին վիճակը ծանրացած է: Երկու օր առաջ ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէր թէ Ահարոնեան հոգեվարքի մէջ է արդէն եւ ժամէ ժամ կը սպասուէր աղետալի գոյժին:

Երեքշաբթի առաւօտ Մարսէյլէն հեռաձայնով հաղորդեցին թէ Աւետիս Ահարոնեան իր աչքերը յաւիտենութեան փակած է երկուշաբթիէն երեքշաբթի լուսնալիք գիշերը, առտուան ժամը 2.30ին :

Ուրեմն ոչ եւս է Հայոց ժամանակակից գրականութեան մեծ տիտանը, որ աւելի քան 14 տարի է անկողին գամուած, Մարսիլիոյ մէջ կ'ապրէր իբրեւ կենդանի-մեռեալ:

1934 Փետրուար 10ին էր, որ մեծ բանաստեղծը ծանր կաթուած մը ունեցաւ այն պահուն, երբ հազարաւոր բազմութեան առջեւ կը խօսէր Պրէպան Մարսէյլի մեծ սրահին մէջ, Համազգայինի կազմակերպած հանդէսին: Իր խօսքը կէս մնաց :

Այսպէս ուրեմն պատնէշին վրայ ինկաւ այն մարդը, որ իր ամբողջ կեանքը զոհաբերած էր իր ժողովուրդին :

Ահարոնեան իբրեւ գրագէտ, բանաստեղծ, քաղաքագէտ եւ ազգային գործիչ ունեցած է բեղուն եւ արդիւնաշատ կեանք մը, որուն պիտի անդրադառնանք մեր յաջորդ թիւերով:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանէ իր մեծ ընկերոջ՝

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ **20** Ապրիլ, **1948**ին, Մարսիլիոյ մէջ, յետ երկարատեւ եւ տաժանելի հիւանդութեան :

Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը մեծ վիշտով կը ծանուցանէ իր մեծանուն նախագահին՝

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ 20 Ապրիլ, 1948ին Մարսիլիոյ մէջ, տառապագին հիւանդութենէ վերջ :

Ճառերու կիրակին

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԷԶԻ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Կիրակի օր, ճառերու օրը եղաւ Ֆրանսայի համար : Պաշտօնական բազմաթիւ բանախօսներ պարզեցին իրենց տեսակէտները, ներկայ տագնապալի վիճակին մասին: Երեքը մանաւանդ մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւեցին՝ բեմբասաց անձնաւորութեանց բարձր դիրքին պատճառաւ: Ինչպէս երէկ մեր տուած ամփոփումէն տեսնուեցաւ, Տը Կօլ եւ Շուման նոր լուսաբանութիւններ չտուին մեզի: կրկնեցին ասկէ առաջ այլեւայլ պարագաներու մէջ ձեւաւորած իրենց յանկերգը:

Աւելի հետաքրքրական էր համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Թորէզի Պըֆալոյի մարզարանին մէջ խօսածը, մեծ բազմութեան մը առջեւ՝ բաղկացած գլխաւորաբար պատանիներէ եւ պատանուհիներէ ինչպէս նաեւ կիներէ: Բանուորները եւ ուսանողները ցուցատախտակներ կը շարժէին, վճռական արձանագրութիւններով . «Շուման Ուաշինկթըն... », «Անկցի՛ 18 ամսու զինուորական ծառայութիւնը...», Անկցի՛ մարդասպան Տը Կոլը...,եւն.»:

Թորէզ, իրեն սովորական խիստ լեզուով, քննադատեց Մարշըլի ծրագիրը: Պարզեց երիտասարդներու կրած դժուարութիւնները բնակարան գտնելու, կեանքի յարաճուն սղութիւնը եւ օրավարձերու անբաւարարութիւնը: Յետոյ, ըսաւ թէ ինչ մեծ յառաջդիմութիւն ըրած է համայնավարութիւնը Մարքսէն եւ Էնկէլսէն ի վեր, յառաջդիմութիւններ՝ զորս կեցնելու համար Ամերիկացի դրամատէրները չեն վարանիր օժանդակելու Զալտարիսի, Ֆրանքոյի եւ Տը Կոլի: «Անոնք՝ որոնք մեզի հայրենասիրութեան դասեր կու տան, իրականին մէջ, ազգային շահերը կը զոհեն իրենց ատելութեան՝ ժողովուրդին եւ ռամկավարութեան հանդէպ: Բայց, ժողովուրդը, հետզհետէ աւելի կորովով դիմադրութիւն կ'ընէ ամերիկեան կառավարութեան եւ ամերիկացի միլիառատէրերու պատերազմական ծրագիրներուն»: Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը յարձակեցաւ նաեւ ընկերվարականներուն վրայ, որոնց խօսքերը իրենց գործերուն չեն համապատասխաներ, եւ Էռ Փէ Էֆի կազմակերպիչներուն վրայ, որոնք «խոստովանելի ծրագիր» մը չունին:

Թորէզ ամէնէն վերջ, ձեռք կարկառեց ամէն դասակարգի քաղաքացիներուն, եւ մասնաւորաբար կաթոլիկներուն՝ որոնք համայնավարներէն աւելի խստութեամբ կը դատեն փարիսեցիները եւ զանոնք կը պախարակեն որ կրօնական զգացումները միջոց կը դարձնեն իրենց զզուելի նիւթապաշտութիւնը ծածկելու համար, ըսաւ Թորէզ :

Իտալիոյ ընտրութիւնները

Իտալիոյ ամէն կողմը, գրեթէ առանց միջադէպի, կիրակի եւ երէկ տեղի ունեցան երեսփ. ընդհ. ընտրութիւնները: Վերջնական արդիւնքը Չորեքշաբթիէն եւ Հինգշաբթիէն առաջ յայտնի չի կրնար ըլլալ: Ոչ մէկ ատեն, ժողովուրդը այնքան բազմութեամբ մասնակցած էր ընտրութեանց: Ընտրողներու մօտ 90 առ հարիւրը քուէարկած է:

Մինչեւ հիմա ծանօթ թիւերուն նայելով, քրիստոնեայ դեմոքրատները ժողովրդական ճակատէն աւելի քուէ ստացած են: Ահաւասիկ քանի մը մասնակի արդիւնքներ .—

ՀՌՈՄԻ մէջ, քրիստոնեայ դեմոքրաթներ եւ ընկերվարական միութիւն, 63%, ժողով. ճակատ, 25%:

ՄԻԼԱՆԻ մէջ, քրիստոնեայ դեմոքրատներ 50 առ հարիւր, ժողով. ճակատ 30%, ընկերվարական միութիւն 20 % :

ԹՈՐԻՆՈՅԻ մէջ, Քրիստոնեայ դեմոքրատներ, 54%, ընկերվ. միութիւն 10%; ժողովրդական ճակատ 23 առ հարիւր:

ՊՈԼՈՆԵԼԻ մէջ, ժողով. ճակատ 40 %, Քրիստոնեայ դեմոքրատներ 30 %, ընկերվ. միութիւն 13 առ հարիւր :

ՖԻՐԷՆՑԷԻ մէջ, Քրիստ. դեմոքրատները 55 առ հարիւր, ժողովրդ. ճակատ 35 %, ընկերվ. միութիւն 15 առ հարիւր :

Միւս կողմէ, «Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն» կուտայ հետեւեալ թիւերը .—

Քրիստոնեայ դեմոքրատներ 1.092.117 ձայն, ժողովրդ. ճակատ (համայնավար), 642.910

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐՆ ՈՒ ՔՆՆԱԴԱՏՆԵՐԸ

ԱՐԻՍՏՈՏԷԼԻ ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆՔԸ

Ա.

Արիստոտէլ։ Եղական անձը՝ որ քսան դարեբերէ ի վեր, աղամանդակուռ գոհարի մը նման, իր անթիւ երեսակներէն կը ցոլացնէ, բարձր մտածումի անմահ եւ յանկուցիչ խորհուրդը, անոր ամբողջ ճիւղաւորումներով։

Չէ եղած մէկը, որուն վրայ, տեսակային եւ գիտութեան համադրութիւնը այնքան փառահեղօրէն կիտուած ըլլայ՝ առինքնելու եւ նուաճելու համար մտքի աշխարհը, մշտնջենական կերպով, որեւէ աշխարհակալէ մը աւելի։ Քսան դարերէ յետոյ, ան դեռ կը տիրէ փիլիսոփայութեան վրայ, ու կ'արդարացնէ իրեն շնորհուած տիտղոսը՝ Ille philosophus:

Մտածումի ամէն դաշտի վրայ, նոյնիսկ երկբայելի մարզերու մէջ, ան այնպիսի լուսաւորութիւն մը կը մաղէ որ, ամէն զննուած նիւթ կը պայծառանայ, կ'որոշուի իր մասնայատուկ շրջագիծերով։

Հետեւաբար, մտածումի այս աշխարհակալը կը ներկայանայ մեզ, իբրեւ իմաստասէր, հոգեբան, տրամաբան, բարոյագէտ, քաղաքական խորհող, կենսաբան, եւ հիմնադիրը՝ գրական քննադատութեան։

Ուրեմն, ինչպէս մեր վերլուծման նիւթն ալ կը պարտադրէ, մեր ուշադրութիւնը կը կեդրոնացնենք, անոր գրական քննադատութեան տեսակէտներուն վրայ։

Այս բաժանումին տակ կ'իյնան, հռետորութեան վրայ գրուած անոր երեք գիրքերը, եւ «Քերթողականք»՝ փոքրիկ գրքոյկ մը՝ բանաստեղծութեան եւ բանաստեղծական արուեստի մասին։

Հազիւ քանի մը տասնեակ էջերէ բաղկացեալ այս գիրքը, առաջին ակնարկով, ծանր ու ցամաք կ'երեւայ իր հակիրճութեան պատճառաւ իսկ։ Բայց եւ այնպէս, երկու հազար ու աւելի տարիներուն մէջէն, բանաստեղծական ուսումնասիրութիւններու մէջ, տակաւին կը մնայ ամէնէն եղական, օգտակար եւ խթան գործը։

Պարունակութեամբ այնքան յղի որ, ուրիշներուն պատճառ եղած է, անթիւ մեծածաւալ եւ արժէքաւոր գործեր մէջտեղ բերել, լոկ այս գիրքին մէջ արտայայտուած գաղափարները վերստին արծարծելու, քննելու եւ վերմշակելու համար։

Քերթողականքի՝ քննատական եւ քննասիրական բնոյթը, 16րդ, 17րդ, եւ 18րդ դարերուն, թատերական յղացումներու հիմը դարձաւ։ Դժբախտաբար, ինչպէս Արիստոտէլեան ուսումնասէրները կ'ապացուցանեն մեզի, նախկին գործէն միայն առաջին մասն է որ ունինք հիմա, այն ալ կարգ մը յաւելումներով ու զանցառումներով, որոշ զեղծումներու ենթարկուած։ Երկրորդ մասը որ յատկացուած էր կատակերգութեան՝ դժբախտաբար կորսուած է։

Հակառակ այս դժբախտութեան, «Քերթողականք»ը կը մնայ, իր տեսակին մէջ, արուեստագիտական ըմբռնումով յղացուած միակ գործը, որ մեզ կտակուած ըլլայ հին Յոյն մտածումի կնիքը կրող։ Յոյն արուեստը ուսումնասիրելու համար, բանաստեղծութիւնն ալ մէջը ըլլալով, անոնց գլուխ գործոցներէն անմիջապէս յետոյ, այս գործը կուգայ, իբրեւ ամէնէն թանկագին վաւերաթուղթը՝ նախնի օրերէն։

Բնականաբար, գիտականին հակամէտ մտքի մը մէջ, ինչպէս է Արիստոտէլին պարագան, կարելի չէ փնտռել, Պղատոնի համանման, բանաստեղծական եռանդութիւն մը, սակայն անոր բանաստեղծութեան հանդէպ ունեցած սէրը, մանաւորապէս, Հոմերոսը՝ Սոկրատէսի եւ Պղատոնի յարձակումներուն դէմ պաշտպանելու եռանդը, մղեցին զինք, այնպիսի խորութիւն մը բերելու արուեստներու վերլուծումին որ, մենք այդ գործին մէջ կը գտնենք, բաղդատական ճշգրիտ զննութեան ամէնէն կայուն արդիւնքները։

Արիստոտէլի նուիրումը՝ դէպի կեանքը եւ անոր սկզբունքներուն, դուռ բացաւ, որ ան ենթարկէ բանաստեղծութիւնը՝ իբրեւ կեանքին մէկ ձեւը, իմաստասիրական, հոգեբանական ու կազմախօսական որոնումներու։ Ուսումնասիրեց անոր կառուցուածքը, դերն ու գործունէութիւնը։ Իր ուշադրութիւնը կեդրոնացուց անոր իսկական նպատակին վրայ։

Առաւելապէս, ան մատնանշեց այն սխալը որ իր ժամանակակից ու կոչումէ զուրկ ուսումնասէրները կը գործէին,— ինչպէս մեր օրերուն ալ կ'ընեն,— այսինքն, հերձաղննութիւնը բանաստեղծութեան մը, առանց նկատի ունենալու իբրեւ ամբողջական ապրող կազմ մը, անոր ամբողջութեան՝ նշանակութիւնը ու նպատակը։

Եթէ կը նշմարենք այս գործին մէջ, Արիստոտէլին այն վստահութիւնը թէ, արուեստագէտին կերպընկալութեան, կրնայ տրամաբանութեամբ իր ուզած ձեւը տալ, բան մը որ իրեն յաջորդները յաճախ չափազանցութեան տարին՝ քննադատը՝ արուեստի ըմբռնումին մէջ, բանաստեղծէն աւելի վեր բռնելով, ան սակայն ըմբռստացած է քննադատին հանդէպ, որ կը պարտադրէ արուեստագէտը իր դրութեան հնազանդեցնել։

Մարդկայնօրէն կարելի չէ, բաւական հիացում ունենալ այս մտքին հանդէպ, որ առանձին մէջտեղ բերած է ամէնէն ազդեցիկ եւ զարմանալի մտածումի դրութիւն մը։ Չկայ ուրիշ խորհող մը որ այսքան լոյս սփռած ըլլայ մարդոց զարգացումին համար։

Դարէ դար, մարդկութիւնը անոր կողքին կեցած է՝ իր դիւրշէն հոսող ճշմարտութիւնները տեսնելու եւ իր բաժինը ստանալու համար ...

★

Բանաստեղծական արուեստներու մասին, «Քերթողականք»ի պարունակութիւնը ներկայացնող հետեւեալ համառօտ ամփոփումը կը կատարեմ, S. H. Butcherի անգլիերէն թարգմանութենէն, որ էջ առ էջ եւ դէմ դիմաց, կուտայ նաեւ յունարէն բնագիրը։ Երիտասարդ օրերէս, այս գրքոյկը եղած է ինծ համար, տեսակ մը հաւատարիմ առաջնորդ։ Վերջին երեսուն տարիներուն՝ գրական ըմբռնումներու համաշխարհային խառն ու շփոթ շրջանին, երբ գրական մտածումի անմոլոր ու յանկարծական շարժումները եկած են վայրկեանի մը համար ալեկոծել հոմոզումներս, փորձաքարի մը նման, անոր էջերուն դիմած եմ, իրենց արժէքը ճշդելու եւ եթէ հարկ ըլլայ, համոզումներուս պէտք եղած վերհպումը տալու։ Հոն դիմելով միշտ ալ օգտուած եմ, մտքիս մէջ՝ բերուած նորութիւններուն, պատշաճ տեղ գտնելու ու պատրաստելու համար։

Արիստոտէլի այս գործը (Արիսդոդէլուս Բէրի Բիիթիքիս), հակառակ իր փոքրաթիւ էջերուն, բաժնուած է 26 գլուխներու։ Հոն յայտնուած գաղափարներու միութիւնը աւելի շեշտելու համար, ամփոփումս պիտի վերածոմ չորս գլխաւոր մասերու։

Առաջին բաժինին մէջ որ կ'ընդգրկէ գործին 5 գլուխները, պիտի հանդիպինք հետեւեալ խորհրդածութիւններուն։

Բանաստեղծութիւնը առնելով իբրեւ միութիւն մը, անիկա կը բաժնուի այլեւայլ ճիւղերու։ Անոնցմէ գլխաւորներն են՝ դիւցազներգութիւնը, ողբերգութիւնը եւ կատակերգութիւնը։ Բանաստեղծութիւնը կը դատուի եւ կ'արժեւորուի իր ազդեցութեամբ ու ներգործութեամբ՝ տրամախոհ՝ այսինքն առողջ զգայութիւն եւ լաւ զարգացում ունեցող անձի մը վրայ։

Մաքուր եւ յարմար կերպով կառուցուած ողբերգութիւն մը՝ օրինակի համար, չի կրնար վիրաւորանք պատճառել տրամախոհ անձի մը։ Հետեւաբար լաւ կազմուած քերթուած մը, ապրող գեղեցիկ կենդանիի մը նման, պիտի առթէ իսկական վայելք՝ ճիշդ դատողի մը համար։

Բանաստեղծութեան այլեւայլ ճիւղերը «նմանութեան» ձեւեր են։ Բանաստեղծը՝ քանդակագործին, երաժշտին ու նկարիչին պէս, մտքին մէջ յղացում մը կ'ունենայ եւ կամ կը ստեղծէ զայն, իր եւ ուրիշներուն հաճոյքին եւ վայելքին համար։ Օրինակ, նկարիչը կը ստեղծէ մարդ մը։ Պատկերը՝ միս ու արիւն չէ, այլ նմանութիւն մը մարդուն՝ գիծերու ու գոյներու օժանդակութեամբ, տափարակ մակերեսի մը վրայ։ Նոյնպէս քանդակագործը՝ իր մտածին պատկերը կը նմանցնէ մարմարով, եւ երաժիշտը՝ զգացումը կամ զգացողութիւնը՝ ներդաշնակութեամբ եւ կշռոյթով։ Արդ պիտի ըսենք, ինչ որ արուեստագէտը կը նմանցնէ՝ իր նիւթն է։ Իսկ գոյն ու գիծերը, կամ մարմարը, եւ կամ խաղերը, որոնցմով իր նիւթը կը ներկայացնէ, կը կազմեն անոր գործածած միջոցները։ Այսպէս արուեստագէտը, հայելի մը կը բռնէ մարդկային բնութեան դիմաց զայն ցոլացնելու համար։

Ողբերգակը կը նմանցնէ մարդոց արարքները՝ ուղղակի, կարծես թէ անոնք իսկապէս կը կատարուին մեր աչքերուն առջեւ, մինչդեռ դիւցազներգակին նմանութիւնը կ'իրականանայ անուղղակի կերպով, պատմումի մը ձեւին տակ։ Աւելին, արուեստի մը մէջ, ինչպէս ողբերգութիւնը, գործող տիպերը կը ներկայացուին աւելի ազնիւ՝ քան մարդիկ են առ հասարակ։ Մինչդեռ տարբեր արուեստ մը՝ կատակերգութիւնը՝ նոյն մարդոց կուտայ նուաղ ազնուութիւն։ Ուրեմն կարելի է եզրակացնել թէ, արուեստները կը տարբերին իրարմէ, նիւթի, միջոցի եւ ձեւի հանգամանքներով։ Մնջախաղութիւնը (յունական ըմբռնումով) ու արձակ տրամախօսութիւնները, ինչպէս Պղատոնին կարգ մը գործերը, առանց չափական եւ ուրիշ զարդարանքի, կը նկատուին նաեւ բանաստեղծութիւններ։ Սակայն պէտք չէ ընդունիլ իբրեւ բանաստեղծութիւն մարդոց ողբերգական նմանութիւնը, եթէ անիկա զուրկ է չափականութենէ։

Չափական գրուածք մը յատկանիշ չէ, հեղինակը բանաստեղծ ճանչնալու։ Կարելի է, Հերոդոտոսը կամ որեւէ պատմական գործ, ոտանաւորի վերածել։ Բայց անոնք բանաստեղծութիւններ չեն կրնար համարուիլ։ Սակայն Հոմերոսի տուած Աքիլլէսի պատմումը, իր չափականութեան համար իսկ, աւելի գեղեցկացած է իբրեւ բանաստեղծութիւն։

Բանաստեղծութեան համար նմանութեան ըսկզբունքը պարտաւորիչ է, ու չափական ձեւը՝ երկրորդական։ Այս չի նշանակեր թէ, կշռութիւնը իր լայն առումով, կարեւորութենէ զուրկ է բանաստեղծին համար։

Ընդհանուր առմամբ, բանաստեղծութեան ծագման համար, հաւանական կ'երեւան երկու պատճառներ։ Երկուքն ալ բնական, այսինքն՝ բընածին միտումներ։ Որովհետեւ, մանկութեան օրերէն իսկ, նմանցնելու հակումը, բնական երեւոյթ է մարդոց համար։ Վասնզի նմանցնելով է որ կը ստանան ու կ'ամբարեն իրենց գիտակցութիւնները, եւ ասով անոնք կը տարբերին անասուններէն։

Այսպէս դուք նշմարած էք մանուկներու վրայ, նմանցնելու, հետեւաբար, արուեստի բնածին մղում մը, երբ իրենց խաղերը ու անմեղունակ տուամները յանկարծուստ ու ինքնաբերաբար կը ստեղծեն։

Երկրորդ, կայ բնական վայելքը որ առաջ կուգայ նմանողական արարք մը կամ գործ մը դիտելով։ Զափահասներն ու մանուկները կը սիրեն յերիւրել կամ մէջտեղ բերել տուամ մը։ Եւ ճիշդ այս փափաքին համաձայն կը սիրեն նաեւ տեսնել անոր բեմադրութիւնը, եթէ նոյնիսկ անիկա վանողական դրոշմ մը ունենայ։ Արուեստի գործ մըն ալ, հակառակ անհաճելի նիւթին,— ինչպէս դիակ մը,— երբ արուեստագէտը՝ զայն տուած է հաւատարմաբար, մենք հաճոյք կը զգանք դիտելով։ (Ռամպրանի՝ «Անդամազննութեան դաս մը», նկարը Արիստոտէլի այս ըմբռնումը շատ լաւ կը բացատրէ)։

Հոս է, արուեստներու հոգեբանական ծագումին գաղտնիքը։

ԶԱՐԵՀ ԴԱԶԱՔԵԱՆ

Գիտական աշխարհ

ՓԷՆԻՍԻԼԻՆ.— Անկէ առաջ մասնաւոր յօդուածով խօսած ենք «Յառաջ»ի մէջ, փէնիսիլինի մասին, որուն հեղինակը, ինչպէս գիտենք, անգլիացի Տօքթ. Ալէքսանտէր Ֆլէմինկն է։

Հետաքրքրական է գիտնալ թէ յիշեալ բժիշկը ինչ պայմաններու մէջ երեւան հանեց փէնիսիլինի գոյութիւնը եւ անոր մանրէասպան յատկութիւնը։

1928ին, Ֆլէմինկ Լոնտոնի համալսարանի իր աշխատանոցին մէջ երբ կը քննէր ճերմակ կաթնամման միքրոպային մշակոյթ մը, իր ուշադրութիւնը գրաւեց ապակիէ թիթեղին վրայ գոյացած կանանչ բորբոսի խայտուց մը, որ գարդարուած էր յստակ հեղուկով մը, հոն բան մը կար որ կը փճացնէր միքրոպները, տեսակ մը բորբոս՝ որ օդին միջոցաւ եկած ըլլալով մահ կը պատճառէր անոնց, եւ ասիկա այնպիսի համեմատութեամբ մը, որ մինչեւ այն ատեն տեսնուած չէր։ Հետեւաբար, անակնկալ դիպուած մը միանալով Ֆլէմինկի խորաթափանց մտքին, լոյս աշխարհ բերաւ փէնիսիլինի նման կարեւոր գիւտ մը։

Տօքթ. Ֆլէմինկ ուզեց գիտնալ թէ այդ բորբոսը որ ինքնին բուսական կեանքի նուաղագոյն ձեւ մըն է, երբ ապակիէ թիթեղին վրայ մանրէասպան յատկութիւն ունի, պիտի կրնա՞յ այդ միեւնոյն սպանիչ դերը կատարել նաեւ մարդկային գործարանային յօրինուածքին մէջ գտնուած վնասակար մանրէներուն դէմ։ Երկար պրպտումներէ ետք, անգլիացի գիտնականը յաջողեցաւ վերջապէս հասնիլ իր նպատակին։

Այսօր իր գիւտին շնորհիւ բազմատեսակ հիւանդութիւններ կը բժշկուին։

ՅՈԳՆՈՒԹԻՒՆ.— Մէկ կամ աւելի գործարաններուն ուժգին ու ներոյժ ամէն գործողութիւն անհրաժեշտօրէն յառաջ կը բերէ յոգնութիւն։ Յաճախ կ'ըսեն թէ յոգնութիւնը արդիւնք է աշխատանքի մէջ եղող գործարանային կարգ մը նիւթերու մաշումին, աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել թէ ան հետեւանք է այդ գործողութենէն յառաջ եկած աւելորդ նիւթերուն կուտակումին որ արգելք կը հանդիսանայ բջիջներու սնդառութեան։

Ըստ այսմ, ամէն գործողութիւն որ կը կատարուի երկար ատեն, յոգնութիւն յառաջ կը բերէ այդ գործողութիւնը ընող գործարանին մէջ, որչափով որ աշխատանքը երկարի, նոյնչափով յոգնութիւնը կը շատնայ, մինչեւ որ անկարելի ըլլայ այլեւս շարունակել։ Երբ յոգնութիւնը

այդ կէտին հասնի, նեղութեան ու տանջանքի կը փոխուի ։

Այն գործարանը որ ծայրայեղ աշխատանքի կ'ենթարկուի, միեւնոյն ատեն կը կրէ տեսակ մը փոփոխութիւն իր ներքին կազմին մէջ ։ Մարմինի մասնիկները կը վնասուին ու կը մաշին, եւ այդ մաշումէն յառաջ եկած նիւթերը ծնունդ կուտան արտադրութիւններու, որոնք վնասակար պիտի ըլլային եթէ արիւնը զանոնք չտանէր երիկամունքներուն եւ ուրիշ արտաթորիչ գործարաններուն մէջ ։

Հանգիստը մաշած մասնիկներուն թոյլ կու տայ արիւնէն քաղելու պէտք եղած նորոգիչ նիւթերը եւ զանոնք իւրացնելու ։ Մեր բոլոր գործարանները կը գտնուին միեւնոյն պարագային մէջ ։

Երկարատեւ մարզանքը համեմատական հանգիստ կը պահանջէ ։ Ցոփութեան չափազանցութիւնները մարմինին ամբողջ յօրինուածութեան մէջ ծայրայեղ խոնջէնք յառաջ բերելով՝ կը վնասեն մեր առողջութեան ։ Քունը ամոքիչ ու կազդուրիչ ազդակ մըն է յոգնութեան ։

ՄԱԼԱՐԻԱ .— Վերջերս Լոնտոնի համալսարանին առողջապահական վարժարանի եւ արեւադարձային բժշկութեան ճիւղին փրօֆէսէօնները երեւան հանած են գոյութիւնը ստնաւոր կենդաններու յատուկ մալարիայի մակաբոյծ մը, որուն յաջորդական երեւոյթները մինչեւ այսօր անծանօթ մնացած էին ։ Փորձերը կատարած են կապիկներու վրայ, անոնց մէջ ներարկելով կապիկներու յատուկ մալարիան ։ Այդ առթիւ դիտած են որ սերտ նմանութիւն մը գոյութիւն ունի փորձին համար գործածուած մակաբոյծին եւ այդ ախտէն վարակուած մարդոց մակաբոյծին միջեւ, եւ անկէ հետեւցուցած են թէ կրնայ ըլլալ որ այդ մակաբոյծները արեան կարմիր գնդիկներուն հասնելէ առաջ տարուան մը ընթացքին զարգանան լեարդի բջիջներուն մէջ ։

Այս կէտը բժշկական տեսակէտով մեծ կարեւորութիւն ունի, որովհետեւ անհրաժեշտ է որ դարմանող բժիշկը գիտնայ խնդրոյ առարկայ մակաբոյծներուն գոյութեան տարբեր երեւոյթները, ըստ այնմ կատարելու համար իր դարմանումը ։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Ֆրանսուհի մը՝ Ապրիլեան Եղեռնի մասին

Մեր աշխատակից՝ Տիկին Օտէթ Միքայէլեան հետեւեալ յօդուածը գրած է Le Dauphiné Libéréի մէջ ։

1915 Ապրիլ 11էն 24, Հայերը ամէնէն զարհուրելի եւ անլուր ջարդերուն եւ տեղահանութեանց ենթարկուեցան ։ Չկայ այսօր վերապրող մը որ չունենայ իր ընտանիքէն բազմաթիւ անդամներ կորսուած ։ Աշխարհի բոլոր ծագերուն մէջ գտնուող Հայութիւնը այսօր կը տօնէ իր պատմութեան այդ ցաւագին էջը ։

Հայ նահատակներուն յիշատակը կ'արթնցնէ տխրութիւն մը վերապրողին մէջ որ երբեք չի մարիր ։ Անոնցմէ ոչ ոք կրնայ ջնջել պատկերները այն սիրելի անձերուն որոնք այնքան վայրենօրէն սպաննուեցան Թուրքերու կողմէ ։ Գերմաններու օժանդակութեամբ, Թուրքերը ուզեցին բնաջնջել այս քաջ ցեղը որ աշխարհին տուած է գրագէտներ եւ գիտուններ ։ Թուրքիոյ մէջ Հայերը ցրուած էին վեց նահանգներուն մէջ, Վան, Խարբերդ, Տիգրանակերտ, Պիթլիս եւ Սվազ ։

Ջարդերու սարսափները այնքան յաճախ նկարագրուած են որ այլեւս կարծես թէ յոգնած միտքը պիտի ուզէր ջնջել զանոնք իր յիշողութենէն ։ Բայց 1915ի այս ողբերգական դէպքերը ականատես մարդոց բողոքի ձայնը բարձրացնել տուին Գերմանեւթուրք ծայրայեղութեանց դէմ ։ Ու հիմա, երբ այս քանի մը տողը կը գրեմ, մտածումս ինքնաբերաբար կ'երթայ դէպի Ժան Ժօրէս, Ֆրանսիս տը Փրէնանսէ, Փիէր Քիյառ, Վիքթոռ Պէրառ, Ժորժ Քլէմանսօ, եւ բոլոր այն փայլուն պետական մարդոց խմբակը, որ անշահախնդիր կերպով հայ ժողովուրդին իրաւունքին եւ պաշտպանութեան նեցուկ եղաւ ։ Անոնք բարձրաղաղակ պոռացին թէ՝ հայ ժողովուրդը արժանի էր կատարեալ եւ ամբողջական անկախութեան մէջ ապրելու, իրենց հերոսական նախահայրերու հողին վրայ մեծ ազգերու նման ։

Վստահութիւն ունենալով Ֆրանսայի վրայ, որուն ծառայեցին, եւ որ կը յարգեն, նեցուկ ունենալով իրենց հերոսական նախահայրերու յիշատակը, միեւնոյն իտէալով ոգեւորուած, Հայերը կը տօնեն իրենց մեռելներուն յիշատակը եւ կը յուսան որ արդարութիւնը պիտի կատարուի ի վերջոյ ։

Օ. Մ.

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Վերապրելու համար մեր պատմական փառքի օրերը, շուտով կը սկսինք հրատարակել մեր Գ. էջին մէջ Ծերենցի ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ, որ թէ հին եւ թէ նոր սերունդին կողմէ պիտի կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ եւ յափշտակութեամբ ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ՕՐ»Ը ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ոչ փող, ոչ թմբուկ, եւ ոչ ալ բարձրախօս Ալֆորվիլի փողոցներուն մէջ ։ Այլ «Յառաջ»ի չորս թիւերուն մէջ կարճ յայտարարութիւն մը բաւական եղաւ որպէսզի հոծ բազմութիւն մը անակնկալի բերէ այս նորակազմ մասնաճիւղը ։ Անոնք բոլորը եկած էին ուխտաւորներու պէս, խումբ առ խումբ, տեսնելու իրենց զաւակներուն չորս ամիսներու ընթացքին կատարած աշխատանքը եւ լսելու անոնց խօսքը ։ Հոն էին Կապոյտ Խաչի տիկինները ղեկավարութեամբ Տիկին Էմիրէեանի, եւ կ'օգնէին պիւֆէի աշխատանքներուն ։ Հոն էին, Փարիզի շրջանի եւ գաւառի Նոր Սերունդի ներկայացուցիչները ։ Հոն էին եւ տարէց ընկերները ։

Ժամը չորսին օրուան նախագահը՝ ընկեր Գ. Էմիրէեան բանալով հանդէսը ըսաւ. «Մենք, Ալֆորվիլի երիտասարդներս անտարբեր չէինք կրնար մնալ այն մեծ շարժումին հանդէպ որ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ անունը կը կրէ ։ Ասկէ չորս ամիսներ առաջ՝ 9 հոգիով հիմը դրինք մեր մասնաճիւղին, առանց կողմնակի թելադրանքներու, մեր զգացումներէն թելադրուած ։ Այսօր, արդէն 36 ընկերներ ունինք եւ Նոր Սերունդի կեդրոնական վարչութեան մաս կը կազմենք ։ Գարնան առաջին օրերուն որպէս «Վահագնեայ տօն» մենք կը տօնենք եւ զաւակն ենք Հ. Յ. Դաշնակցութեան ։

Կառավարենցի անմահ «Յառաջ Նահատակ»էն վերջ, յոտնկայս, ղեկավարութեամբ ընկեր Մեսումենցի բեմ բարձրացաւ Կեդր. վարչութեան նախագահ ընկեր Յ. Եղիազարեան երկար ծափերու մէջ ։

Նախ ներողութիւն խնդրեց անակնկալ պատճառով օրուան բանախօսի փոփոխութեան համար ։ Ընդհ. գիծերով պատկերացուց Նոր Սերունդի ուժը, ոգեւորութեան աղբիւրները եւ ըսաւ՝ «մեր արմատը հին է ։ Նոր Սերունդը պատուաստուած է 58 տարիներու կեանք ունեցող հաստարմատ բունի մը վրայ, անկէ առնելով իր սնունդը, իր եռանդը, եւ ապրելու կամքը » ։ Խօսքը ուղղելով Ալֆորվիլի նորակազմ մասնաճիւղին վստահեցուց որ, ան պիտի ըլլայ մօտ ապագային մեր լաւագոյն մասնաճիւղերէն մէկը եւ յաջողութիւն մաղթեց ։

Շատ յաջող էր գեղարուեստական բաժինը ։ Արտասանութիւն, երգ, հայկական պար, կենդանի պատկեր եւ նուագ ։

Վալանսէն՝ ընկեր Գասեան հայ երիտասարդը մեզ տարաւ Տարօն աշխարհը երգելով «Արօր տատրակը» ։ Խորէնը, Շավիլէն՝ մեզ ապրեցուց «Անուշ »ով ։

Պարողներու խումբը ղեկավարութեամբ Զարուհի Քէչիշեանի, տոհմային տարազներով՝ պատրաստուած եւ նուիրուած Տիկին Անդրէասեանի կողմէ — մեզ վերապրեցուց մեր բնաշխարհի երջանիկ օրերը, երբ աղջիկ տղայ շուրջպար կը բռնէին արուանալուան հագած, ինչպէս մեր դաշտերը գարնան ։ Երգողները հայրենի աղբիւրներուն կարկաչիւնը լեցուցին մեր ականջներուն մէջ ։ Խօսող մատներով Թարմատի օրիորդները դաշնակի վրայ՝ մեզի բերին մեր լեռներէն վար սահող հայրենի հովիկը ։ Եւ այս բոլորին հետ, սեղաններուն վրայ, ոգեւորութիւնը այնքան մեծ էր որ ոչ ոք կը մտածէր եւրոպական պարերուն, միշտ կրկնել կուտային արտասանողներն ու երգողները, պարողներն ու նուագողները ։

Եւ ահա վերջին պարը ...։ Ոչ ոք կ'ուզէր բաժնուիլ սրահէն ։ Ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տրամադրութեամբ ոգեւորուած ապագայի յոյսերով ։

Ապրիք տղաք ։ Ես վստահ եմ որ դուք Հ. Յ. Դաշնակցութեան սալին վրայ եւ անոր ղեկավարութեան տակ, իւրաքանչիւրդ պիտի դառնաք հայրենիքի անխորտակելի սիւները ։

Ազատ

ՀԱՅԵՐԸ ԹԷՀՐԱՆԻ ՄԷՋ

Թէհրանի Հայոց Մայր եկեղեցիի արձանագրութեանց համաձայն, հայ լուսաւորչական համայնքի վերջին տասնեմէկ տարուան (1937 — 1947) ծնունդները, ամուսնութիւններն ու մահերը կը ներկայացնեն հետեւեալ պատկերը.—

1937ին 237 ծնունդ, 116 պսակ, 146 մահ, 1938ին 230 ծնունդ, 129 պսակ, 183 մահ, 1939ին 274 ծնունդ, 133 պսակ, 191 մահ, 1940ին 321 ծնունդ, 155 պսակ, 220 մահ, 1941ին 287 ծնունդ, 158 պսակ, 215 մահ, 1942ին 330 ծնունդ, 184 պսակ, 260 մահ, 1943ին 349 ծնունդ, 217 պսակ, 299 մահ, 1944ին 410 ծնունդ, 241 պսակ, 316 մահ, 1945ին 432 ծնունդ, 228 պսակ, 269 մահ, 1946ին 426 ծնունդ, 223 պսակ, 283 մահ, 1947ին 472 ծնունդ, 208 պսակ, 289 մահ ։

Համաձայն նոյն արձանագրութեանց, 1945ի սկիզբը, Թէհրան կը հաշուէր շուրջ 4500 ընտանիք ։ Վերջին երկու տարուան ընթացքին՝ այդ թիւը բարձրացած է 5000ի ։

Նկատելով որ իւրաքանչիւր ընտանիք կը հաշուէ 4—5 հոգի (միջին հաշիւ) Թէհրանի հայ բնակչութիւնը այսօր կը հասնի 22.500 հոգիի ։ Եթէ այս գումարին վրայ աւելցնենք նաեւ բողոքական եւ կաթոլիկ հայ համայնքներու թիւը (3000 հոգի) կ'ունենանք 25.000 — 26 հազար հոգի ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՀԱՆԴԷՍԸ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը բացառիկ յաջողութիւն ունեցաւ այս տարի ։

29 Մարտ Զատկին երկուշաբթի օրը, կէսօրէ վերջ Սալ Մազընոյի զոյգ սրահները կը յորդէին բազմութեամբ, եւ բոլոր սեղանները գրաւուած էին խումբ խումբ եկող ընտանիքներու կողմէ ։ Ինչպէս մեր բոլոր ձեռնարկներուն՝ այս անգամ ալ Մարսիլահայ հասարակութիւնը իր գնահատանքը եւ համակրանքը արտայայտեց մեր միութեան հանդէպ, հոծ բազմութեամբ ներկայ ըլլալով մեր հանդէսին ։ Հանդէսը բացուեցաւ վարչութեան կողմէ համառօտ տեղեկատուութիւնով մը, մեր մասնաճիւղի 1947 տարեշրջանին գործունէութեան մասին, որմէ վերջ սկսաւ գեղարուեստական բաժինը, ճոխ եւ այլազան ։ Եղան երգեր, արտասանութիւններ, բոլորն ալ շատ յաջող, մանաւանդ Օր. Դաւիթեան իր քաղցրիկ ձայնով յուզեց բոլորը, իսկ փոքրիկն Ստեփանեան իր ֆանթէզիով կուշտ ու կուռ խնդացուց ներկաները ։ Ապա ներկայացուեցաւ «Սօտ եւ վարդիթեր» որուն դերակատարները կրցան յուզել եւ խանդավառել հանդիսականները խաղին ամբողջ տեւողութեան ։

Վարչութիւնս այս առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Ս. Սարգիսեանի որ ստանձնած էր գեղարուեստական բաժինի պատրաստութիւնը եւ տարած էր գնահատելի աշխատանք ։ Նոյնպէս շնորհակալութիւն Պ. Պ. Բ. Թաշճեանի, Վ. Ափփազեանի, Գ. Շալճեանի, Քէօսէեանի, Աւետեանի, Վ. Սամուրեանցի, Խանճեանի, Թիւթէլեանի, Պարսամեանի, Պետիկեանի, Գէորգեանի, Տէր Զաքարեանի, Թադէոսեանի որոնք իրենց նուէրներով ապահովեցին «պիւֆէի»ն բոլոր ուտելիքները եւ ջանք չխնայեցին հանդէսին փայլուն եւ արդիւնաւոր ըլլալուն ։ Շնորհակալութիւն նաեւ Սէնթ Անի Սիփան երգչախումբին եւ իր ղեկավար Պ. Համբարձումեանի որոնք իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին երգով եւ պարով ։

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւն

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ 3 Ապրիլ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը տուաւ ընտանեկան երեկոյթ մը, Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան ակումբին մէջ, պատուոյ սեղանապետութեամբ Պ. Մ. Վարժապետեանի որ երկար ատեն ապրած ըլլալով Ամերիկա, մօտէն գիտէ Հ. Օ. Մ.ին գործունէութիւնը ։ Խնջոյքը վարեց ընկեր Գէորգ Քիրէճեան ։ Աւանդական կարմիր հաւկիթները գլխաւոր զարդը եղան սեղաններուն, ցոյց տալու մեր նոր սերունդին Հայոց Զատիկը ։ Մեր երիտասարդները տեղական դրօշմանքներէ հրաժարած մեծ եռանդով գլխաւոր դերակատարները եղան օրուան, իրենց հայերէն արտասանութիւններով, երգերով եւն., ձգելով հիները հանդիսատ դիտողի դերին մէջ ։ Մասնաւոր յայտագիր չունենալով ներկաներուն մեծ մասը, բերաւ իր բաժինը մինչեւ ժամը երկուք ։ Սրախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւայլն ։

Ցանուն Վալանսի U. S. A.ին, խօսք առաւ Մարսէյլէն ընկեր Վ. Պապիկեան, պատուոյ նախագահը եւ նուիրեց 2000 ֆրանք ։ Պ. Մ. Սէմէրճեան երգեց «Իբրեւ Արծիւը», Պ. Թիւֆէնքճեան, անդամ հայ մարզականին, խրախուսիչ խօսքը ուղղեց Կապոյտ Խաչին եւ նուիրեց 1000 ֆրանք ։

Վերջին խօսողը եղաւ ընկեր Ա. Մարտիրոսեան՝ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Վալանսի դպրոցին ուսուցիչը ։

Բանախօսը վեր հանեց հայ կնոջ դերը մեր ազատագրական եւ հայապահպանման գործին մէջ ։ Հանդէսին փակումէն առաջ Պ. Վարժապետեան հակառակ իր ծերութեան, երգեց թոթոռուն ձայնով ու բոլորս ունկնդրեցինք ինքնամփոփ ։ Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ .— 4 Ապրիլ տեղի ունեցաւ Վալանսի U .S. A.ի մեծ մրցումը, մօտակայ Փալա դաշտին վրայ ։ Տռոմ Արտէշ 1ére Série Փուլերու յաղթական խումբերէն Selectionէ, մեր առաջին խումբին դէմ, որպէս Finaliste ։ Այստարի պատիւը ըրած էին մեզի մարզական Ligueի Կեդր. վարչութեան կողմէ ։ Մրցումը տեղի ունեցաւ բազմահազար ժողովուրդի ներկայութեան, Լիկը ամբողջ կազմով ինչպէս եւ քաղաքապետը ներկայ էին ։ Որոնց մէջ կային ամէն կարգի խաղացողներ ։ Հակառակ այս փաստին մեր տղաքը ունեցան իրենց փայլել խաղարկութիւնը, մերոնք պարտուեցան 3—1ով ։

Եթէ մեր տղաքը քիչ մը ճիգ ըրած ըլլային թերեւս հոս ալ յաղթէին ։ 11 Ապրիլին նոյն դաշտին վրայ տեղի ունեցաւ մեր երկրորդ ախոյենական մրցումը ։ — Թղթակից

ձայն, Անկախ ընկերվարականներ 148.074 ձայն, Ազգային ղանդուած 43.102 ձայն :

Այս թիւերը կը վերաբերին ծերակուտական ընտրութեանց. բայց տրուհետեւ երեսփ. ընտրութիւններն ալ միեւնոյն ատեն տեղի կ'ունենան, ասոնց տուած արդիւնքը զգալի տարբերութիւն չի կրնար ունենալ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ամերիկեան գօտիին մէջ, քաղաքային հագուստով չորս Ռուսեր գերմանացի կին մը առեւանգեցին : Ամերիկեան զինուորական ոստիկանութիւնը հետապնդեց զանոնք, եւ ազատեց կինը : Ռուսերը միջազգային Քոմանտանթուրայի շէնքը տարուեցան. բայց քիչ յետոյ ազատ արձակուեցան սովետ իշխանութեանցպահանջին վրայ : Ամերիկացիք կ'ըսեն թէ այս երկրորդ անգամն է որ Սովետները մարդիկ կ'առեւանգեն ամերիկեան գօտիին մէջ :

ՍԵՒ ՇՈՒԿԱՅԻՆ վրայ տոլարը 390 ֆրանքի բարձրացաւ, սթերլինը 905 : Բայց, ոսկի դրամներու գինները զգալի փոփոխութիւն կրած չեն :

ՍՈՎԵՏ երգահաններու համաժողովը սկսաւ Մոսկուայի մէջ : «Իզվեսթիա» յօդուածի մը մէջ կը թելադրէ անոնց մտնելու ժողովուրդին ամէն խաւերուն մէջ, այցելելու ճարտարարուեստական կեդրոնները, կոլխոզները եւ բանուորական տուները : Համաժողովի ընթացքին, պիտի նուագեն Արամ Խաչատուրեանի երկերը : Ինչպէս ծանօթ է, Խաչատուրեան քննադատուած էր թէ «քաղքենի երաժշտութեան» կը հետեւի : Հայ երգահանը հիմա ներողութեան արժանացած է :

ՊՈՂՈԹԱՅԻ մէջ կացութիւնը հանդարտած չէ դեռ, բայց Համամերիկեան Համաժողովը կը շարունակէ իր նիստերը :

ԷՖԷՐՆԷՅԻ համայնավար քաղաքապետին յաջորդեց էմ էռ Փէ կուսակցութեան անդամներէն մէկը :

Կ. ՊՈԼԻՍ հասան 3000 թոն ծանրութեամբ ամերիկեան ռազմանիւթեր Թուրքիոյ համար, եւ մասնաւորապէս թանքեր, պաշարման թնդանօթներ, փոխադրական կառքեր եւ պայթուցիկներ :

Երէկ Իզմիր հասան նաեւ ամերիկեան 30 օդանաւեր, դարձեալ Թուրքիոյ համար, եւ քաղաքին վրայ թռիչքներ կատարեցին :

ՔՈՒՐԻԷՐԻ հանքերուն 4 թիւ հորին մէջ, երէկ իրիկուն, կռիզուի պայթումի մը հետեւանքով, սոսկալի արկած մը պատահեցաւ : Հորը խցուեցաւ : Քսան բանուոր մեռան, 30 վիրաւորուեցան, եւ 150 հոգի ալ փակուած կը մնան փլուզումներուն մէջ : Այս վերջիններէն 54 հոգի յաջողեցան սակայն յարաբերութեան մէջ մտնել իրենց ազատարարներուն հետ, որոնք ողջ մնացողները հետզհետէ կը հանեն ծանրապէս վնասուած հորէն :

Այրի Տիկին Հեղինէ Գումրուեան, Խաչիկ Գումրուեան, Տէր եւ Տիկին Սիրուն Մարգարեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գումրուեան, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Եազըճեան «Հայաստան», Տէր եւ Տիկին Պետրոսեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Վահան Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Կոչեան ցաւով կը հաղորդեն մահը՝

ԳԷՈՐԳ ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆԻ (Զէնկիլերցի)

իրենց ամուսնոյն, եղբօր, ազգականին :

Ցուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի հինգշաբթի, Ապրիլ 22ին ժամը 10.30ին Ալֆորվիլի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Արմենիա երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ Համբարձման հինգշաբթին, 6 Մայիս, Մարսէյլ, րիւ տ'Ալժէի թատրոնին մէջ, ժամը 4ին, նոր ու ճոխ յայտագրով, ղեկավար՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ : Տոմսերը թուագրուած են, կը խնդրուի հանդիսականներէն յարգել իրենց թիւերը եւ ուրիշ տեղ չգրաւել :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի եւ Ն. Ս. «Հրայր» խումբի, Ապրիլ 25ին, կիրակի Սալ տը Միւթիւալիթէ (Salle de Mutualité), կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին : Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ :

×

Ապրիլ 11-24ը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ, ապրիլ 25ին Սաքրէ Քէօրի սրահին մէջ, կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու միութեան :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ.ի կոմիտէի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին :

×

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ԿԸ ՏՕՆԷ Ապրիլ 11-24 Համազգային սգատօնը, Ապրիլ 24 Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, «Patronage St. Bernard»ի մէջ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբին : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ : Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի կողմէ :

25 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թաղիս մատրան մէջ :

Առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգիստ :

⁂

ԿԱՐՏԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման խումբի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 11–24 կը տօնուի, կիրակի, ապրիլ 25ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Պիվէրի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ : Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն :

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Մլթ. Կրթ. Ընկ. Սէն Շամոնի մասնաճիւղին, եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս քաղաքական, հասարակական եւ կրօնական բոլոր կազմակերպութեանց : Տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 25ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Սալ ժան տ'Արքի մէջ :

Պիտի խօսի ծանօթ գրագէտ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ : Գեղարուեստական բաժին, կը հրաւիրուին տեղւոյս բոլոր Հայերը :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի Սիամանթօ խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Սանուհիներու Միութեան : Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Rue Etienne Dolet եկեղեցիին կից սրահին մէջ : Աւուր պատշաճի գեղարուեստական բաժին : Մուտքը ազատ է :

Կը նախագահէ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՁԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ՀԱՅՐ ՏԷՐՄՈԵԱՆ :

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ .— Նախաձեռնութեամբ եկեղեցական Միութեան, այս կիրակի կէսօրէ վերջ կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՁԷՔԵԱՆ :

Ֆր. [illegible] Խաչի օր… Իսիի մէջ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ԽՐԻՄԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՄԷՋ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Իսիի Նոր Սերունդին կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ :

Մուտքը ազատ է :

ԿԻՐԱԿԻ 25 ԱՊՐԻԼԻՆ ԺԱՄԸ 14.30

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՖՈՔԼՈՐԻ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԸՇԸԼԻՕ ԱՄՖԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Սէնթ Հիլէր Թուվէի ապաքինարանի Ուսանողներուն : Հայկական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ), Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՔԱՂԱՔԻ մասնաճիւղին թէյասեղան ժողովը, այս չորեքշաբթի ժամը 3ին Պար Կլոպի մէջ, ներկայութեամբ ընկ. Ս. Տէր Թովմասեանի եւ ընկ. Ա. Իսահակեանի :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Պուրսա Պիլէճիքի շրջանէն Կէօլտաղցի Արմաւիր Ճանպազեան, որ նախապէս կը գտնուէր Պրուսայի Ամերիկեան որբանոցը եւ հոնկէ անցած է Ֆրանսա Փարիզի շրջակաները : Տեղեկացնել «Յառաջ»ի :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովներու կը հրաւիրէ իր հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ : Դասախօսն է ընկ. Աշոտ Իսահակեան :

Պոմոնի Քրիստափոր խումբը Ապրիլ 22ին :

Ս. Մարկրիթի Ակնունի խումբը 23ին :

Ս. Անի Քեռի խումբը 24ին :

Քաղաքի Ռոստոմ խումբը 29ին :

Ս. Ժէրոմի Աղբալեան խումբը 30ին :

Լէ զ'Օլիվի Օհանջանեան խումբը 21ին :

Ս. Լուի Սիամանթօ խումբը 26ին :

Պուլ. Օտտոյի Խատիսեան խումբը 27ին :

Ս. Անթուանի Գիւլխանդանեան խումբը 25ին :

Կարտանի Վարանդեան խումբը 2 Մայիսին :

Լէ Միլ Համազասպ խումբը 2 Մայիսին :

Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին :

ՓՈՆ ՏՈՊՆԱՅԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները 26 Ապրիլին, ժամը ճիշդ 8.30ին : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶԻ Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 4ին, 6 rue St. Sulpice (métro Odéon) : Պատգամաւորական ժողովի օրակարգ : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Հ. Յ. Դ. ՆԻԿՈԼ ՏՈՒՄԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ շրջանի գործիչը :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantsի մէջ : Նիւթ՝ «Հայ ազգին կազմութիւնը մարդկութեան հետ համընթաց» : Դասախօս ընկեր Ե. ՄԱԻԵԱՆ : Հայերէնի դաս 8—9 :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերու Ապրիլ 25ին, առաւօտեան ժամը 9ին Cinéma Roxy մէջ : Կը խօսի ընկեր ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին : Մուտքը ազատ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կիրակի, 25 Ապրիլ, յետ պատարագի, Ժան Կուժոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ՆԵՐՍԷՍ ՕՀԱՆԵԱՆԻ մահուան 12րդ տարեդարձին առթիւ : Կը պատարագէ Արտ. Արք. Սիւրմէեան : Այրի Տիկին Ն. Օհանեան ու զաւակները կը հրաւիրեն իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր յիշատակը յարգողները :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը Ապրիլեան Մեծ եղեռնի նահատակաց յիշատակին համար, այս կիրակի կը կատարէ մասնաւոր բազմաձայն պատարագ : Պատարագիչ՝ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆ : Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր հայութիւնը կը հրաւիրուի այս համազգային սուգի պաշտամունքին :

ԱՄԷՆ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ իրիկուան ժամը 9ին հայերէն դասախօսութիւն, ԳՐԻՄԻԹԷԼԻ կողմէ, Café Trois Porteի վերնայարկը : (Հինգշաբթի 22 ապրիլ, Երազներու մասին) : Մուտք 30 ֆրանք : (Մէթրօ Cadet) :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Daguerre - 13e

Le Gérant [illegible]

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 22 AVRIL 1948 Հինգշաբթի 22 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5323-Նոր շրջան թիւ 932 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ

(33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Մեր հայրենիքի աշխարհագրական անուններն անգամ ունի՜ն համ ու հոտ ունին։ Իրենց իմաստով, նոյնիսկ հնչումով։

Արտասանեցէք,— Բարձր Հայք, Վասպուրական, Տարօն – Տուրուբերան, Տիգրանակերտ, Ծոփաց աշխարհ։ Կիլիկիա։

Եւ, արեւելեան ճակատին վրայ,— Վանանդ։ Շիրակ։ Սիւնիք։ Գուգարաց աշխարհ։

Իսկ եթէ գետերն ու դաշտերը, լեռներն ու լիճերն ալ ոգեկոչէինք, խառն ի խուռն,— Արաքս։ Եփրատ եւ Տիգրիս։ Արածանի։ Ախուրեան։ Մասիս – Արարատ։ Սիփան։ Սերմանց, Խնձակեան կամ Ծաղկանց լեռներ։ Հայկական Պար։ Տաւրոս։ Ալա եւ Աւարայր եւ Շաւարշան։ Սեւան եւ Ծաղկաձոր։ Նեմրութ կամ Ծովասար։ Բիւրակն եւ Տալւորիկ...։

Մեր երեւակայութիւնը պիտի ցամքէր, պիտի հիւծէր օտար ափերու վրայ, առանց այս լուսապայծառ անուններուն։

Անոնց ամէն մէկը ոչ միայն պատմութիւն մըն է, այլ եւ երգ։ Շունչ։ Ոչ միայն արիւն – արցունք, այլեւ փառք։

Ահա թէ ինչու համար ամէն բանէ առաջ պէտք է աշխարհագրութիւն եւ պատմութիւն սորվեցնել մեր նոր սերունդին։ Աշխարհագրութիւն՝ անուններով եւ բովանդակութեամբ։ Պատմութիւն՝ պայքարի եւ փառքի դրուագներով։

Հայաշխարհ Սարսափներու տարեդարձը ամէնէն առաջ մեր երեւակայութիւնը կը բոցավառէ Վասպուրականի հերոսամարտով։

Դժբախտաբար, այդ փառաւոր թուականն անգամ հետզհետէ կը դառնայ հեռաւոր յիշատակ մը։ Նոյնիսկ այն գաղութներուն մէջ, ուր զանազան քանակութիւն մը չեն կազմեր Վասպուրական աշխարհի տարագիր զաւակները...

Վայ այն ժողովուրդներուն որ կը կորսնցնեն իրենց յիշողութիւնը։ Իրենց երէկուան կեանքին չարն ու բարին։ Անուշն ու լեղին։ Փառքն ու վիշտը։

Ի վերջոյ մեր առեւտրական յատկութիւնները, մեր դիւրին վաստակն ու չէնչող կենցաղը չեն որ պիտի ապահովեն տարագիր բազմութեանց յարատեւութիւնը։ Անոնց հոգեկան առողջութիւնը։

Եւ յետոյ, միայն տեղական, հայրենակցական հանգամանք չունի Վասպուրականի պատմական Հերոսամարտը։

Ըմբոստացում արիւնածարաւ բռնութեան դէմ։ Ճակատ ճակտի կռիւ, յանուն ինքնապաշտպանութեան եւ ազատութեան։

Ահա բուն իմաստը Վասպուրականի Հերոսամարտին, որ պայթեցաւ 1915 Ապրիլի առաջին չարթուն (Հ. Տ.), փախուստի մատնելով ամբողջ կառավարութիւն մը իր զօրքով եւ զինուորներով։

Թշնամին դաւեր կ'որոճար երկար ատենէ ի վեր, ոչնչացնելու համար արեւմտեան Հայաստանի սիրտը։ Դաւեր որոնց թաքուն ծալքերը նոր կը բացուէին, մասնակի ջարդերով։

Արթուն եւ իմաստուն, Վասպուրականը նախընտրեց «ակն ընդ ական»ը։ Եւ կռուեցաւ այնպիսի ուժգնութեամբ որ ամէնէն առաջ զարմանք պատճառեց արիւնկզակ իշխանութեան։ Կռուեցաւ թեւ թեւի, միացեալ ճակատով։ Առանց դաւանանքի եւ դասակարգի խտրութեան։

Կռիւը պսակուեցաւ աննախընթաց յաղթանակով մը,— փրկութիւն Վասպուրականի ժողովուրդին եւ ինքնավարութիւն։

Դժբախտաբար կարճ տեւեց այս փառաւոր զոյամարտը, իբրեւ հետեւանք ցարական իշխանութեան քամահելի դաւերուն։ Խարդախ նահանջներ եւ ուրիշ դիւային խաղեր ի վերջոյ Վասպուրականն ալ վերածեցին ամայի անապատի մը։

Բայց Հերոսամարտը մնաց անջնջելի, մեր ժամանակակից պատմութեան ոսկեմատեանին մէջ։

Եւ մեր չահր կը պահանջէ որ անջնջելի մնայ նաեւ միտքերու մէջ։ Ոչ միայն Վասպուրականի, այլեւ ամբողջ հայ ժողովուրդին համար։

Մեր լացուկոծերը չէն որ սերունդ պիտի դաստիարակեն, այլ այս կարգի պայքարները։

Վասպուրականէն վերջը ունեցանք ուրիշ զոյամարտներ ալ։ Ոչ նոյն ելքով, բայց նոյն առաջադրութեամբ,— զարնել, երբ կը փորձեն զարնել, տորել, գերել քեզ։

Վասպուրականը խորհրդանշան մըն է այլեւս, ինչպէս միւսները։

Հալէպ Շ.

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

մարմինը փոխադրուած է Պոմոնի Հայոց եկեղեցին ուր այսօր, հինգշաբթի առաւօտ կրօնական արարողութիւն մը կը կատարուի մասնակցութեամբ Մարսիլիոյ ազգային բոլոր կազմակերպութիւններուն առանց խտրութեան։ Ներկայ կ'ըլլան նաեւ Ֆրանսացի ընկերվարականներու ներկայացուցիչները։

Ա. Ահարոնեանի մարմինը մասնաւոր մեքենականքով պիտի փոխադրուի Փարիզ ուր պիտի համնի ուրբաթ իրիկուն եւ պիտի պահուի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ 15, rue Jean Goujon։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2.15ին ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը։

Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտի յանձնախումբը խոր վիշտով կ'ողբայ իր վեթերան ընկերոջ՝

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

մահը՝ եւ իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Ն. Ահարոնեանի եւ իր զաւակներուն. ընկ. Վարդգէսի, Տիկին Արփիկ Սիմոնի, Պ. Պ. Վրոյրի եւ Պալիկի։

Ժընեւի տեղեկատուութեանց համաժողովը

Ժընեւի մէջ, Տեղեկատուութեանց ազատութեան Համաժողովը իր աշխատութիւնները աւարտեց։ Կը մնայ միայն վաւերացնել երեք պայմանագրութիւններ եւ 44 որոշումներ, որոնք խմբագրուած էին համաժողովին չորս յանձնախումբերուն կողմէ։ Հաւանականաբար վերջին նիստը այսօր տեղի ունենայ։

Խորհրդ. Միութեան եւ իրեն ենթակայ ժողովրդական հանրապետութեանց պատուիրակները յաճախ մասնակցած չեն Համաժողովին ներկայացուած առաջարկներուն կամ հակառակ քուէ տուած են։ Երեք չորս անգամ միայն, ընդունած են քանի մը «անվնաս» որոշումներ, ինչպէս, օրինակի համար, այն բաղձանքը՝ որուն համաձայն, «կառավարութիւնները յանձն կ'առնեն արտօնելու իրենց հպատակներուն որ իրաւունք ունենան ձայնասփիւռ ընկալուչ գործիքներ ունենալու եւ զանոնք բանեցնելու»։ Սակայն եւ այնպէս, կարեւոր որոշումներու առթիւ ժխտական քուէ տուած են, ինչպէս լրագրողներու համար պատրաստուած միջազգային կանոնագրին, եւ տեղեկատուութեանց ազատօրէն ստացման մասին տրուած որոշումներուն մէջ։

ԿԱԼՈՒՓ հիմնարկութեան մէկ վիճակագրութեան համեմատ, անգլիացի ժողովուրդին 42 առ հարիւրը, սիրով արտասահման պիտի մեկնէր, եթէ ազատ թողուէր։ Միւս ազգերուն մէջ համեմատութիւնը հետեւեալն է. Հոլանտա 33 առ հարիւր, Իտալիա 29 %, Նորվեկիա 28 %, Ֆինլանտա 28 %, Ֆրանսա 25 առ հարիւր, Աւստրալիա 5 առ հարիւր եւ Միաց. Նահանգները 4 %։

ԱՆԳԼԻԱՅԻ այն քննիչները՝ որոնց պաշտօն տրուած էր ճշդելու պատասխանատուութիւնները Կաթովի մէջ պատահած արկածին մէջ, կ'ըսեն թէ միակ պատասխանատուն սովետ օդանաւորդն է։ Ամերիկացի եւ Ֆրանսացի վկաներ ալ հաստատած են այս կարծիքը։ Պէվին երեսփ. ժողովին մէջ յայտարարեց թէ Անգլիա Խորհրդ. Ռուսիայէն պիտի պահանջէ կատարեալ եւ ամբողջական դոհացում։

Իտալական ընտրութիւնները

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԴԵՄՈՔՐԱՏՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Իտալական ընտրութեանց մինչեւ հիմա ծանօթ արդիւնքը հետեւեալն է.—

ԾԵՐԱԿՈՅՏ.—(41.647ի վրայ 40.407 ընտրական կեդրոն)։

Քրիստոնեայ Դեմոքրատ 9.246.443 քուէ 47.9 %, Ժողովրդ. Ճակատ 5.882.253 քուէ 30.5 %, Ընկերվարական Միութիւն 1.348.511 քուէ 7 %, Ազգային Զանգուած 1.296.490 քուէ 6.6 %, Հանրապետականներ 510.132 քուէ 2.6 %, Արքայականներ 415.458 քուէ 2.2 %, Իտալ. Ընկերային Շարժում 243.353 քուէ 1.3 %։

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎ.—(31.714 ընտրական կեդրոն 41.647ի վրայ)։

Քրիստոնեայ Դեմոքրատ 9.554.614 քուէ 48.5 %, Ժողովրդ. Ճակատ 6.330.614 քուէ 32.1 %, Ընկեր. Միութիւն 1.447.714 քուէ 7.4 %, Ազգային Զանգուած 687.432 քուէ 3.5 %, Հանրապետականներ 436.690 քուէ 2.4 %, Արքայականներ 430.006 քուէ 2.2 %, Իտալ. Ընկերային Շարժում 370.192 քուէ 1.9 %։

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԼԻԱ.— Իտալիոյ դէպքերը վերջին օրերս մեծ անձկութիւն պատճառած էին Լոնտոնի մէջ, բայց, ընտրութեանց մասնակի արդիւնքը, որ համայնավարներուն աննպաստ է, յոյս կը ներշնչէ որ միջազգային կացութեան մէջ տիրող ձգտումը պիտի թեթեւնայ, թէեւ ամէն մտահոգութիւն փարատած չէ տակաւին։

Անգլիացիք գոհ են մանաւանդ որ իտալական կառավարութիւնը յաջողած է կարգն ու կանոնը պահպանել երկրին մէջ, այսքան քրիտիկական օրերու մէջ։ Կը կարծուի թէ ծայրայեղ ձախակողմեանները պիտի համակերպին ընտրութեանց արդիւնքէն առաջ եկած հետեւանքներուն, եւ բռնական միջոցներու պիտի չդիմեն։

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ.— Մոսկուայի ձայնասփիւռը կ'ըսէ. «Իտալիոյ կաթոլիկ շրջանակները իրենց ուղղութենէն շեղեցուցին երեսփոխանական ընտրութիւնները։ Կաթոլիկ գործիչները ամէն միջոց կիրարկած են, որպէսզի իրենց ձայնը կաթոլիկ կուսակցութեան տալու տրամադիր եղող բոլոր անձերը մասնակցին քուէարկութեան։

Ընտրութեան օրը, եկեղեցական ներկայացուցիչներու կողմէ 100.000 հեռախօս ուղղուած է հաւատացեալներու, յորդորելով զանոնք սպառնալիքի տակ որ անպատճառ քուէարկելու երթան։ Վարակիչ ախտեր ունեցող հիւանդներ պատգարակներով հիւանդանոցներէն փոխադրուած են քուէարկութեան վայրերը, նոյնիսկ, հիւանդներէն մեռնողներ եղած են, այս փոխադրութեանց պատճառով։

ՄԻԱՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ.— Տասը օրէ ի վեր, Ամերիկացիք այնքան անձկութիւնով կը սպասէին իտալական ընտրութեանց արդիւնքին որ կարծես խնդիրը ոչ թէ Իտալիոյ մասին է, այլ՝ Միաց. Նահանգներու նախագահի ընտրութեան։ Առաջին արդիւնքները յայտնի եղածին պէս՝ թերթերը սկսան մեծ խորագիրներով եւ ընթերցողներուն սիրական սփոփի բացատրութիւններով ծանուցանել զանոնք։ «Նիւ Եորք Թայմզ» կը յայտնէ թէ Միաց. Նահանգները կատարելապէս գիտակից էին որ իտալական թերակղզին մէջ կատարուող պայքարը պիտի ազդէր իրենց իսկ ապագային վրայ։ «Ինչ որ Իտալիոյ ազատութեան եւ անկախութեան համար շատ կարեւոր է — կը գրէ այս թերթը — ոչ նուազ կարեւոր է նաեւ արեւմտ. քաղաքակրթութեան ապագային համար»։

ՖՐԱՆՍԱ.— Վարչապետ Շուման յայտարարեց. «Ուրախ եմ որ Իտալիոյ ռամկավար կուսակցութիւնները յաջողութիւն ունեցան ընտրութեանց մէջ։ Ես, այս բանին մէջ կը տեսնեմ խաղաղութեան եւ յաջող գործակցութեան երաշխիք մը մեր երկու ազգերուն համար, որոնք, երկուքն ալ, միեւնոյն քաղաքակրթութեամբ թրծուած են, եւ ունին իրերանման բազմաթիւ ձգտումներ»։

Միացեալ Նահանգները

կռուի պատրաստ

«Ամերիկեան Յեղափոխութեան Աղջիկներու» 57րդ ազգային համաժողովին ուղղած նամակին մէջ, նախագահ Թրումըն կը յայտնէ թէ համաշխարհային տնտեսական վերելքը կ'ուշանայ, որովհետեւ մեծ պետութիւններէն մէկը կը ջանայ աղքատութիւնը տեւականացնել, իբրեւ յարձակման միջոց։ Այսօր, ազատութիւնը անգամ մը եւս ծանր սպառնալիքի տակ է։ Հիմնական խնդիրներու մէջ կարելի չէ այլեւս իրաւախոհութեան գալ։ Եթէ կ'ուզենք որ — կը գրէ Նախագահը — լաւագոյն կերպով ծառայենք մարդկութեան շահերուն, պէտք է որ Միացեալ Նահանգներու քա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԿԵՂԾ ԽՕՍՔԵՐ

Ապրիլ 1ին լրացաւ «Յուսաբեր»ի հրատարակութեան 33րդ տարեդարձը :

Մամուլի պատմութեան մէջ 33 տարին մեծ բան մը չէ, բայց մեր դժուար պայմաններուն մէջ գրեթէ հերոսութիւն է 33 տարի շարունակ թերթ հրատարակել, առանց նիւթական ամուր յենարանի, գաղափարական դրօշ մը ունենալով միայն իբրեւ հովանի եւ միշտ ջանալով վառ ու անմար պահել մեր աղքատիկ կանթեղը :

Օրաթերթին կեանքը մէկ օր կը տեւէ միայն: Բայց մէկ օր տեւող այս կեանքին համար անհրաժեշտ է ունենալ եռանդի, կորովի, հոգեկան ուժի անսպառ մթերք: Ամէն օր պէտք է պարպուիլ եւ ամէն օր լեցուիլ: Ամէն օր պէտք է սպառիլ ու ամէն օր վերանորոգուիլ: Ամէն օր պէտք է «մեռնիլ» ու ամէն օր «յարութիւն առնել» :

Հայ խմբագիրը, քիչ մը աւելի՝ քան ուրիշը, իր պարտականութեան գերին է: Պիտի աշխատի արագ, հեւ ի հեւ ու տենդագին: Իրաւունք չունի ոչ հիւանդ ըլլալու, ոչ ալ մտածելու իր անհատական բարօրութեան մասին: Ստիպուած է մոռնալ, գրեթէ անգիտանալ իր սեփական ցաւն ու հոգը, հանրութեան ցաւը զգալու եւ անոր հոգերով միայն տագնապելու համար: Ինչ որ ալ ըլլայ իր հոգեկան տրամադրութիւնը, ստորնակէտին վրայ թէ բարձրակէտին, չի կրնար լքել գործը: Թերթը լոյս պիտի տեսնէ օրը օրին, ժամացոյցի կանոնաւորութեամբ: Յապաղումը օրինազանցութիւն է, յետաձգումը՝ յանցանք: Դասական պատգամը, այսօրուան գործը վաղուան մի՛ ձգեր, ի զօրու է առաւելապէս խմբագրին համար :

Հայ խմբագիրը յաճախ առանձին է: Ինք անմիջական փոխարինող մը չունի: Չունի նաեւ աջակից մը, որ բաժնէ իր աշխատանքը որոշ պարագաներու մէջ եւ որոշ ժամանակով: Մեքենայ մըն է, որ պէտք է «դառնայ» անդուլ եւ անդադար: Հարկադրանքին տակն է հասնելու ոչ միայն իր առօրեայ զբաղումներուն, որոնք ծանրաբեռնում մըն են արդէն, այլեւ կողմնակի գործերու, որոնք յաճախ կապ չունին իր պաշտօնին հետ: «Ջիղերու պատերազմ» մըն է իր ըրածը ամէն օր: Պէտք է քնանայ մէկ աչքը բաց: Պէտք է հսկէ ամէն բանի վրայ պրկուած ուշադրութեամբ, անթերելի կեդրոնացումով :

Հայ խմբագիրը լարուած աղեղ մըն է: Փոքրիկ թուլացում մը կրնայ ճակատագրական ըլլալ: Աննշան սայթաքում մը կրնայ ընդ միշտ փակել ասպարէզը իր առջեւ, վարկաբեկելով ոչ միայն զինքը, այլեւ այն դատը, որուն կը ծառայէ: Հազար աչքեր կը հսկեն իր վրայ: Անոնց անթարթ ակնարկին տակն է իր կեանքը եւ գործն ալ: Բաց գիրք մը պէտք է ըլլայ իր կեանքը ամէնուն համար, առանց մութ խորշերու: Յստակ, ուղիղ ու անթերի պէտք է ըլլայ նաեւ իր գործը, առանց բիծի ու արատի: Հանրութեան աչքը սուր է, բերանը՝ անհակակշռելի: Ինչ խօսք, որ ամէնէն առաջ ինք պէտք է ըլլայ իր դատաւորը, հոգ տանելով իր խղճի մաքրութեան եւ նկարագրի անկաշառութեան: Իր խօսքը կը դառնայ ապարժէք, երբ կը պակսի ներդաշնակութիւնը գործին ու խօսքին միջեւ: Ժողովուրդը չի հաւատար այն մարգարէներուն, որոնք կը քարոզեն մէկ տեսակ ու կը գործեն մէկ ուրիշ տեսակ :

Խմբագիրը պէտք է գիտնայ ու կարենայ նոյնանալ հանրային եսին հետ, յաճախ իր եսը մոռնալու աստիճան: Իր պաշտօնը իրմէ կը պահանջէ ուրոյնանալ, բայց նաեւ ուրիշանալ: Իր դերն է ղեկավարել հանրային կարծիքը, բայց նաեւ ունկնդիր ըլլալ հանրութեան ձայնին: Եթէ անտեսէ հանրութեան ձայնը, անոր հակադրելով միայն իր ձայնը, դարձեալ կորսուած է: Իր պարտքն է ստեղծել այնպիսի ներդաշնակութիւն մը, որ ոչ բոլորովին հպատակում ըլլայ, ոչ ալ բոլորովին խզում :

Այս դժուարին պայմաններուն մէջ է, որ կոչուած է գործելու խմբագիրը, անշուշտ մասնաւորաբար հայ խմբագիրը: Ունի անիկա պարտականութիւններ եւ իրաւունքներ: Աւելի շատ պարտականութիւններ, քան իրաւունքներ: Դարաշրջանին մէջ, ուր կ'ապրինք, պարտականութիւն մը կատարելը փառք կը համարուի: Մեզի համար սակայն, կը կարծենք նաեւ ուրիշներու համար, փառքը ոչ թէ պարտականութիւն մը կատարելն է սովորական չափով, այլ զայն գերակատարելը: Ամէն բարեխիղճ մարդ, ինչ որ ալ ըլլայ իր պաշտօնը կամ դիրքը, այսպէս կամ այնպէս կը կատարէ իր պարտականութիւնը: Միայն հերոսներն են, սովորականէն վեր մարդիկը, որ հետամուտ են գերակատարելու իրենց վրայ դրուած կամ իրենց ստանձնած պարտականութիւնը, առանց անոր համար սպասելու մեծարանքի, ծափի ու ծնծղայի :

Հայ թերթին համար, հետեւաբար նաեւ խմբագրին համար, գոյութիւն ունին բացառիկ դժուարութիւններ, որոնք առօրեայ տագնապանքը կը վերածեն հոգեկան տառապանքի : Այդ դժուարութիւնները ոչ ըմբռնելի են, ոչ զգալի՝ ասպարէզէն չեղողի մը համար, որ կը կարդայ, բայց չի տեսներ: Ինքզինք յարգող ամէն մարդ արուեստի պէտք է բարձրացնէ իրեն յանձնուած գործ մը: Խմբագիրը՝ առաւել եւս:

Արդ՝ հայ խմբագրին առաջին պարտականութիւնն է արթուն պահակը ըլլալ Հայոց լեզուին, որ ազգային «կտակարանն», տեսակ մը «սուրբ գիրք» է մեզի համար: Գոնէ այդպէս պէտք է, որ ըլլայ: Սառն իրականութիւնը, սակայն, տարբեր է այսօր: Մեր լրագրութեան մէջ լեզուն... մարը մտնելու վրայ է: Դարձած է տժգոյն, գունաթափ բան մը: Թող չըսեն, թէ հեւ ի հեւ աշխատանքը թոյլատու չէ խնամելու լեզուն եւ հսկելու անոր մաքրութեան վրայ: Թէ հայ թերթը տասը խմբագիր չունի, որպէսզի կարելի ըլլայ մանր մաղել ամէն ինչ եւ յամենալ բառերու ճշդութեան, գեղեցկութեան, չափին ու կըշռոյթին վրայ: Թէ օրաթերթին համար նպատակ մը չէ լեզուն, այլ պարզ միջոց մը միայն՝ գաղափարներ կամ սկզբունքներ պաշտպանելու : Եւ թէ, վերջապէս, լրագրութիւնը գրականութիւն չէ, եւ գիծերու նրբութիւններէն աւելի կառուցուածքի ամբողջութիւնը ունի նկատի: Բոլոր այս առարկութիւնները արդարացումներ չեն :

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐՆ ՈՒ ՔՆՆԱԴԱՏՆԵՐԸ

ԱՐԻՍՏՈՏԷԼԻ ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆՔԸ

Բ.

6րդ գլուխէն մինչեւ 22րդ գլուխը, այսինքն մեր կատարած բաժանումին երկրորդ մասը, կը պարունակէ Ողբերգութեան կառուցուածքին գլխաւոր սկզբունքները :

Նախապէս բացատրուած տեսութիւնները դնելով, Ողբերգութեան ըմբռնումը սահման կը ստանայ հետեւեալ չորս պայմաններու գործակցութեամբ: (1) Նմանողութեան նիւթը,— մարդիկ՝ արարքի մը մէջ: (2) Նմանողութեան միջոցը,— փոփոխական զարդարուն լեզու մը: (3) Նմանողութեան եղանակն ու ոճը,— ներկայացում՝ ուղղակի: (4) Ողբերգական արուեստին նպատակը,— գութի ու վախի հակազդեցութեան տակ այս զգացումներուն մաքրագործումը :

Փոփոխական զարդարուն լեզու ըսելով պէտք է հասկնալ լեզուական արտայայտութիւն մը որ չափական է, կամ կշռութիւն ունի, եղանակաւորում ունի, կ'երգուի :

Հակառակ, շատ մը քննադատներու շփոթ մեկնութիւններուն, Արիստոտէլի՝ գութի ու վախի մաքրագործման (Քաթհարսիս) գաղափարը, իբրեւ հոգեբանական երեւոյթ եւ վերգնահատում, շատ պարզ է: Ողբերգական յուզումներու այս քաւումը, ի յայտ կուգայ՝ հաւասարակշռուած զգացումի եւ զարգացումի տէր անձերու վրայ : Արիստոտէլ այս երեւոյթը ուսումնասիրած է Սոփոկլէսի գործերը նկատի ունենալով :

Անոնցմէ մէկուն մէջ, թագաւոր մը որ իր ծննդեան օրերուն իսկ, բաժնուած իր բուն ծնողքէն, բայց անոնց ինքնութեան անտեղեակ, անգիտակցաբար ու տարօրինակ պարագաներուն տակ սպաննած է իր հայրը եւ ամուսնացած իր մօր հետ առանց իրողութեան գիտակ ըլլալու: Մայրն ալ տեղեակ չէ այս ամէնուն: Թագաւորը տակաւ կը մօտենայ իրողութիւնը իմանալու: Հոս՝ ունկնդիրները վախի եւ ահաւորութեան մէջ են, (անշուշտ բեմադրութեան միջոցին), եւ երբ թագաւորը վերահասու կ'ըլլայ ճշմարտութեան եւ կը լսէ որ բուն մայրն ալ ինքզինք փճացուցած է իրողութիւնը հասկնալով, ինքն ալ իր կարգին, վշտէն, մօրը չամփուրով իր աչքերը կը կուրցնէ: Հիմա ունկնդիրները գութով լեցուած են: Արարքը կ'ամբողջանայ, յուզական ձգտումը կը թուլնայ եւ արտասուքը կը սկսի հոսիլ: Այսպէս Արիստոտէլի ըմբռնած յուզաթափութիւնը կը կատարուի, որ կրնայ պատահիլ նաեւ ընթերցումով : (Դէպքը ամէնուս ծանօթ, Սփինքսի հանելուկը լուծող Իդիպոս թագաւորին պատմուածքն է, որուն վրայ Սոփոկլէս հիւսած է իր մէկ հրաշալի եւ շատ յուզիչ ողբերգութիւնը: Քերթողականքի մէջ, յիշուած է միայն Իդիպոս Թագաւորը անունով Սոփոկլէսին գործը: Ես այդ գործին քանի մը տողերով «դասը» տուի, աւելի յստակելու համար Արիստոտէլին գաղափարը):

Սովորական այս երեւոյթին յաճախ ականատես կ'ըլլանք, երբ ողբերգական կամ ուրիշ յուզական գործեր տեղի կ'ունենան թատրոններու մէջ, կամ նոյնիսկ ընթերցումի մը ատեն: Ոմանք՝ այս հոգեկան մաքրագործումին՝ — Արիստոտէլեան քաթհարսիս նշանակութեամբ — բժշկական փոխաբերութեան գոյն մը կուտան որ սխալ է: Ասիկա դիտուած իրողութեան մը դրական — բժշկական անունն է, և այդչափ: Մեծ իմաստասէրին հոգեբանական տեսակէտովը, կրնանք նաեւ այդ երեւոյթը անուանել հոգեբնախօսական: Վասնզի այս տեսակ բեմական գործողութեան ժամանակ, արտաքին շարժումները՝ համապատասխան յուզումներ կ'արթնցնեն հոգիին մէջ: Ողբերգական արարքի մը առիթով, այս անվնաս յուզաթափութիւնը, հոգեկան թեթեւութիւն մը կը պատճառէ, ինչ որ, ոչ միայն գեղեցիկ է, այլ եւ փափաքելի: Որովհետեւ այս՝ իրական դէպքերու արդիւնք չէ, այլ նմանութեան գործողութեան մը :

Հետեւինք նորէն իր խորհրդածութիւններուն :

Ողբերգութիւն մը ամբողջացնելու համար, անոր մասնայատուկ վեց տարրերը կը կարօտին բանաստեղծին ուշադրութեան: Ասոնք են՝ դաս, նկարագիր, առոգանութիւն, խորհուրդ, բեմ եւ երաժշտութիւն: Ամէն ողբերգութեան մէջ այս վեց տարրերը, առանց ուրիշ բանի, պէտք է որ գտնուին: Բանաստեղծը ասոնցմով կը չօշափէ իր արուեստը: Ասոնց՝ լաւ կամ գէշ կիրարկումովը՝ ամբողջական գործին յաջողութեան չափը կը դատենք :

Այս վեց տարրերուն մէջ ամէնէն կարեւորը դասն է, հետեւաբար՝ գլխաւոր հոգը՝ բանաստեղծին :

Ողբերգութիւնը «նմանութիւն» մըն է ոչ թէ մարդոց իբրեւ այդ, այլ անոնց կեանքին ու գործողութեան: Երջանկութեան ու դժբախտութեան:

Վերջին երկուքը՝ գոյութեան կայուն վիճակներ չեն, այլ գործունէութեան ձեւեր: Ապրելու նպատակը գործունէութեան որոշ ձեւ մըն է, ոչ թէ բարոյական որակի մը իրականացումը: Մարդիկ աւելի լաւ են կամ գէշ, իրենց բարոյական հակումով: Բայց կ'ըլլան երջանիկ կամ դժբախտ իրենց իսկ գործունէութիւնովը: Հետեւաբար ողբերգութեան մէջ գործողութեան միջադէպերը եւ այս միջադէպերուն կառուցուածքին կարգն ու սարքը կը կազմեն անոր նպատակը ու հանդրուանը:

Գործողութեան ու նկարագրի յարաբերական տարբերութիւնը ի յայտ բերելու մէջ, կը նշմարուի, Արիստոտէլի քննադատական նրբութիւնը : Ան իր այս ըմբռնումը աւելի յատկանշական դարձնելու համար, ինքզինք կը դնէ հակասական կացութեան մը մէջ, խորհրդածելով հետեւեալ ուղղութեամբ :

Գործողութեան կարեւորութիւնը այնքան ակնյայտ է որ, առանց անոր՝ ողբերգութիւն չկայ: Բայց կարելի է ողբերգութիւն գրել առանց գործօն տիպերու նկարագրին: Նկարագիր ըսելով, կը հասկնամ, տիպերուն բարոյական հակումը յատկանշող՝ հանգամանքը : Որովհետեւ Դասը գործողութեան մը նմանութիւնն է եւ կ'ամբողջանայ միջադէպերու կարգադրութեամբ: Դասն ու միջադէպերը ողբերգութեան նպատակը կը կազմեն, եւ նպատակը գլխաւոր կէտն է ողբերգութեան :

Կարեւորութեան աստիճանին վրայ, երրորդ՝ կուգայ Խորհուրդը: Այսինքն, տրուած կացութեան մը համաձայն, կարելին ու պատշաճը ըսելու կարողութիւնը: Ճիշդ այս պատճառաւ, բանաստեղծը պէտք է հասկնայ քաղաքականութենէն (ինչպէս նաեւ բարոյագիտութենէն), եւ տեղեակ ըլլայ պերճախօսութեան արուեստին: Այսպէս, երէց բանաստեղծները, ինչպէս Սոփոկլէս, իրենց հերոսները խօսեցուցին պետական մարդոց նման, մինչդեռ Եւրիփիտէս եւ անոր հետեւորդները, հռետորներու հնարքներով զօրացուցին իրենց հերոսները :

Չորրորդ՝ կուգայ Առոգանութիւնը որ ըլլայ չափական կամ ոչ, էապէս կը մնայ նոյնը:

Մնացեալ երկու տարրերէն՝ երաժշտութիւնը աւելի կարեւոր է քան բեմադրութիւնը որ թատերական հաճոյք պատճառելու գլխաւոր օժանդակն է :

Վեցերորդ ու վերջինը կը ներկայացնէ բեմադրութիւնը, որ վառ կը պահէ մեր հետաքրքրութիւնը բայց կը պահանջէ նուազ արուեստագիտական վարպետութիւն :

Իրենց կարեւորութեան կարգով, Արիստոտէլ նորէն ձեռք կ'առնէ, ողբերգական արուեստին չորս տարրերը, տարբեր մեկնութիւններով զանոնք աւելի հասկնալի դարձնելու ու շեշտելու համար :

Այս տարրերը՝ Դաս (ու ելք), Բարոյական Միտում, Խորհուրդ (մտաւորական տարր) եւ Առոգանութիւն նոյն են նաեւ դիւցազներգական արուեստին համար :

Պարզ առածներով կը սկսի իր բացատրութիւնները, առանց սակայն չէզոքել մոռնալու հիմնական սկզբունքները :

(Ա) — Ողբերգութիւնը՝ նմանութիւնն է գործողութեան մը որ ինքնին կը կազմէ ամբողջութիւն մը, ունենալով վեհութիւն կամ տարածութիւն : Գործ մը կրնայ ամբողջական ըլլալ, բայց զուրկ մնալ վեհութենէ : Ամբողջութիւն ըսելով, ըմբռնել պէտք է բան մը, որ ունի, սկիզբ, միջին (մէջտեղ) եւ ելք (վերջաւորութիւն) : Սկիզբ մը՝ պարտաւոր յաջորդականութեան մը շարունակութիւնը չի կրնար ըլլալ, բայց իրմէ վերջ, բնականօրէն կուգայ բան մը եւ կամ կը պատահի : Այդ է՝ միջինը : Իսկ ելքը՝ միջինին շարունակութիւնն է, բայց յաջորդ չունի : Այս երեք վիճակները իրարու հետ առնչութիւն ունին եւ նոյն առնչութեան պայմաններուն տակ կը կազմեն ամբողջութիւնը :

Ուրեմն, լաւ կառուցուած պատմուած մը չի կրնար սկսիլ կամ վերջանալ քմածին կէտէ մը :

Բանաստեղծը ուշադիր պէտք է ըլլայ որպէսզի գործողութիւնը յարգէ յիշուած սկզբունքները : Աւելին, հոն մտցնէ վեհութիւն : Վասնզի, արուեստի գործի մը գեղեցկութիւնը, կենդանի կազմի մը գեղեցկութեան պէս, կախում ունի իր մեծութենէն եւ կարգ ու կանոնէն :

Գործ մը պէտք է ըլլայ ոչ մեծ, ոչ ալ փոքր (կարճ) : Պզտիկ կենդանի մը գեղեցիկ չի կրնար ըլլալ, որովհետեւ կը զրկուինք, մասերուն մէջ տիրող կարգ ու կանոնը դիտելու հաճոյքէն : Ոչ ալ մեծ կենդանի մը, օրինակ, հազար մղոն երկայնութեամբ : Որովհետեւ, աչքը անկարող պիտի մնայ, առաջին ակնարկով՝ կենդանին ամբողջութեամբ տեսնել : Հետեւաբար պիտի զրկուի հոն տիրող կարգ ու կանոնը դիտելու ու վայելելու առիթէն :

Բեմի վրայ, խաղի մը տեւողութիւնը թէպէտեւ նկատողութեան արժանի, բայց ողբերգական արուեստին հետ որեւէ յարաբերութիւն չունի : Սակայն արուեստանքի ըմբռնումով, կրնանք ըսել թէ, բանաստեղծութիւնը կրնայ տեւել այնքան, որ այդ միջոցին մէջ, հերոսը երջանկութենէն կարենայ անցնիլ դէպի դժբախտութիւն կամ փոխադարձաբար, այլ եւայլ պատճառներով, բնական կամ անխուսափելի յաջորդականութեամբ մը :

Բանաստեղծը կը ներկայացնէ գաղափարական ճշմարտութիւն մը եւ ոչ թէ պատմական : Ոչ թէ, ինչ որ պատահած է, այլ ինչ որ, կարելի է որ պատահի : Հերոդոտոս կը պատմէ մեզ, ինչ որ պատահած է : Դարձուցէք իր գործը ոտանաւորի, դարձեալ պիտի մնայ պատմութիւն : Զափը՝ բանաստեղծ չի ստեղծեր :«Սակայն դարձուցէք Ովիսականը արձակի, անիկա բանաստեղծութիւն ըլլալէ չի դադրիր) :

Եւ այս պատճառաւ, բանաստեղծութիւնը աւելի իմաստասիրական եւ աւելի լուրջ բնոյթ ունի քան պատմութիւնը : Որովհետեւ կը ջանայ ներկայացնել տիեզերական ճշմարտութիւնը :

Ցայտակ է նաեւ թէ, բանաստեղծը՝ գործողութիւն մը նմանցնելով միայն, այդ անունն կ'արժանանայ ու կ'արդարացնէ զինք, քան թէ ոտանաւոր գրած ըլլալուն համար :

Ոչ ալ նուազ բանաստեղծ է, պատմական նիւթ մը ընտրած ըլլալուն համար : Վասնզի իրական պատահարներն ալ կրնան ունենալ հաւանական կամ անխուսափելի յաջորդականութիւն մը : Եւ երբ բանաստեղծը, այս խօսքալ որակը կ'ընտրէ անոնց մէջէն, հետեւաբար կ'ըլլայ անոնց իսկական բանաստեղծը :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Ապտուլլահ պիտի միջամտէ

Անդրյորդանանի Թագաւոր Ապտուլլահ յայտարարած է մամուլին թէ՝ իր բանակը Պաղեստին պիտի մտնէ, հոն կռուելու համար ռուսեւհրեայ վտանգին դէմ, որ կը սպառնայ Արաբներուն : Կը վախնամ որ — ըսած է— Անգլիացիներուն մեկնելէն ետք, Հրեաները եւ Ռուսերը մեծ բազմութեամբ Թէլ Աւիվ եւ Եաֆա գան զէնքերով : Այն ատեն, է որ տագնապը պիտի ծագի, որովհետեւ Անգլեւսաքսոնները հարկադրուած պիտի ըլլան կռուելու, եւ այսպէս, սկիզբը դրուած պիտի ըլլայ համաշխարհային երրորդ պատերազմին : Թագաւորը աւելցուցած է. «Որոշած եմ օգնելու Պաղեստինի Արաբներուն... Գործի պիտի սկսիմ, անմիջապէս որ համայնավարութեան հոտը առնեմ Պաղեստինի մէջ» :

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Վերապրելու համար մեր պատմական փառքի օրերը, շուտով կը սկսինք հրատարակել մեր Գ. էջին մէջ Ծերենցի ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ, որ թէ հին եւ թէ նոր սերունդին կողմէ պիտի կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ եւ յափշտակութեամբ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆ ունի 8 դպրոց, որոնցմէ 5ը լրիւ միջնակարգ, իսկ աշակերտութեան թիւը կը հասնի 5000ի : Հոն կան նաեւ բժշկական, հողագործական, երաժշտական մասնագիտական վարժարաններ : Կիրովական ունի 3 հիւանդանոց, 4 բուժարան եւ 47 բժիշկ : Այս քաղաքին մէջ շինուած է ապաքինարանը, ուր հազարաւոր աշխատաւորներ , Հայաստանի եւ Սովետ Միութեան բոլոր հանրապետութիւններէն կուգան բուժուելու եւ հանգստանալու :Ապաքինարանը բաց է ամբողջ տարին : Բազմաթիւ ակումբներ, մշակոյթի տուն եւ գրադարաններ գոհացում կուտան բնակչութեան մշակութային կարիքներուն : Կիրովական շրջապատուած է լեռներով եւ գեղեցիկ անտառներով : Հոն հաստատուած են բազմաթիւ հայրենադարձ ընտանիքներ որոնց տուներու շինութեան համար այս տարի պիտի ծախսուի 6 միլիոն ռուպլի :

★ Գիւղական գրադարաններու զարգացման համար, այս տարի պիտի ծախսուի 2 միլիոն ռուպլի : Միջին հաշուով ամէն մէկ գիւղական գրադարան պիտի ունենայ 1500 գիրք :

★ Երեւանի Անդրկովկասեան Անասնաբուժական կաճառը մինչեւ հիմա տուած է 1300 շրջանաւարտ որոնք կ'աշխատին Հայաստանի, Վրաստանի, Ազրբէյջանի մէջ : Այս տարի Կաճառը պիտի տայ 70 շրջանաւարտ :

ԶԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած). — Շաբաթ երեկոյ մը Սիփլանտիտի շքեղ սրահներուն մէջ Մարսէյլի գաղութի ընտրանին հաւաքուած էր սեղաններու շուրջ, տօնելու համար այս երիտասարդական Միութիւնը որ միշտ ջանացեր է իրարու քով գալ Հայ մնալու եւ Հայ զգալու համար : Իրենց այս ձեռնարկին լրջութիւնը ու բացառիկ յաջողութիւնն ալ անգամ մը եւս եկաւ հաստատել որ կազմակերպութիւնը հեռու քաղաքներու ապականիչ փորձութիւններէ ջանք չխնայեր իրականացնելու իր ծրագիրը :

Զոյգ նուագախումբերը տօնոր եւ հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծած էին ժողովրդական վայելքի եւ պարերու : Փոքրիկն Աննիթա Սարգսեան եւ Սիմոն Գարակէօզեան իրենց հայկական սիրուն պարերով բուռն ծափեր խլեցին ներկաներէն :

Կէս գիշերէն վերջ ընկերակցութեան ատենապետը Պ. Նշան Քէչեան ֆրանսերէն (Ծ. Խ.— Զէ՞ք կարծեր որ կարելի էր եւ հայերէն խօսիլ) ներկայացուց 1947 տարեշրջանի գործունէութիւնը : Բացատրեց թէ որպէս անկախ կազմակերպութիւն, առանց դաւանանքի եւ գաղափարի խտրութեան, ինչպէս ուզած է օգտակար ըլլալ բոլորին եւ միշտ ներկայ հոն ուր պէտք ունեցած են իրեն : Շեշտեց որ Հ. Ե. ընկ. գլխաւոր նպատակն է նաեւ միացնել Հայ երիտասարդութիւնը, զարգացնել անոնց մէջ Հայ ու ֆրանսական մշակոյթը, եւ հսկել անոնց ֆիզիքական եւ բարոյական յառաջդիմութեան :

Իսկ Պ. Արամ Շէխիկեան հայերէն բանախօսութեամբ մը շնորհակալութիւն յայտնեց հանդիսականներուն, թուեց Նոր Սերունդին ճիգերը, վառ պահելու հայ ոգին արդի երիտասարդութեան մէջ:

Հանդիսականները առտուն 6ին գոհ տրամադրութեամբ բաժնուեցան ընկերակցութեան ժրաջան անդամներէն : — Պ. Յ.

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ապրիլեան եղեռնի 33րդ տարոլիցին առթիւ Ցր. Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը գովելի նախանձախնդրութիւնը ունեցած էր կազմակերպելու սգահանդէս մը որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, 11 Ապրիլին : Պատարագէն վերջ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւն եւ որմէ յետոյ ժողովուրդը առաջնորդուեցաւ յարակից դպրոցսրահը ուր պատրաստուած էր մասնաւոր մահաբեմ մը, զարդարուած թարմ ծաղիկներով եւ շրջանակուած մեծանուն Հայուն Ա. Ահարոնեանի կտակ դարձած պատմական խօսքերով « Այսքան չարիք թէ մոռնան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ Հայուն կարդայ նախատինք» : Ինչպէս անցեալ տարի, այս տարի եւս տեղւոյս հայ Աւետարանական համայնքը գլխաւորութեամբ պատուելի Ս. Պագալեանի եւ մասնաւորապէս իրենց երկսեռ նոր սերունդով եկած էին իրենց յարգանքի տուրքը տալու մեր անմահ մեռելներուն :

Սգահանդէսը բացաւ յանուն Կ. Խաչի ընկերուհի Քիպրիթճեան խօսելով յուզիչ ճառ մը :

POUR LES SINISTRÉS DE L'EST

(Արեւել. ճախածզնրու աղէտեալներուն համար)

Փարիզէն Պ. Բ. Պաքալեան	500
Քուրպըվուայէն Պ. Եր. Ադամեան	400
Գումար	900
Նախորդ գումար	42300
Ընդհ. գումար	43200

Շարժանկարի նման մեր աչքին առջեւէն եկան ու անցան մեր մեծ մտաւորականները, յեղափոխական մարտիկները, Տէր Զօրի անապատներու ողբերգութեան զուգընթաց հայ ժողովուրդի հերոսական մարտնչումները եւ մեր փառապանծ հերոսամարտերը :

Սգահանդէսին իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերաւ Պ. Ս. Զէօրէքճեան իր նուագով ընկերակցութեամբ պատանի Ղազարեանի :

Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի գրաւոր մէկ ուղերձը սուգի օրուան առթիւ կը վերաջանար միութեան եւ համերաշխութեան կոչով մը : Տիկնոջ նախաձեռնութեամբ կենդանի պատկեր մը կը ներկայացնէր ճնշիչ տեսարան մը Հայուն տառապանքէն : Պ. Զէօրէքճեան նուագեց «Մայր Արաքսի» ողբը եւ Նոր Սերունդէն ընկեր Մակարեան արտասանեց «Ննջիր մայրիմ»ը :

Շատ յուզուած եւ յուզելով նաեւ մեզ Օր. Ա. Սէրէնկիւլեան արտասանեց Սիամանթոյի«Պարը», որմէ յետոյ բեմ եկաւ պատուելի Ս. Պագալեան, փոքրիկն Եւնիկէի հետ արտասանել տալով անոր իր մէկ գրուածքը : Այդ գրուածքն ալ որպէս բնաբան առաւ իր քարոզին համար :

Հայ ժողովուրդի տառապանքներուն եւ մարտիրոսացման մասին խօսելէ վերջ յայտարարեց, «Այսօր սուգի օր չէ այլ ուխտի օր է» : Օրինակներ բերաւ զանազան շրջաններէ եւ ի մասնաւորի « Վարդանանց պատերազմը» ու վերջացուց — հայ ժողովուրդը կար, կայ եւ պիտի ապրի քանի որ իր կրօնքին եւ հայրենիքին պաշտպանութեան համար մեռնիլ գիտէ «Մահ իմացեալ անմահութիւն է » :

Տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Տէր Սահակ քհնյ. Շամլեանի Պահպանիչով և «Հայր մեր»ով սգահանդէսը փակուեցաւ : Սգահանդէսին կազմակերպիչ միութիւնը՝ Ցր. Կ. Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը գեղեցիկ գաղափարը ունեցաւ այդ օրուան քօքարտներէն գոյացած մուտքի գումարը ամբողջութեամբ յատկացնել Տէր Զօրի մէջ գոյութիւն ունեցող Հայկ. դպրոցներու եւ առ այդ 2000 ֆրանքի գումարը տեղւոյն վրայ իսկ յանձնեց պատուելի Ս. Պագալեանի իր նպատակին գործածուելու համար : Ի՜նչ լաւագոյն պատասխան մեր դարաւոր դահիճներուն, ըսելու համար որ ձեր կացիններով եւ եաթաղաններով ինկած մեր մեռելներն իսկ իրենց տուրքը կը վճարեն իրենց արեան հետ միասին, իրենց ոսկորներուն վրայ շինուած դպրոցները չէն պահելու :— Յ. Տ.

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ

Ընդ առաջ երթալով խմբագրութիւնս հասնող բազմաթիւ առաջարկներու, կը ստանձնենք նախաձեռնութիւնը Յուշարձանի մը շինութեան , Յակոբ Օշականի հողակոյտին վրայ, եւ այսու կոչ կ'ուղղենք ողբացեալ գրագէտին հիացողներուն, աշակերտներուն եւ իր յիշատակը յարգող գրասէր հասարակութեան, որպէսզի նիւթական սրտաբուխ նուէրներով դիւրացնեն արժանավայել յուշարձանի մը շինութիւնը :

Դրամական առաքումները կրնան ըլլալ «Նայիրի»ի հասցէին : Նուիրատուներու անունները իւրաքանչիւր ամիս պիտի հրատարակուին «Նայիրի»ի մէջ, փոխան ստացագրի :

Հաւաքուած գումարները պիտի կեդրոնանան Բերիոյ Թեմի Առաջնորդ Զարեհ Սրբազանի մօտ, որ Օշականի հարազատներուն բաղձանքով կարգուած է կտակարար՝ ողբացեալին թողած գրական եւ նիւթական ժառանգութեան :

Վստահ ենք, թէ երկրորդ կոչի մը պէտք պիտի չըլլայ, որպէսզի տարագիր Հայութիւնը կատարէ սրտի եւ հոգիի պարտականութիւնը՝ հանդէպ իր ճակատագիրը խորհրդանշող իրաւ գրագէտին, իրաւ մարդուն եւ իրաւ Հայուն յիշատակին :

Այս առթիւ կոչ կ'ուղղենք նաեւ արտասահմանի հայ արուեստագէտներուն, որպէսզի պատրաստեն Օշականի յուշարձանին նախագիծը եւ, մրցակցութեան հիմունքով, նմոյշներ հասցնեն խմբագրութեանս : Նախագիծերը մեզի հասած պէտք է ըլլան մինչեւ Մայիս ամսուան վերջը , որմէ ետք պիտի ենթարկուին Սուրիոյ եւ Լիբանանի մտաւորական ընտրանիէն կազմուած յանձնախումբի մը գնահատումին ,առ ի ընտրութիւն և իրագործում :

ԾԱՆՕԹ.— Կը խնդրուի հայ մամուլէն արտատպել ներկայ կոչը, քանի մը անգամ :

«ՆԱՅԻՐԻ»

զաքականութիւնը այնպէս յստակ եւ մեկին ըլլայ՝ որ ոեւէ շփոթութեան տեղի չտայ: Պէտք է հասկցնենք որ մենք ի վիճակի ենք կռուի ոեւէ հրաւէր ընդունելու. այս բանին համար ունինք հարկ եղած նիւթական եւ բարոյական ուժերը — կ'աւելցնէ Թրումըն:

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ երէկ վերսկսաւ իր աշխատութիւններուն մէկ ամիս արձակուրդէ ետք: Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է օրինագիծ մը, զոր ելմտ. նախարարը մատուցած է հարկային դրութեան բարեփոխման մասին:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ սովետ իշխանութիւնները սպառնացան Ամերիկեան իշխանութիւններուն որ պիտի դադրին գործակցելէ իրենց՝ Աւստրիոյ մէջ, եթէ գերմանացի կնոջ մը առեւանգման առթիւ (տես մեր երէկուան թիւը) սովետ սպաները դրգռող Ամերիկացի զինուորականները չպատժուին:

ՉԻՆԱԴԱԴԱՐ կնքուած է Քոմթա Ռիքայի ըմբոստներուն պետ զօր. Ֆիկուէրէսի եւ հանր. նախագահ Փիքատոյի միջեւ, քաղաքային պատերազմին վերջ տալու համար:

ՀԱՄԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Համաժողովը որոշեց խորհրդակցական յանձնախումբ մը կազմել, որուն գործը պիտի ըլլայ ամերիկեան պետութեանց միջեւ զինուորական գործակցութեան վերաբերեալ խնդիրները ուսումնասիրել:

ՔՈՒՈՒԻԷՈՒԻ հանքի սոսկալի արկածին մէջ մեռած են 12 բանուոր, եւ վիրաւորուած՝ 33 հոգի, 3 հոգի ալ անհետացած են: Կառավարութիւնը զոհերու ընտանիքներուն երկու միլիոն ֆրանքի առժամեայ գումար մը յատկացուց: Արկածին պատճառներուն մասին քննութիւնը կը շարունակուի:

ԻՐԱՆԻ սովետ դեսպան Սատչիքով սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցած է վարչապետ Հաքիմիի եւ արտաքին նախարար Էսֆանտարիի հետ: Թէհրանի մէջ այն տպաւորութիւնը կը տիրէ թէ՝ այս տեսակցութիւնը կրնայ բարելաւել Իրանի եւ Խորհրդ. Միութեան յարաբերութիւնները, եւ դիւրացնել կարգադրութիւնը այն խնդիրներուն՝ որոնք առկախ կը մնան նախկին վարչապետ Կավամի հրաժարումէն ի վեր:

Պ. Հայկ Աճէմեան, Այրի Տիկին Վարդանոյշ Իսկէնտէրեան, Տիկին Արաքսի Սեդրակեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Իսկէնտէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Իսկէնտէրեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Գույումճեան (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պարսամեան, Սանդուրեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները, սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի կնոջ, հարսին, մօրաքրոջ, քեռաղջկան եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՓԵՐՈՒԶ ԱՃԷՄԵԱՆԻ
(Ծնեալ Աւետիսեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ ապրիլ 19ին, իր բնակարանին մէջ, 39 rue Chateaudun, 52 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 14.15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէնի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ որոշ տարիքի տիկին մը հսկելու համար երկու հզտիկներու եւ տան գործերուն: Դիմել Mr. Habriguian, 17 rue Manin, métro Butte Chaumont, Paris (19):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Թադէոս Մեծատուրեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, Հինգշաբթի առաւօտ 29 ապրիլ ժամը 10.30ին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Արմենիա երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ Համբարձման հինգշաբթին, 6 Մայիս, Մարսէյլ, րիւ տ'Ալժէի թատրոնին մէջ, ժամը 4ին, նոր ու ճոխ յայտագրով, ղեկավար՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Տոմսերը թուագրուած են, կը խնդրուի հանդիսականներէն յարգել իրենց թիւերը եւ ուրիշ տեղ չգրաւել:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Պ. Կարօ Ա. Միլտոնեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Վէթ. Ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի Հայկազուն Գարախանեանի արկածալի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : L. NERCESSIAN

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԱ ՍԻՈՒԹԱՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի եւ Ն. Ս. «Հրայր» խումբի, Ապրիլ 25ին, կիրակի Սալ տը Միւթիւալիթէ (Salle de Mutualité), կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ:

×

Ապրիլ 11-24ը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ, ապրիլ 25ին Սաքրէ Քէօրի սրահին մէջ, կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու միութեան:

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ.ի կոմիտէի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

×

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ԿԸ ՏՕՆԷ Ապրիլ 11-24 Համազգային սգատօնը, Ապրիլ 24 Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, «Patronage St. Bernard»ի մէջ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի կողմէ:

25 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թաղիս մատրան մէջ:

Առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգիստ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԱՅԻՍ 2ԻՆ

★

ԿԱՐՏԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման խումբի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 11–24 կը տօնուի, կիրակի, ապրիլ 25ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Պիվէրի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ. — Նախաձեռնութեամբ Մլթ. Կրթ. Ընկ. Սէն Շամոնի մասնաճիւղին, եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս քաղաքական, հասարակական եւ կրօնական բոլոր կազմակերպութեանց: Տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 25ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Սալ ժան տ'Արքի մէջ:

Պիտի խօսի ծանօթ գրագէտ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ: Գեղարուեստական բաժին, կը հրաւիրուին տեղւոյս բոլոր Հայերը:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ. — Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի Սիամանթօ խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Սանուհիներու Միութեան: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Rue Etienne Dolet եկեղեցիին կից սրահին մէջ: Աւուր պատշաճի գեղարուեստական բաժին: Մուտքը ազատ է:

Կը նախագահէ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՁԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ՀԱՅՐ ՏԷՐՄՈՒԵԱՆ:

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ. — Նախաձեռնութեամբ եկեղեցական Միութեան, այս կիրակի կէսօրէ վերջ կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՁԷՔԵԱՆ:

Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրը Իսիի մէջ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ԽՐԻՄԵԱՆ ԳՊՐՈՑԻ ՄԷՋ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Իսիի Նոր Սերունդին կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ:

Մուտքը ազատ է:

ԿԻՐԱԿԻ 25 ԱՊՐԻԼԻՆ ԺԱՄԸ 14.30

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՖՈՔԼՈՐԻ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԻՇԸԼԻՕ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Սէնթ Հիլէր Թուվէի ապաքինարանի Ուսանողներուն: Հայկական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ), Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար):

ՈՂԲԱՑԵԱԼ Պ. ՍԵՐՈՎԲԷ ՊԱՀՏԻՄԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Լոնտոնէն Պ. Լողօֆեթ Եաղուպեան, Պ. Միհրան Պահտիմարեանի միջոցաւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ընէ 600 ֆր. Դպրոցասէրին, 600 ֆր. Փարիզի Աղքատախնամին, 500 ֆր. Հայ Բարեգ. Ը. Միութեան: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅՈՒՇԱՑԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովներու կը հրաւիրէ իր հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Դասախօսն է ընկ. Աշոտ Իսահակեան:

Պոմոնի Քրիստափոր խումբը Ապրիլ 22ին:
Ս. Մարկրիթի Ակնունի խումբը 23ին:
Ս. Անի Քեռի խումբը 24ին:
Քաղաքի Ռոստոմ խումբը 29ին:
Ս. Ժէրոմի Աղբալեան խումբը 30ին:
Լէ Օլիվի Օհանջանեան խումբը 21ին:
Ս. Լուի Սիամանթօ խումբը 26ին:
Պուլ. Օտոյի Խատիսեան խումբը 27ին:
Ս. Անթուանի Գիւլխանդանեան խումբը 25ին:
Կարտանի Վարանդեան խումբը 2 Մայիսին:
Լէ Միլ Համազասպ խումբը 2 Մայիսին:
Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին:

ՓՈՆ ՏՈՊՆԱՅԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները 26 Ապրիլին, ժամը ճիշդ 8.30ին: Շատ կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՆԻԿՈԼ ՏՈՒՄԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ շրջանի գործիչը:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի դասախօսութիւնը, այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantlsի մէջ: Նիւթ՝ «Հայ ազգին կազմութիւնը մարդկութեան հետ համընթաց»:

Դասախօս ընկեր Ե. ՄԱԻԵԱՆ: Հայերէնի դաս 8—9:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Արամ» եւ «Զարուհի» խումբերու ժողովը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 23ին, երեկոյեան ժամը 9ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Խրիմեան սրահին մէջ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին ընկեր Սիրուն Մարգարեանի եւ իր պարագաներուն ԳԷՈՐԳ ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ԼԷ Զ'ՕԼԻՎ - ՄԱՐԹԷԿՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Համօ Օհանջանեան «Նոր Սերունդ»ի հայերէնի դասախօսութիւնները սկսած են ապրիլ 1էն ի վեր: Պաշտօնի կոչուած է դաղութիս ծանօթ մանկավարժուսուցչուհին Տիկին Ա. Միլտոնեան:

Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան ամէն հինգշաբթի ժամը 6—7, պզտիկներուն 8.30—9.30 մեծերու համար:

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԱՐՍԷՅԼԻ վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Տօքթ. Ռապըճեանի որ երկար տարիներէ ի վեր ձրիաբար կը խնամէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր վիրաւորեալ մարզիկները: Նոյնպէս շնորհակալութիւններ, Beaumontի Pharmacie Soulairolի որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի տրամադրութեան տակ դրած է ձրիաբար բոլոր միութեան անհրաժեշտ դեղերը:

ՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻ. — Ֆրանսահայ եկեղեցիներու նախագահ վերապատուելի փրոֆ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ կը խօսի այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին, 58 rue Madame ժողովարանին մէջ: Մասնաւոր պաշտամունք ի յիշատակ Ապրիլեան Եղեռնի: Նիւթ՝ «Ինչպէս ապրեցաւ Հայ ազգը դարաւոր ճնշումներու եւ բռնութիւններու հակառակ»:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ. — Լէ Զ'Օլիվ - Մարթէկոյի Հ. Յ. Դ. «Իշխան» խումբը, եւ Համօ Օհանջանեան Նոր Սերունդը շնորհակալութիւն կը յայտնեն Պ. Պետրոս Զինիճեանի որ սիրայօժար տրամադրած է իր ընդարձակ սրահը Նոր Սերունդի, հայերէնի դասախօսութեանց: Նոյնպէս Պ. Վարդեվառ Տէյիրմէնճեանի որուն նուիրած այծը վիճակահանութեան դրուելով տասը հազար ֆրանք գոյացաւ:

ԻՐԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

17 rue St. Augustin, Paris (2)

Կը ստանձնէ Confectionի համար ամէն տեսակ յանձնարարութիւն, անհրաժեշտ բոլոր մեքենաները իր տրամադրութեան տակ ունենալով:

Պատրաստ է նոյնպէս այդ գործով զբաղող ոեւէ տան հետ յատուկ եւ մասնաւոր կարգադրութեամբ մը միասին աշխատիլ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 23 AVRIL 1948 — Ուրբաթ 23 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5324-Նոր շրջան թիւ 933 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ԱՆՄԱՀ ԳՈՐԾԵՐ

Որո՞նք են այն գործերը, որ մահկանացու մարդոց ձեռքով կը շինուին, բայց անմահ կը կոչուին, կ'անմահանան հեղինակներու հող դառնալէն վերջն ալ։

Սովորութիւն է ընդհանրապէս անմահ նկատել արուեստի եւ գիտութեան հրաշակերտները, այսինքն այնպիսի գործեր, որոնց մէջ մարդկային միտքն ու հոգին բարձր նուաճումի յաջողած են հասնիլ եւ որոնք ժողովրդի մը քաղաքակրթական ու մշակութային գանձարանէն ներս արժէքաւոր տեղ կը գրաւեն։

Ըստ էութեան ճիշդ է այս դատումը, որովհետեւ հոգին ու նիւթն է միայն անմահ. ինչ որ նիւթ է եւ նիւթեղէն՝ կը մնայ դատապարտուած փոփոխուելու, ձեւափոխուելու եւ վերակերտուելու։

Նիւթն ալ սակայն կրնայ անմահութեան հասնիլ, եթէ բարձր գաղափարի, հոգեկան անշահախնդիր ապրումի մը լուսեղէն դրոշմը կը կրէ իր վրայ։ Անմահ է նաեւ այն մարդը, որ գիտէ նիւթը աննիւթացնել։

Հաւատքի տաճարները կոշտ քարերով կառուցուած են։ Այնքան ատեն որ քարը կը մնայ անձեւ ու պաղ գոյացութիւն քարահանքին մէջ, նիւթ է եւ արժէքազուրկ տարր, անմահութեան տեսակէտէն։ Բայց երբ ան կը տաշուի եւ կը զետեղուի հոյակապ պալատի մը կամ տաճարի մը որմերուն մէջ, մասնակից կը դառնայ այդ շէնքի չօշափելի եւ ոսկեղէն անմահութեան։

Այս օրէնքը աչքի առջեւ ունենալով, ամէն մարդ կրնայ լուրջ խորհրդածութիւններու մըղուիլ, գեղեցիկ ներշնչումներու ձգտիլ եւ թեկնածու դառնալ անմահութեան։

Մահուան ահաւոր թաթին տակ հեծող մարդուն համար, կա՞յ աւելի քաղցր ու մեծ երազ, քան ազատիլ մոռացումի ճակատագրէն եւ սերունդներու սրտին մէջ յաւերժանալ։ Ս. Մեսրոպի մը փառքը հազարաւոր տարիներու ընդմէջէն կը ճառագայթէ տակաւին մեր վրայ, մինչդեռ յաւէտ մոռցուած են մեծազօր իշխաններու եւ մեծատուն կալուածատէրերու անունները։ Ով պիտի չուզէր իր կենդանութեան զոհել ամէն բան՝ անմահութեան այդ դափնեպսակին արժանանալու համար։

Եթէ հանճարները իրենց աստուածատուր շնորքով եւ հերոսները իրենց բացառիկ նկարագրով կը նուաճեն ապագան, խոնարհ մարդիկն ալ իրենց միջոցներով եւ իրենց քաղաքացութեան չափով ի վիճակի են քարեր տաշելու հոգիի տաճարներուն։

Մեր խօսքը կը վերաբերի առաւելապէս անոնց, որոնք նետուած ըլլալով կեանքի գործնական ասպարէզին մէջ, յարատեւ պայքար կը մղեն ի խնդիր նիւթի տիրապետութեան։ Անոնք ալ հայ ժողովուրդի զաւակներն են եւ ժառանգած իրենց ազգէն ցեղային արժանիքներ եւ հանճարի մասնիկներ։

Կոյր պէտք է ըլլալ ըսելու համար, որ հարստութիւնները կը դիզուին միայն բախտով եւ տաղանդը, ճարտարութիւնը, աշխատանքը դեր չունին նիւթապէս յաջողածներու կեանքին մէջ։

Քիչերն են որ ընդունակ կ'ըլլան իրենց վաստակը աննիւթացնելու՝ հանրային նպատակերու նուիրաբերուելով գոնէ անոր մէկ մասը։ Այդ քիչերն են անմահութեան թեկնածուները, մշակութային կեանքի սպասարկուները, որոնք իրենց ունեցածով նոյնքան օգտակար կ'ըլլան ազգի մը վերելքին եւ տեւականացման, որքան մտքի մշակները եւ պայքարի հերոսները՝ իրենց գրչով եւ արիւնով։

Աւելորդ է շեշտել թէ Սփիւռքի մեր բոլոր գաղութներուն մէջ տնտեսական բացառիկ դիրքերու հասած բազմաթիւ ունեւորներ կան, չըսելու համար միլիոնատէրեր, որոնք անփոխարինելի ծառայութիւններ կրնան մատուցանել հայ ժողովուրդին, եթէ անոր ցաւերով տառապին եւ անոր երազներով տուայտին։

Անմահ գո՞րծ կ'ուզէք.— ապահովեցէք թոշակը քանի մը շնորհալի ուսանողներու որպէսզի կատարելագործեն իրենց ուսումը կրթական բարձրագոյն հաստատութիւններ յաճախելով։ Ստանձնեցէք հրատարակութիւնը տաղանդաւոր մեր գրողներու ձեռագիրներուն, որպէսզի չփճանան անոնք փոշիներու տակ։ Օժանդակեցէք գրթութեան եւ մշակութային կազմակերպութիւններու գործունէութեան, որպէսզի անոնց ծրագիրները արգասաւորուին։ Շինեցէք նախակրթարաններ եւ ճեմարաններ, որոնք մեր մշակոյթի պահպանման եւ ծաղկումին համար մէյ մէկ բերդ ու լոյսի օճախներ պիտի դառնան։

Ահա թէ ինչպէս հնարաւոր է նիւթը ոգեղինացնել, անցաւորը յաւերժացնել եւ պարարտացնել հայ հոգիի լքուած եւ խոպան դաշտերը։

«ԱԶԴԱԿ»

Ողբացեալ ընկեր ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ յուղարկաւորութիւնը որ տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ 24 ապրիլ, կէսօրէ վերջ ժամը 2.15ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն պաշտօնապէս հրաւիրած է հետեւեալ հայ եւ օտար կազմակերպութիւններն ու միութիւնները։

1.— Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 2.— Հայ Կաթոլիկներու համայնքը, 3.— Հայ Բողոքականներու համայնքը, 4.— Բարեգործական Ընդհ. Միութիւն, 5.— Փարիզի Աղքատախնամ ընկերութիւն, 6.— Համազգային, 7.— Հայ Կապոյտ Խաչ, 8.— Կարմիր Խաչ եւ Տիկնանց Միութիւն, 9.— Ռուսահայ Կանանց Միութիւն, 10.— Դպրոցասէր, 11.— Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւն, 12.— Հայ Ուսանողներու Միութիւն, 13.— Էնսթիթիւ Արմէնիէն, 14.— Ֆրանքօ - Արմէնիէն Միութիւն, 15.— Հայ Արիներ, 16.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի սկաուտներ (Սերոբեան), 17.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Շրջ. վարչութիւն, 18.— Ֆրանսահայ Եռիտ. Միութիւն, 19.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ, 20.— Ազգային Ճակատ, 21.— «Յառաջ»ի խմբագրութիւն, 22.— «Արեւմուտք»ի, 23.— «Ժողովուրդ»ի, 24.— «Ապագայ»ի, 25.— «Նոր Աշխարհ»ի խմբագրութիւնները, 26.— Հայ Սպայից Միութիւն, 27.— Ռազմիկներու Միութիւն, 28.— Հայ Բժշկական Միութիւն, 29.— «Հայ Բոյժ»ի խմբագրութիւն, 3.— Հայ Գաղթականաց գրասենեակ, 31.— Կիլիկիոյ Հայր. Միութիւն, 32.— Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութիւն, 33.— Վասպուրականի, 34.— Ուրֆայի, 35.— Տիգրանակերտի, 36.— Կարնոյ Հայր. Միութիւնները, 37.— Հնչակեան կուսակցութիւն, 38.— Ռամկվ. Ազատական կուսակցութիւն, 39.— Ֆր. Ընկերվ. կուսակցութիւն (S. F. I. O.), 40.— Անկախ Վրաստանի ներկայացուցչութիւն, 41.— Անկախ Ատրպէյճանի ներկայացուցչութիւն, 42.— Անկախ Տաղստանի ներկայացուցչութիւն, 43.— Ֆրանսացի եւ օտար պետական անձնաւորութիւններ եւ ողբացեալ ընկերոջ անձնական բարեկամներ են.։

Եթէ կան միութիւններ որ ակամայ մոռցուած են, կը խնդրենք հաճին «Յառաջ»ի խմբագրութեան միջոցաւ յայտնել մեզ իրենց անունը, որ սիրով նկատի պիտի ունենանք իրենց ներկայացուցիչները։

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒ. ԵՒՐ. ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով կուգայ խոնարհիլ խորունկ վիշտով

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

դագաղին առջեւ։

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը եւ իր բոլոր մասնաճիւղերը ողբալով կորուստը մեր մեծ գրագէտին՝

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

կը խոնարհի անոր անմոռաց յիշատակին առջեւ։

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէն Վալանսի ընկերներու, Ռոմանի «Անդրանիկ» եւ Փոն տ'Օպնայի «Կորիւն» խումբերու կողմէ խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Ն. Ահարոնեանին, ընկ. Վարդգէս եւ Տիկին Արմենուհի Ահարոնեաններուն եւ զաւակներուն Տիկ. Արփիկի, Պ. Պ. Վրոյրի եւ Պապիկի, ինչպէս նաեւ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյին, Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէին, մեր անգուգական ընկերոջ

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի, 5000 ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին։

Իտալիոյ ընտրութիւնները

ԲԱՑԱՐՁԱԿ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԴԵՄՈՔՐԱՏՆԵՐՈՒՆ Ի ՆՊԱՍՏ

Կիրակի օրուան իտալական ընտրութիւններուն վերջնական արդիւնքը հաղորդուեցաւ երէկ։ Ծերակոյտին համար, Քրիստոնեայ Դեմոքրատ ընտրելիները շահած են 10.740.131 քուէ (47.9 %), Ժողովրդ. ճակատը (Համայնավար) 6.955.229 քուէ (31 %), Ընկերվարական միութիւնը 1.580.722 Ազգ. Զանգուածը 1.364.741 քուէ (6.1 %)։ Զանազան խմբակցութիւններ շահած են մնացեալը։ Իսկ երեսփ. ընտրութեանց մէջ, Քրիստոնեայ դեմոքրատները շահած են 12.751.841 քուէ (48.7%), Ժողովրդ. ճակատը 8.025.990 քուէ (30.7 %), Ընկերվարական Միութիւնը 1.860.528 քուէ (7.1 %), Ազգ. Զանգուածը 1.001.156 քուէ (3.8 %), իսկ մնացեալ փոքր խմբակցութիւնները շահած են մօտ մէկ միլիոն քուէ (3 %)։

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ Կ'ՈՒԶԵՆ ՄԱՍՆԱԿՑԻԼ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Լուիճի Լոնկօ, Թոկլիադդիի տեղակալը, յայտարարած է Միլանոյի մէջ, որ կազմուելիք նոր կառավարութեան մէջ Համայնավարներն ալ նախարարներ պէտք է ունենան։ Կարելի չէ որ — ըսած է — Համայնավար կուսակցութեան նման քաղաքական մեծ ուժ ունեցող կազմակերպութիւն մը անտես առնուի ռամկավարական վարչաձեւի տակ։ Սխալ է կարծել թէ՝ կիրակիի ընտրութիւնները «Համայնավարներու համար եղած են սեւ օր մը, Վաթէրլօ չկայ»։ Լոնկօ աւելցուցած է. «Շատ կը վախնամ որ կառավարութեան եւ ժողովուրդին յարաբերութիւնները մօտ օրէն առաջ բերեն վտանգաւոր ձգտումներ»։

★ Բաժանման նշաններ երեւան սկսած են գալ Ժողովրդական Ճակատին մաս կազմող կուսակցութեանց մէջ։ Մեծամասնական ընկերվարական խմբակցութեան կարեւոր պետերէն մէկը նամակ մը ուղղած է ընկերվարական կարգ մը պետերու, հրաւիրելով զանոնք որ ժողով մը գումարեն, որպէսզի ընկերվարական կուսակցութիւնը վերստին գտնէ իր նախկին անկախութիւնը։

★ Ընտրութեանց արդիւնքը յայտնի ըլլալէն ի վեր, իտալական լիրէթը կը բարձրանայ ազատ շուկային վրայ։ Անցեալ շաբթու տոլարը 650 լիրէթ կ'արժէր, երէկ 590 լիրէթ միայն։

Կարգադրութիւններ Արեւմ. Գերմանիոյ մասին

Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Ամերիկայի եւ Պէնէլիւքսի ներկայացուցիչները իրենց առաջին ժողովը գումարեցին երէկ Լոնտոնի մէջ, խորհրդակցելու համար Արեւմտ. Գերմանիոյ վերաբերեալ խնդիրներու մասին, եւ կազմեցին իրենց օրակարգը, հետեւեալ կերպով.—

1.— Հոլանտայի, Պելճիքայի եւ Լիւքսէմպուրկի մասնակցութիւնը՝ Գերմանիոյ մասին կիրարկուելիք քաղաքականութեան համար, 2.— Գերմանիոյ ազգային տնտեսութեան դերը Եւրոպայի տնտեսութեան մէջ եւ Ռուրի երկրամասին հակակշիռը, 3.— Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական կազմակերպութիւնը, 4.— Հողային առժամեայ կարգադրութիւններ, 5.— Գերմանիոյ հանդէպ ձեռք առնուելիք ապահովական միջոցներ։

Միաձայնութեամբ որոշուեցաւ անցեալ Մարտ 6ին վերջ գտնող նստաշրջանին օրակարգին վրայ գտնուող երկու խնդիրներ յետաձգել առ այժմ։ Անոնք են, 1.— Արեւմտեան Գերմանիոյ յարաբերութիւնները Եւրոպայի վերակառուցման ծրագրին վերաբերմամբ, այս խնդիրը կարգադրուած ըլլալով արդէն անցեալ ուրբաթ օր Փարիզի մէջ տրուած որոշման մը հետեւանքով, 2.— Հատուցումներու խնդիրը, որովհետեւ Պետութեանց ներկայացուցիչները առ այժմ ինքզինքնին ի վիճակի չեն նկատեր այս հարցը քննելու խորապէս։

Խլրտումներ Քորէայի մէջ

Քորէա թերակղզիին մէջ հետզհետէ կը բազմանան ձախակողմեան կուսակցութեանց կողմէ կամակերպուած խափանարարական եւ խռովարարական արարքները։ Բազմաթիւ անձեր սպաննուած են։ Սէուլ քաղաքի եւ իր նաւահանգիստին հեռաձայնի թելերը ինչպէս նաեւ ամերիկեան գրաւման տակ գտնուող երկրամասին զանազան գիծերը խզուած են։ Այս դէպքերը հետեւանքն են այն քաղաքական կարեւոր ժողովին՝ որ սովետ գրաւման երկրամասին մայրաքաղաք Ֆիոնկ — Եանկի մէջ տեղի կ'ունենայ, եւ որուն մէջ սովետ եւ ամերիկեան գօտիներու ձախակողմեան կուսակցութեանց պետերը այս պահուս կը խորհրդակցին համայնավարներու կուսակից կառավա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐՆ ՈՒ ՔՆՆԱԴԱՏՆԵՐԸ

ԱՐԻՍՏՈՏԷԼԻ ՔԵՐԹՈՂԱԿԱՆՔԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Բ) Բանաստեղծին գլխաւոր մտահոգութիւնը պէտք է ըլլայ գործողութեան այն եղանակը որ պիտի տայ ողբերգական լաւագոյն արդիւնքը :

Արդ, ողբերգական գերազանց կառուցուածք մը ունենալու համար, բացի անոր բարդ, վախի ու գութի «նմանութիւն» պարունակող արարքներ ունենալու պահանջէն, պէտք է նաեւ զգուշանալ երեք տեսակ պատմումներէ : (1) Բարի եւ արդար մարդիկ թշուառութեան մէջ պէտք չէ իյնան : Վիճակ մը որ ոչ վախ կ'ազդէ, ոչ ալ խղճալի է, այլ զայրացուցիչ : (2) Ոչ ալ չարերու յաջողութիւնը՝ դէպի երջանկութիւն : Այս վիճակն ալ չարթնցներ՝ մարդկային զգայնութիւնը : (3) Եւ նորէն, պէտք չէ ցուցնել, չափազանց դէշ մարդու մը, բարգաւաճ վիճակէն դժբախտութեան մէջ իյնալը : Այս պարագան կրնայ յուզիչ վայրկեաններ ունենալ բայց ոչ ողբերգական վախ ու գութ : Որովհետեւ մենք գութ ունինք անոնց համար, որոնց դժբախտութիւնը իրենց արդար պատիժին սահմաններէն անդին կ'անցնի, եւ կը զգանք վախ՝ երբ դժբախտութիւն մը, մեզի նմանող մէկուն գլխուն կը պատահի :

Ասոնք կը կազմեն հոգեկան յուզաթափութեան պայմանները :

Գ) Խորհուրդի (մտաւորական տարր) մասին, Արիստոտէլ կը թելադրէ իր հռետորական գործերը ուսումնասիրել :

Անոր էութիւնն է, ճառերը պատրաստելու եւ զանոնք համոզիչ դարձնելու արուեստը : Որով բանաստեղծը կարող կ'ըլլայ, ստեղծուած տիպերուն շնորհել՝ համոզելու կամ ժխտելու կարողութիւնը : Վախ, գութ կամ բարկութիւն արթնցնելու ուժը, եւ կամ անցքերուն ու պատահարներուն կարեւորութիւնը շեշտելու կամ տկարացնելու վարպետութիւնը : (Մեր նիւթէն դուրս է հռետորութեան պայմանները ուսումնասիրել) :

Դ) Հոս՝ բանաստեղծին ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ սովորական դարձած բառերու եւ ասացուածքներու գործածութեան պայմաններուն, բառական գիւտերուն եւ փոխաբերութեանց : Անոր բուն մտահոգութիւնը պէտք է մնայ դիւրըմբռնելի ըլլալու հարկը : Կարեւոր է մանաւանդ բանաստեղծին ճկունութիւնը փոխաբերութիւններ գործածելու մէջ : Ասիկա բանաստեղծը չի կրնար սորվիլ ուրիշներէն : Այս կարողութիւնը՝ հանճարեղ եւ օժտուած ըլլալու ապացոյց մըն է : Ապացոյց նաեւ՝ նմանողական պարագաներու, ներքին ըմբռնելութիւն մը ունեցած ըլլալուն :

⁂

Քերթողականքի 23 — 24 գլուխները կը շօշափեն դիւցազներգութիւնը եւ անոր կառուցուածքին սկզբունքները :

Անոնց համաձայն, դիւցազներգութիւնն ալ, պէտք է հիւսուի ողբերգականի շրջանակին մէջ : Նմանի ապրող գեղեցիկ կենդանիի մը, իր մասնայատուկ վայելքը կարենալ արթնցնելու համար : Պէտք չէ որ, պատմութեան նման, տրուած ժամանակի մը համար, պատահարներու ժամանակագրութիւնը դառնայ :

Գործողութեան համար, բանաստեղծը պիտի ընտրէ որոշ երեւոյթ մը եւ ստորադաս յարակից պարագաները շղթայէ այդ երեւոյթին, այնպէս միութիւն մը առաջ բերելու համար :

Ողբերգութեան նման, դիւցազներգութիւնն ալ ունի չորս կամակերպիչ տարրեր : Բայց չկայ ոչ երաժշտութիւն եւ ոչ ալ բեմադրութիւն :

Դիւցազներգութեան յղացքը, պէտք է ըլլայ պարզ կամ բարդ : Պատմուածքը դառնայ տառապանքի մը շուրջ եւ կամ ըլլայ նկարագրի մը արտացոլացումը : Օրինակ, Իլիականը պարզ յղացում մը ունի, եւ կը պարունակէ ողբերգական տուայտում : Մինչդեռ Ոդիսականի յղացումը բարդ է՝ գիւտերով լեցուն : Պատմում մըն է՝ նկարագիրը շեշտող :

Ողբերգութիւնը կը տարբերի չափով ու ծաւալով, այսինքն երկայնութեամբ եւ զեղուն է փոխաբերութիւններով : Եթէ ողբերգակը սահմանափակուած է, որոշ ժամանակի մը տեւողութեամբ, գործ մը բեմադրելու, դիւցազներգակը, ընդհակառակն կրնայ պատահարները տալ միասնաբար, աւելի երկար, լայն ու զանազանուող գործողութեամբ :

Դիւցազներգական չափը, երկար փորձառութեան մը արգասիքն է՝ վեհ ու տպաւորիչ :

Դիւցազներգակներու մէջ, Հոմերոս լաւագոյն նմանողական բանաստեղծն է : Ուրիշներ իրենց անձը մխրճած են իրենց գործերու հիւսուածքին մէջ :

Դիւցազներգութիւնը միակ արուեստն է որ անհաւատալի երեւոյթ ու պատահարները՝ կարելիութեան մթնոլորտով պարուրելու՝ կարողութիւնը ունի :

Միւս սկզբունքներով՝ ողբերգութեան պէս, կ'ընթանայ գրեթէ նոյն գիծերու վրայ :

★

Վերջին երկու գլուխներու բովանդակութեան մէջ պիտի գտնենք հակիրճ լուսաբանութիւններ քննադատական խնդիրներու լուծման վրայ : Նաեւ պաշտպանողական մը Հոմերոսի բանաստեղծութեան մասին : Հոս՝ պիտի բաւականանանք քննադատութեան հաշւոյն արծարծուած սկզբունքներով :

Քննադատական խնդիրներու լուծումը դիւրին եւ հասկնալի կը դառնայ, եթէ մօտենանք անոնց հետեւեալ հայեցքներով :

Այդ հարցերուն լուծումը կը պայմանաւորուի «նմանողութեան» տուեալներու համաձայն :

Քանի որ բանաստեղծը նմանցնող մըն է, ան պէտք է որ իրերը եւ մարդիկը ներկայացնէ, այնպէս ինչպէս որ էին անոնք, կամ տակաւին են : Կամ թէ, ինչ որ կ'ըսուի ու կը մտածուի անոնց մասին : Նաեւ թէ, ինչպէս պէտք է որ ըլլան անոնք : Առոգանութիւնը կը մնայ դարձեալ իրեն իբրեւ միջոց, ըլլայ անիկա պարզ, ըլլայ գիտաւոր բառերու համադրութեամբ, եւ փոխաբերութիւններով, այն սահմանին մէջ որ բանաստեղծներուն թոյլատրուած է : Նկատի պէտք է առնել նաեւ թէ, քերթողական արուեստին մէջ, ուղիղը ըմբռնելու ինքնայատուկ ձեւ մը կայ որ կը տարբերի քաղաքագիտական եւ բարոյագիտական եղանակներէն : Արդ, կարելի չէ դատել, Աքիլլէսի վարմունքը, բարոյագիտական չափերով :

Քերթողական արուեստը նշաւակ է երկու տեսակ սխալներու : Մէկը կը բխի արուեստին էութենէն, իսկ միւսը՝ պատահական է : Հետեւաբար, երբ բանաստեղծը կ'առնէ նիւթ մը, եւ չի յաջողիր նմանցնելու մէջ՝ «նմանողութեան» կարողութենէն զուրկ ըլլալուն համար, այդ սխալը կը պատկանի քերթողական արուեստին իսկ : Սակայն երբ սխալ նիւթ կ'ընտրէ կամ անհաւանական բանի մը մասին կը գրէ, այդ պատահական սխալ է եւ բանաստեղծական արուեստին հետ առնչութիւն չունի : Անհաւանական նիւթ ընտրելով հանդերձ, բանաստեղծը կրնայ յաջողիլ նմանողութեան մէջ : Այդ ներելի է եթէ արուեստի պայմաններու տակ կ'իյնայ : Բայց եթէ նիւթը, ունի նաեւ ճշգրտութեան գիտական պատասխան մը, սխալը չարդարանար :

Եթէ կարելի է, նախընտրելի է որ սխալ չըգործուի, մանաւանդ արուեստի մարզին մէջ : Նկարիչի մը համար, նուազ ծանրակշիռ է չգիտնալ թէ եղնիկ մը եղջիւր չունենար եւ նկարել զայն եղջիւրաւոր, քան եղնիկը ներկայացնել անարուեստ կերպով : (Արիստոտէլը կ'ակնարկէ Բինտարին որ այս սխալը գործած է) :

Սխալ մը նաեւ կրնայ գործուիլ՝ արարք մը, խօսք մը նմանցնելու ժամանակ, անոնց ոչ բանաստեղծական բնոյթը կրկնելով, որ նոյնպէս վնասակար է գործին յաջողութեան :

Սխալներու քննադատութիւնը ամբողջացնելու համար կայ նաեւ դիտելու ուրիշ անկիւն մը : Այդ անկիւնը կը գտնուի առոգանութեան պայմաններուն մէջ :

Բանաստեղծի մը գործը կամ այդ գործին որ եւ է մասը դատապարտելէ առաջ պէտք է նկատի ունենալ կարգ մը կարեւոր կէտեր՝ սխալ վերագրումներ չընելու համար :

Նախ պէտք է հետամուտ ըլլալ թէ, բանաստեղծը ի՞նչ նշանակութիւն տուած է, գործածուած բառերուն : Յետոյ շեշտերուն ու շունչին : Նաեւ կէտադրութեան : Բառերուն իսկական նշանակութեան :

Լուրջ քննութենէ անցընել չմոռնալ՝ նաեւ փոխաբերութիւնները, անոնց մէջ թաքնուած ըլլալով սխալներուն յաճախ բուն աղբիւրը : Ուշադրութիւն դարձնել երկդիմի յղացքներուն : Վերջապէս լեզուական բոլոր դարձուածքներուն :

Գալով՝ անհաւանական նիւթ մը ընտրելու պարագային, անիկա պէտք է արդարանայ արուեստի պահանջներուն համաձայն, կամ պատճառմամբ բարձր իրականութեան մը եւ կամ ընդունուած կարծիքի մը յարաբերումով : Արուեստի տեսակէտով՝ հաւանական անկարելիութիւն մը նախընտրելի է անհաւանական կարելիութեան, այն հիման վրայ թէ գաղափարական էութիւնը պէտք է գերազանցէ իրականութիւնը : Նոյն պատճառաբանական կանոններով՝ պէտք է հերքել նաեւ ամէն ինչ որ հակասական բնոյթ ունի :

Ուրեմն բանաստեղծական կնճռոտ խնդիրներու ամէն լուծում, պէտք է ուղղակի յարաբերութիւն ունենայ բանաստեղծին տուած նշանակութեան եւ կամ առ առաւելն, մտացի անձի մը լսելեան ենթադրած հասկացողութեան :

Ընտրուած նիւթի մը անբանաւոր տարրը, եւ նմանապէս, նկարագրի եղծութիւնը, պէտք է պարսաւանքի ենթարկել, եթէ ներքին պահանջ մը չկայ զայն գործին մէջ ներմուծելու :

Ամփոփելով՝ կ'ունենանք հինգ պարագաներ, ուսկից ծայր կ'առնեն քննադատական առարկութիւնները, որոնք են, անկարելին, անբանաւորը, բարոյապէս վնասակարը, հակասականը եւ արուեստական յարմարութեան դէմ՝ մեղանչումը :

Կը մնայ վերջին խնդիրը : Նմանողական արուեստին մէջ, ո՞րն է աւելի բարձր : Ողբերգութի՞ւնը թէ դիւցազներգութիւնը : Այս երկուքէն ո՞րը աւելի ընտիր ունկնդրութեան մը կոչ կ'ընէ :

Անտարակոյս՝ ողբերգութիւնը : Անիկա իր նպատակին կը հասնի աւելի կարճ ժամանակի մը մէջ, աւելի կենսունակ միջոցներով : Անոր առթած հաճոյքը աւելի կեդրոնացած է : Երկու տարրերու առաւելութիւնը՝ — երաժշտութեամբ եւ բեմադրութեամբ, — գործը կը դարձնէ աւելի վեհ ու յանկուցիչ :

Ողբերգութեան մէջ, գործողութեան աւելի խիստ միութիւն մը կայ քան թէ դիւցազներգութեան : Դիւցազներգութիւնը իր տարածուած հանդամանքին պատճառաւ կրնայ շատ մը ողբերգութիւններու նիւթ հայթայթել : Սակայն դիւցազներգութիւնն ալ կրնայ հասնիլ՝ կատարելութեան՝ յղացքի ու կառուցուածքի ըմբռնումով, ինչպէս են Հոմերոսի՝ Իլիականն ու Ոդիսականը :

Յաջորդ յօդուածս պիտի նուիրուի մասնաւորապէս Horaceի Ars Poeticaին, եւ Longinusի «Վեհութեան վրայ» գործէն (ոճի եւայլ գրական հարցերու վրայ, քննադական գործ մը) փոխաբերութեանց մասին ամփոփուած խորհրդածութիւններուն վրայ :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ՄԵՐ ԱՄՍԱԳԻՐԸ

(25ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

« Հայրենիք » Ամսագիրը ահա թեւակոխած է նոր շրջան մը, արդիւնաշատ 25ամեակ մը բոլորելէ ետք :

Քառորդ դար : Ան հանդիսացած է Սփիւռքի հայ մտաւորական ընտրանիի արգաւանդ դաշտը, ուր երէցները հայ գրչի մշակներէն տուած են իրենց հոգեկան հունձքը, առատ ու անխնայ, եւ ուր կրտսերները ծլած ու հասակ են նետած, շնորհալի ու օժտեալ :

Սփիւռքի մէջ, ուր հայ մշակութային միտքը օտար ինքնապատիր արժէքներու ճնշումին տակն է, հայ գրչի մարդը չէ ունեցած ոեւէ այլ յենարան կամ անդաստան, այնքան մնայուն, հաստատուն ու բերրի, որքան «Հայրենիք» Ամսագիրը :

Ան իր անյեղլի հայկական դիմագծութեամբ ոչ միայն գրական դէմքերու ստեղծագործութեանց մղիչ է հանդիսացած, այլ նաեւ ազգային ամէն տեւական արժէք լոյս աշխարհ է ընծայած, առանց կուսակցական, դաւանական եւայլ խտրականութեան :

Ոչ մէկ այլ պարբերական չէ ունեցած այն կանոնաւորութիւնն ու յարատեւութիւնը, որ եղած են «Հայրենիք»ինը : Շատ մը ամսագրեր ու գրական պարբերականի փորձեր հոս - հոն երեւան են եկած, ի հարկէ· բայց խամրած են անթոյլատու պայմաններու հարկադրանքին տակ : Մնայունը, վերջին քառորդ դարու ընթացքին, եղած է եւ է «Հայրենիք»ը, որ իր չեշտուած ինքնուրոյնութեամբ յատուկ տեղ կը գրաւէ մեր մատենագրական կալուածին մէջ :

Իր վաստակը պատուաբեր է ու պատկառազդու, թէ իբրեւ օճախ գրական տաղանդներու, թէ իբրեւ բեմ՝ մեր վերջին ազատագրական յիսնամեակի յուշագրութեանց :

Այս յուշագրութիւնները միայն բաւական էին, որ «Հայրենիք» Ամսագիրը կատարած ըլլար իր դերը լրիւ, օտարութեան այս հորիզոններու տակ, երբ անդին, մայր հայրենիքի մէջ, այն նոյն ժամանակաշրջանին, կաշկանդուած է ազատ խօսքը, շղթայուած է ազատ միտքը եւ կանդ է առած հայ մարդու ազատ ստեղծագործութեան թռիչքը, համայնավարական կոչուած անհատամերժ ու արժէքուրաց րէժիմի մը կապանքներուն ներքեւ :

Նոր շրջան է այժմ : Բայց նոյնն է կացութիւնը տակաւին մեզ համար, ինչ որ էր քսանհինգ ամեակ մը առաջ : Նոյն մտահոգութիւնները՝ ազատատենչ ու յեղափոխաշունչ հայ գրողի հոգիին մէջ, նոյն ոգորումը, նոյն խորշակը հայրենիքէն ներս, նոյն կոչումը այստեղ սփիւռքի մէջ, նոյն ծանր առաքելութիւնը Ամսագրի ուսերուն :

Անցեալ տարի Քալիֆորնիոյ ու Միջին Արեւմուտքը, գիտակից այս առաքելութեան, կատարեցին իրենց պարտքը Ամսագրին հանդէպ, գոյացնելով պատկառելի գումար մը՝ խմբագրութեան նորանոր առաջադրութեանց ի սպաս :

Այս տարի, նոր շրջանի նախամուտին, Արեւելքի մեր համայնքներու վրայ է պարտքը՝ մեծցնելու Ֆոնտը եւ լիովին գլուխ հանելու սկսուած

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿԱՐՄԻՐ ՍԱՐՍԱՓԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Պոլսոյ «Ճումհուրիյէթ» կը գրէ (31 Մարտ). — Ամերիկացի յայտնի քաղաքական հրապարակագիրներէն Ուոլթեր Լիփմըն վերջերս հրատարակեց կարեւոր յօդուած մը, որ խոր արձագանգ գտած է ամէն տեղ։

Ամերիկացի լրագրողը կ՚ըսէ թէ Ռուսիոյ կողմէ Չեխոսլովաքիոյ եւ Ֆինլանտայի գրաւումը յետ–պատերազմեան շրջանի ամէնէն կարեւոր դէպքերը կը հանդիսանան։ Ռուսիա ռազմագիտական տեսակէտով կարեւոր այդ երկու երկիրները գրաւած է յարձակողական նպատակով։

Արդարեւ, Չեխոսլովաքիա կը տիրապետէ Դանուբի հովիտին եւ կը գտնուի Աւստրիոյ ու Լեհաստանի թեւերուն վրայ եւ կը փակէ Ադրիականի ու հարաւային Գերմանիոյ ճամբաները։ Իսկ Ֆինլանտա բանալին է Պալթեան ծովուն եւ Սքանտինաւեան երկիրներուն, եւ կը փակէ հիւսիսային ճամբան որ դէպի Ռուսիա կը տանի։

Այդ պատճառով է որ Ռուսիա բացառիկ կարեւորութիւն կուտայ Ֆինլանտայի եւ Չեխոսլովաքիոյ։

Լիփմընի համաձայն, ռազմագիտական տեսակէտով երրորդ կարեւոր երկիրը կը հանդիսանայ Թուրքիան։ Ռուս կայսերապաշտութեան զինուորական ծաւալումի քաղաքականութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնէ Մոսկուայի ձեռքերուն մէջ կեդրոնացնել այդ երեք կէտերը։ Ուրեմն Թուրքիա՞ն է Ռուսիոյ նոր թիրախը։ Լիփմըն չի պատասխաներ, որովհետեւ նման հարցում մը չէ ուղղած։

Սովիէթները այլազան մեքենայութիւններու շնորհիւ ձեռք անցուցին Չեխոսլովաքիան եւ Ֆինլանտան, որոնք արդէն իր ազդեցութեան տակ կը գտնուէին։ Ճիշդ է որ երկու երկիրները կապուած էին արեւմտեան երկիրներուն, բայց Չեխոսլովաքիա յարմար դատած էր ապագայ գերման վտանգին դէմ յենուլ Ռուսիոյ։ Գալով Ֆինլանտիոյ, այդ երկիրը կ՚ուզէր Ռուսիոյ ազդեցութեան տակ ապրիլ՝ համակերպելով իր ճակատագրին։

Կը հետեւի թէ Ռուսիոյ կողմէ այդ երկու երկիրներուն գրաւումը չկրնար պատերազմ ստեղծել։

Ասոր փոխարէն, Թուրքիոյ դէմ ուղղուած որեւէ յարձակողական ձեռնարկ՝ անպայման պատերազմ, աւելի ճիշդ համաշխարհային պատերազմ կ՚ենթադրէ։

Այդ պատճառով է որ Լիփմըն պէտք անգամ չէ զգացած հարցնելու թէ «արդեօք Թուրքիա՞ն է Խ. Միութեան նոր թիրախը»։

Լիփմընի համաձայն անկարելի չէ պատերազմի հաւանականութեան առաջքը առնել։ Միայն թէ պէտք է զինուորական ակնոցով քննել կացութիւնը, որովհետեւ եթէ կողմերէն մէկը չափազանց զօրանայ, յանկարծ կրնայ իր կամքը պարտադրել բռնի։ Մինչդեռ եթէ ուժերու հաւասարակշռութիւնը պահպանուի, այդ պարագային կարելի կ՚ըլլայ համաձայնութիւն մը գոյացնել եւ առժամեայ զինադադար մը կնքել։

Եթէ այս ակնոցով դիտենք դէպքերը, կասկած չկայ որ սպառազինութեան մրցումի մը ականատես պիտի ըլլանք։ Այդ տեսակէտով իրաւունք ունի Լիփմըն, որովհետեւ ջլամարտը վերջ գտած է եւ սկսած է սպառազինման մրցումը։ Ով որ շահի այս մրցումը, իր կամքը պիտի պարտադրէ միւս կողմին։ Այս է արդի կացութիւնը։

Հետեւաբար անտեղի է հարցնել թէ հերթը Թուրքիո՞յ եկած է։ Նոյնիսկ, ճիշդ չէ հարցնել թէ արդեօք կարգը պատերազմի՞ եկած է։

Աւելի ճիշդ պիտի ըլլայ հարցնել, թէ ո՞ր կողմը կը գտնուի զէնքերու գերակշռութիւնը։ Իսկ այդ հարցումին պատասխանը ծանօթ է բոլորին»։

չարժումը, պսակելով բոլորիս յոյսերը յաջողութեան յաղթանակով։

Արդարեւ, «Հայրենիք» Ամսագիրը տարադիր հայ մտքի արժանաւոր մշակներու համար եղած է յաղթանակ մը։ Նոր շրջանը կոչուած է բերելու նոր յաղթանակներ։

«Հայրենիք»ը այլեւս սովական պարբերաթերթ մը չէ՝ իր ծաւալով, բովանդակութեամբ, կոչումով ու դիմագծով։ Ան հաստատութիւն մըն է սփիւռքի մեր կեանքին մէջ։

Եւ մեր պարտքն է, իբրեւ այդպիսին, պահել ու պահպանել, ինչ կ՚ըսեմ, մեծցնել ու զարգացնել զայն օրէ օր, տարուէ տարի։

ԱՍԱՏՈՒՐ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ 16 Ապրիլին Վալանսի Սալ տէ Ֆէթին մէջ տօնուեցաւ մեծ եղեռնի հայ նահատակ- Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան եւ Հոգաբարձու- ներուն 33րդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ թեան, եւ մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութիւններուն, կուսակցական, մարզական, կրօնական, Բարեգործական եւն.։ Ընդարձակ սրահը լեցուն էր ծայրէ ի ծայր Վալանսէն եւ արուարձաններէն։ Եկած էին բոլորը անխտիր երկիւղածութեամբ յարգելու յիշատակը, մէկ միլիոն ջարդուած սիրելիներուն որոնք մարտիրոսացան անզէն եւ անպաշտպան։

Կը նախագահէր Պ. Նալպանտեան, հովանաւորութեամբ քաղաքիս հոգեւոր հովիւ Պապիկեան քահանայի, իսկ յայտագիրը վարեց Պ. Գասպար Պօյաճեան։

Պ. Նալպանտեան գրաւոր ճառով մը նկարագրեց այն ահաւոր սպանդը երբ Թուրք կառավարութիւնը իր պետ. բոլոր միջոցներով տեղահանութեան պատրուակին տակ, երեք ամսուան ընթացքին ամայացուց ամբողջ արեւմտեան Հայաստանը։ Նուագախումբը նուագեց ազգային երգեր ու եկեղեցական զանազան կտորներ։

Օրուան բանախօսները թուեցին պատճառները մեծ եղեռնին եւ բացատրեցին թէ ինչպէս Թուրք պետութիւնը եւ գիւղացին ձեռք ձեռքի, վայրագ կերպով մոռցան մարդկային ամէն զգացում եւ դարերէ ի վեր միասին ապրող հայ աշխատասէր շինականը բնաջնջեցին։

Արտասանեցին ընկեր Մ. Դաւիթեան, մեներգեցին Վալանսի լաւագոյն երգիչներէն Պ. Չէքիմեան եւ Նոր Սերունդէն ընկեր Գասեան Զարեհ։ Արտասանեց նաեւ Օր. Գաբրիէլեան։ Հանդէսին բերուած էր ծաղկեպսակ մը որպէս խորհրդանշան ամբողջ ժողովուրդի մը սուգին ու յարգանքին։

Թղթակից

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

Ձեր թերթին Ապրիլ 8ի թիւին մէջ «Զէյթունի Հայոց Ապստամբութիւնը եւ Ապտիւլ Համիտ» վերնագրով պատմութիւն մը գրուած էր, որպէս Թուրք թերթի մը խեղաթիւրումը, ուր կ՚ըսուէր՝ «Հասան պէյ անուն հազարապետ մը Զէյթունը հիմնայատակ կործանեց մաքրեց», եւն.։

Ամէնուն յայտնի է որ 95ին Զէյթունի վրայ եկող Թուրք բանակին հրամանատարն էր Ռէմզի փաշան որ չկրցաւ յաղթել գիւղացնական քաղաքին եւ պաշտօնանկ եղաւ։ Ապտիւլ Համիտ ըստիպուեցաւ հաշտութիւն կնքել եւրոպական հիւպատոսներու միջամտութեամբ։

Իսկ Մաղհար պէյ գնդապետ մըն էր զոր Թուրք կառավարութիւնը, Զէյթունի ապստամբութիւնը պատրուակ բռնելով, երկու վաշտ զօրքով ղրկած էր քաղաքէն օրերով հեռու լատին վանքերուն վրայ, որոնց կրօնաւորներուն դէմ ոխ ունէր։ Զօրքերը կողոպտելէ վերջ գլխաւոր վանքը, հայր Սալվատոր Լիլի, վիրաւորած էին, յետոյ փողեր հնչեցնելով ջարդած էին վանքին պաշտպանութեան տակ գտնուող անզէն խեղճ հայ գիւղացիները։ Զէյթունէն օգնութեան փութացող փոքր խումբ մը պատժեց Մաղհար պէյը որ չարաչար պարտուելով փախաւ։ Այսպէսով ազատեցան միւս լատին կրօնաւորները եւ իրենց պաշտպանեալ գիւղացիները, եւ Զէյթուն բերուեցան։ Իսկ վիրաւորուած հայր Սալվատոր Լիլի քանի մը օր վերջ սպաննուեցաւ Մարաշի ճամբուն վրայ զարհուրելի մարտիրոսացումով։

Այդ վանահօր սպանման խնդիրը քննելու համար, մասնաւորապէս Ֆրանսայի պահանջին վրայ, մարմին մը կազմուեցաւ, եւ Մաղհար պէյ պատժուեցաւ ձեւի համար միայն։

Իմ ներկայ առողջական վիճակս չի ներեր աւելի մանրամասնութեան մէջ մտնելու։ Այդ դէպքերուն նկարագրութիւնը կը գտնուի իմ նոր լոյս տեսած Զէյթունի Պատմութեան Բ. հատորին մէջ։— Գ. ՏԷօվլէթ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Վերապրելու համար մեր պատմական փառքի օրերը, շուտով կը սկսինք հրատարակել մեր Գ. էջին մէջ Ծերենցի ԹՈՐՈՍ ԼԵՒՈՆԻՆ, որ թէ հին եւ թէ նոր սերունդին կողմէ պիտի կարդացուի մեծ հետաքրքրութեամբ եւ յափշտակութեամբ։

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

«Յառաջ»ի մէջ գրած մէկ յօդուածովս (29 Նոյեմբեր 1947), կը խոստանայի որոշ տեղեկութիւններ տալ 1908էն 1915 կատարուած դէպքերու, տիրական դէմքերու ու 1915ին ջարդարար Թուրքին, դիւային ծրագրով՝ հայ ժողովուրդը բնաջնջելու տեղահանութեանց մասին, փրկելու համար զանոնք մոռացութենէ։

Ոգեկոչելու ու վերյիշելու Տիգրանակերտի պէս հայկական մեծ ոստանի մը ուրախ ու տխուր օրերը, իբրեւ կանթեղ՝ յիշողութեամբ, նաեւ վստահելի աղբիւրներէ քաղելով, հազիւ կրցայ իմ համեստ գրիչովս այսքանը տալ՝ աւելին թողլով աւելի իրազեկներուն։

Այսօր, այս Ապրիլեան տխուր օրերուն կուգամ խոստումս կատարել, ու յարգանքի տուրքս տալ բոլոր նահատակներուն անկեալ յիշատակին։

Տիգրիս գետին մակերեւէն 300 մեթր վեր, բարձրաւանդակի մը վրայ կը գտնուէր Տիգրանակերտը (Ամիտ)։

Այս գետահայեաց դիրքով քաղաքը՝ որ բոլորակաձեւ շինուած մօտ 5 քիլոմեթր տրամագիծով, շրջապատուած էր մօտ 30 մեթր բարձր ամրանիստ ու հնամենի պարիսպներով։ Միեւնոյն ձեւով ու բարձրութեամբ կանգնած այս ամրոցները՝ կոնաձեւ ցցուածքներով՝ իրարու կը կապուէին իրարմէ 100 մեթր հեռաւորութիւն ունեցող ողորկ ու հաստ պատնէշներով։ Ամբողջ պարիսպները դուրսէն այս ձեւով կը շրջապատէին քաղաքը, վերի մասը ատամնակերով ծածկուած էր, ներսէն թշնամին դիտելու ու աղեղներով հալածելու համար։

Կար ժամանակ մըպատերազմները տեղի կ՚ունենային աղեղներով, ներկայ ժամանակներու պէս մարդիկ զարգացած չէին որ ունենային թնդանօթ, ... կամ հիւլէական ռումբերու զանազան ու զարմանազան տեսակները որ մէկ հարուածով 2—300.000 ասուն ու անասուններ փոշիացնէին։ Այս վերը յիշուած կլորաձեւ ամրոցները որ ունին մօտ 10.000 խորանարդ մեթր տարածութիւն, ծառայած էին իբրեւ ցորենի շտեմարաններ։ Պաշարումներու ժամանակ անոնք յատկացուած են զինուորներուն ու ժողովուրդին անօթութեան դէմ պաշտպանուելու համար։ Այս պարիսպներէն տասը մեթր հեռաւորութեան վրայ, դէպի դուրս, պարիսպ մը եւս կար որ մեր ժամանակները քանդուած՝ 2—3 մեթր բարձրութեամբ հազիւ տեսանելի է։ Այս երկու պարիսպներուն մէջ գոյացած խրամատը, խոռոչ, կ՚ողողէին եղեր ջուրով որ թշնամին չկարողանայ անցնիլ։ Այսպէս ամիսներով ներսը կ՚ապաստանէին։ Քաղաքը ունէր չորս շատ խոշոր հակադիր դուռներ՝ ելքի ու մուտքի համար, Արեւելք, Արեւմուտք, Հիւսիս եւ Հարաւ։

Մեծն Տիգրան Բ. կառուցանել տուած է այս վիթխարի պարիսպները։ Իբրեւ թէ 300.000 գերիներ գիշեր ցերեկ 40 տարի աշխատած են լրացնելու համար։ Շաղախը կաթով պատրաստուած է, Տիգրանակերտի քարերը սեւ են, բայց պարիսպները շինուած են ճերմակ քարերով։ Եւրոպացի հնախոյզներ ու այցելուներ՝ պարիսպներուն ու դուռներուն շուրջ, պատերուն վրայ սեպաձեւ, բեւեռագիր ու խորհրդաւոր արձանագրութիւններ ուսումնասիրելու միջոցին՝ հիացումով կը դիտէին այս 30 մեթր բարձրութեամբ ողորկ ու յղկուած միատեսակ պարսպապատերը, կը մտածէին թէ շինուած էին քրիստոնէութենէն շատ առաջ, ինչպէ՞ս կրցան բարձրացնել այդ հսկայ քարերը՝ հնադարեան ու հնամենի նախնական գործիքներով, իրապէս ճարտարապետութեան գլուխ գործոց մըն էր։

Տիգրանակերտը Ուիլսընեան Հայաստանի վեց նահանգներուն ամենաբազմամարդ քաղաքներէն մէկն էր՝ մօտ 300.000 բնակչութեամբ, վաճառաշահ՝ ծանօթ իր մետաքսահիւս գործարաններով, իր առասպելական ու բազմատեսակ ձմերուկներով, ու գոյնզգոյն օղիներով։ Պտուղը առատ է, նշանաւոր է թութը, սեւ, կարմիր, ճերմակ տեսակներով, կաղամկատի (մանանա), ալուճ կարմիր ու դեղին, դեղձ, խնձոր, սալոր, խաղող, բազմատեսակ սեխերով, ձմեռուան ու ամառուան ու տեսակ տեսակ միրգերով, պտուղներով հարուստ։ Գրեթէ առեւտրական բոլոր գործերը Հայերուն կը պատկանէին, նաեւ ներածումի ու արտածումի առեւտուրը։ Թուրքերը պարտիզպան, հովիւ ու կառավարական պաշտօնեայ էին։

Տիգրանակերտը գտնուելով Հալէպի պէս խոշոր առեւտրական քաղաքի մը ու Թուրքիոյ ներքին գաւառներուն ճամբուն վրայ, կը համարուէր վեց նահանգներու ամենավաճառաշահ քաղաքը։

(1)

ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

...կութիւն մը հաստատելու նպատակով, ամբողջ Քորէայի համար :

Ֆրանսայի ելմտական վիճակը

Երէկուան նախարարաց Խորհուրդին մէջ Պուրժէս – Մոնուրի ժողովին հաղորդեց այն խընայողութիւնները՝ զորս կառավարութիւնը մտադրած է ներկայացնել Խորհրդարանին: Այս կարգէն են քաղաքային պաշտօնատուներու ծախքերու 10 առ հարիւր զեղչը :

Միւս կողմէ, դիտել կը տրուի սակայն թէ՝ հարկ պիտի ըլլայ աւելցնել զինուորական ծախքերը: Ասկէ զատ, յառաջիկայ ելմտացոյցին հաշւոյթները պիտի պակսին, այնպէս որ երկրին ելմտական վիճակը չի կրնար թոյլ տալ որ սննդեղէններու վրայ դրուած տուրքերը պակսեցուին : Ասոր փոխարէն, ինչպէս ելմտ. նախարար Րընէ Մայէր ակնարկած է Ազգ. Ժողովին մէջ, կարելի պիտի ըլլայ թեթեւցնել ընկերային ապահովութեան տուրքերը: Այս կերպով, դիւրացած կ'ըլլայ կարգ մը ճարտարարուեստական ապրանքներու գիները պակսեցնելու ծրագիրը :

Ամէն պարագայի տակ, Ազգ. Ժողովի երէկուան նիստին մէջ, Րընէ Մայէր վճռականապէս յայտարարած է. «Պետական ելմտացոյցին հաւասարակշիռ վիճակը մեր մտահոգութեան առարկան պէտք է մնայ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԸՆԵՎԻ Տեղեկատուութեանց Ազատութեան Համաժողովը վերջացուց իր նիստերը: Տրուած որոշումները, թղթածրարներով միասին, ղրկեց ՄԱԿի տնտեսական եւ ընկերային յանձնաժողովին որ վաւերացնէ զայն իր յառաջիկայ նստաշրջանին մէջ :

ՔՈԼՈՄՊԻԱՅԻ յեղափոխութեան ընթացքին 1500 հոգի սպաննուած են, որոնց 1200ը Պոկոթայի մէջ:

ՀԱՐՐԻՄԸՆ, Ամերիկայի առեւտրական նախարարը, դեսպան անուանեցաւ Եւրոպայի վերականգնման ծրագրին առթիւ պետութեանց միջեւ ստեղծուող յարաբերութիւններով զբաղելու համար : Իր պաշտօնատեղին Փարիզ պիտի հաստատէ :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ռմբաձիգ օդանաւերու երկու խումբեր այս գիշեր մարզանքի թռիչքներ պիտի կատարեն հիւսիսային Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ վրայ: Մասնաւորաբար պիտի անցնին Հավրէն, Սէն Նազէրէն, Պրէսթէն, Ամիէնէն եւ Սթրազպուրկէն :

ՀԱՎԱՆԱՅԻ մէջ (Քուպա) անծանօթ անձերու խումբ մը բռնակառքերու մէջէն կրակ արձակեց այս քաղաքի սովետ դեսպանատան շէնքին վրայ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ մասնաճիւղին հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է :

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան օրը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընկեր եւ ընկերուհիները կը հաւաքուին Փարիզի եկեղեցիին մօտ François 1ին հրապարակը :

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ գաղթակայանէն Ալմաստ Ալէմշահի Թոռը Գեղանոյշ Նազարեան կը փնտռէ Վանեցի Ալմաստ Ալէմեանի քոյրը որ 1937ին Փարիզ կը գտնուէր եւ կը թղթակցէր իր քրոջ հետ Խարբով գտնուած ատենին: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի :

ԿԻՐԱԿԻ 25 ԱՊՐԻԼԻՆ ԺԱՄԸ 14.30
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՖՈՔԼՈՐԻ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆԸ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԸՇԸԼԻՕ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Սէնթ Հիլէր Թուվէի ապաքինարանի Ուսանողներուն: Հայկական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ), Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) եւ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (թառ) :

ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Արմենիա երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ Համբարձման հինգշաբթին, 6 Մայիս, Մարսէյլ, րիւ տ'Ալժէի Թատրոնին մէջ, ժամը 4ին, նոր ու ճոխ յայտագրով, ղեկավար՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Տոմսերը թուագրուած են, կը խնդրուի հանդիսականներէն յարգել իրենց թիւերը եւ ուրիշ տեղ չգրաւել:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ մէջ Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի եւ Ն. Ս. «Հրայր» խումբի, Ապրիլ 25ին, կիրակի Սալ տը Միւթիւալիթէ (Salle de Mutualité), կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ :

×

Ապրիլ 11-24ը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ, ապրիլ 25ին Սաքրէ Քէօրի սրահին մէջ, կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու միութեան :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ.ի կոմիտէի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

×

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ԿԸ ՏՕՆԷ Ապրիլ 11-24 Համազգային սգատօնը, Ապրիլ 24 Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, «Patronage St. Bernard»ի մէջ, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբին: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել :

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբի կողմէ:

25 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թաղին մատրան մէջ :

Առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգիստ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԱՑԻՍ 2ԻՆ

★

ԿԱՐՏԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման խումբի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 11–24 կը տօնուի, կիրակի, ապրիլ 25ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Պիվէրի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն :

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Մլթ. Կրթ. Ընկ. Սէն Շամոնի մասնաճիւղին, եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս քաղաքական, հասարակական եւ կրօնական բոլոր կազմակերպութեանց: Տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 25ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Սալ Ժան տ'Արքի մէջ :

Պիտի խօսի ծանօթ գրագէտ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ: Գեղարուեստական բաժին, կը հրաւիրուին տեղւոյս բոլոր Հայերը :

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի Սիամանթօ խումբի, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Սանուհիներու Միութեան: Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30-ին, Rue Etienne Dolet եկեղեցիին կից սրահին մէջ: Աւուր պատշաճի գեղարուեստական բաժին: Մուտքը ազատ է:
Կը նախագահէ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՁԷՔԵԱՆ
Կը խօսի ՀԱՅՐ ՏԷՐՄՈԵԱՆ :

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ .— Նախաձեռնութեամբ եկեղեցական Միութեան, այս կիրակի կէսօրէ վերջ Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՁԷՔԵԱՆ :

×

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյն թաղական խորհուրդին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Հ. Ա. Ը. Միութեան, Ֆ. Կապոյտ Խաչի, Հայ Երիտ. Միութեան, Նոր Սերունդի, Հայ Ռ. Միութեան, Կրթ. Մարմնոյ, Արի եւ Արենուշներու: Այս կիրակի առաւօտ Թաղին նորաշէն սրահին մէջ: Նախքան սգատօնը պատարագ եւ հոգեհանգիստ եկեղեցւոյ մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տիկին Աղաւնի Տէր Անդրէասեան եւ իր զաւակները, իրենց անմոռանալի ամուսնոյն ու հօր՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆի մահուան երրորդ եւ իրենց զաւկին ու եղբօր ՎԱՀԷԻ մահուան տասներկուերորդ տարեդարձներուն առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի — Լիոնի Հայ եկեղեցւոյն մէջ, ուր կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Թադէոս Մեծատուրեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, Հինգշաբթի առաւօտ 29 ապրիլ ժամը 10.30ին : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

Օր. ԿԻՒԼԱ ՔԱՇԸՔՃԵՄԱՆԵԱՆ
Պ. ԺԱԳ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
Նշանուած
Քլամար, 18 Ապրիլ 1948 Լիոն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՎԻՆԵՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Զաքէոս Քիզիրեանի բնակարանը (Ս. Սաթուռնէն): Կը խնդրուի ներկայանալ անցեալ տարուա անդամատետրերով :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովներու կը հրաւիրէ իր հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ : Դասախօսն է ընկ. Աշոտ Իսահակեան :
Ս. Անի Քեռի խումբը 24ին:
Քաղաքի Ռոստոմ խումբը 29ին :
Ս. Ժէրոմի Աղբալեան խումբը 30ին:
Ս. Լուի Սիամանթօ խումբը 26ին:
Պուլ. Օտտոյի Խատիսեան խումբը 27ին :
Ս. Անթուանի Գիւլխանդանեան խումբը 25ին :
Կարտանի Վարանդեան խումբը 2 Մայիսին:
Լէ Միլ Համազասպ խումբը 2 Մայիսին:
Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին :

ՓՈՆ ՏՈՊՆԱՅԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները 26 Ապրիլին, ժամը ճիշդ 8.30ին: Շատ կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ՆԻԿՈԼ ՏՈՒՄԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ շրջանի գործիչը :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Արամ» եւ «Զարուհի» խումբերու ժողովը տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 23ին, երեկոյեան ժամը 9ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ :

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Խրիմեան սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԷՆԹ ԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Պիտի դասախօսէ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ: Նիւթ՝ «Ապրիլեան եղեռնը»: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱՍԵՐԱՍՏ. Շին. Մ.Թիւնը Հար. Ֆրանսայի մասնաճիւղերու Բ. համագումարը Ապրիլ 24 եւ 25ի շաբաթ եւ կիրակի օրերը, րիւ Լոնկ տը Քափիւսին, թիւ 67, Մարսէյլ :

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ-ԽՆՋՈՅՔ

Վանի հերոսամարտի 33րդ տարեդարձը, կազմակերպուած Վալանսի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի « Արամ » խումբի կողմէ եւ մասնակցութեամբ «Վազգէն», «Զարուհի» եւ «Մարօ» խումբերու, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան» ակումբին մէջ, կը նախագահէ՝
ՏԻԿ. ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՏԷՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Կը բանախօսէ ընկեր ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ
Բանախօսութենէն ետք խնջոյք, մինչեւ կէս գիշեր: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Մուտքը ազատ է: Աճուրդ չկայ :

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

Սեբաստիոյ Նահանգ. Միութեան Անիէռ – Պուա Քոլոմպի եւ շրջակային մասնաճիւղի հանդէսը՝ այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սալ տը լա Քոմէթ սրահին մէջ:

ՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻ.— Ֆրանսահայ եկեղեցիներու նախագահ վերապատուելի փրոֆ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ կը խօսի այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին, 58 rue Madame ժողովասրահին մէջ: Մասնաւոր պաշտամունք ի յիշատակ Ապրիլեան Եղեռնի: Նիւթ՝ «Ինչպէս ապրեցաւ Հայ ազգը դարաւոր ճնշումներու եւ բռնութիւններու հակառակ» :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376:286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 24 AVRIL 1948 Շաբաթ 24 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5325-Նոր շրջան թիւ 934 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

Այրի Տիկին Նուարդ Ա. Ահարոնեան, Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Ահարոնեան (Ամերիկա), Այրի Տիկին Արփիկ Ահարոնեան - Սիմոն եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վրոյր Ահարոնեան, Տէր եւ Տիկին Պապիկ Ահարոնեան (Ամերիկա), անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն մահը՝ իրենց անզուգական ամուսնոյն հօր եւ մեծ հօր՝

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

(Հ. Հ. Նախագահ, Ազգային գործիչ եւ գրագէտ)

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր: Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն կը հրաւիրէ նաեւ հետեւեալ միութիւններուն ու մամուլի ներկայացուցիչներ՝ «Արմենիա»յի, «Անահիտ»ի, «Ջուալթնոցի», «Հայաստան»ի, «Ջեւիթ»ի, «Հայ Կին»ի խմբագրութիւնները:

Հայ Դաղթականաց միութիւն, Հայ Գաղթ. Կեդր. յանձնախումբ, Ահարոնեան հիմնադրամի յանձնախումբ, Փարիզահայ երգչախումբ, «Սփիւռք Կոմիտաս», Հայ տնտեսական կեդրոն, Հայ արհեստներ, Արարատ Ցղութիւն, Հայ Կանանց միութիւն, Սեբաստիոյ Հայր. միութիւն, Խարբերդի Հայր. Միութիւն, Տիգրանակերտի, Հաճնի Հայր. Միութիւն, Զաւ. Որբերու Միութիւն, Հայ Գրողներու Միութիւն:

Հրաւէր չստացող Միութիւններէն եւ խմբագրութիւններէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. Կ. Կ.

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ կը հեռախօսեն թէ Պոմոնի եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցած է փառաշուք արարողութիւն մը Հինգշաբթի առաւօտ՝

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

դագաղին վրայ:

Ներկայ եղած են Մարսիլիոյ բոլոր ազգային մարմինները եւ միութիւնները: Բազմաթիւ դամբանականներ խօսած են փառաբանելով հայ մտքի դարբինն եւ պետական մեր գործիչը:

Հակառակ անձրեւոտ օդին, խուռն բազմութիւն մը, արցունքը աչքերուն, երկիւղած՝ եկեղեցիին շրջափակին մէջ եւ քովնտի փողոցներէն հետեւած է տխուր արարողութեան:

Դագաղը շրջապատուած 50ի մօտ ծաղկեպսակներով, Հ. Յ. Դ. պատասխանատու մարմիններուն կողմէ ուսամբարձ, միշտ անձրեւին տակ, 3000է աւելի հետեւորդներով դանդաղօրէն իջած է Պոմոնի բարձրաւանդակէն մինչեւ Մարսիլիոյ St. Barnabéի հրապարակը, ուր երկիւղած յարգանքը ըլլալէ վերջ, ժողովուրդը «երթաք բարով» ըսելով, վերջին հրաժեշտը տուած է հայ ազգին մեծագոյն պաւակին:

Մեռելակառքը՝ ընկերակցութեամբ 8 Դաշնակցական պատասխանատու ընկերներու, ձգեց Մարսէյլ դէպի Փարիզ:

Լիոն հասաւ առտուան ժամը 2.30ին եւ դիմաւորուեցաւ խուռն բազմութեամբ:

Դագաղը հասաւ ուրբաթ իրիկուն Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուր կը սպասէին Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն, Հայաստանի Հանր. պատուիրակութիւնը, Կուսակցական կոմիտէներ, մարմիններ, Ֆր. Կ. Խաչը, Նոր Սերունդը, եւն.:

Այսօր շաբաթ կը կատարուին եկեղեցական եւ թաղման փառաշուք արարողութիւնները: Նկատի ունենալով բազմութիւնը՝ որ պիտի գայ իր վերջին յարգանքի տուրքը տալու Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻն, եկեղեցիէն ներս պիտի կրնան մտնել միայն մասնաւոր հրաւէր ունեցողները:

Եկեղեցական արարողութիւնը կը վերջանայ ժամը 4.15ին: Ժամը 5ին թափօրը կը հասնի Փէռ Լաշէզի գերեզմանատունը, Bld. Gambettaի մուտքէն:

Գերեզմանատան մուտքէն մինչեւ գերեզմանը ուսամբարձ պիտի տարուի դագաղը, եւ դամբանականներ պիտի խօսուին:

Կազմակերպութեանց կողմէ ծաղկեպսակները թող ղրկուին եկեղեցի մինչեւ ժամը 2:

Վալանսէն հեռախօսով հաղորդուած.— 23 Ապրիլ Ուրբաթ առաւօտ ժամը 9ին.

Հակառակ երկու օրէ ի վեր տեղացող տեղատարափ անձրեւին, Վալանսի ամբողջ Հայութիւնը վերջին յարգանքի տուրքը բերաւ հայ ժողովուրդի ցաւին երգիչ՝

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

աճիւնին:

Դագաղը Վալանս հասաւ Հինգշաբթի գիշեր ժամը 12ին, անմիջապէս փոխադրուեցաւ Ահարոնեան ակումբը, ուր տեղի ունեցաւ եկեղեցական արարողութիւն, Տէր Սահակ քահանայի կողմէ: Ներկայ էին Վալանսի, Վիէնի, Ռոմանի բոլոր ընկերները, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերը, Նոր Սերունդի երիտասարդներն ու սանուհիները իրենց համազգեստով:

Կարգապահութեան կը հսկէին հայ արիները զեկավարութեամբ Գ. Պօյաճեանի:

Եկեղեցական արարողութենէն վերջ՝ Խարբերդի Հայր. միութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Գ. Պօյաճեանի:

Յուզիչ դամբանականներ խօսեցան Տիկ. Օտէթ Միքայէլեան (ֆրանսերէն), Ռոմանէն Անդրանիկ Պօյաճեան եւ Վիէնէն Սարգիս Գալուստեան:

M. Leonard, Le Douphinois Libéréի ֆրանսացի թղթակիցը ներկայ ըլլալով մեռելակառքին ընդունելութեան, մանրամասն նկարագրած եւ ղրկած է բազմաթիւ ֆրանսական թերթերու:

Հանդիսութիւնները կատարուեցան ղեկավարութեամբ եւ նախագահութեամբ ընկեր Գէորգ Քիրքճեանի:

«ՅԱՌԱՋ»ի Կիրակիի թիւը ամբողջութեամբ նուիրուած է Ա. Ահարոնեանի:

«ՅԱՌԱՋ»ի խմբագրութիւնը փակ պիտի ըլլայ շաբաթ կէս օրէ վերջ իբրեւ սուգի արտայայտութիւն Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէն կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ընկերները որ եկեղեցին հաւաքուին այսօր, շաբաթ ժամը 1ին:

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան օրը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընկեր եւ ընկերուհիները կը հաւաքուին Փարիզի եկեղեցիին մօտ François 1ին հրապարակը:

---

17 Նորընծաներ եւս

ՀԱԼԷՊ, 15 Ապրիլ, (Յառաջ).—Անցեալ շաբթու 17 նոր անդամներ աւելցան Հ. Յ. Դ. շարքերուն վրայ, կնքահայրութեամբ Շ. Միսաքեանի, որ երդումի արարողութենէն վերջ, մէկուկէս ժամ խօսեցաւ կուսակցութեան անցեալ գործունէութեան եւ ներկայ հիմնական պահանջներու մասին:

Նոր ընկերներուն մէջ կան երկու բժիշկներ եւ ուրիշ մտաւորականներ, բոլորն ալ երիտասարդներ:

Անցեալ յունուարէն ի վեր 150 նոր անդամներ աւելցած են Սուրիա - Լիբանանի շարքերուն վրայ:

Ամերիկա եւ Արեւմուտքի դաշինքը

Ամերիկայի արտաքին փոխ - Նախարար, Լովըդ, մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարութիւններ ընելով, իր ուրախութիւնը յայտնած է որ կրցած է կազմուիլ զինուորական միայնութեան մարմին մը, բաղկացած Բրիւքսէլի դաշինքը ստորագրող պետութիւններէն: Լովըդի կարծիքով, այս մարմինին շնորհիւ Միաց. Նահանգները պիտի գիտնան թէ ինչ կարելի է ընել Թրումընի ցոյց տուած քաղաքականութեան ուղղութեամբ (Ծ. ԽՄԲ.— Լովըդ, այս բառերով, կ'ակնարկէ Թրումընի կողմէ 17 Մարտին Քոնկրէսին ուղղուած նամակին՝ որով Ամերիկայի նախագահը կը յայտարարէր թէ Միաց. Նահանգները յօժարութեամբ պիտի օգնեն այն եւրոպական ազգերուն որոնք հաստատապէս մտադրած են դիմադրելու համայնավարներու կողմէ եկած որեւէ յարձակման):

Պաղեստինի քննուկը

ՀՐԵԱՆԵՐԸ ԿԸ ԳՐԱՒԵՆ ՀԱՅՖԱՆ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Հայֆայէն կը հեռագրեն.— Սաստիկ կռիւներէ ետք որ ամբողջ գիշեր մը տեւեցին, Հականայի Սթէռնի եւ Իրկունի զինուորները, միակ հրամանատարութեան մը տակ, գրաւեցին Հայֆան: Քաղաքը պաշտպանող Արաբները անձնատուր եղան, շնորհիւ անգլիական իշխանութեանց միջամտութեան: Հականան հրաման տուաւ կրակը դադրեցնելու:

Հրէական աղբիւրէ առնուած լուրի մը նայելով, Արաբներուն պարտադրուած են հետեւեալ պայմանները.— 1. Զինաթափութիւն բոլոր Արաբներուն, եւ զէնքերու յանձնում, 2.— Հայֆայի մէջ շարժումի կատարեալ ազատութիւն տալ Հրեաներուն որ բոլոր արաբ «պաշըպողուք»ները գտնեն, 3.— Հականայի յանձնել օտար եւ արաբ բոլոր զինուորները, եւ մասնաւորաբար գերմանացի կռուողները, 4.— Կրակմար 24 ժամուան համար, որպէսզի Հրեաները կարենան զինաթափ ընել Արաբները:

Հրեաները վստահեցուցած են Արաբ բնակիչները որ պիտի արտօնուին իրենց սովորական գործերով զբաղելու:

Արաբները «անընդունելի» նկատելով այս պայմանները, մերժած են անձնատուր ըլլալու, բայց, հակառակ այս մերժումին, Հրեաները դադրեցուցած չեն նախապէս կնքուած զինադուլը: Տասնեակ հազարաւոր Արաբներ, իրենց ընտանիքներով, դուրս կը հանուին քաղաքէն, անգլիական զինուորներու հսկողութեան տակ:

★ Մղուած կռիւներուն վրայ խօսելով, արաբ բանբեր մը յայտարարած է. «Կատարեալ ջարդ մը տեղի ունեցաւ»: Ուրիշ մը ըսած է. «Նոր Սթալինկրատ մը եղաւ.մենք կռիւի պատրաստ չէինք»:

★ Անգլիական բանակին կողմէ հրատարակուած զեկոյցի մը համեմատ Հայֆայի կայարանի շէնքերը կ'այրին դեռ: Քաղաքէն դուրս կը հանուին կիներն ու տղաքը: Այս քաղաքին գրաւումը մեծ կարեւորութիւն ունի Հրեաներուն համար, որոնք պիտի կրնան այսուհետեւ ծովէն ստանալ անդիէն, եւ ներս առնել արտասահմանէն եկող հրեայ գաղթականները:

ԱՐԱԲ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ

Դամասկոսի ձեռնհաս շրջանակներուն մէջ կ'ըսեն թէ Պաղեստինի ճակատին վրայ օտար զինեալ գունդեր (սովետ) գտնուիլը հաղորդող լուրերուն վրայ է որ սուրիական բանակը հրաման ստացաւ անմիջապէս քալելու դէպի պաղեստինեան սահմանագլուխը: Ասոնք երէկ հասան հոդ, եւ իրենց հետ միեւնոյն ատեն ուրիշ արաբ բանակներ, որոնք նմանօրինակ հրաման մը ստացած էին: Երէկ, կէս օրէ առաջ, Դամասկոսէն անցած են երկաթապատ պատերազմական կառքեր եւ թնդանօթներ, միանալու համար արդէն Սուրիոյ եւ Պաղեստինի սահմանագլուխը գտնուող գունդերուն:

★ Գահիրէէն եկած լուրի մը համաձայն, զօր. Սաֆուաթ փաշա որոշած է ազատարար բանակին սպայակոյտի կեդրոնը փոխադրելու պաղեստինեան հողերը, դիւրացնելու համար վերին հրամանատարութեան գործը: Փաշան կը խորհի Պաղեստինի մէջ կազմել զինուորական կառավարութիւն մը, որուն մաս պիտի կազմեն՝ անդրյորդանանցի երկու բարձրաստիճան սպայ, երկու Իրաքցի, մէկ Եգիպտացի, մէկ Սէուտեան Արաբացի եւ մէկ Սուրիացի: Սակայն, դեռ Արաբական Լիկան այս մասին որեւէ որոշում տուած չէ:

★ Մինչդեռ ամենավտանգաւոր կացութիւն մը կը ստեղծուի հետզհետէ Պաղեստինի մէջ, անդին ՄԱԿի ընդհ. ժողովի քաղաքական յանձնաժողովը կը շարունակէ իր ամուլ վիճաբանութիւնները այս երկրին մասին: Յանձնաժողովի վերջին նիստին մէջ, Սուրիոյ պատուիրակ Ֆարէս էլ Խուրի ըսած է թէ՝ հաւանական է որ արաբ պետութիւնները ընդունին ամերիկեան խնամատարութեան ծրագիրը, բայց, հարկ է որ գոնէ երկու երեք պետութիւն ուզեն այդ ծրագրի գործադրութեան պատասխանատուութիւնը ստանձնել:

Ընդհակառակն, Հրէական Գործակալութիւնը հրատարակած է տեղեկագիր մը, որուն մէջ ամերիկեան ծրագիրը կը քննադատէ, թէեւ բաւական թոյլ կերպով:

Ինչպէս յայտնի է ամերիկեան ծրագիրը կ'առաջարկէ երկրին վարչութիւնը յանձնել ընդհանուր կառավարիչի մը՝ ընտրուած Միացեալ Ազգերու կողմէ, երեք տարուան համար: Այս ընդհ. կառավարիչը լայն իրաւասութիւններ պիտի ունենայ, եւ, ի հարկին, պիտի դիմէ իր յարմար դատած պետութեան զինուորական ուժերուն, կարգն ու կանոնը պահպանելու համար երկրին մէջ: Այս կարգադրութիւնը առժամեայ հանգամանք պիտի ունենայ եւ պիտի տեւէ մինչեւ այն օրը երբ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԶՕՐ. ՇԷՔԷՐՃԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ. — Ինչպէս յայտնի է, վերջերս Գերմանիա ղրկուած էր Զօր. Շէքէրճեան, Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարարութեան կողմէ, քննելու համար հայ տարագիրներուն վիճակը: Զօրավարը այս առթիւ Պ. Ճորճ Մարտիկեանի ղրկած է 14 էջէ բաղկացած տեղեկագիր մը: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը. —

Պողպատելու էի ինքզինքս ընդդէմ յուզմունքիս, մինչ կը մտնէինք շրջափակը ուր կանգնած էին տարբեր - տարբեր տարիքի շատ մը մարդիկ: Կը տեսնէի անոնց դէմքերուն վրայ տառապանք, յուսահատութիւն եւ յոյս: Տառապանքըն ու յուսահատութիւնը իրենց անցեալի փորձառութիւններէն, իսկ յոյսը իրենցայն ակնկալութենէն թէ, ես իրենց բերած էի անմիջական ազատութիւն մը երաշխաւորող պատգամ մը: Ապա գացինք գրասենեակը, դէպի ուր մեզի հետեւեցան այնքան մեծ թիւով մարդիկ. մէկ վայրկեանի մէջ լեցուեցաւ սենեակը, մինչ ուրիշներ դեռ կը փորձէին ներս մտնել:

Յայտնեցի թէ հետագային ուրախութեամբ պիտի ուզէի տեսնուիլ բոլորին հետ ալ անհատաբար. բայց լաւ պիտի ըլլար եթէ այս առիթով տեսնուէի միայն մի քանիին հետ: Բոլորը մեկնեցան, բացի մէկ քանի գլխաւորներէն, եւ ընդհանուր կացութեան մասին կարճ խօսակցութիւն մը ունենալէ յետոյ, այցելեցինք մանուկներու դպրոցը, ապա թատրոնը, ուր ժողովուրդը պիտի հաւաքուէր լսելու կարճ ուղերձ մը ինծմէ, եւ ապա իմ թելադրութեամբ այցելեցինք շէնքերու զանազան յարկերը եւ զանազան սենեակները իւրաքանչիւր յարկի վրայ՝ գաղափար մը կազմելու անոնց մասին:

Դպրոցին մէջ հաւաքուած էին 150ի մօտ մանուկներ, 5էն 13 տարեկան, կոկիկ հագուած, մաքուր տեսքով եւ կենդանի հետաքրքրութիւն մը իրենց դէմքերուն վրայ՝ գտնելու թէ ինչ կը նշանակէր իմ այցելութիւնը իրենց համար: Քանի մը շարքերով կանգնած էին դպրոցի երեքուկէս պատերու երկայնքին, եւ երբ ներս մտայ՝ բոլորը միաբերան բարձր գոչիւնով մը ողջունեցին զիս եւ երգեցին բարի գալուստի երգ մը:

Սիրտս սկսաւ ուժգին բաբախել եւ կարծես կոկորդս կը սեղմուէր երբ շուրջս կը նայէի տեսնելու խռնուած սենեակին մէջ այս փոքրիկ ձագուկները, պայծառ աչքերով ու սիրուն դէմքերով, մինչ անոնք կ'երգէին: Ամէն մէկ մանուկ կը մասնակցէր երգին, ու ոհ, այնքան խանդավառ կերպով: Ապա անոնք երգեցին երկու ալ հայերէն երգեր, վերջինը ազատութեան նուիրուած: Կրնայի հետեւիլ բառերու մեծ մասին, սակայն եւ այնպէս պէտք ունէի լաւ թարգմանիչի մը:

Կը վախնամ թէ ձայնս դողդողջուն էր երբ իմ ամենալաւ, բայց դժբախտաբար շատ խեղճ հայերէնով յայտնեցի թէ ուրախ էի իրենց հետ ըլլալով եւ շնորհակալ էի իրենց բարի գալուստի մաղթանքին ու գեղեցիկ երգեցողութեան համար:

Այս մանուկները խոր տպաւորութիւն մը գործեցին վրաս: Աշխոյժ, խելացի եւ արթուն երեւցող աղջիկներ ու տղաներ կը գտնուէին անտանելի ու անկարելի կացութեան մը մէջ, եթէ արտաքին գործակալութիւն կամ կառավարութիւն մը չտայ պատեհութիւն մը անոնց ապագային համար: Այդ դպրոցին մէջ գտնուող մանուկներէն զատ կան քանի մը հարիւր այլ մանուկներ 5էն վար եւ 13էն վեր: Կը կարծեմ թէ անոնք կը գտնուին սքանչելի առաջնորդութեան ներքեւ, դատելով իմ խօսակցութենէն անոնց մէկ քանի պարագլուխներուն հետ: Աւելի մօտէն պիտի ծանօթանամ շուտով: Ու թերեւս կարենանք քիչ մը աւելի օգտակար ըլլալ իրենց:

Յետոյ գացինք թատրոնը, որ ծայրէ ի ծայր լեցուած էր մեծ մասով 25էն 40 տարեկան հասակներու մէջ գտնուող կիներով ու տղամարդերով: Պ. Զալալեան ներկայացուց զիս գեղեցիկ կարճ ուղերձով մը, որ ներկաներուն կողմէ ընդունուեցաւ ջերմօրէն:

Կայնեցայ, բայց վախցայ թէ պիտի չկրնայի բառ մը իսկ արտասանել: Այնքան տառապանք ու յուսահատութիւն կար անոնց դէմքերուն վրայ. սակայն նոյն ատեն կը տեսնէի զօրութիւն եւ յոյս այն ակնկալութեամբ թէ իրենց ապագայ ապահովութեան համար կատարուած իրողութեան մը լուրը բերած էի:

Վերջապէս հայերէն խօսեցայ իրենց քանի մը վայրկեան, ապա աւելի սահուն կերպով սկսայ խօսիլ անգլերէնով, զոր ունկնդիրներուն շատ յաջող կերպով թարգմանեց Պ. Գէորգեան: Տեղեկութիւններ տուի անոնց Ամերիկայի Հայերու մասին եւ Հայոց այն Ամերիկացի բարեկամներու, որոնք մասնաւորապէս հետաքրքրուած են իրենցմով: Եւ տեղեկութիւններ տուի իրենց ԱՆԶԱյի մասին, թէ ինչ կ'ընէ ան եւ ինչ կարելի է յուսալ: Ապա յայտնեցի թէ ինչ քայլեր կ'առնուին իրենց տեղաւորման համար զանազան երկիրներու մէջ եւ կամ վերահաստատման համար իրենց հայրենիքին մէջ: Յայտնեցի որ ես ոչ մէկ քաղաքական կազմակերպութեան հետ կապ ունիմ, եւ միայն կ'ուզեմ օգնել Հայերուն իրենց դժուարութեանց մէջ:

Երբ յայտնեցի թէ շատ դիւրին պիտի ըլլար վերահաստատուիլ հայրենիքի մէջ բոլոր անոնց համար, որոնք կ'ուզեն վերադառնալ Ռուսիա, վստահեցնելով զանոնք որ միջազգային նպաստամատոյցը պիտի արագացնէ անոնց վերադարձը եւ անոնց պիտի տայ սնունդ եւ հագուստեղէն ժամանակի մը համար: Դժգոհութեան բզզիւն մը, գրեթէ մռլտոց մը ծայր տուաւ սրահի բոլոր կողմերէն: Անմիջապէս վստահեցուցի զիրենք թէ, ոչ ոք բռնի պիտի ղրկուէր որոշ երկիր մը: Այլ պիտի աշխատինք տեղաւորել զիրենք միայն այն երկիրներու մէջ, որոնք պիտի ուզեն ընդունիլ զիրենք, ուր իրենք պիտի կրնան գաղթել օրինապէս:

Ժամանակ տուի որ հարցումներ տան, եւ շատ մը կարեւոր հարցումներ տրուեցան: Միայն մէկ հարցումի չկրցայ գոհացուցիչ պատասխան մը տալ: Եւ այդ շատ նեղիչ հարցում մըն էր: «Որքան ժամանակէն պիտի կրնանք տեղաւորուիլ այլ երկիր մը եւ նախընտրաբար Ամերիկայի մէջ»: Յայտնեցի իրենց թէ այդ մասին թերեւս կարենանք պատասխանել քանի մը ամիսէն կամ մինչեւ մէկուկէս տարիէն, եւ այդ բանը, կախեալ է զանազան երկիրներու այդ ուղղութեամբ առնելիք քայլերէն: Իրական մռլտուք մը բարձրացաւ, երբ ըսի թէ, խնդիրը կրնար ուշանալ մէկուկէս տարի: Յաւիտենականութիւն մը թուեցաւ այդ իրենց:

Ժողովի լրումին ժամանակ յայտնեցի թէ այս հաւաքոյթը պարզ ծանօթացման համար էր եւ շուտով պիտի տայի իրենց աւելի յաճախակի ու երկար այցելութիւններ, որոնց ընթացքին ես սիրով պիտի խօսէի ամէն մէկուն հետ անհատաբար կամ փոքր խումբերով:

Այցելելով զանազան շէնքերու, զանազան յարկերու շատ մը սենեակները, գտայ թէ անոնք շատ խռնուած կը բնակէին ձեղնայարկէն մինչեւ գետնայարկը: Սենեակներու մէջ, մօտ տասը ոտք լայնքով եւ 12 ոտք երկայնքով, զետեղուած են երկուքէն հինգ ընտանիքներ, ուր կ'ուտեն եւ կը քնանան: Կերակուրները կը պատրաստուին կեդրոնական խոհանոցի մը մէջ: Ամենախեղճ սենեակները կը գտնուին գետնայարկերու մէջ, որոնք մութ են ու խոնաւ: Սենեակները կը լուսաւորուին մէկ տկար ելեկտրական ճրագով: Միջանցքները բոլորովին մութ են: Ամէն մէկ սենեակ ունի փոքր վառարան մը, ուր փայտ կը վառուի տաքութեան համար:

Հետագայ նամակով մը պիտի կրնամ տեղեկութիւններ տալ տարագիրներու առողջական պայմաններուն մասին: Հարեւանցի ակնարկով մը անոնց առողջութիւնը չթուեցաւ շատ վատ, բայց անկասկած անոնցմէ ոմանք թոքախտի բռնուած են եւ տեղաւորուած քէմփէն դուրս գտնուող հիւանդանոցներու մէջ:

Կայանը այցելելէ օր մը առաջ, հինգ ներկայացուցիչներու հետ ունեցած տեսակցութեանս ընթացքին խնդրեցի եւ պնդեցի որ, այցելութեանս առիթով ոչ մէկ մասնաւոր հիւրասիրութիւն ցոյց տրուի ինծի: Հաւանեցան այս խնդիրքիս, բայց լոկ աւանդական հայկական հիւրասիրութեան անոնք դիզած էին սեղան մը իրենց ամենալաւ ուտելիքներով, ի միջի այլոց կար գինի: Անոնց հետ օր մը անցնելէ յետոյ, երբ ծանօթացայ անոնց կացութեան, չէի կրնար շատ ուտել: Հարցուցի թէ ինչպէս կրցած էին այդքան այլազան բաներ գտնել այդ սեղանին համար: Պատասխանեցին թէ այս ու այն բանը փոխանակած էին ուրիշ բաներու հետ այս մասնաւոր առիթով: Աւելցնեմ եւ այն որ այսպիսի հազուագիւտ ուտելիքներ, ինչպէս մածուն եւ սուճուխ, դրուած էին սեղանին այն կողմը միայն, ուր ես կը գտնուէի:

Նոյն օրը հեռացայ քէմփէն եւ գիշերը հասայ Ֆրանքֆորթ:

Արդէն յայտնած եմ թէ, մեր ապագայ գործողութեանց գետին յարդարելու համար ամէնէն առաջ պիտի աշխատիմ որոշ կապեր հաստատել: Այդ նպատակով պիտի երթամ նախ Հայտըլբերգ եւ ապա Ժընեւ: Շտուդգարտի մէջ մանրամասն ծրագիր պիտի կազմեմ, զոր այստեղ հաստատելէ յետոյ վերջնական վաւերացման համար տանելու եմ Ժընեւ: Եթէ այդ ծրագիրը յաջողցնեմ, պիտի այցելեմ Լինց գտնուող հայ տարագիրներու քէմփը, եւ յետոյ այլ քաղաքներ, ուր կը գտնուին հայ տարագիրներ:

Արդ, գալով ձեզի, ԱՆԶԱյի եւ Հայաստանի բարեկամներուն, պիտի խնդրեմ հետեւեալը: Ինչ որ կարելի է, ըրէք որքան կարելի է շուտ համաձայնութեան մը գալու Քանատայի, Աւստրալիայի, Պրազիլիոյ, Արժանթինի եւ կամ ոեւէ այլ երկրի հետ, որ պիտի ուզէ որոշ թիւով Հայեր ընդունիլ: Եթէ կարենանք 500 Հայեր մէկ անգամէն փոխադրել Քանատա, շատ լաւ պիտի ըլլայ:

Իսկ եթէ կարենանք բոլորն ալ միեւնոյն երկիրը տեղաւորել, սքանչելի պիտի ըլլայ: Ամէն պարագայի տակ ժամ առաջ ԱՆԶԱն պիտի կրնայ բան մը ընել: Ի հարկէ, գիտեմ թէ ամերիկեան կառավարութեան դրական քայլը ի նպաստ այս մարդոց մուտքին՝ լաւագոյն բանը պիտի ըլլար: Բայց այդ մարդիկ չեն կրնար մինչեւ վերջ ապրիլ հաւատքով, յոյսով ու ողորմութիւնով: Խնդրեմ զիս տեղեակ պահէք ձեր քայլերու արդիւնքի մասին, ինչ ալ ըլլայ ան:

Կայանին մէջ խօսելու ժամանակ զգուշութեամբ հրաժարեցայ ոեւէ խոստում կամ երաշխիքներ տալ ապագայի վերաբերմամբ: Ժընեւէ վերադարձիս՝ պիտի ջանամ գտնել թէ ինչ կարելիութիւններ կան վիզաները ստանալու եւն., անոնց համար որոնք ազգականներ ու երաշխաւորներ ունին Ամերիկայի մէջ: Բայց նոյնիսկ այսպիսիները ներկայ օրէնքներու ներքեւ կրնան Ամերիկա մտնել քոթայով, եւ գիտես թէ Հայերու քոթան մեծ բան մը չէ:

Պոսթընէն հագուստները հասած են եւ բաշխուած:

(Զօր.) ՀԱՅԿ ՇԷՔԷՐՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄԱԳԻՐԸ ՌԸՆԷ ԿՐՈՒՍԷ

M. René Groussetի իր այցելութեան առթիւ M. Marcel Brion հետեւեալ յօդուածը կը գրէ Les Nouvelles Litteraires Ապրիլ 15ի թիւին մէջ, ուրկէ կ'ամփոփենք գլխաւոր մասերը:

Ամէն անգամ որ Չեռնուսքիի գեղարուեստական թանգարանին տնօրէնին՝ M. René Groussetի այցելութեան կ'երթամ, գեղարուեստի հին հրաշակերտներուն առջեւ վայրկեան մը կ'ամփոփուիմ, որովհետեւ անոնք հիանալի կերպով կը պատրաստեն այցելուն՝ մօտենալու մարդու մը, որ ամէնէն աւելի կը միացնէ իր մէջ մշակոյթը եւ կեանքի իմաստը, պատմական ամէնէն հեռաւոր շփոթ շրջաններու ծանօթութիւնը եւ ամէնէն նուրբ, ամէնէն սուր ու ամէնէն ուշադիր զգայնութիւնը:

Այսօրուան այցելութեանս նպատակն էր խօսիլ Պ. René Groussetի հետ իր նոր գիրքին մասին Le Royaume d'Arménie: Այս գիրքը կարդացի մեծ ուշադրութեամբ եւ ընթերցումէս երեւան եկաւ աշխարհագրական եւ քաղաքական պատկերը այն Հայաստանին որու մասին հանրութիւնը այնքան քիչ եւ դէշ ծանօթութիւն ունի եւ որուն պատմութիւնը կը կազմէ տարօրինակ արկածախնդրութեանց վէպ մը:

Ամէնէն առաջ, անիկա պատմութիւնն է անկախ եւ պատերազմիկ ժողովուրդի մը որ դարերու ընթացքին յամառօրէն կռուած է իր անկախութեան համար: Բայց այս ազատութիւնը՝ վտանգուած ահաւոր թշնամիներէն, որքա՜ն արիւն պահանջած է իրմէ: Բայց միեւնոյն ատեն ասպետներու եւ կորիճներու ինչ հրաշալի դէմքեր իրարու կը յաջորդեն անվերջանալի պատերազմներու մէջ, ընդդէմ Ասորիներու, Պարսիկներու, Հռոմի, Արաբներուն, Բիւզանդիոնի, եւ Թուրքերուն: Ահա հերոսական Տիգրանը, որուն քաջութիւնները կը բոցավառէին մեր քոլէժական երեւակայութիւնը: Ահա Պապիկը, հագած իր մարգարտակուռ զրահը եւ գլուխը դրած վագրի գլուխով սաղաւարտը: Ահա, Փայլ Վահանը, ահա Սմբատը՝ Բագրատունեաց հարստութեան ամէնէն նշանաւոր վեհապետը, որ կը յաւակնէր Հրեայ ցեղէ ըլլալ եւ Դաւիթ թագաւորէն սերած, եւ որ Մորիկ կայսրին կողմէ դատապարտուած ըլլալով կենդանիներուն յանձնուելու, դիւցազնական պայքար մը տարաւ: Ահա Աշոտ Բ. որ երկաթի ձող մը կը կլորցնէր…

Երկար պիտի ըլլար թուել Մամիկոնեաններու եւ Բագրատունիներու քաջութիւնները, թէեւ պիտի չյոգնէինք, որովհետեւ այնքան կարչագեղ, հրաշալի եւ ինչպէս Շահնամէի մը դրուագները եւ կամ Ֆրանսական դիւցազնավէպերը: Պ. Րընէ Կռուսէ կը բացատրէ թէ Հայաստանի աշխարհագրութիւնը պայմանաւորած եւ վճռած է երկար դարեր հայ ժողովուրդին ճակատագիրը:

— «Լեռնային զանգուածը մըն է խոր ձորերով բաժնուած: Տեսակ մը բնական ամրոց կը կազմէ որու կրծքին տակ կ'ապրի եւ կը զարգանայ կորիճ ազգ մը, ուժեղ անհատականութեամբ որ կապուած է իր անկախութեան: Այս ամրոցը եղաւ, լեռներու բերումով, մենարանը զօրաւոր կայսրութեանց Ուրարտուի թագաւորութիւն է որ ինչպէս կը յիշատակեն Ասոր. բնագիրները, կը կազմէ «Նախահայկական» Հայաստան մը ուր կը ճանչնանք հնդեւրոպական Հայաստանին ենթահողը:

Լեռնային շրջաններու բնակիչները անխախտ կը պահեն իրենց ինքնատիպ անհատականութիւնը: Ինչպէս Ֆրանսայի մէջ նախկին Իբերեանները որոնք ներկայ Պասքերը կը կազմեն:

Այս աշխարհագրական ճակատագրականու- թիւնը այն առաւելութիւնը ունեցաւ որ ան սահմանեց զինուորական ցեղը, յանդուգն եւ կորիճ, որ երկար ատեն դիմադրեց բիւզանդական եւ արաբական յարձակումներու: Դժբախտաբար երկրին ձորերու մէջ բաժանումները, նպաստեց, ի վնաս միատիրութեան, կազմելու մարտական աւատապետութիւն մը, որ հակառակ է թագաւորական միութեան եւ մեկուսացուց զանոնք իրենց մանաւանդ յատկութեանց մէջ:

Հայաստան չէ գոհացած իր մարտական առաքինութիւնները զարգացնել դուրսի թշնամիներուն դէմ, այլ զանոնք դարձուցած է իր դէմ, ուրկէ յառաջ եկած է ուժերու մեծ վատնում, ինչ որ կը տկարացնէր զինք եւ յաճախ անպաշտպան կը ձգէր դուրսի թշնամիին դէմ:

Ցեղապետական վէճերը, անհասկացողութիւնը Բիւզանդացիներու որոնք յանձնեցին Հայաստանը Թուրքերուն եւ յառաջ բերին անկումը այս թագաւորութեան Մանազկերտի կռիւէն վերջ 1074ին, ան ինկաւ, այլեւս երբեք չվերականգնելու համար:

Մինչեւ իսկ իր պատմութեան այն շրջաններուն երբ Հայաստանը կորսնցուցած էր ամբողջը կամ մաս մը իր անկախութենէն, ցեղին խոր նկարագիրը կը պահուէր: Ռընէ Կռուսէ յուզումով կը խօսի մեծ բանաստեղծ Արշակ Չօպանեանի՝ ժողէսի, Քլէմանսոյի եւ Անաթոլ Ֆրանսի բարեկամին մասին, հեղինակը «La Roseraie d'Arménie» et des Trouvères Arméniens — եւ կ'ըսէ թէ անհամբեր կը սպասենք իր «Հայ բանաստեղծութեան» նուիրուած մեծ գրքին, որու վրայ կ'աշխատի ներկայիս: Մէյէ կ'ըսէր թէ Քրիստոնէութիւնը Հայաստանցուց Հայկաբանութիւնը հելլենական ծագում ունեցող բառերով, առանց ապազգայնացնելու ցեղին հոգին: Իր «հակաբիւզանդականութեամբ» ան արգիլեց որ Հայ ժողովուրդը լեզուով եւ մշակոյթով ձուլուի, ճիշդ ինչ որ հակառակը պատահեցաւ Կապատովկիոյ եւ Փրիւկիոյ, որոնք բոլորովին հելլենացան: Դարձեալ քրիստոնէութիւնն է որ, կ'ըսէ Ռընէ Կռուսէ, խնայեց որ Հայաստանը ձուլուի իր դրացի ազգութիւններուն մէջ, որոնց սպառնալիքը մեծ էր այնքան որքան մշակոյթը բարձր, ինչպէս Պարսիկ եւ Սասանիդ եւ արաբեւպարսիկ մշակոյթները:

Պ. Կրուսէ ըսած է նաեւ թէ ինք այցելած է Իսպահան, Նոր Ջուղա, ուր Շահ Աբբասէն ի վեր կը յառաջդիմէ բախտաւոր Հայաստան մը, խորապէս գրաւիչ: Անոնց վանքերը, զոր կը պաշտպանեն Պարսիկ իշխանութիւնները, կը պահեն հնագոյն ձեռագիրներ: Անխօսեցաւ նաեւ վանականներու եւ եպիսկոպոսներու մասին, արբազան եւ հնօրեական, նման անոնց որոնք լուսաւորեցին Ֆրանսական միջին դարը: Ս. Ներսէսը սերած Գրիգոր Լուսաւորիչէն, որ 4րդ դարուն հիմնեց վանքեր, հիւանդանոցներ, բորոտները բուժելու վայրեր: Կ. Կրուսէ կը խօսի նաեւ խաչկրութեան, ինչպէս այս տարօրինակ երկրին եւ նախապատմական շրջանի մասին: Այն պատմական քարերը, որոնք զարդարուած են ձուկերու նկարներով, ինչ որ հնագէտները վիշապ կը կոչեն, կապ ունին ջուրի պաշտամունքին հետ, նախապատմական Հայաստանի մեծ աստուածութիւնը: Ան կը խօսի Հայերու Թրակիան — Փրիւկիան ծագման մասին, որ ժամանակին վէճի նիւթ եղած է, սակայն անյայտ այսօր: Կը խօսի յարձակումներու մասին, որոնք ոչ փոխած, ոչ ալ աղճատած են հայկական քաղաքակրթութեան նկարագիրը, Բիւզանդիոնի հետ բարդ եւ պատերազմական յարաբերութեանց եւ անոր ընդդիմութեան մասին, թէ Բիւզանդական կայսրութեան եւ թէ Իսլամներուն դէմ:

ՊՈԼՍՈՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻՑ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐԸ

Ինչպէս ժամանակին գրեցինք, Պոլսոյ գեղարուեստից վարժարանը հրոյ ճարակ եղած է: Այս առթիւ կ'արժէ ծանօթանալ դպրոցին գլխաւոր հիմնադիրներէն մէկուն հետ որ Հայ մըն է:

Գեղարուեստից վարժարանը հիմնուած է Համտի պէյի եւ Երուանդ Ոսկանի կողմէ: Համտի պէյ 1883ին ճարտարապետ Վալօրի հետ հաստատած է գեղարուեստից վարժարանի նախնական շէնքը, իսկ արձանագործ Երուանդ Ոսկանի հետ անոր բարոյական շէնքը:

Երուանդ Ոսկան ծնած է 1855ին Սամաթիա, զաւակն էր երկար տարիներ ուսուցչութիւն ըրած Յակոբ Ոսկանի (1824—1907) եւ թոռը փոդորանոցի վարպետ Էրզրումցի Ոսկան Կոթողեանի: Շրջանաւարտ է Վենետիկի Ռափայէլեան վարժարանէն 1872ին:

Իրգծագրութեան ուսուցիչը Իտալացի Լուիճի Քուէրինա նշմարելով անոր մէջ գեղարուեստի բնածին հակում, պատճառ կ'ըլլայ որ ղրկուի Հռոմ գեղարուեստից վարժարանը, ուրկէ շրջանաւարտ կ'ըլլայ 1877ին արձանագործութեան ճիւղէն:

Յաջորդ տարին կ'այցելէ Փարիզ, կը մասնակցի ցուցահանդէսին եւ կը ստանայ երկու արծաթ մետալ: Կը վերադառնայ Պոլիս, ուր գոյութիւն չունէր տակաւին գեղարուեստից վարժարան:

Համտի պէյի հետ կը հիմնէ գեղարուեստից վարժարանը: Երուանդ Ոսկան պաշտօն կը ստանայ փոխ-տնօրէնի եւ արձանագործութեան ուսուցչի պաշտօններ զոր կը վարէ մինչեւ իր մահը 1914, երեսուն տարիներ: Երուանդ Ոսկանի կը պարտինք հնութեանց թանգարանին մէջ գտնուած եւ Աղեքսանդրի դերեզմանը անունով ծանօթ դերեզմանաքարին վերստին կազմութիւնը: Երուանդ Ոսկան պատրաստած է հոյակապ անդրիներ, մահարձաններ, շէնքերու ճակատը զարդարող քանդակներ, թրծուն կաւէ արձաններ որոնց մէջ յաջողագոյններն են Փիէռ Քիյառի կիսանդրին, Չէյպէկլին Թուրրով պարը, տաֆնէն եւն.:

100 ս. ոսկի եւս Հ. Մ. Ը. Մ.ի

Հալէպի մեր թղթակիցը կը գրէ.— Սուրիոյ ոստիկան զօրքի հրամանատարը, Հրանդ պէյ Մալոյեան, որ անցեալ Փետրուարին հարիւր Ս. ոսկի նուիրած էր, Դամասկոսի մասնաճիւղին, Հ. Մ. Ը.Մ.ի 30ամեակի տօնակատարութեան առթիւ, այս անգամ ալ հարիւր ոսկի տրամադրած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Հալէպի կեդրոնին, Պ. Հրաչ Փափազեանի միջոցաւ: Գնդապետը մասնաւոր նամակով մը իր հիացումը կը յայտնէ Ջատկի տարեկան մարզահանդէսին փայլուն յաջողութեան համար:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԷՍԻՆ.— Մեր պատօնը կատարուեցաւ նախաձեռնութեամբ Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան: Հակառակ եղած պաշտօնական հրաւէրին, հեռու մնացին կրօնական ընկերակցութիւնը, Տարօնի Հայրենակցականը, «Համախարբերդ»ականը, եւ Լիոն-Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ը:

Ի՞նչով բացատրել: Այս Միութիւնները ղեկավարող պարոններուն սրտէն չխօսիր կ'երեւի, այս պօնը:

Անշուշտ Տէսինի մեր գիտակից հայրենակիցները առիթ պիտի ունենան իրենց արհամարհանքով դիմաւորել այս միութիւններու բոլոր ձեռնարկները

Ժամը 9.30ին սրահը լեցուած է: Հայկական եւ Ֆրանսական եռագոյնները սեւ ժապաւէններ կը կրէին: Մայր Հայաստանի, Ազգային եւ կուսակցական գործիչներու խմբանկարները շրջանակուած էին սեւով: Ու Ա. Ահարոնեանի պատգամադիրը.— «Այսքան չարիք, թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ՝ Հայուն կարդայ նախատինք»...:

Ռազմիկներու Միութեան կողմէ պատօնը բացուած կը յայտարարուի Շոփէնի մահերգով, զոր կը նուագէ Ալպէռ Տէր Թորոսեան իր ջութակով: Ժողովուրդը յոտնկայս եւ երկիւղած մտիկ կ'ընէ այս տխուր մեղեդին:

Օր. Ա. Աստուրեան կ'արտասանէ Ա. Ահարոնեանէն կտոր մը: Բարձր Հայքի Հայր. Միութինը ուղերձով մը եւ Համասեբաստիոյ Միութինը քանի մը խօսքով կը մասնակցի պատօնին: Ֆր. Կապոյտ Խաչի կողմէ Տիկին Գ. Փափազեան, շատ գեղեցիկ եւ յուզիչ ուղերձ մը կը կարդայ: Վիէնէն Նոր Սերունդական մը Ա. Գայաճեան, յաջողութեամբ կ'արտասանէ Սիամանթոյի «Ցիշատակ»ը: Ուղերձ մը դարձեալ Կամ. եւ Մարտիկներու կողմէ, Պ. Լ. Աստուրեանի ընթերցումով: Բեմ կը հրաւիրուի Տիկին Մարի Կարապետեան, մեներգելու «Կռունկ»ը... որ կարօտով եւ յուզումով կ'ողողէ սրահը:

Օր. Պասմաճեան կ'արտասանէ Յ. Թումանեանի «Հողեհանգիստը»: Իսկ Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն ու Նոր Սերունդին անունով ընկեր Ս. Առաքելեան կը կարդայ հայրենաշունչ ուղերձ մը: Ռազմիկներու Միութեան կողմէ պատրաստուած էր կենդանի պատկեր մը՝ «Մահուան ճանապարհ»... որ արցունքներ խլեց ներկաներէն: Դերակատարներն էին Օր. Ղազարեան, Տէմիրճեան, Խրէնեան եւ փոքրիկներ Ա. Աստուրեան, Սիրակ Կարապետեան, եւ Ղազարեան:

Եւ ահա օրուան բանախօսը՝ — «Ես իմ ժողովուրդիս անունով Թուրքը պատասխանատու կը նկատեմ այս ջարդերուն, ոչ թէ միայն ղեկավարութիւնը: Մենք Եւրոպացիներէն շատ առաջ ունեցանք մեր Նուրէնպէրկը, Հայ ժողովուրդին արդար բազուկն էր սակայն որ կ'երկարէր մինչեւ Պերլին՝ գտնելու համար Թալէաթները, Պէհաէտին Շաքիրները, Ճէմալ փաշաները եւ Ճիվանշիրները»:— Որսորդ

ՀԱԼԷՊԻ «Արեւելքին» նր հասցէն է B. P. 19 Alep, Syrie :

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

Քաղաքէն դուրս՝ մօտ 5 քիլոմեթր տրամագիծ տարածութեամբ այգիները իրենց քարաշէն տուներով՝ Հայերուն կը պատկանէին: Պարիսպներուն արեւելեան կողմը քանդելով քաղաքին պիտի միացուէր (Տիգրանակերտ քաղաքը պարիսպներով շրջապատուած էր):

Առատ էին հոտաւէտ վարդաստաններ, պարտէզներ նշենիներով:

Ամառը պայծառ արեւ, իսկ ձմեռըխիստ ցուրտ՝ բայց չոր ու առողջարար: Տիգրիս գետին եզերքը — քաղաքին մօտ պզտիկ գիւղեր կային, ամառը ջուրերը նուազելով կղզեակներ կը ձեւանային: Ժողովուրդը քանի մը ամիս տաղաւարներուն ու վրաններուն տակ (ինչպէս Տիգրանակերտցին կըսէր Եայլայի կ'երթանք): Աւազոտ կղզեակներուն վրայ կը մշակեն, սմբուկ, լոլիկ, վարունգ, գթի ու աճճուր (վարունգի ընտանիքէն), դդում, կանանչ պղպեղ եւ նշանաւոր ձմերուկներուն ու սեխերուն ամառուան ու ձմեռուան բազմազան տեսակները:

Տիգրանակերտի նահանգը ունէր մօտ 140.000 քրիստոնեայ բնակչութիւն, մօտաւորապէս 130000 Լուսաւորչական, 2000 Հայ բողոքական, 2 հազար Հայ կաթոլիկ, 2 հազար Ասորի, 2000 Քիլտանի կաթոլիկ (Քաղդէացի), 2000 ալ Յոյն, Ասորի բողոքական, ու ասորի կաթոլիկ:

Մօտակայ զուտ հայաբնակ ու հայախառն գիւղերն են, Ալիփունար (ուխտատեղի), Գըդըլպըլ, Գարապաղ, Սաթուգիղ, Հայեղցիկ, Քայպդիղ, Պախչաճըդ, Այնըպըրըդ Թըճըլ, Գատուգիղ, Ճընըդ, Դիղատ, Իրինճիլ եւն.:

Հեռաւոր հայաբնակ ու հայախառն գիւղեր, գիւղաքաղաքներ եւ գաւառներ իրենց հարիւրաւոր գիւղերով: Արղընի (ուխտատեղի), Ջնքուշ, Տսնէ, Խախըր Մայտան, Ակըլ (ուխտատեղի), Բալու, Չերմուկ, իր նշանաւոր հանքային ջուրերով ծանօթ, Սեւերակ, Տէրիք, Ղազուան, Մտիաթ, Ըտուան, Սղերդ, Մերտին, Հայնէ, Լճէ, Ֆարղին, Հազրօ, Պշերիկ ու Սլեւան գաւառները:

Բոլորն ալ ունէին իրենց դպրոցները, եկեղեցիները ու մատուռները:

Կազմակերպութիւններ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, Հնչակեան ու Ռամկավար կուսակցութիւնները, Հ. Յ. Դ.եան Կարմիր Խաչը, Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Միութիւնը, Ուսումնասիրաց Միութինը իր գրադարանով՝ ու քանի մը հազար հատոր գիրքերովը: Հայ կաթոլիկներու Ջարգասիրաց Միութինը, Հայ բողոքականներու Ջանասիրաց Միութինը ու ազգային վարժարանի Գրասիրաց Միութինը, եւ վերջերս ալ Դաշնակցութեան միջոցաւ կազմուած մետաքս հիւսող կիներու՝ երկաթագործ, հիւսն, կտաւագործ, մետաքսագործ, ու դերձակներու արհեստակցական միութիւնները:

Վարժարաններ.— Հ. Յ. Դ. «Յառաջդիմական բարձրագոյն երկրորդական վարժարանը, Ս. Կիրակոսի ու Ս. Սարգիսի զոյգ տղոց ու աղջկանց վարժարանները, զոյգ մանկապարտէզները, մասնակի եւ բոլոր յարանուանութեանց վարժարանները:

Ս. Կիրակոս մայր եկեղեցին եօթը խորաններով, հինգ շատ խոշոր դուռներով ու իր նշանաւոր վերնատունով, 1500 մեթր տարածութեամբ ու 15 մեթր բարձրութեամբ Թրքահայաստանի մեծագոյն տաճարն էր, որ կրնար պարփակել մինչեւ 3000 հաւատացեալ:

Ս. Կիրակոսի առաջին զանգակատունը կայծակնահար եղաւ 1913ին խթումի իրիկունը: Անմիջապէս նորը շինեցին աւելի շատ բարձր ու փառաւոր կոթական ոճով, Թուրքիոյ ամենաբարձր զանգակատունն էր, բոլոր մինարէներէն ալ բարձր: Գագաթի խաչը որ ոսկեզօծուած էր, 2 մեթր բարձրութիւն ունէր՝ բարեխնամ Թուրքերը այս ալ քանդեցին...:

1908 Յուլիսին սահմանադրութիւն հռչակուած, ազատութեան եղբայրութեան ու հաւասարութեան շրջանն էր: Ամէն կողմ ուրախութիւն, խրախճանք, դրօշազարդում, դիրկընդխառնում, համբուրուելու օերն էին: Կ'երգէին սա երգը — «Կէչտի օ պիր զէմանլար, հափիմիզ պիր դարտաշըզ, Եաշասըն Հիւրրիաթ, Ատալէթ, Մուսավաթ, Եաշասըն միլլաթ»: (Անցան այն ժամանակները, ամէնքս մէկ եղբայրներ ենք, կեցցէ ազատութիւնը, հաւասարութիւնը, եղբայրութիւնը, կեցցէ ազգը), մեր ողբացեալ ու համբաւաւոր ընկեր Վարդգէսը (Սէրէնկիւլեան) այդ օրերուն Տիգրանակերտի բանտէն ազատ արձակուած ըլլալով՝ իրեն վիճակուեցաւ եկեղեցիին մէջ՝ խորանին առջեւ համբուրուիլ Թուրք փաթթոցաւոր մօլլաներուն հետ, ու հազիւ տարի մը անցած տեղի ունեցաւ Կիլիկիոյ աղետալի ջարդը:

ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

ՄԱԿը յաջողի Հրեաներուն եւ Արաբներուն համար հաւասարապէս ընդունելի վերջնական կառավարութիւն մը հաստատելու :

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը 44 ձայնով, այս ծրագիրը յղած էր քաղաքական յանձնաժողովին, ուր ձեռնպահ մնացած էին 10 պատուիրակներ, որոնց մէջ է ալեւ պետութեանց խմբակցութիւնը :

★ Հրէական զինուորները մեծ ջանքեր կը թափեն Թել Ավիվէն Երուսաղէմ տանող ճամբուն հակակշիռը իրենց ձեռքը առնելու համար նորէն : Արաբներէն առած են արդէն Երուսաղէմէն 15 քիլոմեթր հեռու գտնուող ռազմավարական երկու կէտեր : Տամնըհինգ օրուան մէջ հինգերորդ անգամ ըլլալով, Թել Ավիվէն մեկնող եւ 270 բեռնակառքերէ բաղկացած կարաւան մը յաջողած է երէկ Երուսաղէմ մտնել, Պապ էլ Վատի մօտ գտնուող արաբ պատնէշ մը քանդելէ ետք :

ԻՏԱԼ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

Վատիկանի կէս պաշտօնական թերթը, «Օսէրվաթորէ Ռոմանօ», խօսելով իտալական ընտրութեանց վրայ, կը գրէ. «Իտալիա մտաւ արեւմտեան ազգերու շարքին մէջ եւ այս կերպով հաստուցած եղաւ այն պարտքը՝ զոր ունէր պատերազմէն ետք իրեն օգնող ազգերուն հանդէպ : Իտալիա հիմա պիտի ըլլայ խաղաղութեան համար ճամբայ մը եւ ոչ թէ դէպի պատերազմ տանող ուղի մը : Արեւելեան զանգուածը (Խորհրդ. Միութիւն եւ իր արբանեակները) դիտէ հիմա որ իր սահմաններուն վրայ գոյութիւն ունի խաղաղասէր երկիր մը, որ միջազգային խաղաղութիւնը վտանգի տակ պիտի չդնէ այլեւս, կործանարար մեքենայութիւններով :... Իտալիա կրնայ միութեան գիծ մը ըլլալ Եւրոպայի երկու հակառակորդ խմբակցութիւններուն միջեւ » :

★ «Ունիթա» թերթին խմբագրին գրած իր յայտարարութեան մէջ, համայնավարներու պետ Թոլլիադդի կ'ըսէ թէ «18 Ապրիլի ընտրութիւնները ոչ ազատ եղած են, ոչ ալ ռամկավարական դրութեան համաձայն» եւ կը թուէ բռնական այն երեք միջոցները. որոնք գործ դրուած են ընտրողներու վրայ .— օտար միջամտութիւնը, ամբողջ եկեղեցականութեան միահամուռ հարկադրանքը հաւատացեալներու վրայ եւ Տը Կասփէրիի կառավարութեան սպառնալիքները՝ իտալական ժողովուրդին ուղղուած :

★ Վարչապետ Տէ Կասփէրի անհամար բազմութեան մը կողմէ ողջունուեցաւ որոտընդոստ ծափերու մէջ, երբ իր կուսակցութեան կեդրոնատեղին կ'երթար : Առիթէն օգտուելով, խանդավառ ճառ մը խօսեցաւ եւ խոստացաւ ընկերային բարեփոխումներ մտցնել : «Մենք յետադիմականներ չենք որ ետեւնիս նայինք ըսաւ. — մենք դէպի առաջ ուղղած ենք մեր ակնարկները» :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Շավիլի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընկերուհիները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Պ. Բ. Հայկէշեանին իր ղեկավարութեամբ պատրաստած եւ իր կատարած դերով «Արմենուշի» ներկայացման համար, Օր. Սրբուհի Շահինեանին (Արմենուշ) Տիկին Գալայճեանին եւ բոլոր միւս դերակատարներուն, Պ. Օսմանճեանին եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին «Հիւանդատես» զաւեշտին ներկայացման համար : Պ. Ս. Յովհաննէսեանին եւ Րաֆֆի երգչախումբին որոնք սիրով մասնակցեցան երեկոյթին յաջողութեան : Շնորհակալութիւն նաեւ նուիրատուներուն, ընկերներ Ֆ. Յովհաննէսեան Պալտիկքիւլչեանի, Մովսէս Տէմիրճեանի (1000ական ֆր.), Պ. Պ. Կարապետեանի եւ աՓփաղեանի 1000ական ֆրանք ընկեր Պետեան եւ Պ. Պարոնեան 500ական ֆրանք, ընկեր. Թադուհի Մինասեան 300 ֆր. ,եւ վիճակախաղի առթիւ եղած նուիրատուութեանց համար :

ԿԻՐԱԿԻ 25 ԱՊՐԻԼԻՆ ԺԱՄԸ 14.30

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՖՈՔԼՈՐԻ ՄԵԾ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՌԸՇԸԼԻՕ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Սէնթ Հիլէր Թուվէի առաքինարանի Ուսանողներուն : Հայկական բաժնին կը մասնակցին Օր. ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգ), Օր. ՌԵԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) եւ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (թառ) :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ մէջ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի եւ Ն. Ս. «Հրայր» խումբի, Ապրիլ 25ին, կիրակի Սալ տը Միւթիւալիթէ (Salle de Mutualité), կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին : Կը խօսի ՏԻԿԻՆ ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ :

×

Ապրիլ 11-24ը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ, ապրիլ 25ին Սաքրէ Քէօրի սրահին մէջ, կէս օրէն վերջ ժամը 2.30ին :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու միութեան :

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ.ի կոմիտէի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին :

×

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիմանթօ խումբի կողմէ :

25 Ապրիլ կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Թաղիս մատրան մէջ :

Առաւօտուն պատարագ եւ հոգեհանգիստ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԱՅԻՍ 2ԻՆ

★

ԿԱՐՏԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման խումբի նախաձեռնութեամբ Ապրիլ 11–24 կը տօնուի, կիրակի, ապրիլ 25ին կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին Պիվէրի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ : Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն .

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ .— Նախաձեռնութեամբ Մլթ. Կրթ. Ընկ. Սէն Շամոնի մասնաճիւղին, եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս քաղաքական, հասարակական եւ կրօնական բոլոր կազմակերպութեանց : Տեղի կ'ունենայ Ապրիլ 25ին Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Սալ Ժան տ'Արքի մէջ :

Պիտի խօսի ծանօթ գրագէտ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ : Գեղարուեստական բաժին, կը հրաւիրուին տեղւոյս բոլոր Հայերը :

×

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ .— Նախաձեռնութեամբ եկեղեցական Միութեան, այս կիրակի կէսօրէ վերջ Կը խօսի ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԷՔԵԱՆ :

×

ՍԷՆ ԺԷՐՈՄԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդին եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Հ. Ա. Ը. Միութեան, Ֆ. Կապոյտ Խաչի, Հայ Երիտ. Միութեան, Նոր Սերունդի, Հայ Ռ. Միութեան, Կրթ. Մարմնոյ, Արի եւ Արենուշներու : Այս կիրակի առաւօտ Թաղիս նորաշէն սրահին մէջ : Նախքան սգատօնը պատարագ եւ հոգեհանգիստ եկեղեցւոյ մէջ : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ .— Տիկին Աղաւնի Տէր Անդրէասեան եւ իր զաւակները, իրենց անմոռանալի ամուսնոյն ու հօր՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆի մահուան երրորդ եւ իրենց զաւկին ու եղբօր ՎԱՀԷԻ մահուան տասներկուերորդ տարեդարձներուն առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս կիրակի — Լիոնի Հայ եկեղեցւոյն մէջ, ուր կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները :

ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Արմենիա երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ Համբարձման հինգշաբթին, 6 Մայիս, Մարսէյլ, րիւ տ'Ալժէի Թատրոնին մէջ, ժամը 4ին, նոր ու ճոխ յայտագրով, ղեկավար՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ : Տոմսերը թուագրուած են, կը խնդրուի հանդիսականներէն յարգել իրենց թիւերը եւ ուրիշ տեղ չգրաւել :

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ գաղթակայանէն Ալմաստ Ալէմեանի թոռը Գեղանոյշ Նազարեան կը փնտռէ Վանեցի Ալմաստ Ալէմեանի քոյրը որ 1937ին Փարիզ կը գտնուէր եւ կը թղթակցէր իր քրոջ հետ Խարբով գտնուած ատենը : Տեղեկացնել « Յառաջ »ի :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ մասնաճիւղին հանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՎԻՆԵՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Զաքէոս Քիլիրեանի բնակարանը (Ս. Սաթուռնէն) : Կը խնդրուի ներկայանալ անցեալ տարուան անդամատետրերով :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովներու կը հրաւիրէ իր հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ : Դասախօսն է ընկ. Աշոտ Իսահակեան :

Քաղաքի Ռոստոմ խումբը 29ին :
Ս. Ժէրոմի Աղբալեան խումբը 30ին :
Ս. Լուի Սիամանթօ խումբը 26ին :
Պուլ. Օտտոյի Խատիսեան խումբը 27ին :
Ս. Անթուանի Գիւլխանդանեան խումբը 25ին :
Կարտանի Վաղարշեան խումբը 2 Մայիսին :
Լէ Միլ Համազասպ խումբը 2 Մայիսին :
Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին :

ՓՈՆ ՏՈՊՆԱՅԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները 26 Ապրիլին, ժամը ճիշդ 8.30ին : Շատ կարեւոր օրակարգ :

Հ. Յ. Դ. ՆԻԿՈԼ ՏՈՒՄԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ'ըլլայ շրջանի գործիչը :

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Խրիմեան սրահին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍԷՆԹ ԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսութիւնը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Պիտի դասախօսէ ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ : Նիւթ՝ «Ապրիլեան եղեռնը» : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Իսիի Ֆր. Կ. Խաչի հանդէս խնջոյքը որ տեղի պիտի ունենար կիրակի 25 Ապրիլին :

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

Սեբաստիոյ Նահանգ. Միութեան • Անիէռ - Պուա Քոլոմպի եւ շրջանին մասնաճիւղի հանդէսը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ տը լա Քոմէթ սրահին մէջ :

ՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻ .— Ֆրանսահայ եկեղեցիներու նախագահ վերապատուելի փրոֆ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ կը խօսի այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին, 58 rue Madame ժողովարահին մէջ : Մասնաւոր պաշտամունք ի յիշատակ Ապրիլեան Եղեռնի : Նիւթ՝ «Ինչպէս ապրեցաւ Հայ ազգը դարաւոր ճնշումներու եւ բռնութիւններու հակառակ» :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 25 AVRIL 1948 Կիրակի 25 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5326-Նոր շրջան թիւ 935 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Սուգի մէջ է Հայոց ազգը ։

Ո՛չ եւս է Հայ ցաւի ու տառապանքի մեծ դէմքը, Հայ Դատի ու քաղաքական պահանջ անխոնջ պաշտպանը ։

Ըլլալ բանաստեղծ ու գրագէտ, միաժամանակ ըլլալ քաղաքագէտ ու դիւանագէտ՝ տրուած է մեզի պէս փոքր ժողովուրդներու միայն ։

Մեր Դատը բոլոր դատերու մէջ արդարագոյնը — սրտի ու զգացումի, հոգիի եւ խղճի դատն էր՝ քան դիւանագիտական խարդախութեանց քաղաքական մութ հաշիւներու։

Եւ ո՞վ էր որ ամէնէն աւելի իր հոգիի խորքէն կրնար զգալ Հայ Դատը եւ սրտանց նուիրուիլ անոր՝ քան այն մարդը, որ ամէնէն աւելի զգաց հայկական սարսափները եւ զգածուեցաւ անոնցմով, ապրեցաւ հալածական, անտէր եւ բոլորէն լքուած հայ ժողովուրդի անլուր տառապանքները եւ յաւերժացուց իր ապրումները անմահական էջերու մէջ ։

Ահա՛ թէ ինչու, երիտասարդ տարիքէն, Ահարոնեան, մինչ մէկ կողմէ կը ստեղծագործէր գեղարուեստական սքանչելի երկեր որոնք յաւէտ անմոռանալի պիտի մնան, միւս կողմէ չէր անտեսեր քաղաքական գործունէութիւնը, ընդառաջ երթալով իր ուսերուն վրայ դրուած պարտականութեանց ։

Շատ քիչ է թիւը այն մահկանացուներուն, որոնք իրենց կենդանութեան իսկ անմահութեան փառապսակին կ'արժանանան ։

Ահարոնեան երկար տարիներէ ի վեր անմահացած էր արդէն հայ ժողովուրդի հոգիին մէջ, հայրենիքէն մինչեւ Սփիւռք ։

Իր գրութիւնները մինչեւ այսօր ալ մեծ յուզումով կը կարդացուին: «Ազատութեան ճանապարհին»ը ամբողջ սերունդներու ներշնչարան եղաւ, ազատութեան եւ հայրենիքի գաղափարը սերմանելով Ջարդերէն ու անապատներէն ճողոպրած հայ բեկորներու հոգիին մէջ ։

Իր հայրենաշունչ տողերը տակաւին ամէն կողմ մեր հանդէսներու զարդը կը կազմեն, սրբտաբուխ արցունքներ խլելով ներկաներու աչքերէն ։

Մեր յեղափոխական - ազատագրական շարժումները չունեցան աւելի հարազատ թարգման՝ քան Ահարոնեանը։ Անիկա հէքեաթ չէ որ կը պատմէր, այլ իրական կեանքն է, որ կը պատկերացնէր ցնցող պարզութեամբ ։ Հայրենասիրական զգացումը կը պոռթկայ մէջէն ինքնին մինչեւ վրէժի գերագոյն աստիճանին կը հասնի, ամէն անգամ որ էջ մը կը կարդաս իրմէ ։

Գրագէտ - բանաստեղծ Ահարոնեանը պերճախօս - հռետոր էր միաժամանակ։ Գիտէր յուզուիլ ու յուզել հազարաւոր ունկնդիրներ, որովհետեւ հոգիէն կը խօսէր ու հոգիին կը խօսէր։ Որովհետեւ կը հաւատար իր խօսածին։ Կը հաւատար Հայ Դատի յաղթանակին եւ հայ ժողովուրդի լաւագոյն ապագային ։

1930 Մայիս 10ին, երբ Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ, հազարաւոր հանդիսականներու մասնակցութեամբ կը տօնուէր իր քառասնամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանը, ալեհեր յոբելեարը կը գոռար, արձակելով հետեւեալ արամազդեան պտգամը ․

« Հաւատացէ՛ք ինձ, հաւատացէ՛ք ինձ, այս հանդիսաւոր ժամին ես խօսում եմ այնպէս, ինչպէս կը խօսէի օրհասիս ժամին դէպի երկինք չուող իմ հոգով։ Մեր իրաւունքի եւ արդարութեան յաղթանակը ես տեսնում ու ապրում եմ իմ էութեանս բոլոր թելերով անգամ մեր դժխեմ օրերի այս թանձր ու ցուրտ մթնոլորտի սարսուռների մէջ, ես զգում եմ նրա փոթորկածին հեւքը, լսում եմ նրա թնդիւնը որպէս ռազմի դաշտերում մրրկօրէն սլացող սալասմբակ երիվարների ոտփիւնը »:

Լահէյէն մինչեւ Փարիզ, Սեվրէն մինչեւ Սան Րէմօ, Ժընեւայէն մինչեւ Լոնտոն ու Լօզան՝ Ահարոնեան վազեց անխոնջ, բախեց բոլոր դուռները, բարեկամ թէ թշնամի, տեսնելու համար «մեր իրաւունքի եւ արդարութեան յաղթանակը», որուն հաւատաց մինչեւ վերջ, մինչեւ այն «դժխեմ» օրը, երբ «թանձր ու ցուրտ մթնոլորտի սարսուռների մէջ» սեւ մշուշ մը եկաւ պատեց իր բանականութիւնը, խլելով հայ ժողովուրդը իր պերճ խօսքերէն եւ աստուածային գրիչէն ։

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Ուշ գիշերային մենութեանս ժամն է․
Աչքերիս առջեւ անդունդի խորքում սեւ գետն է հոսում ։
Ու մտածումներս՝ ափերին շարուած վախլուկ մանուկներ,
Սուրացող ժամերի քղանցքին են փարել,
Դադար են հայցում
Ու դադար չկայ …։
Մի դաժան Աստուծոյ մտրակն է շաչում,
Անհունօրէն ահեղ երգը լռութեան ։
Ու ամէն ինչ սլանում է խելայեղ վազքով ։

★

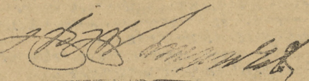
Մտածումներս տանջանք են ահա․
Տօնավաճառից(*) հէնց նոր դուրս եկայ,
Եւ առք ու վաճառք, ողջ ձաղող անցան։
Էլ ո՞ւր յետ դառնամ․
Գիշեր է ահա․
Մի անծանօթ ձեռք իմ անցած ճամբին կամուրջները աւրեց ։
Ու լռութեան մէջ մի հարբած Աստուած՝
Իր արարածների բախտն է քրքջում,
Եւ մտրակը անհոգ շարժում է շռայլօրէն ։

★

Բաց պատուհանից թիթեռը ներս ընկաւ,
Ու լապտերիս շուրջն է խաղում լոյսի հետ,
Կրակով հարբեց, երազ է փնտռում,
Ու գտաւ նրան՝
Բոցերից ծնած,
Լոյսերով օծուն գեղեցիկ էր նա,
Եւ փախչում էր եւ միշտ մօտիկ էր,
Ֆաշում դիւթում էր,
Եւ կար ու չկար ։
Սիրահար թիթեռը նրա յետեւից զարկուեց սիւնին, ձեղունին, պատերին,
Եւ իր երազի սիրուն մի յետին ճիգով
Բոցերի մէջ նետուեց ու թեւերն այրեց՝
Ու անկենդան յատակին փռուեց ։
Միւսն էլ չկար․ իր ստուերն էր այն ։
Նայում էի եւ աչքերս թացացան
Պատանեկից յոգնած հոգիս էր լալիս ։

★

Տօնավաճառը շատ հեռու մնաց․
Առք ու վաճառքից այնքան փոշման եմ,
Ահ ինչպէս կ'ուզէի կրկին ետ դառնալ ․
Շուրջս խաւար է ու այնպէս ուշ է,
Հին է այս ճամբան
Հին է ու անդարձ, այն մօրուց գիտեմ
Թէ ուր եմ գնում, այս է՝ որ չգիտեմ ։
Մի դաժան Աստուծոյ մտրակն է շաչում,
Ամէն ինչ սլանում է խելահեղ վազքով՝
Ու դադար չկայ ։

(*) Կ'ակնարկէ Հաշտութեան Համաժողովին։

ԸՆԿ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մարսէյլէն մեռելակառքը ժան Կուժոնի եկեղեցին հասաւ ուրբաթ գիշեր ժամը 8ին, ուր հաւաքուած էին ընդունելու ընկեր Ահարոնեանի մարմինը Տիկին Ն. Ահարոնեան, երկու զաւակները ու հարսը, ինչպէս եւ հարիւրէ աւելի ընկերներ, գլխաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Եւր. Կ. Կ.ին։ Մարսէյլէն ընկերացող ութը ընկերներ հակառակ 24 ժամուան իրենց յոգնաբեկ եւ յուզումնալից ճամբորդութեան՝ իրենց ուսերուն վրայ բարձրա- …ն զետեղեցին մարմինը եկեղեցւոյ մէջտեղը …ուած մահաբեմին վրայ։ Եկեղեցական …ն վերջ ամբողջ ներկաները հինգ վայրկեան լռութեամբ ծնրադրեցին Ահարոնեանի առ-

Եկեղեցին կը շողար լոյսերու մէջ, վարչու…ը մեծ հոգածութեամբ պատրաստած էր գե…կ անկիւն մը որպէս մահաբեմ, ուր դրուե… ընկեր Ահարոնեանի դագաղը ծածկուած ե…գոյն դրօշակով եւ շրջապատուած Մարսէյլէն …ուած տասն է աւելի գեղեցիկ ծաղկեպսակ…ով։ Ընկերները հսկեցին գիշերային լռութեան …էջ, յաւիտենական լռութեան եւ հանգիստին հա…ար մեկնող մեծ գրագէտին ու գործիչին քով ։

Մարսէյլէն իրեն ընկերացած էին Ազգ. վարչութենէն Կ. Ճանիկեան, Ց. Կ. Խաչէն Տիկին Քիպրիթճեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. կոմիտէէն Արամ Պետիկեան եւ Յ. Տէօքմէճեան, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն Խաչիկ Գալուստեան։ Առանձին պէտք է յիշել ընկեր Նշան Կակոսեան եւ Նշան Դարբինեան որոնք ամբողջ 14 տարի անխոնջ կերպով Տիկին Ն. Ահարոնեանի հետ գուրգուրանքով եւ ջերմ հոգածութեամբ շրջապատեցին հիւանդը, իսկ Պ. Զաթիկեան որ նոյնպէս կ'ընկերանար պատուիրակութեան որպէս տանուտէրը ընկեր Ահարոնեանի, իր տիկնոջ հետ նոյնքան ուշադիր խնամքով մը եւ յարգալիր գուրգուրանքով մը դիւրացուցած են այն դժուարին կեանքը որուն դատապարտուած էր մեծ հիւանդը եւ իր անձնուէր ընկերուհին։

★ Փարիզի մէջ շաբաթ ժամը 2ին կատարուեցաւ ընկեր Ահարոնեանի Ազգ. յուղարկաւորութիւնը որ հայ ժողովուրդին սիրոյ եւ յարգանքի մեծ ցոյցն էր իր անմահ գործիչին ու գրագէտին նուիրուած ։Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները, Մարսէյլ եւ Փարիզ՝ ինչպէս նաեւ այս առթիւ ստացուած ցաւակցական հեռագիրներու եւ նուիրատուութեանց ցանկերը յաջորդով ։

★ Յուղարկաւորութեան մասնակցեցան նաեւ գաւառական զանազան կեդրոններէ մասնաւոր պատուիրակութիւններ Մարսէյլէն առաջնորդութեամբ Բժիշկ Սիվրիհիսարեանի եւ Յակոբ Պապիկեանի, Լիոնէն ընկեր Թագւոր Այվազեան եւ Ղազար Ղազարեան։ Տէսինէն ընկերներ Սարգիս Առաքելեան, Թորոս Հէրոեան, Տէր եւ Տիկին Մովսէս Կարապետեան ։

×

Թռիչքեր ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ֆրանսայի ընկերվարական պաշտօնաթերթը հետեւեալ տողերով կը հաղորդէ Ահարոնեանի մահը․—

« Աւետիս Ահարոնեան, որ մեծ ընկերվարական մը եւ միեւնոյն ատեն Հայ մեծ գրագէտ մը եղաւ, աչքերը փակեց 82 տարեկան հասակին, Մարսէյլի մէջ։

Համեստ գիւղացիի զաւակ, Ահարոնեան իր համալսարանական ուսումը ստացած է Ժընեւի եւ Փարիզի մէջ, ուր շուտով միացաւ ներկայացուցիչներուն այն ժողովուրդներուն՝ որոնք կը տառապէին Ցարերու եւ Սուլթաններու լուծին տակ։

Անդամ յեղափոխական ընկերվարական «Դաշնակցութիւն» կազմակերպութեան, Ահարոնեան, համաշխարհային առաջին պատերազմի ատեն, Թիֆլիսի Հայկական Խորհուրդին նախագահ եղաւ, եւ 1919ին ալ, Փարիզի Հաշտութեան Համաժողովի Հայկական Պատուիրակութեան նախագահ ։

Իր գործերէն շատեր թարգմանուած են ֆրանսերէնի, անգլիերէնի, ռուսերէնի եւ պուլկարերէնի»։ Ուրիշ բազմաթիւ ֆրանսերէն եւ անգլերէն թերթերու արտայայտութիւններըյաջորդով։

×

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԸ խոր վշտով կը սգայ մեծանուն գրագէտին՝

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

անդարմանելի կորուստը եւ իր սրտաբուխ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ողբացեալի այրիին ու զաւակներուն ։

ՎԵՐՋԱԼՈՅՍ

Վերջին անգամ տեսեր էի 1940 Դեկտեմբերին:

Ձիւն - ձմեռ: Վառարանին դիմացը նստած, կը պնդէր, ձեռքերս բռնած կը պահանջէր որ քիչ մըն ալ կենամ: Ու խօսի՛մ, խօսիմ: Բժիշկն ալ բարեխօս կը կանչէր: Ետոյ խաղող կը հրամցնէր: Մինչեւ անգամ կը ճգնէր հասկցնել Տիկին Նուարդին որ ճաշ պատրաստէ: Ահա ձեռք երկարած դէպի դիմացի պատկերազարդը: Դուռը գոց է. շարժուձեւ մը՝ հասկցնելու համար որ բանալ: Ուրիշ շարժուձեւ մը՝ որ կը նշանակէր գաւաթներն ու պնակները շարել սեղանին վրայ:

Խօսք մը նետեցի, իբրեւ սփոփանք.

— Հայաստանը պիտի ընդարձակուի այս անգամ...

— Չէ՛... (նայուածք մը թերահաւատ եւ հարցական):

Ետոյ այնքան ոգեւորուեցաւ որ գլանիկ մը ուզեց եւ անմիջապէս ծխել սկսաւ:

Տիկինը կը վկայէր թէ առաջին անգամ է որ այս տեսակ բան կը պատահի:

Աւելի առաջ, տեսեր էի պատերազմի նախօրեակին: Բայց, ուրիշ բան էր հանդիպումս 1938ին:

Ձեմ գիտեր ո՛վ լծելադրած էր եկեղեցի տանիլ, յետոյ պտոյտ մը կատարելու համար դէպի ծովափ:

Նախ զինքը տեղաւորելով կառքին մէջ, շուրջը բոլորուեցանք՝ տիկինը, բժիշկը եւ ես:

Դէպի Փրատօ, մայր-եկեղեցին:

Բարձր էր տրամադրութիւնը: Աչք ու ականջ կտրած, անդադար կը հարցնէր: «Ին...չ...»:

Երբ կառքէն իջեցուցինք, ուշադրութեամբ կը դիտէր չորս դին: Թեթեւութիւն մը կը շողար դէմքին վրայ:

Թեւէն բռնելով յուշիկ-յուշիկ առաջնորդեցինք դէպի տաճարը:

Ահա կեցեր է ատեանը ու կը դիտէ: Կ'ուզէ արտայայտուիլ, բայց բառերը խոյս կուտան: Քեզի կ'իյնայ իմաստ փնտռել նայուածքին, շարժուձեւերուն, թոթովանքին մէջ:

Ըսած եղայ թէ Հայկական Տպագրութեան պատկեր մը կը գտնուի պատին վրայ:

Աղաչաւոր նայուածքով մը որ «ո՞ւր է» կը նշանակէր, ուզեց տեսնել անմիջապէս: Ու երբ մատնանշեցի, երկա՛ր նայեցաւ, յետոյ գլուխն օրօրեց ու կեցաւ:

Առաջնորդեցինք խորանին առջեւ: Աւելի ճիշդ՝ ինք ուզեց: Լեզուիս տակէն՝ «... Զունկն քո»:

Խանդաղատանք մը համակեց հիւանդին դէմքը: Նորէն ճիգ մը արտայայտուելու: Բայց ի զուր: Աւետարանը բռնել փորձեց, եւ երբ Գարեգին արք. վեր առաւ զայն, համբուրեց, երկիւղած:

Դժուար եղաւ դուրս հանել տաճարէն: Անուշիլով, ինչպէս մանուկ մը, տարինք Առաջնորդական սենեակը, որպէսզի հանգստանայ:

Սենեակին պատէն կախուած էր Հայաստանի մեծադիր քարտէսը: Հազիւ տեղաւորուած էինք, երբ Ահարոնեան նստած տեղէն գաւազանը վերցնելով, երկարեց դէպի քարտէսը:

Կը փորձէր կէտ մը, բան մը մատնանշել քարտէսին վրայ:

Անշուշտ Հայաստանը կը փնտռէր կամ կ'ուզէր ցուցնել, «որպիսութիւնը» հարցնելու համար:

— Երեւա՞նը կը փնտռէք: = Չէ՛...

— Սեւա՞նը: = Չէ՛: — Էջմիածի՞ն, Ղարաբա՞ղ...

= Չէ՛, չէ՛ (հետզհետէ աւելի նեղսիրտ):

Գաւազանը կ'երերար կէտէ մը ուրիշ կէտ մը: Հիւանդը ուզեց տեղէն ելլել եւ պատկերին վրայ ցուցնել ինչ որ կանցնէր միտքէն: Մենք ալ հարցումներ, կարծիքներ կը փոխանակէինք, երբ «Վասպուրակա՞նը», չշնչացի յանկարծ:

Կարծես լոյս իջաւ գլխուն: Ահարոնեան «այո, այո» կրկնեց եւ նորէն գաւազանը երերցուց մէկ որոշ կէտէն միւսը: Ու նորէն հարցական դիրք մը:

Այլեւս դժուար չէր կռահել: Մենք մեզի կը խօսէինք, — երեւի ըսել կ'ուզէ թէ դարձե՞ր է կամ կը դառնա՞յ միացեալ: Մէկը միւսին կցուած:

Լսեց ու խայտաց:

— «Այո՛, այո՛... (թարգմանէ — այդ ըսել կ'ուզեմ):

Ու գաւազանը անգամ մը եւս երերաց սահմանին մէկ ծայրէն միւսը....

Երրորդ այց:

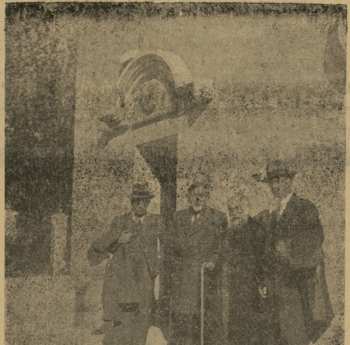
— Ուրեմն երթանք: Ջութակն ալ միասին կառնեմ: Ի՞նչ անակնկալ:

— Անշուշտ, անշուշտ: Նուագը օրհնութիւն է

— Եւ հիւանդաց բժշկութիւն:

— Ազգիս Հայոց ազատութիւն:

Սրտա՛ց ուրախ՝ իր նախաձեռնութեան յաջողութենէն, բժիշկը կարծես շարական կ'երգէր մեքենաբար, երբ ժամադրուեցանք յաջորդ երեկուան համար:

Մարսէյլի Հայոց եկեղեցիին դրան առջեւ 1936 Նոյեմբեր 10ին

Միրուն ծաղկեփունջ մը՝ Պ. Ա. Թ.ի վարդապետական[?]: «Պզտիկ օրհնութիւն, այս փունջն ալ դուն առ»:

Եւ յուշիկ յուշիկ դէպի վիլլա Մարգրիտ, համանուն փողոցին մէջ, Կոմօ...

Առաջնորդը սոր բժիշկն է, մեր անձնական Սիվրիհիսարցին[?]: Ծեր այրիական դուռնէն լռիկ: Սալս լոք պէտք մտնէ, պէտք սպասէ արագ ակնարկով մը, — սո՛ւրբ է, դուրսն է, նստած թէ պառկած (թէեւ սովորաբար գիտէ որ ժամուս ինչ կ'ընէ):

Հիւանդը նստած էր բակը, սաղարթախիտ ծառոցի մը տակ:

— Բարեւ, ընկեր Ահարոնեան, ի՞նչպէս էք:

— Լաւ... լաւ... (ձախ ձեռքը միշտ օգտական լեզուին):

— Տեսէք ինչ բերած ենք ձեզի, — վարդ, ջութակ, վարպետ ջութակահար:

Մաղկեփունջը մեծ տպաւորութիւն մը չի գործեր իր վրայ: Ջութակ կը, — ապահովաբար առը գոյութիւնն անգամ մոռցած է:

Կը սարկալայցնենք ջութակահարը հին յուշեր քրքրելով:

Ինչո՞ւ այսպէս մռայլ կ'երեւայ այսօր, միտքը այլո՞ւր:

— Մէկ անգամէն սկսէ, Ֆիլիփ...

Ձայնը խաղ մը եւ ջութակը կ'ոստոստէ, կը թրթռայ, կը կարկաչէ: Chaconne... Airs Bohemiens, ...Caprice de Fiorillo,... Hopak,... Chanson Louis XIII... Բրաւօ եռեւէ:

Սարսուռ մը կը ծորի սենեակին մէջ, մինչ անդին շարաճճի հով մը կը սլուրայ տերեւներուն հետ, ձայն բռնելով կամ առանձինս շշնելով:

Հիւանդը կը խոկայ, կը խլրտի: Սեւ աչքերը կը շողան, մերթ կ'աւաղէ:

Ծափշտակութի՞ւն: Կերացո՞ւմ խաւարէն դէպի լոյսը:

Ամէն անգամ որ կտոր մը կը վերջանար, Ահարոնեան աջ ձեռքը բարձրացնելով, ոլոր մը կը ձեւացնէր օդին մէջ, իր սքանչացումը յայտնելու համար: Ետոյ տեսակ մը կակղօ, գլխու շարժումով:

— Ղայթարմաճ, Ղայթարմա՛ճ (Ալեքսանդրապոլեան - Աղազարեան):

Կովկասն է որ կը պարէ սենեակին մէջ: Օդին մէջ: Ոտքեր ու ձեռքեր թռվռուն: Սարմուներ որ կը ծփան, կը ծափեն չորս պատի մէջ: Օդին մէջ: Սինչ անդին, պատուհանէն դուրս, բակին վերեւ հովը կը շարունակէ խեղդուել տերեւներուն հետ:

Սրտնե՞րդ թէ մահերդ, ա՛յ հով:

Ու հիւանդը վեցերորդ անգամն ըլլալով կը բարձրացնէ ողջ ձեռքը, արտայայտելու համար իր անբաղձառ գովասանքը:

★

Քանի մը օր վերջը, հիւանդը նշանացի կը հասկցնէ բժիշկին որ նորէն բերեն ջութակահարը: (Ճպոտը զարնելու ձեւ մը կը փորձէ ողջ ձեռքով):

Չորրորդ այց: Նոյն իրիկուան դէմ, որ ամենէն յարմար պահն է հիւանդին համար: (Ընդհանրապէս կը հանգստանայ, քնացած կ'ըլլայ կէսօրէն վերջ, մինչեւ ժամը 5):

Այս անգամ շատուոր ենք, — երկու օրիորդներ, տիկին մը եւ հիւանդ տղամարդ:

Այս անգամ աւելի պայծառ է հիւանդին տրամադրութիւնը:

ԸՆԿ. ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ վէպի [illegible] Ա. Ահարոնեան ծնած էր 1866 յունուար 9ին Արարատի կողքին փռուած Սուրմալու գաւառի կեդրոնավայր Իգդիր գիւղաքաղաքին մօտիկ Իգտիրմաւա անուն պզտիկ, անշուք գիւղին մէջ: Անշուք գիւղի մը աղքատիկ [illegible] այս բացառիկ տաղանդաւորութիւնը ապագային պիտի դառնար հայ կեանքին եւ հայ գրականութեան [illegible] կեդրոնական [illegible]: Սանահինի[?] [illegible] մէջ իր նախնական կրթութիւնը ստանալէ յետոյ, կը մտնէ Գէորգեան Ճեմարանը, ուսկից 1885ին շրջանաւարտ ելլելով կը պաշտօնավարէ ուսուցչութեամբ: Ուրեմն 19 տարեկանին սկսաւ Ահարոնեանի արդէն կը ծաւալէր հրապարակագրութեան: Իսկ 1887ին ալ «Մշակ»ի մէջ լոյս կը տեսնէին արդէն իր առաջին [illegible] ու գրական յօդուածները «[illegible]», «Փշուր մը խաց», «[illegible]» վերնագիրներով: 1890ին Ահարոնեան [illegible] Եւրոպա ուսանելու, մինչեւ 1903ը [illegible] Լօզան, եւ յետոյ Փարիզ, Սորպոնի մէջ հետեւեցաւ գրականութեան, պատմութեան եւ փիլիսոփայութեան դասընթացքներու: 1904ի սկիզբը կոչուած է «Մուրճ»ի խմբագրութեան մէջ: Այդ [illegible] կը ստանձնէ «Ծառայ», «Ալիք», «Ձայն» թերթերու աշխատակցութիւնը: Իսկ 1907 թուականին ալ կը հաստատուի Թիֆլիսի [illegible] քաղաքական վարժարանի տնօրէնութեան զոր կը վարէ երկու տարի, մինչեւ 1909 թուականը ու այդ տարին ձերբակալուելով կը նետուի Մետեխի բանտը ուր մնաց մինչեւ երկու տարի: 1911ին Պոլիս է, յետոյ Եւրոպա, բայց 1917ին ալ զինքը կը տեսնենք Թիֆլիսի մէջ, ուրկէ [illegible] հայ ազգային խորհուրդին: Ահարոնեան 1918ին կուգայ Պոլիս պատուիրակութեամբ մը, որպէս բանագնաց Թուրքիոյ հետ հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրող: 1920ին Փարիզ է եւ նոյն տարուան Սեւրի Դաշնագրութեան [illegible] մէջ յանուն Հայաստանի Հանրապետութեան կը ստորագրէ Սեւրի դաշնագիրը: Այդ թուականէն վերջ շատ պզտոր չուրեր կ'անցնին հայ կեանքին մէջէն, եւ Ահարոնեան միշտ պատնէշին վրայ է ու յաջորդաբար զինք կը տեսնենք միշտ ու ամէն տեղ հետամուտ՝ հայկական դատի աշխատանքներուն, ըլլայ ատիկա Լո -

Ջութակը, ջութակը: Մաս մը նոյն եղանակները, մաս մը ուրիշ կտորներ, — Elegie Armenienne, Rhapsodie Hongroise, Rondalla Aragonesa, — կը նուագէ սրտագին եռանդով: Ֆիլիփը, «ղեկավար ձայնը», լոյս կը ցայտէ, կ'ալեկոծէ, կը թրթռայ ու կը խայտայ լարերուն հետ: Մէկ սարսուռ կը կապէ ջութակն ու ջութակահարը: Երկուքն ալ քրտնած: Իրարմով կլանուած:

Ծափերը սուր ձայնով մը:

Ջութակին լարակալը թռած էր, երկուքի բաժնուած:

— Եթէ նուագահանդէսի պահուն, բեմին վրայ պատահած ըլլար այս արկածը...

— Ասանկ բան տասը տարին անգամ մը չի պատահիր:

Հայ արհեստաւորը երկաթ կը ծեծէր աքսորի ճամբաներուն վրայ: Արուեստագէտն էր որ պիտի աքսորէր, ցեխ քաղաքի մը մէջ:

— Սիրելի Ֆիլիփ, կարելի չէ՞ բերել ձեր ջութակը:

Ծառը վայրկեան վերջը, Ֆիլիփ միւս ջութակին լարակալը իր նուագարանին յարմարցնելով, վերադարձած էր իր վհուկի խաղերը: Կարծես աւելի աշխուժացած էր, ի հեճուկս արկածին:

Ահա նորէն «Ղայթարմա»ն:

— Կովկասը, Կովկա՛սը, ոստոստուն եւ կենսուրախ:

— Այո... Լա՛ւ...

Եւ նորէն ձեռքը օդին մէջ ծփուն, ի նշան գոհունակութեան:

Այս անգամ այնքան ոգեւորուած էր որ, երբ տիկինը ըմպելի հրամցուց այցելուներուն, ինքն ալ ուզեց խմել:

Խաբուսիկ խնդիր մը դէմքին վրայ՝ կը խլրտէր, տրկրուքէն կայծակը յարշտակել կ'ուզէր, բառ մը, մէկ հատիկ բառ մը արտասանելու համար: Ապա տրտունջի շարժուձեւ մը, որով կ'աւաղէր թէ աջ ձեռքը չի գործեր:

Դուրսը հովը կը սուլէր, տերեւները կը սօսափէին, եւ մենք անձկութեամբ կը դիտէինք ծառաստանը, որ այս անգամ ալ նշմարել կը հասկնար թէ աջ աչքը չի տեսներ:

Սարկաւագն ալ մէկը միւսին երեսը նայելու կը վախնար, արցունքը չմատնելու համար:

Ու նորէն հովը: Տերեւները: Սօսափիւնները, որոնք այս անգամ հայերէն կը խօսէին.

... Աստղերը խորհուրդ անանց Հայաստանի մի լար է հեծում:

Մարսէյլ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԼՈՅՍԷ ՍԻՒՆԸ

Այո՛, լոյսէ սիւն մըն ալ տապալեցաւ: Արդէն վաղուց տապալած հայ կեանքը չքաւորող այս մտքի ճառագայթումը, վերածուած էր այլեւս անշարժ կաթեղային պատրոյկի մը, որուն պըլ-պլացող լոյսը, հոգ. Պոմոնի բարձունքը հագիւ հազ կը համնէր մինչեւ իր խուցի սեմին, ու ապ-րիլ 20ին, այդ նշոյլն ալ նուաղեցաւ: Այժմ այլեւս չկայ, պատմութեան անցած է Ահարոնեան ա-նունը: Ներկայիս իրմէ ապրող սա փայտեայ դա-գաղը կայ որ աճապարանօք կը խուժայ դէպի Փա-րիզ՝ Փէր Լաշէզ :

Ահաւոր է այս ողբերգութիւնը, երբ կը մտածես թէ զարեր պէտք են հայ ծոցէն երկ-րորդ Ահարոնեան մը ծնունդ տալու համար, եւ Փէր Լաշէզ սուրացողը հայ կեանքին, հայ խօս-քին, հայ զէնին մեծագոյն դարբինն է, մեծագոյն գեղեցկութիւնը որ այսպէս քիչ մը արցունքով, քանի մը թել յարգանքի խօսքերով պիտի յանձ-նենք հողին :

Սփիւռքը ամբողջութեամբ եւ նոյնիսկ Հա-յաստանի մէջ ամէն սրտցաւ անհատ իր մտա-ծումը այս պահուս կեդրոնացուցած է սուրացող դագաղին վրայ եւ Ահարոնեան առոյգ իբրեւ ա-ղօթք դարձած բառերը կ'արտասանեն զայնեւ կ'ըսեն.— ափսոս, իցիւ թէ քիչ մը աւելի երկար մնար մեզ մօտ, քիչ մը աւելի երկար՝ որպէս խորհրդանիշը խօսքի գեղեցկութեան: Այս համա-տարած տխրութեան, այս ընդհանուր լացերուն մէջէն, հեռաւոր, անտես հորիզոնի մը վրայ մի-այն մէկ անհատ կայ, թափանցիկ ստուեր մը որ իր համակ սպիտակութեանը մէջ թեւաբաց, գո-հունակ ժպիտը այտերուն, անհամբեր կը սպասէ Ահարոնեանին հետ ողջագուրուելու, եւ էր եր-բեմն, ինչպէս որ թեւաւոր այս անբաժանելի էակները պտոյտ կուտային Եւրոպայի պողոտա-ներուն վրայ, այժմ ալ այդպէս հինին նման թե-ւանցուկ մանգալու համար այս անդամանդեթական ճամբաներուն մէջէն՝ Փերովբէներու դաշնաւոր կանչերուն ընդմէջէն : Ս. Վարդանեանն է ատի-կա, մեր միւս առաքելական գեղեցկութիւնը, Ահարոնեանին հոգեընկերը: Ինչքան քաղցր էր եւ յուզիչ դիտել այս զոյգ տիտանները արտի եւ մտքի սրտակցութիւնը մէկզմէկու հանդէպ : Ձեմ գիտեր թէ արդեօք կարելի է հանդիպիլ վերստին նման զոյգի մը որ ըլլայ այդ աստիճանի

ղան, Սան-Ռէմօ, Լոնտոն թէ Փարիզ: Լորտ Քըրզըն, երբ ժամանակաւորապէս կը թաղէր Թր-քահայ Դատը Ազգերու Դաշնակցութեան պալա-տին մէջ, Ահարոնեան, տարիներու երկար դադա-րէ մը յետոյ վերստին հայ գրականութեան կու գար, գրելով այնքան սիրուն գրական էջը որուն մէջ իր եւ փոխաբերաբար առնուած հայ կեանքը կը վերլուծէր ըսելով «Աոք ու վաճառքից այ-քան փոշման եմ: Աստուած, ինչպէս կ'ուզէի ետ դառ-նալ: Թէ ուր եմ գնում, այս է որ չգիտեմ» : (Ամբողջութիւնը տեսնել «Յառաջ»ի մեր Ներկայ թիւին Առաջին էջին վրայ): 1930ին Սորպո-նի մէջ աննախընթաց մեծ շուքով կը տօնուէր իր գրական գործունէութեան քառասնամեակը :

Անկէ վերջ պատահածները բոլորս գիտենք, 1934 Փետր. 11ին բեմին վրայ կաթուածահար եւ 14 տարիէն աւելի անշարժ, որպէս կենդանի մե-ռել մը անկողին գամուելէ յետոյ, ներկայ Ապրիլ 20ին ալ շիջեցաւ իր լոյսը :

⁂

Ծով է Ահարոնեանին գրական բերքը: Գրած է 35է աւելի լայնաշունչ երկեր: Գոնէ կարեւորները յիշած ըլլալու համար՝ պատկերներու եւ պատ-մուածքներու տեսակէն՝ «Ազատութեան ճանա-պարհին», «Խեղճերը», «Մոխիրների տակից», «Ճամբորդը», «Կաթուշկը», եւն.: Վեպերէն՝ «Լռութիւնը», «Մրրիկի Սուրբը»: Ճամբորդական եւ նկարագրական էջերէն՝ «Իտալիայում», «Շվէյցարական գիւղը», «Հռօ կինը», «Իտալա-կան խաքիկները»: Թատերգութիւն՝ «Արցունքի հովիտը», «Ոսկի հէքեաթը»: Չափածոյ դըր-ուածք՝ «Կարօտ հայրենի»: Քաղաքական եւ յու-շագրային գործերէն՝ «Հայրենիքիս համար», «Քրիստափոր Միքայէլեան», «Իմ բանտը եւ Ե-րազներիս Աշխարհը», «Պատմութեան դասերից», «Րաֆֆի», «Անդրանիկ», «Մեր օրերը», «Արեւ-ելեան լոյսը Հայոց Աշխարհում», «Աւարայրի ոգե-կոչումը», «Քէմալական Թուրքիան», «Սարդա-րապատից մինչեւ Սեւր եւ Լոզան» եւայլն, եւն.: Իր աւագ որդին, ընկեր Վարդգէս Ահարոնեան, այս պահուս սկսած է հրատարակել Ա. Ահարոն-եանի ամբողջ գործերու լրիւ շարքը :

Ընկեր Ա. Ահարոնեան կը թաղուի Փէր Լա-շէզի մէջ, այն յոյսով թէ եւ ջանիկ օր մը փոխա-դրուելով մայր հայրենիքին ծոցը՝ պիտի զետեղ-ուի հայկական Պանթէոնին մէջ, վերստին, ինչ-պէս այստեղ՝ հոն եւս անջնջելի արձանագրու-թիւն մը վրան յաւիտեանս կոչուելու համար հայ վշտի մեծ երգիչը՝ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ :

ՓԱՐԻԶԻ ԱԶԳ. ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

համախոհ հայ կեանքին բոլոր երեւոյթներուն հանդէպ: Երկուքն ալ առանձնութեան, մենու-թեան սիրահար՝ մեր դաժան կեանքը բրտօրէն դուրս էր քաշած իրենց արուեստագէտի ապրում-ներէն, զիրենք օգտագործելու համար իր լինել թէ չլինելու պայքարին: Եւ երկուքն ալ տուին ակն-կալուածէն աւելին, ըլլայ արուեստի գործ թէ հանրային աշխատանք, իւրաքանչիւր բառին խառնեցին զունեղ, վարակիչ շունչ :

Անշուշտ տեղը չէ դագաղի մը առջեւ վերլու-ծել պարունակալին գրականութիւնը եւ ոչ ալ իր բազմաբեղուն հանրային գործունէութիւնը : Այդ բոլորը կը մնան հանդարտ օրերու աշխատանք: Որպէս համադրեալ խօսք, կրնանք ըսել թէ այս լոյսէ սիւնը ոչ թէ միայն չքաւորեց, գեղեցկա-ցուց, հարստացուց հայ կեանքը, ոչ թէ միայն դիւցազներգեց՝ այլ դարբնեց հայ բազուկը: Իր «յարգանք քեզ»ը կը մնայ պատգամը գալիք նոր սերունդներուն, ուղեգիծը ապագայ կալեւլու-թիւններուն :

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐԸ

— Ըսէ՛, խրոխտ բազէ,
Ճեղքելով աստղը կայծակներուն, ամպերուն խորէն,
Ի՞նչ կատարի վրայ կ'երթաս ճըթվըտել պղպեղ լուսեղէն,
Ըսէ՛, խրոխտ բազէ :
— « Ուսս հոլիզոնէն զաղթող մրրիկներն ինծ հոտը բերին,
Հատ դիակներու, հունտերը կարմիր բեղուն ժան-տախտին:
Հզօր թռիչներէս վար զաղջ արիւններ ես անձ-բեւելով՝
Կ'երթամ արածիլ մարդկային բիբերն ու սիրտերն համով »:
— Ա՜խ, գընա՛, բազէ՛, կայծակը կտուցիդ...
Բայց մեռելներդ այդ՝ զոհերն են լոյսի.— անոնց մի դըպչիր :
Սիրտեր՝ որ վրէժէն չեն գիտեր պաղիլ.— Անոնց մի՛ դըպչիր:
Այլ այնտեղ պայքարն Առաքեալ մ'ունի բաժին մէջ կրակիր.
Թեւերովդ հուժկու զա՛րկ փըշրէ՛ խախաման իր յուսամուտին,
Եւ շանթը կտուցիդ՝ յոյսն երգէ՛՝ թառած իր ուսին վըտիտ :
Ըսէ թէ շուտով մեղ պիտի կանգնեմ արձան-ները իր փառքին :
Ա՛խ, գընա՛, բազէ՛, դափնի մը կտուցիդ:

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կը սխալին բոլոր անոնք որ Ահարոնեանի ալե-ծուփ գրականութեան մէջ կը նշմարեն մէկ հիմ-նական շեշտ միայն — լալկանութիւն :

Իրօք դժուար է խուսափիլ այդ անախորժ «Թերութենէն» Հայոց դաժան իրականութեան մէջ, հայ ժողովուրդի անօրինակ ճակատագրի հանդէպ: Եւ մեր բոլոր գրագէտները եղել են լալկան, մեր բոլոր պատմագիրները ու բանաս-տեղծները, Խորենացիէն ու Եղիշէէն մինչեւ Րաֆֆի, առատօրէն տուրք տուել են լացի ու հա-ռաչանքի միալար երաժշտութեան: Եղել են լալ-կան եւ արեւմտեան ու այլ ազգերու— ստրուկ, պայքարող ժողովուրդներու — բանաստեղծներն ու հրապարակագիրները, ռուս Նեկրասօֆ, լեհ Միցկեվիչ, Շեվչենկօ, բուլկար Բոտեվ եւ իտալական պառնասեանները՝ Մանցոնի, Լէօ-պարտի, Ֆօսկօլօ եւն.: Լալկան էր աստուածային Պետրարքը, որ հայրենիքի թշուառութիւնները կ'ողբար եւ անոր վարդավառ յոյսերը կ'երգէր : Լալկան էր Դանտէ:

Բայց ու ամուլ լալկանութիւնը կեդրոնական լարը չէ՛ Ահարոնեանի քնարին: Կսկիծ ու հառա-չանք չեն միայն «Արցունքի հովիտ»ը, «Աշուղ»ը եւ բոլոր միւս ազատաշունչ պատկերները, «Ուխ-տաւորը», «Թըթխմորը», «Բաչօն» :

Ո՛չ, լալկան չէ այդ գրականութիւնը, որ նոյնիսկ լացի, հառաչանքի մէջ ցասումի ու ընդ-վզումի զանգը կը հնչեցնէ...:

ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

●

Արարատը չենք տեսած, սակայն անոր ալեւոր եւ վեհաշուք բարձրութեան զգացումը ունինք, անոր պատկերը մեր հոգւոյն մէջ կը ծնինք գրե-թէ. մեր նախահայրերը տեսած են զայն ու անոր ազդած տպաւորութեան յուզմունքը փոխան-ցուած է մեզի, մեր անգիտակից եւ կազմութեան տաժանքին մէջ եղած օրերէն :

Արարատը չենք տեսած, բայց երբ օր մը զայն մեր աչքերուն առջեւ ունենանք, վստահ եմ, ան-ծանօթ լերան մը տպաւորութիւնը պիտի չընէ մեր վրայ, անոր գաղափարը դրոշմուած է մեր էու-թեան մէջ եւ այդ գաղափարին ընտանեցած ու ա-նով ապրած ենք :

Ահարոնեանը չէի տեսած ու երբ զինքը տեսայ անծանօթ եւ նոր ներկայացուած մէկու մը տպա-ւորութիւնը չըրաւ իմ վրաս. այսպէս սրբազան տեղեր կան ու այսպէս մարդիկ կան: Ահարոնեա-նը կը ճանչնայի իր գործերէն: Իր հոյակապ ար-ձակին կշռոյթը իր պատկերը դծած էր մտքիս մէջ ու իր ձայնին ոսկի շեշտը ընտանի դարձուցած, իրեն հանդիպումս անակնկալի մը յուզմունքը չպատճառեց, այլ շատոնց ի վեր կարօտով սպաս-ուած մէկու մը հանդարտ գոհունակութիւնը ու այսպէս եղած ըլլալու է բոլոր անոնց համար ո-րոնք զինքը իր գործերէն կը ճանչնային միայն :

Քիչ անգամ կը պատահի որ հեղինակ մը իր տաղանդին մարմնացումը ըլլայ : Ահարոնեանը տեսնելէ ետք չես զարմանար իր անօրինակ տա-ղանդին վրայ, ինչպէս զինքը կարդալէ ետքը ըն-նական կը գտնես իր Արամազդի թուխ ճակատը, իր խոր եւ սեւ աչքերը որոնց մթին հուրքէն կար-ծես կոպերը այրած են: Իր շարժումներուն, իր ձայնին մէջ կը վերագտնես իր տառապանքով օծ-ուած արուեստին ազնուականութիւնը, դաշն եւ հզօր եղանակը մրրիկներուն որոնցմով աւերուած Հայրենիքին սուգը իր գլխաւոր ցաւն ու իր տե-րական տաղանդը կազմած են :

ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

×

Ահարոնեանին արձակը ամէնէն նուրբ, շնոր-հալի, երգող արձակն է ոչ միայն Ռուսահայե-րուն՝ այլ նաեւ Թրքահայ արձակներուն մէջ: Ու-նի զարմանալի յատկութիւնը լաւ ու նոր պատ-կերներուն, տեսակ մը երաժշտութեամբ օծուած հրաշալի ոճ մը որուն օրինակը կը պակսի մեր նոր մատենագրութեան բոլոր վարպետներուն: Բառե-րու փորձ վիրթիւոզ մը կ'ընդունիմ ես զինքը :

Ահարոնեան մեծագոյն փարոսներէն մէկն է ապրող հայութեան: Միակ դէմքն է ան, որուն ճառագայթումը դեռ ոչ մէկուն անհաճոյ ըլլալու պարագաներ ցոյց տուած ըլլայ: Անմահ է ան գե-ղի բարքերուն պատկերացումին մէջ: Ուժով ու բարձրօրէն գեղեցիկ է մեր դիւցազնամարտէն առ-նուած կարգ մը էփոփէներուն մէջ: Անհունօրէն շահեկան է իր հոգեբանական վերլուծումներուն մէջ, եթէ ասոնք կ'իյնան զգացումներու կալուա-ծին մէջ :

Յ. ՕՇԱԿԱՆ

Կացութիւնը Պաղեստինի մէջ

ՁՈՒԼՈՒՄ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄ

Հրեաները երէկուընէ ի վեր կատարելապէս տիրացած են Հայֆային։ Այս լուրը արաբական պետութեանց բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ մեծ անձկութիւն առաջ բերաւ։ Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութիւնները ծանուցին թէ հրաման տը-ուած են իրենց բանակներուն Պաղեստինեան սահմանագլուխը դիմելու։ Իսկ Անդրյորդանանի բանակը որուն միութիւններէն շատեր արդէն Պաղեստինի հողին վրայ կը գտնուէին, կը շարունակէ ներս մտնել հոն։

Հրեաները հիմա գրեթէ ամբողջովին տիրացած են այն երկրամասին՝ որ, ՄԱԿի բաժանման ծրագրին համաձայն, ապագայի Հրէական Պաղեստինը պիտի կազմէր։

ԱՐԱԲ ՊԵՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Անդրյորդանանի մայրաքաղաքին, Ամմանի մէջ երէկ ժողով գումարեցին արաբ պետեր։ Ներկայ եղան Աբտուլլահ Թագաւորը, իր եղբօրորդին Իրաքի խնամակալ Աբտուլ Իլլահ, Լիբանանի վարչապետ Րիատ պէյ էլ Սոլհ, եւ Իսմայիլ Սաֆֆաթ փաշա, որ վերին հրամանատարն է Պաղեստինի ազատարար բանակին։

Րիատ պէյ էլ Սոլհ երկու նամակ բերած էր Աբտուլլահ Թագաւորին. մէկը՝ ստորագրուած Իպն Սէուտէն, որով Արաբիոյ մեծազօր Թագաւորը իր հաւանութիւնը կը յայտնէ որ Աբտուլլահի Անդրյորդանանի բանակը Պաղեստին մտնէ։ Երկրորդ նամակը ղրկուած է Երուսաղէմի Միւֆթի Ամին էլ Հիւսէյնի կողմէ, որ, Պաղեստինի գերագոյն Կոմիտէին անունով, կը խնդրէ Աբտուլլահէ որ «զինուորական հարկ եղած բոլոր օգտակար միջոցները ձեռք առնէ, Պաղեստինը ազատելու համար»։

★ Գահիրէէն կը հեռագրեն.— Արաբական Լիկայի քաղաքական յանձնաժողովին գումարումէն ետք, Լիկայի ընդհ. քարտուղար Ազզամ փաշա յայտարարեց թէ արաբ ղեկավար շրջանակները մօտէն կը հետեւին Պաղեստինի կացութեան ներկայ փուլերուն. «Պաղեստինի զինուորական վիճակը գէշ է — ըսած է—, բայց Հայֆայի պարտութիւնը արաբական պարտութիւն չէ, այլ բրիտանական, քանի որ անգլիական զինուորները անկարող եղած են պաշտպանելու կիներն ու տղաքը։ Եթէ Լոնտոն շարունակէ հակառակիլ որ արաբ պետութիւնները միջամտեն Պաղեստինի գործերուն, բնական է որ արաբ երկիրները աւելի երկար ատեն ձեռքերնին ծալլած չնստին այս ջարդերուն առջեւ։

★ ՄԱԿի Ֆրանսական պատուիրակ Փարոտի ընդհ. ժողովի քաղաքական յանձնաժողովին ներկայացուց ծրագիր մը, որով կ'առաջարկէ, շահագրգռուող պետութեանց հետ խորհրդակցաբար, միջոցներ ձեռք առնել՝ Երուսաղէմը եւ իր բնակիչները պաշտպանելու համար։

Այս առաջարկին հակառակած են Պաղեստինի բաժանման կուսակից եղող պետութիւնները (Սլաւ երկիրները ու Անգլիա ու իր գաղթաայրերը)։ Գալով արաբ պետութեանց, անոնք ալ մերժած են Փարոտի ծրագիրը։ Սէուտական Արաբիոյ պատուիրակը նոյնիսկ աւելի առաջ գացած է իր ընդդիմութեան մէջ, յայտարարելով թէ՝ արաբ ազգերը բռնի ուժով պիտի հակառակին «որեւէ վարչաձեւի որ պիտի բաժնէ Երուսաղէմը Պաղեստինի մնացեալ մասերէն»։

Վարչապետ Էտլի տեսակցութեան մը հրաւիրեց Զօր. Մոնկոմըրին։ Կը կարծուի թէ այս տեսակցութեան նիւթը Պաղեստինի կացութեան ըստացած նոր վիճակն է։ Ծանօթ է թէ Ամերիկացիներ առաջարկած էին վերջերս որ Պաղեստինը Անգլիացի, Ամերիկացի եւ Ֆրանսացի զինուորներէ բաղկացած միջազգային բանակի մը գրաման տակ դրուի։ Հիմա հաւանական կը նկատուի որ Անգլիա ընդունի կարգադրութեան այս ձեւը, նկատելով որ բրիտանական զինուորներու առանց այլեւայլի մեկնումը կրնայ ամենավտանգաւոր հետեւանքներ ունենալ Միջին Արեւելքի մէջ։ Այս վախին ապացոյց կը նկատուին Հրեաներու յարձակումը Հայֆայի վրայ եւ Անդրյորդանանի եւ Արաբական Լիկայի ձեռնհաս անձնաւորութեանց յայտարարութիւնները։ Հայֆան գրաւելով, Հրեաները կռուին առաջին մասին մէջ յաղթող հանդիսացած կ'ըլլան, բայց, այսպէսով վտանգաւոր խաղի մը մէջ մտած կ'ըլլան — կը կարծեն Լոնտոնի մէջ։

ՈՍԿԻՆ իջնալ սկսաւ նորէն։ Երէկ Նաբոլէոնի գինը իջաւ 3875 ֆրանքի, անգլիական ոսկինը՝ 5250 ֆրանքի, զուիցերիականինը՝ 3875 ֆրանքի, եւ տասը տոլարնոցինը՝ 9650 ֆրանքի։ Ձոյլ ոսկիին քիլոն կ'արժէ հիմա մօտ 535000 ֆրանք։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՄԳԱՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԱՅԻՍ 2ԻՆ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԻ գաղթակայանէն Ալմաստ Ալէմեանի թոռը Գեղանոյշ Նազարեան կը փնտռէ Վանեցի Ալմաստ Ալէմեանի քոյրը որ 1937ին Փարիզ կը գտնուէր եւ կը թղթակցէր իր քրոջ հետ Խարքով գտնուած ատենը։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Թադէոս Մեծատուրեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, Հինգշաբթի առաւօտ 29 ապրիլ ժամը 10.30ին։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽԱԲԵԲԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ առաջքը առնելու համար, Փարիզի Ոստիկանութեան Վերատեսչութիւնը արգիլեց տոմերը եւ խանութները հանգանակութիւն կատարել բարեպաշտակ գործերու համար։ Բացառիկ պարագաներու մէջ միայն պիտի տրուի մասնաւոր արտօնութիւն։

ԹՐՈՒՄԸՆ յայտարարած է թէ շատ կը փափաքի Ուաշինկթընի մէջ տեսակցութիւն մը ունենալ Սթալինի հետ, որովհետեւ ներկայիս անկարելի է իրեն համար արտասահման ճամբորդութիւն ընել։

ՀԱԿԱՌԱԿ անգլիական քննիչներու կարծիքին, սովետ քննիչ յանձնաժողովը Կաթովի օդակայանին մէջ պատահած արկածին պատասխանատու ցոյց կուտայ անգլիացի օդանաւորդը, որ չէ յարգած թռիչքի համար նախապէս որոշուած պայմանները։

ՊԵՐԼԻՆԻ Դաշնակից հրամանատարութեանց օգնականներու ժողովին երեքշաբթիի նիստը փոթորկալից եղած է։ Գնդապետ Ելիզարով նորէն ամբաստանած է արեւմտեան Դաշնակիցները որ Պերլինը կը թալլեն, բռնաբարելով այսպէս Փոցտամի եւ Եալթայի համաձայնութիւնները։ Ամերիկացի եւ Անգլիացի պատուիրակները հերքեցին սովետ գնդապետին այս յայտարարութիւնը եւ տուած տեղեկութիւնները գերման մայրաքաղաքին արտաքին առեւտուրին մասին, զանոնք անուանելով «անճշդութեան գլուխ գործոց մը, սուտերու հաւաքածոյին մէջ գերագոյն նորաշափանիշ մը»։

ԹՐՈՒՄԸՆ արտօնութիւն պիտի ստանայ Քոնկրէսէն հակակշռի ենթարկելու արտասահման արտածուելիք զէնքերուն եւ պատերազմական նիւթերուն առաքումները։ Այս արտօնութեամբ Նախագահը իրաւունք պիտի ունենայ ինք որոշելու թէ որ երկիրներուն եւ ինչ չափով զէնք պիտի ղրկուի։ Այս կերպով, վարձքի եւ փոխատուութեան հին օրէնքը վերստին գործադրութեան դրուած պիտի ըլլայ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme - 13e

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՎԻՆԵՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկեր Զաքէոս Քիզիրեանի բնակարանը (Ս. Սաթուռնէն)։ Կը խնդրուի ներկայանալ անցեալ տարուան անդամատետրով։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովներու կը հրաւիրէ իր հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ։ Դասախօսն է ընկ. Աշոտ Իսահակեան։

Քաղաքի Ռոստոմ խումբը 29ին։

Ս. Ժէրոմի Աղբալեան խումբը 30ին։

Պուլ. Օտտոյի Խատիսեան խումբը 27ին։

Կարտանի Վարանդեան խումբը 2 Մայիսին։

Լէ Միլ Համազասպ խումբը 2 Մայիսին։

Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին։

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ

Սեբաստիոյ Նահանգ. Միութեան Անիէռ-Պուա Քոլոմպի եւ շրջանին մասնաճիւղի հանդէսը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ տը լա Քոմէթ սրահին մէջ։

ՀԱՅ ԱՒԵՏ. ԵԿԵՂԵՑԻ.— Ֆրանսահայ եկեղեցիներու նախագահ վերապատուելի փրոֆ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ կը խօսի այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին, 58 rue Madame ժողովասրահին մէջ։ Մասնաւոր պաշտամունք ի յիշատակ Ապրիլեան Եղեռնի։ Նիւթ՝ «Ինչպէս ապրեցաւ Հայ ազգը դարաւոր ճնշումներու եւ բռնութիւններու հակառակ»։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 27 AVRIL 1948 Երեքշաբթի 27 ԱՊՐԻԼ
Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5327 - Նոր շրջան թիւ 936 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ԸՆԿ. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Շաբաթ, Ժան Կուժոնի եկեղեցին չատ փոքր էր բազմաթիւ հրաւիրեալներու եւ զանազան միութիւններու ներկայացուցիչներուն ու գաւառէն եկած պատուիրակութեանց համար, իսկ փողոցը նոյնպէս նեղ էր դուրսը մնացող բազմութեան համար, որ եկած էր Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր անկիւններէն իր վերջին յարգանքը մատուցանելու մեծ անհետացողին։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ Հայ եկեղեցւոյ վարչութիւնը ճիգ չէին խնայած արժանավայել եւ փառայեղ յուղարկաւորութեան մը համար որպէսզի մեր անմահ գրագէտին ու գործիչին երկրի վրայ վերջին օրը, ըլլայ արժանի անոր այնքան բեղմնաւոր կեանքին։ Կարգապահութեան կը հսկէին եւ հիւրերը կ'առաջնորդէին Հ. Յ. Դ. ընկերներ, Հ.Մ.Ը.Մ.ի արիները եւ Հայ Արիներու Միութեան սկաուտները։ Եկեղեցին, սեւերով պատած, ճշմարիտ ծաղկեստանի մըն էր վերածուած անվերջ հասնող պսակներով։ Ու բուրումնաւէտ մթնոլորտը խունկով օծուն եւ լոյսերու շողերով պսպղուն յուզումին հետ խինդ կը ներշնչէին, արցունքին հետ ժպիտ մը։ Չէ՞ որ Ահարոնեանի ամբողջ կեանքն ալ եղած էր այդպէս յուզումի եւ յոյսի, արցունքի եւ ժպիտի, ուրախութեան եւ մահացու տխրութեան ամբողջութիւն մը։

Վերնատունէն երաժշտութեան ալիքներ օրհնութեան նման կ'իջնէին վար, ալեկոծելով իրենց հետ բոլոր հոգիները, հոգիներ որոնք անտեսանելի կապով մը իրար զօդուած, կը վերապրէին յիսուն տարուան կեանքը այն մեծ մարդուն որ եղաւ հայ ժողովուրդին բոլոր ցաւերուն եւ բոլոր յոյսերուն հարազատ երգիչը։

Արարողութիւնները ներդաշնակ երգեցողութեամբ մը, առաջնորդութեամբ դպրապետ Ն. Սերգոյեանի սկսան 2.15ին։ Եկեղեցական դասուն կը նախագահէր Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան, որ խօսեցաւ դամբանականը Խորենացիէն իմաստալից բնաբանով մը։

Օր. Հայկանուշ Թորոսեան երգեց Տէր Ողորմեան, իսկ Պ. Պարթեւեանի երգեհոնը մեղմիւ կը նուագէր Պէթհովէնի Սէնֆոնի Հէրոյիքը։ Եւ մեր այնքան սրտայոյզ «Ի վերին Երուսաղէմ»էն վերջ որ լացուց շատ շատերը, երգեհոնը կրկին տուաւ իր անոյշ արձագանգը Կլիւքի «Ալսեզդ»ով։

Դագաղը ծածկուած եռագոյնով եւ Դաշնակցութեան զինանշանով, շրջապատուած սկաուտ պատանիներով կ'ընդունէր ողջոյնը կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին եռագոյն դրօշին. բազմութիւնը գլխահակ ինքն ալ կ'ողջունէր, մեծ մարտիկին աճիւնները, զայն մեռելակառքին յանձնելէ առաջ։

Կրօնական արարողութիւններէ վերջ՝ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյին կողմէ առաջին դամբանականը խօսեցաւ ընկեր Գ. Բալեան, իսկ Հայաստանի Հանր. Պատուիրակութեան եւ Հայ Գաղթ. Խորհուրդին կողմէ ընկեր Հրանդ Սամուէլ։ Պ. Եարմեան խօսեցաւ Համազգայինի Կեդր. վարչութեան կողմէ։

Դագաղը Հ. Յ. Դ. Եւր. Կեդր. Կոմիտէի ընկերները ուսամբարձ տարին մինչեւ մեռելակառք։

Քառասունէ աւելի գեղեցիկ ծաղկեպսակներ բուրդ մը կազմեցին Թափօրին առջեւէն, որուն հետեւեցաւ մեռելակառքը նոյնպէս ծաղիկներով բեռնաբարձ։ Տիկ. Ն. Ահարոնեան, Վրոյր եւ Արմիկ Ահարոնեաններ, հարսը եւ երկու թոռները սգակիր, կ'առաջնորդէին կարծես այն հսկայ բազմութիւնը որ բազմաթիւ օթօքարով եւ մասնաւոր կառքերու անվերջ շարանով մը կը հետեւէր Թափօրին։

Փէռ Լաշէզի գերեզմանատան դուռը արդէն անանցանելի էր կառքերու համար։ Ժողովուրդը փութացեր էր դիմաւորելու Ահարոնեանը եւ զայն իր վերջին հանգստարանին յանձնելէ առաջ կ'ուզէր ըսել անոր, «Ահա եկած ենք վերջին անգամ խոնարհելու քու առջեւ, դուն որ ամբողջ կեանքդ տուիր մեր ժողովուրդին, քու ժողովուրդդ ալ կը խոստանայ տալ քեզի քու ուզածդ, ըլլալ Հայ, մնալ Հայ»։ Գերեզմանին մէջ եւս քահանայ հայրեր կատարեցին վերջին կրօնական արարողութիւնը, իսկ յուղարկաւորները հետզհետէ աւելի սեղմուելով, կը խռնուէին դամբարանին շուրջ լսելու վերջին հրաժեշտի խօսքերը։

Առաջին դամբանականը Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եւր. Կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկեր Հ. Սերէնկիւլեանինն էր, որ Մարսէյլի մէջ տասը տարիներու ընթացքին մօտէն հետեւած էր մեծ հիւանդին ընծայուած խնամքներուն եւ մասնակցած անոր առօրեայ կեանքին դժուարութիւններուն։ Ընկերը յայտնի յուզումով Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքին յարգանքը մատոյց իր մեծ ընկերոջ։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի կողմէ խօսեցաւ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը ընկեր Յ. Եղիազարեան որ բոլոր ճշմարիտ Հայ երիտասարդներուն անունով եւ պերճախօս բառերով խոստացաւ, այդ բաց գերեզմանին առջեւ, ըլլալ հաւատարիմ այն բարձր իտէալին որ յիսուն տարի խանդավառած էր մեծ գրագէտը, մեծ գործիչը ու մեծ Հայը։

Մարսէյլի Ազգ. վարչութեան կողմէ ընկեր Կ. Ճանիկեանի գեղեցիկ, գրական ու ազգային ներշնչումներով դամբանականը փառաբանեց Աւետիս Ահարոնեանը։

Տիկին Սիմաքեան Ֆր. Կապոյտ Խաչին կողմէ յարգանքի հակիրճ խօսքերով, յիշեցուց որ ճիշդ 33 տարի առաջ նոյն օրը 1915 ապրիլ 24ի շաբաթ գիշերն էր որ մեկնած էին անդարձ իր մեծ ընկերները, որոնց ինք կը տանէր այսօր որպէս պատգամաւոր, հայ ժողովուրդին սուգն ու արցունքը եւ վերջացուց Վարուժանի մէկ տողով «Ախ, գնա ծիծառ համբոյրս կտուցիդ»։

Ընկեր Նարդունի խօսեցաւ «Յառաջ»ի եւ ամբողջ Դաշնակցական մամուլին անունով գրական արժէքով դամբանական մը որ կ'ըսէր «Աստուած մը կը թաղենք այսօր, բայց կը թաղուին Աստուածները»։

Վերջին խօսողն էր Արեւմուտքի խմբագրութեան կողմէ Պ. Հայկ Աղաբեկեան։

Ժողովուրդը կնքեց Ահարոնեանի գերեզմանը միաբերան ու գլխիկոր երգելով Հայր մերը։

Ինչպէս Մարսէյլ, Փարիզ, ալ ամբողջ յուղարկաւորութիւնը շարժանկարի առնուեցաւ Պ. Աշոտ Սալաքեանի ջանքերու շնորհիւ։

★ Ծաղկեպսակներ դրուեցաւ Հ. Յ. Դ. կողմէ ընկեր Խատիսեանի եւ Զօր. Անդրանիկի գերեզմաններուն վրայ եւս։

★ Ծաղկեպսակներ դրուեցան Հ. Յ. Դ.ի գիրներու, նուիրատուութեանց ցանկերը եւ կարգ մը ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով։ Ըսենք միայն որ պատգամաւորներ եկած էին Մարսէյլի Ազգ. վարչութենէն բժիշկ Սիփրիհսարեան եւ Յակոբ Պապիկեան, Պորտոյէն ընկերներ Գէորգ եւ Կիրակոս Հալաճեաններ եւ Կարօ Տօնէյեան։

Ս. Շամոնէն ընկեր Սարգիս Ընտրիկեան։ Յիշած էինք արդէն Լիոնէն եւ Տէսինէն եկող ընկերներու անունները։

★ Մարսէյլէն եկող ութը ընկերներ որոնք Փարիզ բերած էին ընկեր Ահարոնեանի մարմինը, վերադարձան նոյն կառքով կիրակի առաւօտ։ Իրենցմէ ընկեր Ն. Կակոսեան գրեթէ ոտքով գացեր էր գերեզմանատուն, կարծես վերջին անգամ մըն ալ զգալու համար այն անոյշ յոգնութիւնը որ մեծ հիւանդը տասնեակ մը տարի պատճառած էր իրեն ու անխոնջ ու անձնուէր միւս Նշանին, Դարբինեանին։

Հայ ժողովուրդը պէտք է երախտապարտ ըլլայ իրենց եւ հրապարակով յայտնէ իր ջերմ շնորհակալութիւնը նախ Տիկին Ն. Ահարոնեանին եւ յետոյ այն բոլոր անձնուէր ընկերներուն եւ բարեկամներուն, որոնց կարգին բժիշկներ Սիփրիհսարեանին եւ Ե. Տիկիրճեանին, որոնք տասնը չորս տարի անհուն սիրով մը շրջապատեցին իր անմահ զաւակը, Աւետիս Ահարոնեանը։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Կեդր. վարչութիւնը խոր կսկիծով կ'ողբայ իր մեծանուն պատուոյ նախագահին՝

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

մահը, եւ այս առթիւ 3000 ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին։

×

Զ. Ո. ՄԻՈՒԹԵԱՆ անդամներէն ընկեր Արայ Տէր Վարդանեան ողբալով մեծանուն գրագէտին մահը, 1000 ֆրանք կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին։

Վերջին կացութիւնը Պաղեստինի մէջ

ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ ԶԻՆԱԴԱԴԱՐԻ ՄԱՍԻՆ

Հայֆան գրաւելէ ետք, Հականա կը ջանայ հիմա այս նաւահանգստին շրջակայ վայրերը իր հակակշռին տակ առնել։ Յարձակում գործած է արաբ գիւղի մը վրայ, որ Նազարէթ տանող ճամբէն ութը քիլոմեթր անդին կը գտնուի։

Բրիտանական բանակը կը հաղորդէ թէ կռիւները տեւած են ամբողջ գիշեր մը, արշալոյսին, Արաբները զինադուլ խնդրած են։ Հրեաները պայման դրած են որ Արաբները յանձնեն իրենց բոլոր զէնքերը, սակայն, 52 հրացան միայն յանձնուած ըլլալով, Հրեաները մերժեցին զինադուլը։ Ասոր վրայ, կռիւները սկսան նորէն, Անգլիացիները միջամտեցին, որպէսզի կարելի ըլլայ գոնէ կիները ու տղաքը փոխադրել գիւղէն։

★ Դամասկոսի մէջ հրատարակուած զեկոյցի մը նայելով, «ազատագրութեան արաբ բանակներու» գերագոյն հրամանատարութիւնը կը հաղորդէ թէ՝ Հականայի պատկանող կարեւոր ուժեր յարձակած են Ճէպէլ Քանաանի արաբական դիրքերուն վրայ. երկու ժամ տեւող կռիւէ մը ետք, Հրեաները հարկադրուած են նահանջելու, կռիւի վայրը թողելով 30 մեռեալ։

★ Արաբ պատուիրակները ընդունեցին խորհրդակցիլ հրէական եւ անգլիական իշխանութեանց հետ, յուսալով որ կրնան ետ առնել տալ Հայֆայի արաբ բնակիչներուն պարպումին մասին տրուած հրամանը։

★ Հրեայ զինուորական բոլոր իշխանութիւնները որոշեցին երթեւեկի կատարեալ ազատութիւն տալ եւ երաշխաւորել ապահովութիւնը այն զինադուլի յանձնաժողովին՝ որ, Միացեալ Նահանգներու առաջարկով, ՄԱԿը նշանակած էր 8 քուէով եւ 3 ձայնի ձեռնպահութեամբ (Խորհրդ. Ռուսիա, Ուքրէնիա եւ Քոլոմպիա)։ Սակայն, Հականայի մէկ բանբերը յայտարարած է թէ՝ այն ատեն միայն կրակը դադրեցնելու հրաման պիտի տրուի, երբ Արաբները դադրին որեւէ յարձակում գործելէ։

★ Անգլիոյ պատերազմական նախարար Շինուէլ բացորոշապէս յայտարարած է թէ՝ Մեծն Բրիտանիա որոշած է Պաղեստինը թողուլ Մայիս 15ին։ «Այս մասին ոչ մէկ տարակոյս կայ», ըսած է։

Միւս կողմէ, ՄԱԿի Պաղեստինի յանձնաժողովին նախագահը, Ս. Քաղաքէն Լէյք Սըքսէս մեկնելու պահուն, յայտարարած է թէ Պաղեստինի մէջ աղէտի մը պատահումը քանի մը ժամուան խնդիր է։

Ինչպէս վերը տեսանք, ՄԱԿի Ապահով. Խորհուրդը զինադուլի յանձնաժողով մը կազմեց, որուն անդամ նշանակուեցան Ամերիկայի, Պելճիքայի եւ Ֆրանսայի Երուսաղէմի հիւպատոսները։ Ասոնց պաշտօնը պիտի ըլլայ հսկել զինադուլի գործողութիւններուն։

Շատ անդրական կը նկատուի ՄԱԿի այս որոշման տալիք արդիւնքը, որովհետեւ, անհասկնալի կը մնայ թէ՝ ինչպէս այս երեք անձնաւորութիւնները, առանց զինուորական ուժ ունենալու իրենց տրամադրութեան տակ, պիտի կրնան իրենց պարզ ներկայութեամբ, արդելք ըլլալ այս պահուս Պաղեստինի մէջ մղուող իրական պատերազմին։

★ «Ախպար էլ Եօմ» թերթը կը ծանուցանէ թէ Մեծ Մուֆթին, Պաղեստինի Գերագոյն Քոմիտէին անդամներէն ոմանց հետ, մօտերս պիտի հաստատուի Երուսաղէմի մէջ, ուր կազմուելիք պաղեստինեան կառավարութեան գլուխը պիտի անցնի։

★ Հականայի զինուորները շաբաթ օր յարձակում գործեցին Իրաքցի Արաբներուն վրայ, որոնք կը պաշտպանէին Երուսաղէմի Շէյխ Ճարրահ արաբ թաղը, կը գրէ «Տէյլի Մէյլ»։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ՄԸ ՄՕՏԱԼՈՒՏ (?)

Պէյրութէն կը հեռագրեն. —

«Վերջին չորս օրուան ընթացքին 10.000է աւելի պաղեստինցիներ Լիբանան եկած են. այսպէսով 33.000ի հասած կ'ըլլայ անցեալ նոյեմբերի խառնաշփոթութիւններէն ի վեր, Պաղեստինէն եկողներուն թիւը։ Փոխ-վարչապետ Նուրի յայտարարած է թէ՝ սիոնական աւազակախումբերը միամիտ ըլլալու են կարծելու համար որ կրնան անպատիժ յոխորտալ եօթը արաբական պետութեանց դէմ, որոնք հանդիսաւորապէս որոշած են յաւէտ պահպանել Պաղեստինի միութիւնն ու արաբական դրոշմը։

Միւս կողմէ, Լիբանանի վարչապետ Րիատ էլ Սոլհ ալ սա կարծիքը յայտնած է թէ «արաբական յարձակումը մօտալուտ է»։

★ Շթէռն եւ Իրկուն հրեայ գաղտնի կազմակերպութեանց մարտիկները յարձակած են Եաֆայի վրայ, եւ գրաւած՝ այս նաւահանգստին մօտաւոր շրջակաները գտնուող վայրերը։ Հականա կազմակերպութիւնը կը հաղորդէ թէ ո՛չ Շթէռն եւ ոչ Իրկուն իրեն լուր տուած չէին թէ որոշած են այս յարձակումը գործել։

(լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ՍԱՐՍՈՒՌՆԵՐ

ԵՍ ՏԵՍԱՅ ԵՓՐԱՏԸ

Ուրեմն այս ճամբաներուն վրայ ···
Այս արտերով: Այս ծառերով: Այս քարերով :
Արտերը տեսան: Ծառերը տեսան: Քարերը տեսան:
Մենք ոչ իսկ հետքերը տեսանք :
Արտերը լացին: Ծառերը լացին: Քարերը լացին:
Մենք այդ սփոփանքն ալ չունեցանք :
Անոնք յոյս մը ներշնչեցին :
Մենք ո՞ւր էինք, այդ օրերուն :

●

Քիչ մը կամաց, կառավար :

— Տակաւին 60 քիլոմեթրի վրայ ենք: Այս ինքնաշարժը կրնայ սուրալ ժամը մինչեւ 110 — 120 քիլոմեթր :

— Կամաց, կամաց: Տարիներ, տարիներ առաջ, երբ կարաւանները վայրենօրէն կը քշուէին այս ճամբաներուն վրայ, աքսորականները օրական ութ – տասը քիլոմեթր ալ չէին կրնար քալել: Կ'իմանա՞ս: Օրական ութ – տասը քիլոմեթր: Անօթի: Ծարաւ: Ցուրտերով ծածկուած: Ոտքերը արիւնլուայ: Մէկ օրը մէկ տարուան ծանրութիւն ունէր: Կ'իմանա՞ս: Մնած չէիր դուն եւ անշուշտ չես գիտեր: Եւ կամ շատ քիչ բան գիտես :

— Բայց գիտեմ որ այս խճուղին չկար այն ատեն: Պարզ ճամբայ մըն էր խորտուբորտ, քարքարոտ, յաճախ անանցանելի :

— Ճիշդ ատոր համար ալ տասն անգամ աւելի վտանգաւոր: Աքսորականներ ուժասպառ եւ բոպիկ: Խարազան, հրացան: Բիր եւ քար: Սպառնալիքներ արիւնածարաւ ···

Կամաց, կամաց: Սա ծառին տակ երիտասարդ մայր մը իր նորածինը թաղեց, եւ ինքն ալ չնչասպառ ինկաւ ճամբան, խարազանը գլխուն : Չէր կրնար քալել, կարաւանին հասնիլ: Ծառը դողաց, քարը հառաչեց: Երիտասարդ մօր վերջին շունչը խառնուեցաւ դաշտին հովերուն որ կը սուլէին ողբաձայն :

Անդին երեք թշուառներ ինկան դանակին տակ, ի փառս մարգարէին:

Աւելի անդին, հինգ նոր դիակներ: Ոստիկանները անխնայ տորոբեցին հինգն ալ, ի խնդիր դրամի եւ գոհարեղէնի, մնացեալը ձգելով դիւղացիներուն եւ ագռաւներուն :

Եւ ահա նոր արշաւ մը կիներու եւ աղջիկներու դէմ: Կիներ եւ աղջիկներ չէի՞ն, մեծ մասով աքսորական բազմութիւնները այս ճամբաներուն վրայ :

— Հանեցէք տար, Ալի: Այս մէկն ալ քեզի, Մէհմէ՛տ: Կ'ուզես երկուքը միասին տար, Սիւլէյման: Ալլահ ու էքպէ՛ր, այս օրն ալ տեսանք ···

— Աստուած, Աստուած, դուն ողորմէ: Երկուքը աչքիս առջեւ մորթեցին: Երրորդը ահա կը տանին ···

— Մայրիկ, մայրիկ, չե՞ս տեսներ, կը տանին: Ախ, օգնութիւն, օգնութիւն··· Զմեզի՞ մըն ալ չունիք ···

Մայրեր գետին փռուեցան արիւնաթաթախ:

Մայրեր խենդեցան լեղապատառ :

Մայրեր, երկինքէն յուսահատ, իրենց ակռաներով բզկտեցին հողը, որպէսզի ճեղքուի, բացուի, դառնայ անդունդ կամ ծով :

Պահ մը դանդաղ: Աւազակներու խումբ մը կարեց կարաւանի ճամբան: Մանուկներ, մանուկներ ցիրուցան, ինչպէս խուճապահար ճնճղուկները հրացանի ձայնէն: Եւ ծերունիներ որ մահ կ'աղերսեն Աստուծմէ: Մարդերէն: Գազաններէն:

×

Աւելի արագ, Օհան: Բիչ':

Ուրուականներ: Ծառերը լեզու ելած կ'աղաղակեն: Քարերը կը խօսին: Դեւերու գլուխներ թուփերուն վերեւ: Բիչ: Չե՞ս լսեր ձայները:

Վարդգէս. — Ոստիկանութեան վերատեսուչին գացեր էի, տո առնելու համար «Ազատամարտ»ի գանձէն յափշտակուած չորս հարիւր ոսկին, ինչպէս խոստացած էին : «Մենք ալ քեզ կը փնտռէինք», պատասխանեցին, եւ ահա թէ ուր ինկանք: Երբ յեղափոխութեան կրակը նետուեցայ, գիտէի թէ այս էր մեր ճամբան :

Զօհրապ. — Խումբ մը ոստիկաններ խուժած էին մեր տունը, առաջնորդութեամբ թրքացած Հայու մը: Բողոքեցի, երբ կը փորձէին կաշկանդել զիս: — «Այսպէ՞ս կը վարուին Օսմ. խորհրդարանի մէկ անդամին հետ»: = Այդ օրերը անցան, պատասխանեց թրքացած Հայը: Եւ ահա թէ ուր կ'երթանք: Մահէն չեմ վախնար, բայց գոնէ դատէին ···

Վարդգէս. — Եթէ այդ քաջութիւնը ունենային, մենք ինչո՞ւ փչնայինք այս ճամբաներուն վրայ :

Այսպէս: Խօսեցա՞ն թէ խօսիլ ուզեցին երկու մահապարտները, արիւնկզակ պահնորդներու ժանիքներուն տակ: Մինչեւ Ուրֆա, ուր···

Կամաց, Օհան, կամաց: Գիւղ մը կ'երեւայ :

Պապ: Կայան վայրենաբարոյ ուր տեղացին ալ տասնորդուած կարաւանները կը դիմաւորէր չարախինդ քրքիջներով: Ուր արիւնի եւ աւարի գինովցած տխրոժակը նոյնպէս խնջոյքներ սարքել կուտար, դահիճներուն հետ :

Թերեւս որդիները չեն գիտեր ինչ որ տեղի ունեցաւ երէկ: Բայց հայերը որ շարուած են սա պատին տակ եւ ճամբուն վրայ, «էնթարի»ն ժողված եւ աղտոտ համրիչ մը ձեռքերուն մէջ : «Երանելի օրեր էին», պիտի ըսեն սա ու ան: Շողերը բերնին, վաւաշը աչքերուն մէջ :

Այսպիսի տխրահռչակ աւան մըն ալ՝ Դամասկոսի ճամբուն վրայ: Զարտուղի պարագաներ՝ ընդհանուր ներդաշնակութեան մէջ :

Աւելի արագ, Օհան, մինչեւ յաջորդ կայանը:

Մումպիճ: Այստեղ չէ՞ր որ օրն ի բուն կը հառաչէր ու կ'աղօթէր ծերունի հայրապետը :

Աւխնարբու կուսակալ մը հոս աքսորած էր Կիլիկիոյ Կաթողիկոսը, որպէսզի արմատախիլ բազմութիւնները չկարենան համախմբուիլ շուքի մը տակ: Որպէսզի կորսնցնեն ամէն յոյս եւ համակերպին անդառնալի հրամանին, — ոչնչացում:

Ծերունին, Մեծն Սահակ, համարձակած էր աղաղակել, ճակատագրական պահու մը :

— Ո՞ւր տեսնուած է այսպիսի արհաւիրք : Հարիւր հազարաւոր անմեղներ ջարդուած ··· Ուրիշ հարիւր հազարներ սովամահ··· Կիներ մօրէ մերկ, եօթը – տասը տարեկան մանուկներով : Աղջիկներ ծախու փողոցներու մէջ: Ո՞ւր է տեսնուած ···

— Դեռ աւելին կը տեսնէք, պատասխանած էր հրէշը: Դեռ չէք լսած ամէն բան ···

Դեռ չէի՞ն լսած ամէն բան, անոնք որ անցան այս ճամբաներէն:

Մենք լսա՞ծ ենք ամէն բան: Մենք որ չտեսանք այս ճամբաները:

Պատմութիւնը արձանագրե՞ց գոնէ տասնէն մէկը: Այսքան տարիներ վերջը···

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԻ՛ ԽԱԲԷՔ ՆԵՐԳԱՂԹՈՂԸ

Ի՞նչ է հիմնական տարբերութիւնը «Ներգաղթասէր» խմբաժանավարներուն եւ «հականերգաղթ» Դաշնակցութեան միջեւ :

Մամիկներն ու ծաղկոցի երախաներն ալ պիտի կրնային պատասխանել՝ առանց վարանումի — առաջինները գիտակցօրէն կը ստեն, երկրորդը անաչառօրէն կը ներկայացնէ մեր հայրենիքին բացասական երեւոյթները :

Արդարեւ, Դաշնակցութիւնը որքան համար ներգաղթը, երբեւ սկզբունք, վիճելի նիւթ չէ, կը բացատրէ ներգաղթող հայրենակցին —

— Գնա՛, որովհետեւ մեր մանրանկար ու ազքատ հայրենիքը պէտք ունի բազուկիդ ու տաղանդիդ: Գնա՛, թեւերդ սոթթէ ու խանդավառութեամբ մասնակցէ վերաշինութեան աշխատանքին՝ բոլոր ճակատներուն վրայ: Գնա՛ եւ քրտինքով ոռոգէ մեր պապերուն հողը :

Բայց — ականջիդ օղ — երբ Երեւան հասնիս, այնտեղ մի փնտռեր այն ազատութիւնները զորս քանըհինգ տարի վայելեցիր արտասահմանի ափերուն վրայ :

Այնտեղ ամուր պիտի փակես շրթունքներդ ու պիտի մոռնաս ինչ որ սորված էիր դուրսը:

Սահմանէն հազիւ ներս մտած, պիտի մոռնաս, նոյնիսկ, բուրժուա հայերէնդ՝ իր քերականութեամբ, ուղղագրութեամբ եւ բառամթերքով:

Այնտեղ, մտերմիկ զրոյց պիտի չունենաս կնոջդ ու զաւկիդ հետ, եղբօրդ ու մօրդ հետ :

Այնտեղ պիտի վախնաս քու շրջապատէդ որովհետեւ քու քայլերուդ ու շունչիդ պիտի հետեւի չեկան՝ իր գործակալներով :

Այնտեղ պիտի սկսիս կարդալ Մարքսը, Էնկէլսը, Լենինը եւ մնացեալները :

Միասին չտանիս Սիամանթօն ու Օշականը, Ահարոնեանն ու Նարդունին, Թէքէեանն ու Զօպեանը :

Ալ այժմ կրնաս խօսիլ Քաջն Վարդանին ու Մեծն Տիգրանին մասին — ցնոր տնօրինութիւն :

Մոռցիր ե՛ւ Զաւենը ե՛ւ Արամ Խաչատուրեանը :

Չհամարձակիս գործածել «հանրապետութիւն», «նախագահ», «պսակաւոր բանաստեղծ», «յեղափոխութիւն», «կուսակցութիւն», «խորհրդային» բառերը կամ անոնց նմանները:

«Մալաջախտ» մի ըսեր Սթալինին համար : Երեւանի գիտունները «ճոխացուցած» են մեր բառարանը օգտուելով ռուսական գանձարանէն — Ռէսպուբլիքա, փրէզիդենտ, լաուրեատ, ռէվոլուցիոն, պարտիա, սովետ, կեններալիսիմուս ···

Մոռցիր՝ քաւ, երեսուն, քառասուն տարիէ ի վեր կարդացածներդ:

Կարելի եղածին չափ քիչ երգէ «Առաւօտ լուսոյ», «Տէր ողորմեա»ն կամ «Հայր մեր»ը որուն համար սոյն բառը պիտի հրամցուի քեզի :

Երբ արտասահման նամակ գրես, «տասը ձեւէ, մէկ կտրէ»:

«Կոմունիզմ»ի մէջ, քուէդ տուր Մոսկուայէն նշանակուած թեկնածուին :

Քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական հարցերու մասին կարծիք մի յայտներ ու, ամբողջ հաւատա, սորվէ Մարքսի կապիտալը :

Սուտ մտնէ առաջ, որպէս կոյր հայհոյէ Դաշնակցութեան դէմ ու նոր պատմութեան դէմ, եւ մտորակէ «Կը հրաժարիմ»ը, որպէսզի «բարեյաջող ըլլաս»:

Երբ Պաթում հասնիս, ունեցածդ — չունեցածդ վերահսկողէն տուրք բաժնուածներու եւ գիւղացիներու հայրենիքին յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան որուն ախոյեաններէն մէկն ես այլեւս :

Խորհրդային սահմաններէն ներս քուկդ է, ամբողջ, հրաշալի ազատութիւն մը — կրնաս ազատօրէն հրաժարիլ բոլոր ազատութիւններէդ եւ ըլլալ բառացի հայ ապրելու, ստանալու եւ կորսնելու իրաւունքէդ :

Այս դասը սորվէ, հայրենակից, ու յետոյ գնա՛: Բարի ճանապարհ:

⁂

Ի՞նչ հէքեաթ կը պատմեն ներգաղթող հայրենակցին բոցավառ այլ «խաբեբայութեան» «ներգաղթասէր»ները :

— Հայաստան աշխարհի ամէնէն ազատ ու ժողովրդավար երկիրն է··· պատմութեան մէջ երբեք չէ տեսնուած այսքան ազատութիւն (դիցպիլի՜)··· արեւմտեան երկիրներու մէջ պետութիւնը կը կեղեքէ ու կը հարստահարէ բազմութիւնները··· խորհրդային սահմաններէն ներս մտածումի եւ խօսքի բացարձակ ազատութիւն կայ… Հայաստանի մէջ ամէն բան կատարեալ է… Երեւանի մէջ տիրող իրաւակարգը հարազատօրէն հայկական է··· եթէ բանտ, աքսոր ու գնդակահարութիւն կան, կը նշանակէ այդպէս կը պահանջէ հայրենիքի շահը··· եթէ փորձեր կը կատարուին մեր լեզուն հարստացնելու, ատիկա ծափահարելի է··· գնա՛ հայրենակից, այս ափերուն վրայ անօթի ես ու ծարաւ··· այնտեղ համատարած բնակչութիւն, այնտեղ անսահմանափակ ազատութիւն ···

Բանիմաց ներգաղթողին կը մնայ ստուգել թէ այս քարոզներէն որն է ճիշդը եւ որն է ծուռը:

Հայրենասիրութիւն, ներգաղթ, համբաւ քանում — հողերու ընդարձակման զուգընթաց — հազար անգամ այո՛:

Ճշմարտութիւնը ներգաղթող հայրենակիցներէն դաղտնի պահելու «ինտելիգենցիոզ» ու յանձնարարեալ փորձ, հազար անգամ ո՛չ :

Այդ ստորնաքարշ հոգեբանութեան դէմն է որ Դաշնակցութիւնը կը կռուի, ոչ թէ իրական ներգաղթին : Ժ.

ՓՈԹՈՐԻԿ ԱՐԱՐԱՏԻ ՎՐԱՅ

Տխուր մը եւս ինկաւ: Մահը, չարախինդ ու անողոք, մեր դռներէն չուզեր հեռանալ :

Կաղնիներ՝ մէկիկ – մէկիկ կ'իյնան գետնամահ, առանց իրենց կեանքին լրումին: Աղբալեան, Օհանջանեան, Նազարեանց, Քաջազնունի, Վարդան եւ ահա վերջինը, Ա. Ահարոնեան··· «Անիդան մեր դրօշն է», ըսած էր մեր մեծ ընկերը : Ու Դաշնակցութեան գլխուն փոթորիկ կայ կըրկին, դաժան ու անյաղթ: Ինծի կը թուի թէ սակայն, Ահարոնեան յաղթեց մահուան··· Մահը գնաց, բայց մեր մեծ ընկերը կ'ապրի ու պիտի ապրի, որքան որ անմահ է հայ ժողովուրդը : Այսօր սուգի մէջ են բովանդակ Դաշնակցութիւնը եւ Ահարոնեանի հետեւորդները :

Սուգի մէջ են մեր հայրենի լեռները, գետերը, դաշտերը, հովիտները, լիճերը, թռչուններն ու արիւնոտ հողը: Ո՞վ պիտի երգէ կարօտանչութիւնները՝ մեր դաշտերուն, մեր սարալանջերուն ու «արցունքի» հովիտներուն: Նեմրութին, Սիփանին, Գուգուրին, Ափին, Աւարայրին, Վարդանանց, Խանասորին, Վասպուրականին, Տարօնին ու համայն հայկական բնաշխարհին: Մեծ երգիչը լռած է այսօր··· Արարատը փոթորկած ու փոշիներ աւերակներուն հողմացրիւ՝ կը բարձրանան դէպի անհունի տարածութեան վրայ: Ս. Յակոբայ աղբիւրը պղտորած, որուն մաքուր ու զուլալ ջուրը Ահարոնեանի մանկութեան սիրտը զովացուց ու Արարատի վեհափառ տեսքը՝ անոր մարմինը կազմաւորեց: Առանց Արարատին՝ Ահարոնեան պիտի չըլլայ այն՝ ինչ որ էր: Բաց ճակատ, անուշ աչքեր, թաւ յօնքեր ու Արաքսի ձայնը՝ իր կոկորդին մէջ:

Մեր հայրենիքը իր այլակերպ ու խորհրդաւոր տեսիլքներով՝ շունչ ու ոգի տուին Ահարոնեանին, մինչեւ վերջը մնաց հաւատարիմ այդ տեսիլքներուն, խորհուրդներուն ու երազանքներուն: Սերունդներ ամբողջ, դարերու ընթացքին,

հմայուեցան Արարատով, ու սերունդներ պիտի յիշեն Ահարոնեանը իբրեւ երգիչ, իբրեւ տառապող ու հալածական՝ յանուն իր ցեղին, յանուն Հայութեան : «Ղարիպ» էր, ինչպէս մեր ժողովուրդը :

Ձեզ գիտեք թէ ով է տուեր «ղալկան» անունը՝ մեր անմահ ընկերոջ: Ով որ կարդացեր է գիրքերը եւ հետեւեր անոր՝ պէտք չէ ուրանայ որ անիկա ղալկան մը չէր, այլ ըմբոստ մը, փոթորիկ մը՝ ծնած հայ ժողովուրդի ծոցէն: — «Զարկ հայ ժողովուրդ, Թշնամիդ անգամ ծունկի կուգայ»... Ահարոնեան հայ Ֆէտայիներու սիրտն էր :

Ու Ֆէտայի էր՝ Ահարոնեանի աչքերը :

Տարագրութեան այս ծանր օրերուն՝ անհաշտ էինք գիրքը օտար հողին յանձնելու սեւ ճակատագրին : Իր կեանքը եւ սիրտը մաշեցուց, հայրենիքին համար: Ոչ մէկ գրիչ, ոչ մէկ շրթունք՝ այնքան չէ երգած հայրենիքը, Մասիսները, Արարատեան դաշտը, Արագածը, մեր ժողովուրդի առօրեայ կեանքը՝ որքան երգեց ու խօսեցաւ, գրեց ու հառաչեց, մեծ վարպետը :

Կարծես, Ահարոնեանի սիրտը լայն տարածութիւն մըն էր ուր գոյութիւն ունէին մեր հայրենի բոլոր գեղեցկութիւնները, աւանդութիւնները, հէքեաթները, խորհրդաւոր ասութիւնները : Մեծ ժողովուրդները կ'ունենան մեծ զաւակներ : Հայ ժողովուրդը մեծ է եղեր դարեր առաջ, հզօր, լուսաւոր ու յառաջադէմ: Ահարոնեան այդ մեծութեան բեկորն էր : Եւ իմով՝ մեծ էր Հայը,— Հակառակ իր տառապանքին, իր դարհուրելի կեանքին՝ բռնութիւններու եւ սարսափներու կրկնութիւններով ապրելով հանդերձ: Ու մեծութիւնները չեն մեռնիր, չեն թաղուիր... Դեռ քանի սերունդներ պիտի յափշտակուին իրմով, իր դրական հանճարով, իր գաղափարի մաքուր ու անբիծ աշխարհահայեացքով: Այդ մեծութիւնները Հ. Յ. Դաշնակցութեան պանթէոնին մաս կը կազմեն, Քրիստափոր, Զաւարեան, Ռոստոմ, Ակնունի, Խաժակ, Զարդարեան, Վարուժան, Սիամանթո, Անդրանիկ, Մուրատ, Քեռի, Սեպուհ, Եփրեմ, Հրայր, Սեբոր, Կարին, Վարդան, Իշխան, Համազասպ, Արամ եւ հազարաւոր ուրիշ անուններ՝ որոնք՝ գրչով ու զէնքով մեր կուսակցութեան արնագոյն դրօշը միշտ վեր բարձրացուցին ու մահը արհամարհեցին: Ու կը մտածեմ հիմա որ՝ Ահարոնեանը մեզմէ բաժնուած՝ կ'անցնի Միջերկրական ծովը, կ'երթայ Վիտոշ՝ ըմբոստութեան ու զայրոյթի վարպետը արթնցնելու: Յետոյ՝ դէպի մեր հայրենի լեռները, սրբավայրը, աւերակները, գլգլացող ջուրերը, լեռներու գագաթները, ու ժամանակին իր ընկերները մահուան վրայ կը թքէին իրենց աչքերը, կաս-կարմիր... խռովք է մեր կեանքը ընկերներ եւ բարեկամներ: Սուգ է հայ ժողովուրդին համար Երեւանէն մինչեւ Պոսթըն, Եգիպտոսէն մինչեւ Հարաւային Ամերիկա: Ալեկոծ է հայկական ծովը.. բոյսեր, ծաղիկներ, փտակներ, աղբիւրներ ու թռչուններ կը փափսան, կը հեծեծեն, կուլան ու կ'արիւնին :

Սգաւոր է համակ Արարատեան դաշտը՝ որովհետեւ հայ գուսանը չկայ ա՛ որ գեղեցկութիւնները երգելու: Արարատը՝ փոթորկած է, գլուխը վեր, ամպերու կողերուն խրած՝ ահեղօրէն կը գոռայ, իր ընկերոջ բաժանման համար :

Ով կ'ըսէ, որ Ահարոնեանի սիրտը չունի այն բարձրութիւնը՝ ինչ որ ունի հայկական լերան ձիւնապատ գագաթը: Հայոց Աստուածները գերբնական ուժ մը տուած էին Ահարոնեանին, ու այդ ուժը, Արտաւազդին պէս, ուրիշ կայան չունի, եթէ ոչ Արարատը: Հոն է Հայոց բոլոր Աստուածներուն վերջին կայանը: Թրքական գրաւման տակ, Արարատին վրայ փոթորիկ կայ այսօր ...: Ահարոնեան կը մեռնի, երբ Արարատը փլի ...

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Այս տարի տեղւոյս Հայ Ազգ. Միութիւնը կազմակերպած էր Ազատոնը, Ապրիլեան եղեռնի մէկ միլիոն նահատակներու խնկելի յիշատակը յաւերժացնելու համար: Ապրիլ 10ի շաբաթ երեկոյ St. Ennemondի սրահը ուխտավայրի մը վերածուած էր: Հոն էր գրեթէ ամբողջ գաղութը, որ երկիւղածութեամբ եկած էր խոնարհիլ մասնաւոր խնամքով կառուցուած մահարձանի մը առջեւ: Այս պատմական ուխտի հաւաքոյթէն կը բացակայէին անոնք, միայն որոնք զանազան հաշիւներով իրենց խիղճը վաճառքի են հանած :

Ազատոնը զարդարուած էր ծաղկեպսակներով՝ նուիրուած Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէէն, Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան մասնաճիւղէն, Հ. Բ. Ը. Մ. մասնաճիւղէն, Կապոյտ Խաչէն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն, Կապոյտ Խաչի սանուհիներէն, Քղիի Հայր. Միութենէն, եւն.: Օրուայ նախագահ Պ. Թորոսեանի յարգանս մեր բիւրաւոր նահատակներուն, ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեան հրաւիրեց եւ իր բացման խօսքին մէջ ցաւ յայտնեց որ հակառակ իր հաշտարար ընթացքին եղան մարդիկ որ մերժեցին Ազատոնը միասնաբար տօնելու համար եղած առաջարկները :

Ծոփէնի մահերգէն վերջ՝ որ նուագեց դաշնակի վրայ սանուհի Օր. Զէքիեան Քղիի Հայր. Միութեան կողմէ, Օր. Արշալոյս Սեդրաքեան երգեց «Դժնեայ գիշեր»ը, իսկ արտասանեց Յ. Աղասեանի «Անտէր մեռելները», խորապէս յուզելով ներկաները :

Իսկ սանուհի Օր. Անահիտ Ստեփանեան ուղղակի ապրեցաւ ողբացեալ Դանիէլ Վարուժանի «Օրհնութիւն»ը : Արտասանեցին նոյնպէս ընկեր Մ. Մանուկեան Ահարոնեանէ «Ուխտաւոր»ը, սանուհի Օր. Հայթաեան եւ Ալպէռ Ներսէսեան Սիամանթոյէն, Կարօ Արամեան Պետրոս Դուրեանի (Ծերենց): Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ ուղերձ մը կարդաց Պ. Յ. Յովսէփեան: Ազգ. Միութեան քարտուղարը Պ. Ս. Փիլիկեան իր տաղազով եւ ձայնով բացարձակապէս անճանաչելի՝ Ահարոնեանի «Կոյր Աշուղը»ին մարմնացումն էր :

Հ. Յ. Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէի կողմէ ընկեր Զէքիեան երկու խօսքով իր յարգանքի բաժինը բերաւ եւ աւելցուց. «Մեր նուիրական զոհերու արեան գնով ստեղծուեցաւ Միացեալ Ազատ ու Անկախ Հայաստանը, սակայն դժբախտաբար այդ ազատութիւնը կարճ տեւեց եւ մենք չկարողացանք հիմնել մեր Պանթէոնը: Այսօր դարձեալ օտար երկինքի տակ այս Ազատոնին առթիւ անգամ մը եւս կուգանք դարբնելու մեր ուխտը, իրականացնելու համար աւելի քան մէկ միլիոն մարտիրոսներու սրբազան կտակը, եւ ունենալու հայրենիքին մէջ արժանավայել յուշարձան մը, որպէսզի հայ քաղաքացին տարին անգամ մը այցի երթայ հոն եւ ըսէ «Յարգանք ձեզի սիրելի նահատակներ դուք ինկաք բայց հայրենիքը ազատ է եւ հայ ժողովուրդը կ'ապրի :»

Երիտասարդ բժիշկ Յ. Սարաֆեան (ֆրանսերէն) իր խօսքը նոր սերունդին ուղղելով ըսաւ. «Եթէ կ'ուզէք արժանի ժառանգորդները ըլլալ մեր նահատակուած նախնիքներուն, հետեւեցէք անոնց պաշտելի իտէալին »:

Վերջին խօսողն էր Վիէնէն մասնաւորաբար հրաւիրուած Հայր Տէրմօեանը: Վարդապետը մանրամասնօրէն նկարագրեց ջարդին պատճառները՝ թէ Գերմանիոյ դիւային ծրագիրն ու Թուրքին բարբարոսութիւնները իրարու հետ եղբայրացած, ինչպիսի անլուր տանջանքներով արմատախիլ ըրին հայ ժողովուրդի ընտրանին: Սակայն կենսունակ Հայը, մոխիրներու տակէն Փիւնիկի մը պէս յարութիւն առած է»: Այս առթիւ համերաշխութեան թելադրանքներով վերջացուց իր խօսքը :

Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու երգչախումբին «Ազատութեան» խմբերգով հանդէսը վերջացաւ: Յաջորդ օրը նահատակներուն համար հոգեհանգստեան պատարագ մատուցուեցաւ:

Հարգանցի

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆԸ

«Թասվիր»ի աշխատակիցներէն մէկը՝ «Էրզրումի յատակագիծը» խորագրին տակ կը գրէ ի միջի այլոց .

— «Քաղաքներու կառուցման յայտնի մասնագէտ Ֆրանսացի Լամպէր, Էրզրումի վերաշինութեան վերաբերեալ յատակագիծ մը պատրաստած է: Էրզրումի քաղաքապետութիւնը կը փափաքի բարեփոխել այդ յատակագիծը եւ այժմէն գործի լծուած է:

Արեւելեան նահանգներու քաղաքներուն մէջ առանձին մասնայատկութիւններ ունի Էրզրումը, որ առաւելապէս առնական քաղաք մըն է: Սելճուկներու շրջանէն մնացած բերդերու փլատակներն անգամ չեն կրցած փոխել Էրզրումի հնադարեան պատմական դիմագիծը: Կոթընած Փալանտէօքէն լեռներուն, Էրզրում քաղաքը կը նմանի առիւծի մը, որ պահակ կը սպասէ :

Ֆրանսացի Լամպէրի ծրագիրը պիտի քանդէ պատմական Էրզրումը եւ անոր տեղ պիտի կառուցանէ կեդրոնական Ամերիկայի յատուկ լերկ ու արդիական քաղաք մը :

Կողմնակից չեմ որ Էրզրումը զոհուի «Ֆրէնկ» յատակագիծի մը: Կողմնակից չեմ որ Էրզրում կորսնցնէ իր թրքական դիմագիծը ու անոր տեղ կառուցուի պէթօն տուփեր յիշեցնող շէնքերէ կազմուած աննկարագիր քաղաք մը: Հետեւաբար, նախապէս լաւ պէտք է խորհիլ եւ մանրակրկիտ քննութեան ենթարկել Լամպէրի պատրաստած յատակագիծը :

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

1909 Օգոստոսի առաւօտ մը ամէն Հայ խանութը փակելով, խուճապահար դէպի տուն կը փախչէր: Ամէն մարդ կ'աշխատէր առաջ անցնիլ, չատերը ոտքի կոխան դարձան, կը կարծէին թէ նորէն ջարդ է որ տեղի կ'ունենար: Սովորութիւն դարձած էր եւ ամէն ուրբաթ լուր տարածել թէ Թուրքերը մզկիթի իրենց աղօթքէն դուրս գալով Հայերը պիտի ջարդեն, բայց քանի մը ժամ վերջը իմացանք թէ կարմիր Սուլթան Համիտը գահէն վար առնուած է, ժողովուրդը այլեւս հանդարտեցաւ :

Սահմանադրութենէն վերջ, կուսակցութիւնները ու միութիւնները ազատօրէն աշխատանքի լծուեցան: Դասախօսութիւններ, բանախօսութիւններ, հանդէս, ըմարան, թատրոն իրար կը հրմշտկէին: Տիգրանակերտէն եկան ու անցան Վաղդէս Սերէնկիւլեան, Տիգրան Ծամհուր Ամաէեան ծածկանունով Ցէրիտ Ճէմիլ, Փարամազ, Նալպանտեան (Զոլախ), Սեբաստացի (Կովտունցի) Մուրատ, Բարսեղ Շահպազ, եւն.:

Տարի մը Դաշնակցութիւնը՝ «Շէյքսփիրի» Օթէլլօն բեմադրեց: Առաջին անգամն ըլլալով Տէզտէմօնայի եւ Էմէլիայի դերերը կատարուեցան իգական սեռի դերակատարներով, (մինչ այդ իգական սեռի պատկանող դերերը այր մարդիկ կը ստանձնէին): Հաւար մըն էր որ փրցուցին այդ օրուան յառաջդիմականները : — Դուք ամբարոյականներ, աննկարագիրներ ու անպատիւներ որ կինը բեմ կը բարձրացնէք: Փողոցները չարաթներով Տէզտէմոնիայի դերը կատարող օրիորդին ետեւէն պոռացին — Տէզտէմոնեայ Թաշկինակս — համեմուած հազար ու մէկ տեսակ լկտի որակումներով, բայց հազիւ քանի մը ամիս անցած, իրենք ալ բեմ բարձրացուցին կինը :

Դաշնակցական ու Հնչակեան՝ երկու փանփարի խումբերը ազգային երգերով կը մասնակցէին առ հասարակ բոլոր կազմակերպուած հաւաքոյթներուն, նաեւ հարսանիքներու:

1911 Օգոստոսի գիշեր մը (Թուրք եւ Իտալական պատերազմին) շրջաններէն եկած Թուրք եւ Քիւրտ աշիրաթները «Մուհամմատի սալաւաթ», պոռալով հայկական թաղերը լեցուեցան, լապտերներով ու տաւուլ զուռնայով: Խուժանը զինուած թուրերով, խանջարներով եւ օդին մէջ ատրճանակներ արձակելով խրախճանք կ'ընէին, իբրեւ թէ դարպ Թարապլուզի (Թրիպոլիս) ճակատը յաջողութիւններ ունենալով ուզած են Հայերն ալ իրենց ուրախութեանց մասնակից դարձնել :

Հայերը փողոցի դուռները լաւ մը ամրացուցած, փակած ու սարսափահար տանիքները բարձրացած էին, չգիտնալով թէ ինչ է որ տեղի կ'ունենար : Հետեւեալ առաւօտ իմացան որ Իտալացիք գրաւած են Թրիփոլիսը: Խուժանը ուզած էր իր պարտութեան վրէժը լուծել Հայերէն, բայց իբրեւ թէ քաղաքիս կուսակալը արգելք հանդիսացած էր: Արդէն սովորութեան կարգ դարձած էր, երբ որ Թուրքերը ըսէին այսինչ տեղը գրաւեցինք, ամէն մարդ ինքնիրենը կ'ըսէր «Նորէն կորսնցուցած են»:

1914ին Թուրքը ուզեց նախ նիւթապէս փճացնել քրիստոնեայ տարրը, (չուկայի առեւտրականներուն մեծամասնութիւնը Հայեր էին) : Գիշեր մը Մամոհ պէկ ըսուած սրիկայ քօմիսէրը՝ իր քանի մը արբանեակներով՝ Տիգրանակերտի խոշոր շուկան հրդեհելու կը ձեռնարկէ, թիթեղներով քարիւղ տեղաւորելով շուկայի ծայրամասերը՝ որ Հայոց թաղին ալ կից էր: Ամառը տաքին՝ Տիգրանակերտի մէջ քրիստոնեաները տանիքները կը գիշերեն, կը պառկին (Թուրքերու արգիլուած է «նէմէհրամի» պատճառաւ): Փայտաշէն քառակուսի տեսակ մը բարձր մահճակալներու մէջ՝ թախթ, որը 2 մեթր բարձրութեամբ ճերմակ աստառով մը (սաւան) պատսպարուած է անտեսանելի դառնալու համար դրացիներէն, գիշերները իրարու այցելութեան ալ կ'երթային :

Գիշեր մը ժողովուրդը սոսկումով կ'արթննայ: Շուկան կը վառի, քաղաքը լուսաւորուած է կարմիր բոցերով (երկրորդ համաշխարհային պատերազմին Փարիզի ռմբակոծութեանց երկինքը յիշեցնող): Կրակի կտորները կ'իյնան Հայոց տուներուն ու թախթերուն վրայ, ոստիկանութիւնը պաշարած է ամբողջ շուկան եւ քրիստոնեաներուն կ'արգիլէ որեւէ մերձեցում, նոյնիսկ կրակը մարել փողոցներուն արգելք կը հանդիսանան: Հրդեհը կը սկսի հայկական թաղերուն մօտենալ, ծայրամասի տուներուն կահկարասիներ աւելի ներսերը կը փոխադրեն :

ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

(3)

Մեկնութիւններ Մարշըլի վերադարձին մասին

Մարշըլ, Պոկոթայի Համամերիկեան Համաժողովը թողելով, Ուաշինկթըն վերադարձաւ, ինչ որ այս մայրաքաղաքի քաղաքական շրջանակներուն մէջ մեծ զարմանք պատճառած է։ Ոմանց կարծիքով, այս յանկարծակի վերադարձին պատճառը Պաղեստինի դէպքերուն ստացած նոր հանգամանքն է։ Ուրիշներ կը կարծեն թէ այս պահուս Լոնտոնի մէջ գումարուող ժողովն է, բաղկացած Պրիւքսէլի դաշինքը ստորագրող պետութիւններէն, որոնք կը խորհրդակցին Գերմանիոյ վերաբերեալ խնդիրներուն մասին։ Այս պետութիւններն ըլլալ երր թէ չարունակ կը ստիպեն Ամերիկան որ որոշում մը տայ իրենց ըլլալիք զինուորական եղաշխիքին մասին։ Վերջապէս, երրորդ կարծիքի մը համեմատ, Մարշըլ կը խորհի թէ Խորհրդ. Միութեան հետ կապեր վերահաստատելու համար, անհրաժեշտ է օգտագործել ձգտումի այն մեղմացումէն՝ որ այս պահուս երեւան եկած է, Իտալիոյ խորհրդարանական ընտրութիւններէն ետք։

Այս կէտին մէջ ոչ ոք պատրանք կը սնուցանէ, որովհետեւ ընդհանուր համոզումը սա է թէ, ներկայ պարագաներուն մէջ, անկարելի է տեսակցութիւն մը Սթալինի եւ Թրումընի միջեւ։ Բայց, ոմանք կը խորհին թէ՝ թերեւս կարելի է նոյն նըպատակին հասնիլ, Մոսկուա ղրկելով զուտ պաշտօնական հանգամանք չունեցող յանձնաժողով մը որ կարենայ «ընտանեբար» տեսակցիլ սովետ կառավարութեան անդամներուն հետ, կարգադրելու համար առկախ խնդիրները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՖԷՏԸՐԸԼ ՌԻԶԸՐՎ ՊԷՆՔ»Ը կը հաստատէ այն լուրը՝ որուն համեմատ Սովետները այս դըրամատունէն քաշած են 4 1/2 միլիոն ոսկի տոլար։ Այսպէսով, գրեթէ սպառած կ'ըլլայ 74 միլիոն ոսկի տոլարի այն աւանդը՝ զոր Խորհ. Ռուսիա պատերազմէն առաջ դրած էր այս դրամատան քով, Ամերիկայի մէջ իր գնելիք ապրանքներուն փոխարժէքը վճարելու համար։

Ուաշինկթընի մէջ տիրող կարծիքին համեմատ, Մոսկուա քաշած է իր ոսկին, վախնալով որ ան կրնայ արգելափակուիլ, քանի որ Ռուսերը տակաւին վճարած չեն «փոխատուութիւն եւ վարձ» պայմանագրին համաձայն իրենց գնած ապրանքներուն փոխարժէքը։

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ կը հաղորդէ թէ՝ Փէթէնի եւ Շարլ Մորասի բանտէն արձակումը հետապնդելու համար կազմուած Քոմիթէին արգիլած է որ եւ է գործունէութիւն ունենալ այսուհետեւ։ Այս որոշումը հաղորդող պաշտօնական վեկոյցը կ'ըսէ թէ՝ այս կերպով բարձուած կ'ըլլան պատճառները այն յուզումին՝ որ առաջ եկած էր վերջերս, վերոյիշեալ Քոմիթէին գործունէութեան հետեւանքով։

«ՏԷՅԼԻ ՄԷՅԼ» կ'իմանայ թէ՝ Օսվըլտ Փիրաու, Հարաւ. Ափրիկէի հակահրէական եւ ազգայնական շարժումին պետը, Լոնտոնէն Մատրիտ գացած է։ Մերժած է իր ճամբորդութեան մասին որ եւ է տեղեկութիւն տալ. բայց ըսած է որ ինք եւ Սըր Օսվըլտ Մոսլէյ կը պատրաստուին քաղաքական նոր կուսակցութիւն մը հիմնելու «Խորհ. Միութեան Թշնամիները» անունով։ Ինչպէս ծանօթ է Մոսլէյ «Ֆաշական Անգլիական Միութեան Նախկին պետն է, որ, վերջին պատերազմը աւարտելէն ի վեր, կազմած էր հակասեմական «Միութեան Շարժում»ը, Անգլիոյ մէջ։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ընտրութիւնները դեռ չկատարուած, Անգլիոյ աշխատաւորական երկու երեսփոխաններ, Փլէտս–Միլս եւ Զիլիէքըս, նախաձեռնարկ եղած էին ձախակողմեան ընկերվարական Նէննիի ղրկելու քաջալերական հեռագիր մը որուն տակ դրած էին նաեւ իրենց ընկերներէն ոմանց ստորագրութիւնը, առանց անոնց համաձայնութիւնը առած ըլլալու։ Արդ, աշխատաւորական կուսակցութիւնը քննիչ մարմին մը կազմած է, ճշդելու համար Փլէտս–Միլսի վերագրուած այս «աններացատրելի» արարքը։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ թեւ B-29 գերամբոցներէ բաղկացած երեք խումբ ռմբաձիգներ իրենց հարաւային Գերմանիոյ առժամեայ կայանէն մեկնելով եւ Ալպեաններէն, հիւս. Իտալիոյ, Ադրիականի, Օթրանթ Ջրանցքի եւ անկէ ալ Միջերկրականի վրայէ թռչելով, Փոռ–Սաիտ գացին, եգիպտական այս քաղաքին վրայ կեղծ յարձակում մը գործելու համար։

Այս գերամբոցները երթուդարձի թռիչքը պիտի ընեն առանց որ եւ է տեղ կանգ առնելու։ Այս կերպով 5.800 քիլոմեդր ճամբայ կտրած պիտի ըլլան 17 ժամուան մէջ։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԱՅԻՍ 2ԻՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ;

Սինէմա Roxyի մէջ առտուան ժամը 9ին ։

Կը խօսի Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժին։ Մուտքը ազատ է։

★

ԻՍԻԻ մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ հովանաւորութեամբ Զաւարեան Կոմիտէի, մայիս 2ին, Խրիմեան սրահին մէջ։

ԱՄ ՄԵՆԻԱՅԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Արմենիա երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ Համբարձման հինգշաբթին, 6 Մայիս, Մարսէյլ, բիւ տ'Ալժէի թատրոնին մէջ, ժամը 4ին, նոր ու ճոխ յայտագրով, ղեկավար՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ։ Տոմսերը թուագրուած են, կը խնդրուի հանդիսականներէն յարգել իրենց թիւերը եւ ուրիշ տեղ չգրաւել։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Բացուած է Նորայր Սահաթճեանին կաշէվաճառատունը։ Անգամ մը այցելեցէք, հետեւեալ հասցէին եւ գոհ պիտի մնաք 9 Place des Grands Carmes, Marseille ։

Ֆր. Կապոյտ Խաչի օրը Իսիի մէջ

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ԽՐԻՄԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՄԷՋ ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Իսիի Նոր Սերունդին կողմէ, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ։

Մուտքը ազատ է ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Երեսփ. ժողովի ելմտացոյցի յանձնաժողովին քննութեան ենթարկուեցաւ Մարշըլի ծրագրին առաջին տարուան ընթացքին եւրոպական երկիրներու յատկացուելիք գումարները։ Այսպէս 1 Ապրիլ 1948էն մինչեւ 31 Մարտ 1949, Անգլիա պիտի ստանայ 1 միլիառ 324.300.000 տոլար, Ֆրանսա՝ մէկ միլիառ 131 միլիոն Իտալիա՝ 703.600.000, Հոլանտա՝ 600 միլիոն, Արեւմտ. Գերմանիա՝ 437.400.000, Թուրքիա՝ 100 միլիոն, Պելճիքա՝ 295 միլիոն, Աւստրիա 185 միլիոն, Տանըմարքա՝ 131 միլիոն, Իրլանտա՝ 114 միլիոն, Յունաստան՝ 106 միլիոն, Նորվեկիա՝ 33 միլիոն, Շուէտ՝ 28 միլիոն, Իսլանտա՝ 11 միլիոն տոլար։

ԿԱՐՏԱՆԻ ածխահանքին այս վերջին փլուզումը երեք զոհեր եւս խլեց։ Մէկը Ալժերիացի բանուոր մը որ անմիջապէս մեռաւ, իսկ միւսը Իտալացի մը զոր աչքերը փակեց դարմանատան մէջ։ Եւ երրորդը Հայ մը, ընկեր Ենովք Յովսէփեան, ծանրապէս վիրաւոր՝ փոխադրուեցաւ Էքսի հիւանդանոցը։

Տեղւոյս Նիկոլ – Դուման խումբը ցաւակցութիւն յայտնելով իր սիրելի ընկերոջ Ենովքի, շուտափոյթ ապաքինում կը մաղթէ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԲԵՐՈՒԶ ՔԱՐՃԵԱՆ
Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳՈՒՄՐՈՒԵԱՆ
Նշանուած

Ալֆորվիլ   948 Ապրիլ 18   Մարսէյլ

ՑՈՒՑԱՏԽՏԸ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովներու կը հրաւիրէ իր հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ ։ Դասախօսն է ընկ. Աշոտ Իսահակեան ։

Բաղաքի Ռոստոմ խումբը 29ին ։

Ս. Ժէրոմի Աղբալեան խումբը 30ին։

Կարտանի Վարանդեան խումբը 2 Մայիսին։

Լէ Միլ Համազասպ խումբը 2 Մայիսին։

Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին ։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» Կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողով ուրբաթ 30 Ապրիլ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Դպրադարանի սրահը (78, rue Rabelais) ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները 28 ապրիլ, չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ։ Զրոյց մը ընկ. Ժիրայր Բալամուտեանէ։ Հայերէնի դաս՝ 8—9։

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 4ին Sociétés Savantes։ Քննութիւն Պատմ. ժողովի օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի ժողովը կիրակի, 2 Մայիս, 78, Rue Rabelais, Հայ Կաթողիկէ դպրոցին սրահը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի դասախօսական ժողովը չորեքշաբթի 28Ապրիլ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78, Rue Rabelais։ Նիւթ՝ Ա. Ահարոնեան իբր Դաշնակցական դասախօս՝ ընկ. Միսաք Միրզէ։

ԱՄԷՆ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ իրիկուան ժամը 9ին հայերէն դասախօսութիւն, ԳՐԻՄԻԹԷԼի կողմէ, Café Trois Portesի վերնայարկը։ (Հինգշաբթի 22 ապրիլ, Երազներու մասին)։ Մուտք 30 ֆրանք ։ (Մէթրօ Cadet)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Թադէոս Մեծատուրեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, Հինգշաբթի առաւօտ 29 ապրիլ ժամը 10.30ին ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տող. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 28 AVRIL 1948 Չորեքշաբթի 28 Ապրիլ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5328 - Նոր շրջան թիւ 937 խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐԴԻ ԱՐԱՔՍԻ ԵՒ ԱՐԱՐԱՏԻ

Թերեւս բոլորովին տարբեր դէմք մը ունենայինք, եթէ Ա. Ահարոնեան ծնած չըլլար Արաքսի ափը, Արարատի վեհափառ շուքին տակ:

Արդարեւ, այդ փոթորկաշունչ գետն ու մնայուն բարձունքներն են որ կը խօսին, կ'առաջնորդեն իր հոգին, ինչպէս գրականութեան, նոյնպէս քաղաքական գործունէութեան մէջ:

Երկու հզօր խորհուրդներ, որոնք է՛ւ կը ներշնչեն, է՛ւ կ'ընկճեն, իրենց ահաւոր, անթափանցելի ծանրութեամբ:

Ու հոգիս ձեզ պէս գետ է յորձանուտ,
Ու ամէն յորձանք իր կսկիծն ունի,
Ու ամէն կսկիծ իր գաղտնիքը խոր:

Թղթատեցէք իր գիրքերը, « Ազատութեան ճանապարհին »էն մինչեւ « Իտալական էսքիզները »: Նոյն ըմբոստ, կամրջակէց « Արաքս »ն է որ կը հալածէ զինքը: Եւ նոյն Արարատը ամեհի ու խոժոռ, իր քարացած լռութեամբ:

Մերթ վհատութեան մշուշ մը կը պղտորէ իր տողերուն եւ եւ հաւատքին պայծառութիւնը, ի տես աշխարհի անիրաւութեան. —

...Ո՜հ, ինչ տանջանք է, ինչ կրակ-կսկիծ
Մի նկուն ցեղի զաւակը լինել,
Հզօրի թունոտ ժպիտը մուրալ,
Փակ դրան առջեւ արցունքը կլլել,
Աշխարհից ծածուկ մինակ հեծկլտալ:

Բայց անմիջապէս կը սթափի: Կ'ըսես՝ գետը սաստկացնելով իր թաւալումը եւ լեռը դառնալով աւելի դաժան, կարգի կը հրաւիրեն զինքը: Եւ բանաստեղծը, թօթափած պատահական թմրութիւնը, կ'աղաղակէ, խիզախահար այլ խրոխտ.

Ի՜նչ փառք անստուեր, ի՜նչ հպարտութիւն
Ջահակիր ցեղի զաւակը լինել
Զաւակը անյաղթ, հզօր Արաքսի:

☘

Նոյն ոգին 1934ի գարունէն ասդին ալ, երբ հռետորը համրութեան կը դատապարտուէր բեմին վրայ (Մարսէյլ):

Թէեւ անդամալոյծ եւ այլեւս անզօր, յանկարծ շող մը կը կայծկլտար իր պաղած աչքերուն մէջ, եթէ պատահաբար լսէր երկու անունները — Արաքս եւ Արարատ:

Դեռ տարիներ առաջ, ինքն էր որ կ'երգէր իր վերջալոյսը, սրտառուչ համակերպութեամբ.

Կեանքիս արեւը դէպի մուտքն իջաւ:

Բայց եւ այնպէս կը մնար միշտ անխախտ իր հաւատքին մէջ « Հրկիզուած սիրտս դեռ կայծեր ունի »:

Դժուար չէր բռնկցնել այդ կայծերը, նոյնիսկ անուղղակի ակնարկներով: Եւ այն ատեն կարծես իր խարխուլ մարմինը կը վերակազմուէր, կը դառնար լոյս եւ շարժում:

Կը թուէր թէ ահա վերմակը մէկդի նետած, պիտի ցատկէ մահիճէն, պոռթկալու համար իր հրճուանքը:

Ամէն պարագայի մէջ, ողջ բան մը կը խլըրտէր այդ աւերակ մարմնին մէջ:

Երկու տարի առաջ, նոր հարուած մը բոլորովին կը զգետնէր զինքը, խափանելով ամէն շարժում եւ անկողին գամելով կռնակի վրայ:

Ու կը պատահէր որ յանկարծ փղձկի, տաք արցունքներ թափելով, տասնըհինգ տարեկան տղու մը պէս:

Այդ պահերուն, իր աղօտ նայուածքը շատ կը յիշեցնէր Վարդիկը: Իր իսկ նկարագրած գաղտնի թղթաբերը, որ կրակի գիծերը կտրելով եւ նշանակուած վայրը հասնելով՝ հազիւ ուժ կ'ունենար մրմնջելու. — « Խաս տեղ բան կայ »...

Արդարեւ, անզօր կատաղութեան տասնըչորս տարիները միշտ ալ կը պատմէին այցելուներուն. — « Խաս տեղ բան կայ »: Գաղտնիք մը սրտին վրայ:

☘

Ամբողջ տասնըչորս տարի Ահարոնեան չկրցաւ լման խօսք մը արտասանել: Ոչ ալ մէկ հատիկ բառ գրել:

Բայց իր ետին կը ձգէ վաստակ մը, որ տարիներով կը բաւէ լուսաւորելու ազատութեան ճամբան, ինչպէս գեղարուեստական գրականութեան բարձունքները:

Իր գրական ժառանգութիւնը պիտի մնայ եզակի՝ արեւելահայ անդաստանին մէջ, իսկ իր մշակած յեղափոխական գրականութենէն ինչ որ ալ մաշի ժամանակին հետ, դեռ պիտի կազմէ կենդանի գանձ մը, թէ իբրեւ պատկեր, եւ թէ իբրեւ լեզու:

Դժբախտաբար հայրենիքի աղանդամոլ իշխանութիւնը մինչեւ այսօր ալ կը շարունակէ կոպիտ, ամէն պարագայի մէջ ժխտական դիրք մը բռնել Ահարոնեանի եւ այլապէս արժէքաւոր տաղանդներու ստեղծագործութեանց հանդէպ: Անշուշտ անոր համար որ միայն կարմիր կամ կամկար լոյսեր երեւան Արաքսի ափերուն վրայ:

Ոչինչ: Քսանըհինգ տարի խարխափեցան, արտօնելու համար Րաֆֆիի գործերը եւ ուրիշ « Նացիոնալիստական » արտադրութիւններ, դըլուխն ըլլալով Մուրացանի « Գէորգ Մարզպետունի »ն: Կրնան քսանըհինգ տարի եւս մարզանքներ փորձել, դառնալու համար « ի լոյս ճշմարտութեան »:

Բարոյական պարտութիւններ կան որոնք լուսաբանութեան չեն կարօտիր:

×

Ոգի Արաքսի եւ Արարատի: Այսինքն ըմբոստացում եւ հաւատք: Այլ եւ աշխատանք հրահոսան խանդավառութեամբ: Սարսուռներ որոնց ուժին չի դիմանար ո եւ է տապանաքար:

Բազմակողմանի դէմք մըն է որ իր յաւիտենական հանգիստը կը գտնէ: Շ.

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
Մահուան առթիւ

ԻՐԵՆՑ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆԱԾ ԵՆ ՀԵՌԱԳՐՈՎ

ՑՈՒՍԱԲԵՐԻ խմբագրութիւնը:
Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսի Կ. Կոմիտէն:
Հ. Յ. Դ. Պէյրութի Կ. Կոմիտէն:
Հ. Յ. Դ. Պլիտայի (Ալճերի) Մարմինը:
Հ. Յ. Դ. Թեհրանի Մրգաստան Կ. Կ.:
Հ. Յ. Դ. Նիսի Գէորգ Զաւուշ խումբը:
ՊԷՅՐՈՒԹԻ « Ակօս » ամսագրի խմբագրութիւնը:
ԵԳԻՊՏՈՍԻ Հայ. Երիտ. Միութիւնը:
ՊԱՂՏԱՏԷՆ ընկերներ եւ համակիրներ:
ԳԱՀԻՐԷԷՆ Համազգայինի Կեդր. Վարչութիւնը:
ԹՈՒԼՈՒԶԷՆ խումբ մը հայրենակիցներու կողմէ՝ ստորագրուած Անտէ:
ՊՈՄԹԸՆԷՆ Տօքթ. Ա. Բարսեղեան:
ԼԻՈՆԷՆ Պահատուրեան:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ « Լը Տօֆինէ »ն, համակրական տողեր նուիրելէ ետք Ահարոնեանի կեանքին եւ գործերուն, մանրամասնօրէն կը նկարագրէ դագաղը Վալանսէն անցած ատեն տեղի ունեցած ջերմեռանդ ցոյցերը: Վալանսի, Ռոմանի, Օպընայի, Վիէնի եւ Կրընոպլի Հայերը կազմակերպած են յուղիչ արարողութիւն մը: Սահակ քհնյ. Պապիկեան, որուն կ'ընկերանային դպիրները կատարած է հոգեհանգստի պաշտօն: Խօսուած են բազմաթիւ դամբանականներ, հայ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներու կողմէ: Տիկ. Օտէթ Միքայէլեան, ծագումով Ֆրանսացի, ճառ մը խօսած է ֆրանսերէն լեզուով: Արտասանուած է նաեւ հանգուցեալին յուղիչ բանաստեղծութիւններէն մէկը:

★

ՀԱՅ ԴԱՂԹԱԿԱՆԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ կ'ողբայ իր անմոռանալի նախագահին՝
ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
դառնաղէտ մահը:

★ Հ. Յ. Դ. Թանգարանի եւ Կեդր. Դիւանի Վարչութիւնը կ'ողբայ մեծանուն Հայուն՝
ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
մահը եւ յարգանքով կը խոնարհի անոր անմոռանալի յիշատակին առջեւ:

×

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻՆԵՐԸ խոր վիշտով կ'ողբան մեծ Հայուն
ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
մահը եւ իրենց խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնեն իր տիկնոջ ու զաւակներուն:

Փոխան ծաղկեպսակի 4000 ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ խոր ցաւակցութիւններ յայտնելով ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ընտանիքին՝ 2000 ֆրանք կը նուիրեն Այնճարի « Յառաջ » դըպրոցին:

Վրդովիչ կացութիւն Պաղեստինի մէջ

ԵՐԻՔՈՎ ԳՐԱՒՈՒԱԾ

Քանի կը մօտենայ այն թուականը, երբ Անգլիացիք պիտի պարպեն Պաղեստինը քաշելով իրենց զինուորները, ա՛յնքան կ'աւելնայ ձգտումը Արաբներուն եւ Հրեաներուն միջեւ: Կիրակի առաւօտէն ի վեր, օդային հաղորդակցութիւնները ընդհատուած են, որովհետեւ բրիտանական զինուորները կը պարպեն Լիտտայի միջազգային օդակայանը: Պարպումը տակաւին չաւարտած՝ Հրեաներն ու Արաբները զինուոր կը համախմբեն անոր մօտերը, որպէսզի անգլիական վերջին դասակը մեկնելուն պէս, գրաւեն զայն: Հայֆայի մէջ տեղի ունեցող կռիւներուն հետեւանքով, « փայփ-լայն »ը այլ եւս չի փոխադրեր այն քարիւղը՝ որ Քէրքուքէն այս խողովակներով կու գար « Իրաք Բէթրօլէում » ընկերութեան զտարաններուն համար, իբրեւ մթերք:

★ Շատ մը արաբ երկիրներու մէջ ուսանողները գրգռիչ արարքներ կը գործեն եւ կը պահանջեն որ արաբ կառավարութիւնները զինուորական միջամտութիւն կատարեն Պաղեստինի մէջ: ՄԱԿի լիբանանեան պատուիրակը, Շամուն, « Ալ Ահրամ » եգիպտական թերթի թղթակցին յայտարարած է. « Արաբ բանակները պարտին հիմա Պաղեստին արշաւել: Պէտք է որ մեծ պետութիւնները կատարուած իրողութեան մը առջեւ գտնենք, Հրեաները գործի չսկսած, մեզմէ առաջ »: Շամուն աւելցուցած է թէ վախ չկայ որ Անգլիա կամ Միացեալ Նահանգները միջամտեն:

★ Հրեայ « Իրկուն » գաղտնի կազմակերպութեան կողմէ Եաֆայի վրայ կատարուած յարձակումը հաղորդած էինք արդէն: Կը թուի թէ 12 ժամ տեւող կռիւներէ ետք, այս յարձակողականը յուսացուած արդիւնքը տուած չէ: Եւ այս՝ երկու պատճառով: Առաջինը սա է թէ՝ Անգլիացիք կըռուին վայրը փութացուցած են զրահապատ կառքերու միութիւններ որոնց բախած է Հրեաներու յարձակումը եւ իր թափը կորսնցուցած: Երկրորդ պատճառն ալ սա է որ — ինչպէս արդէն ծանուցած էինք — « Հականա » չէ ուզած մասնակցիլ այս յարձակումներուն, եւ յայտարարած թէ՝ անոնք առանց իր հաւանութեան տեղի ունեցած են: Այսպէս, « Իրկուն » հարկադրուած է իր յառաջխաղացութիւնը կասեցնել եւ գոհանալ հրեայ պաշտպանութեան գիծերը Եաֆա քաղաքին դէպի կեդրոնը հաստատելով: Սակայն, ինչպէս Հայֆայի մէջ, նմանապէս ալ Եաֆայի մէջ, արաբ բնակիչները, սարսափահար, սկսած են փախչիլ աճապարանքով, եւ քաղաքը պարպել ձկնորսի փոքրիկ նաւերու միջոցաւ:

Գալով Հայֆայի, Հրեաները՝ որոնք հիմա քաղաքին տէր դարձած են, վարչական կազմակերպութեան ձեռնարկած են: Տասնըչորսէն մինչեւ քառասուն տարեկան բոլոր արու Արաբներուն պիտի տան ինքնութեան թուղթեր: Որոնք որ ինքնութեան թուղթ չունին, պիտի ձերբակալուին:

ԱՐԱԲՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻՆ

Արաբական Լիկայէն բխած լուրի մը նայելով, Անդրյորդանանի մայրաքաղաք Ամմանի մէջ գումարուող արաբ զինուորական եւ քաղաքական պետերը համաձայնած են, ճշդելով այն պայմանները՝ որոնցմով Լիկան կազմող արաբ պետութիւնները պիտի մասնակցին զինուորական գործողութիւններուն: Այս համաձայնութեան երկու գլխաւոր կէտերն են. — 1. Բոլոր արաբ պետութիւններն ալ պէտք է մասնակցին Պաղեստինի զինուորական շարժումներուն, 2. Իւրաքանչիւր արաբ պետութեան պիտի յատկացուի զինուորական գործողութեանց մասնաւոր գօտի մը, 3. Վերին միակ հրամանատարութիւն մը պիտի հաստատուի, որ պիտի համակարգէ պատերազմական գործողութիւնները:

Ժողովին մէջ, սա համոզումը տիրած է թէ՝ Ֆավզի Քաուքճիի զինուորները անկարող եղած են ազատելու Պաղեստինը եւ չեն կրցած պէտք եղած կերպով կռուելու Հականայի, Շթէռնի եւ Իրկունի մարտիկներուն դէմ:

★ ՄԱԿի ընդհ. ժողովը, 46 ձայնով զէրոյի դէմ, որոշեց որ Խնամակալութեան Խորհուրդը անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնէ պաշտպանելու համար Երուսաղէմն ու իր բնակիչները:

ՄԻԱՀԱՄՈՒՌ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԲ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ԿՈՂՄԷ

Անդրյորդանանի կառավարութիւնը երէկ կէսօրէ ետք պատերազմ հրատարակեց Սիոնականութեան դէմ: Ապտուլլահ թագաւորի բանակէն մաս մը զինուորներ Պաղեստին մտան գրաւելու համար Երիքովը, որ սահմանագլուխէն 15 մղոն ներս կը գտնուի: Այս լուրը որ քաղուած է Դամասկոսի պաշտօնական աղբիւրէ մը, կ'ըսէ թէ Ամմանի մէջ համաձայնութիւն մը կնքուած է սուրիական, լիբանանեան եւ անդրյորդանանեան բանակներու միջեւ, երեք ճակատ կազմելու համար 40.000 արաբ զինուորներով, եւ յարձակման ձեռնարկելու համար յառաջիկայ շաբաթ օրէն սկսեալ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ՍԱՐՍՈՒՌՆԵՐ

ԽՍ ՏԵՍԱՅ ԵՓՐԱՏԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Օ հէ՜յ, գետն է, գետը: Եփրատ:

Դարաւոր հսկան հոսուն, փռուած հազար մեթր լայնքի մը վրայ: Ջուրը պղտոր (միայն Սէ՞նն է պղտոր): Հոսանքը ուժաթափ: Շրջապատը ամայի: Ափերը լպրծուն, պարբերական յորդումներու հետքերով:

Գարնան մինչեւ այստեղ կը հասնի: Ստ բարձր ամբարտակն ալ կ՛անցնի: Հարեւան արտերը կը դառնան ջրակոյտ: Ով չէ տեսեր Եփրատին կատաղութիւնը, բան չէ տեսեր:

Դիմացը՝ Թրքական գիւղեր: Եւ երկաթեայ կամուրջ մը որ երկուքի կը բաժնէ գետը: Սահմանագիծ: Աւելի հեռուն՝ բոյներ ղաւաղիր:

Ահա Թրքական պահականոցը, գլխուն վերեւ՝ մահիկը արիւնագանգ: Երկաթեայ կամուրջին վըրայ՝ պահակ մը որ ման կուգայ սպառնագին, հրացանն ուսին:

Գետափին ենք արդէն ութ-տասը ուղեկիցներով եւ ան դիրք բռնած՝ կ՛ազդարարէ մութ ձայնով մը.— Մի մօտենաք:

— Գետը մե՞րն է թէ ձերը, այ մարդ...

Հրացանն է որ կը պատրաստէ պատասխանը, կասկածելի շարժումներով:

— Քանի՞ լուսանկար կրցար քաշել, Կարպիս:

— Ցեառոյ կ՛իմանաս: Ձեռքերդ ջուրը թաթխէ որ հոգիդ զովանայ: Կեցիր սա թումբին առջեւ, հատ մըն ալ փորձեմ:

Նորէն պահակը նշանաձիգ.— Եասա՛ք:

Բիրտ ուժն է որ կը յոխորտայ.— Ես յաղթական, դուն պարտեալ: Ես պետութիւն, դուն ամբոխ աշխարհացրիւ: Ես միջնաբերդ սպառազէն, դուն բեկոր վտարանդի:

— Ո՞ւր էիր դուն, երբ հայերէն կը խօսէին այս լեռները, այս գետերը, այս դաշտերը...

★

Ջուրդ ինծ օգնական, Եփրատ:

Ահա դէմ դիմաց: Դուն դարաւոր հեղեղ յորդահոսան, ես՝ ազազուն տերեւ որ կը դողայ աշնան հովերէն:

Հոգիս քեզ մատաղ, Եփրատ:

Ժողովուրդ մը կար քեզի դըկից, դարակից: Ո՞ւր է:

Ժողովուրդ մը որ կ՛օրհնէր քեզ, կը հաւատար քեզ, կը ժպտէր քեզ:

Ժողովուրդ մը այս կամուրջէն անդին: Մինչեւ Տարոն — Արածանի՜: Մինչեւ Բարձր Հայք — Սրտաձոր:

Եփրատ, գետ ամենի եւ ալեհասան: Աւելի ըմբոստ քան Արաքսը:

Դեւ անսանձ որ կը թաւալիս անդնդախոր ձորերու մէջ, օձապտոյտ ղալարմամբ, սարսելով գահավէժներն ահարկու:

Դուն որ ժայռերը կը ճեղքես ահեղագոռ շառաչումներով եւ ջրամոյն կը հարթես ամբողջ տարածութիւններ.

Ի՞նչպէս դարձար մեղսակից գազանաբարոյ մարդոց վատութեան:

Ի՞նչպէս թոյլ տուիր որ բարբեր ալիքներդ օրերով դառնան գերեզման հազար ու հազար անմեղներու:

Դառնայիր ջրհեղեղ: Պատուհաս: Ցաւիտենական անէծք անոնց որ դէպի մահ կ՛առաջնորդէին անդէն, անզօր բազմութիւններ:

Մահասարսուռ սոսկ հազարամեակի մը համար: Բովանդակ մարդկութեան համար:

Երբ մայրեր, քոյրեր եւ մանուկներ հողմացրիւ եւ խելագար,

Եւ անոնց ետեւէն՝ ամբոխներըարիւնախանձ,

Այրեր կալանաւոր, ձեռքերը կռնակի վրայ կապ երկուքով, երեքով, չորսով,

Եւ մորակը անոնց գլխուն: Նաեւ կացինը, սղոցը, ուրագը: Ապա քարեր ու գնդակներ տեղատարափ.

Եւ աղաղակները լեղապատառ, որո՜նք բաւական էին երկինքը երկուքի ճեղքելու.

Ի՞նչպէս ափերդ չդարձան հրաբուխ եւ ջուրերդ լաւա հրահոսան, իրենց դժխոքին մէջ մըրկելու համար դահիճները դժոխածին:

●

Եփրատ, հանդոյց տխեղերական,

Երբ խուժանը ողջակէզներ կը սարքէր ափերուդ վրայ.

Երբ ամբողջ բազմութիւններ կը քշէր ափերդ ի վար, չաչեցնելով սուր, հրացան, խարազան.

Երբ խառնաձայն ոռնոցներու Սոդոմ-Գոմոր մը դիւային քրքիջներ կ՛արձակէր անպատիժ:

Ի՞նչպէս չցամքեցան ջուրերդ, կազմելով անապատ մը հրակէզ: Կամ խաւարամած անտառ մը լի օձերով, իժերով, գազաններով:

×

... Եւ հիմա, Եփրատ, գետ աւգասարեր Հայաստան աշխարհի, այլեւս ամայի.

Ի՞նչ կը բանին ջուրերդ, կամուրջէն անդին:

Կը շարունակուի՞ ջրտուքը,— հօ՜յ, հօ՜յ:

Կա՞ն մշակներ ածուներուն եւ արտերուն մէջ:

Դաշտերուն եւ հովիտներուն վրայ:

Դեռ կ՛երգե՞ն ծիծեռնակն ու արտոյտը:

Կը հնչէ՞ շինականին երգն անուշ:

×

Եփրատ, գետ միջերկրական.

Հարեւաններդ կիրակնօրեայ հագուստ են հագեր արդէն, կամուրջէն սադին: Ազատութիւն: Հայրենիք: Արեւելքէն արեւմուտք: Մինչեւ ծովափ:

Եփրատ, արքայազուն անժառանգ.

Ժողովուրդ մը կը ծաղկի հարեւան Արաքսի ափերուն վրայ:

Իսկ դո՞ւն: Դեռ երկա՞ր «ի վերայ աւերակաց»: Դէմ դիմաց համատարած ամայութեան ուրկէ բուերն անգամ խոյս կուտան խուճապահար:

Ե՞րբ կը բացուի խորհուրդը խոժոռ ալիքներուդ որ կը թաւալին սա կամուրջէն վար:

Եփրատ, անդիր պատմութիւն ազգային եւ միջազգային.

Բարութիւն, զօրութիւն, խորութիւն.

Ամբողջ բազմութիւններ կը հալին ձայնիդ կարօտէն:

Ե՞րբ կը շաչեն փրփրադէզ ալիքներդ, իբրեւ չեփոր աւետաբեր:

Ե՞րբ ջուրերդ վերստին կը դառնան օրհնաբեր անձրեւ Հայաստանեայց արտերուն, այգիներուն, ածուներուն.

Լուսացնցուղ շատրուան Ազատութեան եւ Աշխատանքի:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հալէպ

ՎԱՐԴԵՐ ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ

Փրանսը – Հայ Միութեան փառատօնին թարմ յիշատակները մտքիս, դեռ կը յամենամ յոգնած ոտքերս պտտցնել օրուան տաքուկ արեւին տակ:

Բայց ո՞ւր կ՛երթամ այսպէս մազերս հովին՝ երազուն: Ի՞նչ է փնտռածս: Արդեօք բա՞ն կը պակսի Փարիզի լուսապայծառ ծոցին մէջ:

Այո, ինծ համար Փարիզը ուրիշ բան է: Ան չի կրնար խօսիլ իմ սրտին այնպէս, ինչպէս պիտի խօսէր տասը տունով գիւղ մը իր բնական գոյներովը:

Ուրեմն Փարիզը քեզի, ես գիւղ կ՛երթամ կեանք ու արեւ փնտռելու:

Մէկ շունչով կ՛անցնիմ բարձրահասակ տուներու ստուերէն, լայն ու երկայն պողոտաներէն, եռթեւեկող բազմութիւններուն մէջէն ու կը հասնիմ տասներեքերորդ թաղամասին արեւելեան դուռը:

Հոս մասամբ պատկերը տարբեր է քաղաքի պատկերէն: Արեւը ազատ-համարձակ իր ոսկի փոշին աչքերուդ կը ցանէ: Օդը թեթեւ ու չնչելի: Ու զեփիւռը արդէն կը սկսի հետդ խաղալ:

Քանի կը յառաջանամ, այնքան աւելի կը փոխուին տեսարանները: Փողոցները նեղ ու կարճուկ, քիչ մը շատ կը յիշեցնեն մեր գիւղերու փողոցները: Տուները ցած եւ համեստ, շրջապատուած են բանջարանոցներով: Վերջապէս հոս ու հոն մանուկներ, որո՜նք արեւին կարմիրը դէմքերուն՝ թիթեռնիկ կ՛որսան: Այսպէս առանց զգալու, եկեր հասեր եմ գիւղ մը որ կը կոչուի Փըթի Իվրի:

Իրիկուն է: Մութը տակաւ առ տակաւ կ՛իջնէ: Արեւին տեղ հիմա ելեկտրական լոյսերն են որ կ՛ողողեն ճամբաները: Շրջակայ ցածլիկ տուներու պատուհաններէն, աղօտ ճրագներու բեկբեկումին տակ՝ կ՛երեւին ընտանեկան սիրուն պատկերներ: Սիրտս կը լեցուի հին օրերու անոյշ յիշատակներով: Ու յանկարծ, լացնելու չափ տաղտապ մը կը սկսի ծնիլ կուրծքիս տակ: Այս անծանօթ, այս մութ պարտէզներու մէջ՝ ահա բառ մը կը փախսան շրթներս.

— Էր երբեմն...

Կը կենամ ելեկտրական ձողի մը տակ ու կը նայիմ ժամացոյցիս: Ժամը ինն է: Ու ես տակաւին կը յամառիմ պտտիլ այս լուռ փողոցներուն մէջ: Ահ, որքան հաճելի է պահը այս ուշ գիշերին: Մեղմ զեփիւռի մը շարժումէն նորաբողբոջ թմբիներու, շուշաններու եւ, զանազան ծաղիկներու անուշ բոյրերը գլխ կը պտըտեն:

Եւ սակայն կը քալեմ, ցանկապատերէն վար կախուող ծաղիկներուն ձեռքս քսելով:

Ատեն ատեն հեծելանիւ մը կուգայ ու կ՛անցնի քովէս: Երբեմն ալ ինքնաշարժ մըն է, որ կրակէ աչքերը բացած կը սուրայ ճչալէն:

Այս պարտէզին մօտ, ուր ծաղիկներուն բոյրերը աւելի սուր են, կանգ կ՛առնեմ հաճոյքով: Կարծես անգամ մըն ալ չայցելելու համար այս վայրերը, ռունգերս լայն լայն բանալով կը շնչեմ լիաթոք: Այս հեշտանքին մէջ յանկարծ, խմբերգի մը անոյշ եղանակը կը լսեմ:

« Մենք անկեղծ զինուոր ենք առանձին վիճակ, Ուխտել ենք ծառայել երկար ժամանակ... »:

Հիմա անծանօթ՝ տեղւոյն, եւ փողոցներուն, քայլերս կ՛ուղղեմ դէպի այդ ձայնը: Վերջապէս կը հասնիմ աղբիւրը երգին:

Անծանօթ մէկու մը պէս պահ մը կը կենամ դրան սեմին վրայ ու կը նայիմ ներս: Պատանի մը ուրախութեամբ կը մօտենայ.

— Հրամմեցէք պարոն, ներս հրամմեցէք:

— Բայց տոմսակ չունիմ:

— Մուտքը ազատ է, մի մտահոգուիք:

Քանի մը քայլ առաջ կ՛անցնիմ ու կը կենամ անկիւն մը: Ընդարձակ սրահ մը կ՛եռայ ինքն իր մէջ: Մանուկներ ազատ եւ համարձակ կը վազվըզեն հոս ու հոն: Սեղանները կը տքան ուտելիքներու ծանրութեան տակ: Երգ ու պար, ծափ ու տափ: Խօսակցիս կը շարունակէ.

— Գիտէ՞ք պարոն, այսօր Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան խումբի օրն է: Օրը այն անմահ հերոս Մկրտիչին...

Պատասխանս ժպիտ մը կ՛ըլլայ: Ուրախութենէս աչքերս կ՛արցունքոտին: Պատանին կը թողու զիս ու կ՛անհետանայ սրահին մէջ:

Ինչե՜ր չյիշեցուց ինծի այդ համեստ հաւաքոյթը: Պահ մը ես ինքզինքս զգացի մեր հայրենի հարսանիքներու ծոցին մէջ: Ոչ մէկ օտար խօսք, եւ ոչ մէկ օտար բառ: Միայն մեր մեծասքանչ լեզուն էր որ կը տիրապետէր սրահին մէջ: Հայ երգն էր, որ պատուհանէն թռելով ալիք ալիք կը խառնուէր այս ապրիլեան գիշերին: Ու դարձեալ ես տեսայ ու լսեցի, որ այդ հանդիսաւոր պահուն, բոլորին շրթներուն վրայ մեր սիրելի Հայաստանին գովքը կը հոլովուէր: Կը ջատագովէին անոր հին ու նոր փառքերը եւ, արեւշատութեանը համար գաւաթներ կը պարպուէին.

— Ամէն ինչ զոհ մեր հայրենիքին:

Ու վերջացան կիրակի օրուան ժամերս՝ հայրենի երգերու կրակովը վառուած:

ՊԱՐՄԱՆԻ

ՔՐԱՒՉԵՆՔՕ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

« Ազատութիւնն ընտրել »էն ի վեր շատ հանրածանօթ է Քրաւչենքօ եւ իր գիրքը գրեթէ Roman à Succèsի հանգամանքն ստացաւ: Roman բառը գործածել արդէն անտեղի է քանի որ զուտ ապրուած եւ իրական դէպքերու վրայ է որ հիմնուած է ռուս համայնավարին գործը: Սակայն իր այդ ապրած կեանքին իրական արժէքին մասին է որ այսօր բաւական երկրներու կողմէ ընդունուած է այսօր բաւական խնդիրներու տակ կ՛ընծայէ իր գիրքը եւ նոյնիսկ դատի մը՝ որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ յունիսին, Փարիզի մէջ, եւ որ այսօրուընէ իսկ լայն տեղ մը կը գրաւէ ֆրանսական մամուլին մէջ:

Քրաւչենքոյի գիրքը փաստաթուղթի արժէք ունի եւ այդ կէտն է որ այսօր խնդրոյ առարկայ է: Հեղինակը այնքան բծախնդիր է որ կրկին ռուսերէնի թարգմանել տուած է անգլիական եւ ֆրանսական հատորները, որպէսզի բռուածները երբեք չշեղին իր մտածումներէն եւ ըսել ուզածներէն: Քրաւչենքօ իր կեանքի գինովն է որ յանձն առած է այդպիսի գիրքի մը հրատարակութիւնը: Այսօրուան իր թափառական եւ գաղտնի կեանքը Միացեալ Նահանգներու մէջ փաստ է արդէն որ բաւականաչափ յարգանքով, եթէ ոչ կոյր հաւատքով, պէտք է մօտենալ իր գործին: Ուրեմն հիմա իր նախկին բարեկամներուն կը մնայ փաստել թէ երեւակայութեան եւ տոլարի արդիւնք է միայն այդ « վէպը », եւ Քրաւչենքոյի կեանքին սպառնալն արդէն հակառակ ապացոյց մըն է:

Շահեկան է սակայն կարդալ զանազան հոսանքներու պատկանող շաբաթաթերթեր: Ամիս մըն է արդէն ֆրանսական Lettres Françaises թերթը, որ ձախ հոսանքին կը պատկանի, կ՛օգտուի իր դէմ բացուած դատէն որ « քամբայն » մը բանայ ի շահ թերթին, կազմելով « բարեկամներու խումբեր » որ թերթը քաջալերեն: Այսպէս, ամէն շաբաթ տաղանդաւոր գրագէտ մը՝ Քլօտ Մօրկան, սիւնակներ կը լեցնէ Քրաւչենքոյի դէմ եւ իր գրութիւնը կը վերջացնէ « բաժանորդագրուեցէք եւ մեր թերթը տարածեցէք, որպէսզի տարածուի ֆրանսական ազատ եւ անկախ ձգտումներու հոսանքը »:

Ահա թէ բա՛ը ինչո՞ւմն է անոնց համար որ տեղեակ չեն: Lettres Françaises գրպարտած էր ժամանակին ռուս հեղինակը, ըսելով ի մէջ այլոց թէ այնքան մտաւորական չէ, եւ անկարող է գիրք մը գրելու, թէ բոլոր բաժինները սուտ են, եւ շատ մը ուրիշ բաներ որ վիրաւորական թուած են Քրաւչենքոյին: Իբր հետեւանք այս բոլորին, ռուս հեղինակը դատ բացած է ֆրանսական շաբաթա–

թերթին դէմ՝ պահանջելով վնասուց հատուցում, եւ այս կարեւոր դատը տեղի պիտի ունենայ 29 յունիսին: Lettres Françaises արդէն արձանագրած է շատ մը անուններ վկայելու համար Քրաւչենքոյի դէմ որոնց մէջ կան հեղինակին երեք կիները, երկու ռուս մասնագէտ, Փրոֆ. Ժոլիօ-Քիւրի, Փիէր Քուրթաւ, համայնավար լրագրողներ, երեսփոխաններ եւայլն: Մեծ հետաքրքրութիւն առաջ բերաւ փաստաբան Isnardի յայտարարութիւնը, երբ ըսաւ թէ հաւանական է որ իր յաճախորդը Քրաւչենքօ անձամբ ներկայ ըլլայ դատին:

Ի հարկէ այս ներկայութեան յանդուգն երեւոյթը չվրիպիր ո եւ է մէկուն ուշադրութենէն եւ կը զարմացնէ նոյնիսկ համայնավարները:

Գրագէտ չէ կ'ըսեն Քրաւչենքոյի համար, աւելի լաւ: Իր գրածին արժէքը արդէն գրականութենէ խուսափիլն է: Ան կը մնայ իրատես եւ իր տառապանքներուն հոգեկան արդիւնքները կը ձգէ ընթերցողին երեւակայութեան եւ հասկացողութեան:

Զարմանալի եւ չահեկան երեւոյթ է սակայն նկատել որ օտար մը պիտի գայ Ֆրանսա պաշտպանելու համար ազատութեան եւ անկախութեան տեսակէտները ընդդէմ ֆրանսական թերթի մը որ կը պաշտպանէ սովետական սկզբունքները:

Ներկայիս երբ Lettres Françaises կը շարունակէ իր շաբաթական յարձակումները Քրաւչենքոյի դէմ, այս վերջինը Carrefourի մէջ կը բացատրէ եւ կը պաշտպանէ իր բաժինը, դիտել տալով թէ միայն Ռուսաստանի մէջ արգիլուած է իր գիրքը, թէ Ռուսաստանէն Ֆրանսա պիտի գան վկաներ որոնց արդէն ըսուած է իրենց ըսելիքը. պարզ է որ շատ դիւրին չէ Ռուսաստանէն երթուդարձի վիզա առնել առանց որոշ վստահութիւն ներշնչելու:

Ֆրանսական օրէնքը նմանօրինակ պարագայի մը մէջ (օտար երկրէ մէկը երբ դատ կը բանայ Ֆրանսայի մէջ) կը հարկադրէ այդ օտարը որոշ գումար մը տրամադրել դատավարութեան համար, որ իրեն կը վերադարձուի եթէ դատը շահի: Այժմ այդ գումարն է մէկ միլիոն վեց հարիւր հազար ֆր., որ կը ներկայացնէ Ռուսաստանէն եկող վկաներուն ճամբու ծախսը:

Քրաւչենքօ հիմա կ'անդրադառնա՞յ թէ այնքան ալ դիւրին չէ «ազատութիւնն ընտրելը»:

Ա. Մ.

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ողողումները.— Պոլսոյ վերջին թղթաբերը կը գրէ թէ Ամասիա եւս ջուրերու տակ է.— Անատոլուի կարեւոր կեդրոններուն մէջ, յորդումներն ու ողողումները կը շարունակուին: Եշիլըրմագ յորդած է ձիւնհալին եւ տեղատարափի հետեւանքով, եւ 100 հազար արտավար տարածութիւն ջուրերու տակ մնացած է: Քաղաքին մէջ վտանգի ենթակայ տուները պարպուեցան: Ջուրերը պաշարած են 12 գիւղ, հաղորդակցութիւնը խզուած է Թոքատի եւ Էրպաայի միջեւ: Ատափազար եւս ջուրերու տակ է: Հեղեղը փճացուցած է մշակուած արտերը, 45 արտավար տարածութեամբ, Այաճըգի մէջ երեք հոգի խեղդուած են:

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

ԸՆԹԵՐՑՈՒԱ՞ԾՍ Ի ՅՈՒՆԱՆ...

Սխալ գաղափար կազմած էի Դաշնակցութեան մասին:

Կը կարծէի որ ան կազմուած է, օրինակի համար, Խանասորի, Սասունի եւ հայրենակ դաւաճաններու Քիւրտերը սարսափեցնելու, Պոլսոյ Օսմ. Դրամատունը գրաւելով, Եըլտըզի ռումբը պայթեցնելով՝ Համիտ Սուլթանը պատժելու, կամ ջարդարար Թալէաթը ու ընկերները գետին փռելով Հայոց վրէժը լուծելու գործերով զբաղելու համար:

Կ'ըսէի, այդ տեսակ տղայական գործերու համար կ'արժէ՞ կուսակցութիւն կազմել...

Անցած օր, երբ ընդի դէմի, Հայր Սուրբին «Հառաջդիմական» «Ժողովուրդ» լրագրին մէջ կարդացի «Դաշնակ Վանի» պատմութիւնը, գաղափարս բոլորովին փոխեցի Դաշնակցութեան մասին:

Ատ ի՜նչ հերոսական գործեր կատարած են Վանի մէջ առանց փողի-թմբուկի:

Գլթիկենց Ակոն, փողոցի աջ մայթէն ձախը անցած ըլլալուն, փա՜մբ՝ կը տապալեն գետին:

Տէր Մըրոյենց Շաւանը, Թուրքին բարեւ տուաւ կ'ըսեն կը սպաննեն: Հաճի Նազարենց Թութուխը, խաչակնքելով դռնէն դուրս ելած միջոցին, կը պառկեցնեն: Մրենց կուզ Գարօն «Ռպլիկ» լրագիրը հակառակ կողմէն բռնած ըլլալուն՝ կը փռեն կռնակի վրայ:

«Դաշնակցութիւն»ը, «Թ» ծռվ գրած ըլլալուն համար, Քէնտիրենց Միքայէլը կենդըրաւ կ'իյնայ: Ուրիշ մը, Մխտենց Արամ, սրճարանի մէջ, սուրճը ֆրթֆրթացնելէն խմելուն պատճառով, կեղրք կոմիտէի կողմէ, Զիֆթճի փողոցին անկիւնը միզած միջոցին, տէրորի կ'ենթարկուի:

Կարճաւանցի Մխօն, օրերը վանքի մէջ անցուցած՝ կուզայ Վան, հոն տեսնելով Դաշնակներուն ընթացքը, որոնք իգական սեռն ալ մարդու տեղ դնել սկսած էին, կը զայթակղի եւ երբ ծնրադիր կ'աղօթէր անոնց մեղքերուն համար, կուրծքին դնդակ մը կ'ուտէ... (ի՜նչ պիտի ընէր, եթէ այսօր ողջ ըլլար եւ տեսնէր ընտանիքի մայրեր առեւանգողներն ու կին-երախայ լքելով Հայաստան ներգաղթող «հայրենասէր»ները... Կ.Պ.):

Վանի վալի Քէլ Մէհմէտ, զինուոր եւ զէնք կ'ուզէ Հայերէն: Դաշնակները զինուորները յանձնել եւ զէնքերը պահել կ'ուզեն որպէսզի այդ զէնքերով Թուրքերը հաւատքի բերեն: Ռամկավարները, որ այն ատեն յեղափոխական կուսակցութիւն ըլլալ կը թուին, կ'ուզեն զէնքերը յանձնել ու զինուորները պահել, որպէսզի Թուրքը դժուարութեան չմատնուի անզէն Հայերը հաւաքելու համար...

Որ մէկը թուել Դաշնակ «ոճիրներէն»: Հապա Երեւանի մէջ անոնց ըրածները...

Այդ միջոցին, երբ Վանի եւ Մշոյ ժողովուրդը Երեւանի փողոցները բացօթեայ կը բնակէին, Դաշնակները անոնց տուները կը մտնեն եղեր ոսկի-արծաթ փնտռելու:

Այն օրեր, Ցովնան մարգարէին սերունդէն մէկը, իր տանը պատուհանէն, ոսկիները մէջքը ամրացուցած՝ կը համրէ եղեր փողոցի մէջ անօթութենէ մեռնողները, միեւնոյն ատեն Դաշնակներուն կազմակերպած օգնութեան գործին թերութիւնները յուշագրելով:

Եւ այսօր, քառասուն տարիներէ ետքը, Ցովնան մարգարէին այս թոռնորդին Թուղթին կը յանձնէ այս բոլորը, խղճի պարտք մը կատարելու, Հայաստանասիրութեան տուրքը տալու եւ «միամիտ» դաշնակցականներուն աչքը բանալով՝ զանոնք Հառաջդիմականներուն փարախը առաջնորդելու համար...

Բայց ես կը կարծեմ որ այս բոլորը Թարգմանութիւն են եւ յօդուածագիրը, համեստօրէն մոռցած է, իր գրութեան տակը աւելցնելու «Թարգմանուած՝ Պոլսոյ Թուրքերէն «Թասվիր» թերթէն»:

Եւ եթէ ինքնագրութիւն է, այդ պարագային պէտք է աւելցնէր, «Արտատպելը թոյլատրելի է միմիայն Պոլսոյ Թուրք թերթերուն» պարբերութիւնը...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՈՐՔԱ՞Ն ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

1 — Հռոմի ո՞ր կայսրը քրիստոնէութիւնը ընդունեցաւ:

2 — Սպունգը բերան ունի:

3 — «Ջին կրնաս աղբիւրը տանիլ, բայց...» կրնա՞ք լրացնել այս խօսքը:

4 — Երբ բարեկամի մը տունը ճաշի հրաւիրուած էք, սեղանէն չբաժնուած, անձեռոցը պէ՞տք է ծալլէք թէ ոչ:

5 — Փիղ մը ո՞րքան կը կշռէ:

6 — Ինչո՞ւ բարձի վրայ կը քնանանք:

7 — Ո՞վ գործածած է «ճէնթըլմէն», «ըմբոստ» կեղծանունները:

8 — «Լոյսը արիւնն է բնութեան, գիշերուան թաղն ու պատմուճանն է օրուան» — ո՞վ գրած է այս տողերը:

9 — Լուծեցէք հետեւեալ թնճուկները — եարղարիտ, աբլոմբեհւ ոլխայյոլո:

10 — Անգլերէն գիտցողներուն — կրնա՞ք արտասանել հետեւեալ բառերը — pint, mint, recipe, Harwich, Salisbury, Cholmondeley, Dalton:

11 — Սրբագրեցէք — չերոր, դիւթել, թիմ, դոոյթ, քամակ, անթացուպ, ընթրիք: 2

12 — Երբ մէկուն համար ըսեն թէ Տալթոնական է, ի՞նչ ըսել կ'ուզեն:

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

1 — Մեծն Կոստանդիանոս:

2 — Ո՛չ:

3 — Ձես կրնար ջուր խմցնել:

4 — Ո՛չ:

5 — Տասը թօն:

6 — Որպէսզի չափաւորենք արեան ճնշումը ուղեղին վրայ:

7 — Շաւարշ Միսաքեան:

8 — Դանիէլ Վարուժան:

9 — Աստեղարիր, համբուրել, խոռվայոյզ:

10 — Փայնթ, մինթ, րէսիփի, հարիչ, Սոլզպրի, Ջըմլի, Տոլթըն:

11 — Ճեփոր. մնացեալները ճիշդ են:

12 — Կարգ մը գոյներ իրարմէ չի կրնար զանազանել:

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

Կէսօրէն վերջ թոյլատրեցին որ կրակը մարելու փորձեր կատարուին: Արդէն շատ ուշ էր, շուկան փոշիի վեածուած էր: Կառավարութիւնը հասած էր իր նպատակին՝ պատճառելով Հայերուն միլիոններով վնաս: Ահա այսպէս, նախ նիւթապէս, փճացուցին քրիստոնեայ տարրը, Թուրքերը քիչ մը պարարտացան՝ հրդեհի ընթացքին կողոպտելով շուկան:

1914 օգոստոսին՝ մունետիկ մը թմբուկի մի քանի հարուածներով առաջին համաշխարհային պատերազմը կը դուժէր, եւ կառավարական հրամանագրով մըն ալ՝ 18—48 տարեկան ունեցողներն ալ զօրանոց կը հրաւիրէր:

Զօրակոչին պատասխանեցին՝ առաջին օրէն իսկ շատ մը զինուորական տարիք ունեցողներ, բայց քրիստոնեայ զինուորցուները համազգեստ ու զէնք կրելու տեղ, առաջնորդուեցան Տամուր Եօլը: Ճամբաներ շինելու, քար կոտրելու, կռուր մը չոր հացով ծեծի ու խարազանի հարուածներուն տակ, (իրենց հարազատներուն հետ տեսնուիլն ու նամակցիլն ալ արգիլուած էր): Շատեր տանջանքներու տակ մեռան: Քանի մը հոգի կրցան փախչիլ ու քաղաք ապաստանիլ: Մաս մը զինուորական տարիք ունեցողներ հաւատք չունենալով Թուրք կառավարութեան խոստումներուն վրայ, տանիքները բարձրացան իրենց զէնքերով, — ժողովուրդին կողմէ յորջորջուեցան «տամ թապուրի» Թուրք կառավարութեան համար դասալիքներ: Վերոյիշեալները կը պահանջէին Թուրք զինուորին պէս համահաւասար իրաւունք, համազգեստ, զէնք ու բանակ, ոչ թէ ճամբայ շինել ու քար կոտրել տանջանքներով իբրեւ գերիներ՝ քաղաքացիի հագուստներով (սիվիլ): Այսպէս ամիսներ, գիշեր ու ցերեկ տանիքները ապաստանեցան, պզտիկ միջադէպեր ալ ունենալով տեղական ոստիկանութեան հետ:

Տիգրանակերտի առաջնորդ Ջաւէն արքեպիսկոպոս ընտրուելով Պոլսոյ Պատրիարք՝ իրեն յաջորդեց իբրեւ առաջնորդական տեղապահ Մկրտիչ վարդապետ Չլղատեան՝ որ այս զինուորցուներուն խնդրով կառավարութեան հետ շփման մէջ էր այդ տխուր օրերուն: Նենգամիտ Թուրք կառավարութիւնը կ'ըսէր, զինուորցուները յանձնեցէք միայն, ժողովուրդին հետ մենք գործ չունինք: Այն տարուան աշնան առաջնորդական փոխանորդ, տեղապահի նախագահութեամբ եկեղեցին կից՝ առաջնորդարանին մէջ՝ գաղտնի ժողով մը գումարուեցաւ. հրաւիրուեցան բոլոր աչքի զարնող անձերը՝ հարուստները, նմանապէս կուսակցութիւնները: Օրակարգն էր — Զինուորցուները յանձնել թէ չյանձնել, մեծամասնութիւնը, տեղապահն ալ կողմնակից են, չյանձնելու, հակառակ պարագային ինքնապաշտպանութեան դիմելու: Մեծահարուստ Պ. Տիրան Գազազեան (Հայ Կաթոլիկ), ժողովին մէջ կը յայտարարէ — Զինուորցուները չյանձնել, ինքնապաշտպանութեան համար պատրաստ եմ բոլոր հարստութիւնս տալու: Ան նենգամիտ ու խորամանկ Թուրքերը շատ լաւ կը ճանչնար: Բայց ատոր կողքին գտնուեցան թրքասէր ու պահպանողական Խաչատուր Էֆէնտի Տիգրանեաններու պէս մարդիկ ալ որ յայտարարեցին. — Եթէ այդպիսի արարք կատարէք, անմիջապէս կառավարութեան լուր կուտանք: Վերջապէս երկար ու աղմկարար վիճաբանութիւններէ վերջ՝ կ'որոշուի առ այժմ չյանձնել եւ պայմանաժամ ուզել, մինչեւ որ կարենան լուրեր ստանալ ուրիշ շրջաններէն: Նմանապէս կ'որոշեն զգուշութիւններէ ու բախումներէ զգուշանալ մինչեւ ցնոր տնօրինութիւն:

Բռնի ձեւով փախստականները տանիքներէն վար առնելու եւ ձերբակալելու համար Թուրքերը բաւարար ուժ չունենալով՝ դուրսէն կանոնաւոր զինուորական ուժի կը սպասէին, այս պատճառով քանի մը օրը անգամ մը որ եւ է հայկական թաղամասի մէջ տանիք կը բարձրանային ոստիկանները, միշտ զգուշնալով զէնք գործածելէ ու միջադէպ ստեղծելէ, իսկ փախստականները այսպիսի պարագաներուն տանիքէ տանիք ցատկելով ուրիշ թաղամասի մը մէջ կ'ապաստանէին:

1915 Փետրուար — Ամիսներ շարունակ տանիքները ապաստանելէ վերջ՝ որոշեցին ժամանակ մը գիշերները տանիքներէն վար իրենց տուները գիշերել եւ ահա այս միջոցին էր որ կառավարութիւնը դուրսէն կանոնաւոր զինուորական ուժ ու ռազմամթերք ստացած ըլլալով՝ առաւօտ մը արթննալով արշալոյսին՝ իրենք զիրենք տանիքներէն ու փողոցներէն պաշարուած գտան փախստականները:

Բոլոր քրիստոնէական թաղերը պաշարուած էին:

ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆԴԵԱՆ

(4)

Սուրիոյ խորհրդարանը առջի գիշեր գաղտնի նիստ մը գումարած է, լսելու համար պատերազմական նախարար Ահմէտ Շարապատիի զեկոյցը:

★ Իրաքի խնամակալ Էմիր Ապտիւլ Իլլահ Գահիրէ մեկնեցաւ Ֆարուք եւ Իպնը Սէուտ թագաւորներուն ստորագրել տալու համար կնքուած համաձայնութիւնը: Երէկ առտու, վեց արաբ պետութիւնները պատերազմական ժողով մը գումարեցին այս քաղաքին մէջ եւ որոշեցին իրենց ցամաքային, ծովային եւ օդային կանոնաւոր զինուորներովը կռուիլ, արգիլելու համար որ հրէական պետութիւն մը չկազմուի Պաղեստինի մէջ: Տրուած որոշումներուն մէջ յիշենք. —

1. Ապտուլլահ թագաւոր ինք, անձամբ պիտի վարէ պատերազմական գործողութիւնները անգլիացի սպաներու կողմէ մարզուած իր զինուորներովը, 2. Իրաքի ինքնաշարժ հրասայլերու 2րդ զօրաբաժինը, բաղկացած 10—12 հազար զինուորէ, ճամբայ ելած է Պաղտատէն դէպի Ամման, անկէ ալ Պաղեստին անցնելու համար, 3. Եգիպտոս եւ Սուրիա հրաման տուած են իրենց սահմանագլխի պահակազօրքերուն որ պատրաստ գտնուին արշաւանքը սկսելու համար, 4. Լիբանան եւ Սէուտեան Արաբիա խոստացած են զինուորական օգնութիւն, 5. Եգիպտոս թեթեւ նաւեր պիտի յատկացնէ Հրեաներու պարենաւորումը արգիլելու համար ծովէն:

★ Անդրյորդանանի կանոնաւոր բանակին ծանր հրետանին երէկ գիշեր Աքիայէն ռմբակոծած է Հայֆայի հրէական դիրքերը:

★ Արաբները գրաւեցին Ալամէյնի բանակատեղը, անգլիական զինուորներուն մեկնելէն անմիջապէս ետքը:

★ Սովետները՝ որոնք քաշուած էին ՄԱԿի Խնամակալութեան Խորհուրդէն, որոշեցին մասնակցիլ այս Խորհուրդին վիճաբանութեանց, որ պէտք — կ'ըսուի — կարեւոր դեր մը կատարել Պաղեստին զինուոր ղրկելու մասին կատարուելիք միջազգային կարգադրութիւններուն: Ինչպէս յայտնի է, Սովետները մինչեւ հիմա Խնամակալութեան Խորհուրդը « ապօրինի կերպով կազմակերպուած » մարմին մը հռչակած էին:

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՄԸ ՄՕՏԱԼՈՒՏ...

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն. —

Ծերակոյտի զինուորական յանձնաժողովը քանի մը օր առաջ գումարած իր գաղտնի նիստին տեղեկատուութենէն զանազան մասեր հրատարակութեան տուած է: Այսպէս, յայտնի եղած է որ պատերազմական նախարար Ֆորէսթըլ սա յայտարարութիւնը ըրած է. — «Մեր լուծելիք խնդիրը (Ծ. Խ. — Խօսքը զինուորական պատրաստութեանց մասին է) սա իրողութենէն ծագում առած է որ մեր անցեալ տարուան զինուորական ծրագիրը պատերազմի անմիջական վտանգ գոյութիւն չունենալու ենթադրութեան վրայ հիմնուած էր: Արդ, հիմա կը կարծենք որ պէտք է նկատի առնել պատերազմի մը հաւանականութիւնը: Նոր ծրագիրը փորձ մըն է ահա, այս երկու ենթադրութիւնները իրարու հետ հաշտեցնելու »:

Նոյնքան յստակութեամբ արտայայտուած է նաեւ սպայակոյտի պետ զօր. Պրէտլէյ, պահեստի մարզուած ուժեր ունենալու անհրաժեշտութեան վրայ պնդելով: « Վստահ չենք այլեւս — ըսած է — որ պատերազմը չուտով չծագի »: Եւ յանձնարարած է զինուորական պարտաւորիչ ծառայութիւնը հաստատել:

Սակայն, Ֆորէսթըլի եւ զօր. Պրէտլէյի այս խուճապահար յայտարարութեանց նպատակն է — կ'ըսուի — ազդել Ծերակոյտի անդամներուն վրայ որ վաւերացնեն կառավարութեան կողմէ իրենց ներկայացուած զինուորական պատրաստութեանց օրինագիծերը:

ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Զուիցերիական « Տի Թաթ » թերթը կ'իմանայ թէ Թուրքիա եւ Յունաստան մօտ օրէն ծանուցագիր մը պիտի յանձնեն Պուլկարիոյ, որ, իրենց կարծիքով բռնաբարած է Փարիզի դաշնագիրը: Այս երկու երկիրները մտահոգ են այն զինուորական պատրաստութեանց պատճառաւ, զորս առնել է մօտ ի վեր Պուլկարիա կ'ընէ: Զինուորական տենդոտ մարզանքները եւ ցամաքային, ծովային եւ օդային զինուորներու թիւին արտակարգ յաւելումը ո՛չ միայն հակառակ են այս դաշնագրին տրամադրութեանց, այլ նաեւ՝ ուղղակի վտանգ մը կը կազմեն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆՈՐ որոշման մը համեմատ, 1947ի տուրքերու յայտարարութեանց վերջնական պայմանաժամը պիտի երկարաձգուի մինչեւ մայիս 15, անհատներու համար, եւ մինչեւ 30 մայիս, ընկերութեանց համար:

ՓԱՐԻԶԻ թաղապետութեանց դրասենեակները փակ պիտի մնան Մայիս 1ին եւ 6ին:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԱՅԻՍ 2ԻՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

2 Մայիս, Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին
Roxy սինէմային մէջ (Rue Tapis–Vert)
Նախագահութեամբ ընկ. Խ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ
(Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան անդամ)
Պիտի խօսին ընկերներ՝
Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին: Մուտքը ազատ է:

★

ՒՍԻԻ մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ հովանաւորութեամբ Զաւարեան Կոմիտէի, մայիս 2ին, Խրիմեան սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Վասպուրականի Ցաղթական Հերոսամարտին

33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Նախաձեռնութեամբ
ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Մարսէյլի մէջ, 2 Մայիս, կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մագընոյի մէջ: Մասնակցութեամբ քաղաքական, ազգային, բարեգործական եւ հայրենակցական միութիւններու
Կը նախագահէ Միութեան ատենապետ՝
Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ
Կը բանախօսեն՝ Պ. ՂԵՒՈՆԴ ՄԵԼՈՅԵԱՆ (Փարիզէն), Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ՝ Հայկական Դատի Յանձնախումբին կողմէ:
Կենդանի պատկերներ՝ ՇԱՆԹ Թատերախումբէն
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ. — Կը մասնակցին Սէնթ Անի Երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ եւ ջութակահար ՋԷՕՐԷՔՃԵԱՆԻ:
Ընտիր Օրքէստր, պարեր ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր — ճոխ պիւֆէ՝ մատչելի գիներով — Ծախսերու մասնակցութիւն՝ 75 ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Օփերային մէջ Յունիս 6ի կիրակի օրը տեղի կ'ունենայ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ երգահանդէսը, մասնակցութեամբ Օփերայի Օրքէստրին եւ Արմենիա Երգչախումբին:

Այս առթիւ 23 անդամներէ բաղկացած Պատւոյ Յանձնախումբ մը կազմուած է հետեւեալ դիւանով. — ՊՊ. Ա. Թէքէեան՝ նախագահ, Սուրէն Ֆէսճեան՝ գանձապահ եւ Կ. Փօլատեան՝ ատենադպիր:

Պ. ՎԱՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ (Լիլլ) եւ զաւակները, իրենց ողբացեալ կնոջ եւ մօր մահուան տարելիցին առթիւ, Կապոյտ Խաչին կը նուիրեն 4000 Ֆր.: Ստանալ « Յառաջ »էն:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի մասնաճիւղը Պ. Գէորգ Գումրուեանի մահուան առթիւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալին պարագաներուն եւ այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆրանք կը յատկացնէ իր որդեգիր որբին:

Կ'ՈՒԶԵՆ ԳՆԵԼ

Ալեք. Երէցեանի երեք հատոր Կովկասի Հայք եւ Հայոց Կաթողիկոսութիւնը գիրքը: Գրել՝ ՅԱՌԱՋի:

ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻ Միհրան Գաբրիէլեան կը փնտռէ իր մօրաքրոջ զաւակը Հրանտ Զրաքեան որ 1920ին Թօրինօ Hôpital Martinի մէջ կ'ուսանէր: Տեղեկացնել « Յառաջ »ի:

ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ԱՍԼԱՆԵԱՆ ծնեալ Գունչաեան, Քէօթահիա, կը փնտռէ իր ազգականը Նեւրիկ Եաղճեան Քէօթահիացի: Մինչեւ 1935ը Պոլիս կը մնար: Յետոյ կը կարծուի որ Ամերիկա մեկնած է: Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել: Տեղեկացնել՝
Madame Takouhi Aslanian, 12 Boulevard Carnot
Alfortville (Seine)

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Փարիզի մէջ գտնուող սովետ դպրոց մը խուզարկեց եւ ձերբակալեց 14 ուսուցիչներ, որոնք հարցաքննուելէ ետք, ազատ արձակուեցան: Այս քննութեան պատճառ ցոյց կը տրուի դպրոցին առանց արտօնութեան բացուած ըլլալը: Բայց, « Տէյլի Մէյլ »ի համեմատ, բուն պատճառը սա է թէ ոստիկանութիւնը ուզած է գիտնալ որ քաղաքական գործունէութեամբ կը զբաղի՞ն այդ դպրոցին մէջ:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ. — Հ. Յ. Դ. « Վարուժան » Կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ կիրակի 2 մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 6, Rue de la Brosse:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովներու կը հրաւիրէ իր հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Դասախօսն է ընկ. Աշոտ Իսահակեան:
Քաղաքի Ռոստոմ խումբը 29ին:
Ս. Ժէրոմի Աղբալեան խումբը 30ին:
Կարտանի Վարանդեան խումբը 2 Մայիսին:
Լէ Միլ Համազասպ խումբը 2 Մայիսին:
Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ « Վարանդեան » Կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողով ուրբաթ 30 Ապրիլ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը (78, rue Rabelais): Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները 28 ապրիլ, չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Զրոյց մը ընկ. Ժիրայր Բալամուտեանէ: Հայերէնի դաս՝ 8—9:

ՓԱՐԻԶԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 4ին Sociétés Savantes: Քննութիւն Պատգ. ժողովի օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի ժողովը կիրակի, 2 Մայիս, 78, Rue Rabelais, Հայ Կաթողիկէ դպրոցին սրահը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի « Սիամանթօ » խումբի դասախօսական ժողովը չորեքշաբթի 28Ապրիլ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78, Rue Rabelais: Նիւթ՝ Ս. Ահարոնեան իբր Դաշնակցական: Դասախօս՝ ընկ. Միսաք Միրզէ:

ՎԻԷՆԻ Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ 1500 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Անտոնեաններէն, իրենց անդրանիկ զաւկին ծննդեան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ. — Թադէոս Մեծատուրեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon, Հինգշաբթի առաւօտ 29 ապրիլ ժամը 10.30ին: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Արմենիա երգչախումբի համերգը տեղի կ'ունենայ Համբարձման հինգշաբթին, 6 Մայիս, Մարսէյլ, րիւ տ'Ալժէի թատրոնին մէջ, ժամը 4ին, նոր ու ճոխ յայտագրով, ղեկավար՝ Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Տոմսերը թուագրուած են, կը խնդրուի հանդիսականներէն յարգել իրենց թիւերը եւ ուրիշ տեղ չգրաւել:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. MERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 29 AVRIL 1948 Հինգշաբթի 29 Ապրիլ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5329 - Նոր շրջան թիւ 938 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԱԺԵՇՏ

Եւ աՀաւասիկ վերջին բաժակը: Հրաժեշտ:

Որքան ալ տաք ու պաղ տեսած, վարժուած ըլլաք, բաժանումը միշտ կ'ենթադրէ յուզում:

Այդ անձկութեամբ է որ կը ձգեմ այս վերածնեալ, մեղմանոյշ ոստանը, — ափ մը Հայաստան:

Ինչքա՜ն ամուր ոգի եւ անընդհատ ճիգ՝ հին եւ նոր փողոցներով եւ ցից սանդուղներով այս քաղաքին մէջ: Եւ աւելի հեռուն: Եփրատէն մինչեւ լեռնալիբանան: Անապատէն ծովափ:

Թոյլ տուէք անգամ մը եւս կրկնել բարձրաձայն, — եկայ, տեսայ, զարմացայ:

Աշխարհագրական ամէնէն խորթ անուններն անգամ, երէկ արեւնաթաթախ մղձաւանջ, շատոնց հայկական ճրագներ վառած՝ կը ժպտին ճամբուդ վրայ:

Փորձեցէք միտք պահել մէկն ու մէկը. —

Աֆրին, Ազազ, Եազուպիյէ, Ճիսր-Շղուր, Ճարապլուս, Այն-էլ-Արապ, Թէլ Ապիատ, Լաթաքիա, Քէսապ, Գարատուրան, Թարթուս, Գամիշլի, Հասիչէ, Գուպրպիթ, Թէլ-Պրաք, Ռաս-իւլ-Այն, Մէյտան Էքպէզ, Տէր-էլ-Զօր, Տէրիք, Տէրպէսիէ, Թէլ-Քէօչէք, Ամուտա, Այն-էլ-Արուս, Մէնպիճ, Ճուխա, Լէլլիքօ, Ապուճէլիլ, եւն.: Ու վերջապէս Դամասկոս, Հոմս:

Ջկայ ճակատ մը ուր անճրկած ըլլան հայկական միտքն ու բազուկը: Տքնութիւնն ու յարատեւութիւնը:

Հարկ էր հատոր մը խմբագրել, գոնէ աղօտ գաղափար մը տալու համար:

Անցորդ մը ուրիշ բան չէր կրնար ընել, եթէ ոչ դիտել ու տարփողել ինչ որ գոյն եւ շեշտ կու տայ ամենօրեայ կեանքին:

Ամբողջ թաղեր ու գիւղեր նոր ի նորոյ շինուած, կարելի յարմարութիւններով: Հայկական կոչնակն ու «դպրատուն»ն ալ միասին:

Մանուկներ, մանուկնե՜ր թիւռուն, որոնց կօշիկներուն կապը եթէ քակուի ճամբան, կանգ չեն առներ, որպէսզի առտուն կանուխ դպրոց հասնին:

Երիտասարդներ իրենց սեփական ակումբներով, գրադարան-լսարաններով: Մարզարաններով:

Ո՞վ փորձեց, օրինակ, նկարագրել Թիլէլ փողոցի սա կամարակապ վառարանը, ուր Հ. Մ. Ը. Մ., Երիտ. Միութիւն, «Քրիստափոր», Օգնութեան Խաչ իրար կը հրմշտկեն ամէն իրիկուն: Եւ յաճախ լուր օրեր: Մանաւանդ կիրակի:

Ոչ միայն արիներն ու արենոյշ-արծուիկները, այլ եւ սա մանտրտիկ Մրջիւններն ու Կակուղ Թաթիկներն անգամ փեթակի մը վերածեր են այս ու այն սենեակը: Մարզանքներ, պարտականութիւններ կը կատարեն խանդավառութեամբ: Տեսակ մը լրջութեամբ:

Սրտցաւ գործունէութեան, ոգեւորութեան, աշխատանքի ուրիշ երիտասարդական բոյն մը՝ Նոր Գիւղ: Ամբողջապէս հայկական շինարարութիւն: Բարոյական թէ նիւթական:

Անշուշտ ամէն հօսանք ալ իր շուքն ու շնորհն ունի վերածնութեան այս հրաշալի ճիգին մէջ: Իւրաքանչիւրը համաձայն իր գիտակցութեան եւ կարողութեան:

Եւ ամբողջութիւնը կրնար իրական հրաշքի մը վերածուիլ, եթէ զանազան կիրքեր եւ կանխակալ կարծիքներ պղտորած չըլլային ջուրերը, պարբերաբար:

Նոյն թռիչքն ու վաստակը՝ բուն հայկական, ազգային հորիզոնէն դուրս ալ:

Ամբողջ թաղամաս մը վերածուած մեքենագիտական արհեստանոցներու ցանցի մը, քաղաքին կեդրոնը: Բոլոր վարպետներն ու բանուորներն ալ Հայեր: Երէկուան խլեակները, ուշիմ, շարքաշ եւ հնարամիտ:

Ամէնէն առաջ քու հոգիդ է որ կը բացուի, երբ սա Կիլիկեցի երիտասարդը կը պատմէ, սովորական բանի մը պէս.

— Այս փոքր մեքենան բերել տուած էի Ֆրանսայէն: Քակեցի, վերակազմեցի, եւ մանրամասնօրէն ուսումնասիրելով, այս մեծը շինեցի: Վաղը կը բանի:

Ապա նորէն ակնարկ մը հայկական ճակատին վրայ:

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
Մահուան առթիւ

ՆԱՄԱԿՆԵՐՈՎ ԻՐԵՆՑ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՅԱՅՏՆԱԾ ԵՆ

Հ. Յ. Դ. Ս. Էթիէնի Անտոէ Ենթակոմիտէն եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 փրանք կը նուիրէ Վեթերաններու Ֆոնտին:

Հ. Յ. Դ. Պուա-Գոլոմպի Արամ Ենթակոմիտէն եւ 2000 փրանք կը նուիրէ Վեթերան. Ֆոնտին:

Հ.Յ.Դ. Ս. Շամոնի Վարուժան կոմիտէն:

Հ.Յ.Դ. Վիէնի կոմիտէն:

Հ. Յ. Դ. Իսիի Զաւարեան կոմիտէն:

Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէն:

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէն:

Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Մուրատ խումբը եւ 2000 փրանք կը նուիրէ Վեթերաններու Ֆոնտին:

Հ. Յ. Դ. Առնուվիլի Վարդան Ենթակոմիտէն:

Հ. Յ. Դ. Կրընոպլի Եօթնեղբայրեան Ենթակ.

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով եւ 1000 փրանք կը նուիրէ Վեթերան. Ֆոնտին:

Հ.Յ.Դ.Ս. Շամոնի Նոր Սեր.Վարդգէս խումբը և 1000Ֆր. կը նուիրէ Ահարոնեանի Յուշարձանին

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. Վարչութիւնը իր 12 խումբերով:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի խումբը եւ 1000 Ֆր. կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին:

★ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը:

Ս. Էթիէնի Ազգ. Վարչութիւնը:

Մարսէյլի Վասպուրականի Հայրենակ. Միութիւնը:

Մարսէյլի Քղիի Հայրենակց. Միութիւնը:

Պրիւքսելէն խումբ մը հայ երիտասարդներ:

«Տինել»ի հայ գաղութը:

Սալոնիքի Հայրենակց. Միութիւնը:

Շավիլէն Պ. Յովհաննէսեան եւ 800 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի միջոցով Վեթ. Ֆոնտին:

Տէր եւ Տիկին Սէրէնկիւլեան եւ 1000 Ֆր. կը նուիրեն Վեթ. Ֆոնտին:

★

Հ. Հ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՍՏԱՑԱԾ Է ՀԵՏԵՒԵԱԼ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

«Խոր ցաւով իմացանք մահը մեծանուն գրագէտ եւ Հայաստանի Հանրապետութեան ականաւոր պետական մարդուն Աւետիս Ահարոնեանի, որ առաջին համաշխարհային պատերազմի վաղորդայնին իբրեւ նախագահ Պատուիրակութեան, իր երկրի շահերը պաշտպանեց ձեռնհասօրէն՝ արեւմտեան պետութեանց մօտ:

Կը խոնարհինք իր դագաղին առջեւ և մեր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնենք իր ընտանիքին եւ մեր ջերմ համակրութիւնը հայ ժողովուրդին:

ՉԽԵՆԿԷԼԻ»

★

Խոր ցաւակցութիւններ նախագահ Ահարոնեանի անդարմանելի կորուստին առթիւ:

ԺՈՐՏԱՆԻԱ

✕

Խորապէս կ'ողբամ մահը մեծ հայրենասէրին եւ մեծ գրագէտին, մեռած պանդուխտի վրայ, միշտ հաւատարիմ եւ անձնուէր իր նահատակ հայրենիքի ազնիւ Դատին: Ընդունեցէք անկեղծ ցաւակցութիւններս եւ խոր համակրանքս:

ԱՍԱԹԻԱՆԻ

Ազգ. իշխանութիւն մը հիմնուած փոխադարձ վստահութեան վրայ, որ կ'ապահովէ գաղութին անդորրութիւնը:

Մտաւոր սերունդ մը, որ իր առօրեայ հոգերուն մէջ միջոց կը գտնէ գրականութիւն մշակելու, արդիական սարսուռներով: Կիրթ եւ հոսուն արձակով մը:

Ինքնաշխատութեամբ հասունցած տաղանդներ որոնք լսարաններ կը վարեն, առանց համալսարան տեսած ըլլալու:

Անշուշտ այս բոլորը շատ բան չեն խօսիր անոնց որ, թառ կապած շողշողուն պողոտաներու վրայ, աշխարհի չարն ու բարին կը դատեն իրենց պատուհանին փեղկերէն:

Ոչինչ: Օր մը կը սթափին անոնք ալ:

Հալէպ,

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Վրդովիչ կացութիւն Պաղեստինի մէջ

Պաղեստինի մէկ ծայրէն միւսը, Հրեաներն եւ Արաբները կ'աճապարեն, իւրաքանչիւրը իր հաշւոյն, գրաւելու ռազմավարական կէտեր՝ բրիտան. խնամատարութեան վերջ գտնելէն առաջ:

Քանի օրերը կ'անցնին, ա՛յնքան կը շեշտուի Ապտուլլահ թագաւորի ազատարարի դերը. Արաբները իրենց յոյսը դրած են այս հաշէմիտ վեհապետին վրայ, որ տակաւին վերջերս Անգլիոյ խրտուիլակը կը նկատուէր: Այսօր մեթոտաւոր կերպով իրականացնելու ձեռնարկած է «Մեծն Սուրիա»յի իր ծրագիրը:

Ապտուլլահ անգլիական բարձր քոմիսէրին ուղղած նամակով մը կը խնդրէ անգլիական կառավարութենէն որ թոյլ չտայ Սիոնականներուն Ս. Տեղեաց վրայ հաստատելու իրենց իշխանութիւնը, եւ ընելու Եաֆայի մէջ այն՝ ինչ որ ըրին Հայֆայի մէջ: Վեհապետը կ'ըսէ նաեւ որ եթէ Հրեաները դադրեցնեն իրենց յարձակումները եւ ընդունին բանակցիլ, Արաբները պատրաստ պիտի ըլլան անոնց տալու քաղաքացիական իրաւունքներ Պաղեստինի պետութեան մէջ, ուր եթէ խնդրոյ առարկայ չդարձնեն Արաբներուն վեհապետական իրաւունքներն ու արժանապատուութիւնը, երաշխաւորած պիտի ըլլան թէ՛ իրենց շահերը եւ թէ ընդհանուր խաղաղութիւնը:

Բարձր քոմիսէրը, այս նամակին պատասխանելով, կ'ըսէ. «Կատարելապէս կ'ըմբռնեմ ձեր մտահոգութիւնը Պաղեստինի Արաբներուն մասին. ես ալ ունիմ ձեր այդ մտահոգութիւնը»: Արաբ շրջանակները այս խօսքերէն կը հետեւցնեն թէ Անգլիացիք պիտի չընդդիմանան, եթէ Արաբները զինեալ միջամտութիւն գործեն Պաղեստինի մէջ:

ՏԵՆԴԱԳԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Սուրիոյ բոլոր քաղաքներուն մէջ խանութները գոց մնացին, իբրեւ համերաշխական արտայայտութիւն հանդէպ արաբ ուսանողներուն, որոնք ցոյցեր կը կազմակերպեն պահանջելու համար կառավարութենէն որ անմիջապէս զինուորական գործողութիւններու սկսի: Կը սպասուի որ Լիբանանի կառավարութիւնն ալ փակէ համալսարանները: Թէ՛ Պէյրութի եւ թէ Պաղեստինի մէջ ուսանողները անօթութեան գործադուլ ըրած են «մինչեւ մահ», հարկադրելու համար երկրին վարիչները որ միջամտեն Պաղեստինի մէջ: Հարիւրաւոր փախստականներ Փոռ Սաիտ կը դիմեն առագաստանաւերով կամ նաւակներով եւ ցամաք կ'առաջնորդուին եգիպտական ձկնորսանաւերու կողմէ:

★ Իրկունի սպայակոյտը կը հաղորդէ թէ, բուռն կռիւներէ ետք, իր զինուորները թափանցած են Եաֆայի ներսերը եւ խորտակած արաբական դիրքերը: Քաղաքին կայարանը գրաւելու համար երկուստեք կը մղուին դիրկընդխառն կռիւներ: Հրեաներուն դէմ ելած են անգլիական զրահապատ սայլերը եւ Արաբական Լեգէոնի հրետանին. բայց հրեայ զինուորները չարունակած են ռմբակոծել հրասանդերով:

Իրկուն և Հականա կազմակերպութիւնները հիմա գործակցաբար կը մղեն կռիւները Արաբներուն դէմ:

ՀԵՐՔՈՒՄ ՄԸ

Ամմանի անգլիական դեսպան Սըր Իրիք Քըրքպրայտ Լոնտոն ղրկած է տեղեկագիր մը, Անդրյորդանանի մէջ տիրող կացութեան մասին: Այս տեղեկագիրը կը հերքէ բոլոր այն լուրերը՝ որոնց համեմատ իբր թէ Ապտուլլահ թագաւոր պատերազմ հրատարակած ըլլայ Սիոնականութեան դէմ եւ Անդրյորդանանեան զինուորները յարձակումի պատրաստուած ըլլան: Հաւանական չէ նաեւ — կը հաղորդէ անգլիացի դիւանագէտը — որ Արաբ Լիկայի բոլոր պետութիւնները միահամուռ յարձակում գործելու որոշում տան:

★ Կը հերքուի նաեւ Արաբներու կողմէ Երիքովի գրաւուած ըլլալուն մասին տրուած լուրը:

★ Անգլիոյ արտաքին նախարար Պէվին երէկ իր պաշտօնատան մէջ ունկնդրութեան ընդունեց Անդրյորդանանի դիւանագիտական ներկայացուցիչ Էմիր Ապտիւլ Մաճիտ Հալտարը:

★ ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովը, 7 ձայնի դէմ 38 ձայնով ընդունեց ամերիկեան առաջարկը՝ որուն համեմատ Խնամակալութեան Խորհուրդին պաշտօն պիտի յանձնուի, ուսումնասիրելու համար մանրամասնութիւնները խնամատարական ծրագրի մը Պաղեստինի մասին: Եօթը պատուիրակներ ձեռնպահ մնացած են:

★ ՄԱԿի Խնամատարական Խորհուրդին մէջ Ֆրանսացի պատուիրակ Կարօ բացատրութիւններ տուաւ Երուսաղէմն ու իր բնակիչները պաշտպանելու նպատակով միջազգային ոստիկանական ուժեր ղրկելու մասին: Ֆրանսայի պատուիրակին կարծիքով «խորհրդանշանական» ուժ մը պիտի ըլլայ ասիկա, բաղկացած հազարի չափ զինուորէ եւ հիմնուած՝ կամաւորական դրութեան վրայ: Ֆրանսա այս մասին ստացած է արդէն հաւանութիւնը Արաբ Գերագոյն Քոմիթէին եւ Հրէական Գործակալութեան:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ էջ)

ԻՐԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՅ ԻՐԱՆԸ ԻՐ ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

(Սեփ. Թղթակցութիւն)

Այսօրուայ Իրանը իր ներքին եւ արտաքին կեանքով աշխարհի ուշադրութեան գլխաւոր կեդրոններից մէկն է։ Իր աշխարհագրական դիրքով, իր բնական հարստութիւններով, իր փառաւոր մշակութային անցեալով նա հանդիսանում է մի առանձնայատուկ երկիր, արժանի այդ ուշադրութեան։

Եւ արդարեւ, անընդհատ Իրան են այցելում եւրոպական եւ ամերիկեան մեծանուն գործիչներ ու հեղինակաւոր դէմքեր՝ ծանօթանալու նախախնամութիւնից օրհնուած այս երկրի հետ։ Քաղաքական գործիչներ, գիտնականներ ամէն մասնագիտութեան, խոշոր ճարտարարուեստի ներկայացուցիչներ, արուեստի սիրահարներ յաջորդում են իրար։

Իրանի արտաքին քաղաքականութեան ծալքերը թափանցելու համար մեծ դժուարութիւններ չկան, մանաւանդ որ նրա բանալին պարզ է ու ծանօթ։ Երեք մեծ պետութիւնների ազդեցութիւնների մրցադաշտ է դարձել Իրանը...

Բայց Իրանի ներքին կեանքը իր խորքում ճանաչելու համար պէտք է տարիներ ապրել Իրանում եւ յատուկ ուսումնասիրութեան առարկայ դարձնել, որպէսզի հնարաւոր լինի փոքր ի շատէ ճիշդ գաղափար կազմել նրա ո՛չ միայն սոցիալ – տնտեսական կեանքի պայմանների մասին, այլ եւ ժողովրդի բարքերի, սովորութիւնների նիստ ու կացի մասին. նոյնիսկ խօսակցութեան ոճը, մտքերի արտայայտութեան ձեւը առանձնայատուկ բնոյթ է կրում եւ իր նրբութեամբ բացառիկ է...

Թղթակցութիւններով հնարաւոր չէ ճիշտ գաղափար տալ այս երկրի ներքին կեանքի մասին. հատորներ պէտք է գրել ստոյգ ու լրիւ պատկերը տալու համար։

Այսուհանդերձ երբեմն կառավարութեան անդամները կամ խորհրդարանի պատգամաւորներից ոմանք ունենում են այնպիսի հրապարակային ելոյթներ, որոնք մի որոշ չափով լոյս են սփռում երկրի ներքին կեանքի պայմանների վրայ։

Այսպիսի մի ելոյթ ունեցաւ պարսկական Նոր Տարուայ՝ Նովրուզի առթիւ Իրանի երիտասարդ Շահնշահը, մարտ 20ին, Նոր Տարուայ նախօրեակին։ Նրա ճառը, ձայնասփիւռով սփռուած, լոյս տեսաւ յաջորդ օր մայրաքաղաքի բոլոր թերթերում։

Այդ ճառը այնքա՛ն բովանդակալից է եւ այնքան մեծարժէք, — թէեւ շռնդալից որ եւ է յայտարարութիւն չի պարունակում իր մէջ, — որ առաջ ենք բերում ամբողջութեամբ, մանաւանդ որ ընդարձակ էլ չէ, թարգմանելով Journal de Tehran ազդեցիկ օրաթերթից։

« Սիրելի հայրենակիցնե՛ր,

« Նովրուզը մեր ազգային ամենամեծ տօներից մէկն է. նա զուգադիպում է տարուայ մի ժամանակաշրջանի հետ, երբ ողջ բնութիւնը թօթափում է իրանից մեռելութիւնը, զարթնում է ու վերանորոգում իր զօրութիւնը ու առոյգութիւնը։

« Ահա թէ ինչու մեր իմաստուն նախահայրերը ի նկատի առնելով բնութեան այս փոփոխութիւնը, ուրախութեամբ էին հանդիպում Նովրուզը։ 2.500 տարուայ ընթացքում նրանք միշտ ակնածանքով են վերաբերուել այս տօնի հետ կապուած հանդիսութեանց եւ որոնք յիշեցրել են անցեալ ժամանակների վեհութիւնն ու փառքը։

« Եթէ մենք յետադարձ հայեացք ձգելու լինենք մեր փառաւոր անցեալի վրայ, մենք չենք կարող առանց դառնութեան համեմատել անցեալը ներկայ օրերի հետ։

« Դժբախտաբար, Իրանցիների մեծ մասը այս մեծ տօնի միայն արտաքինին է ուշադրութեան առնում եւ չի չափում այն մեծ խորութիւնը, որն ունի այս տօնը։

« Ահա վեց տարի է, որ Նովրուզի առթիւ ամէն տարի մենք դիմել ենք մեր սիրելի ժողովրդին եւ յիշեցրել նրան մի քանի ճշմարտութիւններ, որոնք համապատասխանում են Իրանի աւանդութիւններին եւ ժամանակակից քաղաքակրթութեան սկզբունքներին։

« Բայց այն փաստը, որ երկրի ազդեցիկ դասակարգերը անհրաժեշտ կարեւորութիւնը չեն տալիս այդ ճշմարտութիւններին, չի կարող մեզ չտխրեցնել։

« Այս մեծ տօնին եւ այս մեծ ուրախութեան արժանի է միայն մի երկիր, որի բնակիչները գտնւում են հաւասար պայմաններում, համապատասխան իրենց թափած ջանքերի, իրենց նախաձեռնութեան հարստութեան արտադրութեան մէջ, որպէսզի ապահովեն ապրուստի դէթ այն նուազագոյնը, որին նրանք կարիք ունին եւ որն ընդունակ է դարձնում աշխատելու իրենց երջանկութեան եւ միւսների երջանկութեան համար։

« Իսկապէս, ինչպէ՞ս կարելի է հանդուրժել, որ այս երկրի բնակիչների մեծամասնութիւնը չունենայ ո՛չ հագնելիք, ո՛չ սնունդ եւ իր կեանքը անցկացնի չափազանց դժուարին պայմաններում։

« Եթէ մի երկրում գոյութիւն ունին օրէնքներ, որոնք հովանաւորում են թոյլերին եւ բոլոր նրանց, որոնք մատնուած են դառնութիւնների, ապա անհրաժեշտ է, որ այդ օրէնքները գործադրուին։ Իսկ եթէ նման օրէնքներ չկան կամ եղածները լրիւ ու կատարեալ չեն, այդ դէպքում պէտք է շտապել նորերը մշակել ու գործադրութեան մէջ դնել՝ բարուոքելու երկրի տնտեսական վիճակը, աշխատանք հայթայթելու ու ապահովութիւն ստեղծելու։

« Երկրի պարտականութիւնն է ուշադիր լինել հանդէպ թոյլերի ու կարիքաւորների եւ յօգուտ նրանց սահմանել օրէնքներ, որոնք ի վիճակի լինեն ժողովրդի մէջ ստեղծելու զոհաբերութեան տրամադրութիւն։

« Ընդհանուր առմամբ ընկերային արդարութիւնն է այն միակ երաշխիքը ապահովութեան ու բարեկեցութեան եւ որը պսակում է բոլոր միւս խնդիրները։

« Մենք մի քանի անգամ ակնարկել ենք այդ խնդիրների վրայ եւ թէեւ մենք չենք կարող արձանագրել մեր արած յանձնարարութիւններից ակնկալուած արդիւնքները, այսուհանդերձ այս տարի եւս բարեմաղթելով երջանիկ Նոր Տարի իմ հայրենակիցներին, մենք պահանջում ենք, որ ցուցադրուեն զոհաբերութեան եւ աշխատանքների ապացոյցներ։

« Վստահ եղէք, որ Իրանը ապրում է իր պատմութեան դարձակէտը եւ որ իւրաքանչիւր Իրանցի պարտաւոր է ամէն առիթով եւ իր կարողութեան սահմաններում ցուցադրել զոհաբերութեան ոգի։

« Մեր համոզումով ընկերային սկզբունքները անփոփոխ են ու միանգամայն զօրաւոր, հետեւաբար խուսափումն այդ սկզբունքների կիրառումից չի կարող անպատիժ մնալ։

« Ինքնըստինքեան հասկանալի է, որ այն անձնաւորութիւնները, որոնք իրենց մասնաւոր շահերը վեր են դասում հասարակական շահերից, առաւել եւս այն տարրերը, որոնք գործում են ի շահ օտարների, պիտի գիտենան, որ չեն կարող զերծ մնալ պատիժներից։

« Յամենայն դէպս մենք արթուն հետեւում ենք տուել ազգին ու մատնանշել այն ուղին, որին ենք տուել ազգին ու մատնանշել այս ուղին, որին նա պիտի հետեւի։ Բայց մեր տուած խորհուրդները այն դէպքում միայն կարող են տալ ակնկալուած արդիւնքները, եթէ ազդեցիկ տարրերը բաց անեն իրենց աչքերը եւ հաշուի առնեն, որ մասնաւոր եսական շահերի համար թափուած ջանքերը չեն կարող մեր այս դարաշրջանում նպաստել մի որ եւ է ազգի երջանկութեան ու վեհութեան »։

✕

Երիտասարդ վեհապետը թէեւ շատ մեղմօրէն եւ շատ նրբանկատ արտայայտութիւններով, բայց եւ այնպէս մեծ անկեղծութեամբ ու խոր դառնութեամբ է մատնանշում այն գլխաւոր վէրքերը, որոնք կրծում են Իրանի պետական կեանքը եւ որոնք շուտափոյթ բուժման կարիքն ունեն։ Ուշագրաւ է այն յայտարարութիւնը, որ նա քանիցս ցուցմունքներ ու հրահանգներ է տուել այդ իմաստով, բայց երկրի ազդեցիկ տարրերը շարունակել են մնալ կոյր ու խուլ...

Մինչդեռ շատ քիչ երկիրներ կը գտնուին քաղաքակիրթ աշխարհում, ուր ընկերային - տնտեսական անհաւասարութիւնը՝ բոլոր հասարակական շարիքների այդ մայրը՝ այնքա՛ն աչքի զարնող երեւոյթ լինի, որքան Իրանում։ Աշխատաւոր զանգուածները գիւղերում ու քաղաքներում գտնւում են ծայրայեղ կարիքի մէջ, չնայած իրենց չարքաշ աշխատանքների... Անգամ մայրաքաղաքում վխտում են ցնցոտիների մէջ ու կիսամերկ անտուն - անտէր երեխաները, որոնք նոյն իսկ ձմրան ցուրտ օրերին գիշերում են փողոցներում։ Բազմաթիւ մուրացկանները հանգիստ չեն տալիս երթեւեկողներին փողոցներում ... Կառավարութիւնը քանի՛ քանի՛ անգամ հաւաքել է այդ խեղճերին ու տեղաւորել զանազան ապաստարաններում, բայց եւ այնպէս մայրաքաղաքը անընդհատ լցւում է նրանցով, քանի որ նրանց ծնունդ տուող աղբիւրները մնում են նոյն վիճակում, անփոփոխ։

Վերջին տարիներում Շահնշահի քոյրը՝ իշխանուհի Աշրաֆ Փահլաւին գլուխ է կանգնել բարեգործական մեծ հիմնարկութիւնների եւ մեծ եռանդով պայքարում է աղքատութեան, չքաւորութեան դէմ, խնամելով ու օգնելով բոլոր կարօտեալներին մեծ չափերով, բայց վէրքը արմատապէս չի բուժւում, քանի որ երկրի տնտեսական կարգերը չեն փոխւում։

Տնտեսական - ընկերային այս անարդար ու ծանր կացութեան հետեւանքով ծնունդ է տուել մի այլ շատ տխուր երեւոյթի՝ զարգացել է ու վտանգաւոր չափերի են հասել աւազակութիւնը, գողութիւնը, կողոպուտը, մանաւանդ հաղորդակցութեան ճանապարհներին ու նաեւ դաշունահարների առանձին անհատների ու խմբակների...

Այս տխուր երեւոյթներն են, որ մտահոգել են Իրանի երիտասարդ վեհապետին եւ նա օգտուել է Նոր Տարուայ առիթից հրաւիրելու հասարակութեան ուշադրութիւնն ու մղելու նրան դէպի զոհաբերութիւն, դէպի զիջումների յօգուտ ժողովրդի աշխատաւոր զանգուածների ու բոլոր կարիքաւորների։

Վերջերս նոր նշանակուած Ներքին Գործոց նախարար զօր. Ամիր Ահմադը, համաձայն Շահնշահի հրահանգի, ձեռնամուխ է եղել վերջ տալու աւազակութիւններին ու վերականգնելու երկրի ապահովութիւնը։

Ի վերջոյ, աւելացնենք, որ Շահնշահը միայն խօսքով չէ գործում. նա, նախ, անընդհատ իր սեփական սաւառնակով, որ կառավարում է ինքը եւ ապացուցել է, որ շատ հմուտ սաւառնորդ է, այցելում է գաւառները, անձամբ քննութեան ենթարկում կառավարական հիմնարկները, հրահանգներ տալիս նկատուած թերութիւնները վերացնելու եւ այսպէս ծանօթանալով ամէն մի վայրի կարիքների հետ, մեծ գումարներ նուիրում իր սեփական միջոցներից։

Այս բոլորով հանդերձ, երկրի յառաջդիմութիւնը, մասնաւորապէս ընկերային ու տնտեսական բնագաւառում. շատ դանդաղ է ընթանում...

SPECTATOR

Թեհրան

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԽՈԿՈՒՄՆԵՐ

Ապրիլ ամիսը եղերական է բովանդակ հայութեան համար, սուգ ունի ան, սուգ՝ 33 տարիներու։ Պահ մը ծնրադիր՝ ոգեկոչելու մեզմէ յաւէտ բաժնուածներու յիշատակը։

Ես ալ այդ սերունդի « մնացորդացն » եմ, եւ կ'ուզեմ տօնել Սուգի օրը միս մինակ։ Կը բանամ խորհուրդներու մատեանին բիւրեղական դուռը, կ'անցնիմ ներս գլխահակ։ Կը փորձեմ մտամփոփուիլ եւ սակայն ակամայ կը կղզիմ « արիւնոտ երկրի շիւանին » մէջ։ Հոգիս սուգի ալեկոծութեան մէջ կը փրփրի. թեւ կ'առնէ, անդունդ հեւք մը գիս կը պարտադրէ լռել ու խոկալ։ Կը հնազանդիմ։ Կը փակեմ լուսամուտին փեղկերը, որովհետեւ չեմ ուզեր լոյս տեսնել այսօր, կ'ուզեմ ողբալ, լալ միայն մութին մէջ։ Արդ, մենութեանս մէջ շղթայուած՝ Հայոց աշխարհի, Ծոփաց երկրի ողբերգութիւնը կ'ունկնդրեմ։ Մութին մէջ՝ կարճլիկ մոմ մը իր մեղկ լոյսով կը փորձէ լուսաւորել քոսոտ սենեակս, սակայն գիս կը խաբէ եւ իր վերջին ողբալոյսը կը նետէ ձեղունին։

Հոս չեմ այսօր. դառնութիւն կայ շրթներուս վրայ, զորս կը պահեմ ակամայ։ Իսկ պահեր հոգեհմայ, պատուհանէս դո՛ւրս, հեռո՛ւն, պողոտաներուն վրայ, շատերուն համար կայ։

Զարհուրանքի եւ դրկանքի օրերու հայորդիներուն համար անմեղ զոհերը անգութ Տաճիկին։ Մտամփոփ՝ սիրաշխարհիս ձայնին ականջ կը դնեմ, խորհուրդներու եւ խոկումներու աստուածաշունչն է գիս գերած, ապաստ չկայ, պարտիմ ունկնդրել համակ լռութեան մէջ սեղանիս վրայ կքած. եթէ ոչ, մեր պաշտելի մարտիրոսները — Հայոց ազգին սուրբերը — պիտի զայրանան։ Կը լարեմ երեւակայութեանս զսպանակը ու կ'իղձեմ անիւները անդադրում. կը կանչեմ երիվարներս ու կ'ելլեմ ճամբայ, հաւատքով մը աներկբայ, տեսնելու համար անմեղ զոհերը անգութ տաճիկին։

Սակայն ո՞ւր, Աստուած իմ, որքա՛ն հեռու հորիզոններ հարկ է կտրել այս խորախորհուրդ մթութեան ու մենութեան տիրակալութենէն, կարենալ դիտելու համար Տէր-էլ-Զօրը՝ դերեզմանը բազմահազար Հայերու։ Տեսնել զանոնք եւ անոնց վերջին նշխարներով հաղորդուիլ։

Հեռուէ՜ն, ճիչ մը ահաւոր, ձայն մը ականջիս հասաւ, — կանգ ա՛ռ բարեկամ, կեցուր երիվարներդ, ճանչցիր դերդ — սոսկում մը կարծես, նետս թափս ձեց հոգիէս։ Ձայնը խոխա, յաւիտենութեան մէջ իսկ ըմբոստ, գիս կաշկանդեց ու ըսաւ. — Կանգ ա՛ռ, ո՛վ օտար, դու ի՞նչ գործ ունիս, այս ազատ գօտիին մէջ, հոգեպայար՝ թռիչք ունեցող մահուան դրան առջեւ կամար։ Եւ ուրուականներ, կենդանի շունչ ունեցողներու հանդոյն, իրենց արտաքինով տժգոյն, անցած շատ հպարտ, քայլերով հանդարտ։ Տեսայ ես սեւաչեայ Հայ մանուկներ փայտէ սրնուկներէ դուրս ելած, ա՛լ կմախացած — ձեր հոգուն մատաղ —, հայ մայրեր, երախաներ իրենց կուրծքին սեղմած չարատանջ դէմքով իրարու փակած։ Հայրեր առնական, կորուսած կուլան, շատ մը սիրելիներու, որոնք ալ չկան։

Արիւնի ճահիճին մէջ թուրք դահիճին ժանգոտած թաթը կը տեսնեմ։ Տէր Զօրի անապատ՝ ներկուած Հայու արիւնով անարատ, խաղաղութեան դաշտահովտի մը հանդոյն, կը քաշէ երկար

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլէն կը գրեն մեզի. —

«Երեքշաբթի հազիւ մահուան լուրը տարածուած էր երբ անհամար բազմութիւն մը ուխտի գացողի նման երկիւղածութեամբ եկաւ խոնարհիլ մեր մեծ ընկերոջ դագաղին առջեւ, Զաթիկեաններու բնակարանին մէջ, ուր այնքան գուրգուրանքով շրջապատուած էր տարիներէ ի վեր մեծ հիւանդը եւ այժմ կը հանգչէր ծաղիկներու բեռի մը տակ, գրկած իր այնքան սիրած եռագոյնը եւ Դաշնակցութեան զինանշանը:

Ցաւակցական հեռագիրներ, նամակներ, պաշտօնական պատուիրակութեանց այցելութիւններ, անվերջ կը հասնէին մինչեւ հինգշաբթի առաւօտ, երբ Պոմոնի եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ մեռելական արարողութիւնը, Պոմոնի Դպրաց դասուն եւ բոլոր Մարսէյլի եկեղեցիներուն դպրապետներու մասնակցութեամբ եւ ի ներկայութեան հայ եկեղեցական դասուն, Կաթոլիկ եւ Բողոքական համայնքներու պետերուն, S.F.I.O.ի երկու յարգելի ներկայացուցիչներուն, ընկ. Jean Masse եւ Marius Boggi, երեսփոխան François Leenhart, Ազգային մարմիններու, կուսակցութեանց եւ բոլոր Միութիւններու ներկայացուցիչներուն: Անհամար բազմութիւն մը խռնուած եկեղեցիին շրջափակին եւ շրջակայ փողոցներու մէջ, յուզումով կը հետեւէր արարողութեան (բարձրախօսեր զետեղուած էին): Թափօրը առաջնորդուած գեղեցիկ ծաղկեպսակներով, Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութեան ու Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան շքեղ դրօշակներով, յամրաքայլ իջաւ գլխաւոր պողոտայով մինչեւ քաղաքին հրապարակը: Դագաղը ուսամբարձ կը կրէին իր կուսակցական ընկերները եւ ռազմիկներ եւ բազմաթիւ հայրենակիցներ փոխն ի փոխ: Մարսէյլցին որ 14 տարիէ ի վեր Հայ ցաւի երգիչին նուիրած էր ամէն գուրգուրանք եւ սրտագին խնամք ու հոգածութիւն իր վերջին հրաժեշտը տուաւ հոն եւ մասնաւոր մեռելակառքը ճամբու դրաւ դէպի Փարիզ, ութ հոգինոց պատուիրակութեամբ մը:

Ծաղկեպսակները նուիրուած շրջանի կուսակցական մարմիններէ, Ֆր. Կապոյտ Խաչէն, Ազգ. Առաջնորդարանէն, Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ Ընկերակցութենէն, Հ. Մ. Ը. Մ.-էն, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդէն, Հայ Արիներու եւ Արենուշներու Միութենէն եւ անհատ ընկերներէ ու բարեկամներէ՝ ծածկեցին մեռելակառքը: Պոմոնի եկեղեցւոյ արարողութենէն վերջ խօսք առին ընկ. Կ. Ճանիկեան՝ Ազգ. Վարչութեան կողմէ, Տիկ. Բիպրիթճեան՝ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչէն, Ֆրանսական Ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ՝ ընկ. Մարիուս Պօժի, Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու կողմէ՝ Պ. Տ. Թէքէեան, Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի կողմէ՝ ընկ. Ա. Քէօսէեան եւ Հ. Յ. Դ. Եւրոպ. Կ. Կ.-ին կողմէ՝ ընկ. Ս. Տէր Թովմասեան: Եկեղ. արարողութիւնը եւ ամբողջ Թափօրը շարժանկարուեցաւ Պ. Աշոտ Մալաքեանի կողմէ, իսկ Ֆօթօ Տիւրան իր կարգին բազմաթիւ նկարներ առաւ այս այնքան սրտաշարժ մեծարանքի արարողութենէն, որ ազգային հանգամանք մըն էր ըստացած:

Կարգապահութեան կը հսկէին Զաւարեան կոմիտէի ընկերները եւ մասնաւոր յանձնախումբ մը Պ. Ա. Արզումանեանի եւ Ա. Պետիկեանի ղեկավարութեամբ եւ օգնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի 11 խումբերու անդամներուն, Հայ Արիներուն եւ Արենուշներուն:

★ Գրած էինք Վալանսի ընդունելութիւնը: Վիէնի մէջ եւս մեծ բազմութիւն մը առաւօտուն ժամը 2.30ին, տեղացող անձրեւին անտարբեր կին ու մանուկ, ծեր ու երիտասարդ դիմաւորած են մեռելակառքը եւ իրենց վերջին յարգանքը ընծայած Մեծ Հայուն:

★ Ահա յանուն Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ ընկ. Ա. Քէօսէեանի դամբանականը.

— Սիրելի վարպետ, եկած եմ հազարաւոր հարազատներու կողմէ վերջին յարգանքը մատուցանել քեզ: Դուն ապրեցար մեզի հետ մեր աւերակ երկրի մութ ու չիւան սեւ խաւարին մէջ:

Քալեցիր մեզի հետ մինչեւ անապատները, եղար յուղարկաւորը բազմահազար մեռելներու: Սրտանց երգեցինք միասին մեզի համար յօրինած տաղերդ, եւ վերապրողներուս հետ դուն ալ վերաբարձար յիշեցնելու քու պատգամդ «Այսքան չարիք թէ մոռնան մեր որդիք»...: Քեզ ճանչցած էինք Ա ու Բ ին հետ. չբաժնուեցանք իրարմէ: Կախարդեցիր, վառեցիր մեր սրտերը հայրենիքի կրակով: Սիրտ մը ունէիր, զայն նուիրեցիր քու դժբախտ ժողովուրդին, բաժնեցիր անոր հետ սեւ ճակատագիրը: Երգեցիր ու լացիր: Լացիր ու երգեցիր ահաւոր տառապանքը ցեղիդ: Ի՞նչպէս, ի՞նչ բառերով պատմել 14 տարիներու տառապանքըդ: Մահը անգամ չհամաձայնեցաւ զգետնել քեզ: Ո՞ր անխիղճը կաշկանդեց քու հրեղէն Լեզուդ: Սակայն հոգիդ մնաց միշտ մեզ հետ, մեր բոլոր դժուարութիւններուն մէջ եղար ներշնչման աղբիւր: Յարգանք քու կրած տառապանքներուդ, հիմակ կը մեկնիս անխռով, ո՜վ անմահ հոգի, այն բոլոր հոգիներուն քով, որ մտքի եւ հոգիի ազատութիւնը կերտեցին: Անոնց հետ որ ինկան գաղափարի ճամբուն վրայ առանց գերեզմանի, անոնց որ խիզախութեամբ մեր ազատամարտը կերտեցին, անոնց որոնց հետ միասին վերստեղծեցիք հայ ժողովուրդի հայրենիքը դարերու խորերէն:

Եկած եմ բազմաթիւ քոյրերուդ կողմէ վերջին անգամ բարով ըսելու եւ խնդրելու քեզմէ սիրելի վարպետ, որ հալալ ընես մեզի աշխատանքըդ: Արդեօք անխղճութիւն չէ՞, խնդրել քեզմէ որ հոգիդ մեզի հետ ըլլայ: Դուն որ այնքա՜ն տառապեցար մեր ցաւերով: Կեցիր վերջին խնդիրք մըն ալ ունիմ: Երբ տեսնես մեր հերոս ընկերներ՝ Սերոբ Աղբիւրը, Գէորգ Չաւուշը, Հրայրը, Անդրանիկը, Իշխանը, Քեռին, Մուրատը, Սեպուհը, Արամը, Նիկոլ Դուման, Հայր Աբրահամը, Վարանդեանը, Ջամալեանը, Համօն, Աղբալեանը, եւ բազմաթիւ ուրիշ անդին ընկերներ, բարեւ ըրէ եւ ըսէ անոնց, որ մենք քեզի խօսք տուած ենք ամէն պարագաներու տակ, պիտի չդաւաճանենք մեր ազգին կենսական շահերուն, ըսէ որ հոգիները հանգիստ ըլլան:

Ահա վերջին անգամ դագաղիդ առջեւ ծնկաչոք մեր երդումէն յետոյ, ընկերներուս հետ միասին կը գոչենք՝ յարգա՜նք քեզի, քու տառապանքիդ եւ տաղանդիդ: Երթաս բարո՜վ, սիրելի անմահ, հանգիստ յոգնած ոսկորներուդ:

քուն, ամէն կողմ աջ ու ձախ՝ դիակոյտեր արիւնաթաթախ, սրտեր վէրքերով լի, համակ կեանք ողբալի, կ՚ահաբեկեն քեզ, երբ կը տեսնես, անմեղ երախաներու ոսկրակոյտերը դէզ-դէզ:

Շղթայուած մենութիւնս, խաւարակուռ ձեղունին տակ, թերթատեց աւետարանը զարհուրանքի, խօսք մը ըրաւ, խօսք մը աղօթքի, ուր եթերը դարպասող հրեշտակներն թեւաւոր խումբով մը ուխտաւոր, վար իջան կուսաց, կանգ առին յանկարծ, նահատակներուն դիմաց: Լացող սիրտս փխրուն, օրերով անքուն վարդ ուզեց ցանել այս անապատին, ուր կը բուրէ դեռ արիւնն Սպանդին: Երիվարիս վրայ նստած՝ մեղկ հոգւոյս հալած, քալեցի արագ անապատն ամբողջ, քայլերով անխոնջ, տեսնելու համար դիակոյտերուն վրայ ստեղծուած՝ նոր կեանքը բողբոջ:

Սուգ՝ մենութեանս մէջ, արցունքը հոգւոյս, նոր օրերու կեանքով ոգեւորեցին զիս, տուին խրախոյս: Մութը կծկեց իր սեւ պատանքը, իր տեղը գրաւեց արշալոյս-կեանքը: Որբ աղջնակս ներս մտաւ տեսաւ զիս արցունքոտ աչքերով: Լռեց պահ մը զիս համբուրելէ առաջ:

Ես ուրուականներու կայանէն բաժնուած կրկին կ՚ողբայի որդերու կեր մատղաշ քրոջս եղերական մահը: Ես տօնեցի սուգի օրը լուռ կարճլիկ մոմով: «Խաչին լոյսը կաթի մեր նահատակաց միշտ անթաղ շիրմաց վրայ»:

ԿԱՐՕ ՄԽԻԹԱՐ

ԱԶԴ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ի գիտութիւն Ալֆորվիլի Հայ հասարակութեան կը ծանուցուի թէ Հայ Գաղթականաց Կեդր. Օֆիսին կողմէ Պ. Արթինեան 8 մայիս 1948ին, շաբաթ օր, ժամը 20.30ին, Պ. Փաշայեանի բնակարանին մէջ, 138, ռիւ Էթիէն-Տոլէ, պիտի ընդունի բոլոր Նանսէնեան տարագիրները որոնք զանազան պատճառներով Հայ Գաղթ. Կեդր. Օֆիսին օժանդակութեանը պէտք ունին եւ չեն կրնար տեղափոխուիլ ու ներկայանալ նոյն Օֆիսին Փարիզի Գրասենեակը:

Մասնաւորաբար կոչ կ՚ըլլայ կարօտեալներուն, հիւանդներուն, չքաւորներուն, ծերերուն, բազմանդամ ընտանիքի պետերուն, որպէսզի անոնց կացութիւնը քննուի եւ անոնց ծանօթացուի առաւելութիւնները Ֆրանսական ընկերային օրէնքներուն որոնցմէ անոնք կրնան օգտուիլ, ինչպէս նաեւ օգնութեան եւ աջակցութեան կարելիութիւնները զորս անոնք կրնան գտնել ուղղակի Օֆիսին մօտ, իրենց բնակութեան քարտի վերանորոգման, ուտեստեղէնի բաշխման եւ նոյնիսկ ըստիպողական պարագաներու մէջ դրամական օգնութեան համար:

Մեր բոլոր հայրենակիցներուն ջերմօրէն կը յանձնարարենք իրենց շրջանակին մէջ ծանօթացընել ներկայ ազդարարութիւնը:

Այն անձերէն որոնք 8 մայիս, շաբաթ օր, ժամը 20.30ին պիտի ներկայանան վերոյիշեալ հասցէին՝ կը խնդրուի իրենց հետ ունենալ իրենց բնակութեան քարտը եւ ի հարկին իրենց ընտանեկան գրքոյկը (Լիվրէ տը Ֆամիյլ):

ՅՈՒՇԵՐ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԷՆ

Բռնի տուներէն ներս մտնելով բոլոր 18էն 70 տարեկան ունեցող այր մարդիկ ձերբակալեցին՝ թեւերը ետեւէն իրարու կապելով ոչխարներու պէս, չորս չորս շարքերով՝ այսպէս հազարներով առաջնորդեցին բանտ: Քիչեր կրցան ճողոպրիլ ու պահուիլ մասնաւոր թաքստոցներու մէջ: Ահա առաջնորդարանին մէջ գումարուած ու «ժամանակ մը յետաձգուած» ժողովին վախճանը:

Արդէն ձերբակալուած էին յայտնի կուսակցականներ՝ ու ազգային ու հանրային գործով հետաքրքրուող չէզոքներ: Տանջարա՞նը՝ Ներոնեան կրկէսներու տեսարանները պարզող՝ կը կատարուէր Դաշնակցականներու յաճախած Պալըղչինոցի գլուխը՝ ամենաբանուկ ու կեդրոնական խոշոր սրճարանը որ կը կոչուէր «Դաշնակցութեան գահուան» (սրճարան):

Առաջին դժոխային տանջանքներուն ենթարկուողներն էին, Միհրան Պասթաճեան՝ Տիգրանակերտի եւ շրջանի Հ. Յ. Դաշնակցութեան երիտասարդ ու զարգացած ներկայացուցիչը, Միսաք Շիրիքճեան՝ չէզոք, անդամ Քաղաքական Խորհուրդի, Սեդրակ Պուտուկեան՝ մեծ առեւտրական, դաշնակցական, Կիրակոս Յովհաննէսեան (Փինաճեան)՝ կօշկակար, դաշնակցական, Գասապ Վահօն (Վահան)՝ հնչակեան մսագործ, առիւծի պէս, բարձրահասակ, յաղթանդամ այս երիտասարդին եղունգները ամէն օր մէկ մէկ հատ քաշեցին՝ ինչպէս բոլորին, ապա ոտքերն ալ պայտեցին՝ յետոյ երկու հաստ փայտեր իրար միացնելով շինեցին տեսակ մը աքցան, ու այսպէս խեղդամահ ըրին: Զինքը խեղդող դահիճ ղօմիսէր Համտօն, պարծանքով կը պատմէր. — Ահա այս ձեռքերովս խեղդեցի Վահօն, — բայց ինքն ալ շան պէս սատկեցաւ տանջալի հոգեվարքով մը, աղիքներու ապտողութիւններ բերանէն դուրս եկան: Նալպանտ Պօղօն՝ հնչակեան, Սանտրճի Հաճի Յակոբ՝ դաշնակցական, որ տանջանքներէն ազատելու համար՝ փորձած էր ամորձիքները կտրել ածելիով, բայց ողջ մնաց՝ ապա Խարբերդ տարուելով իր 11 ընկերներուն հետ կախաղան բարձրացաւ: Տէր Աշոտ՝ յեղափոխական քահանան, նախ ազգային վարժարանը ուսուցիչ, Պ. Մկրտիչ անունով՝ բոլոր այս տանջանքներուն ենթարկուելէ վերջ տանիքէն վար նետուելով խոշտանգուեցաւ: Տիգրան Զազուճեան, դաշնակցական, կիսամեռ վիճակի մէջ կառքի մը մէջ նետուած փողոցէն անցուցին՝ զինուորական հագուստ մը հագցուցած (զինուոր չէր) ըսելու համար թէ զինուորական փախստական էր: Ահա ասոնք բոլորն ալ տանջանքներուն ամէնէն զազրելին կրելով իրենց մորթին վրայ մեռան:

Մաս մը կուսակցական յայտնի դէմքեր բանտը պահեցին (իբրեւ պօմպաճի) յառաջիկային պատերազմական ատեանին (տիւանը էօրֆի) առջեւ դատուելու համար՝ մնացեալ բոլոր աչքի զարնող հազարաւոր հանրային, ազգային եւ հարուստ այրերուն ալ ըսին.— «Ձեզ ժամանակուան մը համար Մուսուլ պիտի տեղափոխենք՝ երկրին ապահովութեանը համար, քանի մը ամիսէն պատերազմը կը վերջանայ հանգիստ ձեր տուները կը վերադառնաք, օդափոխութիւն մը կատարած կ՚ըլլաք»:

Առաջնորդական փոխանորդ Ջլղատեան վարդապետն ալ ձերբակալուած բանտն էր: Ան խնդրեց որ զինքն ալ իր ժողովուրդին ընկերացնեն: Ինչ ինչ պատճառներով միայն Մէրտին դուռն պահականոցը առաջնորդեցին երկու պահակներով ու հոն պահեցին մինչեւ իրիկուն, (Մուսուլ երթալու համար այս դռնէն դուրս կ՚ելլեն): Բոլոր աքսորեալները դիտեց՝ Ջլղատեան արտասուքը աչքերուն: Տիգրիս գետը նաւարկելի է, Տիգրանակերտէն Մուսուլ գետին վրայէն կ՚երթան քալլաքներով (տեսակ մը նաւակ): Հարիւրաւոր տիկեր կ՚ուռեցնեն ու քով քովի իրարու կը կապեն: Սենեակի մը տարածութիւնը՝ քառակուսի մը կը ձեւանայ որուն վրայ տախտակներ ու փայտեր կը շարեն եւ կը դառնայ նաւակ մը: Գիշերները եզերք կը քաշուին, ցամաք կ՚ելլեն ու հոն կը գիշերեն: Ցերեկներն ալ նաւարկելով հոսանքն ի վար՝ քանի մը օրէն Մուսուլ կը հասնին: Ետ վերադառնալ քալլաքներով անկարելի է՝ հոսանքը շատ զօրաւոր ըլլալով. հակառակ հոսանքն ի վեր նաւարկելը անհնարին է: Վերադառնալու միակ միջոցը՝ տիկերը իրարմէ բաժնել, օդը պարպելով ջորիներուն վրայ բեռցնել ու ցամաքէն 9—10 օրէն քաղաք վերադառնալն է:

ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

★ Երուսաղէմի մէջ կը տիրէ շատ շփոթ կացութիւն մը: Հակասական լուրեր յուզումի մատնած են ժողովուրդը: Բարեկեցիկ Արաբները կը փախչին քաղաքէն: Հասարակ ժողովուրդն ալ, կարաւաններ կազմած, կը թողու քաղաքը, ուղտերու, էշերու եւ սայլերու վրայ բեռցուցած այլազան առարկաներ: Արաբ խանութպաններն ալ կը պատրաստուին մեկնիլ, իրենց խանութները լաւ մը ծեփելէ եւ փակելէ ետք: Աւարառութեան եւ աւազակութեան դէպքերը կը շատնան: Սպաննուած է անգլիացի կառավարական պաշտօնեայ մը արաբ ոստիկաններու կողմէ, որոնք անոր ցոյց տուած ինքնութեան թուղթերը անբաւական նկատած էին:

★ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան բանբերը յայտարարեց թէ՝ Մեծն Բրիտանիա թոյլ պիտի չտայ երբեք որ Արաբները Պաղեստին մտնեն անգլիական հովանաւորութեան վերջ գտնելէ, այսինքն՝ Մայիս 15էն առաջ:

ՓԼԷՎԷՆԻ ՋԱՆՔԵՐԸ ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆրանսայի զանազան կուսակցութեանց միջեւ ազգային համերաշխութիւն առաջ բերելու համար քանի մը շաբաթէ ի վեր կատարուած փորձերը որոշ ձեւ առնել սկսած են քանի մը օրէ ի վեր: Գլխաւոր նախաձեռնարկն է նախկին ելմտական նախարար Ռընէ Փլէվէն, որ կը ջանայ եթէ ոչ հաշտեցնել, գոնէ իրարու մօտեցնել Երրորդ Ուժը եւ Ֆրանսական Ժողովրդեան Համախմբումը (Տը Կոլի կուսակցութիւն): Փլէվէն, ըլլալով անդամ Ձախերու Համախմբումին, կրնայ միջնորդի հաշտարար դեր կատարել:

Ո՛չ վարչապետ Շուման, ոչ ալ արտաքին նախարար Պիտօ հակառակ են ասոր, միայն կը կարծեն որ հաշտութիւն կրնայ տեղի ունենալ ամէն անոնց միջեւ միայն՝ որոնք համաձայն են էական սկզբունքներու մասին: Սակայն, կառավարութիւնը համամիտ չէ որ այժմու Խորհրդարանին պայմանաժամը չաւարտած, ընդհանուր ընտրութիւններ կատարուին, բան մը՝ որուն վրայ կը պնդեն Տը Կոլի կուսակիցները: Այս պայմաններուն տակ հաշտութեան որեւէ փորձ ապարդիւն է. ուրիշ բան՝ եթէ Խորհրդարանը բաղկացնող կուսակցութիւնները համախոհութեամբ կարգադրութեան նոր ձեւ մը գտնեն: Ամէն պարագայի մէջ ընկերվարականները համաձայնութեան կուսակից չեն: Միւս կողմէ, Տը Կոլի կուսակցութեան կեդրոնական գրասենեակը պաշտօնապէս յայտարարած է թէ Փլէվէնի միջամտութեան փորձերը իր թելադրութեամբ չէ որ տեղի կ'ունենան:

ԱՄԵՐԻԿԱ ԶԻՆՈՒՈՐԱՊԷՍ ՊԻՏԻ ՕԳՆԷ ԵՒՐՈՊԱՅԻ

Ուաշինկթընի խորհրդարանական շրջանակներուն մէջ կ'ապահովցնեն թէ նախագահ Թրումըն երկու-երեք շաբաթէն Քոնկրէսէն արտօնութիւն պիտի ուզէ որոշ քանակութեամբ զէնք ղրկել արեւմտ. Եւրոպայի Միութիւնը բաղկացնող հինգ պետութեանց (Անգլիա, Ֆրանսա, Հոլանտա, Պելճիքա եւ Լիւքսէմպուրկ): Այսպէսով, Միաց. Նահանգները յարգած պիտի ըլլան այն խոստումը՝ զոր Նախագահը ըրած էր Պրիւքսէլի ուխտին ստորագրութեան յաջորդ օրը, ըսելով. «վստահ եմ որ Եւրոպայի ազատ երկիրներուն կողմէ ինքզինքին պաշտպանելու համար ունեցած հաստատ մտադրութիւնը սա հետեւանքը պիտի ունենայ որ մենք ալ նոյնքան հաստատ մտադրութեամբ պիտի օգնենք անոնց»:

★ Ուաշինկթընի կարգ մը շրջանակներուն նայելով, այն երաշխաւորութիւնը՝ զոր Ամերիկա արեւմտ. Եւրոպայի երկիրներուն կը խոստանայ, հետեւեալ ձեւերով պիտի տրուի. — 1. Հինգերը, ինչպէս նաեւ այն բոլոր պետութիւնները՝ որոնք պիտի միանան անոնց, պիտի օգտուին «փոխատուութիւն եւ վարձակալութիւն» դրութենէն. այս եղանակով տրուելիք օժանդակութիւնը ձրի պիտի ըլլայ, որպէսզի անկէ օգտուող երկիրներու տնտեսական վիճակը չծանրաբեռնուի, 2. Սահմաններու երաշխաւորութիւն, նման այն երաշխաւորութեան, զոր Միաց. Նահանգները տուած են Լատին Ամերիկայի երկիրներուն, 3. Զինուորական առաքելութիւնները աւելի բազմաթիւ պիտի ըլլան. Եւրոպա ղրկուած կամ ղրկուելիք առաքելութեանց պաշտօնեաներուն թիւը պիտի աւելցուի, եւ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի սպայակոյտերուն միջեւ գոյութիւն ունեցող կապերը աւելի եւս պիտի սեղմուին:

[illegible] ՄԸ ՏՈՂ

ՍՈՎԵՏ երաժշտներու համաժողովը ընտրեց իր նոր դիւանը, որ, հակառակ 51 անդամէ բաղկացած ըլլալուն, իր մէջ չի պարունակեր այն հռչակաւոր երաժշտները, զորս համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն ամբաստանած էր վերջերս, իբրեւ «ձեւապաշտ»: Մաքրագործուածներուն մէջ են երեք մեծ երաժիշտներ՝ Խաչատուրեան, Փրոքոֆիէվ եւ Շոստաքովիչ, կը գրէ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԱՅԻՍ 2ԻՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

2 Մայիս, Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին
Roxy սինեմային մէջ (Rue Tapis–Vert)
Նախագահութեամբ ընկ. Խ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ
(Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան անդամ)
Պիտի խօսին ընկերներ՝
Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին: Մուտքը ազատ է:

★

ՆԻՍԻ մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ հովանաւորութեամբ Զաւարեան Կոմիտէի, մայիս 2ին, Խրիմեան սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

«Մոնտ»:

ՀԵԼՍԻՆՔԻԻ մէջ փոխանակուեցան երէկ բնագիրները այն առեւտրական դաշինքին՝ որ անցեալ Սեպտեմբերին ստորագրուած էր Խորհրդ. Միութեան եւ Ֆինլանտայի միջեւ:

ՆՈՐՎԵԿԻՈՅ Ամերիկայի դեսպանը յայտարոշեց հեծելանիւներու վրայ դրուած տուրքը 150 ուժերու այս քաղաքը այցելութիւնը կը նշանակէ որ Միաց. Նահանգները կր պատրաստուին Նորվեկիան պաշտպանելու:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ազգ. Ժողովը երէկ, ի մէջ այլոց, որոշեց հեծելանիւներու վրայ դրուած տուրքը 150 ֆրանքի բարձրացնել, եւ որեւէ գործ կամ զբաղում չունեցողներուն համար հաստատել մասնաւոր տուրք մը, որուն գումարը տարեկան 50.000 ֆր. պիտի ըլլայ:

ՓԱՐԻԶԻ մէջ առենէ մը ի վեր գումարուող Միջազգային Ընկերվարական Համաժողովը աւարտեցաւ կիրակի օր: Տրուեցան հետեւեալ որոշումները, 1. Տեղեկատուութեան եւ քարոզչութեան կեդրոն մը ստեղծել, ի նպաստ Եւրոպայի Միաց. Նահանգներու կազմութեան, 2. Մարշըլի ծրագրին մասնակցող երկիրներու ընկերվարականներուն միջեւ միութեան տեւական կապ հաստատելու համար կոմիտէ մը հիմնել. 3. Ճնշում բանեցնել ռամկավար պետութեանց վրայ որ Ֆրանքոյի դէմ գործողութեան մը ձեռնարկեն, 4. Կազմել կոմիտէ մը որ չփման մէջ գտնուի Հինգերու (Անգլիա, Ֆրանսա եւ Պէնէլիւքս) մնայուն մարմիններուն հետ:

ՔՐԱՎՉԷՆՔՕ, «Ազատութիւնը ընտրեցի» գրքին հեղինակը, անձամբ ներկայ պիտի ըլլայ այն դատավարութեան՝ որ իր պահանջին վրայ տեղի պիտի ունենայ Փարիզի մէջ առաջիկայ Յունիս 29ին: Ինչպէս իր ատենին հաղորդած էինք, դատը բացուած է «Լէթըր Ֆրանսէզ» շաբաթաթերթին դէմ՝ զոր սովետ նախկին բարձրաստիճան պաշտօնատարը կ'ամբաստանէ իբրեւ անուանարկիչ: «Ֆրանս-Սուար» հրատարակած է Քրավչէնքոյի մէկ յօդուածը, որուն մէջ հեղինակը կը գրէ. «Հանդիսաւորապէս կը յայտնեմ թէ, ազատ դատարանի մը առջեւ, պիտի պարզեմ սովետ վարչաձեւը իր ամբողջ մերկութեանը մէջ»:

ՎԱՆՏԸՆՊԷՐԿԻ ԿՈՉԸ ՔՐԷՄԼԻՆԻ

Ծերակուտական Վանտընպէրկ Միչիկանի առեւտրական սենեակին մէջ ճառ մը խօսելով ըսած է. «Աշխարհի բոլոր ժողովուրդներն ալ ջերմօրէն կը փափաքին խաղաղութեան. վստահ եմ որ ռուս մեծ ժողովուրդին ալ փափաքն է այս»: Յետոյ պարզած է Ամերիկայի տեսակէտը հետեւեալ կերպով. Միաց. Նահանգները հողային որեւէ պահանջ չունին. կ'ուզեն որ ռամկավար պետութեանց անկախութիւնը պահպանուի. «Համաժողովներու կանաչ գորգով ծածկուած սեղանը նախընտրելի է պատերազմի դաշտէն»: Ամերիկա կը փափաքի նաեւ որ ընդհ. ապազինում տեղի ունենայ եւ ուժեղացուի ՄԱԿը. բայց միեւնոյն ատեն պէտք է պատրաստուի ապացուցանելու համար Ամերիկան ամէն գնով խաղաղասէր կարծողներուն որ կը սխալին. եթէ պէտք ըլլայ, ան չի վախնար պատերազմէ:

Վանտընպէրկ աւելցուցած է թէ Միաց. Նահանգները մեծ յարգանք կը տածեն ռուս ժողովուրդին հանդէպ, եւ կ'ընդունին թէ՝ Խորհրդ. Միութիւնը իրաւունք ունի ընտրելու իր փափաքած կառավարական ձեւը. բայց իրենք ալ երբեք պիտի չտկարանան պաշտպանելու մարդկային անձին իրաւունքներն ու ազատութիւնը:

Այս յայտարարութիւնները՝ որոնք ուղղակի կոչ մը կը նկատուին Քրէմլինի, մեծ կարեւորութիւն ունին, տրուած ըլլալով որ զանոնք ըսողը Վանտընպէրկն է, որ ո՛չ միայն հանրապետական մեծամասնական կուսակցութեան յարգուած եւ հեղինակաւոր պետն է, այլ նաեւ՝ Թրումընի հաւանական յաջորդը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԺԱ. Պատգամ. Ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 20, 21, 22, 23ին Փարիզի մէջ:

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ. — Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» Կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ կիրակի 2 մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 6, Rue de la Brosse:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դասախօսական ժողովներու կը հրաւիրէ իր հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Դասախօսն է ընկ. Աշոտ Իսահակեան:
Քաղաքի Ռոստոմ խումբը 29ին:
Ս. Ժերոմի Աղբալեան խումբը 30ին:
Կարտանի Վարանդեան խումբը 2 Մայիսին:
Լէ Միլ Համազասպ խումբը 2 Մայիսին:
Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» Կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողով ուրբաթ 30 Ապրիլ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը (78, rue Rabelais): Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս հինգշաբթի ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Զրոյց մը ընկ. Ժիրայր Բալամուտեանէ: Հայերէնի դաս՝ 8—9:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի ժողովը կիրակի, 2 Մայիս, 78, Rue Rabelais, Հայ Կաթողիկէ դպրոցին սրահը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մասէյլի միջմասնաճիւղային Ֆութպոլի մրցումները, 23 Մայիսին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ԱՆԻԷՌ-Պ. ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ ենթակ. ժողովը վաղը ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 149, Avenue Argenteuil.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Համախարբերդցիական Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի 2 Մայիս, ժամը 9էն 11, 67, Rue Longe-des-Capucins: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնն անհրաժեշտ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի Մայիս 2ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի
ՏԻԿ. ԶԱՐՈՒՀԻ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ
մահուան քառասունքի առթիւ որ տեղի ունեցաւ Վիէնի մէջ: Խաչատուր Պապիկեան (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Պապիկեան եւ զաւակներ (Իսի) կը հրաւիրեն իրենց ողբացեալ տիկնոջ, հօրեղբօր կնոջ յիշատակը յարգողները:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Բագրատունի-Պախթիարեան կը տեղեկացնէ թէ իր ողբացեալ ամուսնոյն Սերովբէ Պախթիարեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի — 2 Մայիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, յետ պատարագի: Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Հեղինէ Գումրուեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որ գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ անձամբ ցաւակցութիւն յայտնած են ողբացեալ Գէորգ Գումրուեանի մահուան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄՐՑՈՒՄ

Ֆութպոլի բարեկամական մեծ մրցում տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի 2 Մայիս Հ.Մ.Ը.Մ.ի սեփական մարզադաշտին Stade Atlantic Av. Florian St. Loupի մէջ,

Նիսի Հայ Մարզականին եւ Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի միջեւ: Մրցումէն վերջ երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ Պոմոնի Նորակառոյց եկեղեցւոյ սրահին մէջ երեկոյթ պարահանդէս ի պատիւ
Նիսի Հայ Մարզականին
սիրայօժար մասնակցութեամբ St. Loupի Նոր Սերունդի նուագախումբին:
Պարահանդէսի մուտքը ազատ է:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 30 AVRIL 1948 Ուրբաթ 30 ԱՊՐԻԼ

Ի. ՏԱՐԻ — 20e Année N° 5330-Նոր շրջան թիւ 939 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին 5 Ֆր.

ԱՍՏՈՒԱԾ ՄԸ ԹԱՂԵՑԻՆՔ...

Յանո՛ւն «Յառաջ»ի խմբագրութեան, յանո՛ւն Դաշնակցական մամուլին՝ ի ծագաց սահմանաց երկրիս մինչեւ ի ծագս Նորուն, Արեւմտ. Եւրոպայէն մինչեւ Պալքանները, մինչեւ Մերձ. Արեւելք, մինչեւ Եգիպտոս, մինչեւ հեռաւոր Ամերիկաները:

Սիրելի քոյրեր, սիրելի եղբայրներ,— ինծի կը թուի, գիտեմ՝ դուք եւս այն տպաւորութիւնը կը կրէք հիմա, թէ մենք եկած ենք, այստեղ, Աստուած մը թաղելու :

Հի՛ն ու շատ հի՛ն ժողովուրդ մը, որ դուրս կ'ելլէր քաղաքներէն եւ իր արքայազունները կը նուիրէր երկինքի պատարը համբուրող սօսիներուն, որ հէքեաթային ձեւով մը իր թագաւորները կը թաղէր լեռներու անդնդախոր դահավէժներուն մէջ, որ կը ճեղքէր ապառաժները եւ օթեւան կը շինէր իր աստուածներուն, հին այդ ժողովուրդը եկեր է ահա, այսօր, Աստուած մը թաղելու օտար հողերու տակ :

Թող չհաւատան ուրիշներ, թող չհաւատա՛ն անոնք որ չեն գիտեր մեր պատմութիւնը, եւ թող հարցնեն թերահաւատութեամբ կամ հեգնանքով.—

Աստուած մը կը թաղուի՞ միթէ:
Կը հարցնեմ ես ալ իմ կարգիս.—
Ժողովուրդ մը կը թաղուի՞ միթէ:

Ժողովուրդ մը որ քաղաքակրթութիւն է հիմներ, լուսապսակ ժողովուրդ մը որ, իր յաւիտենական լեզուով, արժանի դատուեր է Աստուածներուն հետ խօսելու,— կը թաղուի՞ միթէ այդ ժողովուրդը:

Հրէշը կարծեց, սակայն, թէ կարելի՛ է թաղել այդ ստեղծագործ ու մեծ ժողովուրդը, եւ զարկա՛ւ, Ապրիլի օր մը այսպէս, զարկա՛ւ, զգետնեց մեզ: Անիկա մեզ հողը դրաւ Ապրիլի մէջ, որ կը պատռի, եւ հողին այդ պատռուածքներէն դուրս կը ժայթքէ կանանչութիւնը, դուրս կը ցայտեն ծաղիկները: Այս եղանակին մէջ, երկիրը կը մերժէ ընդունիլ, եւ ընհակառակն կը բաշխէ իր շնորհները, վասնզի այնպէս է տնօրինուած՝ որ կենդանութիւն ստանայ ամէն բան,— մարդիկ, բոյսերը, նոյնիսկ քարերը:

Եթէ թշնամին չէր գիտեր Հայոց պատմութիւնը, որ ողջ կը պահէ մեր թագաւորները՝ վերստին աշխարհ գալու յոյսն երգելով շարունակ, որ յաւիտենական երկունքի աւանդութեամբ մը կը սկսի կեանքը Հայաստանեայց աշխարհին մէջ, պէտք է գիտնար սակայն թէ բնութիւնը, նոյն ձեւով, նոյն բանը կը կատարէ տարւոյն այդ ամսուան մէջ,— ինչ որ կը թաղուի այսօր, բնութիւնը դուրս կու տայ իբրեւ կանանչութիւն, իբրեւ ծաղիկ:

Ընկե՛ր Ահարոնեան,— ժողովուրդը, որ ահա կը ծովանայ այս հսկայ շիրմաստանին մէջ, ինծի հետ կը հաւատայ թէ դուն՝ խորհրդանշանական դէմքը հայ ժողովուրդին, Աստուած մըն ես դուն, Աստուած մը որ գերեզման կը մտնէ՝ բայց չի մեռնիր երբեք, ինչպէս Հայկազանց թագաւորները մտան սօսեաց անտառը՝ բայց չմեռան երբեք, ինչպէս Արտաւազդ մտաւ Մասիսի անդունդներուն մէջ՝ բայց չմեռաւ երբեք, ինչպէս աստուածատիպ մեր Վարդանները մտան Ապրիլեան հողը՝ բայց չմեռան երբեք: Եւ այս ժողովուրդը, որ եկեր է այստեղ՝ հրաժեշտ առնելու քեզմէ, վստահ եղիր որ պիտի չհաւատայ մահուանդ, ու պիտի չմոռնայ քեզ երբեք, վասնզի հաւատալ մահուանդ կամ մոռնալ յիշատակդ՝ պիտի նշանակէր այն զոր երգեր է մեր քնքուշ բանաստեղծը.

... Եւ յիշատակս ալ թառամի,
Ա՜հ, ա՛յն ատեն ես կը մեռնիմ :

Վասնզի դուն, սիրելի եւ արժանընտիր ընկերը Հայոց Մուսային, որ հիմա կը մտնես յաւիտենական երազներուդ մէջ ու կը մերժես այսուհետեւ մեզի պատմել այն հրաշալի երազները, որոնց տեսիլքէն շլացած՝ միշտ գեղեցիկին է ձգտեր մեր ժողովուրդը, դուն կը մարմնացնես յաւիտենութեան տենչը, Հայ Ոգիին յատկանիշ:

Բայց դուն, աւելի լաւ մարմնացնելու համար Հայ Ոգին՝ իր ամբողջական ճակատագրովը, պատմելէ ետք մեր ազգային տառապանքները՝ դուն ուզեցիր նաեւ ապրիլ նոյն այդ տառապանքը,— 14 տարի կռուեցար մահուան հետ, փիլիսոփայի պէս տրամախօսութեան մէջ մտար մահուան հետ, բացատրեցիր մահուան թէ Հայոց ժողովուրդն ալ, քեզի պէս, կը կրէ ամէն տառապանք, կը հանդուրժէ ամէն ցաւի եւ տանջանքի, ու կը պայքարի յանուն մարդկային իտէալներու եւ ցեղային երազներու, միշտ սպասելով երջանիկ Օրուան :

Եւ որպէսզի ժողովուրդը, զոր դուն միայն գիտէիր կոչել ու կանչել այնքան անուշ ու քնքուշ [illegible] «Հայոց ժողովուրդ» [illegible] այդ ժողովուրդը, հակառակ իր յուսախաբութեանց եւ դառնութիւններուն, ապրէր յոյսով եւ հաւատքով, դուն քու տառապալից կեանքիդ մէջ բախտաւորուեցար՝ ապրելով ամէնէն երջանիկ կեանքը, որ երբեւիցէ ապրած ըլլայ Հայ մը:

Վեց հարիւր տարիներէ ի վեր, թերեւս աւելի առաջ, չեղաւ Հայ մը, որ երջանկութիւնը զգար այնքան լիառատ, այնքան ողողուն, որքան զգացիր դուն, երբ ոսկի գրիչը ձեռքդ, թշնամին առջեւդ ծունկի, գրեցիր Հայ Պետութեան ծնունդը եւ անունը միջազգային դիւանագիտական մագաղաթի մը վրայ: Այդ օրը, ապահովաբար, Սօսեաց անտառին մէջ լսուեցաւ արքայական ոտնաձայնը, Մասեաց լերան անդունդներուն մէջ ոտքի կանգնեցաւ Արտաւազդ, հանճարեղ մեր երիտասարդ թագաւորը Պապ իր կռնակին մէջ խրուած դաշոյնը հանեց եւ սպառնաց դաժան թշնամիին, Խորենացի աչքերը բացաւ պահ մը՝ փնտռելու համար նոր պատմահօր դէմքը, եւ հայկական Ողիմպոսին՝ Մասիսի ստինքին վրայ պարեցին մեր նահատակները, երգը իրենց շրթունքին.

Ցոլա՜ն ցայտե՜ն փառք աստեղց Հայկեան :

Իրականութիւն է, սակայն, որ այսօր կը լքես մեզ, գիտեմ, դառնութեամբ լի հոգիով մը: Ես պիտի չխօսիմ դառնութիւններուդ մասին, ոչ ալ արեւմտեան քաղաքակրթութեան խարդախ խաղերուն մասին: Ապրիլի մէջ պէտք է խօսիլ միայն յոյսի եւ հաւատքի մասին: Եւ ես, գերեզմանիդ վրայ, կ'ուզեմ արծարծել այդ հաւատքը,— այն կուսակցութիւնը, որ սուր մը դրաւ «Սասնոյ արծիւը» կոչուած հերոսին ձեռքը, այն կուսակցութիւնը, որ ոսկի գրիչ մը դրաւ «Արցունքի Երգիչը» կոչուած գրագէտին ձեռքը, վստահ եմ որ նոյն սուրը եւ նոյն գրիչը կը պահէ տակաւին՝ յանձնելու համար վաղուան մեր հերոսներուն եւ գրագէտներուն, որոնք օր մը պիտի ստեղծեն եւ գրեն Հայոց Պատմութեան ամէնէն փառաւոր էջերէն մին, երբ Հայոց պատմական արծիւը, այն որ հէքեաթին պատմած ձեւով՝ թեւերը հանգչեցուցեր է եւ ծանրօրէն նստեր Արարատեան դաշտին վրայ, Հայոց արծիւը, այն որ Մասեաց սարն է դարձեր հիմա՝ հէքեաթին մէկ խաղով, թե՛ւ կ'առնէ նորէն, կը ճախրէ, կը սաւառնի եւ հսկայ ամպի մը պէս իր թեւերուն շուքը կը ձգէ հայկական գողցուած ու գերի հողերուն վրայ եւ կ'ազատագրէ զանոնք :

Այդ օրը, սիրելի ընկեր Աւետիս Ահարոնեան, հաւատացողներուն հետ չհաւատացողներն ալ կ'ընդունին որ, այն որ թաղուեցաւ Ապրիլի մէջ՝ Աստուած մըն է արդարեւ, Աստուած մը որ չի մեռնիր, եւ կ'ապրի հակառակ բոլոր հոգեկան փլատակներուն ծանրութեան, հակառակ բոլոր դառնութեանց եւ յուսախաբութիւններուն, բոլոր տառապանքներուն եւ փորձութեանց:

Այդ օրը, ամբողջ հայ ժողովուրդը պիտի գոչէ անունդ տալով, անուանդ լոյսով ողողելու համար բոլոր հոգիները.

— Աւետի՛ս մեզ, մե՛ծ Աւետիս...:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ
Մահուան առթիւ
ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ

Ֆրանսայի վարչապետ՝ Պ. Robert Schuman հետեւեալ նամակը ուղղած է Հայ Գաղթականաց Խորհուրդի Նախագահ Հրանդ Սամուէլին :

Պարոն Նախագահ,

Պատիւ ունիմ յայտնելու ձեզի թէ ընդունած եմ ձեր 23 Ապրիլ թուակիր նամակը որով ինծի կը հաղորդէիք Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահը :

Թոյլ տուէք ներկայացնելու ձեզի, ինչպէս նաեւ Ֆրանսահայ գաղութին իմ անկեղծ ցաւակցութիւններս այս կորուստին առթիւ :

Դժբախտաբար ուշ տեղեկութիւն տրուած ըլլալով ինծի այս մասին չկրցայ անձամբ ներկայ ըլլալ Պ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի յուղարկաւորութեան, նախապէս ուրիշ յանձնառութիւններ ստանձնած ըլլալով: Կը ցաւիմ ատոր համար :

Հաճեցէք ընդունիլ Պ. Նախագահ, բարձր յարգանացս հաւաստիքը :

(Ստոր.) Robert Schuman

1948, Ապրիլ 26

Կացութիւնը միշտ վտանգաւոր Պաղեստինի մէջ

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Բաղդատաբար հանդարտ օրէ մը վերջ, Իրկունի մարտիկները սկսան նորէն յարձակիլ Եաֆայի վրայ: Ռումբեր նետեցին քաղաքին կեդրոնին վրայ: Եաֆան Թէլ Ավիվէն բաժնող գծին վրայ սաստիկ հրացանաձգութիւն կը կատարուի: Հակառակ բուռն ընդդիմութեան, Հրեայ մասնաւոր խումբեր յաջողած են Արաբներու հաստատած երկրորդ գծին մէջ մտնել: Այս շրջանի բրիտանական հրամանատարութիւնը ազդարարեց Թէլ Ավիվի Հրեայ իշխանութեանց որ առանց այլեւայլի արգելք պիտի ըլլայ Սիոնական զինուորներուն որ այս քաղաքին վրայ յարձակում գործեն :

★ Հականայի հրամանատարութիւնը երեքշաբթի իրիկուն որոշեց զինուորագրել Թէլ Ավիվի բոլոր կիները 17էն 25 տարեկան: Զէնքի տակ պիտի առնուին նաեւ 36էն 37 տարեկան այն Հրեաները՝ որոնք անգլիական բանակին կամ վերջին պատերազմի ատեն դաշնակից բանակներէն մէկուն մէջ իբրեւ սպայ ծառայած են:

★ Արաբներու գաղթը կը շարունակուի: Փախստականներու կարաւաններ կը դիմեն դրացի արաբ երկիրները, Սուրիա, Լիբանան եւ Անդրյորդանան: Գաղթականներու բազմութեան պատճառով, գիները արտակարգօրէն բարձրացան սահմանին անդին կողմը: Շատ մը ընտանիքներ, պանդոկ կամ բնակարան գտած չըլլալով, բլուրներու վրայ տեղաւորուած են, ճիշդ Պէտէվիներուն նման :

ԱՆԳԼ. ՀՐԱՍԱՅԼԵՐԸ ԿԸ ՄԻՋԱՄՏԵՆ

Իրկունի բանակը, 18 ժամ տեւող կռիւներէ ետք, յաջողեցաւ խորտակել Եաֆայի հիւսիսային արեւելեան կողմը հաստատուած արաբ պաշտպանութեան գիծերը: Միւս կողմէ, Հականայի զինուորներն ալ կը շարունակեն իրենց առաջխաղացութիւնը. գրաւած են Հասան Պէյ մզկիթը, որ Թէլ Ավիվի տիրապետող ռազմավարական կարեւոր դիրք մըն է:

Անգլիական հրասայլերը կռիւին մէջ մտան երէկ, ետ մղելու համար Իրկունի բանակը, որ կը փորձէր Եաֆայի մէջ գտնուող արաբ ուժերը դէպի ծով քշել:

★ Լէյք Սըքսէսէն կը հեռագրեն թէ արաբ եւ հրեայ ներկայացուցիչները սկզբունքով ընդունած փրկելու համար այս քաղաքին սրբարանները :

ԱՆԳԼ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԻ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովի պահպանողական երեսփոխաններէն խումբ մը մեղադրանքի օրակարգ մը ներկայացուցին, բողոքելու համար կառավարութեան դէմ, որ յոռի քաղաքականութեան մը հետեւած է Պաղեստինի մէջ: Այս երեսփոխաններու կարծիքով, կառավարութիւնը պարտաւոր էր ժամանակին պէտք եղած թուով զինուորներ պահել այս երկրին մէջ, արգելք ըլլալու համար, մէկ կողմէ, անգլիական զինուորներու եւ ինչքերու դէմ մինչեւ հիմա գործուած արարքներուն, եւ, միւս կողմէ, թոյլ չտալու համար որ ներկայ ցաւալի դէպքերը պատահէին, բրիտանական հովանաւորութիւնը տակաւին վերջ չգտած :

«Թայմզ» կը գրէ թէ, ներկայ պարագաներուն մէջ, լաւագոյն միջոցն է՝ ջանալ որ Հրեաները եւ Արաբները զինադուլ մը կնքեն, յետոյ բանակցելու համար իրենց վէճը կարգադրելու միջոցներուն մասին:

★ Ամերիկայի արտաքին նախարար Մարշըլ յայտարարեց մամուլին թէ Արաբները ապահովցուցած են Միացեալ Նահանգները որ Արաբ բանակները Պաղեստին պիտի չարշաւեն :

Միւս կողմէ, սակայն, Սուրիոյ Հանրապետութեան Նախագահը Դամասկոսի ձայնասփիւռը արտօնած է ծանուցանելու թէ «բարի լուր մը» պիտի հաղորդուի առաջիկայ շաբթու սկիզբը : Կը կարծուի թէ այս լուրը արաբ կանոնաւոր բանակներուն Պաղեստին արշաւանքին մասին է, որուն իբր թէ թուական որոշուած ըլլայ Մայիս 5ի օրը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԽՄԲ. — «Պայքար», Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, 1948 Մարտ 18ի թիւով մանրամասնօրէն կը նկարագրէ Փրանսահայ Բ. կարաւանին ողբերգութիւնը: Կ'արտատպենք հատուածներ, խորհրդածութիւնը ձգելով ընթերցողներուն. —

Տեսնուեցաւ ուրեմն որ Ա. Կարաւանին առթիւ դժուարութիւններ կային, եւ փոխադարձ համաձայնութեան պայմաններուն չյարգուելուն հետեւանքով երկրորդ կարաւանը ունեցաւ իր բարդ, անլուծելի եւ դժբախտ հետեւանքները:

Զենք ուզեր ամբաստանել ոչ ոք, բայց անկայունի պատասխանատուութիւն մը գոյութիւն ունի որուն դժբախտ հետեւանքը կրեց մեր ժողովուրդին մէկ մասը, եղանակի այս անողոք շրջանին:

Մեզի անծանօթ է թէ ինչ տուեալներու վրայ Ներգաղթի կեդրոնական մարմինը, հրահանգ կու տայ իր տեղական ենթակոմիտէներուն որ ենթականերուն բաժնէ սովետական արտօնագիրերը, հրահանգելով միանգամայն որ պատրաստութիւնները տեսնուին: Ու ահա Ֆրանսայի ամէն շրջաններէն դէպի Մարսէյլ կը խուժեն մեր հայրենակիցները Նոյեմբերի վերջերը Ամերիկայէն վերադարձող Ռոսիա նաւով մեկնելու յոյսով, առանց բացարձակ ապահովութիւն ունենալու սակայն թէ Ֆրանսահպատակներու վերոյիշեալ մտանանչուած խնդրոյն հանգոյցը լուծուած է թէ ոչ:

Մեզի համար խնդիրը մութ է, բայց ըստ հաւատի աղբիւրներու եւ կիսապաշտօնական յայտարարութիւններու, Ֆրանսական իշխանութիւնը ժամանակին տեղեկացուցած է թէ, զանազան անհասկացողութեան հետեւանքով Բ. կարաւանով մեկնող Ֆրանսահպատակներու ելքի արտօնութիւնը պիտի չշնորհուի:

Դժբախտաբար այս կացութիւնը աւելի վատթարացաւ քաղաքական հանգամանքներու բերումով եւ դիւանագիտական խնդիրներու բարդութեամբ: Ֆրանսացի գործաւորներու պարագան ալ իր որոշ դերը ունեցաւ:

Իրականութիւն է սակայն որ Մարսէյլի թաղերուն մէջ հապճեպով կազմակերպուած ճամբարները լեցուեցան բազմաթիւ ընտանիքներով որոնց մեծագոյն մասը կը կազմեն Ֆրանսահպատակ զաւակ ունեցող ընտանիքներ:

Առաջին օրէն նահանգապետարանի պատկան իրաւունքը կը մերժէ այդպիսի ընտանիքներու եւ Ներգաղթի պատասխանատու անձնաւորութիւնը, մէթր Մամարեան, իջեւանած քաղաքիս ամէնէն շքեղ պանդոկին մէջ, ամիս մը չարունակ յոյսով օրօրեց ժողովուրդը, բանակցութիւններ վարեց բայց իր փաստաբանականորոշմենլորձիգերը մնացին ապարդիւն: Ֆրանսական Ներգաղթի յանձնախումբին Ռուսիայէն վտարումի վաղորդայնին միայն, տեղւոյս Ազգ. Միութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ ոչ մէկ Ֆրանսահպատակ պիտի կարենայ մեկնիլ:

Երեւակայեցէք ողբալի պատկերը, ընտանիքներ Փարիզէն, Լիոնէն, Վիեննէն, Վալանսէն, վեր ջապէս ամէն կողմերէ, կարգադրած իրենց անձնական գործերը, լքած ամէ՛ն ինչ, գործ, դրաղում, տուն, գտնուեցան անել դրութեան մը մէջ:

Թէեւ չորհիւ Ներգաղթի համար հանգանակուած մեծ գումարին որ Հ.Բ.Ը.Միութեան կողմէ կը մատակարարուի — հակառակ Փարիզահայ ժահրաթերթիկը հերիւրածոյ լուրերուն(!!!) առանց ոեւէ նեղութեան չմատնուեցան տեղւոյն վրայ, սակայն կրկին իրենց վայրերը վերադառնալու մղձաւանջը, եւ նորէն ընտանեկան բոյն մը վերականգնելու զարհուրելի հեռապատկեր մը պարզուեցաւ իրենց — յուսահատութեան, դժգոհութեան, եւ անորոշութեան ճիրաններուն մէջ բկած զալարուիլ,կը մտածէինվերադառնալ ո՞ւր, ինչպէ՞ս, եւ ի՞նչ պայմաններու տակ պիտի կարենան քարշ տալ կեանքի պահանջին եւ ընտանիքի մը վիճակուած զոհողութիւններուն այստեղ եղանակին:

Ահա պատկերը անաչառութեամբ ներկայացուած, կը հարցնենք թէ կա՞ն պատասխանատուներ, որո՞նք են, եւ ի՞նչ կը մտածեն, յամենայն դէպս Ֆրանսական կառավարութեան բարեացակամութեան պակասը չէ (զայդ տեսանք Ա. կարաւանի առթիւ). մեր ժողովուրդը պէտք է պահանջէ այս տեսակ մը փոքր աղէտի ներքին անցքերուն լուսաբանութիւնը, եւ հրապարակաւ իր պարսաւանքը տայ այն պատասխանատու անհատներուն որոնք տղայամտօրէն վարուելով,ժողովուրդի մը ճակատագրին հետ խաղացին եւ շատ մը ընտանիքներու փճացման եւ դժբախտութեան պատճառ եղան: Այս գործելակերպը հայրենասիրութիւն չէ, ընդհակառակը եթէ չարամտութիւն չնկատենք պէտք է որակենք զայն առնուազն ապիկարութիւն:

Վերը ակնարկեցինք Բարեգործականի բարեբար դերին Ներգաղթողներու պարենաւորման համար զանազան ճամբարներու մէջ. հարկ է սակայն մատնանշել հոս թէ Բարեգործականը չունի կամ չկրցաւ կազմակերպել վստահելի անձնաւորութիւններէ բաղկացած գործօն մարմին մը լաւագոյն կերպով մատակարարելու համար կենականը:

Մեր առած տեղեկութեան համաձայն, վճարումներ կ'ըլլան առանց դրական փաստերու կամ աւելի ճիշտը ստացականներու եւ գաղութիս մէջ կը խօսուի թէ ծայրայեղ մսխումներ տեղի ունեցած են, այսպէս օրինակի համար գրոյց կը շրջի թէ անհատի մը միայն վճարուած է զանազան ծախքերու համար 600,000 Փրանքէ աւելի պատկառելի գումար մը, որով կարելի պիտի ըլլ- Այս կէտը Բարեգործականի համար նսշուշն լանիշ մը չէ, ու մենք իբրեւ բարեկամ այդ կազմակերպութեան, ակամայ արձագանգը կ'ըլլանք զան գուածի տրտունջներուն:

Կը կարծենք որ Բարեգործականի վարկը իր բարձրութեան վրայ պահելու դիտումով, յառաջիկային լաւ պիտի ըլլայ որ ան չգոհանայ միայն գումարներ վճարելով աջ ու ձախ, այլ անհրաժեշտ է որ ունենայ մասնաւոր յանձնախումբ մը, հոդ չէ թէ մէկ կամ երկու առժամեայ վճարովի եւ վստահելի պաշտօնեաներով, հսկելու համար Ներգաղթիվերաբերեալ բոլոր դրամականգործառնութիւններուն վրայ, հաւանօրէն այս ձեւով մսխումներու տեղի չտրուի, եւ Բարեգործականն ալ իր դերը լաւագոյն կերպով կատարած ըլլալու գոհունակութիւնը կրնայ ունենալ:

Փոլետա նաւով մեկնեցաւ Բ. կարաւանը, եւ շատ մը ընտանիքներու գոյքերը հայրենադարձութեան թուիչքով նաւ մտան ու մեկնեցան, իսկ տէրերը մնացին քարափի վրայ, ու կրկնակի զգացուած ակամայ հրաժեշտի ողջոյնը տուին արցունքոտ թաշկինակներով:

Ու Ներգաղթի պատասխանատու անձնաւորութիւններ անմիջապէս շունչերնին Փարիզ առին, առանց հետաքրքրուելու երեսի վրայ մնացողներու վիճակով: Մէկ կողմէն հեռու տեղերէն եկողներուն դրութիւնը,միւսկողմէն տեղւոյն վրայ գտնուողներուն կացութիւնը, զարհուրելի ողբերգութեան մը վարագոյրը կը բանան, շատեր դատարանական հետապնդումի ենթարկուելով, անմիջապէս կամ քանի մը օրէն տուներնին գնողին յանձնելու վերջնագիր ստացած են: Կ'ակնկալուէր որ Ներգաղթի պատասխանատու փաստաբան Մարմարեան տեղւոյն վրայ մնալով զբաղէր այդ հարցերով, եւ օրէնքի ճամբաները ցոյց տար անհետատեսութեան այդ անմեղ զոհերուն: Տարրական հայրենասիրութեան պահանջքն էր այդ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Մարսէյլ

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՐՄԻՆԸ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ՄԷՋ

Ամսոյս 22ին, հինգշաբթի, Վալանսի բոլոր Հայերու մէջ մեծ եռուզեռ կար:

Յայտարարուած էր թէ ողբացեալ Ա. Ահարոնեանի մարմինը պիտի անցնի մեր քաղաքէն, փոխադրուելու համար Փարիզ:

«Պիտի գայ, պիտի չգայ, եկա՞ւ, չեկա՞ւ»: Կը լսուէր ամէն կողմ ամբողջ օրը:

Տեղատարափ անձրեւը կը շարունակուէր: Ընկերները գործի վրայ էին: Ընկեր Յ. Կօշկակարեանի մեծ կառատունը կը պարպուէր ու կը յարդարուէր դիակառքն ու ժողովուրդը հոն տեղաւորելու համար:

Վալանսի հայութեան մեծամասնութիւնը ժամանակէն առաջ եկած տեղաւորուած էր «Ահարոնեան» ակումբին կից, մեծ սրահին մէջ:

Հեռախօսը կը բանէր անդադար:

Ընկ. Գ. Բիւլէճեանը ներքին կարգադրութեանց կը հսկէր, ընկ. Յ. Կօշկակարեանը «Ա-լինկ՝ Ծ. Ծէր Սարգիսեան» իր վառքով դացեր էր դիմաւորելու եւ առաջնորդելու յուղարկաւորները:

Հետզհետէ կը հասնէին Ռոմանի, Փօն տ'Օպնայի, Կրընոպլի եւ Վիէնի ընկերները եւ բարեկամները:

Կը պատմէին որ Վիէնի Հ. Օհանջանեան ակումբին մէջ ալ Հայեր հաւաքուած են եւ կը սպասեն Ահարոնեանի մարմինը դիմաւորելու:

Ժամը 12 է:

Ընկերներ, Նոր սերնդականներ, սանուհիներ, խաչուհիներ եւ «Հայդէտեր» աւուր պատշաճի հագուած, գրաւեցին իրենց տեղերը եւ բարեւի կեցան: Կառքը առաջնորդուած էր Ակումբին առ...

ՎԱՆ ՔԱՂԱՔԱՄԷՋ

Մարսէյլի մէջ տօնուող վասպուրականի Հերոսամարտին 33րդ տարեդարձին առթիւ տեսարան մը Ղեւոնդ Մելոյեանի «Վասպուրականի Հերոսամարտ»ը գիրքէն:

Դանիէլ վրդ. Հայկ, Եզնիկ վրդ.,
քանի մը քաղաքացիներ

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. — Հրացանաձգութիւնը վերսկսաւ...

ԵԶՆԻԿ ՎՐԴ. — Գիշերը պատրաստուիլ, վաղը աւելի ուժով սկսելու համար:

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. — Այժմ Այգեստա՞նը ինչ վիճակի մէջ է:

ԵԶՆԻԿ ՎՐԴ. — Այգեստա՞նը միայն կը հարցնես. Հապա՛ միւս վայրե՞րը: Այն թոնաւոր ժըպիտը որ ես տեսայ Ճէվտէթի դէմքին վրայ... անշուշտ հրէշային ծրագիրներու ցանց մը կազմած պիտի ըլլայ իր գլխին մէջ... եւ եթէ յաջողի իրագործել ամէնքը...

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. — Անտարակոյս, ամէն կողմ այսպիսի կազմակերպութեամբ է սկսեր: (Յանկարծ բուռն հրացանաձգութիւն):

ՀԱՅԿ. — (Սեղանին առջեւ կը գրէր. ոտքի կ'ելլէ ու ժամացոյցը կը նայի)::

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. — Նորէ՞ն բան մը կը սպասէք:

ՀԱՅԿ. — Ոչ թէ կը սպասեմ, հայր սուրբ, (կը մօտենայ լուսամուտին), այլ պիտի տեսնեմ:

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. — Այս խաւար գիշերով ի՞նչ կրնաք տեսնել:

ՀԱՅԿ. — Ճիշդ խաւար գիշերով հաճելի է տեսնել, ա՛խ, եւ այս քամին, եւ այս քամին, կը թուի դիտմամբ այս քամին...

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. — Հը՛մ, կը հասկնամ. բայց ամէն ձեռնարկ կը յաջողի՞:

ՀԱՅԿ. — Այս մէկը անպատճառ պիտի յաջողի, վարդապետ, մեր փրկութեան ապաւէնը:

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. — Առաջին փորձը գոհով վերջացաւ...

ՀԱՅԿ. — Կրնայ պատահիլ, որ երկրորդ, երրորդ փորձն ալ գոհով վերջանայ, չորրորդը, հինգերորդը պէտք է փորձել:

(Խուլ աղմուկ դուրսէն)

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. — Կրա՛կ, կրա՛կ...

ՀԱՅԿ. — Ահա՛, Ճիտէճեանի խանն է կ'այրի, տեսա՞ք, լսուած համազարկերը տրուած խօսքին իրականանալու նշանն էին, մեր երիտասարդները մեռած չեն եղեր...

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. — Կը լսէ՞ք, կը ճարճատի, ու բոցերը աւելի ու աւելի կը բարձրանան...

ՀԱՅԿ. — Հա՛, նահանգային կեդրոնական դատարան, արդարութեան տուն,ոճիրներու բոյն... ինչպէ՛ս բոցերը կը լափեն քու տուած որոշումներուդ, դատավճիռներուդ ամբողջ դիւանը:Բայց այս դեռ բաւական չէ,կարգը կուգայ միւսներուն: Կրակը, մեր նախնիքներու պաշտած հուրը օգնութեան է հասեր իր ժողովուրդին: Ի՛նչպէս կը գալարին բոցերը, ի՛նչ լուսավառութիւն Ճէվտէթի կատղած աչքերուն դէմ: Կը տեսնէ՞ք,կը հիանա՞յ, կը սքանչանա՞յ այժմ Հայուն գործին դիմաց: Հապա ի՞նչ... ան կը կարծէր թէ միայն ի՞նքը գիտէ սպաննել, աւերել, կողոպտել: Դարեր շարունակ մենք լաւ դասեր ենք սորվեր: Վառէ՛, ա՛հ, ի՛նչպէս կ'ուզէի որ ձայնս հասնէր Ճէվտէթի ականջին, եւ գոռայի՝ անոր ականջներուն թմբուկը պայթեցնելու չափ ուժով... — Տե՛ս, տե՛ս, մե՛նք ալ գիտենք այրել...

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ. — (Հեւ ի հեւ) Բիւրտերն ու ոստիկանները լուսամուտներէն ինքզինքնին վար կը նետեն փողոցը եւ գլուխ կոխտելով կը փախչին:

ՀԱՅԿ. — Ո՞վ էր առաջին կրակ տուող հերոսը:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ. — Արամ Կապարուկեանը:

ՀԱՅԿ. — Կապարուկեանի տղա՞ն, Կապարուկեա՞ն:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ. — Այո՛, այդ սրիկային տղան:

ՀԱՅԿ. — Կրակը կը մաքրէ բոլոր աղտեղութիւնները: Արամը քաւեց իր գործով իր ընտանիքի վրայ ծանրացած ամբողջ աղտեղութիւնը:

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ. — Այժմ անցաւ միւս կողմը. քաջալերուած առաջին յաջողութենէն, պիտի փորձէ երկրորդը... Երթամ նոր լուրեր բերեմ... (Կը մեկնի):

(Զօրաւոր հրացանաձգութիւն. ամէնուն ուշադրութիւնը լարուած):

ՀԱՅԿ. — Ահա՛, ահա՛, ճիշդ այժմ պիտի օգտուի հրդեհաձիգը այս ժխորէն ու պիտի մօտենայ չէնքերուն...

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ. — Մինա՞կ է...

ջեւ, ուր առաջին անգամ խօսեցաւ յուզումով ընկ. Ն. Թիւլլիւթճեան։ Գաղութիս Հոգեւոր Հովիւ Տէր Ս. քահանայ Պալիկեան կրօնական արարողութիւնը կատարեց։

Երկրորդ դամբանախօսն էր Պ. Գասպար Սիմոնեան, որ Համախարբերդցիական Միութեան կողմէ խօսք առնելով ըսաւ. «Լա՛ց, հայ ժողովուրդ, մեռած է հայ տիտանը, եւ մխիթարուէ, որովհետեւ անոր գործերն անմահ են հայ ժողովուրդին պէս»։

Ընկ. Մ. Դաւիթեանը յուզումով արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Ուխտաւորը»։

Տիկին Օտէթ Միքայէլեան կարդաց իր Փրանսերէն դամբանականը։ Խօսք տրուեցաւ Վիէնի ընկերներէն Ս. Գալուստեանին որ ըսաւ. «Այստեղ է հայ տառապանքի եւ ազատութեան երգիչը, որ ընդմիշտ կը բաժնուի մեզմէ։

Կ'անհետանայ ան, որ իր ամբողջ կեանքը զոհաբերեց հայ ազգին ու հայրենիքին. ան կը հետեւէր կրօնքի մը, զոր պէտք է փոխանցուի մեր նոր սերունդին։ Եթէ օր մը փայլի արեւը մեր հայրենիքի վրայ, ինչպէս Տէր Զօրի մեր անթաղ մեռելներու, նոյնպէս Ահարոնեաններու աճիւններն պիտի տանինք պահ տալու հարազատ մայր հողին»։

Ռումանի ընկերներու կողմէ խօսեցաւ ընկ. Ա. Պօյաճեան։ Վալանսի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ ընկ. Գ. Պօյաճեանը ըսաւ. «Հայ ժողովուրդը ընդհանրապէս եւ Դաշնակցութիւնը մասնաւորապէս կը սգան կորուստը մեր անզուգական ընկերոջ եւ վեհափառ Հայուն։ Եթէ մերժեցին ափ մը հող իր աճիւնները պարփակելու, մենք իր յիշատակը անմահ կը պահենք մեր սրտերու մէջ եւ կ'ըսենք՝ փա՛ռք, հազար փառք ու յարգա՛նք քեզ»։

Ամէնէն վերջ ընկ. Գ. Քերէճեանը քանի մը խօսքով դրուատելով մեծ հայրենասէրը, արարողութիւնը վերջացած յայտարարեց։

Ներկաները հերթով, երկիւղածութեամբ եւ արտասուելով խոնարհեցան դագաղին առջեւ ու մեռելակառքը ծաղիկներով կորսուած մեկնեցաւ դէպի Վիէն, առաջնորդութեամբ Վիէնի ընկերներուն, որոնք իրենց կառքերով ընդառաջ եկած էին։

Ներկայ մը

ՄԵՐ ՎԵՐՋԻՆ ՅԱՐԳԱՆՔԸ ՄԵԾ ԳՐԱԳԷՏԻՆ

ՎԻԷՆ.— Լուրը կայծակի արագութեամբ տարածուած է... Մեր տիտան գրագէտին անշնչացած մարմինը, մասնաւոր մեռելակառքով Փարիզ պիտի փոխադրուի։

[illegible] պէտք է ճար մը, միջոց մը գտնել ոլպէսզի մեռելակառքը կանգ առնէ Վիէն։ Ընկեր Զօպոյեան կառքով քանի մը ընկերներու հետ կը մեկնի Վալանս, ուրկէ արդէն տեղեկացուցած էին թէ ամէն ինչ կարգադրուած է։

Լուրը տարածուած է տունէ տուն։ Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը ութէն սկսեալ հակառակ տեղացող անձրեւին, ժողովուրդը կը սկսի խռնուիլ ճամբուն վրայ եւ Ակումբը։ — Ահարոնեանը ամէն անգամ չի գար ու անցնիր. անիկա մէկ անգամ պիտի գայ ու մեզմէ յաւիտեան բաժնուի։ Ի՞նչպէս չերթալ, ի՞նչպէս չտեսնել եւ չհամբուրել անոր դագաղը վերջին անգամ։

Ժամանակը կ'անցնի։ Գիշերուան ժամը 12ին դարձեալ հեռախօս Վալանս։ Տակաւին չեն հասած։

Ժամանակը կը յառաջանայ. շատեր առաւօտուն հինգին աշխատանքի կը սկսին, գործաւոր են. «վաղն ալ գործի չենք երթար, կամ կ'երթանք առանց քնանալու։ — Մենք հոս եկած ենք մեր վերջին յարգանքը տալու եւ անոր դագաղը համբուրելու։ — Եթէ Հայաստան ըլլայինք Ահարոնեանի դագաղը մեր ուսերուն վրայ պիտի պտըտցնէինք քաղաքէ քաղաք։ Ահարոնեանները մէկ օրէն միւսը չեն ծնիր»։

Ժամը գիշերուան երկուքն է. կը պատրաստուինք սրահէն դուրս ելլել եւ երթալ սպասել դէպի Լիոն տանող ճամբուն վրայ, նկատելով որ ժամանակը շատ ուշ է, սրահին տեղն ալ անյարմար է դագաղը կարելի չէ փոխադրել։ Հազիւ դուրս եկած վերջին լուրը կուտան.— կառքը եկած է, գացէք փոքրիկ հրապարակին վրայ։ Անմիջապէս կը շրջապատենք զայն բոլորս ալ երկիւղած եւ արցունքոտ աչքերով։—«Կանգ առ ճամբորդ», մենք ենք որ կը կրկնենք բանաստեղծին խօսքերը։ Բոլորս ալ յարգանքով կը խոնարհինք իր դագաղին առջեւ եւ կարգով կը համբուրենք զայն։ Եռագոյնով շքաւորուած մեր ծաղկեպսակը կ'աւելցնենք միւսներուն վրայ։

Յակոբ Մաթոսեան կ'արտասանէ Ահարոնեանին «Հայրենիքդ իմ ներիր ինձ»։ Մեր վերջին հրաժեշտը կ'ըլլայ մեր ուխտը. — Սիրելի Ահարոնեան, դուն յաւէտ բաժնուեցար մեզմէ, բայց քու մարգարէական խօսքդ ու գործերդ պիտի ապրեցնեն քեզ քու սիրած ժողովուրդիդ մէջ։ Վստահ ենք որ հայ ժողովուրդը քու աճիւնդ պիտի չինէ քու հայրենի երկրի մէջ եւ անոր վրայ պիտի արձանագրէ քու վերջին խօսքերդ. «Մասի՛ս, ջան Մասիս...»

Պետրոս Մանուկեան

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՊՈՌՏՕՅԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11ին Պոռտոյի ամբողջ հայութիւնը ուխտի եկած էր Ապրիլեան Նահատակներուն նուիրուած սգահանդէսին։ Այս առթիւ Փարիզէն եկած էր բանախօսելու ընկ. Շաւարշ Նարդունի։ Եթէ շատեր ներկայ էին յարգելու համար մեր մէկ միլիոն նահատակները, օրուան բանախօսն ալ աւելի ուժեղ իմաստ մը տուած էր իր ներկայութեամբը փոքր գաղութի մը մէջ, որ իր համեստ ուժերով ամէն [illegible] յարմար առիթ մը տօնելու համար մեր զոհերը։

Հանդէսը բացուեցաւ «Տէր ողորմեա»յով, զոր հասարակութիւնը լսեց յոտնկայս, յետոյ պաշտօնական մասը սկսաւ։ Նախագահը, Պ. Սուքիասեան կարճ ճառով մը պարզեց Ապրիլ 11ի իմաստը, շեշտելով թէ որքան տպաւորիչ եւ դառն է այսպիսի մեծ սուգ մը՝ այսպիսի փոքր ժողովուրդի մը համար։ Նախագահը այնքան յուզուած էր որ հազիւ կրցաւ լրացնել իր խօսքերը։ Արդարեւ ունէ անհատ, որ նոյնիսկ մարդկային զգացումներուն նուազագոյնը ունի, չի կրնար մոռնալ ինչ որ ըրաւ Թուրքը, չի կրնար յիշել Ապրիլ Տասնըմէկը առանց արցունքի, առանց վրէժի զգացումներու։

Շաւարշ Նարդունիի ներկայութիւնը եւ ճառը մեծ նորութիւն մըն էին գաղութին համար։ Ընկ. Նարդունիի ճառը խանդավառիչ էր այն տեսակէտով որ նոր յոյս եւ եռանդ տուաւ հասարակութեան։

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին մը կազմակերպուած էր բոլոր տեղական ուժերու մասնակցութեամբ։

«Տէր Ողորմեա» եւ «Մայր Արաքսի»ն երգեց Պ. Սենեքերիմ Այճեան։ Ջութակի վրայ Պ. Յակոբ Բէնտիրեան, ընկերակցութեամբ Օր. Մ. Բէնտիրեանի եւ Ines Marniezի նուագեց Chopinի քաներգը։ Բանաստեղծական գեղեցիկ կտորներ արտասանեցին բոլորն ալ նոյն յաջողութեամբ, Պ. Վարդան Վարդանեան, Յակոբ Բէնտիրեան, Հայկուհի Թաշճեան եւ Տիկ. Անանեան։ Ալիշանէն տեսիլ մը պատրաստած էր ընկ. Կ. Տօնէլեան։

Մախոխեանի Plainte d'Arménie նուագեց Պ. Ս. Տօնէրեան ընկերակցութեամբ Օր. Շաքէ Բէնտիրեանի։

Հանդէսին պաշտօնական մասը վերջացած էր, բայց ժողովուրդը կը մնար տակաւին՝ լաւագոյն ձեւով օգտուելու համար օրուան բանախօսին ներկայութենէն։

Ընկեր Նարդունի տուաւ բոլոր բացատրութիւնները պատասխանելով եղած հարցումներուն։ Այս կէս պաշտօնական մասին մէջ հաճելի անակնկալ մը եղաւ Օր. Իւլիքեանի արտասանութիւնը՝ Նարդունիին «Հաւ մը կ'երգեր»ը։

Ժողովուրդը ուշ ատեն բաժնուեցաւ սրահէն ապացուցանելով անգամ մը եւս, ինչպէս ըսած է Շ. Նարդունի թէ տակաւին կրնան շատ տարիներ անցնիլ, բայց Հայը չիմոռնար իր պարտականութիւնը այնքան ատեն որ պիտի յիշէ իր զաւակներուն զոհողութիւնը։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԿ.— Եթէ ըլլայ կամ չյաջողի, անոր յաջորդները պատրաստ են, մէկը միւսէն աւելի զօրաւոր, հայր սուրբ, մէկը միւսէն աւելի վիթխարի...

ԵԶՆԻԿ ՎՐԴ.— Իսկապէս յաջողութիւն պէտք է համարել...

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ.— Եւ ի՜նչ յաջողութիւն։ Կրակին դէմ ի՞նչ կրնան ընել այսպէս խաւար գիշերով։

ՀԱՅԿ.— Եւ քամին, եւ սա քամին դիտեցէ՛ք, տեսէք բնութիւնը ի՛նչպէս օգնութեան հասաւ... բոցերը կը հրահրէ զօրաւոր փչոցով մը. տեսէ՛ք սա հրեղէն լեզուները որ կը ծռին դալար բարդիի մը ճիւղերուն պէս ...

ԵԶՆԻԿ ՎՐԴ.— Շատ հեռուներէն պիտի տեսնուին այս բոցերը։

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ.— Բերդէն, զօրքերը կրնան իրենց նշանը աւելի ճիշդ զարնել...

ՀԱՅԿ.— Թէքեալիֆը Հարպիյէի մէջ նստած մեր զինուորներն են որ կը կրակեն...։ Յարօն իր գործին վրան է։ Ես սկիզբէն վստահ էի անոր վրայ. տեսէք ի՛նչ հերոս դարձաւ. զարմանալի կերպով պաղարիւն է, եւ ա՛յդ է կարեւորը կռուի ատեն։

(Կը լսուին համազարկեր. սրահին լոյսը մարեր է. կը խօսին խաւարին մէջ)

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ.— Այդ մութ մութ գունդերը ծո՞ւխ են արդեօք։

ԵԶՆԻԿ ՎՐԴ.— Կը թուին ծուխ ըլլալ... եւ կը կարմրին հետզհետէ։

(Յանկարծ կը լսուի ուժգին որոտում մը։)

ՀԱՅԿ.— Կեցցէ՛ք, ա՛ս ալ յաջողեցաւ, կեցցէ՛ք։

ԵԶՆԻԿ ՎՐԴ.— Ի՞նչ էր. Թնդանօթի ռո՞ւմբ...

ՀԱՅԿ.— Ջէ՛, հայր սուրբ, մեր ռումբն էր որ պայթեցաւ, մեր ռումբը...

ԵԶՆԻԿ ՎՐԴ.— Այս ի՜նչ դղրդում... (Կը դիտէ դուրսը) քամին աւելի ու աւելի կը բորբոքէ հրդեհը...

ՀԱՅԿ.— Ա՛հ, Պանք Օթթոման, Օսմանեան հարստութեան դատարկ դանձանակ... Փոստ-հեռագրատուն, կառավարութեան ամբողջ յարաբերութիւնները տակնուվրայ պիտի ըլլան վաղը...

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ.— Եթէ կրակը տարածուի ամբողջ շէնքին վրայ, ալ ծխելու պէտք չի մնար, ամբողջ Ռէժիի ծխախոտը մէկէն պիտի վառի... այդ ծուխը կը բաւէ ամբողջ քաղաքին։

ՀԱՅԿ.— Եւ կը վառի, եւ կը վառի...

(Համազարկերը կը շարունակուին։)

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— (Կը մտնէ) Ամբողջ ժողովուրդը, հայ ժողովուրդը ցնծութեան մէջ է. ո՛չ մէկուն մտքէն կ'անցնէր այս աստիճանի զօրաւոր հրդեհ։

ՀԱՅԿ.— Ո՞վ էր կրակ տուողը այս անգամ, Կապարուկեա՞նը։

ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ան փորձեց, բայց չյաջողեցաւ ու ետ քաշուեցաւ։ Առաջ անցան երկու եղբայրներ, կողմեր, Կարապետ եւ Մարտիրոս Մուրատեանները. մէկը քարիւղի թիթեղը շալկեց, իսկ միւսը կացինը դրաւ ուսին, եւ մօտեցան փոստ-հեռագրատան դրան։ Երբ Յարօյի եւ իր ընկերներուն գնդակները հովանոց կը կազմէին իրենց գլխուն վերեւ՝ Մարտիրոսի կացինը ջարդուփշուր ըրաւ գլխաւոր դուռը, ներս մտան երկու եղբայրները, Կարապետը օծեց քարիւղով տախտակէ սանդուխը, եւ Մարտիրոսը լուցկին քաշեց. հազիւ դուրս էին ելեր դռնէն՝ բոցը սուրաց սանդուխներէն առաջին յարկը, բարձրացաւ երկրորդ յարկը եւ սկսաւ մտնել սենեակները, երբ զօրքերն ու Քիւրտերը փորձեցին մարել կրակը։ Մինչ այդ Շահինեանը յաջողեր էր դրացիին տանիքէն բարձրանալ խանին տանիքը եւ առաջուընէ պայմանաւորուած ձեւով՝ որոշ րոպէին, մերոնց համազարկներուն զուգընթաց, ձգեց ռումբը։ Առաջացած ցնցումէն՝ անասելի խուճապ մը շէնքը պաշտպանող զօրքերուն եւ Քիւրտերու մէջ։ Ա՛լ ձգեցին կրակ մարելու հոգը։ Լուսամուտներէն սկսան վար նետուիլ փողոց՝ կրակին բոցերէն ազատելու համար (կը մեկնի)։

ՀԱՅԿ.— Մերոնց գնդակներուն ոչս...

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ.— Բա՛հ, բա՛հ, ասոր բոցերը միւսներէն աւելի վեր կը սուրան. ասոնց գոյնը աւելի կարմիր է...

Բ. ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿ.— Ցուզումը ընդհանուր է ամբողջ ժողովուրդին մէջ։ Շատեր գոհունակութեան արցունք է որ կը թափեն։ Ամբողջ քաղաքը ոտքի վրայ է հրդեհը տեսնելու համար։ Իսկ միւս դիրքերուն զինուորները՝ ոգեւորուած՝ յեղափոխական երգեր կը թնդացնեն։ (Կը մեկնի)։

ՀԱՅԿ. — Կէս գիշեր է արդէն, բայց դեռ չվերջացաւ, դեռ ոստիկանատունը կայ, աւելի հեռուն զինարանն է կանգուն... Հապա խանութնե՞րը...

ԴԱՆԻԷԼ ՎՐԴ.— Ծօ՛, Պ. Հայկ, կը մարդասպանաք կարծես, նոր բոցե՛ր, ահա՛, ուրիշ տունէ մը...

ՀԱՅԿ.— Որոշուած է, հայր սուրբ, որոշուա՛ծ։ Պէտք է որ այրին այդ շէնքերը։

ԵԶՆԻԿ ՎՐԴ.— Եւ կ'այրի՛ն, ճի՛շդ այդ շէնքը ըլլալու է, ոստիկանատունն է, Թէքեալիֆը Հարպիէին շատ մօտիկ... (Համազարկերը կը սաստկանան)։

ՀԱՅԿ. — Ա՛ն է, ոստիկանատունը, Հիւմիւէֆէնտիին որջը։ Ա՛հ, ո՛րքան ծանր բեռ ինկաւ սրտիս վրայէն։ Թէեւ դեռ չեն մոխրացեր ամէնքը, բայց ամբողջ գիծը մաքրուեցաւ, եւ այդ ամբողջ գծին վրայ՝ մեր պղնձագործ Յարօն, իբրեւ տէր տիրական, Թէքեալիֆը Հարպիէի շէնքին պիտի տիրապետէ ամբողջ շրջանին։ Ա՛յս էր պէտք մեզի։ Կը տեսնէ՞ք, հայր սուրբ, վճռական քայլը ի՛նչ արժէք ունի։ Պէտք էր ընել, եւ եղաւ. մէկը դեռ չմնացած՝ երկրորդը, երկրորդը դեռ հազիւ սկսած՝ երրորդը, եւ շուտով բոցերուն արձակած լոյսը պիտի միանայ արշալոյսի առաջին շողերուն... իսկ մենք նո՛ր պիտի սկսինք մեր կռիւը...։

Պատերազմական պատրաստութիւններ

Նախագահ Թրումըն Քոնկրէսի երկու կուսակցութեանց պետերուն հետ պիտի տեսակցի, որ պէսզի խորհրդարանը առանց դժուարութեան քուէարկէ Արեւմտ. Եւրոպայի զինուորական զինակցութեան տրուելիք օժանդակութեան վերաբերեալ միջոցները, կը գրէ «Նիւ Եորք Հէրըլտ Թրիպիւն»:

Անգլիոյ պատերազմական փոխ - նախարարը այցելած է Ուաշինկթըն: Ռոյթըրի թղթակցին համեմատ, այս այցելութեան նպատակն է՝ անգլօ-ամերիկեան խառն սպայակոյտին տեղեկութիւններ տալ արեւմտեան Եւրոպայի ապահովութեան համար պատրաստուած պաշտպանողական միջոցները:

Այս խնդրին մասին խօսելով, «Ուաշինկթըն Փոսթ» կ՚ըսէ թէ Պրիւքսէլի ուխտը ստորագրող պետութեանց ամերիկեան զէնքեր հայթայթելը տրամաբանօրէն լրացուցիչ մաս կը կազմէ եւրոպական վերակառուցման ծրագրին համաձայն ըլլալիք առաքումներուն:

★ Արտաքին նախարար Ջօր. Մարշըլ, Ծերակոյտի նախագահ Վանտընպէրկ, արտաքին փոխ-նախարար Լովըթ եւ արտաքին քաղաքականութեան մասնագէտ եւ ՄԱԿի ամերիկեան պատուիրակ Ֆոսթըր Տըլըս ոչ-պաշտօնական ժողով մը գումարած են: Վանտընպէրկ յայտարարած է այս ժողովէն ետք թէ Միաց. Նահանգները նախաձեռնութիւն պիտի ստանձնեն զօրեղացնելու ՄԱԿը, եւ ջատագով պիտի ըլլան որ Միացեալ Ազգերու անդամ պետութիւնները իրենց մէջ կնքեն դաշինքներ, նման անոնց՝ որոնք կնքուած են Միաց. Նահանգներու եւ լատին Ամերիկայի երկիրներուն միջեւ:

Կարգ մը դիտողներ սա կարծիքէն են որ վերոյիշեալ պաշտօնական անձնաւորութիւնները քննած են ոչ միայն Պրիւքսէլի ուխտը ստորագրող պետութեանց զէնք հայթայթելու խնդիրը, այլ նաեւ՝ Ապահով. Խորհուրդին մէջ վեդոյի իրաւունքը սահմանափակելու միջոցները:

★ Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որով կը հաղորդէ թէ, հինգերու մնայուն մարմնին նախաձեռնութեամբ, Պրիւքսէլի ուխտը ստորագրող պետութիւններու պատերազմական նախարարները գումարում մը պիտի ունենան ուրբաթ օր Լոնտոնի մէջ: Այս ժողովին պիտի մասնակցին նաեւ ֆրանքանչիւր երկրի սպայակոյտի պետերը:

ՈՒՈԼԸՍ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋԴԻՄԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ»

Հէնրի Ուոլըս, որ Ամերիկայի հանրապետութեան նախագահութեան համար թեկնածու նշանակուած է երրորդ կուսակցութեան կողմէ, յայտարարած է թէ՝ պիտի չընդունի որ իր թեկնածութեան ուժ տան այն ամէն անձերը՝ որոնք կառավարութիւնը բռնի ուժով տապալելու կողմնակից են: Ինք «յառաջդիմական դրամատիրութեան մը» կուսակից է, եւ կ՚ուզէ որ կարգ մը ճարտարարուեստներ պետականացուին, աւելի սկանդինաւեան դրութեամբ քան բրիտանական:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԷԿ Պրիւքսէլի մէջ սկսաւ դրամական համաժողովը, հինգ պետութեանց ելմտական նախարարներուն մասնակցութեամբ, նպատակ ունենալով խորհրդակցիլ ոչ միայն այս պետութեանց ապագային, այլ նաեւ՝ Տանըրվեցերու հետ գործակցութեան վերաբերեալ խնդիրներու մասին: Մտադրութիւն կայ այնպիսի մասնաւոր դրամ մը հաստատելու, որուն կայունութիւնը երաշխաւորուած ըլլայ ամէնուն կողմէ եւ կարենայ իւրաքանչիւր երկրի փոխանակութիւններէն գոյացած վճարմանց բացերը գոցելու:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան 27րդ ազգային խորհուրդը երէկ փակեց իր նիստերը, ի միջի այլոց, որոշելով, 1.— մերժել նախկին ելմտական նախարար Փլէվէնի առաջարկութիւնը եւ Փէ Էֆի հետ համաձայնելու մասին, 2.— պայքարել դիկտատորական բոլոր ուժերուն դէմ, 3.— աշխատիլ Եւրոպայի Միաց. Նահանգներու կազմութեան, 4.— Պաշտպանել քաղաքային դպրոցը եւ Դիմադրական շարժումներէն ծնած մամուլը:

ՖՐԱՆՔՖՈՒՐՏԻ ամերիկեան տեղեկատուութեանց սպասարկութեան վիճակագրութեան համաձայն, 1946 տարւոյ սկիզբէն ի վեր 146.000 Գերմանացիներ սովետ գօտիէն փախչելով, ամերիկեան գօտին մտած են գաղտնօրէն:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄԱՅԻՍ 2ԻՆ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի եւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:

2 Մայիս, Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին
Roxy սինէմային մէջ (Rue Tapis-Vert)
Նախագահութեամբ ընկ. Խ. ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆի
(Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան անդամ)
Պիտի խօսին ընկերներ՝
Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին: Մուտքը ազատ է:

★

ԻՍԻԻ մէջ կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ հովանաւորութեամբ Զաւարեան Կոմիտէի Մայիս 2ին, ժամը 3ին Խըրիմեան սրահին մէջ:

Մասնակցութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի:
Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ
Կը խօսի՝ ընկ. ՀՐԱՆՏ ՔԷՕՍԷԵԱՆ
Մուտքը ազատ է:

×

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ ընկեր Ա. Ահարոնեանի մահուան տարեդարձ ըլլալով, պիտի տօնուի 2 Մայիս Կիրակի կէսօրէ վերջ: Պիտի խօսի Տիկ. ՔԻՊՐԻԹՃԵԱՆ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԽՆՋՈՅՔԸ որ յետաձգուած էր ողբ. ընկեր Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի մահուան պատճառով, տեղի պիտի ունենայ շաբաթ, Մայիս 1, երեկոյեան ժամը 8.30ին, «Ա. Ահարոնեան»ի ակումբին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Արամ խումբի: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Վասպուրականի Յաղթական Հերոսամարտին

33ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Նախաձեռնութեամբ
ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Մարսէյլի մէջ, 2 Մայիս, կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:
Մասնակցութեամբ [illegible] ազգային, բարեգործական եւ հայրենակցական միութիւններու
Կը նախագահէ Միութեան ատենապետ՝
Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ

Կը բանախօսեն՝ Պ. ՂԵՒՈՆԴ ՄՃԼՈՅԵԱՆ (Փարիզէն), Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓՕԼԱՏԵԱՆ՝ Հայկական Դատի Յանձնախումբին կողմէ:

Կենդանի պատկերներ՝ ՇԱՆԹ Թատերախումբէն

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ. — Կը մասնակցին Սէնթ Անի Երգչախումբը ղեկավարութեամբ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ եւ ջութակահար ՁԷՕՐԷՔՃԵԱՆի:

Ընտիր Օրքէստր, պարեր ժամը 8էն մինչեւ կէս գիշեր — Ճոխ պիւֆէ՝ մատչելի գիներով — Ծախսերու մասնակցութիւն՝ 75 ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Օփերային մէջ Յունիս 6ի կիրակի օրը տեղի կ՚ունենայ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի երգահանդէսը, մասնակցութեամբ Օփերայի Օրքէստրին եւ Այմենիա Երգչախումբին:

Այս առթիւ 23 անդամներէ բաղկացած Պատուոյ Յանձնախումբ մը կազմուած է հետեւեալ դիւանով. — ՊՊ. Ա. Թէքէեան՝ նախագահ, Սուրէն Ֆէսճեան՝ գանձապահ եւ Կ. Փօլատեան՝ ատենադպիր:

ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ԱՍԼԱՆԵԱՆ ծնեալ Գունջաեան, Քէօթահիա, կը փնտռէ իր ազգականը Նեւրիկ Եաղճեան Քէօթահիացի: Մինչեւ 1935ը Պոլիս կը մնար: Յետոյ կը կարծուի որ Ամերիկա մեկնած է: Կը խնդրուի ամերիկահայ թերթերէն արտատպել: Տեղեկացնել՝
Madame Takouhi Aslanian, 12 Boulevard Carnot
Alfortville (Seine)

ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻ Միհրան Գաբրիէլեան կը փնտռէ իր մօրաքրոջ զաւակը Հրանտ Զրաքեան որ 1920ին Թօրինօ Hôpital Martinի մէջ կ՚ուսանէր: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

ԿՈՒԶԵՆ ԳՆԵԼ

Արք. Օրմանեանի երեք հատոր Կովկասի Հայք եւ Հայոց Կաթողիկոսութիւնը գիրքը: Գրել՝ ՅԱՌԱՋի:

ՍՏԱՑՈՒԱԾ է Ռուբէնի «ՄԻՋ-ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ մեծարժէք գիրքէն սակաւաթիւ օրինակներ: Դիմել Ե. Յարութիւնեանի, 13 Rue d'Orsel Paris (18):

Օր. ԱԼԻՍ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ
Պ. ԳՐԻԳՈՐ ԹԻՒԹԻՒՆՃԵԱՆ
Ամուսնացած
Պանեօ, 25 Ապրիլ, 1948 Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վալանսի Արամ, Վազգէն, Զարուհի եւ Մարօ խումբերու ընդհ. ժողովը, այսօր ուրբաթ, ժամը 9ին, Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Վալանսի ընկերները յառաջիկայ կիրակի Մայիս 2ին, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական տեղը: Ներկայանալ անդամատետրերով: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԺԱ. Պատգամ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ Մայիս 20, 21, 22, 23ին Փարիզի մէջ:

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ. — Հ. Յ. Դ «Վարուժան» Կոմիտէի ընկ. ընդհ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ կիրակի 2 մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 6, Rue de la Brosse:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը դաստիարակչական ժողովներու կը հրաւիրէ իր հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղիներուն մէջ: Դասախօսն է ընկ. Աշոտ Իսահակեան:
Ս. Ժէրոմի Աղբալեան խումբը 30ին:
Կարտանի Վարանդեան խումբը 2 Մայիսին:
Լէ Միլ Համազասպ խումբը 2 Մայիսին:
Լա Սիոթայի Հրայր խումբը 9 մայիսին:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» Կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողով ուրբաթ 30 Ապրիլ, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Գրադարանի սրահը (78, rue Rabelais): Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի ժողովը կիրակի, 2 Մայիս, 78, Rue Rabelais, Հայ Կաթողիկէ դպրոցին սրահը, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մարսէյլի միջմասնաճիւղային ֆութպոլի մրցումները, 23 Մայիսին կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ԱՆԻԷՌ-Պ. ԲՈԼՈՄՊԻ Արամ ենթակ. ժողովը վաղը ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 149, Avenue Argenteuil.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Համախարբերդցիական Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի 2 Մայիս, ժամը 9ին, [illegible] կարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնն անհրաժեշտ է:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի Մայիս 2ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի
ՏԻԿ. ԶԱՐՈՒՀԻ ՊԱՊԻԿԵԱՆԻ
մահուան քառասունքի առթիւ որ տեղի ունեցաւ Վիէնի մէջ: Խաչատուր Պապիկեան (Վիէն), Տէր եւ Տիկին Պապիկեան եւ զաւակներ (Իսի) կը հրաւիրեն իրենց ողբացեալ տիկնոջ, հօրեղբօր կնոջ յիշատակը յարգողները:

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Bottier (կնոջ կօշիկ) քով աշխատելու համար լաւ գործաւորներ — affichage եւ finissage: Trépointe եւ semellage կարը եւ Tige կարելն ալ պէտք է գիտնան:
Դիմել AKAP, 34, rue Taitbout, Paris 9e.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Բաղդասարեան-Պախթիարեան կը տեղեկացնէ թէ իր ողբացեալ ամուսնոյն Սերովբէ Պախթիարեանի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի — 2 Մայիս, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, յետ պատարագի: Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ՄՐՑՈՒՄ

Ֆութպոլի բարեկամական մեծ մրցում տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի 2 Մայիս Հ.Մ.Ը.Մ.ի սեփական մարզադաշտին Stade Atlantic Av. Florian St. Loupի մէջ,

Նիսի Հայ Մարզականին եւ Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի միջեւ: Մրցումէն վերջ երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ Պօմօնի Նորակառոյց եկեղեցւոյ սրահին մէջ երեկոյթ պարահանդէս ի պատիւ
Նիսի Հայ Մարզականին
սիրայօժար մասնակցութեամբ St. Loupի Նոր Սերունդի Նուագախումբին:
Պարահանդէսի մուտքը ազատ է:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN